

අර්ථකථාවාදය මුද්ධකෝෂ සචරිතපාදයත් විසින් විරචිත

සාරථපපකාසිනී නම් වූ සිංයුතත නිකායට්ඨකථා

I

(සිංහල පරිවර්තනය)

ප්‍රකාශනය

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය

සංයුත නිකායධිකර්ම
පළමුවෙනි කොටස
සිංහල පරිවර්තනය

පාලි අට්ඨකථා සිංහලට පරිවර්තනය කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය යටතේ බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ ඉල්ලීම පරිදි සංයුත නිකායධිකර්ම පළමු වෙනි කොටස සිංහලට පරිවර්තනය කරන ලද්දේ ඇත් .එච්. පෙරේරා මහතා විසිනි.

ශ්‍රී ලංකා විශ්ව විද්‍යාල-යෙන් (පේරාදෙණිය) ශාස්ත්‍රවේදී (ගෞරව) උපාධිය දිනා එහි ම වසරක් සහකාර කවිකාවාරිය ධුරයක් දරූ ඇත්.එච්. පෙරේරා මහතා 1970 දී ශ්‍රී ලංකා පරිපාලන සේවයට බැඳුනේ ය.

රජයේ විවිධ තනතුරු රැසක් දරා අවසන් වරට මුදල් හා ක්‍රම සම්පාදන අමාත්‍යංශයේ අතිරේක ලේකම් ලෙස කටයුතු කර වසර 31 ක සේවයෙන් පසු විශ්‍රාම ගියේ ය. නානා විධි මාතෘකා යටතේ සිංහල හා ඉංග්‍රීසි බසින් පුවත්පත් සඟරා ආදියට ලිපි රැසක් සැපයූ ඔහු රාජ්‍ය පරිපාලනයට හා කළමනාකරණයට අදාළ මහඟු උපදෙස් අගනා කෘතියක් වූ **"Leadership Secrets of Attila the Hun"** නමැති ග්‍රන්ථය "ඇටිලාගේ නායකත්ව රහස්" නමින් පරිවර්තනය කොට පළ කළේය.කොරියානු මහාචාර්යවරියක වූ චෝයි - ජින් යුංග් ගේ **"One Woman's Way"** නමැති කෘතිය "එක් ගැහැණියකගේ මග" යනුවෙන් සිංහලට පරිවර්තනය කළේ ය.

දිළිඳුකම පිළිබඳ බෞද්ධ මතය, කරණියමෙන්ත සූත්‍රය, රතන සූත්‍රය, සියලු ආකාරයේ දියුණුවට උපදෙස් හෙවත් මහා මංගල සූත්‍රය හා පන්සිල් කුමටද? යන ග්‍රන්ථ ඔහුගේ අනිකුත් කෘති වේ.

Vol VIII

භදන්කාචාර්ය බුද්ධඝෝෂ ස්ථවිර පාදයන් විසින් විරචිත

සාරස්ථප්පකාසිනී නම් වූ
සංයුක්තනිකායධා කථා - I

(සිංහල පරිවර්තනය)

බුද්ධ ශාසන අරමුදලේ භාරකාර මණ්ඩලයේ අනුග්‍රහයෙනි.

පාලි අට්ඨකථා සිංහල පරිවර්තනය

හදන්තාථාචාර්ය බුද්ධසෝම ස්ථවිර පාදයන් විසින් විරචිත

සාරසුඤ්ඤාසිතී නම් වූ සංයුක්තනිකායට්ඨ කථා - I

(සිංහල පරිවර්තනය)

සිංහල පරිවර්තනය

ඇන්. එච්. පෙරේරා

මුදල් හා කුසපම්පාදන අමාත්‍යාංශයේ

හිටපු අතිරේක ලේකම්

ප්‍රකාශනය

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය

125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදීමාල, දෙහිවල.

පාලි අට්ඨකථා සිංහල පරිවර්තනය
හදන්තාථාචාර්ය බුද්ධසෝම ස්ථවිර පාදයන් විසින් විරචිත

**සාරස්ථාපකාසිනී නම් වූ
සංයුක්තනිකායධා කථා - I**

(සිංහල පරිවර්තනය)

ප්‍රථම මුද්‍රණය 2009

ISBN - 978 - 955 - 1604 - 32 - 5

පරිගණක අකුරුකරණය

ජී. බුද්ධික විජේසිංහ

පිටකවරය

සුසිල් ජයශාන්ත පෙරේරා - මහරගම

මුද්‍රණය

අජිත් ප්‍රින්ටර්ස් (ප්‍රයිවට්) ලිමිටඩ්

342, පරණ කැස්බෑව පාර, රත්නනපිටිය,
බොරැල්ලේගමුව.

දුරකථනය: 0112517269

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය

125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදිමාල, දෙහිවල.

දු.ක. : 2734356 - 2728486 - 2726234

ෆැක්ස් : 2736732

විද්‍යුත් තැපෑල : bcc.456@sltnet.lk

විද්‍යුත් ලිපිනය : www.buddhistcc.com

ප්‍රස්තාවනා (අට්ඨකථා)

පාළි භාෂාව මධ්‍යතන ඉන්දු ආර්ය පූර්ව අවධියට අයත් ප්‍රාකෘත විශේෂයක් බවත්, එම ප්‍රාකෘතය වූ කලි එකල උත්තර භාරතයේ ඒ ඒ ප්‍රදේශ වල පැවති පොදු ජනයාගේ කථා ව්‍යවහාරය බවත්, පිළිගත් විද්වත් මතයයි. ප්‍රාකෘත ව්‍යවහාරය පොදු ජනතාවගේ හා ශ්‍රමණ සම්ප්‍රදාය ගරුකළ වින්තකයන්ගේද භාෂා මාධ්‍යය විය. එය උත්තර භාරතයේ පැතිරී ගිය ඉන්දු යුරෝපීය භාෂා ව්‍යවහාරයෙන් ජනිත වුවක් සේ සැලකිය යුතුය. මෙම ප්‍රාකෘත ව්‍යවහාරයේ ලිඛිත සාධක අනුව මූල අවස්ථාවක් සේ පෙනෙන පාළි භාෂාව උත්තර භාරතයේ කිසියම් විශේෂ ප්‍රදේශයක කථා ව්‍යවහාරයේ මාධ්‍යයක් විය.

1. පාළි භාෂාව ක්‍රි.පූ. 6 වැනි 7 වැනි සියවස් වල කොසොල් රට පැවති කථා ව්‍යවහාරය පදනම් කොට ඇති වූවෙකැයි ද එය නොයෙක් ජනපදවල ජනයාගේ පොදු භාෂා මාධ්‍යය වී යැයි ද මහාවාර්ය ඊස් ඩේවිඩ්ස් කුමා පවසයි.
2. පාළිය උප්පයින් ප්‍රදේශයේ භාෂාව යැයි වෙස්ටර් ගාඩ් , ඊ කුන් සහ ඔටෝ ප්‍රොන්කේ වැනි විචාරකයෝ පවසති.
3. පාළිය මගධයේ කථා ව්‍යවහාරයයි යන බුද්ධසෝඡ හිමියන්ගේ මතය මහාවාර්ය ගෛර් කුමා අනුමත කරයි.
4. බුදු රජාණන් වහන්සේ මුලදී කොසොල් රට බසින් දහම් දෙසන්නට ඇතැයි සලකන වින්ටර්නිවස් පාළි ත්‍රිපිටකයේ භාෂාව පැරණි මගධ ව්‍යවහාරය පදනම් කොට වෙනත් ප්‍රදේශ ව්‍යවහාරයන්ගේ සම්මිශ්‍රණයද ඇතිව, ගොඩනැගුණු බෞද්ධයන්ගේ සාහිත්‍යයක භාෂාවකැයි පවසයි.
5. බුදුන් වහන්සේ ධර්ම ප්‍රචාරයේ යෙදුණු පන්සාළිස් වසින් වැඩි කොටසක් කොසොල් මගධ ප්‍රදේශවල සැරිසැරූ බව බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ පෙනෙන බැවින් පාළි භාෂාව කොසොල් මගධ දෙරට කථා ව්‍යවහාරය පදනම් කොටගෙන බිහි වුවාක් සේ සැලකීමට පුළුවන් බව ඊ කුන් නම් විචාරකයා පෙන්වා දෙයි.

මෙම විග්‍රහයන් ශාස්ත්‍රීය වශයෙන් වැදගත් වන අතර විශේෂයෙන් සැලකිය යුත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ මතයයි. බුදු රජාණන් වහන්සේ දක්වා වදාළ ආකල්ප විග්‍රහ වන්නේ මජ්ඣිම නිකායේ අරණ විභඨග සුත්‍රයෙනි. මෙම සුත්‍රයෙන් පෙන්වන්නේ උන්වහන්සේ භාෂා මාධ්‍යයෙහි අනවශ්‍ය ලෙස දැඩිව එල්ල ගත් ශාස්තෘවරයෙකු නොවන බවයි. එකම දෙය විවිධ ජනපදවල නාම කීපයකින් හඳුන්වනු ලබන කල ඒ එක නාමයක් දැඩිව අල්වා නොගෙන ඒ ඒ ලෙසට ව්‍යවහාර කළ යුතු බවත් ලෝක ව්‍යවහාරය නෙලක්මවිය යුතු බවත් අරණ විභඨග සුත්‍රයෙහි උගැන්වෙයි.

බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් පසුව ත්‍රිපිටකය සංගීත වූ භාෂාව වන පාළි භාෂාව ථේරවාදීන්ගේ ආගමික භාෂාව විය. එය සමස්ත ත්‍රිපිටකය පුරා රැඳී ගියේය. ථේරවාදීන්ගෙන් බිඳී ගිය මහායානිකයෝ බුද්ධ ධර්මය සංස්කෘතයට පෙරළා ගත්හ. ඔවුන්ගේ සංස්කෘත සාහිත්‍යය දියුණුවීමත්, මුස්ලිම් ආක්‍රමණ වැනි ආක්‍රමණත්, මහායානික දර්ශනය විශ්ව විද්‍යාල මගින් රට මුළුල්ලෙහි බෙදා හැරීමත්, මහායානිකයන් ආමිස පුජා යන්ත්‍ර,මන්ත්‍ර ආදියෙන් පෘථග්ජන ප්‍රසාදය දිනාගැනීමත්, හික්‍ෂු චිත්‍ය නීති ලිහිල් ලෙස මහායානිකයන් විසින් සකස්කිරීමත්, ආදිය නිසා බුද්ධ ධර්මයක්, පාළි භාෂාවත්, බුද්ධජන්මභූමියෙන් අතුරුදහන් විය. එය ශ්‍රී ලංකාදීපයේ තහවුරු විය.

හෙළ අටුවා (හෙළටුවා)

සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් දෙසිය පන්තිස් වැන්නෙහි අශෝක අධිරාජයාගේ දායකත්වයෙන් පැළලුප් නුවරදී කුන්වන සංගායනාව පැවැත් විය. මොග්ගලීපුත්තනිස්ස මහා රහතන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් රහතන් වහන්සේලා දහසක් සම්බන්ධ වෙමින් මෙම සංගායනාව පවත්වා ඇත. සාහස්සිකා නමින් හඳුන්වන මෙම සංගායනාව නව මසකින් සම්පූර්ණ විය.

තෘතීය සංගායනාවසානයේ දඹදිව ථේරවාදාවරිය පරම්පරාවේ අවසන් පුරුෂයා වූ මොග්ගලීපුත්තනිස්ස මහා රහතන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍ය

මිහිඳු මහා රහතන් වහන්සේ විසින් තෘතීය සංගායනාවේදී තෝරා බේරා ගෙන සංග්‍රහ කළ, ථේරවාදී ත්‍රිපිටකය ශ්‍රී ලංකාවට ගෙන එන ලදී. මිහිඳු හිමියන් විසින් ලක්දිවට ගෙන එන ලද පාළි ත්‍රිපිටකය මහා අර්ථිඨ රහතන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ කොට ඇති සිංහල හික්කුන් වහන්සේලා උගත්හ. පාළියෙන් තිබූ ත්‍රිපිටකයේ ගැටළු තැන් සිංහල ජනතාවට පැහැදිලි කරදීම අවශ්‍ය විය. බුද්ධ කාලයේ සිට වාචනා මාර්ගයෙන්, ආචාර්ය පරම්පරා වලින් පැවත ආ අර්ථ විවරණ ක්‍රම මිහිඳු හිමියන්ගෙන් සිංහල හික්කුන් වහන්සේලා උගෙන පාළි ත්‍රිපිටකයේ ගැටළු තැන් හෙළ බසින් අරුත් විවරණය කළහ. හෙළවුවා නමින් මේවා හඳුන්වනු ලැබේ.

අටුවා වනාහි ත්‍රිපිටකයට අයත් පොත් වලට ලියා ඇති ව්‍යාධ්‍යාන සංග්‍රහ සමූහයයි. අටුවාවල පරමාර්ථය පෙළෙහි ඇති දුරවබෝධ වචන සහ ධර්මයේ ගැඹුරු තැන් විස්තර කිරීමත් අවශ්‍ය තැන් වලදී විස්තරාර්ථ සැපයීමත් ය. මෙම පරමාර්ථයෙන් ලියන ලද හෙළවුවා නම්,

**මහා අට්ඨකථා
කුරුන්දී අට්ඨකථා
පච්චරිය අට්ඨකථා නම් වේ.**

හෙළ අටුවා අතුරින් ප්‍රමුඛ ස්ථානය දරුවේ මහා අට්ඨකථාව හෙවත් මූල අට්ඨ කථාවයි. බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ අට්ඨ කථා සියල්ලටම පාහේ ශරීරය කරගෙන ඇත්තේ මෙම අටුවාවයි. තුන් පිටකයටම අයත් අට්ඨ කථාවන්හි මහා අට්ඨකථාව ගැන සඳහන් වන බැවින් එය තුන්පිටකයම අළලා සකස් වුණු හෙළවුවාවක් වශයෙන් සැලකිය හැකිය. එස්තු විෂය අතින් සෙසු හෙළවුවාවන්ට වඩා පරිපූර්ණ වී තිබුණු මහා අට්ඨ කථාවේ, ලක්දිව සිදුවූ දේ පිළිබඳව බොහෝ වෘත්තාන්ත ද සඳහන්ව තිබුණු බව සිතා ගත හැකිය.

මහා පච්චරිය අට්ඨකථාවට එම නම ලැබුනේ පච්චරියක් හෙවත් පහුරක් උඩදී එය ලියන ලද බැවිනි. කුරුන්දීවේලු විහාරයේදී ලියන ලද හෙයින් කුරුන්දී අටුවා නම් විය.

මෙම ප්‍රධාන හෙළවුවාවන්ට අමතරව තවත් අටුවා කීපයක් දක්නට ඇත. අන්ධ අට්ඨකථාව එයින් එකකි. දකුණු ඉන්දියාවේ කාසද්විපුර

(කොන්ජිවරම්) යෙහි පැවති අටුවාවයි. එය ආන්ධ්‍රා භාෂාවෙන් ලියා ඇතැයි සැලකේ.

බුද්ධසෝම හිමි

දඹදිව බෝමැඩට නුදුරු සෝම නම් ග්‍රාමයේ බමුණු කුලයක උපත ලද බුද්ධසෝම වාදයෙහි දක්ෂ වූ රේචන නම් මහා තෙරපාණන් වෙත පැවිදි වූ බව ප්‍රචලිත මතයයි. බුද්ධසෝම මහාබෝධී මණ්ඩපයට දකුණුදිග බමුණුගම උපන් බව සද්ධම්මසංගහ නම් පොතෙහි සඳහන් වේ. බෝමැඩට නුදුරෙහි සෝම නම් වූ ගමේ උපන් බව බුද්ධසෝමප්පත්ති නම් කථාවේ ද සඳහන් වේ. මෙවැනි විවිධ කරුණු විමර්ශනයෙන් පසුව බුද්ධසෝම ජන්ම භූමිය මොරණ්ඩබේටක නම් ගම බව පිළිගෙන ඇත. ආන්ධ්‍ර දේශයේ ගුන්දුර් දිස්ත්‍රික්කයේ පාල්නාඩ් තලුන් පෙදෙසේ "කෝටනේමලි පුරගුන්ඩුලු පල්ලි" යන ලඟ පිහිටි ගම් දෙක මොරන්ඩබේටක යැයි පැවසේ. උන්වහන්සේ උපන් පෙදෙස මොරන්ඩබේටක යැයි විසුද්ධි මග්ගයෙන් පෙනේ. මජ්ඣිමනිකායටීඨ කථාවේ කර්තෘ සංදර්ශක ගාථාවක මධුර සුන්ත පටිඨන හෝ මධුර රූප පටිඨන සඳහන් වන බැවින් එතුමා එහි විසූ බව ද සිතිය හැකිය.

ව්‍යාකරණ විෂයෙහි ද දර්ශන ශාස්ත්‍රයෙහි ද වෛදික ග්‍රන්ථ විෂයෙහි ද ඉතිහාස පුරාවිද්‍යා විෂයෙහිද කාය ව්‍යවච්ඡේද විද්‍යාවන් හිද ලක්ෂණ ශාස්ත්‍රයෙහිද පැතිරී ගිය බුද්ධි ප්‍රභාවයක් එතුමා කෙරෙහි පැවති බව පැහැදිලිය. බුද්ධසෝම හිමියන් ලංකාවට පැමිණීමට පෙර ඤාණෝදය නම් ධර්ම ප්‍රකරණයන් අත්පසාලිනී අටුවාවන් දඹදිව දී කළ බවද සඳහන්ය. බුද්ධෝසෝම හිමියන් කලින් සර්වාස්ති වාදියෙකු ව සිට පසුව ථේරවාදී වූ බව ඇතැම් විචාරකයන්ගේ පිළිගැනීමයි.

බුද්ධසෝම හිමියන් ලක්දිවට පැමිණියේ අනුරාධපුරය රාජධානිය කරගත් මහානාම රජ දවසය. බුද්ධවර්ෂ 953-975 අතර කාලයේය. උන්වහන්සේ ලංකාවට වඩින විට අට්ඨකථා සංහිතා කීපයක්ම මේ දිවයිනේ පැවති බවත් ඒවා හෙළ බසින්ම උගත් බවත් මෙයින් සමහරක් ග්‍රන්ථ ස්වරූපයෙන්ද සමහරක් පූර්වාචාරීන්ගේ මතවාද ඇතුලත් වූන සාහිත්‍යය වශයෙන්ද පැවති බවත් ආචාර්ය අදිකාරම් මහතා පවසයි.

මිහිඳු හිමියන් දවසම ආරම්භ වූ සිංහල අටුවා කථා වසර 700ක පමණ කාලයක් සිංහල ත්‍රිපිටකය හෙළි පෙනෙළි කරමින් පැවතිණ. ත්‍රිපිටක පාළියට සිංහල අටුවා ලියා ඇතිබව දඹදිව විසු රේවත හිමියන් දැන ගැනීමෙන් සිංහල අටුවා පාළියට පරිවර්තනය කිරීම, බුදු දහම චිරස්ථායී වීමට හේතුවක් යැයි උන් වහන්සේ සලකා හෙලවූවා පාළියට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා බුද්ධසෝම හිමියන් ලක්දිවට එවන්නට ඇතැයි සැලකිය හැකිය.

"බුද්ධසෝම හිමියන් මෙහි පැමිණ බුදුන් වදාළ දෙලක්ෂ පන්සැත්තැදහස් දෙසියපනස් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවක් ඇති ආගමයට තුන්ලක්ෂ එක්සැරදහස් සත්සියපනස් ග්‍රන්ථ සංඛ්‍යාවක් පමණ අටුවා කථා ලියා ආගමයෙහි පහත් නැගූ සේකැයි දත යුතු යැයි" පුජාවලියේ සඳහන්ව තිබේ.

සංස්කාරකයෙකු හා අනුවාදයකු වශයෙන් බුද්ධසෝම හිමියන්ගේ කාර්යය වූයේ තමන් ඉදිරියේහි වූ හෙළවුවාවන්හි අන්තර් ගත වූ විවරණ වෙනස් කිරීම නොව, ඒවා සකස් කිරීම සහ අවශ්‍ය ස්ථාන පිටු කරමින්, විස්තරාර්ථ දක්වමින්, විධිමත්ව සුගමව පාළි භාෂාවට නැගීමයි. බුද්ධසෝම හිමියන්ට අවිධිකථා සකස්කරන්නට මහාවිහාරයෙන් ඉඩ ලැබී ඇත්තේ මහාවිහාර වාචනා මාර්ගයට විරුද්ධ මත ඒවායේ ඇතුළත් නොවිය යුතුය. යන කොන්දේසිය ද සහිතවය.

"මහා අවිධිකථාව ශරීරය කොටගෙන මහාපච්චරිය කුරුන්දි ආදී විශ්‍රැත අර්ථ කථාවන්හි යම් විනිශ්චයක් වේද එහි යුක්තාර්ථ සහ ඇතුළත් වන්නාවූ ස්ථවිර වාදයද අත්නොහරිමින් සංවර්ධනය හොදින් ආරම්භ කරන්නෙමු"

"තවද එම අර්ථ කථාවලින් භාෂාන්තරය පමණක් අත්හැර විස්තර තැන් පිටුකොට සියලුම විනිශ්චයන් ඇතුළත් කොට කිසිම තන්හි යුත් අත් නොඉක්මවා සංවර්ණනය කරන්නෙමු." යි බුදුගොස් හිමියෝ පවසති.

බුද්ධසෝම හිමියන් විසින් කරන ලද අවිධිකථා සියල්ලම මිහිඳු මාහිමියන් විසින් ලක්දිවට ගෙන එන ලදුව මහා විහාරිකයන් විසින් ආරක්ෂා කරනු ලැබූ හෙළවුවාවන්හි පාළි අනුවාද බවත් මහා අවිධිකථාවේ සාරය ගෙන පාළි අවිධිකථා රචිත බවත් මෙම අවිධිකථාවල සඳහන් වේ.

මේ අනුව බුදුගොස් හිමියන්ගේ කාර්යය වූයේ බුදු සමය පිළිබඳව අමුතුවෙන් පොත් ලිවීම නොව එතෙක් හෙළවුවා වන්හි ආ කරුණු විධිමත්ව හා සුලබව පාළි භාෂාවට නැගීම වෙයි. පාළි අටුවා පොත් වලින් අඩකටත් වඩා සපයා ඇත්තේ බුදුගොස් හිමියන් විසිනි. බෞද්ධ අවධිකථාවාචීන් අතුරෙන් එතුමා ශ්‍රේෂ්ඨතමයා යි. එතුමාගේ ජීවන චරිතය වටා විවිධ ජනප්‍රවාද ගෙතී ඇත්තේ ඒ නිසාමය. එතුමා මෙලොව පහළ වූයේ "බුදුන්ගේ පර්යාප්ති ශාසනය දීර්ඝ කාලයක් නිර්මලව පවත්වාගෙන යාම සඳහා පාළි අවධිකථා ලිවීමටමය" යන ජනප්‍රවාදයක් ද ඇත.

අටුවා විස්තර විනය පිටකය

උභය විභවන 1 පාරාජික පාළි 1. ආණා දෙසනා සමන්තපාසාදිකා බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව
 2. පාචිත්තිය පාළි 2. යථාපරාධ සාසන විනය අවධිකථා

බන්ධක 3. වුල්ල වග්ග පාළි 3 සංවරාසංවර කථා
 4. මහාවග්ග පාළි

පරිවාර 5. පරිවාර පාළි
 හික්කුපාතිමොක්ඛ කඨිඛා විතරණී බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව.
 හික්කුණි පාතිමොක්ඛ (මාතිකධිකථා)

අභිධර්ම පිටකය

1. ධම්මසංගණිජපකරණ 1. පරමසර දේසනා අසරසාලිනී බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව.
 2. විභංගජපකරණ 2. යථාධම්ම සාසන සමමොග විනොදනී බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව.
 3. නාමරූප පරිචේදකථා

3. කථාවන්තුවජපකරණ බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව.
 4. පුද්ගලපඤ්ඤජනිජපකරණ
 5. ධාතුකථාජපකරණ පරමසරදීපනී
 6. යමකජපකරණ පඤ්චජපකරණවධිකථා
 7. පටිඨානජපකරණ

සුත්‍ර පිටකය

1. දීඝනිකාය 1. වෙවාහාර දේශනා සුමඬිගල විලාසිනී බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව.
 2. මජ්ඣිමනිකාය 2. යථානුලෝමසාසන පපඤ්ච සුදනී බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව.
 3. සංයුක්තනිකාය 3. දිට්ඨි විනිවේදන කථා සාරසර්ජපකාසිනී බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව.
 4. අංගුත්තරනිකාය මනෝරොපුරණී බුද්ධසෝම හිමි 5වන ශ.ව.
 5. බුද්දකනිකාය

1. බුද්දදකපාඨ	පරමසා ජොතිකා	බුද්ධසෝඡ ගිමි	5වන ග.ව.
2. ධම්මපද	ධම්ම පදධං කථා	බුද්ධසෝඡ ගිමි	5වන ග.ව.
3. උදාන	පරමසා දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
4. ඉභිචුක්කක	පරමසා දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
5. සුක්කනිපාන	පරමසා ජොතිකා	බුද්ධසෝඡ ගිමි	5වන ග.ව.
6. විමානවත්ථු	පරමසා දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
7. ජෙත වත්ථු	පරමසා දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
8. ථේර භාරා	පරමසා දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
9. ථේරී භාරා	පරමසා දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
10. ජාතක ජාතකට්ඨකථා		බුද්ධසෝඡ ගිමි	5වන ග.ව.
11. නිද්දේස (චුල්ල - මහා)	සද්ධම්ම ජොතිකා	උපසේන ආචාර්ය	6වන ග.ව.
12. අපදාන (ථේර-ථේරී)	විසුද්ධජනවිලාසනී	මහානාම ආචාර්ය	7වන ග.ව.
13. පටිසම්භිදා මග්ග	සද්ධම්මජපකාසිනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
14. බුද්ධ වංස	මධුරසාප්පකාසිනී	බුද්ධදත්ත ගිමි	5වන ග.ව.
15. චිරියාපිටක	පරමසා දීපනී	ධම්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
	විසුද්ධ මග්ග	බුද්ධසෝඡ ගිමි	5වන ග.ව.
නෙක්කිප්පකරණ	නෙක්කි අට්ඨකථා	ධර්මපාල ආචාර්ය	5වන ග.ව.
චතුභාණවාරපාළි	චතුභාණවාර අට්ඨකථා	ආනන්ද වතරත්ත	8වන ග.ව.

බුද්ධසෝඡ ගිමියන් විසින් පාළියට නොනගන ලද අට්ඨ කථා පාළියට නගන ලද්දේ බුද්ධදත්ත, ධම්මපාල, උපසේන සහ මහානාම තෙරණුන් විසින්ය.

බුද්ධදත්ත ගිමි

බුද්ධසෝඡ ගිමියන්ගේ සමකාලීනයෙකි. මධුරත්ථ විලාසිනී නම් බුද්ධ වංශ අටුවාව උන්වහන්සේ ලියා ඇත.

උපසේන ගිමි

සද්ධම්මජොතිකා නම් නිද්දේශ අට්ඨකථාව මහාපරිවේනවාසී උපසේන ගිමියන් විසින් කරන ලදී.

මහානාම ගිමි

පටිසම්භිදාමග්ග අට්ඨකථාව වන සද්ධම්මජපකාසනිය මුන්වහන්සේ විසින් ලියා ඇත.

ධම්ම පාල හිමි

පරමසුද්ධිපති අට්ඨකථා - (උදාන - ඉතිවුත්තක - විමානවත්සු - පෙනවත්සු - ථේර ථේරී ගාථා අට්ඨකථා) මුත්ඵහන්සේ ලියා ඇත.

මෙම අට්ඨකථාවන් උගෙන ඒවා ආරක්‍ෂා කළ අය අට්ඨකථිකා නමින් හඳුන්වා ඇත. අට්ඨකථා වර්ගයා යනු අට්ඨකථා සම්පාදනය කළ ආචාර්යවරයෝය. ආචර්ය වාද ආචර්ය මත ආචර්යා යන නම් වලින් කියවෙන්නේ අට්ඨකථාවන් මැයි.

අට්ඨකථාවන් පිළිබඳ විවිධ විවේචන හා මතවාද උගතුන් අතර පවතී. මෑතකාලීන වියතුන් අතුරින් අග්ගමහා පණ්ඩිත පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත හිමියෝ එවැනි විවේචකයෙකි. උත්ඵහන්සේගේ අටුවා පරීක්‍ෂණ නම් පොතෙන් එවැනි විවේචන ඉදිරිපත් කර ඇත. අටුවාකථා බුදුන් ඵහන්සේගේ දේශනා නොවන බව කවුරුත් පිළිගනිති. අටුවාචාරීන් ඵහන්සේලා අතරද විවිධ මතභේද තිබූ බව දක්නට ඇත. වසර හත්අට සියයක් ගෙන ආ ලිඛිතව නොතිබූ අර්ථ කථා සාහිත්‍යයට ඒවැනි දේ ඇතුළත් වන්නට පහසුකම් තිබේ. මිහිඳු හිමියන් විසින් ගෙන එන ලද පාළි විචරණ මහාවිහාරික හික්‍ෂුන් විසින් සිංහලට පරිවර්තනය කොට එම හෙළටුවා පස්වන සියවසේ දී බුද්ධඝෝෂ හිමියන් විසින් නැවත පාළි භාෂාවට පරිවර්තනය කළ බව පිළිගත් සම්ප්‍රදායයි. මේ තැන් වලදී එම මතිමතාන්තර ඇතුළත් වන්නට ඇති බව සිතිය යුතුයි.

මහාවිහාරීය සම්ප්‍රදාය එකකි. අභයගිරි ජේතවන පරම්පරාහිද එවැනි සම්ප්‍රදායයන් පැවතුණු බවට සැකයක් නැත. ස්වකීය පාරම්පරික මත වලට පටහැනි සුත්‍ර ධර්මයන් පෙළෙහි ඇති බව දැන දැනත් සිය මතය තහවුරු කරනු සඳහා ඒවා මදකිනිඳු වෙනස් නොකර, සංගායනා වලදී පැවති තත්ත්වයෙන්ම ත්‍රිපිටකය රැකගෙන ඒම ගැන මහාවිහාරීය පරම්පරාවට බෞද්ධයාගේ ප්‍රණාම පූර්වක ගෞරවය හිමිවිය යුතුය.

මේ අන්දමින් පැවතගෙන ආ අට්ඨකථා අපේ හාමුදුරුවරු තවත් වර්ෂ සිය ගණනක් තම ආරාම වල පොත්ගුල් වල තබා පුස්තකාල වල තැන්පත්කොට උදේ සවස සුවඳ දුම් අල්ලා ධර්ම ගෞරවයෙන් ධර්ම රත්නය රැකගෙන ආහ. අනගාරික ධර්මපාලතුමාගේ ජාතික ආගමික

වැඩපිළිවෙළ ආරම්භ වීමෙන් පසුව එතුමාගේම පවුලේ නැයන් විසින් අවිධිමත්ව මුද්‍රණය කිරීමේ වැඩපිළිවෙළ ආරම්භ කර ඇත. ඒ ධර්මපාල තුමා විසින් ඇති කරන ලද ආගමික ප්‍රබෝධයේ එක් ආභාසයකි. 1916 ජූලි 05 වන දින ත්‍රිපිටක මුද්‍රණ සභා නම් ආයතනයක් සයිමන් ඇලෙක්සැන්ඩර් හේවාචිතාරණ මහතුන්ගේ මැදිහත් වීමෙන් කොල්ලුපිටියේ පාමි හවුස්හි පිහිටුවා ඇත. 1929 ජූනි 29 දින මෙම ත්‍රිපිටක සභාවේ රැස්වීමක් කොළඹ ඩික්මන් පාලේ තක්සලා හිදී පවත්වා තිබේ. මෙම රැස්වීමට අති පුජ්‍ය හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල මහ නාහිමියන්ද, රත්මලානේ ශ්‍රී ධම්මානන්ද ධර්මාලෝක නායක හිමිවරුන්ද ප්‍රධාන පණ්ඩිත ධර්මධර හික්කුන් වහන්සේලා 25 නමක් සහභාගී වූ බව සඳහන් වේ. අනගාරික ධර්මපාල තුමා ප්‍රධාන සාසනමාමක පිරිසක්ද මෙම රැස්වීමට සහභාගී වී ඇත. මෙම නායක පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේලා එක් එක් අටුවා ග්‍රන්ථ සංස්කරණය භාරගත් බවද සඳහන් වේ.

සවිමන් හේවාචිතාරණ මහතාගේ අභාවයෙන් පසුව සෝමලතා හේවාචිතාරණ ළමාතැනී විසින් ත්‍රිපිටක මුද්‍රණය සඳහා අරමුදල පිහිටුවීය. ඒම අරමුදල මගින් හේවාචිතාරණ අවිධිමත්ව ග්‍රන්ථ සමූහය මුද්‍රණය කර ඇත. ආගම ධර්මය ඉතිහාසය පුරාවිද්‍යාව, සාහිත්‍යය ආදී ශ්‍රී ලංකා සංස්කරණ විවිධ ක්ෂේත්‍රයන් පර්යේෂණාත්මක අධ්‍යයන වලට යොමු කරමින් ශාස්ත්‍රීය පොතපත සපයා සංස්කෘතිය පිළිබඳව අවබෝධයක් ජනතාවට ලබාදීමේ අරමුණින් 1845 දී ආරම්භ කළ ශ්‍රී ලංකා රාජකීය ආසියාතික සමිතියේ අවිධිමත්ව සිංහලට පරිවර්තනය කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය මගින් පොත් දහයක් මුද්‍රණය කිරීම මහඟු කාර්යයකි.

අභාවයට යන පැරණි බෞද්ධ පොත්පත් හා අලුතින් ලියැවෙන බෞද්ධ පොත් පත් මුද්‍රණය කරවීමත් ඉංග්‍රීසි බෞද්ධ පොත්පත් සිංහලයට පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කිරීමෙන් පරපුරෙන් පරපුරට බුද්ධ ධර්මය ගෙන යාමත් බෞද්ධ සංස්කෘතියේ ආරක්‍ෂාවත් සඳහා පිහිටුවා ඇති අප ආයතනය වන බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය මගින් බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටකයේ පුනර්මුද්‍රණය නිමවීමෙන් පසුව අවිධිමත්ව සිංහලට පරිවර්තනය කොට මුද්‍රණය කිරීමට ප්‍රතිපත්ති සකස් කරන ලදී. සිංහලෙන් මුද්‍රණය අවසන් කොට අටුවා කථා ඉංග්‍රීසියට පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කිරීම අපේ අදහසයි.

“කථා පවත්නී” නම් පාඨයක් ත්‍රිපිටකයේ අංගුත්තර නිකායේ සඳහන් වෙයි. ධර්ම දේශකයා පෙළක් අටුවාවක් දැනී නම් දහම් අසන්නා පෙළක් අටුවාවක් දැනීමේ දහම් දෙසන්නාක් අසන්නාක් දෙදෙනාම පෙළක් අටුවාවක් දැනීමේ එම ධර්ම දේශනාව සාර්ථක දේශනාවක් වන බව මෙහි සාමාන්‍ය අදහසයි. තථාගත ධර්මය වඩාත් ප්‍රකට වීම විවෘත වීම එහි පැවැත්මට හා උත්තරීතර භාවයට හේතුවන බව සඳහන්ය. මෙම කරුණු පිළිබඳ විමසිලිමත් වන විට අට්ඨකථා පරිවර්තනයේ හා මුද්‍රණයේ අවශ්‍යයතාව වඩාත් පැහැදිලි වන්නේය. එයට අමතරව විශ්ව විද්‍යාලවල පාළු හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශවල උසස් අධ්‍යාපනය ලබන ශිෂ්‍යයන්ට විෂය නිර්දේශානුකූල අට්ඨකථා වල සිංහල පරිවර්තන නොමැති කමේ බාධාවද, එම ගුරු ශිෂ්‍ය දෙපිරිසටම මේ මගින් දුරු කිරීමද අපේ පරමාර්ථයකි.

අපගේ ඉල්ලීම ද, පුජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත වැළඹිටියාවේ කුසලධම්ම නාහිමියන්ගේ අනුශාසනාව ද, අනුව අටුවා කථා සිංහලට පරිවර්තනය කර මුද්‍රණය කරවීමේ භාරදුර කර්තව්‍යවය ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ වර්තමාන ආගමික අමාත්‍යාංශය මගින් ඉතාම කෙටි කාලයක් තුළ අවසන් කිරීම සඳහා අපට පවරන ලදී. බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක පුනර් මුද්‍රණය මගින් අප දැක්වූ ආදර්ශයන් ගොඩනැගූ විශ්වාසයන් මෙයට හේතු වූ බව නිසැකය. මෙම කාර්ය අපට පැවරීම පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකා ජනරජයේ ගරු ජනාධිපතිතුමන්ට ගරු අගමැති තුමන්ට ගරු බුද්ධ ශාසන නියෝජ්‍ය ඇමතිතුමන්ට අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් මහතාට, අමරහේවා මද්දුම මහතාට අපේ කෘතඥතාව පුණ්‍යානුමෝදනා පූර්වකව පළකරමු.

අටුවා පරිවර්තනයේදී එක් එක් පොත භාරගෙන මැනවින් සිංහලට පරිවර්තනය කරදුන් පණ්ඩිත ස්වාමීන් වහන්සේලාට ද උගත් ගිහි මහතුන්ට ද අපගේ කෘතඥතාව හිමි වේ. සිංහල අටුවා පරිවර්තන සමීක්‍ෂණය කළ උගත් ගිහි පැවිදි දෙපිරිසටම අපගේ කෘතඥතාව හිමිවේ.

අටුවා කථා පරිවර්තන කාර්යය සම්බන්ධ කරමින් කටයුතු කළේ විජිතනන්ද සරත්චන්ද්‍ර මහතාය. එම ග්‍රන්ථාවලිය මුද්‍රණය කරවීමේ කාර්යය භාර වූයේ අප ආයතනයේ මුද්‍රණ කටයුතු අධ්‍යක්ෂ පාලිත ලියනගේ මහතාට ය. මෙම මහත්වරු දෙපලම ඉතා උනන්දුවෙන් මෙම කටයුතු වල නියැලීම පිළිබඳව එම මහත්වරුන්ට ද මාගේ කෘතඥතාවය පළවේ. මෙයට අමතරව

මෙම කාර්යයට හොඳ හිතීන් අවංකව සහාය දුන් සියලුදෙනාටම පින් පුරවමින් ආසිරි පතමිහ.

මෙයට

ශාසනස්තීරීකාරී,

කිරම විමලජෝති ස්ථවීර

අධ්‍යක්ෂ, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය

නැදීමාල

දෙහිවල.

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ අට්ඨකථා පරිවර්තක මණ්ඩලය

පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත ආඥාවල දේවසිරි නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත යාලේගම වන්දකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මැදුරුයන්ගොඩ විජයකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත වටගෙදර විමලබුද්ධි හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත විදුරුපොල ආනන්ද හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත හත්තොටුවේ ඉන්දරනන හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත පල්ලේගම සමීන හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මාවනානේ සෝමිත්ද හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත බලපිටියේ සිරිසිවලී හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත මැදුරුමපිටියේ විජිතධම්ම හිමිපාණන් වහන්සේ
 පූජ්‍ය රාජකීය පණ්ඩිත පන්තල සුමේධ හිමිපාණන් වහන්සේ

- රාජකීය පණ්ඩිත කීර්ති නාරම්පනාව මහතා.
- ශාස්ත්‍රවේදී ඇන්.එච්. පෙරේරා මහතා.
- රාජකීය පණ්ඩිත ජේ.පී. නිමල් ලාල් රංජිත් මහතා.
- රාජකීය පණ්ඩිත ටී.ජී. ජයතිලක මහතා.
- රාජකීය පණ්ඩිත ඒ.ඇම්.ඩී.වයි. සරත්චන්ද්‍ර අමරතුංග මහතා.
- රාජකීය පණ්ඩිත එච්.පී.ඇස්. නිශ්ශංක මහතා.
- රාජකීය පණ්ඩිත බී.එම්.පී. බාලසූරිය මහතා. (නීතිඥ)
- රාජකීය පණ්ඩිත සෝමරත්න ගම්ලත් වෙල ගෙදර මහතා
- රාජකීය පණ්ඩිත දයා ගුණසේකර මහතා.
- ශාස්ත්‍රවේදී ඩබ්ලිව්.ඇල්.පී. ධර්මදාස මහතා
- ශාස්ත්‍රවේදී ජිනදාස ගොඩකන්ද මහතා.
- රාජකීය පණ්ඩිත ලසිත් නලන්ත මහතා.
- රාජකීය පණ්ඩිත පී.ඇල්.කේ. පෙරේරා මහතා.

සම්බන්ධීකරණය :- විජිතනන්ද සරත්චන්ද්‍ර මහතා.

**බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානයේ
අවධිකථා පරිවර්තක සමීක්ෂණ මණ්ඩලය**

1. පූජ්‍ය මැදගම්පිටියේ විජිතධම්ම හිමිපාණන් වහන්සේ
(පේරාදෙණිය ශ්‍රී ලංකා විශ්වවිද්‍යාලයේ කථිකාවාර්ය)
2. පූජ්‍ය කොටියාගල උපරතන හිමිපාණන් වහන්සේ
(කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ කථිකාවාර්ය)
3. පූජ්‍ය මැදලයන්ගොඩ විජයකිත්ති හිමිපාණන් වහන්සේ. (ශාස්ත්‍රපති)
4. පූජ්‍ය ඇස්වත්තේ රේවත හිමිපාණන් වහන්සේ. (ශාස්ත්‍රපති)
5. හේමවන්ද්‍ර දිසානායක මහතා. (ශාස්ත්‍රවේදී)
6. පණ්ඩිත දයා ගුණසේකර මහතා (රාජ්‍ය භාෂා දෙපාර්තමේන්තුව)
7. පණ්ඩිත ඒ ලසිත් නලන්ත මහතා (රාජ්‍ය භාෂා දෙපාර්තමේන්තුව)
8. පණ්ඩිත සිරිමෙවන් සේනක මහතා (ශාස්ත්‍රවේදී)
9. අභිධර්මාවාර්ය බුද්ධික විජේසිංහ මහතා (ශාස්ත්‍රවේදී-විද්‍යාවේදී)

සංඥාපනය

පිටකත‍්‍රයෙහි සූත්‍ර පිටකයට අයත් "නිකාය" අතරින් තෙවැන්න සංයුක්ත නිකාය යි. මෙහි සගාථක, නිදාන, බන්ධක, සලායතන හා මහා වශයෙන් "වග්ග" පහකි. බණවර වශයෙන් 100 කි. සූත්‍ර වශයෙන් 7762 කිහි අටුවාව කියයි.

"සංයුක්ත" යන්න 'එකට බැඳුණු,' 'එකට ගොණු කළ,' 'එකට රැස් කළ' යන අරුත් දෙයි. එක හා සමාන ධර්ම කරුණු, එක ම ස්වරූපයේ අය ඉදිරිපත් කළ ප්‍රශ්න හා පිළිතුරු ආදිය එකට ගොනු කොට සංග්‍රහ කළ හෙයින් මෙය "සංයුක්ත නිකාය" යනුවෙන් හැඳින් වූණු බැව් සිතිය හැක. උදාහරණ වශයෙන් 'දේවතා සංයුක්තයේ' ඇත්තේ දේවතාවුන් විසින් අසන ලද ප්‍රශ්න හා පිළිතුරු ය. 'කෝසල සංයුක්තයේ' කොසොල් රජුට සම්බන්ධ සූත්‍ර ය. 'බ්‍රාහ්මණ සංයුක්තයේ' විවිධ බ්‍රාහ්මණයන් හා බැඳි සූත්‍රවලින් සමන්විත ය.

සංයුක්ත නිකායේ ඇතැම් සූත්‍ර ඉතා පැරණි බව විචාරක මතය යි.

පිටකත‍්‍රයට අයත් සූත්‍ර වෙනුවෙන් වූ අවිධිකථා පළමු වැනි සංගායනාවෙන් පසු ව ප්‍රබන්ධ වූණු අතර ඉක්බිති ව පැවති සංගායනාවලින් යළි යළිත් සවිස්තර ව තහවුරු වීණි. මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේ සිංහලද්වීපයට ගෙන එන ලද්දේ එම අවිධිකථා ය.

ඉක්බිති ව හෙළ බසින් අටුවා සැකසුණු අතර සිව් වැනි හා පස් වැනි සිය වසේ වන විට එබඳු අටුවා රැසක් ම පැවති බැව් පෙනේ. ක්‍රි. ව. 5 වැනි සිය වසේ ලක්දිවට පැමිණි හදන්තාචාර්ය බුද්ධභෝෂ මා හිමියෝ මෙම අටුවා හා අනෙකුත් ග්‍රන්ථ පරිශීලනය කරමින් පාළි භාෂාවෙන් අවිධිකථා සම්පාදනය කිරීම අරම්භ කළහ. සංයුක්ත නිකායට සැපයුණු අටුවාව 'සාරඤ්චකාසිනී' නම් වේ.

අටුවා කරණයට ප්‍රථම බුදුගොස් හිමියන්ගේ ඥානපාඨවය පරීක්ෂා කිරීම සඳහා මහා විහාරය විසින් දෙන ලද්දේ සංයුක්ත නිකායේ ම දේවතා සංයුක්තයේ සත්තිවග්ගයේ 3 වැනි සූත්‍රයේ එන ගාථා විවරණය කිරීමට ය. ඒ අළලා රචිත අතිවිශිෂ්ට ග්‍රන්ථය "විසුද්ධිමග්ග" වේ. "සාරඤ්චකාසිනී" අටුවාව දීඝ හා මජ්ඣිම නිකායවලට අදාළ අටුවාවන්ට පසු ව කරන ලද

බැව් පහත සඳහන් ප්‍රකාශවලින් පෙනේ. "... සා පනෙසා පටමසංගීති සුමඛාල විලාසිනියා දීඝනිකායධංකරාය ආදිමහි විජාරාච්චා" (නිදාන කථා), "...ජීවිජාරො පන පපඤ්චසුදනියා මජ්ඣිමනිකායධංකරාය සබ්බාසව සුත්ත වණණනායං චුට්ඨො (නිදාන කථා)

බුද්ධසෝභ අවධංකරාචාර්යයන් වහන්සේ "නිදාන කථා" හි ප්‍රණාම ගාථාවල පහත දැක්වෙන ප්‍රකාශ පැහැදිලි ව සටහන් කරති:

- (1.) අර්ථය ප්‍රකාශ කරනු පිණිස මූල දී පන් සියයක් මහරහතුන් විසින් අවධංකරා සංගායනා කරන ලද අතර ඉන් අනතුරු ව ද සංගායනා කරන ලදී.
- (2.) මිහිඳු මහ රහතන් වහන්සේ විසින් ඒවා හෙළ දිවට ගෙනෙන ලදී.
- (3.) උන්වහන්සේ විසින් දීපවාසීන්ගේ ප්‍රයෝජනය පිණිස ඒවා හෙළ බසින් තබන ලදී.
- (4.) මම එයින් හෙළ බස ඉවත් කොට පෙළ න්‍යායට අනුකූල ව දොෂ රහිත ව මනරම් බසට නංවන්නෙමි.
- (5.) (i) මහා විහාරවාසී ථෙරවාදී මහ තෙරුන්ගේ විනිශ්චය අති ව දහම නො ඉක්මවමින්,

(ii) යළි යළිත් ආ අරුත් බැහැර ලමින් අර්ථ ප්‍රකාශ කරමි.
- (6.) සැවැත් නුවර ප්‍රමුඛ කොට ඇති නගර වර්ණනා මීට පෙර කරන ලදී. (එහෙයින් මෙහි ඒවා ඇතුළත් නො වේ.)
- (7.) යම් කථා වස්තුවක් විස්තර වශයෙන් එහි කරන ලද ද ඒවා ගැන ද මෙහි වැඩි යමක් නො කියැවේ.
- (8.) සූත්‍රයන්ගේ අර්ථ නිදාන කථා නො මැති ව ප්‍රකාශ නො වේ ද, ඒවා ප්‍රකට වන ලෙස ඒ කථා ද දැක්වන්නෙමි.
- (9.) විශුද්ධි මාර්ගයේ ශීල කථා ආදිය සුපිරිසුදු ව දැක්වන ලදී. ඒවා

ද මෙහි වැඩියක් විස්තර නො කෙරේ.

මේ ප්‍රකාශ අනුව සිංහල අට්ටකපා එලෙසින් ම පාළි භාෂාවට පරිවර්තනය නො කරන ලද බැව් පැහැදිලි වේ. එසේ ම යම් යම් සීමාවන් යටතේ අටුවා සම්පාදනය කළ බව ද පෙනේ.

ඒ හැරෙන්නට,

(අ) පොරාණා පන වණණයනි: 'තසමිං සමයෙ' ති වා 'තෙන සමයෙනාති වා' තං සමයනි වා අභිලාපමක්ඛු හෙදො එස සබ්බසු භුමමමෙව අපෙයා..." (නිදාන කථා)

(ආ) "භාග්‍යවා භග්‍ගවා යුක්තො භගෙහි ච විභක්ඛවා භක්ඛවා වක්ඛගමනො භවෙසු භගවා තතො" (සීහලධාකථා - නිදාන කථා)

(ඇ) 'ඉමමෙව ච නයං චතුතිකායික භණ්ඩිකපෙරො රොවෙති' (1.1.2) යනාදී පාඨවලින් පෙනෙනුයේ විචාරාත්මක ලෙසින් අට්ටකපා සැකසූ බව යි.

තව ද, "... තිපි පායො" යනාදී වශයෙන් පාඨාන්තර ද දැක්වීමෙන් අට්ටකපා පමණක් නොව ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ පිටපත් ද පරිශීලනය කර ඇති බව පෙනේ.

මේ අනුව අට්ටකපා හුදෙක් පරිවර්තන ලෙස නොව ස්වාධීන කෘති වශයෙන් සම්පාදනය කළ බැව් අනුමාන කළ හැක.

අට්ටකපාවල මුඛ්‍ය පරමාර්ථය පාලි භාෂාවෙන් ඇති ත්‍රිපිටකාගත සූත්‍රවල එන ධර්ම විනය කරුණු පැහැදිලි කර දීම යි. මේ සඳහා ක්‍රම කීපයක් ම උපයෝගී කොට ගෙන ඇත.

(අ) පාළි වචනයක් හෝ වචන කීපයක් හෝ අළලා ධර්ම කරුණු පැහැදිලි කෙරේ. උදාහරණ වශයෙන් සංයුක්ත නිකායේ මුල් ම සූත්‍රය වන "ඔසතරණ" සූත්‍රයේ 'ඔස' යන්න, "එසු වතාරො ඔසා, කාමොසො, භවොසො, දිට්ඨොසො, අවිජ්ජොසොති" යනුවෙන් විග්‍රහ කොට ඒ එක එකක් පිළිබඳ විස්තර සැපයේ. යළි ඒ සියල්ල 'අවහනන' අර්ථයෙන් (අවහනනට්ඨන) හා රාශී

අර්ථයෙන් (රාසධේන) විග්‍රහ කෙරේ. ඉන් අනතුරු ව "අ.පතිධං," "අනායුතං" යන වචන ද්වය පැහැදිලි කෙරේ. මේ අයුරින් ධර්ම කරුණු දීර්ඝ විමර්ශනයකට භාජනය කෙරේ.

(ආ) එක ම වචනය කිහිප ආකාරයකින් විස්තර කිරීම - අර්ථ දැක්වීම - තවත් ක්‍රමයකි. නිදසුන් කිහිපයක් මෙසේ ය: (පරිවර්තන ඒ ඒ සූත්‍රවල එයි)

'ඉච්ඡාලොභං' - ඉච්ඡනධේන ඉච්ඡා ලුඛනධේන ලොභොති වතො, පයම්පානිකා වා දුඛලා ඉච්ඡා අපරාපරුපානිකො ඛලවා ලොභො අලභිපසුතං වා ඉච්ඡා පටිලභවත්තසු හි ලොභො - 1.3.9.

'ආදිකලාණං' - ආදිමිහි කලාණං සුඤ්ජං භද්දකං තථා පරියොසානෙසු, ආදි මජ්ඣපරියොසානං නාමෙතං සාසනස්ස ව දෙසනාය ව වසෙන දුට්ඨං, තස්ස සාසනස්ස සීලං ආදි, සමථවිපස්සනා මග්ගො මජ්ඣං, ඵලනිබ්බාණානි පරියොසනං, සීලසමාධි විපස්සනා වා ආදි, මග්ගො මජ්ඣං, ඵලනිබ්බාණානි පරියොසානං, දෙසනාය පන වතුපපදිකාය ගාථාය තාව පඨමපාදො ආදි, දුතියතතියා මජ්ඣං, වතුපෙඨා පරියොසානං ...' - 4.1.5.

'සුසුනාගාති' - තරුණතාගං, තත්‍රායං වචනපො: ඡන්දාදිහි න ගච්ඡන්ති නානා, තෙන තෙන මග්ගෙන පභිණේ කිලෙසෙ න ආගච්ඡන්ති නාගා, නානපාකාරං ආගුං න කරොන්ති නාගා..." - 1.4.7.

'ජායන්ති තස්ස පාරොහාති' - තස්ස අග්ගිනා දධෙධි වනෙ පාරොහා ජායන්ති පාරොන්ති තිණරුකාදයො වුච්ඡන්ති, තෙ හි අග්ගිනා දධිධංගානෙ මුලමතො අවසිධෙධි පාදතො රොහන්ති ජායන්ති වධිධන්ත තස්මා පාරොහාති වුච්ඡන්ති, පුන රොහණපෙඨන වා පාරොහා. - 3.1.1.

'සච්චං ධමෙමා සංයමො' - එක එකක් ගැන තුන් ආකාරයකට අරුත් දී ඇත. - 7.1.9.

'නිඤ්ජානං' - 'අථවා' අථවා' යනුවෙන් දැක්වමින් අර්ථ නිරූපණ

තුනක් ඉදිරිපත් කර ඇත. - 7.2.1

තව ද, එක ම ගාථාවක එක ම වචනය කීප විටක් යෙදුණු විට ඒවාහි නිශ්චිත විවිධ අර්ථ ඇති බව විචාරපූර්වක ලෙස සටහන් කොට ඇත:

'ඉමසමීං පඤ්ඤාව්‍යාකරණේ තිකිතඤ්ඤාං පඤ්ඤා ආගතා තස් පටමා ජාති පඤ්ඤා දුතිය විපසසනා පඤ්ඤා, තතියා සබ්බ කිව්වපරිනායිකා පාරිහාරියපඤ්ඤා' - 1.3.3

(ඇ) අට්ඨකථාකරණයේ දී උපයෝගී කොට ගත් තවත් පිළිවෙතක් වූයේ සූත්‍ර ආදියේ එන පාළි පදවල ව්‍යාකරණ හෙළි කර දීම යි. මෙ බඳු තැන් අටුවා පුරා ම දක්නට ලැබේ.

'එවනි' නිපාත පදං, 'මෙ' ති නාම පදානි, සාවඤ්ඤාං විහරතීති එස් 'වි' ති උපසග්ග පදං, 'හරතීති' ආබ්‍යාතපදං - නිදානකථා

- සාහංදානි = සා අහං ඉදානි - 1.4.9
- න විමානමඡ්ඤායා = ... න උපගෙවිසසන්තිපි අපෝ, අනාගතපෝ අතීත වචනං - 1.2.10
- තගස = එකසවචනෙ නිපාතො - 1.2.10
- බො = ව්‍යඤ්ජනසිලිධ්මතා වසෙන නිපාතමක්ඛං - 1.1.1
- ජානාසි නො = ජානාසි නු - 1.1.2
- ජානාමී බ්වාහං = ජානාමී බො අහං, අවධාරණස් 'බො' කාරො - 1.1.2
- ස සබ්බතො = සො සබ්බතො - 1.3.4
- යෙන = භුමමපෝ කරණවචනං - 1.1.1
- එකමක්ඛං = භාවනප්‍රංසක නිඤ්ඤොසො - 1.1.1
- පුබ්බණ්ණසමයං = භුමමපෝ උපයොගවචනං
- සතුඡ්ඡුභුතෙසු නමො කරොති - එස් 'ත'කාරො පද සංධිකරො - 7.1.9
- තිඤ්ඤානං = කරණපෝ උපයොගවචනං - 7.2.1
- තවමපීති - 'ජ'කාරො සමපිණ්ඩනපෝ නිපාතො - 3.1.1
- අභාසිත්වා - එස් අකාරො නිපාතමක්ඛං - 4.3.4
- "මග්ගං..." = සො හි... මග්ගො, ලිඛිතවිපලොසෙන පන මග්ගනි ආහ - 8.1.1

සමාන වචන රැසක් එකතු කිරීම ත්‍රිපිටකය පුරා දක්නට ලැබේ.

මේ සම්ප්‍රදාය අටුවාවල ද තව දුරටත් පවත්වාගෙන ගොස් ඇත. මෙය භාෂා ඉගෙන ගන්නවුන්ට බෙහෙවින් ප්‍රයෝජනවත් ය.

- උපුකමකංසු.. වඩකං, තුට්ටං, ජිහමභාවං - 1.4.8
- උපනීයති - පරික්‍රීයති, නිරුජ්ඣති, උපගවජති වා - 1.1.3
- නිඤ්ඤානං - ඡේදනං, ලුතනං, උප්පාටනං - 7.2.1
- අසං - පරික්‍රකං ථොකං - 1.1.3
- පච්චෙති - ඉච්ඡති පඤ්චති - 7.2.11
- මාර - කණොහා, අධිපති, වසවතී, අනතකො, නමුච්චි, පමඤ්චව්‍යධු - 4.1.1
- සමනොසති - පරියෙසති, පච්චචෙක්ඛති
- ආවහාති - ආනෙති, දෙති, අපොති 10.1.12

වචනවල නිරුක්තිය පැහැදිලි කිරීම තවත් ක්‍රමයකි:

- තං හි මුනාතීති = මොනං වතුමග්ගඤ්ඤාණං - 1.1.9
- මුනාතීති මනො, වික්‍රමසොතං අධිවචනං - 7.2.1
- සකඛා වත භො රාජකුමාරාති උදානං පටිච්ච සකකාති ලඬා නාමානං රාජකුමාරානං නිවාසො එකො ජනපදො රුක්‍ෂිසඤ්ඤන සකකාති චුච්චති - 1.4.7
- මරණමාරාදයො නුදී නීහරීති මාරනුදො - 5.1.8

(අ) අටුවා සම්පාදනයේ දී යොදා ගත් තවත් ක්‍රමයක් නම් කිසියම් වචනයක් හෝ වගන්තියක් විස්තර කිරීම පිණිස ශාසන ඉතිහාසයට අදාළ තොරතුරු, ඓතිහාසික හා සංස්කෘතික කරුණු සමාජ නිරීක්‍ෂණ හා ජනප්‍රවාද ආදිය ද ඇතුළත් කිරීම යි. මේවා අටුවා පුරා ම දක්නට ලැබේ.

- ශාක්‍ය කෝලිය යුද ගැටුම - 1.4.7
- බුදුන් වසන තන්හි පෙර බත් කිස ආදි කාල පරිච්ඡේද පහ - 7.2.1
- හික්කුන් වහන්සේ ස්නානය කළ යුතු ආකාරය - 1.2.10
- වස්සානකාල ව්‍යාචන් ඉටු කිරීම - 9.1.4
- වජ් මඟුල් විස්තර - 7.2.1
- භූත බලි - 6.1.3
- මුත්මණ දාන - 7.1.1

රජකුමා නඩු අසන අවස්ථාවන්හි දී අමාත්‍යවරුන් අල්ලස් ගෙන අස්වාමිකවුවන් ස්වාමික කරවීම - 3.1.7

සමහර නිදර්ශන, උපමා, උදාහරණ පටන්නා සමාජය තුළින් ම ගෙන උපුටා දක්වන සැටි අපූරු ය:

කැඳ පිර වූ ලඞු කැටය මෙන් - 6.1.1

ගමක දෙකක පිඬු සිඟා හිස් අතින් ආපසු පැමිණ පොකුණකින් ස්නානය කොට ගත සිසිල් කර ගැනීම - 1.5.6

හික්ෂුවකට දන් දීම මග හරින දායකයා - 1.5.9

සොරාට දෙතුන් පහරක් දෙන විට මේ මේ අය මට උදව් වූහයි පැවසීම - 6.1.4

කිරි දරුවා කිරි උරා බී අසඤ වූවකු මෙන් නිදීම - 4.2.6

කඳු පාමුල වූ මහත් කෙතෙහි මුලුවල තැනු පැල්වල වතුරඬග සමන්තාගත අන්ධකාර රාත්‍රියෙහි ගිනි දූල්වූ කල්හි කඳු මුදුනේ සිටින්නහුට කෙත් වත්, පැල් කොටවත්, ඒවාහි සිටින මිනිසුන් වත් නො පෙනී ගින්න පමණක් පෙනීම - 6.1.1

විදේශ ගත වන්නවුන් සිය ඥාතීන් සිප ගැනීම - 6.2.5

කිරි හරකුන් දෙවීම - 7.2.2

බීජ වපුරා වැටකොටු බැඳ ආරක්ෂා කිරීම - 7.2.1

සතුන් වසන තැන්වලට පැමිණ වසන්නේ වුව ද තල් පොල් සිටුවීම - 6.2.3

නාග විද්‍යාව අනුව නයින්ගේ විෂ හරවා ඔවුන් නැටවීම - 3.1.1

ගම් දෙටුවන් විවිධාකාරයෙන් ජනයා පෙළා කිරි ගිතෙල් සහල් ආදිය ගෙන්වා ගෙන කෑම - 1.5.6

ගැල්රියක අක්ෂයට තෙල් නො දැමූ විට හෝ මිනිසුන් වැඩිපුර පැටවූ විට හඬ නැගීම - 1.5.6

කුටකණ්ණ රජුගේ අශ්වයා - 1.2.4

කඳම්බනදී තීරයෙන් ගොඩ වී ටුපාරාමයට යාම - 6.2.5

ලෝවාමහාපාය වටා දොරටු සහරක් සහිත පවුර - 3.2.1

'ටකිත' ඇඳ - 10.1.3

ගම් දරුවන් දිග නූලක පා ගැට ගැසූ කවුඩකු තම ඇඟිලි අග නූල පටලවා ගෙන අත හැරීම - 10.1.3

'යකා ගැහීම' - 10.1.5

සැවැත්තුවරට ගවුවක් පමණ ඇතින් පිහිටි අන්ධවනය - 5.1.1

බඹලොව උස - ලෝවා මහා පාය සජ්ත කුටාගාර සම ගලක් බුන්ම ලෝකයේ සිට සිටු මසකින් පොළවට පතිතවීම - 1.4.7

ගම් දරුවන් ඉදුණු මිරිස් කරල් රෙදි කඩක ඔතා තළා තලපය කබලක බතා අවිචේ වේලීම - 10.1.1

ශිලා ස්තම්භයක් බොහෝ දෙනකු විසින් ඔසවනු ලැබීම - 3.2.8

මෙපමණක් නොව මව් කුස තුළ දරු ගැබක් පිළිසිඳ ගන්නා මොහොතේ සිට එය වැඩෙන ආකාරය වෛද්‍ය විද්‍යානුකූල ව දැක්වෙන විස්තර ද මෙහි දක්නට ලැබේ. - 10.1.1

අට්ඨකතා සාහිත්‍යය කෙතරම් දුරට පෝෂණය වී ද යන්න මෙමගින් අනුමාන කළ හැක.

(ඉ) ධර්ම දේශකයන් වහන්සේලා දේශනා සඳහා කරුණු එකතු කළ යුතු ආකාරය පෙන්වා දීම ද තවත් අංගයකි.

“අප්‍රමාදී ඛෙ සඤ්භානො.. සුඛී පරප්‍රා ඉමස්ස පනඤ්ඤ පකාසනඤ්ඤ එකසාටක බ්‍රාහ්මණවජ්ජුං ව අඛුරු වජ්ජුඤ්ඤ විජ්ජාරෙතබ්බං (මෙහි අර්ථය ප්‍රකට කිරීම පිණිස ඒකසාටක බ්‍රාහ්මණ කථාවස්තුවත් අංකුර වස්තුවත් විස්තර කළ යුතු ය.) 1.4.3

සංකප්පරාගො - අයං පනඤ්ඤ පසුර සුඤ්ඤන විජ්ජාරෙතබ්බො (මේ අර්ථය පසුර සුත්‍රය ආශ්‍රයෙන් විස්තර කළ යුතු ය.) 1.4.3

සමමාසමබ්බුද්ධො - ආදීඨි වස්ස සුඤ්ඤනි අඤ්ඤාසං බුද්ධානං අභාවො දීපෙනබ්බො (ආදී සුත්‍ර මගින් අන් බුදුවරුන් නො මැති බව පැහැදිලි කළ යුතු ය.) - 6.1.2

වණණනාභුමී නාමෙසා යත්තකං සන්තොති තත්තකං වත්තබ්බං (මෙය වර්ණනා භුමි නම්. යම්තාක් දුරට පැවසිය හැකි ද එතෙක් (දුරට) පැවතිය යුතු ය.) - 1.4.7

අඤ්ඤානිපි සරොග උප්පලාදීනි නාම අත්ථ... තානි පාළිං නාරුඤ්ඤානි ආහරිත්වා පන දීපෙනබ්බානිති දීපිතානි (... රෝග සහිත උපුල් ආදී තවත් ඒවා ඇත... පාළියෙහි අඩංගු නො වූ ඒවා ද ගෙන හැර දක්විය යුතු යයි දක්වීණි) - 6.1.1.

(ඊ) ශ්‍රත්ථ වශයෙන් පැවති ත්‍රිපිටකයක් අටුවාවත් පරිශීලනය කිරීමේ දී පාඨාන්තර දුටු තන්හි ඒවා ද උපුටා දැක්වීම සිරිතකි:

උපස්සයන්ති වාසාගාරං - උපාසන්තිපි පාඨො - 1.5.7

අග්ගන්ති උත්තමධම්මං - අග්ගන්ති වා පාඨො - 8.1.8

නාඨියයි න සජ්ඣායසී, න ධියසීති වා පාඨො - 9.1.10
ආකිණ්ණකම්මනොති එවං අපරිසුද්ධකම්මනො - අකිණ්ණ - කම්මනො
පි පාඨො - 9.1.4

සංගීතිකාරක මහ රහතුන් වහන්සේලා එකතු කළ වගන්ති, ගාථා,
නම්, ගම් ආදිය ද මේ මේ යයි දක්වා ඇත :

"... තෙන තාසං ධම්මසඩ්ඛාහකපෙරෙහි උජ්ඣාන සඤ්ඤිකොති
නාමං ගහිතං" - 1.4.5
"පරියොසානගාථා සංගීතිකාරෙති ධ්වනිතා - 1.5.10
ඉමසම්මං ධානෙ සංගීතිකාරා ඉදමොචාති දෙසනං නිධ්ධපෙත්වා
... - 4.3.4
අවසානගාථා පන සංගීතිකාරෙති ධ්වනිතා - 6.1.3
ඉදං පන සංගීතිකාරානං වචනං - 6.2.5
අකොසකභාරද්වාජොතිසස සංගීතිකාරෙහි නාමං ගහිතං - 7.1.3
මෙලෙස නම් රැසක් ම සංගීතිකාරක මහරහතුන් වහන්සේලා විසින්
දෙනු ලැබ ඇත.

(උ) තව ද කිසියම් කරුණක් විස්තර කිරීම සඳහා කථා වස්තු කීම
අවශ්‍ය නම් නො පැකිල ව ඒවා ඉදිරිපත් කිරීම අනිවාර්ය අංගයක් විය.
මෙබඳු කථා පුවත් රාශියක් අටුවාවල දක්වේ.

ශාකා කෝලිය පුවත - 1.4.7
සතුල්ලපකායික දේවතා පුවත - 1.4.1
කෝකාලික වස්තුව - 6.1.10
අධිමුත්තක සාමණේර පුවත - 1.4.1

තවත් කථා රාශියක් - ඇතැම් ඒවා අද්භූත රසයෙන් යුක්ත ය -
මහත් අභිරුචියකින් ඉදිරිපත් කර ඇත.
කුණාලදහ විස්තරය - 1.4.7
රාහු අසුරිඳු - 2.1.10
සාරිපුත්තපෙරුර කථා - 2.3.9
අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ කථා පුවත - 8.1.9
ආළවක පුවත - 10.1.12
අනාරථ පිණ්ඩික සිටු පුවත - 10.1.8

ධානඤ්ජානී කථා පුවත - 7.1.1

මන්දාකිනී විල - 8.1.9

(උ) පුරාණ වචනවලට නව අර්ථකථන දක්වීම ද බොහෝ විට සිදු ව තිබේ. උදාහරණ වශයෙන් වෛදික සාහිත්‍යයේ සඳහන් වන අශ්වමේධ පුරුෂ මේධ ශමාප්‍රාශ වාජපෙය යනාදී වචනවල මුල් අරුත සතර සංග්‍රහ වස්තු දක්වන ඒවා බවත් පසු කාලයක එනම් ඔක්කාක ('ඉක්ෂ්වාකු) රජු සමයේ දී ඒවා යාග කර්ම හඳුන්වන වචන බවට පෙරළුණු බවත් මෙම අටුවාව පවසයි. - 3.1.9

“භාෂාව” පිළිබඳ ව අටුවාවාරීන් වහන්සේ කරන විග්‍රහයන් පාඨකයාගේ අවධානයට ලක්විය යුතු බැව් පෙනේ:

වංශීස සංයුත්තයේ ප්‍රථම වර්ගයේ 5 වැනි සූත්‍රයේ අටුවාවේ මෙසේ සඳහන් වේ. “ඉමේහි බො... අවයවාදීහි සමන්තාගතොපි හි තථාරූපී වාචා දුක්ඛාසිතාව හොති, අත්තනො ච පරෙසඤ්ච අත්තථාවහන්තා ඉමේහි පන චතුහඬෙගහි සමන්තාගතා සවෙපි මිලක්ඛභාසාපරියාපනනා සටචෙට්ඨිකා ගීතිකපරියාපනනාපි හොති තථාපි සුභාසිතාව ලොකීයලොකුත්තර හිතසුඛාවහන්තා.

තථාහි : මඟ්‍යපසෙස සසං රක්ඛන්තියා සීහළචෙට්ඨිකාය සීහළ කෙනෙව ජාතිජරාමරණයුත්තං ගීතිකං ගායන්තියා සඤ්ඤා සුඛා මඟ්‍යං ගච්ඡන්තා සමාධිමත්තා විපසස්සකා හික්ඛු අරහන්තං පාපුණිංසු...” (... කොටස් ආදියෙන් සමන්විත වුව ද එවන් වදනක් දුර්භාෂිත ම වේ. තමාටත් පර හටත් අනර්ථය ගෙන දෙන හෙයින්. මේ අංග සතරින් සමන්විත ව, දිය අදින මෙහෙකාරියකගේ වදන ඉදින් මිලක්ඛභාෂාවෙන් යුතු වුව ද ලෞකික ලෝකෝත්තර සුවය එළවන හෙයින් සුභාෂිත ම වේ.

එසේ ම ය: මාර්ගය අසළ අස්වනු රකින සිංහල මෙහෙකාරියක සිංහල බසින් ම ජාති, ජරා, මරණ සංයුක්ත වූ ගීතිකාවක් ගයනු අසා මග යන සැටක් පමණ වූ විදර්ශක හික්ඛුහු අර්හත්වයට පත්වූහ.) - 8.1.5

මෙහි “මිලක්ඛභාසා” යන්න දක්වේ. “මිලක්ඛ” යනු ‘මිලේච්ඡ’ ය. මෙය ‘ආදිවාසී,’ ‘විදේශීය’ යන අර්ථවල යෙදේ; නොවේ නම් ‘ග්‍රාම,’ ‘පිටිසර,’ යන අර්ථවල යෙදේ. [බුදුගොස් හිමියෝ අත් තැනෙක ‘ගාමීය’ (ග්‍රාමීය) යන වචනය යොදති. “... තුඨො... හගච්ඡං ගාමීය මනුස්සවෙසෙන

උපසංකම්” - 4.2.8)] කෙසේ වුව ද මේ භාෂාව දක්වීම සඳහා උදාහරණ කොට ඇත්තේ අස්වනු රකින සිංහල මෙහෙකාරියකගේ සිංහල භාෂාව ය. “මහ මග අසළ” නම් “ආදි වාසී” විය නො හැක. එහෙයින් මෙය විමසිල්ලට ලක් කළ යුතු කරුණකි. “මීලක” යනුවෙන් සෙල් ලිපිවල සඳහන් වන බස මෙය දැයි සලකා බැලීම ද වටී.

බුදුගොස් මා හිමියන් පාළු අටිය කථා සම්පාදනය කරන අවස්ථාව වන විට බුදු සසුනට වසර දහසකට වඩා කලක් පිරී තිබිණි. ඒ වන විට දහම ත්‍රිපිටකයක් වශයෙන් සකස් වී තිබිණි. ග්‍රන්ථ වශයෙන් ද ලියැවී තිබිණි. එහෙයින් අටුවාකරණයේ දී, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ජීවමාන කාලයෙහි දෙසුණු සුත්‍ර ආදියට අයත් ගාථා හා පාඨ ත්‍රිපිටක වර්ගීකරණයට සම්බන්ධ කොට දක්වීමට පෙළඹී ඇත. මේ පශ්චාත්කාලීන වර්ධනයන් මූලික සුත්‍ර ආදියට ආදි ගැනීම කෙතරම් සාධාරණ ද යන්න වෙනත් කරණකි. පහත උදාහරණ දෙස බලන්න:

“ධම්ම චිත්‍යනති ඉමං ධම්මඤ්ච චිත්‍යඤ්ච ... ධම්මෙන දෙව පිටකානි චුක්‍කානි, චිත්‍යෙන චිත්‍ය පිටකං. ඉති තීහි පිටකෙහි පකාසිතං පටිපත්තිං...” - 1.2.10

“... එවං අයං ධම්මදෙසනං සබ්බෙසං පියා භවිසසති මනාපාති ඤජතා තීසු පිටකෙසු විචිනිතා ඉම ගාථා අභාසි...” - 6.2.4

“... සම්බච්චලා (හිඤ්චි) බහු සුත්තාන්තිකා ආභිධම්මිකා චිත්‍යධරා ච” - 9.1.4

“උපසම්පනො බුද්ධචචනං උග්ගණහනො තෙපිටකො හුත්වා ...” - 10.1.5

“පසංසනි ධම්මභාණකො පසංසං ලභති. ආභිධම්මිකො සත්තනිකො චිත්‍යධරොතිස්ස පසංසිකා භවන්ති” 9.1.10

ධම්මපදානීති ඉධ පටියෙක්කං සංග්ගං ආරුහු ඡබ්බිසති තන්ති අධිපොතා” - 10.1.6

සමබුද්ධාති සමමා හෙතුනා කාරණෙන බුද්ධා; වත්තාරො හි බුද්ධා; සබ්බඤ්ඤච බුද්දෙධා, පච්චෙක බුද්දෙධා, චතුසච්ච බුද්දෙධා, සුත්‍රබුද්දෙධාති ... 1.1.7

(බුදුවරු සිවු දෙනෙකි. සබ්බඤ්ඤැ බුද්ධ, පච්චෙක බුද්ධ, චතුසච්ච බුද්ධ, සුත්‍ර බුද්ධ යනුවෙනි.)

“භගවතො පුරතො පාතුරහංසුති පාළියා භගවතො සන්තිකෙ අභිමුඛධානෙයෙව ඔතිණ්ණො විය කත්වා චුක්‍කා.. න ඛො පනෙත්ථ එවං අත්ථා වෙදිතඛො ...” 1.4.7

(සා) ශ්‍රාවකයන් තුළ ශ්‍රද්ධාදී වර්ධනය කිරීම පිණිස මෙන් ම, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනිකුත් ශාස්තෘවරුන්ට ඉහළින් තැබීම පිණිස බුදු ගුණ, දේහ සම්පත්ති ආදිය උත්කර්ෂවත් අන්දමින් වර්ණනා කිරීම ද ක්‍රම වේදයකි :

බුද්ධානං සරීරෙ රජො ජලලං න උපලිමපති

(බුදුන් වහන්සේගේ සිරුරෙහි දූවිලි නො ඇලෙයි) - 4.1.7

"අසීති අනුබ්‍යඤ්ජන පරිවාරං ආනිංස මහා පුරිසලකිණ පතිමණ්ඩිතං... ගගන තලං විජුල්ලතාවිතධම්ම ව කණකගිරිසිරං සිරියා ජලමානං ස්මමාසමබුද්ධං ..." - 7.2.1

භගවතො කිර පිණ්ඩාය පවිසිතුමසස භාමරො විය විකසිත පදුම ආය මජ්ඣං ඉඤ්චිලමණිවණණ සෙලමයපජො හස්ආය මජ්ඣං ආගච්ඡති - 7.2.1

සඨා ධාතු පරිසසාවණං ගහෙඨා පඨවියා හස්ථං පසාරෙසි මහා පඨවිං හිඤ්චා රජන බුබුල සද්දිසං වෙතියං නිකම්ඵ. සඨා සහජොන වෙතියෙ ධාතුයො නිධෙසි..." - 8.1.9

අවධිකරාවල බුදු සමය තුළ පසු කාලයේ ව්‍යාප්ත ව ගිය අදහස් නොයෙක් අයුරින් දක්නට ලැබේ. උදාහරණයක් වශයෙන් හුදෙක් 'නිවීමක්' වශයෙන් දැක්වුණු නිර්වාණය අටුවා සමය වන විට එසේ කීම ප්‍රමාණවත් නො වන බවක් දක්නට තිබීණැයි අනුමාන කළ හැක. හින්දු ආගමේ 'ආත්ම' සංකල්පය වඩ වඩාත් ව්‍යාප්ත වත් ම "නිර්වාණය" ද ඒ සංකල්පයට අභියෝගයට ලක් කිරීමට හැකි වන පරිදි "දියුණු" කළ බවක් පෙනෙන්නට තිබේ. "යා පතෙසා තණ්හා භවෙන භවං එලෙන වා සද්ධං කමමං විනති සංසිබ්බිති කඛා වාණනි චුච්චති, තතො නිකඛන්තං වාණතොති නිබ්බාණං" යි (6.1.1) කීමට සිදු වී ඇත්තේ එනිසා ය. "නිවනට පැමිණ" ("නිබ්බාණං පන ආගමම") සබ්බගස්ථපමොචනනි නිබ්බාණං ආගමම සබ්බෙ ගස්ථා පමුච්චනි (10.1.7) නිබ්බාණං ආගමම ජීලන සභාවා කිලෙසා හිජ්ඣනි ... (3.1.3) යනාදි ප්‍රකාශ ඉදිරිපත් වනුයේ එබැවින්දැයි සිතිය හැකි ය.

ඉතා ගැඹුරු අර්ථයක් ඉදිරිපත් කෙරෙන ඇතැම් ගාථා කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු වී නැති අවස්ථා ද පෙනෙන්නට තිබේ. ඒවාහි මුල් අරුත් මේ යුගය වන විට මැකී ගිය හෙයින්දැයි සිතීමට පුළුවන. එවන් අවස්ථාවකි පහත දැක්වෙනුයේ:

අකෙටියාසඤ්ඤානො සත්තා අකෙටියාසමීං පතිධීතා
අකෙටියො සුපරිඤ්ඤාය යොගමායනි මච්චුනො. - 1.2.10
(සත්ත්වයෝ පඤ්චස්කන්ධයෙහි සත්ත්ව පුද්ගලාදී සංඥා ඇත්තාහු ය.
පඤ්චස්කන්ධයෙහි පිහිටියාහු ය. පඤ්චස්කන්ධය පිරිසිඳු නො දැන
මාරයාගේ නතුච්ච යන්නාහු ය.)

මෙහි "...එසේ දෙවො මනුසො ගහධො පබ්බජ්නො සත්තො පුග්ගලො
තිසො ඵුසොති ආදීනා නයෙන අකෙටියානො සබ්බසං අකාමානානං
සබ්බාසං කථානං වත්ථභුතනො පඤ්චස්කන්ධා අකෙටියාති චුච්චනි. (මෙහි
දෙවියා, මනුෂ්‍යයා, ගෘහස්තයා, පෑවිද්දා, සත්ත්වයා, පුද්ගලයා, තිස්ස,
ඵුස්ස ආදී වශයෙන් කිව යුතු බැවින්, සියලු ආධ්‍යාතවලට සියලු
කථාවලට වස්තු භූත වීමේ හේතුවෙන් පඤ්චස්කන්ධ 'අකෙටියා' යි
කියනු ලැබේ.) යි අටුවාවාරීන් වහන්සේ පවසති. මෙහි 'අකෙටියා'
(නම් කර කියන දෑ) යන්න 'පඤ්චස්කන්ධ' වශයෙන් ගෙන ඇත.

මීට සමාන අරුත් ඇති පහත සඳහන් ගාථාව බලන්න.

"නාමං සබ්බං අචසාවි නාමා හියොෂා න විජජති
නාමස්ස එකධම්මස්ස සබ්බව වසමන්ඟු"

නාමය සියල්ල යටපත් කොට සිටියේ ය. නාමයට වැඩි වූවක්
නැත. සියල්ලෝ ම නාම සංඛ්‍යාත එක ම දහමේ වශගයට ගියාහු ය.)

මෙයට වූ අටුවාව මෙසේ ය: "නාමං සබ්බං අභිභවති, අනුපතති.
ඔප්පාතිකෙන වා කීර්තිමෙන වා නාමෙන මුත්තො සත්තො වා සංඛාරො වා
නන්ධී. යස්සපි හි රුකිස්ස වා පාසාණස්ස වා ඉදං නාම තාමනි න ජානනි
අනාමකොත්ථෙව තස්ස නාමං හොති. (නාමය සියල්ල අභිභවය කරයි;
මැඩි පවත්වයි. ඔප්පාතික වශයෙන් හෝ කෘත්‍රිම වශයෙන් හෝ නාමයෙන්
මිදුණු සතෙකු හෝ සංස්කාරයක් හෝ නැත. කිසියම් ගස්කට හෝ ගලකට
'මෙයට මේ නාමය' යි නො දැනින් ද 'නම නැති එක' කියා හෝ නමක්
වේ.)

මෙය විග්‍රහ කළ යුතු පැහැදිලි කළ යුතු ගැඹුරු ගාථා ධර්මයකි.
එහෙත් පැහැදිලි කිරීම මෙපමණකි. තවත් මෙබඳු තැන් දක්නා ලැබේ.
කෙසේ වෙතත් මෙවන් තැන් බුදුගොස් හිමියන් අතින් ම ගිලිහිණැයි කිව
නො හැකි ය. හිතා මතා අත හැරීමක් සිදු කරන ලදැයි චෝදනා කළ නො

හැක්කේ සවිස්තර විග්‍රහයක් මුල් අටුවාවල තිබිණි නම් ඒවා අත හැරීමට තරම් බුදුගොස් හිමියන් සැහැසි විණැයි සිතිය නො හැකි හෙයිනි.

එහෙත් සංයුත්ත නිකායේ ම “සීලෙ පතිට්ඨාය ...” යන ගාථාවේ අරුත් ප්‍රකට කිරීම සඳහා විශුද්ධිමාර්ගය වැනි මහාර්ඝ ග්‍රන්ථයක් සැපයූ හා අද්භූත සිදුවීම් පවා මහත් අභිරුචියක් වර්ණනා කළ බුදුගොස් හිමියන් අතින් මෙවන් තැන් මග හැරීම ද විමසිය යුතු කරුණකි.

අට්ඨකථා සිංහලට පරිවර්තනය කිරීම.

මුල දී ද සඳහන් කළ පරිදි අට්ඨකථා සපයා ඇත්තේ පාළි භාෂාවෙන් තුබුණු ත්‍රිපිටකයට අයත් වචනවලට නැතහොත් පාඨවලට අර්ථ කථන දීම් පැහැදිලි කිරීම් වශයෙනි. එහෙයින් පාළි භාෂාව දන්නා නැතහොත් හදාරන අයට ය මෙම අටුවාවල ප්‍රයෝජනය ඇත්තේ. ජාතකට්ඨ කථාව, ධම්ම පදට්ඨ කථාව වැනි සමහර අටුවා හැරුණු කොට හුදෙක් සිංහල පමණක් දන්නා අයට මෙමගින් ලැබිය හැකි ඵලය, පාළි භාෂාව දන්නා අයට ලැබෙන ප්‍රයෝජනයට සාපේක්ෂ වශයෙන් අඩු ය. එකිනෙකට සම්බන්ධ නො වූ වාක්‍ය හෝ ඡේද බෙහෙවින් වැඩි හෙයිනි. කෙසේ වෙතත් අතරින් පතර ලැබෙන තොරතුරු හා කථා පුවත් සිංහල පාඨකයාට බෙහෙවින් ප්‍රයෝජනවත් ය.

අනෙක් අතට පිටකත්‍රයට අදාළ ග්‍රන්ථ සියල්ලක් ම පාළි හා සිංහල භාෂා දෙක ම සහිත ව මුද්‍රණය වී ඇති හෙයින් ඒවාට අදාළ අට්ඨකථා ද යටත් පිරිසෙයින් සිංහල භාෂාවෙන් හෝ (පරිවර්තනය කර) මුද්‍රණය කිරීම අවශ්‍ය ය. ඒ ඒ සූත්‍ර ඇසුරු කොට අර්ථ ගලපා ගත යුත්තේ කෙසේ දැයි පාඨකයාට අවබෝධ වන හෙයිනි.

මේ අනුව ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ මුද්‍රණයට අනතුරු ව අට්ඨකථා සිංහලට පරිවර්තනය කිරීම බෙහෙවින් අගය කළ යුතු ය.

පාළි භාෂාව ඉතා රමණීය මෙන් ම ඉගෙනීමට පහසු බසකි. එහි වාක්‍ය නැතහොත් වාක්‍යාංශ බොහෝ කිට්ටුවෙන් හෙළ ඌරුවට නැගිය හැක. ඇතැම් පාඨ සිංහල වාක් සම්ප්‍රදායට කෙතරම් සමීප ද යන්න පහත සඳහන් උදාහරණවලින් පැහැදිලි වනු ඇත :

"නෙව ගිලිතුං න උගිලිතුං සක්කිසසති - 7.1.1
(ගිලිත්ටත් බෑ වමාරත්ටත් බෑ!)

'අක්කනො නළාටෙ මහා ගණ්ඩං අපසසනො
සාසපමකාය පිළකාය මං වොදෙනබ්බන්ති... ' - 6.1.9
(නමන්ගේ ඇහේ පොල් පරාල තිබියදී, අනුන්ගේ ඇහේ පොල් කෙඳි
සොයන්නා සේ ...)

"ඉමීනා තං බග්ගෙන පාදතලතො පට්ඨාය යාව
කෙසමඝ්ඤා කළීරං විය කොට්ටෙත්ථා..." - 7.1.1
(උඹ ඉහේ ඉදන් දෙපතුල් දක්වා කෙහෙල් ගහක් වගේ පතුරු ගහනවා!)

"ධත්තං දිස්වා කාකං විය" - 7.1.1
(දුන්න දකපු කපුටො වගේ!)

"... කිං සෙසපුත්තානං ඝරසස මග්ගං න ජානාසි?" - 7.2.4
(ඇයි අනික් දරුවන්ගේ ගෙවල්වලට යන පාර දන්නේ නැද්ද ?)

"නසස වසලී!" - 7.2.4
(මුසලී, මැරියන්!)

"ගතගතධ්‍යානා" - 1.6.2
(ගිය ගිය නැත)

"තාලතො පතිතං මුග්ගරෙන පොඨෙනො විය" - 1.3.1
(ගහෙන් වැටුණු මිනිහට ගොනා ඇත්තා සේ)

"කිං සාමී දුග්ගහිතෙහි සද්ධිං කෙළිං කරොසි?" - 5.1.3
(අනේ සර්, දුප්පතුන් එක්ක සෙල්ලම් කරනවද ?)

මෙබඳු වාක්‍ය හා වාක්‍යාංශ සලකුණු කර ගැනීම පාළු භාෂාව
හදාරනවුනට බෙහෙවින් ප්‍රයෝජනවත් ය.

අපගේ පරිවර්තන කාර්යය තුළ දී කරුණු කීපයක් ම සිත්හි තබා
ගන්නා ලදී.

1. පරිවර්තනය පාළු භාෂාවෙන් සිංහලයට කරනු ලබන්නක් හෙයින් අටුවා බස හදාරන්නවුන්ට පහසුවක් වන පරිදි සෑම වචනයක ම පරිවර්තනය කරන ලදී. සමහර විභක්ති හා කර්මකාරක වාක්‍යාංශ සහිත වැකි පරිවර්තනය කිරීමේ දී සිංහල උතුරුව බිඳෙන විට පමණක් සිංහල රීතිය අනුගමනය කෙරිණි. සිංහල අරුත ඉස්මතු වීමට යම් වචනයක් එකතු කළ යුතු විණි නම් ඒවා එය වරහන් තුළ යොදා ඇත.
2. බුදු දහමට අදාළ ධර්ම ග්‍රන්ථ වර්තමාන කට වහරට නගා මුද්‍රණය කිරීම සාහසික ක්‍රියාවකි. දැනටමත් එය සිදු වෙමින් පවතී. එය වහා නතර විය යුතු ය. ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණය විය යුත්තේ ශාස්ත්‍රීය වශයෙනි. එහෙයින් අශාස්ත්‍රීය ගැමි වහර බැහැර කළ යුතු ය. අනෙක් අතට වර්තමාන ජනතාවට නො තේරෙන අනුරපුර හෝ පොළොන්නරු යුගයට අයත් බසින් ලිවීම ද නො කළ යුතු ය. ඒ දෙයාකාරය ම බැහැර කොට හැකි තාක් සරළ බසින් පරිවර්තනය කිරීමට උත්සාහ ගන්නා ලදී.
3. ධර්ම ශාස්ත්‍රීය පාරිභාෂික වචන ඒ අයුරින් ම භාවිත කරන ලදී. ඒවා පරිවර්තනය නො කළ හැකි අතර එසේ කිරීමෙන් විවිධ අර්ථ කථනවලට හසු වීම ද නො වැළක්විය හැකි ය. අනෙක් අතට ඒවා නොයෙකුත් ග්‍රන්ථවල සවිස්තර ව යෙදී ඇති හෙයින් තව දුරටත් පැහැදිලි කිරීමට අනවශ්‍ය වේ.

සම්බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථ පුනර් මුද්‍රණය කිරීම මගින් විස්මිත කාර්යයක් ඉටු කළ නැදීමාල බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය අටුවාවන් ද සිංහලට පරිවර්තනය කිරීමේ කාර්යයට අත ගැසී ය. මේ පරිවර්තනය ද එහි ප්‍රතිඵලයකි.

පරිවර්තන කටයුතු කිරීමෙහි ලා පුරෝගාමී වූ බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානාධිපති ගෞරවාර්භ කීර්ම විමලචෝදි නාහිමියන් විසින් කරන ලද ඉල්ලීම මෙසේ හැකි පමණින් ඉටු කෙරිණි. මෙබඳු සත් කාර්යයන් තව තවත් ඉටු කිරීමට උත්වහන්සේට හැකිවේවා යි ද දීඝායු වේවා යි ද පතනුයේ ඉති සිහිනි.

අන්. එච්. පෙරේරා.

පටුන

01 දේවතා සංයුක්තය		1 - 104
	නල වර්ගය	1
	නන්දන වර්ගය	33
	සත්ති වර්ගය	52
	සතුල්ලපකායික වර්ගය	88
	ආදිත්ත වර්ගය	98
	ජරා වර්ගය	101
	අන්ව වර්ගය	104
	කධන්වා වර්ගය	
02 දේවපුත්ත සංයුක්තය		110 - 135
	පළමු වැනි වර්ගය	110
	දෙවැනි වර්ගය	116
	තෙවැනි වර්ගය	121
03 කෝසල සංයුක්තය		136 - 174
	පළමු වැනි වර්ගය	136
	දෙවැනි වර්ගය	154
	තෙවැනි වර්ගය	168
04 මාර සංයුක්තය		175 - 194
	පළමු වැනි වර්ගය	175
	දෙවැනි වර්ගය	182
	තෙවැනි වර්ගය	188

05 හික්බුනී සංයුත්තය	195
පළමු වැනි වර්ගය	195
06 බ්‍රහ්ම සංයුත්තය	201 - 230
පළමු වැනි වර්ගය	201
දෙවැනි වර්ගය	224
07 ඩ්‍රාහ්මණ සංයුත්තය	231 - 271
පළමු වැනි වර්ගය	231
දෙවැනි වර්ගය	246
08 වඛිථිස සංයුත්තය	272 - 289
පළමු වැනි වර්ගය	272
09 වන සංයුත්තය	290 - 300
පළමු වැනි වර්ගය	290
10 යක්ඛ සංයුත්තය	301 - 337
පළමු වැනි වර්ගය	301
11 සක්ක සංයුත්තය	338 - 355
පළමු වැනි වර්ගය	338
දෙවැනි වර්ගය	347

සාරස්ථ පාඨකාසිනී

නම් වූ

සංයුක්ත නීතියට යටත්කර

නමෝ තසං භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කරුණාසීතලහදයං පඤ්ඤාපඤ්ඤානවිභතමොභතමං,
සන්තරාමරලොකගරුං චන්දෙ සුගතං ගතිවිමුක්තං.

බුද්ධො'පි බුද්ධභාවං භාවෙත්වා වෙච සච්ඡිකත්වා ච,
යං උපගතො ගතමලං චන්දෙ තමනුක්කරං ධම්මං.

සුගතස්ස ඔරසානං පුත්තානං මාරසෙනමථනානං,
අට්ඨන්තමපි සමුභං සිරසා චන්දෙ අරියසංඝං.

ඉති මෙ පසන්නමතිනො රත්තන්තයචන්දනාමයං පුඤ්ඤං,
යං සුවිභතන්තරායො හුත්වා තස්සානුභාවෙන.

සංයුක්තවග්ගපතිමණ්ඩිතස්ස සංයුක්තආගමචරස්ස,
බුද්ධානුබුද්ධසංචණ්ණිතස්ස ඤාණපභෙදජනනස්ස.

අසුප්පකාසනස්සං අධිකථා ආදිතො වසිසතෙහි,
පඤ්චනි යා සඛිතීනා අනුසඛිතා ව පච්ඡාපි.

සීහලදීපං පන ආභතා'ථ වසිනා මහාමහිඤ්ජන,
යපිනා සීහලභාසාය දීපවාසීනමස්වාය.

අපනෙඤ්චන කතොහං සීහලභාසං මනොරමං භාසං,
කත්තිනසානුච්ඡවිකං ආරොපෙතො විගතදොසං.

සමයං අවිලොමෙතො ථෙරානං ථෙරවංසදීපානං,
සුනිපුණවිනිච්ඡයානං මහාවිහාරාධිවාසීනං.

හිත්වා පුනපුනාගතමස්සං අස්සං පකාසයිස්සාමි,
සුජනස්ස ව කුඨස්සං විරධීතස්සඤ්ච ධම්මස්ස.

සාවස්ථිප්පභුතීනං නගරානං වණණනා කතා හෙධ්වා,
සඛිතීනං ආනං යා මෙ අස්සං වදන්තො.

විස්ථාරවසෙන සුදං වස්සුනි ව යානි තස්ස වුක්කානි,
තෙසමපි න ඉධ හියොහා විස්ථාරකථං කරිස්සාමි.

සුත්තානං පන අස්සා න විනා වස්සුනි යෙ පකාසනි,
තෙසං පකාසනස්සං වස්සුනිපි දස්සයිස්සාමි.

සීලකථා ධුතධම්මා කම්මධ්වානානි වෙච සබ්බානි,
වරියාවිධානසහිතො කධානසමාපත්තිවිස්ථාරො.

සබ්බා ව අභිඤ්ඤායො පඤ්ඤාසංකලනනිච්ඡයො වෙච,
බන්ධා ධාතායතනිඤ්ඤියානි අරියානි වෙච වත්තාරි.

සච්චානි පච්චයාකාරදෙසනා සුපරිසුඤ්චනිපුණනසා,
අවිමුක්තතත්තිමග්ගා විපස්සනාභාවනා වෙච.

ඉති පන සබ්බං යසමා විසුඤ්චිමග්ගෙ මසා සුපරිසුඤ්ච,
වුත්තං තස්මා හියොහා න තං ඉධ විචාරයිස්සාමි.

මර්දනය වී සුද්ධිමයෙන් එස වතුකරවී ආගමානං හි,
යඤා පකාසයෙහි තත්වය ආසන්නං අතරං.

ඉවෙච කතො තසමා තමිච්ච ගභෙචාන සඤ්චෙතාය,
අධ්වකථාය විජානාථ සංයුක්තනීතියං අතරං.

කරුණාවෙන් සිසිල් වූ හදවතක් ඇති, ප්‍රඥාව නමැති පහතින්
දුරු කරන ලද මොහදුර ඇති, දෙවි මිනිසුන් සහිත ලෝකයා
අභිවාදනය කරන, සසර ගමනින් මිදුණු සුගත වූ බුදු
රජාණන් වහන්සේ නමදිමි.

බුදු රජාණන් වහන්සේ ද බුදු බව වඩා සාක්ෂාත් ද කොට
යම් දහමකට එළඹී සේක් ද, ඒ බැහැර වූ (කෙළෙස්) මළ
ඇති අනුත්තර වූ ධර්මය නමදිමි.

බුදු රජාණන් වහන්සේගේ ඔරුප පුත්‍ර වූ, මරසෙන් බිඳ
දමන්නා වූ, (සෝවාන් ආදී) අට දෙනගේ සමූහය වූ, ආර්ය
සංඝයා සිරසින් නමදිමි.

මෙසේ පැහැදුණු සිත් ඇති මාගේ කුණුරුවන් වැදීමෙන්
හටගත් යම් පිතක් වේ ද, එහි ආනුභාවයෙන් මැනවින්
තසන ලද අනතුරු ඇත්තේ වී,

බුද්ධානුබුද්ධ (පරම්පරාව) විසින් මැනවින් වර්ණනා කරන
ලද, ඥාන ප්‍රභේදයන් ජනනය කරන සංයුක්ත වර්ගවලින්
ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ උතුම් සංයුක්ත ආගමයෙහි,

අර්ථය ප්‍රකාශ කරනු පිණිස මූල දී පන්සියයක් රහතන්
වහන්සේලා විසින් සංගායනා කරන ලදු ව පසුවත්
අනුසංගායනා කරන ලද යම් අවධි කථාවක් වේ ද එය,

ඉක්බිති ව, මිහිදු මහරහතන් වහන්සේ විසින් සීහල දීපයට
ගෙනෙන ලදී. (සීහල) දීප වාසීන්ගේ ප්‍රයෝජනය පිණිස
(එය) සීහල භාෂාවෙන් තබන ලදී.

මම එයින් සිහල බස ඉවත් කොට, පෙළ න්‍යායට අනුකූල වූ පහ වූ දොස් ඇති මතරම් බසට නංවන්නෙමි,

පේරිය වංශයට පහන් (බඳු) වූ විනිශ්චයෙහි මැනවින් නිපුණ වූ මහා විහාරවාසී තෙරවරුන්ගේ දහම නො ඉක්මවමින්, සුදනන්ගේ සතුව පිණිස ද ධර්මයේ විරස්ථිතිය පිණිස ද යළි යළිත් පැමිණි අරුත් (පුනරුක්ති) හැර අර්ථ ප්‍රකාශ කරන්නෙමි.

(එසේ) අර්ථ ප්‍රකාශ කරන මා විසින් ශ්‍රාවස්තිය පටන් කොට ඇති නගර පිළිබඳ ව (හා) සංගීති ද්වය පිළිබඳ ව යම් වර්ණනාවක් මීට ප්‍රථම කරන ලද ද, (කථා) වස්තූ පිළිබඳ වත් යමක් විස්තර වශයෙන් කියන ලද ද, ඒවා ගැන මෙහි දී වැඩිමනත් විස්තර කථා නො කරන්නෙමි.

සූත්‍රයන්ගේ යම් අර්ථයක් (කථා) වස්තුවලින් තොර ව පැහැදිලි නො වේ ද, ඒවා පැහැදිලි කිරීම පිණිස (කථා) වස්තුව ද දක්වන්නෙමි.

ශීල කථා, ධූත ධර්ම, සියලු කර්මස්ථාන, වර්යා විධාන සහිත ධ්‍යාන සම්පත්ති විස්තර ද, සියලු අභිඤ්ඤා ද, ප්‍රඥා සංකලන විනිශ්චය ද, ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන, චතුරාර්ය සත්‍ය ද, සුපිරිසිදු න්‍යාය ඇති ප්‍රත්‍යාකාර දේශනා, නො බිඳුණු පෙළ මඟ ඇති විපස්සනා භාවනා යන මේ සියල්ල යම් හෙයකින් මා විසින් සුපිරිසිදු ලෙස විශුද්ධි මාර්ගයෙහි කියන ලද ද, එබැවින් ඊට වැඩි යමක් මෙහි දී නො විමසන්නෙමි.

ඒ විශුද්ධි මාර්ගය (දීඝ ආදී) සතර ආගමයන් මධ්‍යයේ සිට කියන ලද අර්ථය යම් ලෙසකට ප්‍රකාශ කරන්නේ ද, එලෙස ම කරන ලදී. එබැවින් එය ද ගෙන මේ අවධි කථාව සමගින් සංයුක්ත (නිකාය) ආශ්‍රිත වූ අර්ථය දැන ගනු මැනවි.

එහි සංයුක්තාගමය : සගාථක වග්ග, නිදාන වග්ග, බන්ධක වග්ග, සළායතන වග්ග, මහා වග්ග යි වග්ග පහක් වේ.

සූත්‍ර වශයෙන්,

"සත්‍ය සූත්‍රසහස්‍රානි සත්‍ය සූත්‍රසතානි ච
ආසට්ඨී වෙච්ච සූත්‍රානි එසො සංයුක්තසංඛ්‍යාහො"

(මෙම සංයුක්ත සංග්‍රහය සූත්‍ර සන්දහස් සත් සිය හැට
දෙකකින් යුක්ත වන්නේ ය.)

බණවර වශයෙන් : බණවර සියයක් වේ. එහි වග්ග අතර සගාථක වග්ගය මුලින් කියන ලදී. සූත්‍රයන් අතර ඔසතරණ සූත්‍රය යි. එහිදු 'එවං මෙ සුතං' යන්න මුලට ගෙන ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරුන් විසින් ප්‍රථම සංගීති කාලයෙහි පවසන ලද මුල් නිදාන කථාව යි. එම ප්‍රථම සංගීතිය සුමංගල විලාසිනී දීඝ නිකාය අටිය කථාවෙහි මුල දී විස්තර කරන ලදී. එය, එහි විස්තර කරන ලද ආකාරයෙන් ම දන යුත්තේ ය.

යම් මේ 'එවං මෙ සුතං' යන්න මුල් කොට වූ නිදානයක් (වේ ද ?) එහි 'එවං' යනු නිපාත පදයකි. 'මෙ' ආදිය නාම පද යි. 'සාවච්චීයං විහරති' යන මෙහි 'වි' උපසර්ග පදයකි. 'හරති' යනු ආබ්‍යාත පදයකි. මේ ක්‍රමයෙන් පද විභාගය දන යුතු ය. අර්ථ වශයෙන් වූ කලී, 'එවං' ශබ්දය උපමා - උපදේශ - සම්ප්‍රහර්ෂණ (සතුට ප්‍රකාශ කිරීම) - ගැරහීම - වචන පිළිගැනීම - ආකාරය - නිදර්ශනය - අවධාරණය කිරීම ආදී විවිධ අර්ථ ප්‍රභේද ඇත්තේ ය. එසේ මැ යි. එය, 'එවං ජාතෙන මධෙවන කත්තබ්බං කුසලං බහුං' (මෙසේ උපන් මිනිසා විසින් බොහෝ කුසල් කළ යුතු ය) යන මේ ආදියෙහි උපමාවෙහි පැමිණියේ ය. 'එවන්තෙ අභිකම්මිතබ්බං එවං පටිකම්මිතබ්බං' (මෙසේ ඔබ විසින් ඉදිරියට යා යුතු ය. මෙසේ ආපසු පැමිණිය යුතු ය) යනාදියෙහි උපදේශයෙහි ය. "එවමෙතං භගවා එවමෙතං සුගත" (භාග්‍යවතුනි, එය එසේ ය. සුගතයාණෙනි, එය එසේ ය) යන තැන්වල සතුට ප්‍රකාශ කිරීමෙහි ය. 'එවමෙවං පනායං වසලී යසමීං වා තසමීං වා තස්ස මුණ්ඩකස්ස සමණකස්ස වණණං භාසති' (මෙසේ මේ සැඬොලිය සෑම තැනක ම ඒ මුඩු මහණහුගේ ගුණය වර්ණනා කරයි) ආදියෙහි ගැරහීමෙහි ය. 'එවං භන්තෙති බො තෙ හික්ඛු භගවතො පච්චසොසාසුං' (එසේ ය ස්වාමීනි යි ඒ හික්ඛුහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පිළිවදන් දුන්න) ආදී තැන්වල වචන පිළිගැනීමෙහි ය. 'එවං ව්‍යාබො අහං භන්තෙ භගවතා ධම්මං දෙසිතං ආජානාමී' (ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මෙසේ දේශනා කරන ලද ධර්මය

මම දැනීමේ) යනාදියෙහි ආකාරයෙහි ය. 'එහි තිබීම මාණව යෙහ සමනො ආනන්දො තෙනුපසංකම, උපසංකමිතවා මම වචනෙන සමනං ආනන්දං අප්පාබාධං අප්පාතඛකං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසුචිභාරං පුච්ඡ සුභො මාණවො තොදෙය්‍යපුත්තො භවන්තං ආනන්දං අප්පාබාධං - පෙ - ඵාසුචිභාරං පුච්ඡතිති, එවං ච වදෙති: සාධු කීර භවං ආනන්දො යෙන සුභස්ස මාණවස්ස තොදෙය්‍යපුත්තස්ස නිවෙසනං තෙනුපසංකමතු අනුකමපං උපාදායාති' (මාණවකය, එනු මැනවි. ඔබ ආනන්ද ශ්‍රමණයන් වහන්සේ යම් තැනක ද, එතැනට යන්න. ගොස් මගේ වචනයෙන් (මා කියන ලෙසට) රෝග නොමැති බව (නිරෝගී බව), සිරුරේ සැහැල්ලු බව, ශක්තිය, සුව පහසුව ගැන ආනන්ද ශ්‍රමණයන් වහන්සේගෙන් විමසන්න. තෝදෙය්‍ය පුත්‍ර ශ්‍රහ මානවක තෙමේ අල්පාබාධ බව, නිරෝගී බව, සුව පහසුව ගැන භවත් ආනන්ද ස්ඵවිරයන්ගෙන් විමසන්නේ ය. මෙසේ ද කියනු. භවත් ආනන්දයන් වහන්ස, තෝදෙය්‍ය පුත්‍ර ශ්‍රහ මානවකයාගේ නිවසන යම් තැනක ද, අනුකමිපා උපදවා එතැනට වඩිනු මැනවි) යනාදී තැන්වල නිදර්ශනයෙහි ය. 'තං කිං මඤ්ඤුප් කාලාමා ඉමෙ ධම්මා කුසලා වා අකුසලා වාති ? අකුසලා භනෙත, සාවඡ්ඡා වා අනවඡ්ඡා වාති ? සාවඡ්ඡා භනෙත, විඤ්ඤුගරහිතා වා විඤ්ඤුඤ්ඤාසභා වාති ? විඤ්ඤුගරහිතා භනෙත, සමන්තා සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවන්තනි නො වා කපං වො එඡ්ඡ භොතීති ? සමන්තා භනෙත සමාදින්නා අහිතාය දුක්ඛාය සංවන්තනි එවං නො එඡ්ඡ භොති' (කාලාමයිති, කුමක් සිතනු ද ? මේ ධර්මයෝ කුසල් ද අකුසල් ද ? ස්වාමීනි, අකුසල ය. සාවඡ්ඡා ද ? අනවඡ්ඡා ද ? ස්වාමීනි, සාවඡ්ඡා ය. නුවණැත්තන් විසින් ගර්භා කරන ලද ද ? (නැහහොත්) නුවණැත්තන් විසින් පසස්නා ලද ද ? ස්වාමීනි, නුවණැත්තන් විසින් ගර්භන ලද ය. සම්පූර්ණ කරන ලද්දේ, සමාදන් වන ලද්දේ අහිත පිණිස, දුක් පිණිස පවතියි ද ? නැද්ද? එය ඔබලාට කෙසේ වේ ද ? ස්වාමීනි, සම්පූර්ණ කරන ලද්දේ සමාදන් වන ලද්දේ අහිත පිණිස, දුක් පිණිස පවතියි. අපට එසේ වේ) ආදියෙහි අවධාරණයෙහි ය. එය ('එවං' යන්න) මෙහි ආකාර, නිදර්ශන, අවධාරණ අරුත්හි දැකිය යුතු ය.

එහි ආකාර අර්ථය ඇති 'එවං' ශබ්දයෙන් මේ අර්ථය (මෙසේ) ප්‍රකට වෙයි : නොයෙක් නයින් නිපුණ වූ, නොයෙක් අදහස්වලින් ජනිත කරන අර්ථවලින් හා ව්‍යංජනයෙන් යුක්ත වූ, විවිධ ප්‍රාතිභාර්ය ඇති ධර්ම අර්ථ දේශනා අවබෝධයෙන් ගැඹුරු වූ, තම තමන්ගේ භාෂාවන්ට අනුරූප වන පරිදි සියලු සත්ත්වයන්ගේ ශ්‍රවණ පථයට එන්නා වූ, ඒ

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ වචනය සර්වාකාරයෙන් දැනගන්නට කවරෙක් නම් සමත් වේ ද ? මුළු ශක්තිය ම යොදවා ගෙන අසනු කැමැත්ත උපදවා ගෙන 'එවං මෙ සුතං' මා විසින් ද එක් අයුරකින් අසන ලදී. නිදර්ශන අර්ථයෙන් : මම ස්වයම්භූ (තමන් ම අවබෝධ කොට ගත්තෙක්) නො වෙමි. මෙය මා විසින් ප්‍රත්‍යක්‍ෂ නො කරන ලදී යි තමා (වගකීමෙන්) මුදා හරිමින්, 'එවං මෙ සුතං' - මා විසින්ද මෙසේ අසන ලදී යි දැන් කිව යුතු සම්පූර්ණ සූත්‍රය දක්වා ලයි. අවධාරණ අර්ථයෙන් : 'එතදග්‍යං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛුනං බහුසසුතානං යදිදං ආනන්දො ගතිමන්‍යානං - සතිමන්‍යානං - ධිතිමන්‍යානං - උපධ්‍යාකානං යදිදං ආනන්දො' (මහණෙනි, මෙසේ හෙයින් අග්‍ර වේ : එනම්, බහුශ්‍රැත වූ, යහපත් පැවතුම් ඇති, ස්මරණ ශක්තිය ඇති, උත්සාහවන්ත වූ, උපස්ථායක වූ මාගේ ශ්‍රාවක භික්ෂූන් අතර ආනන්ද (හිමියෝ) අග්‍ර වෙති) යනුවෙන් මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ද, 'ආයසමා ආනන්දො අපට්කුසලො, ධම්මකුසලො, ව්‍යඤ්ජනකුසලො, නිරුත්තිකුසලො, පුබ්බාපරකුසලො' (ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ අර්ථයෙහි දක්ෂ වූ, ධර්මයෙහි දක්ෂ වූ, ව්‍යඤ්ජන (අක්ෂර) පිළිබඳ දක්ෂ වූ, පද සිද්ධියෙහි දක්ෂ වූ, පූර්වාපරයෙහි දක්ෂ වූ කෙනෙක් (වෙන්)) යනුවෙන් මෙසේ ධර්ම සේනාධිපතීන් වහන්සේ (සැරියුත් මා හිමියන්) විසින් ද ප්‍රශංසා ලැබ ඊට අනුරූප ව තමන්ගේ ධාරණ ශක්තිය විදහා දක්වන්නේ, "මෙසේ මා විසින් අසන ලදී; එය ද අර්ථ වශයෙන් හෝ ව්‍යඤ්ජන වශයෙන් හෝ නො අඩු ය, නො වැඩි ය. මෙසේ ම මිස අන් අයුරකින් නො දැකිය යුතු" යි සත්ත්වයන්ගේ අසනු කැමැත්ත උපදවයි. 'මෙ' ශබ්දය අර්ථ තුනක දක්නා ලැබේ. ඒ මෙසේ ය. 'ගාථාභිගීතං මෙ අභොජනීයං' (ගාථාවලින් (වේද මන්ත්‍රවලින්) ගයන ලද (ආහාරය) මවිසින් නො වැළඳිය යුතු ය) යනාදී තැන්වල 'මා විසින්' යන අර්ථ යි. 'සාධු මෙ භන්තෙ භගවා සංඛන්තෙත ධම්මං දෙසෙතු' (මැනවි, ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මට ලුහුඬින් දහම් දෙසන සේක්වා) ආදී තැන්වල 'මට' යන අර්ථය වේ. 'ධම්මදායාදා මෙ භික්ඛවෙ භවට්' (මාගේ භික්ෂූහු ධර්මය දායාද කොට සිටිනු) යනාදියෙහි 'මගේ' යන අර්ථයෙහි ය. මෙහි 'මා විසින් අසන ලදී' යි ද, 'මාගේ ඇසීම' යි ද යන අර්ථ දෙකේ ම යෙදේ.

'සුතං' යන මේ 'සුත' ශබ්දය උපසර්ග සහිත ද උපසර්ග රහිත ද (වේ.) ගමන - ප්‍රසිද්ධ - තෙත් - රැස් කළ - ධ්‍යානයෙහි යෙදීම - කණිත් දත යුතු - ශ්‍රෝතද්වාර (කණ) අනුසාරයෙන් දැන ගන්නා ලද - ආදී නොයෙක් අර්ථ ප්‍රභේද ඇත්තේ වේ.

එසේ ම ය. එහි, 'සෙනාය පසුතො' (සේනාව සමග යන්නේ) ආදියෙහි "ගමන් කරන්නේ" යන අර්ථ යි. 'සුතධම්මසා පසාතො' (ඇසු ධර්මය දක්නනුගේ) යනාදී තන්හි 'ප්‍රසිද්ධ ධර්මයේ' යන අරුත යි. 'අවස්සුතානවස්සුතසා' (තෙත් වූ නො තෙත් වූ) යනාදී තැන්වල 'තෙත් වූ' යන අර්ථ යි. 'තුමෙහි පුඤ්ඤං පසුතං අනප්පකං' (මඛලා විසින් අනල්ප වූ පිතක් රැස් කරන ලදී) ආදී තැන්වල 'රැස් කරන ලද' යන අර්ථ යි. 'යෙ ඛධානපසුතා ධීරා' (නුවණ ඇති යම් කෙනෙක් ධ්‍යානයෙහි යෙදුනානු) යනාදියෙහි 'ධ්‍යානයෙහි යෙදුණේ' යන අර්ථ යි. 'දිට්ඨං සුතං මුතං' (දක්නා ලද, අසන ලද, විදින ලද) ආදියෙහි ශ්‍රෝත විඤ්ඤාණයෙන් 'දත යුතු' යන අර්ථ යි. 'සුතධරො සුතසන්නිවයො' (ඇසු දේ දරන, ඇසු දේ එක් රැස් කළ) ආදියෙහි ශ්‍රෝතද්වාර අනුසාරයෙන් දත් දේ දරන' යන අර්ථ යි. මෙහි වූ කලී ශ්‍රෝතද්වාර අනුසාරයෙන් මෙතෙහි කරන ලද (සලකා බලන ලද) හෝ මෙතෙහි කිරීම හෝ යන අර්ථ යි. 'මෙ' ශබ්දයට 'මා විසින්' යන අර්ථය ඇති කල, මා විසින් මෙසේ අසන ලදී - ශ්‍රෝතද්වාර අනුසාරයෙන් සලකා බලන ලදී යන්නෙහි යෙදේ. 'මගේ' යන අර්ථයෙහි වූ කල 'මගේ ඇසීම' මෙසේ ය - ශ්‍රෝතද්වාර අනුසාරයෙන් සලකා බැලීම යි යනුවෙන් යෙදේ.

මෙසේ මේ පද තුන අතුරින් 'එවං' යනු ශ්‍රෝත විඥානාදී විඥාන කාර්යය දැක්වීම යි. 'මෙ' යනු කියන ලද විඥානයෙන් යුත් පුද්ගලයා දැක්වීම වේ. 'සුතං' යනු නො අසන බව ප්‍රතිකේෂ්ප කිරීමෙන් නො අඩු ව, නො වැඩි ව, නො වෙනස් ව ග්‍රහණය කිරීම දැක්වීම යි. එසේ ම 'එවං' යනු ඒ ශ්‍රෝතද්වාර අනුසාරයෙන් පැවති විඥාන විචියේ නොයෙක් ආකාරයට අරමුණෙහි පැවති බව ප්‍රකාශ කිරීම යි. 'මෙ' යනු ආත්ම (තමා) ප්‍රකාශනය යි. 'සුතං' යනු ධර්ම ප්‍රකාශනය යි. මේ එහි සංක්ෂේපය යි: නොයෙක් අයුරින් අරමුණෙහි පැවති විත්ත විචියෙන් මවිසින් අනිකක් නො කරන ලදී. මෙය ම කරන ලදී. (එනම්) මේ ධර්මය අසන ලදී යනු යි. එසේ ම 'එවං' යනු නිර්දේශ කළ යුතු දේ පැවසීම යි. 'මෙ' යනු පුද්ගලයා පැවසීම යි. 'සුතං' යනු පුද්ගල කාර්යය ප්‍රකාශ කිරීම යි. කියන ලද්දේ මෙය යි: යම් සුත්‍රයක් දක්වන්නේ ද එය 'මා විසින් මෙසේ අසන ලදී' යනු යි. එසේ ම 'එවං' යනු යම් විත්ත සන්තානයක නා නා ප්‍රකාර ලෙස පැවතීමේ හේතුවෙන් නා නා අර්ථ ව්‍යංජන ගැනීමක් වේ ද, එහි නොයෙක් ආකාර දැක්වීම යි. 'එවං' යන මෙය ආකාර පැනවීම යි (දැක්වීම යි.) 'මෙ' යනු කරන්නා දැක්වීම යි. 'සුතං' යනු විෂය නිර්දේශය යි. මෙපමණකින් නොයෙක් ආකාරයෙන් පැවති විත්ත සන්තානයෙන්, එයින් යුක්ත වූ කර්තෘ විෂයෙහි ගැනීම සනිටුහන් කරන ලද්දේ වෙයි.

එසේ නැතහොත් 'එවං' යනු පුද්ගල කාර්ය නිර්දේශය යි. 'සුඛං' යනු විඥාන කාර්යය නිර්දේශ කිරීම යි. 'මෙ' යනු මේ කාර්ය දෙකෙහි ම නියුතු පුද්ගල නිර්දේශය යි.

මෙහි සංකේෂ්පය මෙය යි: 'ශ්‍රවණ කාර්ය විඥානයෙන් සමන්විත පුද්ගලයා වූ මා විසින් විඥාන වශයෙන් ලත් ශ්‍රවණ කාර්යය, ව්‍යවහාරයෙන් අසන ලදී' යනු යි. එහි, 'එවං' යනු ද 'මෙ' යනු ද ප්‍රත්‍යක්ෂ කළ පරමාර්ථ වශයෙන් අවිද්‍යමාන වන ප්‍රඥප්තිය යි. මෙහි යමක් 'මෙසේ' හෝ 'මා විසින්' හෝ යනුවෙන් නිර්දේශ ලබයි ද, කිම එය පරමාර්ථ වශයෙන් ලැබේ ද ? 'සුඛං' යනු විද්‍යමාන ප්‍රඥප්තිය යි. මෙහි යමක් 'අසන ලදැ' යි කණෙන් ලබන ලද ද, එය පරමාර්ථ වශයෙන් විද්‍යමාන යි. එසේ ම, 'එවං' යනු ද 'මෙ' යනු ද ඒ ඒ දෙය (ප්‍රාදක කොට) ගෙන කිව යුතු වන හෙයින් 'උපාදාය පඤ්ඤත්තිය' යි. 'සුඛං' යනු දෘෂ්ටි ආදිය සසඳා කිව යුතු හෙයින් 'උපනිධාය පඤ්ඤත්ති' වේ. එහි ද 'එවං' යන වචනයෙන් නො මූළා බව දක්වයි. මූළාවට පත් වූ තැනැත්තෝ නා නා ප්‍රකාර ලෙස වටහා ගැනීමේ සමර්ථයෙක් නො වේ. 'සුඛං' යන වචනයෙන් අසන ලද දෙයෙහි නො පැටලීම (සිහි ඇති බව) දක්වයි. යමකුට අසන ලද දෙයක් පැටලුණේ ද, ඔහු කල් ගත වීමෙන් මා විසින් අසන ලදැ යි නො දනී. මෙසේ ඔහුට නො මූළා වීමෙන්, ප්‍රඥාසිද්ධිය (ප්‍රඥාව ඇති වීම) වේ. නො මූළා වීමෙන් සති සිද්ධිය (සිහිය ඇති වීම) වේ. එහි ප්‍රඥාව පූර්වංගම වූ සිහියෙන් ව්‍යඤ්ජනාවධාරණය කිරීමේ සමත් බව වේ. සතිය පූර්වංගම වූ ප්‍රඥාවෙන් අර්ථාවබෝධ සමත් බව වේ. ඒ දෙවැදෑරුම් සමර්ථතා එකතුවෙන් අර්ථ ව්‍යඤ්ජනයන්ගෙන් යුක්ත වූ ධර්ම කෝෂය රැකීමේ සමත් බව හේතුවෙන් ධර්ම භාණ්ඩාගාරික භාවය සම්පූර්ණ වේ.

වෙනත් ක්‍රමයක් ද (වේ). 'එවං' යන වචනයෙන් යෝනිසෝ මනසිකාරය දක්වයි. අයෝනිසෝ මනසිකාර (නුනුවණින් සිහි) කරන්තනුට නානා ආකාරයෙන් වැටහීම නො සිදු වන හෙයින්. 'සුඛං' යන වචනයෙන් අවික්ෂේපය (නො විසුරුණු බව) දක්වයි. වික්ෂේපන සිත් ඇත්තාට ඇසීමක් නො සිදුවන බැවිනි. එසේ ම ය: විසිරී ගිය මනස ඇති පුද්ගලයා සියලු සැපතින් පවසනු ලබන කල්හි (සියලු සැපත් දෙමි යි කියන විට) පවා 'මා විසින් නො අසන ලදී, යළි කියන්නැයි පවසයි. මෙහි යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් සිත මනා කොට පිහිටුවා ගැනීම හා පෙර කළ පින් ඇති බව ද සාධනය කරයි. මැනවින් සිත පිහිටුවා නො ගත්තනුට හෝ පෙර පින් නො කළ තැනැත්තනුට ද එය නොමැති බැවිනි. එසේ ම නො

විසුරුණු සිතින් ධර්ම ශ්‍රවණය කිරීම, සත්පුරුෂ ආශ්‍රය ද සාදයි. විසුරුණු සිත් ඇත්තේ ඇසීමට අසමත් වෙයි. සත්පුරුෂයන් ඇසුරු නො කරන්නනුට (ධර්ම) ශ්‍රවණයක් නොමැත යනු යි.

තවත් ක්‍රමයකි : යම් භෙයකින් 'එවං' යනු යම් චිත්ත සන්තානයක නොයෙක් ආකාර පැවතීම් හේතුවෙන් නානා අර්ථව්‍යංජන ගැනීමක් වේ ද, ඊට නානා ප්‍රකාර දැක්වීම යයි කියන ලදී. මෙබඳු යහපත් ආකාරයක් මනා ලෙස සිත නො පිහිටුවුවකුට හෝ පෙර කළ පින් නොමැත්තනුට හෝ නො වේ. එබැවින් 'එවං' (මෙසේ) යන යහපත් ආකාරයෙන් තමාගේ පශ්චාත් චක්‍රද්වය සම්පත්තිය දක්වයි. 'සුඛං' යනු සවන් යොමු කිරීමෙන් පළමු චක්‍රද්වය සම්පත්තිය යි. නුසුදුසු පෙදෙසක වසන්නා හට හෝ පෙර සත්පුරුෂ ආශ්‍රය රහිත වූවනුට හෝ (ධර්ම) ශ්‍රවණයක් නොමැත. මෙසේ ඔහුගේ පශ්චාත් චක්‍රද්වය සිදුවීමෙන් ආසය සුද්ධිය සිද්ධ වූයේ වෙයි. පළමු චක්‍රද්වය සිද්ධියෙන් පයෝග සුද්ධිය වූයේ වේ. ඒ ආසය සුද්ධියෙන් ද අධිගම ව්‍යන්ති සිද්ධිය වේ. පයෝග සුද්ධියෙන් ආගම ව්‍යන්ති සිද්ධිය වේ. මෙසේ පයෝග ආසය සුද්ධි ඇති, ආගම අධිගමයෙන් යුක්ත තැනැත්තාගේ වචනය නැඟී එන සුර්යයාට අරුණ අග මෙන් ද කුශල කර්මයට යෝනියෝ මනසිකාරය මෙන් ද භාග්‍යවකුන් වහන්සේගේ වචනයට (පෙරටු කොට සිටීම) සුදුසු වේයැ යි තෙරුන් වහන්සේ නිදානය තබා 'එවං මෙ සුඛං' යනාදිය පැවසූ සේක.

අනික් ක්‍රමයකි: 'එවං' යන නානා විධ ප්‍රතිවේධයන් (අවබෝධ කර ගැනීම්) ප්‍රකට කෙරෙන මේ වචනයෙන් තමාගේ අර්ථ ප්‍රතිභාන පටිසම්භිදා සම්පත්ති (අර්ථය අවබෝධ කර ගැනීමේ චතුර්විධ විශ්ලේෂක ඥාන සම්පත්තිය) ඇති බව දක්වයි. 'සුඛං' යන මෙයින් ශ්‍රෝතප්‍රභේද ප්‍රතිවේධ (ඇසිය යුතු ධර්ම කොටස් අවබෝධය) දක්වන (වචනයෙන්) ධර්ම නිරුක්ති පටිසම්භිදා සම්පත්තිය ඇති බව (පෙන්වයි.) 'එවං' යන්න ද මේ යෝනියෝ මනසිකාරය හඟවන්නා වූ වචනය පවසමින් 'මේ ධර්මයෝ මවිසින් මනසින් විමසා බලන ලදහ; දෘෂ්ටියෙන් මනාව වචනා ගන්නා ලදහ යි හඟවයි. ඒ දෙකින් ම අර්ථ ව්‍යඤ්ජන පරිපූර්ණත්වය හඟවමින් ඇසීමෙහි ගෞරවය ජනිත කරයි. අර්ථ ව්‍යඤ්ජනයන්ගෙන් පරිපූර්ණ වූ ධර්මය ගෞරවයෙන් නො අසන්නේ මහත් වූ අභිවෘද්ධියෙන් පරිබාහිර වූයේ යි ගෞරවය ඇති කොට ගෙන සකසා ධර්මය ඇසිය යුතු ය.

'එවං මෙ සුතං' යන මේ සියලු වචනයෙන් ආයුෂ්මත් ආනන්ද ස්ථවිරයන් වහන්සේ තථාගතයන් වහන්සේ විසින් අවබෝධ කරන ලද ධර්මය තමන්ගේ (දහමක්) බවට පවරා නො ගනිමින් අසත්පුරුෂ තත්ත්වය ඉක්මවති. ශ්‍රාවක භාවය පිළිගනිමින් සත්පුරුෂ තත්ත්වයට එළැඹෙති. එසේ ම අසත් ධර්මයෙන් සිත ඔසවා ලති. සදහම්හි පිහිටුවා ලති. හුදෙක් මා විසින් මෙසේ අසන ලද්දේ ම ය. ඒවා ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ වචන ම යයි දක්වා ලමින් තමා (හිමිකමින්) මුදවා ලන සේක. ශාස්තෘන් වහන්සේ සාක්ෂ්‍ය කොට දක්වති. ජන වචනය නංවා ලති. ධර්මයේ මාර්ග දේශකත්වය පිහිටුවා ලති. තව ද 'එවං මෙ සුතං' යනුවෙන් තමා විසින් උපදවන ලද බව නො පිළිගනිමින් මුලින් ඇසීම එළිදක්වන සේක්, මා විසින් මෙය වතුර් වෛශාරද්‍යයෙන් (විශාරද සතරකින්) විශාරද වූ, දශ බලධාරී වූ, ශ්‍රේෂ්ඨ ස්ථානයේ සිටියා වූ, සිංහ නාද පවත්වන්නා වූ, සියලු සත්ත්වයන්ට උත්තම වූ, ධර්මේශ්වර වූ, ධර්මරාජ වූ, ධර්මාධිපති වූ, ධර්මදීප වූ, ධර්මප්‍රතිෂ්ඨා වූ, සද්ධර්මවර චක්‍රවර්ති වූ භාග්‍යවත් සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේගේ සම්මුඛයෙන් පිළිගන්නා ලදී. මෙහි අර්ථයෙහි හෝ ධර්මයෙහි හෝ පදයෙහි හෝ ව්‍යඤ්ජනයෙහි හෝ සැකයක් හෝ විමතියක් හෝ නො කළ යුතු ය යි සියලු දෙව් මිනිසුන්ගේ ධර්මය පිළිබඳ අශ්‍රද්ධාව විනාශ කරයි. ශ්‍රද්ධා සම්පත්තිය උපදවා ලයි. එහෙයින් කියන ලදී:

"විනාසයති අසසද්ධං සද්ධං වඤ්ඤිති සාසනෙ,
එවං මෙ සුතමිඤ්චං වදං ගොතමසාවකො"

(ගෞතම බුද්ධ ශ්‍රාවක තෙමේ 'එවං මෙ සුතං' යනුවෙන් මෙසේ පවසමින් සසුනෙහි අශ්‍රද්ධාව විනාශ කරයි. ශ්‍රද්ධාව වඩවයි.)

'එකං' යනු සංඛ්‍යා සීමාව නිර්දේශ කිරීම යි. 'සමයං' යනු (කාලය) වෙන් කිරීමේ (සීමා කිරීමේ) නිර්දේශය යි. 'එකං සමයං' යනු අවිනිශ්චිතාර්ථය දක්වීම යි. එහි 'සමය' ශබ්දය:

"සමවායෙ ඛණේ කාලෙ සමුහෙ හෙතුද්ධිසු
පටිලාහෙ පහාණෙ ච පටිච්චෙධෙ ච දිස්සති"

(සමවායෙහි (එක්වීමෙහි), ක්ෂණයෙහි, කාලයෙහි, සමුහයෙහි, හේතුවෙහි, දෘෂ්ටියෙහි, ප්‍රතිලාභයෙහි, ප්‍රහාණය කිරීමෙහි, ප්‍රතිචේධයෙහි (අවබෝධ කොට ගැන්මෙහි) ද දක්නා ලැබේ.)

එසේ ය. මෙහි: 'අපොචනාම සොපි උපසංකමෙයාම කාලඤ්ඤා සමයඤ්ඤා උපාදාය' (හෙට ද වේලාවක් පහසුවක් සලකා ළං වන්නමෝ නම් යෙහෙකි) යනාදියෙහි සමවාය යන අර්ථය වේ. 'එකොව බො හිකඛවෙ බණො ව සමයො ව බුභමචරියවාසාය' (මහණෙනි, බබ්සර විසීමට ක්‍ෂණයක් කාලයක් එය ම වේ) යනාදියෙහි ක්‍ෂණය (මොහොත) යන අර්ථ යි. 'උණසමයො පරිලාභසමයො' (උෂ්ණ කාලය වේදනාකාරී කාලය) ආදියෙහි කාලය වේ. 'මහාසමයො පවනස්මි' (පවනෙහි - වනාන්තරයෙහි- මහා සමාගම) යන තැන්වල සමුහය යි. 'සමයොපි බො තෙ හඤාලී අපාට්ඨිඤො අහොසි: හගවා බො සාවත්ථීයං විහරති හගවාපි මං ජානිස්සති හඤාලී නාම හිකුඤ්ඤා සපුට්ඨාසනෙ සිකංඛාය න පරිපුරකාරීති අයමපි බො තෙ හඤාලී සමයො අපාට්ඨිඤො අහොසි' (හද්දාලිය, ඔබ විසින් සමය (සැලකිල්ලට ගත යුතු කරුණ) ද නො සලකන ලද්දේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත් නුවර වාසය කරති. හද්දාලී නම් හිකුඤ්ඤා ඒ හිකුඤ්ඤා ශාසනයෙහි ශික්ෂා පද සපුරා නො රකින්නෙකිසි භාග්‍යවතුන් වහන්සේත් මා දන්නාහ යි හද්දාලිය, ඔබ විසින් මෙකරුණ ද නො සලකන ලද්දේ ය) ආදියෙහි හේතු වේ. 'තෙන බො පන සමයෙන උග්ගාහමානො පරිබොජකො සමණමණ්ඩිකාපුජනො සමයප්පාදකෙ තිදුකාවීරෙ එකසාලකෙ මලලිකාය ආරාමෙ පට්ඨසති' (එසමයෙහි සමණමණ්ඩික පුත්‍ර උග්ගාහමාන නම් පරිබොජක තෙමේ (විවිධ දෘෂ්ටි වාද එක් කොට සමය පවසන හෙයින්) සමයප්පාදක නම් වූ තිත්දුකාවීර එකසාලක නම් මල්ලිකා දේවියගේ ආරාමයෙහි වසයි) ආදියෙහි දෘෂ්ටිය යි.

"දිට්ඨව ධම්මෙ යො අප්ඨො යො චප්ඨො සමපරාධිකො, අප්ඨාහිසමයා ධිරො පණ්ඩිතොති පවුච්චති."

(මෙලොව දී යම් අර්ථයක් වේ ද, පරලොව දී ද යම් අර්ථයක් වේ ද (යන මේ දෙකහි ම) අර්ථ ලාභය හේතුවෙන් නුවණැත්තා 'පණ්ඩිත' යි කියනු ලැබේ.) ආදියෙහි ප්‍රතිලාභය යි. 'සමමා මානාහිසමයා අනාමකාසි දුකඤ්ඤා' (මැනවින් මානය ප්‍රභාණය කිරීමෙන් දුක් කෙළවර කළේ ය) ආදියෙහි ප්‍රභාණය යි. 'දුකඤ්ඤා පිළනට්ඨො සංඛතට්ඨො සන්තාපට්ඨො විපරිණාමට්ඨො අහිසමයට්ඨො' (දුකෙහි පෙළන අර්ථය, සකස් කරන ලද අර්ථය, තවන අර්ථය, විපරිණාම අර්ථය, අවබෝධ කර ගැනීම් අර්ථය) වැනි තැන්වල ප්‍රතිවේදිය වේ. මෙහි කාලය යන අර්ථ යි. එයින් වසර, සෘතුව, මාස, අර්ධ මාස, රැ දාවල්, පූර්වාහ්න, මධ්‍යාහ්න, සායාහ්න, ප්‍රථම යාම, මධ්‍යම යාම, පශ්චිම යාම, මුහුර්ත ආදී කාල ප්‍රභේද වූ සමයන් අතුරින් එක් කාලයක ය යි දක්වයි.

එහි දී වුව ද මේ සංවික්සර ආදී කාලවල යම් යම් වසරක, සෘතුවක, මාසයක, පක්‍ෂයක, රාත්‍රී භාගයක, දිවා භාගයක හෝ යම් සූත්‍රයක් දේශනා කරන ලද ද, ඒ සියල්ල උන් වහන්සේගේ ප්‍රඥාවෙන් මනා කොට දක්නා ලද්දේ ය. මනා ව නිශ්චය කරන ලද්දේ ය. යම් හෙයකින් අසවල් අවුරුද්දෙහි, අසවල් සෘතුවෙහි, අසවල් මාසයෙහි, අසවල් පක්‍ෂයෙහි, අසවල් රාත්‍රී භාගයෙහි හෝ දිවා භාගයෙහි හෝ මවිසින් මෙසේ අසන ලදී යයි කී කල්හි (එය) පහසුවෙන් (සිත් හි) තබා ගැනීමට හෝ උදෙසන්නට හෝ උදෙසවන්නට හෝ නො හැකි ය. බොහෝවිට කීව යුතු ද වේ. එහෙයින් එක ම පදයකින් ඒ අර්ථය එකට ගළපා 'එක් සමයෙක' යි කීහ. යම් ඒ ගර්භාවක්‍රාන්ති සමය, උත්පත්ති සමය, සංවේග සමය, අභිනිෂ්ක්‍රමණ සමය, දුෂ්කර ක්‍රියා සමය, මාර විජය සමය, අභිසම්බෝධි සමය, දිට්ඨධම්මසුඛවිභරණ සමය, දේශනා සමය, පරිනිර්වාණ සමය ආදිය දෙව් මිනිසුන් අතර බෙහෙවින් ප්‍රකට, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිළිබඳ අනේකවිධ කාල ප්‍රභේදයෝ ය. ඒ සමයන් (කාල) අතර දේශනා සමය වශයෙන් ගැනෙන 'එකං සමයං' (එක් සමයෙකි) යයි දක්වයි. ඥානකරුණාකෘත සමයන් අතුරෙහි යම් මේ කරුණාකෘත සමයක් වේ ද, අත්තනික පරනික පටිපත්ති සමයන් අතුරෙහි පරනික පටිපත්ති සමයක් වේ ද, රැස්වුවනට කරණීයද්වය සමයන් අතුරෙහි ධාර්මික කථා සමයක් වේ ද, දේශනා පටිපත්ති සමයෙහි දේශනා සමයක් වේ ද, ඒ සමයන් අතරෙහි එක්තරා සමයක් අරභයා 'එකං සමයං' (එක් සමයෙකි) යැයි කීහ. අභිධර්මයෙහි මෙන් 'යසමීං සමයෙ කාමාවචරං' (යම් කලෙක කාමාවචර) යනුවෙන් ද මෙයින් අන්‍යය වූ සූත්‍ර පදවල 'යසමීං සමයෙ හිකධිවෙ හිකඤ්චිවිවෙච්ච කාමෙහි' (මහණෙනි, හිකඤ්ච යම් කලක කාමයෙන් වෙන් ව) යනුවෙන් ආධාර විභක්ති වචනයෙන් නිර්දේශ කරන ලද්දේ වෙයි. විනයෙහි 'තෙන සමයෙන බුද්ධො භගවා' (එසමයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ) කරණ විභක්තියෙන් (නිර්දේශ කරන ලද්දේ) වෙයි. කුමක් හෙයින් එසේ නො කොට 'එකං සමයං' යි කර්ම විභක්තියෙන් නිර්දේශ කරන ලද්දේ ද ? එහි දී එලෙසත් මෙහි දී අන්‍යාකාරයකටත් අර්ථය ඇති වන හෙයින්, එහි අභිධර්මයෙහින් ඉන් අන්‍ය වූ සූත්‍ර පදවලත් 'අධිකරණ' අර්ථය ද භාවයෙන් භාවලක්‍ෂණ අර්ථය ද හට ගනී. 'අධිකරණය' වූ කලී කාලාර්ථය හා සමුභාර්ථය ඇති සමය යි. එහි කියන ලද ස්පර්ශ ආදී ධර්මයන්ගේ ක්‍ෂණ සමවාය සංඛ්‍යාත වූ සමයාගේ ස්වභාවයෙන් ඔවුන්ගේ ස්වභාවය සලකුණු වනු ලැබේ. එහෙයින් ඒ අර්ථය උද්දීපනය වනු පිණිස එහි ආධාර විභක්ති වචනයෙන් නිර්දේශ කරනු ලැබේ. විනයෙහි ද හේතු අර්ථයත් කරණ අර්ථයත් හට

ගනී. යම් ඒ ශික්ෂා පද ප්‍රඥප්ති පනවන සමයක් සැරියුත් ආදී මහරහතන් වහන්සේලා විසින් පවා වටහා ගැනීම දුෂ්කර වන්නේ ද, ඒ හේතුභූත වූ ද කරුණ වූ ද සමයෙන් ශික්ෂා පද පණවමින් ශික්ෂා පද ප්‍රඥප්ති හේතුව ද විමසා බලමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ ඒ තන්හි වාසය කළ සේක. එහෙයින් ඒ අදහස උද්දීපනය කරනු සඳහා එහි කරුණ විභක්ති වචනයෙන් නිර්දේශ කරන ලදී. මෙහින් මේ ස්වරූපය ඇති අනෙක් තන්හින් අත්‍යන්ත සංයෝග අර්ථය සම්භව වෙයි. යම් සමයක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ (සූත්‍රය) හෝ අනෙක් සූත්‍රාන්තයක් හෝ දේශනා කළ සේක් ද, එම කාලය අත්‍යන්තයෙන් ම කරුණා සහගත වූ වාසයෙන් වාසය කළ සේක. එහෙයින් එම අර්ථය උද්දීපනය කරනු පිණිස මෙහි කර්ම විභක්ති වචනය නිර්දේශ කරන ලදී. එහෙයින් මෙය කියනු ලැබේ:

“තං තං අපථමවෙක්ඛිත්වා භූමේන කරුණෙන ව,
අඤ්ඤත්‍ර සමයො චූණො උපයොගෙන සො ඉධ”

(ඒ ඒ අර්ථය සලකා අන් තන්හි ආධාර (විභක්ති) යෙන් හා කරුණ (විභක්ති) යෙන් ද මෙහි කර්ම (විභක්ති) යෙන් ද ඒ සමය ශබ්දය කියන ලදී.)

පෝරාණයෝ මෙසේ දක්වති: ‘තසමීං සමයෙ’ (එසමයෙහි) හෝ ‘තෙන සමයෙන’ (ඒ සමයෙන්) හෝ ‘තං සමයං’ (එසමය) යන්න ප්‍රකාශන කිරීම් මාත්‍ර වූ හේදයකි. ඒ සෑම තන්හි ම ආධාර විභක්තිය ම අර්ථ වේ. එහෙයින් ‘එකං සමයං’ කී කල්හි ද ‘එකසමීං සමයෙ’ යි අර්ථය දත යුත්තේ ය.

‘භගවා’ යනු ගරු ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගරු යයි පවසති. මෙතෙමේ සියලු ගුණයන්ගේ විශිෂ්ටතා හේතුවෙන් සියලු සත්ත්වයන්ට ගරු ය. එහෙයින් ‘භගවා’ (භාග්‍යවතුන් වහන්සේ) යි දත යුතු ය.

පෝරාණයන් විසින් ද (ඒ බැව්) කියන ලදී:

“භගවාති වචනං සෙධං භගවාති වචනමුත්තමං,
ගරුගාරවයුණො සො භගවා තෙන චූච්චති”

(භගවා යන වචනය ශ්‍රේෂ්ඨ ය. භගවා යන වචනය උතුම් ය. එහෙයින් ගරු ගෞරවයෙන් යුක්ත වූ උන් වහන්සේ ‘භගවා’ යි කියනු ලැබේ.)

තව ද,

“භාග්‍යවා භග්‍යවා යුතො භගෙහි ච විභක්‍යවා,
භක්‍යවා චක්‍යගමනො භවෙසු භගවා තතො”

(භාග්‍යය ඇත්තේ ද, කෙළෙස් හඟ්න කළේ ද, ඉසුරුමත් බව ආදී පුණ්‍යවන්ත (භග) ධර්මයන්ගෙන් යුක්ත වූයේ ද, ධර්මය විභජනය (විභාග) කොට ප්‍රකාශ කළේ ද, උත්තම මනුෂ්‍ය ධර්ම භජනය කළේ ද, භවයන්හි වමනය කළ ගමන් ඇත්තේ ද, එහෙයින් භගවත් නම් වේ.)

මේ ගාථාවේ ද මේ පදයේ ද අර්ථය විස්තර වශයෙන් දත යුතු ය. එය විශුද්ධි මාර්ගයේ බුද්ධාභූෂණි නිර්දේශයෙහි කියන ලද්දේ ම ය. මෙහි මෙපමණෙකි. ‘එවමෙම සුතං’ යන වචනයෙන් ඇසු පරිද්දෙන් ධර්මය දේශනා කරන සේක්, භාග්‍යවාභූත වහන්සේගේ ධර්ම කාය ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කරති. එයින් මේ බුද්ධ වචනය ‘අභික්‍ෂානසප්පුක’ (ශාස්තෘන් වහන්සේගෙන් බැහැර වූවක්) නො වේ. ශාස්තෘන් වහන්සේ නො දැක්මෙන් උකටලී වූ ජනයා ‘මේ ඔබගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ’ යි අස්වසා ලති. ‘එකං සමයං භගවා’ යන වචනයෙන් ඒ කාලයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ අවිද්‍යමානත්වය දක්වනුයේ, රූප කායේ පරිනිර්වාණය ශ්‍රවණය කරවයි. එයින් මේ ආකාරයේ ධර්මයක් දේශනා කරන දශ බලධාරී වූ, චක්‍රය හා සම ශරීරයක් ඇති ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පවා පිරිනිවුණු සේක. අන් කවරකු විසින් ජීවිතාශාව ඉපිද විය යුත්තේ ද යි ජීවිත මදයෙන් මත් වූ ජනයා සංවේගයට පත් කරවයි. සද්ධර්මය කෙරෙහි ජනයාගේ උනන්දුව උපදවා ලයි. ‘එවං’ යි ද කියමින් දේශනා සම්පත්තිය නිර්දේශ කරයි. ‘මෙ සුතං’ යනුවෙන් ශ්‍රාවක සම්පත්තිය (නිර්දේශ කරයි.) ‘එකං සමයං’ කාල සම්පත්තිය (නිර්දේශ කරයි.) ‘භගවා’ යනු දේශක සම්පත්තිය යි. ‘සාවත්ථීයං’ යනු ඵල නම ඇති නගරය යි. එය සම්පාර්ථයෙහි ආධාර විභක්ති වචනය යි.

‘විහරති’ යන මෙය අවිශේෂයෙන් ඉරියාපට (එනම්) දිකු - බුහුම - අරිය විහාර අතුරින් එක්තරා විහරණයකින් යුතු බව දැක්වීම යි. මෙහි සිටීම, යාම, හිඳීම, නිඳීම යන ප්‍රභේද ඇති ඉරියව්වලින් එක් ඉරියව්වක යෙදී සිටීම දැක්වීම යි. එයින් සිටිමින් ද, යමින් ද, හිඳිමින් ද, ශයනය කරමින් ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වාසය කරන සේක යි දත යුතු ය. ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එක් ඉරියව්වක් වෙහන් ඉරියව්වකින් වෙන් කොට

බිඳ නො වැටෙන (අධිඤ්ච) ලෙස ආත්ම භාවය පවත්වා ගෙන යනි, පවත්වනි, එහෙයින් 'විහරනී' (වාසය කරයි) යි කියනු ලැබේ.

'ජෙතවනෙ' යනු ජේත නම් රාජ කුමාරයාගේ උයන ය. එය ඔහු විසින් වචන ලද්දේ ය, සංවර්ධනය කරන ලද්දේ ය, පාලනය කරන ලද්දේ ය. එහෙයින් ජේතවනය යි ප්‍රසිද්ධ විය. ඒ ජේතවනයෙහි 'අනාඨ පිණ්ඩිකසස ආරාමෙ' යනු අනාඨ පිණ්ඩික ගෘහපතියා විසින් සිවු පන්ස් කෙළක් රන් කහවණු පරිත්‍යාගයෙන් බුදු පාමොක් මහසඟනට පවරා දෙන ලද බැවින් අනාඨ පිණ්ඩිකගේ යයි ප්‍රකට වූ ආරාමය යි. මේ මෙහි සාරාංශය යි. විස්තරය වනාහි පපංවසුදනී නම් වූ මජ්ඣිම නිකායටද කථාවෙහි සබ්බාසව සුත්‍ර වර්ණනාවෙහි කියන ලදී. ඉදින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත් නුවර වාසය කරත් නම් ජේතවනයෙහි යයි නො කීව යුතු ය. ඉදින් එහි (ජේතවනයෙහි) වාසය කරත් නම් සැවැත් නුවර යයි නො කීව යුතු ය. එක විට දෙනැතක විසීම නො කළ හැක්කේ ම ය. එය එසේ නො දක්ක යුතු ය. සමීපාර්ථයෙහි ආධාර විහක්ති යයි නො කීවෙමු ද? එබැවින්, යම් සේ ගංගා, යමුනා ආදීන් අසළ හැසිරෙන ගව රංචු 'ගංගාවෙහි සැරිසරනි', 'යමුනාවෙහි සැරිසරනි' යි කියනු ලැබේ ද, එසේ ම මෙහි ද, සැවැත් නුවර සමීපයෙහි ජේතවනය වේ ද, එහි විහරණය කරන්නේ 'සාව්‍යථීයං විහරනී ජෙතවනෙ' (සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමයෙහි වාසය කරයි) යි කියනු ලැබේ. මේ සාවත්ථී වචනය ගොදුරු ගම දැක්වීම පිණිස ය. සෙසු වචන පැවිද්දනට සුදුසු නිවාස ස්ථාන දැක්වීම පිණිස ය.

'අඤ්ඤතරා දෙවතා' යනු නාම ගෝත්‍ර වශයෙන් අප්‍රකට එක් දේවතාවකු යන අරුත යි. 'අභිජානාති නො හනෙහ හගවා ආහුතං යෙව අඤ්ඤතරසස මහෙසකඛසස යකඛසස සංඛිජෙනන තණ්භාසඛ්ඛයවිමුත්තිං අභාසිත්ථ' (ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රසිද්ධ එක්තරා මනේශාඛ්‍ය දෙවියකුට තෘෂ්ණා ක්ෂය විමුක්තිය සැකෙවින් වදාළහ යි දන්නා සේක් ද?) යන මෙහි ප්‍රසිද්ධ ශක්‍ර දේවේන්ද්‍රයා පවා, 'අඤ්ඤතරො' යි දක්වන ලදී. 'දෙවතා' යන මෙය දෙවියන්ටත් දෙවි දූවරුන්ටත් පොදු වචනයකි. මෙහි වනාහි දේව පුත්‍රයා අදහස් කරන ලදී. ඔහු ද රූපාවචර දෙවියන් අතර එක්තරා කෙනෙකි. 'අභික්කන්තාය රත්තියා' මෙහි 'අභික්කන්ත' ශබ්දය, ක්ෂය, සුන්දර, අභිරූප (මනා රූ ඇති); අඛනනුමෝදන (සතුටුවීම / අනුමෝදන් වීම) ආදියෙහි දිස් වේ. එහි 'අභික්කන්තා හනෙහ රත්තී නික්කන්තො පඨමො යාමො චිරනිසින්නො හික්ඛු සංසො උද්දිසනු හනෙහ හගවා හික්ඛුතං පාතිමොක්ඛං' (ස්වාමීනි, රාත්‍රිය

ඉක්ම ගොසිනි. ප්‍රථම යාමය ක්‍ෂය වී ගොසිනි. හික්‍ෂු සංඝයා බොහෝ වේලාවක් රැඳී සිටිති. භාග්‍යවත් ස්වාමීනි, හික්‍ෂුන්ට ප්‍රාතිමෝක්‍ෂය දේශනා කරන සේකවා) යනාදියෙහි ක්‍ෂය වීමෙහි දිස්වේ. 'අයං ඉමෙසං චතුන්‍යං පුග්ගලානං අභික්‍ෂාන්‍යතරො ච පණීතතරො ච' (මේ පුද්ගලයන් සතර දෙනා අතර මොහු වඩාත් සුන්දර වඩාත් ප්‍රණීත ය) යනාදියෙහි 'සුන්දර' (අරුතෙහි) ය.

"කො මෙ චන්‍දනි පාදානි ඉඤ්චායා යසසා ජලං,
අභික්‍ෂාන්‍යත චණ්ණෙන සබ්බා ඔභාසයං දිසා"

(සෘද්ධියෙන් යසසින් දිප්තිමත් වෙමින් මනා රූ සපුටෙන් යුත් වර්ණයෙන් සියලු දිශාවන් බබුළුවමින් කවරෙක් මාගේ පා වදියි ද ?) ආදියෙහි අභිරූපයෙහි (මනා රූ සපුටෙහි) ය. 'අභික්‍ෂාන්‍යං හො ගොතම අභික්‍ෂාන්‍යං හො ගොතම' (මැනවි, හවත් ගොතමයිනි. මැනවි, හවත් ගොතමයනි) යනාදියෙහි අඛණ්ඩමෝදනාවෙහි (මැනවි යි පිළිගෙන ප්‍රශංසා කිරීමෙහි) ය. මෙහි වූ කලී ක්‍ෂය වීමෙහි (ගෙවී යාමෙහි) ය. එහෙයින් 'අභික්‍ෂාන්‍යාය රත්තියා පරික්ඛිණාය රත්තියා' (ඉක්ම ගිය රාත්‍රියෙහි, ගෙවී ගිය රාත්‍රියෙහි) යි කියන ලදී. එහි දී මේ දේව පුත්‍රයා මධ්‍යම යාමය ඉකුත් වීමත් සමග ආයේ ය යි දත යුතු ය. බුදුන් වහන්සේලාට හෝ බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් හට උච්චන් කිරීමට පැමිණෙන්නාහු මධ්‍යම යාමය ඉකුත් වීමත් සමග ම පැමිණෙති යි යන මෙය දෙවියන් අතර වූ නියමයකි.

'අභික්‍ෂාන්‍යවණණා' යන මෙහි 'වණණ' (වර්ණ) ශබ්දය වූ කලී ජවි (සම), ස්කුති, කුල, කාරණ, සණ්ඨාන (සළකුණ - වේශය), ප්‍රමාණ, රූපායතන ආදියෙහි දිස්වේ. එහි 'සුවණණවණණා භගවා' භාග්‍යවකුන් වහන්සේ රන්වන් (වන සේක) යනාදී තැන්වල සමේ පාටෙහි ය. 'කදා සංවුදුණා පන තෙ ගහපති සමණස්ස ගොතමස්ස වණණා' (ගහපතියනි, ශ්‍රමණ ගොතමයන්ගේ මේ ගුණ කවර කලෙක එක්රැස් කරන ලද ද ?) යනාදියෙහි ස්කුති කිරීමෙහි ය. 'වන්‍යාරො මෙ හො ගොතම වණණා' (හවත් ගොතමයිනි, වර්ණ - කුල - සතරකි) යනාදී තැන්වල කුල වර්ගයෙහි ය. 'අථ කෙන නු චණ්ණෙන ගන්ධජෙට්ඨොති වුවවති' (ඉතින් කුමන කරුණකින් 'සුවද සොරා' යි කියනු ලැබේ ද ?) යනාදී තැන්වල හේතුවෙහි ය. 'මහන්‍යං හන්‍යිරාජවණණං අභිනිමමිණිත්වා' (මහත් වූ ඇත් රජ වෙසක් මවා) යන තැන්වල සණ්ඨානයෙහි (සළකුණෙහි, වේශයෙහි) ය. 'තයො පන්‍යස්ස වණණා' (පාත්‍රයෙහි ප්‍රමාණ තුනකි) යනාදී තැන්වල

ප්‍රමාණයෙහි ය. 'විභේණා ගන්ධා රසො ඔජා' (වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා) යනාදී තැන්වල රූපායතනයෙහි ය. එය මෙහි සමෙහි (පාට) යි දත යුතු ය. එහෙයින් මනස්කාන්ත වර්ණයෙන් යුත්, අභිරූපී සම ඇති, ප්‍රිය වූ වර්ණ ඇති මනාප වූ වර්ණ ඇති යයි කියන ලද්දේ ය. දේවතාවෝ වනාහි මනුෂ්‍ය ලෝකයට එන්නාහු, ප්‍රකෘති වර්ණය ද ප්‍රකෘති සෘද්ධිය ද හැර දමා ඕළාරික වූ ආත්ම භාවයක් තනා අභිරේක (වෙනස්) වර්ණයක් අභිරේක සෘද්ධියක් මවා ගෙන නැටුම් ගැයුම් සහිත ව යන මනුෂ්‍යයන් මෙන් තනා ගන්නා ලද සිරුරකින් පැමිණෙති. එහි දී කාමාවචර දේවතාවෝ තනා නො ගත් (සිරුරකින්) වුව ද එන්නට සමත් වෙති. රූපාවචර දේවතාවෝ වනාහි (එසේ කිරීමට) අසමත් වෙති. ඔවුන්ට අතිසුක්ෂ්ම ආත්ම භාවයක් (සිරුරක්) වේ. එයින් ඉරියව් සැකසීමක් නො වේ.. එහෙයින් මේ දේව පුත්‍රයා අභිසංස්කෘත වූ ම (තනා ගන්නා ලද්දා වූ ම) (ගරීරයකින්) පැමිණියේ ය. එහෙයින් 'අභිකෘතවභේණා' යි කියන ලදී.

'කෙවලකප්‍යං' යන මෙහි 'කෙවල' ගබ්දය අනවශේෂ (ඉතිරි නො කොට), යේභූය්‍ය (බොහෝ, බහුල), අබ්‍යාමිස්ස (මිශ්‍ර නො වූ) අනභිරේක (අභිරේක නො වූ), දල්හත් (දැඩි අර්ථ - හුදෙක් ම යන අර්ථ ඇති), විසංයෝග (වෙන් ව හිඳීම) ආදී විවිධ අර්ථ වූයේ වේ. එසේ ය. මෙහි: 'කෙවලපරිපුණණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මවරියං' (සම්පූර්ණයෙන් පිරිසුදු වූ බ්‍රහ්මවරියය) යනාදියෙහි අනවශේෂ (ඉතිරි කිරීමක් නො කොට) යන අර්ථය ය. 'කෙවලකප්‍යා ච අඩගමගධා පහුතං බාදනීයං භොජනීයං ආදාය උපසඩ්ධමිස්සන්ති' (බොහෝ අංග මගධ (රටවල මිනිස්සු) අධික වූ කැමී බිම් රැගෙන පැමිණෙන්නෝ ය) යනාදී තැන්වල බහුල බව ය. 'කෙවලස්ස දුක්ඛකුක්ඛස්ස සමුදයො භොති' (සමස්ත දුක්ඛ ස්කන්ධයේ හටගැන්ම වේ) වැනි තැන්වල අබ්‍යාමිස්සක (මිශ්‍ර නො වූ) වේ. 'කෙවලං සද්ධාමන්තකං නූන අයමායසමා' (ප්‍රතිවේදයෙන් තොර) හුදෙක් ශ්‍රද්ධා මාත්‍රය ම නිසා මේ ආයුෂ්මත්හු ආදියෙහි අභිරේක නො වූ බව යි. 'ආයසමතො අනුරුද්ධස්ස බාහියො නාම සද්ධිවිහාරිකො කෙවලං සංසභොදාය ධීතො' (ආයුෂ්මත් අනුරුද්ධ හිමියන්ගේ සද්ධි විහාරික වූ බාහිය (නම් හික්ෂුව) හුදෙක් සංස භේදය පිණිස ම සිටී) ආදියෙහි 'දැඩි' (හුදෙක් ම) යන අර්ථයෙහි ය. 'කෙවලී වුසිතවා උභතමපුරිසොති වුච්චති' (හුදෙකලා ව (බ්‍රහ්ම විහරණයෙහි) විසුයේ, 'උත්තම පුරුෂයා' යි කියනු ලැබේ) යනාදියෙහි විසංයෝගයෙහි (වෙන් වීමෙහි) ය. මෙහි වූ කලී අනවශේෂ (ඉතිරි නො කොට) යන අර්ථය අදහස් කරන ලදී.

මේ 'කසු' ශබ්දය, අභිසද්දහන (විශ්වාස කිරීම), වොහාර (ව්‍යවහාර), කාල, පඤ්ඤාති (ප්‍රඥප්ති), ඡෙදන (කැපීම), විකල්ප (විකල්ප), ලේස (ස්වල්ප), සමන්තභාව (හාත්පස) ආදී අනේකාර්ථ වේ. එසේ ය. 'මකපනීයමේතං භොතො ගොතමසස යථා තං අරහතො සමමාසමුද්ධංසු' (අරහත් සමමා සමබුද්ධ හෙයින් භවත් ගෞතමයන්ගේ ඒ (විත්ත ඒකග්‍රතාව) ඇදහිය යුතු ය) යනාදියෙහි අභිසද්දහන (විශ්වාස කිරීම) අර්ථ යි. 'අනුජානාමි හික්ඛවෙ පඤ්ඤති සමණකපොහි ඵලං පරිභුඤ්ඤාං' (මහණෙනි, ශ්‍රමණ ව්‍යවහාර පහකින් ඵලය පරිභෝජනය කිරීම අනුදනිමි) යනාදියෙහි වෝහාර (ව්‍යවහාර, පොදු යෙදීම) අර්ථ ය. 'යෙන සුදං නිව්වකපං විහරති' (යම් ක්‍රමයකින් සෑම කල්හි වාසය කරයි ද ?) යනාදියෙහි කාලය වේ. 'ඉවායසමා කපො' (මෙසේ ආයුෂ්මත් කල්ප හිමියෝ) යනාදියෙහි ප්‍රඥප්තිය (නාම ය) යි. 'අලංකතො කප්පිතකෙසමසු' (කෙහෙ රවුල් කපා සැරසුනේ) ආදියෙහි කැපීම ය. 'කප්පති ආචාරකපො' (දැගුල් තාක් කැප ය) ආදියෙහි විකල්ප (විකල්ප) ය. 'අතී කපො නිපජ්ඣං' (වැකිර ගැනීමට සුළු (ඉඩක්) ඇත) යනාදියෙහි ලේශ, සුළු යන්න යි. 'කෙවලකපං වෙච්චනං මහාසෙඛා' (සමස්ත වෙච්චනය ම බබුළුවා) ආදියෙහි සමස්ත භාවය වේ. මෙහි වනාහි හාත්පස අර්ථය අදහස් කෙරේ. එහෙයින් 'කෙවලකපං ජෙතබ්බං' යන මෙහි ශේෂ නො කොට, ජේතවනය හාත්පස යන අර්ථය දත යුතු වේ. 'මහාසෙඛා' වස්ත්‍රාලංකාරශරීරයෙන් නැගී දීප්තිය පතුරුවා; සඳ මෙන් සුර්යයා මෙන් ඒකාලෝක - ඒකපථෝක - කොට යන අර්ථ යි.

'යෙන භගවා තෙනුපසඛකමි' මෙහි 'යෙන' ආධාර විභක්ති අර්ථයෙහි තෘතීය විභක්ති ය. එහෙයින්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් තැනක ද එහි පැමිණියේ යි අර්ථය දත යුතු ය. යම් කරුණක් හේතු කොට දෙවි මිනිසුන් විසින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බැහැ දැකිය යුතු වන සේක් ද, ඒ කාරණයෙන් ද එළඹියේ ය යනුවෙනුත් මෙහි අර්ථය දත යුතු ය. කුමන කරුණකින් දෙවි මිනිසුන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එළඹිය යුතු වන සේක් ද ? මිහිරි එල රස විදින අදහසින් පක්ෂි සමූහයා විසින් නිසි එල පිරුණු මහා රුකක් මෙන් නානා ප්‍රකාර ගුණ විශේෂ අධිගම අභිප්‍රායෙන් එළඹියේ ය - ගියේ ය - යි කියන ලදී.

'උපසංකමිඤ්ඤා' ළඟට පැමිණීමේ අවසානය හැඟවීම යි. නැතහොත් මෙසේ ගොස් ඉන් පසු භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සම්ප යයි සැළකෙන ආසන්නතර ස්ථානයකට පැමිණියේ යි ද කියන ලද්දේ වේ. දැන් යම් අර්ථයකින් ලෝකයෙහි අග්‍ර වූ පුරුෂයාගේ (බුදුන් වහන්සේගේ)

උපස්ථානය පිණිස පැමිණියේ ද, එය විමසනු කැමැත්තේ, දසැඟිලි එක් කොට සිරසෙහි ඇදීලි බැඳ එකත්පස් ව සිටියේ ය. 'එකමකො' යනු භාවනාපුංසක නිර්දේශ වේ. 'විසමං චන්ද්‍රිමසුරියා පරිවකානි' (සඳු හිරු විෂම ව කැරකෙයි) යනාදියෙහි මෙනි. එහෙයින් යම් සේ සිටියේ ද, එසේ එකත්පස් ව සිටියේ ය. 'අධ්‍යාසි' මෙහි අර්ථය මෙසේ දත යුතු වේ. මෙය ආධාර විභක්ති අර්ථයෙහි කර්ම විභක්ති වචන හෝ වේ. 'අධ්‍යාසි' ස්ථානය සලසා ගත්තේ ය. ඥානවන්ත වූ දෙව් මිනිස්සු ගරු කටයුතු තැනකට පැමිණ අසුන් ගැනීම පිළිබඳ නිපුණතාවෙන් යුතු ව එකත්පස් ව සිටිති. මේ දේවතාවා ද ඔවුන්ගේ මෙහෙයක්. එහෙයින් එකත්පස් ව සිටියේ ය. කෙසේ සිටි විට එකත්පස් ව සිටියේ නම් වේ ද ? ස්ථාන දෝෂ හය මඟ හැර, එනම් - අතිදුර, අතිආසන්න, උපරිවාත, උත්තක ප්‍රදේශ, අතිසම්මුඛ, අතිපශ්චාත් යනුවෙනි. අතිදුරේ (බොහෝ ඇතින්) සිටියේ: ඉදින් කථා කරනු කැමැත්තේ නම් උස් හඬින් කථා කළ යුතු වේ. අත්‍යාසන්න (ඉතා ළං වූ) තැනක සිටියේ ගැටිම් (හැප්පීම්) ඇති කරයි. උපරිවාත (උඩු සුළඟට) සිටියේ ශරීර ගන්ධයෙන් බාධා පැමිණේ. උත්තක ප්‍රදේශයෙහි (ඉහළ තැනක) සිටියේ අගෞරවය ප්‍රකාශ කරයි. අතිසම්මුඛ (බෙහෙවින් ම ඉදිරිපිට) ස්ථානයක සිටි විට, ඉදින් දැකීමට කැමැත්තේ නම් ඇසින් ඇස ගටා දැකිය යුතු වේ. අතිපශ්චාත් (බෙහෙවින් පිටුපස වූ) ස්ථානයක සිටි විට, ඉදින් දැකීමට කැමැත්තේ නම් බෙල්ල දික් කර දැකිය යුතු වේ. එහෙයින් ඔහු ද මේ ස්ථාන දෝෂ හය මඟ හැර සිටියේ ය. එහෙයින් 'එකමකො අධ්‍යාසි' (එකත්පස් ව සිටියේ ය) යි කියන ලදී.

'එකදවොච' මෙය කීවේ ය. 'කථංකු' යනු හේතුව විමසීම ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මීස (කෙළෙස් දිය දහර) තරණය කළ බව දශ සහස්‍රී ලෝක ධාතුව තුළ ප්‍රසිද්ධ ය. එහෙයින් මේ දේවතාවාට එහි සැකයක් නැත. මේ කාරණයෙන් තරණය කරන ලදැ යි නො දනියි. එහෙයින් දේවතාවා එම කරුණ විමසමින් මෙසේ කී ය. 'මාරීස' යනු දේවතාවන්ගේ ප්‍රිය සමුදාවාර වචනයකි. දුක් නැත්තේ (නිදුකාණනි) යි කියන ලද්දේ වේ. ඉදින්, මෙසේ 'යදා තෙ මාරීස සඛකුතා සඛකු හදයෙ සමාගචේස්සා අථ නං ජානෙය්‍යාසි වසාසහස්සං මෙ නිරයෙ පච්චමානස්ස' ('නිදුකාණනි, යම් දිනක තොපගේ ළමුදෙහි උලින් උල එකට හැපී යයි ද, එකල්හි "නිරයෙහි පැහෙන මට වර්ෂ දහසක් ඉක්මණි' යි දැන ගනුව.") යන්න මීට විරුද්ධ වේ. නිරයේ වසන සත්ත්වයා නිද්දුකඛ වන්නේ නම් නැත. එහෙත් රූපී ශබ්දයෙන් මෙසේ කියනු ලැබේ. පූර්වයෙහි ප්‍රථම කල්ප වාසී සැප ලැබුවනට මෙය ව්‍යවහාර වී ය. පසු ව

දුක තිබුණා හෝ නො තිබුණා හෝ රූපී ශබ්දයෙන් මේ ව්‍යවහාරය පැවතේ. නෙළුම් මල් නො තිබුණේ හෝ ජලය නො තිබුණේ හෝ පොකුණ පොකුණ ම වන්නා සේ ය.

'ඕසමතරී' මෙහි 'ඕස' (සැඬ පහර) සතරකි. කාමෝස, භවෝස, දිට්ඨොස, අවිච්ඡොස යනුවෙනි. එහි පංච කාම ඵලයෙහි පවත්නා ඡන්ද රාගය 'කාමෝස' නම්. රූප භව, අරූප භව පිළිබඳ ඡන්ද රාගයක් ධ්‍යාන නාෂණයාවත් 'භවෝස' නම්. සැට දෙකක් වූ දෘෂ්ටි 'දිට්ඨොස' නම්. චතුස්සත්‍යය පිළිබඳ නොදැනුවත් බව 'අවිච්ඡොස' නම්.

එහි කාමෝසය, ලෝභ සහගත චිත්තූප්පාද අටෙහි උපදී. භවෝසය දිට්ඨිගත විජ්ජපුත්ත ලෝභ සහගත චිත්තූප්පාද සතරෙහි උපදී. දිට්ඨොස දිට්ඨිගත සම්පුත්ත චිත්තූප්පාද සතරෙහි භටගනී. අවිච්ඡොසය සියලු අකුශලයෙහි උපදී. මේ සියල්ල 'අවහනන' (පහතට ගෙන යන) අර්ථයෙනුත් 'රාසි' (මහත්) අර්ථයෙනුත් 'ඕස' වේ. අවහනන අර්ථයෙන් යනු "පහතට යන" අර්ථය යි. මෙය සත්ත්වයන් තම වසඟයට පත් වූ විට (ඔවුන්) පහළට ගෙන යයි. නිරය ආදී හේද වශයෙන් දුගතියෙහි ම පහළ කරවයි. ඉහළ උපතකට හා නිවනට යාමට ඉඩ නො දෙමින් යට භව කුතෙහි, යෝනි සතරෙහි, පඤ්ච ගතියෙහි, විඥානස්ථිති සතෙහි හා සත්තාවාස නවයෙහි පමුණුවයි යනු ද අර්ථ යි. 'රාසමධන' යනු මහත් අර්ථයෙනි. ඒ කල්ලෙ රාශි (කෙළෙස් ගොඩ) විශාල ය. පඤ්ච කාම ගුණ පිළිබඳ ඡන්ද රාග යන මෙය අවිච්ඡොස පටන් ගෙන භවාග්‍රය දක්වා පැතිරුනේ වේ. අන් ඒවා සම්බන්ධයෙන් ද වේ න්‍යාය ම වේ. මෙසේ එය රාසි අර්ථයෙන් ම 'ඕස' යි දත යුත්තේ ය.

'අතරී' නිදුකාණනි, ඔබ වහන්සේ මේ චතුර්විධ වූ ඕසය කුමන කරුණකින් තරණය කළ සේක් දැයි විමසයි. ඉක්බිති, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රශ්නය විසඳන්නාහු 'අසානිධං බ්‍යාහං' ආදිය වදාළ සේක. එහි 'අසානිධං' නො පිහිටමින් 'අනායුහං අනායුහජනො' වැයම් නො කරයි යන අර්ථ යි. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගුණ කොට, අරුත වසන් කොට ප්‍රශ්නය විසඳූ සේක. දෙවියා ද එය අසා, 'බාහිර වූ සැඬ පහර තරණය කරන්නාහු (රැදී) සිටිය යුතු තැන (රැදී) සිටිමින් - තරණය කළ යුතු ස්ථානයෙහි විරියය කරමින් - තරණය කරති. මේ තෙමේ අවිච්ඡොසි සිට භවාග්‍රය දක්වා පැතිරී ඇති කල්ලෙ ඕසය - කල්ලෙ රාශිය - නො පිහිටමින් වැයම් නො කරමින් තරණය කළෙමි යි කී ය. මේ කීමෙක් ද? මෙය කෙසේ වේ ද ?' යි විමතියට පත් වූයේ, ප්‍රශ්නයේ අර්ථය නො

දත්තේ ය. කිම, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින්. යම් සේ සත්ත්වයෝ (තේරුම) නො දනිත් ද, එසේ (නො තේරෙන සේ) ප්‍රකාශ කිරීම් වස් පාරමි පුරා සර්වඥතාව ලබන ලද්දේ ද? එසේ ලබන ලද්දේ ඒ පිණිස නො වේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දේශනා නිග්‍රහ ස්වරූපයෙනුත් අනුග්‍රහ ස්වරූපයෙන් (වශයෙන්) දෙයාකාර වේ. එහි දී නො දත් දේ දත් හැටියට සිතූ පණ්ඩිතමානි පන් සියයක් බමුණු පැවිද්දන් මෙන් වූ යම් කෙනෙක් වෙන් ද, ඔවුන්ගේ මානසට නිග්‍රහ කරනු වස් මූල පරියාය (සුත්‍රයේ දී) මෙන් වූ ධර්මයක් නො වැටහෙන සේ දේශනා කරන සේක. මෙය නිග්‍රහ මුඛයෙන් වූ දේශනාව ය. එය කියන ලද්දේ ම ය: 'නිග්‍රහා නිග්‍රහානං ආනන්දය, යම් සේ සාරය පවතී ද එලෙස මම නිග්‍රහ කොට නිග්‍රහ කොට කියමි. ග්‍රහණය කොට ග්‍රහණය කොට කියමි)

යම් අයෙක් සෘජු වූවෝ ද, ශික්‍ෂාවෙහි යෙදෙනු කැමැත්තෝ ද, ඔවුන්ට මැනවින් දත යුතු දේ ලෙස (ඇතුළත්) කොට ආකංඛෙය්‍ය සූත ආදියට සමාන වූ ධර්මයක් දේශනා කරන සේක. 'අහිරම තිස්ස අහිරම තිස්ස අභමොවාදෙන අභමනුගහෙන අභමනුසාසනියා' (තිස්සය, (බඹසරෙහි) සතුටු වෙව. තිස්සය, සතුටු වෙව. මම අනුග්‍රහ කිරීමෙන් (පිහිට වෙමි.) මම අනුශාසනා කිරීමෙන් (පිහිට වෙමි.) මම ඔව්දන් දෙමින් (පිහිට වෙමි) යි ජනයා අස්වසා ලන සේක. මෙය අනුග්‍රහ මුඛයෙන් කරන දේශනාවකි. මේ දේවතා පුත්‍රයා වනාහි මානසෙන් පිම්බුණු, තමා පණ්ඩිතයෙකැයි සිතන අයෙකි. ඔහුට මෙවැනි සිතක් තිබිණි: මම ඕසය දනිමි, තථාගතයන් වහන්සේ ඕසයෙන් ගොඩ වූ බැව් (ද) දනිමි. මේ කාරණයෙන් (ඕසයෙන්) ගොඩවිණි යන මෙපමණක් නො දනිමි යන්න මට ම දනේ (දත්තේ මා පමණි). බොහෝ සුළු වූවක් නො දන්නා ලදී. එය මම කථා කළ පමණින් දැන ගන්නෙමි. යමක අර්ථය මම නො දන්නෙමි ද භාග්‍යවතුන් පවසන එය කුමක් ද?

ඉක්බිති බුදුන් වහන්සේ. පැල්ලම් වැටුණු කිළිටි වස්ත්‍රයක් මෙන් වූ මේ මානස පහ නො කොට දේශනාව පිළිගැනීම අභව්‍ය ම ය. ඔහුගේ මානසට නිග්‍රහ කොට යළි යටහත් සිතින් ප්‍රශ්න විමසන්නහුට (ඔහුට) ප්‍රකාශ කරන්නෙමි යි වසන් කිරීමක් කොට (සැඟවුණු අර්ථ ඇති ව) ප්‍රශ්න විසඳා දූහ. ඔහු ද නිහතමානී (මානස බිඳුණු තැනැත්තෙක්) විය. ඔහුගේ නිහතමානතාව ද ඊ ළඟ ප්‍රශ්න ඇසීමෙන් ම දත යුත්තේ ය. එම ප්‍රශ්න

විමසීමේ අර්ථය මෙය ය: 'කථං පන කං මාර්ගිස අප්පතිට්ඨං අනායුහං ඔසමනරි' (නිදුකාණනි, කෙසේ නම් ඔබ වහන්සේ නො පිහිටමින් (නොරඳමින්) වැයම් නො කරමින් ඕසය තරණය කළ සේක් ද?) මම යම් සේ දූන ගනිමි ද, එලෙස මට වදාරනු මැනවි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට පවසා සිටින සේක්, 'යදා සවාහං' ආදිය පැවසූ සේක.

එහි 'යදා සවාහං' යනු (යසමිං කාලෙ අහං) යම් කලෙක මම: 'සු' කාරය නිපාතයක් පමණකි. මෙහි යම් සේ ද, (අන්) සියලු පදවල ද එසේ ය. 'සංසීදාමි' සැඟ වී තරණය නො කරමින් එහි ම ගිලෙමි. 'නිබ්බුය්‍යාමි' (රැදී) සිටීමට නො හැක්කේ. ඉක්මවා සිටිමි (ඉල්පෙමි) මෙසේ සිටීමෙහි ද වැයමෙහි ද දොස දක නො සිටිමින් ද වැයම් නො කරමින් ද ඕසය තරණය කළෙමි. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ප්‍රශ්නය විසඳන ලදී. දේවතාවා විසින් ද (එය) තේරුම් ගන්නා ලදී. (එහෙත් එය) පැහැදිලි නො වී ය. එය ප්‍රකට කිරීම වස් සජ්ඣ යුගල දක්වන ලදී. ක්ලේශ වශයෙන් සිටින්නේ 'සංසීදනි' (ගිලෙයි) නමි. අභිසංඛාර වශයෙන් වැයම් කරන්නේ 'නිබ්බුය්‍යනි' (ඉල්පෙයි) නමි. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් හෝ සිටියේ ගිලෙයි නමි. අවශේෂ ක්ලේශයන් හා අභිසංඛාර වශයෙන් වැයම් කරන්නේ ඉල්පෙයි නමි. තෘෂ්ණා වශයෙන් හෝ සිටියේ ගිලෙයි නමි. දිට්ඨි (දෘෂ්ටි) වශයෙන් උත්සාහ ගන්නේ ඉල්පෙයි නමි. ශාස්වත දෘෂ්ටියෙන් හෝ සිටියේ ගිලෙයි නමි. උච්චේද දෘෂ්ටියෙන් වැයම් කරන්නේ ඉල්පෙයි නමි. භව දෘෂ්ටිය ඕලීයන (ඇළෙන) අභිනිවේශ වේ. විභව දෘෂ්ටිය අනිධාවන (සීමාව ඉක්මවා දුවන) අභිනිවේශය වේ. ලීන (සැඟවීම) වශයෙන් හෝ සිටින්නේ ගිලෙයි නමි. උද්ධච්ච වශයෙන් හෝ වැයම් කරන්නේ ඉල්පෙයි නමි. එසේ ම කාමසුඛල්ලිකානුයෝග වශයෙන් සිටියේ 'ගිලෙයි' නමි. අත්තකිලමථානුයෝග වශයෙන් වැයම් කරන්නේ ඉල්පෙයි නමි. සියලු අකුශල අභිසංඛාර වශයෙන් සිටියේ ගිලෙයි නමි. සියලු ලෝකික කුශල අභිසංඛාර වශයෙන් වැයම් කරන්නේ ඉල්පෙයි නමි. එය (මෙසේ) පවසනු ලැබ ඇත. 'සෙය්‍යථාපි චුඤ්ඤෙ යෙ කෙචි අකුසලා ධම්මා සබ්බෙ තෙ අධොභාවං ගමනීයා යෙ කෙචි කුසලා ධම්මා සබ්බෙ තෙ උපරිභාවං ගමනීයා' (චුන්දය, කිසියම් අකුශල කර්මයක් වේ නම්. ඒ සියල්ල පහත් බවට පමුණුවන කරුණු වේ. යම් කිසි කුශල කර්මයක් වේ නම්, ඒ සියල්ල උසස් බවට පමුණුවන කරුණු වේ.) ප්‍රශ්න විසර්ජනය අසා ම දේවතාවා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටා සතුටු වූයේ, පහත් වූයේ. තමන්ගේ සතුටත් ප්‍රසාදයත් ප්‍රකාශ කරන්නේ 'විරසසං වන' යන ගාථාව පැවසී ය.

එහි 'විරසය' බොහෝ කාලයක් ඉක්ම යාමෙන් පසු යන අරුත යි. මේ දේවතාවා කාශ්‍යප සම්මා සම්බුදුන් වහන්සේ දක උන් වහන්සේගේ පිරිනිවන් පෑමේ සිට (මේ දක්වා) අතරතුර වෙනත් බුදුවරයකු නො දුටුවේ ය. එහෙයින් අද බුදුන් වහන්සේ දක මෙසේ පැවසී ය. කිම මේ දේවතාවා විසින් මීට පෙර බුදුන් වහන්සේ නො දුටු විරූ සේක් ද ? පෙර දුටුවා හෝ නො දුටුවා හෝ වේවා දැකීම අරභයා මෙසේ කීම වටී. 'බ්‍රාහ්මණ' පාපයන් බැහැර කළ ක්ෂීණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණයා, 'පරිනිබ්බතං' ක්ලේශ පරිනිර්වාණයෙන් නිවුණේ ය. 'ලොකේ' සත්ත්ව ලෝකයෙහි, 'විසපතිකං' රූපාදී ආරම්භවල ඇලීම්, පැටලීම් ආදී හේතු නිසා තෘෂ්ණාවට 'විසපතිකා' යි කියනු ලැබේ. ඒ පැටලීමෙහි නො පිහිටා වෑයම් නො කරමින්; 'නිණණං' එගොඩ වුණු, එතෙර වුණු බොහෝ කලකට පසු ක්ෂීණාශ්‍රව බ්‍රාහ්මණයකු දුටිමි යන අරුත යි.

'සමනුකෘත්‍යා සඤා අහොසි' ඒ දේවතාවාගේ වචන සිතෙන් ම අනුමෝදන් කළ සේක; එක ම අදහසට පත් වූ සේක. 'අක්කරධායී' මවා ගත් කය හැර දමා තමාගේ ප්‍රකෘති උපාදින්න කයෙහි ම පිහිටා ආස්වාදය ලද්දේ, ප්‍රතිෂ්ඨාව ලද්දේ, සුවදින් හා මාලාවලින් ද බුදුන් වහන්සේ පුදා තමාගේ හවනට ම ගියේ ය.

**සාරථුප්පකාසිනී නම් වූ සංයුක්ත නිකාය අධ්‍ය කථාවෙහි
ඔසතරණ සූත්‍ර වර්ණනාව නිමයේ ය.**

1.1.2

දැන් දෙවැනි සූත්‍රයේ පටන් මුලින් පැමිණි (සඳහන් කළ) දෑ ද, පවසන ලද අර්ථයන් ද අත්හැර නො කියන ලද යමක් වේ ද, ඒ ඒ දෙය ම විස්තර කරන්නෙමු. 'ජානාසි නො' දන්නෙහි නො වේ ද ? 'නිමොක්ඛං' ආදිය මාර්ගාදියට නම්. (ආර්ය) මාර්ගයෙන් ම සත්ත්වයෝ කෙළෙස් බැමිවලින් මිදෙත්. එහෙයින් මාර්ගය සත්ත්වයන්ගේ 'නිමොක්ඛා' යි පවසන ලදී. (මාර්ග) එල ලබන ක්ෂණයෙහි ඔවුහු කෙළෙස් බැඳුම්වලින් මිදෙති. එහෙයින් එලය සත්ත්වයන්ගේ 'පමොක්ඛා' යි කියන ලදී. නිවනට පත් ව සත්ත්වයන්ගේ සියලු දුකෙන් මිදීම වෙයි. එහෙයින් නිර්වාණය 'විචේක' (වෙන්වීම) යි කියන ලදී. මේ සියල්ල නිවනට ම නම් ය. නිර්වාණයට පැමිණ සත්ත්වයෝ සියලු දුක්වලින් ගැලවෙති; මිදෙති; වෙන් වෙති. එහෙයින් එය ම 'නිමොක්ඛ' 'පමොක්ඛ' 'විචේක' යි

කියන ලදී. 'ජානාමි ඛොභං' ජානාමි ඛො අභං' (මම දනිමි.) මෙහි, 'ඛො' අවධාරණාර්ථයෙනි වේ. මම සත්ත්වයන්ගේ නිමොක්කය දන්නෙමි වෙමි. අවබෝධ කර ගැනීම පිණිස ම මා විසින් සමතිස් පෙරුම් පුරා සර්වඥතා ඥානය ලබා ගන්නා ලදැයි මම දනිමි යි සිංහ නාද පවත්වයි. මේ සූත්‍රය බුද්ධ සීහනාද නමි. නන්දිභව පරික්කියා නන්දිමුලක (තණ්හාව මුල් කොට ඇති) කර්ම භවය අවසාන වීමෙන්; නන්දියේත් (තණ්හාවෙන්) භවයෙන් යනුවෙන් (ගනු) ද වටී. එහි මුලින් කී ආකාරයට නන්දි භවයෙන් ක්‍රීඩා කර්ම අභිසංස්කාර වශයෙන් සංස්කාර ස්කන්ධය ගන්නා ලදී. සඤ්ඤාවිඤ්ඤාණයෙන් ඒ හා සම්ප්‍රයුක්ත ස්කන්ධ දෙක ගන්නා ලදී. ඒ ස්කන්ධ තුනෙන් යුක්ත වූ වේදනාව, ඒවා ගැනීමෙන් ගන්නා ලද යැ යි ද අනුපාදින්න අරූපස්කන්ධ සතරෙහි පැවැත්ම වශයෙන් සඋපාදියේෂ නිර්වාණය කියන ලදී. 'වේදනානං නිරෝධා උපසමාති' උපාදින්නක වේදනාවන්ගේ නිරෝධයෙන් ද උපසමයෙන් ද; එහි 'වේදනා' ගැනීමෙන් ඒ හා බැඳුණු ස්කන්ධ තුන ද ගන්නා ලද්දේ ම ය. ඒවාහි වස්තු ආරම්භ වශයෙන් රූප ස්කන්ධය යි මෙසේ මේ උපාදින්නක වූ ස්කන්ධ පහේ නො පැවැත්ම හේතුවෙන් අනුපාදියේෂ නිර්වාණය යි පවසන ලදී. දෙවැනි ක්‍රමයට අනුව 'නන්දි' ගැනීමෙන් සංස්කාර ස්කන්ධය ගන්නා ලදී. 'භව' ගැනීමෙන් උත්පත්ති භව සංඛ්‍යාත වූ රූප ස්කන්ධය ද සඤ්ඤා ආදියෙන් සමාන රූපී වූ ස්කන්ධ තුන ද ගන්නා ලදී. මෙසේ පඤ්ච ස්කන්ධයන්ගේ නො පැවැත්ම වශයෙන් නිර්වාණය දක්වන ලද්දේ ය යි දත යුත්තේ ය. මේ ක්‍රමය ම වතු නිකායික භණ්ඩික තෙරුන් වහන්සේ රූපී කරති. මෙසේ නිර්වාණ වශයෙන් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනය අවසන් කළ සේක යනු යි.

ද්විතිය සූත්‍රය යි.

1.1.3

තුන් වැන්නෙහි 'උපනීයති' ක්‍ෂය කරයි, නිරුද්ධ වෙයි, ළං වෙයි හෝ; පිළිවෙළින් මරණයට ළං කරවයි යන අරුත යි. යම් සේ ගොපල්ලා විසින් ගව රැළ දක්කා ගෙන යනු ලැබේ ද, එසේ ම ජරාව විසින් මරණය අසළට ගෙන යනු ලැබේ යන අරුත යි. 'ජීවිතං' ජීවිතෝත්ප්‍රිය යි. 'අප්‍යං' සීමිත වූ, වික වූ; එහි දෙයාකාරයකින් සීමා වීම දත යුත්තේ ය: සරසපරිත්තතා හා බණ්ඩරිත්තතා යනුවෙනි. සරසපරිත්තතාව අනුව 'යො භික්ඛවෙ චිරං ජීවති සො වසසකං අප්‍යං වා භියොසා' (මහණෙනි, යම් කිසිවෙක් බොහෝ කලක් ජීවත් වෙයි ද වර්ෂ සියයක් (ජීවත් වෙයි.)

බොහෝ වේ නම්, අල්පයකි) යි වචනයෙන් සීමා දක්වීම ය. බණපටිත්තතාව අනුව පරමාර්ථ වශයෙන් සත්ත්වයන්ගේ ජීවිත ක්‍ෂණය අති සීමිත ය. එක් විෂය ප්‍රවෘත්ති මාත්‍රයක් පමණක් වන්නේ ය. යම් සේ රථ චක්‍රය කැරකෙනුයේ නමුදු නිම් වළල්ලක එක තැනකින් ම කැරකේ ද, (නැවතී) සිටින විටත් එක ම තැනකින් සිටියි ද, එලෙස ම, සත්ත්වයන්ගේ ජීවිතය ද එකවිෂයක්වීම වේ. ඒ සිත නිරුද්ධ වූ විට ම සත්ත්වයා මළේ ය, නිරුද්ධ වූයේ ය යි කියනු ලැබේ. එහෙයින් කීහ: "අතීත විෂයක්වෙහි ජීවත් විය. ජීවත් නො වේ. ජීවත් නො වන්නේ ය. අනාගත විෂයක්වෙහි ජීවත් නො වූයේ ය. ජීවත් නො වේ. ජීවත් වන්නේ ය. වර්තමාන විෂයක්වෙහි ජීවත් නො වී ය. ජීවත් වෙයි. ජීවත් නො වන්නේ ය."

"ජීවිතං අත්තභාවො ච සුඛදුක්ඛා ච කෙවලා,
එකවිෂයසමායුතා ලහුසො ව්‍යාපො බණො"

"යෙ නිරුද්ධා මරණස්ස තිඨමානස්ස චා ඉධ,
සබ්බෙපි සද්දසා බන්ධා ගතා අභාවසන්ධියා"

"අනිබ්බන්ධො න ජාතො පච්චුප්පන්ධො ජීවති,
විෂයභව්වා මනො ලොකො පඤ්ඤාති පරමත්ථියා"

(ජීවිතයත් ආත්ම භාවයත් සුඛ දුක්ඛයත් හුදෙක් එක් විත්තයකින් සමන්විත ය. ක්‍ෂණය ශීඝ්‍රයෙන් කැරකේ.)

'පරුපනීතස්ස' ජරාවට පැමිණියහුගේ, ජරාවෙන් මරණය ළඟට ගෙන එන ලද්දහුගේ හෝ; 'න සන්ති තාණා' ක්‍රාණ (ආරක්‍ෂාව), ලෙණ (රැකවරණ), සරණ වීමට සමත් කිසිවකු නම් නැත. 'එතං භයං' මේ ජීවිතින්ද්‍රියට මරණය පැමිණීම, ආයු සීමා වීම, ජරාවට පමුණුවන ලද්දහුගේ ක්‍රාණය නොමැති වීම යනුවෙන් ක්‍රීඩිධ භයකි. භය වස්තු, භයකාරණය යනු අර්ථ යි. 'පුඤ්ඤාති කයිරාථ සුඛාවහාති' නැණවත් පුරුෂයා සුඛාවහ වූ - සුවය ගෙන එන - පින් කරන්නේ ය. මෙසේ දේවතාවා රූපාවචර ධ්‍යානය අරභයා පූර්ව චේතනාව, අපර චේතනාව හා මුඤ්චන චේතනාව ගෙන බහුවචන වශයෙන් 'පුඤ්ඤාති' යි කී ය. ධ්‍යාන ආස්වාදය, ධ්‍යාන තෘෂ්ණාව, ධ්‍යාන සුඛය ද ගෙන 'සුඛාවහාති' (සුවය ගෙන දෙන) යි කී ය. තමා දීර්ඝායුෂ ස්ථානයක් වූ බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි උපත් හෙයින්, පහතින් ඇති සීමිත ආයුෂ සහිත ස්ථානයෙහි සිටින කාමාවචර දෙවියන් අතර

චූත වන හා උපදින - විශාල දිය බිඳ සහිත වම්භාපනයක් හා සමාන - සත්ත්වයන් දැක ඒ දේවතාවාට මෙබඳු සිතක් ඇති විය: 'අහෝ! මේ සත්ත්වයෝ දහැත් වඩා නො පිරිහුණු දහැනින් කළුරිය කොට බුන්ම ලෝකයක එක් කපක්, දෙකපක්, සිවු කපක්, අට කපක්, සොළොස් කපක්, දෙතිස් කපක්, සුසැට කපක් පමණ දිගු කාලයක් රැඳී සිටින්නම් යෙහෙකි.' එහෙයින් මෙසේ කී ය. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, මේ දේවතාවා තෙර්යානික නො වූ සංසාර කථාවක් පවසතැයි ඔහුට නිවන පෙන්වා දෙමින් දෙවැනි ගාථාව වදාළ සේක. එහි 'ලොකාමිසං' ලෝකාමිසය - 'පරියාය', 'නිප්පරියාය' වශයෙන් දෙකකි. 'පරියාය' වශයෙන්: 'තෙභුමකවට්ඨ' (කමමවට්ඨ, කිලෙසවට්ඨ, විපාකවට්ඨ) ලෝකාමිෂ මේ. නිපාරියාය වශයෙන් ප්‍රත්‍ය සතර ය. මෙහි පරියාය ලෝකාමිෂය අදහස් කෙරේ. නිපාරියාය ලෝකාමිෂය ද ගැලපෙන්නේ ය. 'සන්තිපෙකධා' නිර්වාණ සංඛ්‍යාත වූ අත්‍යන්ත ශාන්තිය 'පෙකධෙක්ඛා' කැමති වන්නේ, ප්‍රාර්ථනය කරන්නේ යනු යි.

තෙවැනි සූත්‍රය යි.

1.1.4

සිවු වැන්නෙහි: 'අව්වන්ති' ඉක්ම යත්. 'කාලා' පෙර බත් (පෙරවරු) ආදී කාල ය. 'තරයන්ති රන්ධියෝ' රාත්‍රීහු ඉක්ම යමින් පුද්ගලයා මරණයට ළං වීම පිණිස ගෙන යති. වහ වහා ගමන් කරවති. 'වයොගුණා' පුරුම, මධ්‍යම, පශ්චිම වයස්වල ගුණයෝ 'රාශීහු' යන අර්ථ යි. 'අනුජානාමි භික්ඛවෙ අහතානං වත්ථානං ද්විගුණං සංඝාරිං' (මහණෙනි, අලුත් වස්තුවලින් දෙපට සිවුර අනු දනිමි) යන මෙහි 'පටල' අර්ථය යි. ගුණ අර්ථය යි. 'සතගුණා දක්ඛිණා පාරිකඛිතිකධධා' (දක්ඛිණාව සිය ගුණයකින් අපේක්ෂා කළ යුතු ය) යන මෙහි ආනිශංසාර්ථ මේ. 'අත්තං අත්තගුණං, යන මෙහි කොටස් යන අරුත යි. 'කයිරා මාලාගුණෙ බහු' (බොහෝ මල් දම් කරයි ද) යන මෙහි රාශි (රැස) අර්ථ යි. 'පඤ්ඤාමාමගුණා' යන මෙහි බත්ධන අර්ථය යි. මෙහි වනාහි රාශි (රැස) අර්ථ ය; ගුණ අරුත ය. එහෙයින් 'වයොගුණා' වයස් රාශි යි දත යුත්තේ ය.

'අනුපුබ්බං ජහන්ති' අනුපිළිවෙළින් පුද්ගලයා හැර දමත්. මැදි වයස පුරුම වයසේ සිටින්නා හැර දමයි. පුරුම, මධ්‍යම දෙක පශ්චිම වයසේ සිටින්නා හැර දමයි. වයස් තුන ම මරණ ක්ෂණයෙහි (සිටින්නා) හැර දමයි. 'එතං භයං' ඒ කාලයන්ගේ අතික්‍රමණය, රැ දවල්හි ඉක්ම

යන බව, වයස් රාශිවල හැර දමන බව යන ක්‍රීඩිත භය වෙයි. සෙස්ස පෙර පරිදි ම ය.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

1.1.5

පස්වැන්නෙහි: 'කති ඡ්ඤ' සිදින්නේ, කොපමණ සිදින්නේ ද ? ඉතිරි පදවලත් මේ ක්‍රමය ම ය. මෙහිත් 'ඡ්ඤ ඡහෙ' (සිදියි, හැර දමයි) යන්නෙහිත් අර්ථ වශයෙන් එක ම ය. ගාථාවෙහි මටසිලුටු බව (රකිනු) පිණිස මේ දේවතාවා ශබ්ද පුනරුක්තිය මත හරිමින් මෙසේ කීවා ය. 'කති සඛ්‍යාතිගො' කෙතෙක් සංග (ඇලීම්) ඉක්මවා ගියේ ද, අතික්‍රමණය කළේ ද යන අර්ථය යි. 'සඛ්‍යාතිගො' යනු ද පාඨයකි. අර්ථය මෙය ම ය. 'පඤ්ච ඡ්ඤ' යනු සිදලන්නේ, ඕරම්භාගිය සංයෝජන පහ සිදලන්නේ ය. 'පඤ්ච ඡහෙ' හැර දමන්නේ, උද්ධම්භාගිය සංයෝජන පහ දුරු කරන්නේ ය. මෙහි ද 'ඡ්ඤන', 'ඡහන' අර්ථ වශයෙන් එක ම ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේවතාවාගේ ආරෝපිත වූ වචන අනුරූපයෙන් ම මෙසේ වදාළ සේක.

එසේ නැතහොත් - පාදවල බැඳී මළ පුඩු සහිත පක්‍ෂියකු මෙන් ඕරම්භාගිය සංයෝජන පහ යටින් අදින්නාක් මෙන් පවතී. ඒවා අනාගාමී මාර්ගයෙන් සිදු ලන්නේ ය යි පවසයි. දැනින් අල්ලා ගනු ලැබූ වෘක්ෂ ශාඛාවක් (අත්තක්) මෙන් උද්ධම්භාගිය සංයෝජන පහ එඩු අතට අදින අයුරින් පවතී. ඒවා අරහත් මාර්ගයෙන් දුරු කරන්නේ ය යි කියයි. 'පඤ්ච වුක්ඛි භාවයෙ' මේ සංයෝජනයන් සිදලීම් වස් හා ප්‍රභාණය කිරීම් වස් වැඩි, අතිරේක, විශේෂ වූවක් වඩන්නේ, ශ්‍රද්ධාව පඤ්චම කොට ඇති ඉන්ද්‍රිය වඩන්නේ ය යන අරුත යි. 'පඤ්ච සඛ්‍යාතිගො' යනු රාග සංග, ද්වේශ සංග, මෝහ සංග, මාන සංග, දිට්ඨි සංග යන මේ ඇලීම් පහ ඉක්ම වූයේ 'ඔසතිණෙණාති වූවති' ඕස සතර තරණය කළේ ය යි කියයි. මේ ගාථාවෙන් ලෞකික, ලෝකෝත්තර පඤ්ච ඉන්ද්‍රිය සදහන් කරන ලදී.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

1.1.6

සය වැන්නේ 'ජාගරතං' යනු නිදි වරන්තන්නේ, 'පඤ්ච ජාගරතං' මේ ප්‍රශ්න ගාථාවෙහි ශ්‍රද්ධා ආදී පඤ්ච ඉන්ද්‍රියන් නිදිවරන කල්හි පඤ්ච නිවරණයේ නිදිගත්තාහු නම් වෙති. මක් නිසා ද යත්, යම් සේ ඒ හා බැදී පුද්ගලයා කොතැනක හෝ හිඳගත්තේ හෝ සිටියේ හෝ ඇරුණ නැගී ආයේ වුව ද අකුලෙ සහිත ප්‍රමාදය හේතුවෙන් 'නිදිගත්තේ' නම් වන්නේ ය. එසේ ම පඤ්ච නිවරණ නිදිගත් වීට ඉන්ද්‍රිය පස නිදිවරා සිටින්නේ නම්. මක් නිසා ද යත්, (ඉන්ද්‍රිය පස) එය සහිත පුද්ගලයා කොතැනක හෝ වැද නිදන්නේ වුව ද කුලෙය හා එක් වුණු අප්‍රමාදී බව හේතුවෙන් නිදිවරා සිටින්නේ නම්. නිවරණ පසෙන් ම කෙළෙස් රජස් ඇදගනියි, ගනියි, ස්පර්ශ කරයි; කාමච්ඡන්ද ආදී පළමු ඒවා පශ්චිමයට (පසුව එන දේට) ප්‍රත්‍යය වන්නේ ය, ඉන්ද්‍රිය පසින් පිරිසිදු බවට පත්වෙයි යන අර්ථය යි දත යුතු ය. මෙහි ද ලෝකික, ලෝකෝත්තර ඉන්ද්‍රිය පහ සඳහන් කරන ලදී.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

1.1.7

සත් වැන්නේ: 'ධම්මා' සතර සත්‍ය ධර්ම 'අප්‍රච්චිදිතා' ඤාණයෙන් අවබෝධ නො කරන ලද්දේ, 'පරවාදෙසු' දෙසැටක වූ දෘෂ්ටිගත වාදවල; ඒවා මෙයින් බැහැර 'පර' (අන්‍ය) තීර්ථකයන්ගේ 'වාද' බැවින් 'පරවාද' නම්. 'නියරෙ' තමන්ගේ ධර්මතා නිසා 'ගච්ඡන්ති' යනි, අන්‍යයන්ගේ ධර්මතා නිසා 'නියන්ති' ගෙන යනු ලබති. මෙහි තමන් ම ශාස්වත ආදී (දෘෂ්ටි) ගන්නාහු 'ගච්ඡන්ති' (යනි) නම්; අනුන්ගේ වචන හේතුවෙන් ඒවා ගන්නාහු 'නියන්ති' (ගෙන යනු ලබති) නම්. 'කාලො තෙසං පබුරුකිංචං' ඒ ඒ පුද්ගලයන්ගේ පිබිදීමට මේ කාලය යි. ලෝකයෙහි බුදුන් වහන්සේ උපන් සේක, ධර්මය දේශනා කරනු ලැබේ. සංඝයා වහන්සේගේ සුචරිතන ප්‍රතිපදාව සොඳුරු ය. මේ මහජනයා සංඝාර වට්ටයෙහි නිදි ගත්තාහු නො පුබුදිත් යි දේවතාවා පැවසී ය. 'සමබ්බා', සමයක් හේතුවෙන් කාරණයෙන් බුද්ධ වූ; බුදුවරු සිවු දෙනෙකි: සර්වඥ බුද්ධ, ප්‍රත්‍යෙක බුද්ධ, චතුසත්‍ය බුද්ධ හා ශ්‍රැත බුද්ධ යනුවෙනි. එහි සමකීස් පෙරුම් පුරා සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත්වූයේ සර්වඥ බුද්ධ නම්. කල්ප ශත සහස්‍රාධික අසංඛ්‍ය දෙකක් පාරම් පුරා ස්වයංභූ තත්ත්වයට පත්වූයේ ප්‍රත්‍යෙක බුද්ධ නම්. ක්ෂීණාශ්‍රව වූ අවශේෂ අය චතුසත්‍ය බුද්ධ නම්. බහුශ්‍රැත වූවෝ ශ්‍රැත

බුද්ධ නම්. මෙහි එන අර්ථයෙහි මුල් කිදෙන ම ඇතුළත් වෙත්. 'සමමදඤ්ඤාය' සමාසක් හේතුවෙන් කාරණයෙන් දැන, 'වරැනි විසමෙ සමං' විෂම මිනිස් සමාජයෙහි හෝ විෂම සත්ත්ව ලෝකයෙහි හෝ විෂම කෙලෙස් හටගත් කල්හි සම ව හැසිරෙත් යනු යි.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

1.1.8

අට වැන්නෙහි: 'සුසමමුට්ඨා' ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කොට නො ගත් බැවින් ම බෙහෙවින් නැසුනාහු වෙත්. යම් සේ කෙත් දෙකක් සී සා එකක් වපුරා බොහෝ ධාන්‍ය ලැබුවහුට නො වැපිරු කෙන හේතුවෙන් නො ලත් දේ අරභයා 'මගේ බොහෝ ධාන්‍ය නැසීනෑ යි පවසත් ද, නො ලත් දේ ම නැසීනෑයි කියත් ද එසේ ම මෙහි ද අවබෝධ නො කොට ගත් දේ ම බෙහෙවින් නැසුනා නම්, 'අසමමුට්ඨා' යනු ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධ කොට ගත් හෙයින් ම නො නැසුනේ වෙයි. සෙස්ස මුලින් කී පරිදි ම ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

1.1.9

නව වැන්නෙහි: 'මානකාමසා' මානය කැමති වන්නහුට, අපේක්ෂා කරන්නහුට, 'දමො' ඒ ආකාරයේ පුද්ගලයකුට සමාධි පාක්ෂික වූ දමයක් (සිතේ සන්සුන් පැවැත්මක්) නැතැයි කියයි. 'සචේතන දනො දමසා උපෙතො වෙදනාගු වුසිතබ්‍රහ්මවරියො' (යමෙක් (පරමාර්ථ) සත්‍යයෙන් දැමුනේ ද, ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් යුක්ත ද, සතර මඟ (නම් වූ) වේදයෙහි පරතෙරට ගියේ ද, වැස නිම වූ බ්‍රහ්මසර ඇත්තේ ද) යන මෙහි ඉන්ද්‍රිය සංවරය 'දම' යි කියන ලදී. 'යදි සච්චා දමා වාගා බන්‍යාං හියෙයා න විජ්ජති' (සත්‍යයටත් ඉන්ද්‍රිය දමනයටත් න්‍යායයටත් ක්ෂාන්තියටත් අධික වූ (උසස්) යමක් නොමැත්තේ නම්) යන මෙහි ප්‍රඥාව යි. 'දානෙන දමෙන සංයමෙන සච්චචජේත අත්ථි පුඤ්ඤං අත්ථි පුඤ්ඤසා ආගමො' (දානයෙන්, ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන්, සංයමයෙන්, සත්‍ය වචනයෙන්, පිනක් ඇත; පිතේ පැමිණීමක් ඇත) යන මෙහි උපෝසථ කර්මය යි. 'සක්ඛිසාසි බො තං පුණ්ණ ඉමිනා දමුපසමෙන සමන්‍යාගතො සුනාපරනසම්චනපදෙ විහරිතුං' (පුණ්ණයෙහි, මේ දමනයෙන්, උපසමයෙන් යුක්ත වූ ඔබ සුනාපරත්තයෙහි විසීමට සමත් වන්නෙහි ය) යන මෙහි අධිවාසන ක්ෂාන්තිය යි. මේ සූත්‍රයෙහි 'දමො' යනු සමාධි පාක්ෂික ධර්මයන්ට

නමකි. එහෙයින් ම කිය: 'න මොනමනී අසමාහිතස්ස' එහි 'මොනං' සිවු මග නුවණ ය. එය 'මුනාති' (දූතගනී) යි 'මොන' (ප්‍රඥාව) වේ. චතුස්සත්‍ය ධර්මය දැනී යන අර්ථ යි. 'මච්චුධෙය්‍යස්ස' තෙහුමක වට්ටයෙහි (සසර පැවැත්ම) එහි මාරයාගේ ප්‍රතිෂ්ඨාව වන හෙයින් 'මච්චුධෙය්‍ය' යි කියනු ලැබේ. 'පාරං' එහි පරතෙරට නිවනට, 'තරෙය්‍ය' ප්‍රතිවේධ කරන්නේ; පැමිණෙන්නේ හෝ වේ. මේ කියන ලද්දේ: අරණ්‍යයෙහි වාසය කරන එක් ප්‍රමාදී පුද්ගලයෙක් වූයේ සසරෙහි පරතෙර තරණය නො කරන්නේ ය, ප්‍රතිවේධ නො කරන්නේ ය, නො පැමිණෙන්නේ ය යනු යි. 'මානං පහාය' අරහත් මාර්ගයෙන් නව වීධ වූ මාන අත්හැර. 'සුසමාහිතනො' උපචාර, අර්පණ සමාධිවලින් මැනවින් සමාධිගත සිත් ඇත්තේ, 'සුචෙතසො' ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත බැවින් සුන්දර සිත් ඇත්තේ, ඥාන විප්‍රයුක්ත චිත්තයෙන් 'සුචෙතසො' යි නො කියනු ලැබේ. එහෙයින් ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත බැවින් මනා සිත් ඇත්තේ වී යනු අර්ථ යි. 'සබ්බධි විප්‍රමුනො' සියලු ස්කන්ධ, ආයතන ආදියෙන් මිදී; තරණය කරන්නේ ය යන මෙහි තෙහුමක වට්ටය සමිතික්‍රමණය කරමින් නිර්වාණය ප්‍රතිවේධ කරමින් තරණය කරති යි 'ප්‍රතිවේධ තරණය' නමැයි කියන ලදී. මෙසේ මේ ගාරාවෙන් ශික්ෂා තුනක් පවසන ලද්දේ වෙයි. කෙසේ ද? මාන නම් වූ මෙය ශීල හේදන (සිල් බිදීම) වේ. එහෙයින්, 'මානං පහාය' යන මෙයින් අධිශීල ශික්ෂාව කියන ලදී. 'සුසමාහිතනො' යන මෙයින් අධිචිත්ත ශික්ෂාව ය. 'සුචෙතසො' යන මෙයින් සිතෙන් ප්‍රඥාව දක්වන ලදී. එහෙයින් මෙයින් අධිප්‍රඥා ශික්ෂාව කියන ලදී. අධිශීලය, ශීලය ඇති කල්හි වේ. අධිචිත්තය සිත ඇති කල්හි ය. අධිප්‍රඥාව ප්‍රඥාව ඇති කල්හි ය. එහෙයින් මෙහි ශීල නම් පන්සිල් ද දශ සිල් ද වේ. ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංචර ශීලය අධිශීලය නමැයි දත යුතු ය. අෂ්ටසමාපත්තිය චිත්තය වේ. විදර්ශනා පාදක ධ්‍යානය අධිචිත්ත වේ. කර්මයාගේ කෘත ඥානය ප්‍රඥාව ය. විපස්සනාව අධි ප්‍රඥාව වේ. බුද්ධෝත්පාදයක් නො වූ කල්හි ද පවතීනුයි පංච ශීලය, දශ ශීලය ශීල ම වේ. ප්‍රාතිමෝක්ෂ සංචර ශීලය බුද්ධෝත්පාද කාලයෙහි ම පවතීනුයි අධි ශීල වෙයි. චිත්ත (හා) ප්‍රඥාවෙහි ද මේ න්‍යාය ම ය. තව ද නිවන පනත්තකු විසින් සමාදන් වූ පංච ශීලයත් දශ ශීලයත් අධි ශීලය ම ය. සපැමිණි අෂ්ට සමාපත්තිය ද අධි චිත්තය ම වේ. සියලු ම ලෝකික ශීල ශීල ම ය. ලෝකෝත්තර (ශීලය) අධි ශීලය යි. චිත්ත - ප්‍රඥා දෙකිහි ද මේ න්‍යාය ම ය. මෙසේ මේ ගාරාවෙහි සමෝධානයෙන් (එකට සම්බන්ධ කිරීමෙන්) ගෙන ක්‍රීශික්ෂාවත් සකල ශාසනයත් ප්‍රකාශිත වෙයි යනු යි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

දස වැන්නෙහි: 'සන්තානං' ශාන්ත වූ ක්ලේශයන්ගේ පණ්ඩිතයන්ගේ හෝ 'සන්තො හවෙ සබ්බි පවෙදයන්ති, දුරෙ සන්තො පකාසෙත්ති' (ශාන්ත වූවෝ සන්පුරුෂයන් සමග කථා කරත් (ඔවුහු) දුර (සිටියත්) බබළත්) ආදියෙහි පණ්ඩිතයෝ ද 'සන්තො' යි දක්වන ලදහ. 'බුහමචාරිතං' ශ්‍රේෂ්ඨචාරීන්ගේ; මාර්ගය වූ බුන්මචරය වාසය කරන්නවුන්ගේ 'කෙන වණෙණා පසීද්ධි' කුමන කරුණකින් ජවි වර්ණය (සමෙහි පාට) පැහැදේදැයි විමසයි. දේවතාවා කුමක් නිසා මෙසේ ප්‍රශ්න කරයි ද ? මේ වනයෙහි වාසය කරන බුමාටු දේවතාවා, ආරණ්‍යවාසී භික්ෂූන් ආහාර අනුභවයෙන් පසු, පිණ්ඩිපාකයෙන් අනතුරු ව, ආපසු පැමිණෙමින් ආරණ්‍යයට පිවිස රාත්‍රී ස්ථානවල, දිවා ස්ථානවල, මූල කර්මස්ථාන ගෙන සිටිනු දකියි. මෙසේ සිටින ඔවුන්ගේ බලවත් චිත්ත ඒකාග්‍රතාවක් හට ගනී. එයින් විසභාගසන්නකි (අසමාන පැවතුම්) උපසමනය වෙයි; සභාගසන්නකිවලට (සමාන පැවැත්වීම්වලට) වැටේ. සිත පැහැදෙයි. සිත පැහැදුණු විට රුධිරය පැහැදෙයි. චිත්ත සමුච්ඡාන වූ (සිතෙන් හටගත්) උපාදා රූප පිරිසුදු වෙයි. නටුවෙන් ගිලිහුණු තල් ගෙඩියෙහි මෙන් මුහුණෙහි වර්ණය වෙයි. ඒ දැක දේවතාවා මෙසේ සිතී ය: ශරීර වර්ණය නම් වූ මෙය පැහැදෙන්නේ ප්‍රණීත වූ රසයෙන් යුක්ත වූ හෝජන ද සුඛ ස්පර්ශයෙන් යුතු අදන හා පෙරවිලි සහිත මනා යහන් ද හොඳ ඍතුවල සැප ඇති තෙමහල් ආදී ප්‍රභේදවලින් යුතු ප්‍රාසාද ද මාලාගන්ධ විලේපන ද ලබන්නන්ගේ ය. මේ භික්ෂූහු වනාහි පිණ්ඩිපාකයේ යෙදී මිශ්‍ර වූ බත් බුද්ධි. වේවැල් ඇඳේ හෝ ලැල්ලේ හෝ ගල්තලාවල හෝ යහන් සකසා ගනිති. රුක්මුල් ආදියෙහි හෝ එළිමහනේ හෝ ජීවත් වෙති. කවර කරුණකින් මොවුන්ගේ වර්ණ පහදී ද ? එහෙයින් විමසී ය. ඉක්බිති, ඔහුට භාග්‍යවකුන් වහන්සේ කරුණු පවසන්නාහු, දෙවැනි ගාථාව වදාළහ.

එහි 'අතීතං' අතීතයෙහි අසවල් නම් ඇති ධාර්මික රජෙක් වූයේ ය, හේ අපට ප්‍රණීත ප්‍රත්‍ය දුන්නේ ය, ආචාර්ය උපාධ්‍යායයන් ලැබුවෝ වූහ, ඉක්බිති අපි මේ ආකාරයේ හෝජන අනුභව කළෙමු, සිවුරු පෙරවූයෙමු, මෙසේ ප්‍රත්‍ය බහුල වශයෙන් ලැබූ සමහරුන් මෙන් මේ භික්ෂූහු අතීතය ගැන ශෝක නො කරති. 'නප්පජ්ජන්ති නාගතං' අනාගතයෙහි ධාර්මික රජෙක් වන්නේ ය, ජනපද සම්පතීන් පිරුණා වන්නේ ය, බොහෝ ගිතෙල්, වෙඩුරු ආදිය උපදින්නේ ය, කවි බොව් යි ඒ ඒ තැන කියන්නෝ වෙත්, එවිට අපි මේ ආකාරයේ බොජුන්

වළදන්තෙමු, සිවුරු පෙරවන්තෙමු යි මෙසේ අනාගතය ප්‍රාර්ථනා නො කරති. 'පවුඩ්‍යානොන' ඒ මොහොතේ ලැබෙන කුමන හෝ දෙයකින් ජීවත් වෙති. 'නෙන' ඒ ත්‍රිවිධ කරුණින් මෙසේ වර්ණ සම්පත්තිය දක්වා දුන් ඒ වර්ණයෙහි ම විනාශය දක්වමින් ඊ ළඟ ගාථාව කීහ.

එහි 'අනාගතපාපසාය' අනාගත පැවතුම් සඳහා, 'එනෙන' මේ දෙකරුණ හේතුවෙන්, 'නළොව හරිතො උනො' යම් සේ කොළ පැහැති බට දණ්ඩක් කපා උණුසුම් ගල් තලාවක් මත දමා වියළවයි ද, එසේ වියළවන්නේ ය යනු යි.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

ප්‍රථම නළ වර්ගය යි.

1.2.1

නඤ්ඤ වර්ගයේ පළමු වැන්නෙහි: 'තත්‍ර' ඒ ආරාමයෙහි 'බො' ව්‍යංජන සිලිටි බව උදෙසා වූ නිපාත මාත්‍රයකි. 'හික්ඛු ආමනොසි' පිරිස අතර ජොෂ්ඨයන් වූ හික්ඛුන්ට දැන්වූ සේක. 'හික්ඛවො' ඔවුන් ආමන්ත්‍රණය කරන ආකාරය දක්වීම යි. 'හදනො' පිළිවදන් දීම යි. 'නෙ හික්ඛු' එහි සම්මුඛ බව සිටි ධර්මය පිළිගන්නා හික්ඛුහු 'හගවතො පච්චස්සොසුං' භාගාවතුන් වහන්සේගේ ඒ වචනයට ('පති අස්සොසුං') පිළිවදන් දුන්න. අභිමුඛයෙහි සිට ඇසුහ, පිළිගත්ත යන අරුත යි. 'එතදවොච' මෙය දුන් කිව යුතු, පෙර සිදු වූවකි ආදී වචන කී ය. එහි 'තාවකිංසකායිකා' තාවකිංස (තච්චිකා) කායෙහි උපන්; 'තාවකිංසකාය' නම් දෙවන දෙව් ලොව යි කියනු ලැබේ. මස මාණවකයා සමග මවල ග්‍රාමයෙහි කාල ක්‍රියා කොට එහි උපන් තෙතිස් දේව පුත්‍රයන් හේතු කොට ගෙන මේ දෙව් ලොවට මේ නම උපනැයි කියත්. යම් හෙයකින් සෙසු සක්වළෙහි ද කාමාවචර දේව ලෝක භයක් වේ ද, එය (මෙසේ) පවසන ලදී: 'වාතුර්මහා රාජික දහසක්, තාවකිංස දහසක්' යි. එහෙයින් ඒ දෙව් ලොවට මේ නම් පටබැඳීම වී ය යි දත යුතු ය. මෙසේ නිර්දේශ පදයක් වේ. 'නඤ්ඤෙ වනෙ' මෙහි ඒ වචනයට පිරිසි පිරිසි අය ආනන්දයට පත් කරති යි, සන්තෝෂයට පත් කරති යි නන්දන වේ. මරණ නිමිති පහ හටගත් කල්හි සම්පත් හැර දමා චූත වන්නෙමු, චූත වන්නෙමු යි වැළපෙන දෙවියන්ට ශක්‍ර දේවේන්ද්‍රයා, "නො වැළපෙනු, නො බිඳෙන

ස්වභාව ඇති සංස්කාරයන් නම් නැත" යි අවවාද දී එහි ඇතුළු කරවා ලයි. ඔවුන්ගෙන් සමහර දේවතාවන් විසින් අතින් අල්ලා ගෙන ඇතුළු කරවනු ලැබුව ද එහි සම්පත් දෑක ම මරණ ශෝකය සමනය වෙයි. ප්‍රීති ප්‍රමුදිත භාවය ම උපදියි. ඉක්බිති එහි කෙළි සෙල්ලමෙහි යෙදෙන්නාහු ම, උෂ්ණයෙන් උණු වුණු හිම පිඬක් මෙන් දිය වී යත්. වාතයෙන් නිවී ගිය පහන් දුල්ලක් මෙන් නිවී යත්. මෙසේ ඇතුළුට පිවිසී කෙනෙකු ආනන්දයට පත් කරවති යි සන්තෝෂයට පත් කරවති යි නන්දන නම්. ඒ නන්දන වනයෙහි; 'අවජරාසංසපරිවුතො' 'අවජරා' (අජ්සරා) යනු දෙව් දියණියන්ට නමකි. ඔවුන් සමූහයක් විසින් පිරිවරන ලද; 'දිබ්බෙහි' දෙව් ලොව උපන්; 'පඤ්චහි කාමගුණෙහි' මන පිනවන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ සංඛ්‍යාත පඤ්ච කාම බන්ධනයෙන්; කාම කොට්ඨාසවලින් හෝ 'සමප්පිනා' යුත්, අනික (අනෙක් වචනය) ද ඊට ම සමානාර්ථවාචී ය. 'පරිවාරයමානා' පිනවමින්, ඒ ඒ රූපාදියෙහි 'ඉන්ද්‍රියයන් යොදවමින් හෝ, 'තායං වෙලායං' එසේ ඉන්ද්‍රියයන් පිනවන කාලයෙහි; ඒ වූ කලී මේ දේව පුත්‍රයාගේ වන්මන් - යළි උපන් - කාලය බව දත යුතු ය. ඔහුගේ ප්‍රතිසන්ධි ක්‍ෂණයෙහි ම රන් රුවන් කදක් මෙන් බබළමින් ගවු තුනක් පමණ වූ ශරීරය පහළ විය. හේ දිව්‍ය වස්තු හදින්නේ, දිව්‍යාලංකාරයෙන් සැරසුණේ. දිව්‍ය මාලා ගන්ධ විලේපන දරන්නේ, දිව්‍ය සදුන් සුණෙන් මැනවින් විසුරුවනු ලබන්නේ, දිව්‍ය පංචකාම බන්ධනයෙන් වැසුනේ, පිරිවරන ලද්දේ, වට කරන ලද්දේ, ලොකින් මැඩපවත්වනු ලැබුයේ, ලෝභය දුර ලූ නිර්වාණය නො දක්නේ, නිර්හිත වචන පවසන්නකු මෙන් මහා ශබ්දයකින් 'න තෙ සුඛං පජානන්ති' යන මේ ගාථාව ගයමින් නන්දන වනයෙහි සැරි සැරි ය. එහෙයින් 'තායං වෙලායං ඉමං ගාථං අභාසි' (මේ අවස්ථාවේ මේ ගාථාව පැවසී ය) යි කියන ලදී. 'යෙ න පසුසන්ති නන්දනං' එහි සිටින්නාහු, පංචකාම ගුණ භුක්ති විදීමේ හේතුවෙන් නන්දන වනය නො දකිති. 'නරදෙවානං' යනු දේව නරයන්ගේ, දේව පුරුෂයන්ගේ යන අර්ථ යි. 'කිදසානං' දහයේ ඒවා තෙවරක් (තිහක්), 'යසසසිනං' පරිවාර සංඛ්‍යාත යශසින් සමන්විත වූ, 'අඤ්ඤානරා දෙවතා' එක් ආර්ය ශ්‍රාවක වූ දේවතාවෙක් 'පච්චාසී' මේ මෝඩ දේවතාවා මේ සම්පන්නිය නීත්‍ය, නො සෙල්වෙන (දෙයක් කොට) සිතයි. ජේදන (කැපෙන), හේදන (බෙදෙන), විද්ධංසන (විනාශ වන) ධර්මතාව නො දන්නේ ය යනු අදහස යි. විවෘත කර පෙන්වමින්, 'න තං බාලෙ' යන මේ ගාථාවෙන් පිළිවදන් දුන්නේ ය. 'යථා අරහතං වචො' රහතුන් වහන්සේලාගේ වචන යම් සේ ද, ඒ ආකාරයට ඔබ නො දන්නෙහි ය යි මෙසේ ඔහුගේ අදහස ප්‍රතිකේෂ්ප කොට දුන් රහතුන්

වහන්සේලාගේ වචන පෙන්වන්නේ 'අනිච්චා' ආදී වචන පැවසී ය. එහි 'සබ්බෙ සංඛාරා අනිච්චා' සියලු ක්‍රමෙහිම සංඛාර බවට පත් වී අභාවයට යන අර්ථයෙන් අනිත්‍ය ය. 'උප්පාදවයධම්මිනෝ' උත්පාද (ඉපදීම-හටගැනීම) ව්‍යය (නැසී යාම) ස්වභාව කොට ඇති; 'උප්පජ්ජවො නිරුක්ඛන්ති' යන මෙය මුල් වචනවලට සමානාර්ථවාචී වේ. යම් හේතුවකින් ඉපිද නිරුද්ධ වෙත් ද, එහෙයින් උත්පාද - ව්‍යය ස්වභාව කොට ඇත්තේ වෙයි. උත්පාද - ව්‍යය ගැනීමෙන් මෙහි ඊට අනතුරු ව වූ අවස්ථාව ද ගන්නා ලද්දේ ම ය. 'තෙසං වූපසමො සුඛෝ' ඒ සංස්කාරයන්ගේ සන්සිදීමේ සංඛ්‍යාත වූ නිර්වාණය ම සැප වේ. මෙය රහතුන් වහන්සේලාගේ වචන වේ යනු යි.

ප්‍රථම සූත්‍රය යි.

1.2.2

දෙවැන්නෙහි: 'නාදකි' සතුවට පත් වෙයි. ප්‍රීතිමත් සිත් ඇත්තෙක් වෙයි. 'පුත්තිමා' බොහෝ පුතුන් ඇත්තේ. ඔහුගේ සමහර පුත්තු ගොවිතැන් කොට ධාන්‍යයෙන් අටු පුරවති. සමහරු වෙළඳාම් කොට රන්රුවන් ගෙන එති. සමහරු රජුට හේවාකම් කොට යාන වාහන, ගම් නියම්ගම් ආදිය ලබන්. ඉක්බිති, ඔවුන්ගේ දක්ෂතාව අනුව ලත් සිරි සැප භක්ති විදින්නා වූ මව හෝ පියා සතුටු වෙයි. ඒ අනුව 'නාදකි පුත්තෙහි පුත්තිමා' (පුතුන් ඇත්තේ පුතුන්ගෙන් සතුටු වෙයි) යි කී ය. 'ගොහි තථෙව' පුතුන් ඇත්තේ පුතුන්ගෙන් මෙන් ගව හිමියා ද එසේ පරිපූරණ වූ ගව රැළ දක ගවයින් නිසා ලත් පස් ගෝ රස සැපත භක්ති විදිමින් සතුටු වෙයි. 'උපධිති නරසස නාදනා' යන මෙහි 'උපධි' උපධි සතරකි. කාමුපධි, ඛන්ධුපධි, කිලෙසුපධි, අභිසංඛාරුපධි යනුවෙනි. කාමයෝ ද 'යං පඤ්චකාම ගුණෙ පටිච්ච උප්පජ්ජති සුඛං සොමනස්සං අයං කාමානං අසසාදො' (පඤ්ච කාම ගුණය හේතුකොට ගෙන කිසියම් සැපයක්, සොමිනසක් ඇති වේ ද, එය කාමයන්ගේ ආස්වාදය වේ) යනුවෙන් කියන ලද සැපයෙහි පිහිටා සිටීම (පදනම වීම) හේතු කොට ගෙන, 'උපධියති එත් සුඛං' (මෙහි සැපය පිහිටයි) යන මේ වචනාර්ථයෙන් 'උපධි' යි කියන්. ස්කන්ධ ද ස්කන්ධමූලක දුක්ඛයාගේ පදනම වීමේ හේතුවෙන්, ක්ලේශ ද අපා දුක්ඛි පදනම වීමේ හේතුවෙන් (හා) අභිසංස්කාර ද හව දුක්ඛයේ පදනම වීමේ හේතුවෙන් යනු යි. මෙහි ව්‍යාහි කාමුපධි

(කාම උපධි) අදහස් කරන ලදී. පඤ්ච කාම ගුණයෝ ත්‍රේගුමක (තෙමහල්) ආදී ප්‍රාසාද, උදාර වූ ශයනයන්හි නිදීම, වස්තු අලංකාර නාටක පිරිවර ආදී වශයෙන් සපයනු ලැබුවාහු ප්‍රීති සෝමනස්සය ආදගන්නාහු සතුටට පත් කරවත්. එහෙයින් පුත්‍රයෝත් ගවයෝත් යන මේ උපධිහු මිනිසාගේ සන්තුෂ්ටිය යි දත යුත්තේ ය. 'න හි සො නන්දනි සො නිරූපධි' කාම ගුණ සම්පත්ති රහිත, ආහාර පාන, වස්තු දුර්ලභ දිළිඳු තැනැත්තා සතුටට පත් නො වන්නේ ම ය. මේ ආකාරයේ මනුෂ්‍ය ප්‍රේතයාත්, මනුෂ්‍ය නිරි සත්ත්වයාත් කුමක් (මගින්) සතුටු වෙයි ද ස්වාමීනි? යි විමසී ය. මේ අසා ශාස්ත්‍රයන් වහන්සේ මෙසේ සිතුවා: මේ දේවතාවා ශෝකය උපදවන වස්තුව ම සත්තෝෂය දෙන වස්තුව ලෙස සලකයි. ඔහුට (මේවා) ශෝක වස්තු බව දක්වන්නෙමැයි ගෙඩියෙන් ගෙඩිය කඩන්නා සේ ඒ උපමාවෙන් ම ඔහුගේ වාදය බිඳින සේක්, ඒ ගාථාව ම පරිවර්තනය කොට (සකස් කොට) 'සොචනි' යි වදාළ සේක.

එහි 'සොචනි පුකෙහි' විදේශ ගමන ආදී හේතුවෙන් පුතුන් (දක්නට) නොමැති වූ විට හෝ (පුතුන්) නො පෙනෙන විට හෝ දැන් නො පෙනෙන්නේ ය යි විනාශය ගැන සැක සිතන්නේ, ශෝක කරයි. එසේ ම මළ විට ද මැරෙන විට හෝ සොරුන් ආදීන් හා රාජපුරුෂයන් විසින් අල්ලා ගත් විට හෝ සතුරන් අතට පත් වූ විට හෝ මරණ බිය ඇත්තේ ශෝක කරයි. ගස්වලින් ඇද වැටීම ආදිය සිදු වී අත් පා ආදිය කැඩීම වශයෙන් බිඳුණු විට හෝ බිඳෙන විට බිඳීම් පිළිබඳ සංකාවෙන් ශෝක කරයි. පුතුන් ඇත්තා පුත්‍රයන්ගෙන් යම් සේ ද, ගව හිමියා ද එසේ නව ආකාරයකින් ගවයින් නිසා ශෝක කරයි. 'උපධිනි නරසො සොචනා' පුත්‍රයෝත් ගවයෝත් යම් සේ වෙත් ද, එසේ ම පඤ්චකාම ගුණ උපධිහු ද.

"තසං වෙ කාමයානසං ඡන්දජාතසං ඡන්දනො,
තෙ කාමා පරිභායන්ති සලලවිඳොව රූපාති"

(කාම වස්තු කැමති වන උපත් තෘෂ්ණා ඇති ඒ පුද්ගලයාගේ ඒ කාමයෝ ඉදින් පිරිහෙත් නම් එකල්හි හෙතෙම විෂ සහිත උලකින් පිදුනා ලද්දකු මෙන් පෙළෙයි) යි කී ආකාරයට ශෝක කරත්. එහෙයින් මිනිසා, 'සොචනා' (ශෝකය) ශෝක වස්තු ම වේ ය යි දත යුතු ය. 'න හි සො සොචනි යො නිරූපධි' (යමෙක් උපධි නැත්තේ ද හෙතෙමේ ශෝක නො කරන්නේ ම ය). යමකුට වනාහි වතුර්විධ වූ මේ උපධි

නැද්ද නිරූපයි වූ මහා ක්ෂීණාශ්‍රව නැනැත්තේ කුමකට ශෝක කරන්නේ ද ? දේවතාවනී, ශෝක නො කරයි යනු යි.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

1.2.3

කුන් වැන්නෙහි: 'නඤ්ඤා පුත්තසමං පෙමං' (පුත්‍ර ස්ථාන සම වූ ප්‍රේමයක් නැත.) විරූප වුව ද තම පුතුන් ස්වර්ණ බිම්බකයක් (රන් රුවක්) මෙන් සිතයි. මල් මාලාවක් මෙන් හිස මත තබා හැසිරෙන්නාහු, ඔවුන් විසින් පහරනු ලැබුවාහු වුව ද, මුත්‍ර කරනු ලැබුවාහු වුව ද, මළ පහ කරන ලද්දාහු වුව ද, සුවද විලවුන් වැටුනාක් මෙන් වසා ගනිමින් සොම්නසට පත් වෙති. එහෙයින් කී ය: 'නඤ්ඤා පුත්තසමං පෙමං' 'පුත්‍ර ප්‍රේමයට සමාන ප්‍රේමයක් නම් නැත' යි කියන ලද්දේ වේ. 'ගොසමිතං' ගවයින් හා සමාන, ගව සමීපත හා සමාන අන් ධනයක් නම් නැත. ස්වාමීනී, 'සුරියසමා ආභා' සුර්යාලෝකය සමාන වූ වෙනත් එළියක් නම් නැතැයි දක්වයි. 'සමුද්දපරමා' යම් කිසි වෙනත් විල් නම් වූවක් වේ ද, ඒ සියල්ල 'සමුද්දපරමා' (සමුද්‍රය උත්තම කොට ඇත්තේ) වෙයි. සමුද්‍රය ඒවාහි උත්තම ය යි කී ය. සමුද්‍රය සමාන අන් ජල නිධානයක් නම් නැත. තමා කෙරෙහි වූ ප්‍රේමයට සම ප්‍රේමයක් නම් නැති හෙයින්, මව් පියාදීන් හැර දමා වුව ද දු පුතුන් ආදීන් පෝෂණය නො කොට සත්ත්වයෝ තමන් ම පෝෂණය කරත්. ධාන්‍යයට සමාන ධනයක් නම් නොමැත. එවන් කලක රන්රුවන් ආදිය ද ගව මහේෂාදීන් ද ගෙන ධාන්‍ය ගැනීම පිණිස ධාන්‍ය හිමියන් වෙත ම යත්. ප්‍රඥාවට සමාන ආලෝකයක් නම් නැත. සුර්යයා ආදීහු එක් දෙසක් (පැත්තක්) පමණක් එළිය කරත්. දැන් පවත්නා වූ ම අඳුර නසා ලයි. ප්‍රඥාව වූ කලී දස සහස්‍රී ලෝක ධාතු ව ඒකාලෝක කිරීමට සමත් වෙයි. අතිතංස (ඉකුත් ආත්ම භාව (ආදී)) වැසී තිබෙන අඳුර ද නසා ලයි. වර්ෂාවට සමාන විලක් නො වේ. ගංගා වැව් වේවා තටාක ආදිය වේවා වර්ෂාව සමාන විලක් නො වේ. වැහි වළාවෙන් තොර වූ කල්හි මහා සමුද්‍රයෙහි ඇඟිලි පුරකක් තෙමන මාත්‍රයක වත් ජලය නො පවතී. වර්ෂාව පැවතීමෙන් ආභස්සර ලෝකය දක්වා එක ම ජල කඳක් වෙයි. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේවතාවාට ප්‍රති ගාථාවක් (පිළිතුරු ගාථාවක්) දෙසන්නාහු, 'නඤ්ඤා පුත්තසමං පෙමං' ආදිය වදාළ සේක.

තෙවැනි සූත්‍රය යි.

1.2.4

සිවු වැන්නෙහි: 'බන්ධයෝ ද්විපදං' දෙපා ඇත්තවුන්ගේ රජතුමා 'සෙධෙයා' (ශ්‍රේෂ්ඨ වෙයි) 'කොමාරි' කුමරි කාලයෙහි පාවා ගන්නා ලද්දී; මැය අතික් භාර්යාවන් අතර 'සෙධයා' (ශ්‍රේෂ්ඨ ය) යි කියයි. 'පුබ්බජො' පළමු ව උපන් තැනැත්තා - කණෙකු හෝ වේවා, කොර ආදීන් අතර වෙනත් කෙනෙකු හෝ වේවා, යමෙක් පළමු ව ඉපදුනේ ද, මේ දේවතාවාගේ වාදය (මතය) අනුව 'සෙධෙයා' (ශ්‍රේෂ්ඨ) නම් වේ. යම් හෙයකින් දෙපා ඇතියවුන් අතර බුද්ධාදීහු ශ්‍රේෂ්ඨ වෙත් ද, එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිළිතුරු ගාථාව වදාළ සේක. එහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අපා, ද්විපා ආදි සියලු ම සත්ත්වයන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨ වුව ද ඒ සියලු සත්ත්වයන්ට ශ්‍රේෂ්ඨ ව ඉපිදෙමින් දෙපා ඇත්තවුන් අතර ම උපදිති. එහෙයින් 'සමබුද්ධො ද්විපදං සෙධෙයා' යි කී සේක. දෙපා ඇත්තවුන් අතර උපන්නා වූ එතුමන්ගේ සෑම තන්හි ම වූ ශ්‍රේෂ්ඨභාවය නැසිය හැකි නො වේ. 'ආජාතියෝ' ඇතකු හෝ වේවා, අශ්ව ආදීන් අතර වෙනත් එකකු හෝ වේවා සිවුපා සතුන් අතර ආජාතිය (අශ්වයා) ම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙති යි යන කරුණ යමෙක් දකී ද යන අර්ථය යි. කුටකණ් රජතුමාගේ ගුළුවරුණ (කීකරු) අශ්වයා මෙනි. රජතුමා නැගෙනහිර දොරටුවෙන් පිට ව ගොස් වේනිය පබ්බතයට යන්නෙමැයි කදම්බ නදී තීරයට සම්ප්‍රාප්ත වූයේ, අශ්වයා ඉවුරේ සිට වතුරට බැසීමට නො කැමති වෙයි. රජතුමා අශ්වාවාර්යයා අමතා 'අහෝ! ඔබ විසින් අශ්වයා මැනවින් පුහුණු කරන ලදී. වතුරට බැසීමට නො කැමත්තේ ය' යි කී ය. ආවාර්යවරයා, 'දේවයිනි, අශ්වයා මැනවින් පුහුණු කරන ලද්දේ වේ. ඔහුගේ සිතෙහි 'ඉදින් මම වතුරට බසින්තෙමි නම් වලිගය තෙමෙන්තේ ය. වල්ගය තෙමුණු කල රජුගේ ඇගෙහි ජලය වැටෙන්නේ ය' යි (සිතුවිල්ලක්) වේ. එසේ ඔබ වහන්සේගේ ශරීරයෙහි ජලය වැටීමේ හයින් නො බසින්තේ ය. වල්ගය ගනු මැනවි' යි කීය. රජතුමා එසේ කරවී ය. අශ්වයා වේගයෙන් බැස එතෙරට ගියේ ය. 'සුසුසා' (ඇහුම්කන් දෙන්නී) කුමරි විසෙහි පාවා ගන්නා ලද්දී හෝ වේවා පසු ව ගෙනෙන ලද්දී හෝ වේවා සුරූපි හෝ විරූපි හෝ වේවා යම් තැනැත්තියක් ස්වාමියාට ඇහුම්කන් දී සතුටු කරවයි ද, ඇය භාර්යාවන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨ ය. 'අසසවො' ඇහුම්කන් දෙන්නේ (කීකරු වූයේ) - වැඩිමහල් හෝ වේවා බාල හෝ වේවා යමෙකු මවිපියන්ගේ වචනය අසයි ද, පිළිගනියි ද, අවවාද පිළිගන්නෙක් වෙයි ද, ඔහු පුත්‍රයන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨ වෙයි.

දේවතාවනී, සත්ධර්මඡේදන (ගෙවල් බිඳින්නන) ආදී අනික් සොර පුත්‍රයන්ගෙන් කවර ප්‍රයෝජනයක් ද ?

සිව් වැනි සූත්‍රය යි.

1.2.5

පස් වැන්නෙහි: 'ධීනෙ මජ්ඣන්තිකේ' 'සිරි මද්දහනේ', 'සන්ධිසිවෙසු' සුව පහසු ස්ථානයකට පැමිණ ඉසුරු ලමින් (විවේක සුවයෙන් ගත කරමින්) සිටින; 'ධීනමජ්ඣන්තිකාලො' (සිරි මද්දහන කාලය) යන මෙය සියලු සත්ත්වයන්ගේ ඉරියව් දුබල කාලය වේ. මෙහි වනාහි පක්ෂීන් කෙරෙහි ම (විශේෂයෙන්) දක්නා ලැබේ. 'සනතෙව' හඬ නගනු මෙන්, මහා සෝභාවක් මෙන් ය යි කියනු ලැබේ. 'සනමානං' (හඬ නගමින්) යන්න මෙහි 'සනතෙව' (හඬ නගයි) කියන ලදී. මෙය 'තපාටිභාග' (ඊට සමාන) නම්. ශ්‍රීෂ්ම සමයෙහි ධීනමජ්ඣන්තික කාලයෙහි සිටු පා ගණයා ද පක්ෂී ගණයා ද වැතිර සිටි කල්හි, වානයෙන් පිරුණු සිදුරු සහිත ගස්වලත් සිදුරු වූ උණ පුරුක්වලත්, කදින් කද අත්තෙන් අත්ත ගැටෙන ගස්වලත්, මහා ශබ්දයක් හට ගනී. ඒ අරභයා මෙය කියන ලදී. 'තං භයං පටිභාති මං' ඒ ආකාර අවස්ථාවෙහි මහා වනයෙහි ශබ්ද නගන ඵය මා හට භයක් ව පවතී. (ඵය මට බියක් ඇති කරයි.) නුවණ නැති ඒ දේවතාවිය ඒ මොහොතේ තමාගේ නිසර්ජා (හිඳ ගැනීමේ) පහසුවත් දෙවනු කථා පහසුවත් නො ලබන්නී මෙසේ කීවා ය. මක් නිසා ද යත්, එබඳු අවස්ථාවක පිණිඩපානයෙන් පෙරළා පැමිණ විවේකී අරභායායතනයෙහි කමටහන් ගෙන සිටින හික්කුට අනල්ප වූ සුවයක් හට ගනී. ඒ අරභයා කියන ලදී:

"සුඤ්ඤාගාරං පට්ඨංසං සන්තච්ඡංසං හික්කුනො,
අමානුසී රතී හොති සමමා ධම්මං විපස්සතො"

"පුරතො පච්ඡතො වා'පි අපරො වෙ න විජ්ජති,
අතිව ඵාසු භවති ඵකස්ස වසතො වනෙ"

(හිස් ගෙයකට (පාලු නිවසකට) ගියා වූ ද, ශාන්ත සිත් ඇත්තා වූ ද, මැනවින් ධර්මය විමසා බලන්නා වූ ද හික්කුටට මානුෂීය නො වූ රතියක් ඇති වේ. ඉදිරියෙන් හෝ පිටු පසින් හෝ වෙනත් කිසිවෙකු නො දක්නා ලැබේ. එකලා ව වනයෙහි වසන්නහුට බොහෝ පහසුවක් වේ.)

එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙවැනි ගාථාව වදාළ සේක. එහි 'සා රති පටිභාති මං' මෙබඳු අවස්ථාවක දී හුදෙකලා වූවහුගේ 'නිසස්සා' නම් වූ ඒ රතිය මා වෙත එළැඹී සිටී යනු අර්ථය යි. සෙස්ස ද එපරිද්දෙනි.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

1.2.6

හය වැන්නෙහි: 'නිඤා' 'අභිජානාමහං අග්‍හිවෙස්සන ගිමහානං පච්ඡමෙ මාසෙ - පෙ - නිඤං ඔක්කමිතා' (අග්‍හිවෙස්සන, ගිමිහානයෙහි අවසන් මාසයෙහි ... නිදා ගැනීම අනුදනිමි.) මෙබඳු වූ අව්‍යාකෘත නිද්‍රාවෙහි පූර්ව භාග අපර භාගයන්හි ශෛක්ෂ හා පෘථග්ජනයන්ගේ සසංඛාරක අකුශල විත්තයෙහි උපන් ටීන මිද්ධය වේ. 'තඤ්ඤ' අතිශය කුසගින්න, අතිශය ශීතල වාතය ඇති කාලවල හටගත් ආගන්තුක වූ අලස බව යි. එය මෙසේ කියන ලදී: 'තඤ්ඤ කතමා තඤ්ඤ ? යා තඤ්ඤ තඤ්ඤනා තඤ්ඤනතා ආලසාං ආලසායනා ආලසායනිතනං, අයං වූච්චති තඤ්ඤ' (එහි 'තඤ්ඤ' යනු කවරේ ද ? මැළි බව, මැළි බවට පත්වීම, මැළි බවෙන් යුතු වීම, අලස බව, අලස බවට පත්වීම, අලස බවෙන් යුතු වීම ය. මෙය 'තඤ්ඤ' යි කියනු ලැබේ.)

'විජම්භිකා' ශරීරයේ ඇගමැළි කැඩීම (හිරි ඇරීම) ය. 'අරති' කුශල පක්‍ෂයෙහි උකටලී බව (නො ඇල්ම) ය. 'හත්තසම්මදො' බත් මතය, ආත්ම ක්ලමථය, විත්තදරථ (සිතේ කාංසාව), ආතතිය ආදී අවස්ථාවෙහි ඇති වන ඒවා, 'තඤ්ඤ කතමා විජම්භිකා ? යා කායස්ස ජම්භනා' (එහි 'විජම්භිකා' (ඇගමැළි කඩා ඇනුම් ඇරීම යනු කවරේ ද? ශරීරයේ යම් හිරි ඇරීමක් වේ ද) ආදී ක්‍රමයට අභිධර්මයේ දැක්වේ ම ය. 'එතෙන' මේ නිදා ආදී උපක්ලේශවලින් කිළිටි වූ, වැළකුණු ස්වභාවය පහළ වීම ය. 'නසාකාසති' නො බබළයි, පහළ නො වේ යන අර්ථය යි. 'අරියමග්ගො' ලෝකෝත්තර මාර්ගය; 'ඉධ' මේ ලෝකයෙහි; 'පාණිනං' සත්ත්වයන්ගේ 'විරියෙන' මාර්ග සමග උපන් විරියයෙන්; 'නං පනාමෙඤ්ඤා' ඒ හටගත් ක්ලේශය බැහැර කොට 'අරියමග්ගො' ලෝකෝත්තර මාර්ගය යි. මෙසේ මාර්ගයෙන් ම උපක්ලේශයන් බැහැර කොට මාර්ගයෙහි විශුද්ධිය කියන ලදී.

හය වැනි සූත්‍රය යි.

1.2.7

සත් වැන්නෙහි: 'දුක්ඛිනිසංඛං' ක්ෂමා කළ නො හැකි, ඉවසිය නො හැකි 'අඛණ්ණෙනා' බාලයා විසින් 'සාමකුඤ්ඤං' ශ්‍රමණ ධර්මය, මෙයින් දේවතාවා: 'පණ්ඩිත වූ කුල පුත්‍රයෝ වර්ෂ දහයක්, විස්සක්, හැටක් පවා දැනින් දැන තබා දිවෙන් තල්ල ගටා, සිතෙන් සිතට නිගරු කොට ඒකාසන ව එක් වේලක් පමණක් වැළඳීමෙහි යෙදෙමින් දිවි හිමියෙන් යම් බ්‍රහ්මචරියයක් පුරමින් ශ්‍රමණ භාවය පුරත් ද, අව්‍යක්ත වූ බාලයා එය කිරීමට අසමත් වෙයි' යන මෙය පෙන්නුම් කරයි. 'බහු හි තපං සමොධා' ඒ ශ්‍රමණභාව සංඛ්‍යාත ආර්ය මාර්ගයෙහි බොහෝ බාධක වේ. මාර්ගාධිගමනයට පිළිපත්නහුට පූර්ව භාගයෙහි බොහෝ අවහිරතා ඇතැයි දක්වයි. 'විතං වෙ න නිවාරයෙ' ඉදින් අයෝනිසෝච හේතුවෙන් උපන් සිත නො වළකයි ද, කී දිනක් ශ්‍රමණ භාවයෙහි හැසිරෙයි ද? එක් දිනක් හෝ නො හැසිරෙයි. සිතේ වසගයට පත් වූ තැනැත්තා ශ්‍රමණ ධර්මය පැවැත්වීමට නො සමත් වේ. 'පදෙ පදෙ' ආරම්භණයක් ආරම්භණයක් පාසා ය. මෙහි 'පදං' යනුවෙන් ආරම්භණය අදහස් කරන ලදී. යම් යම් ආරම්භණයක ක්ලේශ හට ගනී ද ඒ ඒ තන්හි බාලයා පසු බසී නම්, ඉරියව් (ලෙස ගැනීම) ද සුදුසු වේ. ගමන් ආදියෙහි යම් යම් තැන කෙලෙස් උපදී ද, ඒ ඒ තැන්වල පසු බසී' නම්, 'සඛකප්පාගං' කාම සංකල්ප ආදීන්ගේ; 'කුමොච' ඉදිබුටකු මෙන් 'අඛණ්ණානි' ශ්‍රීවය පස් වැන්න කොට ඇති අවයව 'සමොදහං' එකතු කරන්නේ (අකුලා ගන්නේ), එකතු කර හෝ; 'මනොචිතකෙක' සිතෙහි උපන් විතර්ක මෙයින් මෙපමණක් දක්වයි: ඉදිබුටකු යම් සේ ශ්‍රීවය පස් වැන්න කොට ඇති අවයව තම ඉබ් කවුළු ඇතුළට ඇද ගනිමින් (රුවා ගනිමින්) සිවලාට පිවිසීමක් නො දෙයි ද, රුවා ගෙන ඔහුගේ මැඩ පැවැත්වීමකට නො පැමිණේ ද, එසේ ම හික්කුට ද මනා සේ උපන් විතර්ක, සිය ආරම්භණ නමැති කබලෙහි එකතු කරගනිමින් මාරයාට පිවිසීමක් නො දෙයි, ඔහුගේ මැඩපැවැත්වීමකට ද නො පැමිණෙයි යනු යි. 'අනිසිතො' තණ්හා දිට්ඨි නිශ්‍රයෙන් නො පිහිටා 'අහෙද්ධානො' හිංසා නො කරමින් 'පරිනිබ්බතො' කෙලෙස් පිරිනිවීමෙන් පිරිනිවුණේ වෙයි. 'න උපවදෙය්‍ය කඤ්ච' අන් කිසි පුද්ගලයෙකු ආචාර, විපත්ති ආදියෙහි දී යම් ලෙසකින් අසතුට පළ කිරීමට කැමති වී නො කියයි ද 'කාලෙන වක්ඛාමී නො අකාලෙන' (සුදුසු වේලාවට පවසමි. නො සුදුසු වේලාවේ නො වේ) ආදී

කරුණු පහ සිත තුළට ගෙන උදව් කිරීම් ස්වභාවය සලකුණු වූ සිතින් කාරුණිකභාවය හේතුකොට ගෙන පවසයි ද යනු යි.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

1.2.8

අට වැන්නෙහි: 'හිරි නිසෙධො' ලජ්ජාව හේතුකොට ගෙන අකුශල ධර්ම නිශේධනය කරති යි (වළක්වා ලති යි) 'හිරි නිසෙධො, 'කොච්ච ලොකසම්. විජ්ජති' එබඳු වූ කිසිවෙකු ලෝකයෙහි විද්‍යමාන වේ දැයි විමසයි. 'යො නිදං අපබොධති' යමෙකු ගර්භාව බැහැර ලමින් වටහා ගනී ද ? 'අසො භද්‍රො කසාමිව' යහපත් වූ ආජාතීය අශ්වයා කසය බැහැර ලමින් වටහා ගනී; කෙවිටේ සෙවනැල්ල දූක සංවේග වෙමින් මෙන් කසයෙන් තමාට තැලීමට (ඉඩ) නො දෙයි ද, එලෙස ඒ හිඤ්ච සිදුවූ දේ පිළිබඳ ව දශ ආකෝශ වස්තුවලට තමා වෙත වැටෙන්නට ඉඩ නො දෙන්නේ, නින්දාව 'අපබොධති' බැහැර ලමින් වටහා ගනී. එබඳු කිසියම් ක්ෂීණාශ්‍රව තැනැත්තෙක් වේ දැයි විමසයි. අභූත ලෙස ආකෝශ කිරීමෙන් සහමුලින් මිදුණු තැනැත්තෙකු නම් නැත. 'තනුයා' තනුක ය (ස්වල්ප ය), ලජ්ජාවෙන් අකුශල ධර්ම වළක්වා හැසිරෙන්නා වූ ක්ෂීණාශ්‍රව වූවෝ නම් අල්ප වෙන් යනු අර්ථය යි. 'සදා සතා' සෑම කල්හි සිහිය විපුල බවට පත්වීමෙන් යුක්ත වූ; 'අනං දුක්ඛස්ස පප්පුයං' සසර දුකෙහි කෙළවර වූ - අන්තය වූ - නිර්වාණයට පැමිණ. ඉතිරි කොටස පෙර කියන ලද පරිදි ම ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

1.2.9

නව වැන්නෙහි: 'කච්චි තෙ කුට්ඨා' මේ දේවතාවා, දස මසක් අභ්‍යන්තරයෙහි වසන ස්ථානයක අර්ථයෙන් මව කුටියක් කොට - යම් සේ පක්ෂිහු දවල් කාලයෙහි ගොදුරු සෙවීමෙහි යෙදී රාත්‍රියෙහි කුඩුවක ලගින්නෝ ද, එසේ ම සත්ත්වයෝ ද ඒ ඒ තැන්වල ගියෝ වුව ද, ගැහැනිය කරා එති, නිවස වශයෙන් බිරිඳ කුටිය කොට - කුල ප්‍රවේණිය පෙළපත් පැවතීමේ අර්ථයෙන් පුතුන් පෙළපත ගෙන යන්නන් කොට, තණ්හාව බන්ධනයක් කොට, ගාථා බන්ධනයෙන් මේ ප්‍රශ්න එක්තැන් කොට, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් විචාළේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද

එය විසඳන්නාහු 'තඤ්ඤා' ආදිය වදාළ සේක. එහි 'තඤ්ඤා' යනු ඒකංස වචනයෙහි නිපාතයකි (ඒකාන්ත වශයෙන්), 'නඤ්ඤා' හැර දමා, පැවිදි බව හේතුවෙන් සසරෙහි හෝ යළි මව් කුසෙහි වාසය කිරීමත් දරුවන් රැකබලා ගැනීම පුතුන් සැදීම හෝ නොමැති බැවින් 'නැත', දේවතාවා, මා විසින් සන්තානයක් බැඳ (ගැට ගසා) ගුඬ ප්‍රශ්න අසන ලදී. මේ ශ්‍රමණ කෙමේ ප්‍රශ්න ඇසූ පමණින් ම විසඳී ය. මගේ අදහස දැන ගෙන ම පැවසී ද, නැතහොත් නො දැන කථා කළේ ද, කට්ට ආ කුමක් හෝ කීවේ දැයි සිතා යළිත් 'කින්නාහං' ආදිය පැවසී ය. එහි 'කින්නාහං' 'කිං තෙ අහං' (මම කුමක් ඔබ වහන්සේට) ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එම දේවතාවාට කරුණු පැහැදිලි කරමින් 'මාතරං' ආදිය කී සේක. 'සාහු තෙ' ගාථාවෙන් අනුමෝදන් කොට පැහැදීමට පත් ව භාග්‍යවතුන් වහන්සේට වැද ගත්ධම්මාලා ආදියෙන් පූජා කොට සිය දේවස්ථානය වෙත ම ගියේ වෙයි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

1.2.10

දස වැන්නෙහි: 'තපොදාරාමෙ' 'තපොද' රත් වූ ජලය ඇති පොකුණ වශයෙන් මෙසේ නම් ලද ආරාමයෙහි, වේහාර පර්වතයෙන් පහත බුමාටු නාගයන්ගේ පත් සියයක් යොදුන් වූ දෙව් ලොවට සමාන මිණිමුළා තලයකින් ද ආරාම උද්‍යානවලින් ද සමන්විත වූ නාග භවනකි. එහි නාගයන්ගේ කෙළි බිමෙහි මහා විලකි, එහි තපෝදා නම් ගඟ රත් වූයේ උණු දිය ඇති ව ගලයි. එය එලෙස වූයේ කිම ? රජගහ නුවර වට කොට මහා ප්‍රේත ලෝකය තිබේ. එහි මහ ලොහොකුණු නිර දෙක අතරින් මේ තපෝදා (නදිය) පැමිණෙයි. එහෙයින් උණු වී ගලයි. එය ද කියන ලද්දේ වේ: 'යතොයං හික්ඛවෙ තපොදා සඤ්ඤා සො රහදො අපේෂාදකො සාතොදකො සීතදකො සුපතිපො රමණියො පහුතමච්ඡකච්ඡපො වක්ඛමහානි පදුමානි පුඤ්ඤා, අපි වායං තපොදා ඒනං මහානිරයානං අනාර්යා ආගච්ඡති, තෙනායං තපොදා කුටීනා සඤ්ඤා' (මහණෙනි, මේ තපෝදා නදිය යම් තැනක සිට ගලයි ද, ඒ විල පිරිසිදු ජලය ඇත්තේ, ප්‍රසන්න දිය ඇත්තේ, සීත දිය ඇත්තේ, මනහර ඉවුරු ඇත්තේ රමණීය ය; බොහෝ මත්ස්‍යයන් ඉදිබුටත් සහිත ය. රිය සක කරමි මහත් වූ පියුම් පිපේ. එසේ වුව ද මේ තපෝදා නදිය මහා නිරය දෙකක් මැදින් එයි. එහෙයින් මේ තපෝදා නදිය උණු වී (රත් වී)

ගලයි.) මේ ආරාමයට අභිමුඛ ස්ථානයෙහි එයින් මහා විලක් හට ගත්තේ ය. ඒ හේතුවෙන් මේ විහාරය තපෝදාරාමය යි කියනු ලැබේ. 'සමිඳ්ධි' ඒ තෙරුන්ගේ ආන්ම භාවය සමෘද්ධි විය. මනරම් ය; ප්‍රසාද ජනක ය. එහෙයින් 'සමිඳ්ධි' යනුවෙන් ප්‍රසිද්ධියට පත් විය. 'ගන්‍යානි පරිසිඤ්චිතූං' දැනැත් වඩන තෙරුන් වහන්සේ ඉතා උදයෙන් ම ආසනයෙන් නැගිට ශරීරය සෘතුවට ගත්වා (සිරුර දියෙන් පිරිතුරු කොට) බැහැර රියන් හැටක් පමණ වූ මහා සක්මනෙහි ඉහළ පහළ සක්මන් කොට ඩහදිය වැකුණු ගාත්‍රවලින් යුතු ව පරිහරණය කළොත් සේනාසනය කිළිටි වෙතැයි සිතන්නේ ගාත්‍රයන් පිරිසුදු කරනු පිණිස - ශරීර ධෝවනය කරනු පිණිස - පැමිණියේ ය. 'එකච්චරො අට්ඨාසී' හඳුනා සිටුර හැඳ බඳ පටියෙන් බැඳ සිටුර අතින් ගෙන සිටියේ ය. 'ගන්‍යානි පුබ්බාපයමානෝ' ගාත්‍ර මුලින් තිබුණු ආකාරයට තෙත සිඳුවමින් සිටින්නේ; තෙත වූ ශරීරයෙහි පොරවන ලද සිටුර කිලිටි වෙයි, දුර්ගන්ධ වෙයි. එය ව්‍රතය ද නො වේ. තෙරුන් වහන්සේ ව්‍රත සමාදන් වූයේ එහෙයින් ව්‍රතයෙහි සිටිමින් ම ස්නානය කොට ඉන් ගොඩට පැමිණ සිටියේ ය. එහි ස්නානය කිරීමේ චාරිත්‍රය මෙය යි: නාන තොටුපොළට ගොස් ඒ ඒ තැන සිටුරු දමා, වේගයෙන්, සිට ගෙන ම නො බැසිය යුතු ය. සෑම පැත්ත ම බලා වෙන්වුණු (හුදෙකලා) බව දැන කණු ලැහැබී වැල් ආදිය තීරණය කොට තෙවරක් කාරා මුණින් අතට සිට උතුරු සළ සිටුර ඉවත් කොට දිගහැරිය යුතු ය. බඳ පටිය ගලවා සිටුර මත ම තැබිය යුතු ය. ඉදින් නානකඩක් නොමැත්තේ නම් දිය කෙළවර උක්කුටික ව හිඳ අඳනය ගලවා නිමිත ස්ථානයක් (පහත් තැනක්) ඇත්නම් එහි දිග හැරිය යුතු ය. (එවැන්නක්) නොමැත්තේ නම් අකුළා තැබිය යුතු ය. දියට බසින්නහු විසින් නො පමා ව නාහි ප්‍රමාණයට පමණක් බැස රැලි නො නංවමින් හඬ නො නගමින් ආපසු හැරී පැමිණි දෙසට මුහුණ ලා ගිලිය යුතු ය. මෙසේ (කළ විට) සිටුර ආරක්‍ෂා වන්නේ වේ. උඩට ඉල්පෙන්නේ වුව ද ශබ්ද නො කරමින් වහා ඉල්පී ස්නානය අවසානයේ දිය කෙළවර උක්කුටිකයෙන් හිඳ හඳනය ඇඳ නැගිට මනා සේ වට කොට හැඳ බඳ පටිය බැඳ සිටුර නො පොරවා ම සිටිය යුතු වේ. තෙරුන් වහන්සේ ද එසේ ස්නානය කොට ගොඩට විත් වේලෙන දිය සහිත කය දෙස බලමින් සිටි සේක. ප්‍රකෘතියෙන් ම පැහැපත්, හිමිදිරි කාලයෙහි මනා සේ දිරවූ ආහාර ඇති, උණු දියෙන් ස්නානය කළ උන් වහන්සේගේ මුවෙහි පැහැය අතිශයින් බැබළුණි. නටුවෙන් ගිලිහුණු තල් ගෙඩියක් මෙන් ද ප්‍රභා සම්පන්න පූර්ණ වන්දයා මෙන් ද විය. ඒ මොහොතේ පිබිදුණු පියුමක් මෙන් මුඛය සසිරිමත් විය. ශරීර වර්ණය ද පැහැපත් විය. ඒ අවස්ථාවේ වන ලැහැබේ

අරක් ගත් බුමාටු දේවතාවිය පැහැ බරින් යුත් හිකුන්න වහන්සේ දෙස බලන්නී ශ්‍රමණයන් හට නිග්‍රහ කිරීමට අපොහොසත් වූවා, කාම පරිලාභයෙන් මැඩ පැවැත්වූවා, තෙරුන් පොළඹවා ගන්නෙමි යි තමාගේ ආත්ම භාවය (කය) ඉමහත් අලංකාරයෙන් අලංකාර කොට, සහස් වැටි පහනක් දල්වන්නාක් මෙන් ද වන්දයා උදා කරවා ගෙන එන්නාක් මෙන් ද මුළු ආරාමය ම ඒකාලෝක කොට තෙරුන් වෙත පැමිණ නො වැද ම අහසේ සිටිමින් ගාථාවක් කීවා ය. එහෙයින් කියන ලදී: 'අථබො අඤ්ඤතරා දෙවතා - පෙ - අජ්ඣභාසි' (ඉක්බිති එක්තරා දේවතාවියක් පැවසුවා ය.) 'අභුචා' පඤ්ච කාම ගුණය පරිභෝජනය නො කොට; 'හිකුසි' පිඬු පිණිස හැසිරෙන්නෙහි. 'මා නං කාලො උපචගා' මෙහි 'කාලො' නම් පඤ්ච කාම ගුණය සේවනය කිරීමට සමත් යොවුන් විය ය. ජරා ජීර්ණ වූ, කුඳු ගැසුණු, සැරමිටි වාරුව ඇති, වෙවුළුන, කාසයෙන් මැඩ පැවැත්වුණු තැනැත්තකු විසින් කාමයන්හි රස විඳීමට නො හැක්කේ ය. මෙසේ මේ කාලය අරභයා දේවතාවිය 'මා නං කාලො උපචගා' යි කීවා ය. එහි 'මා උපචගා' ඉක්ම නො යාවා 'කාලං වොහං න ජානාමි' එහි 'වො' යනු නිපාත මාත්‍රයකි. 'කාලය නො දනිමි' යි මරණ කාලය දක්වනු පිණිස කියයි. සත්ත්වයන්ගේ වනාහි:

"ජීවිතං ව්‍යාධි කාලො ච දෙහනිකෙඛපනං ගති
පඤ්ඤවතෙ ජීවලොකස්මිං අනිමිත්තා න ඤායරො"

(ජීවිතය, ව්‍යාධිය, (මැරෙන) කාලය, මරණය, (මරණින්) මතු යන තැන යන මේ පහ ජීව ලෝකයෙහි නිමිති නොමැති ඒවා ය. නො දන හැක්කේ ය.)

එහි ජීවිතය "මෙතෙක් පමණි. මින් ඉදිරියට නැතැයි නියම කළ නො හැකි බැවින් 'අනිමිත්ත' ය. කලල කාලයෙහි ද සත්ත්වයෝ මැරෙති, අර්බුද, පෙශි, ඝන, මාසය, දෙමස, තුන් මස, සිව් මස, පස් මස, දස මස කාලයෙහි ද, කුසෙන් බිහිවන කාලයෙහි ද ඉන් පසු වසර සියයක් ඇතුළත හෝ ඉන් අනතුරු ව ද මැරෙත් ම ය. ව්‍යාධිය ද "මේ ව්‍යාධියෙන් (පමණක්) ම සත්ත්වයෝ මැරෙති, වෙනෙකකින් නො වේ" යි නියම කළ නො හැකි බැවින් 'අනිමිත්ත' වේ. ඇස් රෝගවලින් ද සත්ත්වයෝ මැරෙති; කන් රෝග ආදියෙන් හෝ මැරෙති; කාලය ද "මේ කාලයෙහි ම මළ යුතු ය, වෙනත් කාලයක නො වේ" යි මෙසේ නියම කළ නො හැකි බැවින් 'අනිමිත්ත' වේ. පෙරවරුයෙහි දී ද සත්ත්වයෝ මැරෙති, මද්දහන, සවස් ආදී වෙනත් අවස්ථාවක දී ද මැරෙති. මිය යාම ද "මෙහි

ම මිය යන්නවුන්ගේ දේහය බහා ලිය යුතු ය, වෙනත් හැටියකට නො වේ" යි මෙසේ නියම කළ නො හැකි බැවින් 'අනිමිත්ත' වේ. ගම ආතුළක උපන්නවුන්ගේ ආත්ම භාවය (සිරුර) ගමෙන් බැහැර ව ඇද වැටෙයි, ගමෙන් පිට උපන්නවුන්ගේ (ආත්ම භාවය) ගම තුළ වැටේ. එසේ ම ගොඩ බිමේ උපන්නවුන් ජලයෙහි ද, ජලයෙහි උපන්නවුන් ගොඩ බිමෙහි ද යනුවෙන් අනෙක ප්‍රකාර ලෙස විස්තර කළ යුතු ය. 'ගති' (යන තැන) ද මෙයින් වුන ව මෙහි ඉපදිය යුතු ය යනුවෙන් මෙසේ නියම කළ නො හැකි බැවින් 'අනිමිත්ත' වේ. දෙවි ලොවින් වුන වුවෝ මිනිසුන් අතර ද පහළ වෙති, මිනිස් ලොවින් වුන වුවෝ දෙවි ලොව ආදී කොතැනක හෝ පහළ වෙති. මෙසේ යන්ත්‍රයෙහි යෙදූ ගොනා මෙන් ගති පංචක ලෝකය පරිවර්තනය වෙයි. එසේ පරිවර්තනය වන බැවින් "මෙතම් කාලයෙහි මරණය වන්නේ ය" යි මැරෙන කාලය මම නො දනිමි. 'ජන්‍යො කාලො න දිස්සති' මේ කාලය මට වැසී ඇත්තේ, අප්‍රකට වූයේ, නො පෙනේ. 'තස්මා' යම් සේ මේ කාලය වැසී තිබේ ද, නො පෙනේ ද, එලෙස පඤ්ච කාම ගුණය නො වළඳාම සිගමි. 'මා මං කාලො උපච්චගා' මෙහි ශ්‍රමණ ධර්ම පුරන කාලය දක්වමින් 'කාලය' යි පැවසී ය. මේ ශ්‍රමණ ධර්මය නම් පශ්චිම කාලයෙහි, වයස් සීමා තුන ඉක්ම වූ, වකුටු වුණු, සැරයටියට බර වුණු, වෙච්චන, කාස ආශ්වාසයෙන් මැඩ පැවැත්වුණු අයකු විසින් කළ නො හැක්කේ ය. එකල්හි කැමති කැමති බුද්ධි වචනය ඉගෙන ගන්නට හෝ ධුතංග වාසයෙහි යෙදීමට හෝ අරණ්‍යවාසී ව විසීමට හෝ කැමති කැමති මොහොතක සමාපත්තිවලට සමවැදීමට හෝ සරභාණ (ගාථා මිහිරි ලෙස කීමට) - සරභඤ්ඤ (ගාථා මිහිරි ලෙස වැයීමට), ධර්ම කර්ම අනුමෝදනා ආදිය කිරීමට හෝ නො හැකි වේ. තරුණ - යොවුන් - කාලයෙහි ම ඒ සියල්ල කිරීමට හැකි වේ ය යි මේ ශ්‍රමණ ධර්ම කිරීමෙහි කාලය මා ඉක්ම නො යාවා - මා ඉක්මවා නො යන තාක් කල් කාමය නො වළඳා ම ශ්‍රමණ ධර්මය කරමි යි කී ය. 'පශ්චිං පතිධංගිණා' ඒ දේවතාවිය 'මේ හික්කු තෙම ශ්‍රමණ ධර්ම කිරීමෙහි කාලයක් ගැන කර්මා කරයි; අකාලයක් ගැන ද කර්මා කරයි; සහේතුක ව ය; ආනිශංස සහිත ව ය.' මෙපමණකින් තෙරුන් කෙරෙහි ලජ්ජාව උපදවා, උන් වහන්සේ මහා බ්‍රහ්මයා මෙන් ද, ගිනි කඳක් මෙන් ද සලකමින් ගෞරව හට ගත්තී, ආකාශයෙන් බැස පොළොවෙහි සිට ගත්තා ය. ඒ සම්බන්ධයෙන් මෙය කියන ලදී. කෙසේ වුව ද පොළවෙහි සිට ගත් තැනැත්තී, යම් කරුණක් හේතු කොට පැමිණියා ද යළිත් එය ම ගෙන, 'දහරො ඤං' යනාදිය කීවා ය. එහි 'සුසු' යනු තරුණ ය; 'කාලකෙසො' මනා ලෙස

කලුවන් වූ කෙස් ඇති. 'හදෙන' සොදුරු වූ; එක් තැනැත්තෙක් තරුණ වූයේ වුව ද කණෙක් හෝ වෙයි; කොර ආදීන් අතර එකෙක් හෝ වෙයි. හේ හද යොවනයෙන් යුක්ත වූවෙක් නම් නො වේ. යමෙකු වනාහි අභිරූප වූයේ ද, දකුම්කළු වූයේ ද, ප්‍රසාදය උපදවන්නේ ද, සියලු සම්පතින් යුක්ත වූයේ ද, කුමන හෝ අලංකාර වටපිටාවක් කැමැති වේ ද, ඒ ඒ දෙයින් අලංකෘත ව දේව පුත්‍රයකු මෙන් සැරිසරයි; ඔහු හද යොවනයෙන් යුක්ත වූයේ නම් වේ. තෙරුන් වහන්සේ ද උසස් රූපයෙන් යුක්ත වූ සේක. එහෙයින් උන් වහන්සේට මෙසේ කීවා ය. 'අනිකිළිකාවී කාමෙසු' කාමයන්හි ක්‍රීඩා නො කළ, භුක්ති නො විදී; කාම ක්‍රීඩා නො කළේ යන අර්ථ යි. 'මා සංදිට්ඨිකං හිංචා' දේවතාවියෝ බොහෝ ලෙස ම සත්‍යය නො දුටුවාහු, අවිතරාගී වූවෝ, පරචිත්තච්ඡානනය නො ලැබූවෝ, හිකුණුන් වහන්සේලා වසර දහයක්, විස්සක්, සැටක් පරිශුද්ධ වූත් අඩණ්ඩි වූත් බුන්ම වර්යයෙහි හැසිරෙනු දක වුව ද මේ හිකුණු මිනිස් පස් කම් සැප හැර දමා දිව්‍ය කාමයන් පතමින් ශ්‍රමණ දහම් පවත්වති යන සංඥාව උපදවා ගනිති. මැය ද එසේ උපදවා ගන්නා ය. එහෙයින් මිනිස් කම්සැප 'සංදිට්ඨික' (තමාට ම පෙනෙන - මෙලොව ම ඇති) ය යි ද දිව්‍ය කාම සම්පත්තිය කාලික (කලකින් ලැබෙන) යි ද සලකා මෙසේ කීවා ය. 'න බො අහං ආවුසො' ඇවැත්නි, මම සංදෘෂ්ටික කාමයන් හැර දමා කලකින් ලැබෙන කාමයන් ලුහු නො බිඳිමි; නො පතමි; නො කැමැත්තෙමි. 'කාලිකං ච බො අහං ආවුසො' ඇවැත්නි, මම කලෙකින් ලැබෙන කම් සැප හැර දමා සංදෘෂ්ටික වූ (මෙලොව දී ම අන් විදින) ලෝකෝත්තර ධර්මය ලුහු බැඳී යමි. මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ අනතුරු ව ම එන සිතින් නො ලැබිය හැකි බැවින් දිව්‍ය මනුෂ්‍ය කාම ගුණ කලෙකින් ලැබෙන දේ හැටියට පත් කළහ. අනතුරු ව ම එන සිතින් ලැබීමේ හේතුවෙන් ලෝකෝත්තර ධර්ම සංදිට්ඨික (ධර්ම) කළහ. පසුව කාම ගුණවලින් යුක්ත වූ විට ද කාමයෙන් යුක්ත වූ කාමියාට ද අනතුරු ව ම එන සිතින් කැමති කැමති අරමුණු භුක්ති විදීමක් සම්පාදනය නො වේ. වක්ෂුද්වාරයෙහි ඉෂ්ටාරම්මණයක් භුක්ති විදිනු කැමති තැනැත්තා විසින් විසිතුරු දේ කරන පොත් කරන රූපාදිය සකසන අය කැඳවා මෙය සකසනු යයි කීව යුතු වේ. මේ අතරතුර නොයෙක් කෝටි ශත සහස්‍රයක් චිත්තයෝ ඉපදී නිරුද්ධ වෙති. ඉක්බිති එම අරමුණට පැමිණේ. සෙසු (ඉන්ද්‍රිය) ද්වාර පිළිබඳ ව ද මේ න්‍යාය ම ය. සෝවාන් මාර්ගයට අනතුරු ව ම සෝවාන් ඵලය උපදී. මාර්ගයට අනන්තර ව අන් සිතකට වාරයක් නොමැත. අන් ඵල සම්බන්ධයෙන් ද මේ න්‍යාය ම ය. උන් වහන්සේ මේ අර්ථය ම ගෙන 'කාලිකා හි

ආවුසො' ආදිය පැවසූ සේක. එහි 'කාලිකා' කී පරිදි සමෝහිත සමාපත්තියෙන් වුව ද කාලාන්තරයෙන් පැමිණිය යුත්තේ වෙයි. 'බහුදුකඩා' පඤ්ච කාමය හේතු කොට ගෙන පැමිණිය යුතු දුක්චල බහුල බව හේතුවෙන් 'බහුදුකඩා' වේ. ඒ වස්තු පාදක කොට ගෙන වෙනෙසෙහි බොහෝ බව හේතුවෙන් 'බහුපායාස' වේ. 'ආදීනවො එඤ්ඤා හියොතා' පඤ්ච කාම ගුණය ඇසුරු කර ගෙන ලත් සැපයේ ආදීනව ද බොහෝ ය. දුක ම වැඩි ය යනු අර්ථ යි. 'සන්ධිකො අයං ධම්මො' මේ ලෝකෝත්තර ධර්මය යම් යම් අය තමන් විසින් ම අවබෝධ කරන ලද්දේ වේ ද ඒ ඒ අය විසින්, අනුන් කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවට යා යුතු බව හැර දමා ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණ ඥානයෙන් තමා ම දැකිය යුත්තේ යි 'සන්ධික' වේ. තමාට ඵලය ලබා දීම උදෙසා ඊට කාලය නො වෙති යි 'අකාල' වේ. 'අකාල' ම 'අකාලිකො' වේ. මෙහි යම් ආර්ය මාර්ග ධර්මයක් වේ ද එය පවතින ගමන් ම තමාට ඵලය දෙයි යනු අර්ථ ය. එව, මේ ධර්මය බලව යි මෙසේ පවත්නා 'එහිපසා' විධියට සුදුසු වෙති යි 'එහිපස්සිකො.' ඇවිලුණු වස්තූය හෝ හිස හෝ වුව ද නිරීක්ෂණය කරමින් භාවනා වශයෙන් තමන්ගේ සිතෙහි උපනයනයට සුදුසු වෙති යි 'ඔපනයිකො' උද්ඝටිතඥ (වහා අවබෝධ කර ගන්නවුන්) ආදී වූ සියල්ලන් විසින් මේ මාර්ගය භාවිත කරන ලදී; මා විසින් ඵලය අත් කර ගන්නා ලදී; නිරෝධය සාක්ෂාත් කරන ලදී යි තම තමා දත යුත්තේ යි 'පච්චිකං වෙදිනකො වික්ඛානි' මේ එහි සංකෂේපය යි. විස්තර විඤ්ඤි මාර්ගයෙහි ධම්මානුස්සති වර්ණනාවෙහි දක්වන ලදී. දැන් ඒ දේවතාවිය රූප විශේෂ ගැන අත්ධයකු මෙන් තෙරුන් විසින් කියන ලද්දෙහි අර්ථය නො දන්නී 'කථඤ්ඤා හියොතා' ආදිය පැවසුවා ය. එහි 'කථඤ්ඤා' යන පදයෙන් 'කථඤ්ඤා හියොතා' කාමා වුත්තා භගවතා කථං බහුදුකඩා කථං බහුපායාසා' යන හැම පදයක ම සම්බන්ධය දත යුත්තේ ය. 'නවො' පස් වසර සම්පූර්ණ නො වූ හික්කුළු 'නව' නම් වේ. පස් වසර පටන් 'මධ්‍යම' ය. දස වසර පටන් 'ස්ථවිර' ය. තවත් ක්‍රමයකි: දස වස් නො පිරුණේ 'නවො' ය. දස වස් පටන් 'මධ්‍යම' ය. විසි වස් පටන් 'ස්ථවිර' ය. ඔවුන් අතර මම 'නවක' යි කියයි. නවක වූ සමහර කෙනෙකු වර්ෂ හත අට කාලයෙහි පැවිදි ව දොළොස් තෙළෙස් වසක් සාමණේර භාවය ඉක්මවන්නාහු, 'විරපබ්බජිත' (පැවිදි ව බොහෝ කලක් ගත වූ) වෙත්. මම වූ කලී 'අචිරපබ්බජිතො' (අලුත පැවිදි වූයේ වෙමි) යි පවසයි. 'ඉමං ධම්මවිනයං' මේ ධර්මයන් විනයන්; දෙක ම ශාසනයට නම්. මෙහි ධර්මයෙන් පිටක ද්වය පවසන ලදී. 'විනයෙන්' විනය පිටකය පවසන ලදී. මෙසේ තුන් පිටකයෙන් ප්‍රකාශිත ප්‍රතිපත්තියට දන් (අලුත) පැමිණියෙමි වෙමි යි කියයි.

'මහෙසකාහි' මහ පිරිවර සමග. එක් එක් දෙවි රජකුට කෝටි සියයක්, කෝටි දහසක් පවා පිරිවර සිටී. ඔවුහු තමන් අතර මහත් වූ (උසස්) ස්ථානයක තබා තවදුරටත් වහන්සේ දකිති. එහි ස්ත්‍රී ජාතියෙහි සිටින අල්පේශාබ්‍ය වූ අප වැන්නන් හට ඉඩක් කොහි දැයි දක්වයි. 'මයමපි ආගවෙස්සාම' ඒ දේවතාවිය, ඉදින් සක්වල පුරවා පිරිස සිටියේ වුව ද මහත් වූ බුදු මාවතෙන් ශාස්තෘන් වහන්සේ සමීපයට යන්නට ලැබෙතැ යි දැන මෙය කීවා ය. 'පුළුස් හිඤ්ඤා පුළුස් හිඤ්ඤා' ස්ථීර කිරීමී වශයෙන් ආමන්ත්‍රිත ය. 'අකෙඛයා සඤ්ඤානෝ' මෙහි දෙවියා, මනුෂ්‍යයා, ගෘහස්ථයා, පැවිද්දා, සත්ත්වයා, පුද්ගලයා, තිස්ස, චුස්ස ආදී ක්‍රමයෙන් කිව යුතු බැවින් සියලු ආබ්‍යානවල - සියලු කථාවල - වස්තු භූත වීමේ හේතුවෙන් පඤ්ච ස්කන්ධ 'අකෙඛයා' යි කියති. සත්ත්වයා, මිනිසා, පුරුෂයා, පුද්ගලයා, ස්ත්‍රී, පුරුෂයා යි මෙසේ සංඥා ඔවුන්ට ඇත්තේ යි = 'සඤ්ඤානෝ. අකෙඛයොසු' (පඤ්චස්කන්ධ කෙරෙහි) සංඥා ඇත්තේ 'අකෙඛයා සඤ්ඤා' වේ. ස්කන්ධ පසෙහි සත්ත්ව පුද්ගල ආදී සංඥා ඇත්තාහු යන අරුත යි. 'අකෙඛයාසමිං පතිධ්මිතා' පඤ්ච ස්කන්ධයෙහි අට ආකාරයකට පිහිටියාහු; රාග වශයෙන් ඇලුනේ පිහිටියේ වෙයි; ද්වේෂ වශයෙන් දුෂ්ට වූයේ; මෝහ වශයෙන් මුළා වූයේ; දෘෂ්ටි වශයෙන් ස්පර්ශ කළේ; අනුශය වශයෙන් ශක්තිමත් වූයේ, මාන වශයෙන් බඳුනා ලද්දේ, විචිකිචිතා වශයෙන් නිෂ්ටාවට නො පැමිණියේ; උද්ධච්ච වශයෙන් වික්ෂේප ව පිහිටියේ වෙයි. 'අකෙඛයො අපරිඤ්ඤාය' පඤ්ච ස්කන්ධය 'පරිඤ්ඤා' (පිරිසිඳ දැනීම) තුනෙන් පිරිසිඳ නො දැන, 'යොගමායනති මච්චනෝ' මාරයාගේ සංයෝගයට ප්‍රයෝගයට දමා ගැසීමට, උපක්‍රමයට අභ්‍යන්තරයට පැමිණෙත්. මාරයාගේ වසගයට පැමිණෙත් යනු අර්ථය යි. මෙසේ මේ ගාථාවෙන් කාලික කාමයෝ පවසන ලද්දේ ය. 'පරිඤ්ඤාය' 'ඤාත පරිඤ්ඤා', 'තීරණ පරිඤ්ඤා', 'ප්‍රභාණ පරිඤ්ඤා' යන මේ පරිඤ්ඤා තුනෙන් දැන. 'තත්ථ කතමා ඤාතපරිඤ්ඤා? පඤ්චකධෙනධ පරිජානාති අයං රූපකඤ්ඤා - පෙ - අයං විඤ්ඤාණකධෙනධ ඉමානි තෙසං ලක්ඛණපච්චුපධානපදධානානීති අයං ඤාතපරිඤ්ඤා, කතමා තීරණ පරිඤ්ඤා? එවං ඤාතං කතමා පඤ්චකධෙනධ තීරෙති අනිච්චනො දුක්ඛනො රොගනොති ආවජ්ජාප්පියාය ආකාරෙහි අයං තීරණ පරිඤ්ඤා, කතමා ප්‍රභාණ පරිඤ්ඤා? එවං තීරයිත්වා අග්ගමග්ගෙන පඤ්චසු බන්ධෙසු ඡන්දරාගං පජහති, අයං ප්‍රභාණපරිඤ්ඤා' (එහි 'ඤාත පරිඤ්ඤා කුමක් ද? මෙය රූපස්කන්ධය යි; මේ විඤ්ඤාණ ස්කන්ධය ය. මේ ඒවාහි ලක්ෂණ රස පච්චුපධාන පදධාන යි, ආදී වශයෙන් පඤ්ච ස්කන්ධය පිරිසිඳ දැනී. මෙය 'ඤාත පරිඤ්ඤා' වේ. 'තීරණ පරිඤ්ඤා' කවරේ ද ?

මෙසේ (පඤ්ච ස්කන්ධය) දැන අනාත්ම වශයෙන්, දූඛ වශයෙන්, රෝග වශයෙන් යැයි දෙසාළස් අයුරකින් තීරණය කරයි. එය 'තීරණ පරිඤ්ඤා' වේ. 'ප්‍රභාණ පරිඤ්ඤා' කුමක් ද ? මෙසේ තීරණය කොට අග්‍ර වූ මාර්ගයෙන් පඤ්ච ස්කන්ධය කෙරෙහි ඡන්දරාගය පහ කරයි. මෙය 'ප්‍රභාණ පරිඤ්ඤා' වේ. 'අක්කාතාරං න මඤ්ඤාති' මෙසේ පරිඤ්ඤා තුනකින් පඤ්ච ස්කන්ධය පිරිසිදු දැන ක්ෂීණාශ්‍රව හිත්‍රුව 'අක්කාතාරං' (සත්ත්ව පුද්ගලාදී ලෙස) පුද්ගලයකු නො හඟී (නො සළකයි). 'අක්කාතාරං' කර්ම වශයෙන් කාරණය (හේතුව) දක යුතු ය. 'අක්කාතඛිං' (ආධ්‍යාන කළ යුතු) කීව යුතු පුද්ගලයකු ලෙස නො සළකයි, නො දකියි යනු අර්ථ යි. ආධ්‍යාන කළ යුතු වන්නේ කුමක් ද ? තිස්ස හෝ චූස්ස හෝ ලෙස ය. මෙසේ කිසියම් නමකින් හෝ ගෝත්‍රයකින් ප්‍රකාශ කළ යුත්තේ ය. 'තඤ්ඤි තස්ස න හොති' එය ඒ ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේට නැත. 'යෙන නං වජ්ජා' යම් කරුණකින් ඔහු රාගයෙන් රත් වූයේ යැයි ද ද්වේෂයෙන් දුෂ්ට වූයේ යයි ද, මෝහයෙන් මුළා වූයේ යයි ද කිසිවෙක් කියයි ද එබඳු කාරණයක් ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේට නැත. 'සචෙ විජානාසි වදෙහි යක්ඛ' ඉදින් එබඳු ආකාරයේ ක්ෂීණාශ්‍රව කෙනෙකු දැනිනි නම් 'දැනිම්' යි කියනු; නො දන්නෙහි නම් එවිට 'නො දැනිම්' යි කියනු. 'යක්ඛ' යනු දේවතාවිය ආමන්ත්‍රණය කරමින් කී සේක. මෙසේ මේ ගාථාවෙන් සන්ධික වූ ලෝකෝත්තර ධර්මය පවසන ලදී. 'සාධු' ආයාචනය කිරීම් අර්ථයෙහි නිපාතයකි. 'යො මඤ්ඤාති' යමෙක් තමා මම 'සමො' යයි 'විසේසි' යයි 'නිහිනො' යයි හෝ සළකයි ද එයින් 'මම උසස් අයෙක්මි' ආදී මාන (මිත්‍රම්) ගන්නා ලදී. ඒ (මානය) ගත් කල මාන නවයක් ගත්තා නම් වන්නේ ය. 'සො විචදෙථ තෙන' ඒ පුද්ගලයා ඒ මානයෙන් ම කිසියම් පුද්ගලයකු සමග 'ඔබ කුමක් නිසා මා වෙත ආයෙහි ද ? කිම උත්පත්තියෙන් පැමිණියෙහි ද ? නැතහොත් ගෝත්‍රයෙන් ද ? කුල ප්‍රදේශයෙන් ද ? උසස් කුලයෙන් ද ? බහුශ්‍රැත භාවයෙන් හෝ ධුකංග බලයෙන් ද ? මෙසේ විවාද කරහි ද ? මෙසේ මේ ගාථා අර්ධයෙන් ද කාලික වූ කාමය ගැන පවසන ලදී. 'නිසු විධාසු' මාන තුනෙහි 'එකවිධෙන රූපසංගහො' (රූප සංග්‍රහය එක් කොටසකින්) ආදියෙහි 'කොට්ඨාස' (කොටස) 'විධා' යි කියන ලදී. 'කථං විධං සීලවනං වදන්ති කථං විධං පඤ්ඤාවනං වදන්ති' (කවර ආකාරයේ (කෙනෙකු) සිල්වත් ය යි කියත් ද, කවර ආකාරයේ කෙනෙකු ප්‍රඥාවත්ත යයි කියත් ද) යනාදී තැන්වල 'විධා' 'ආකාර' වේ. 'තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ විධා කතමා තිස්සො ? සෙයෙතාහමසමීති විධා සදිසොහමසමීති විධා හීනොහමසමීති විධා' (මහණෙනි මේ මානය ත්‍රිවිධ ය. ඒ තුන කවරේ ද ? මම උසස් මි යි

මානයකි. මම සමාන මි යි මානයකි. මම පහත් මි යි මානයකි) ආදී තැන්වල මානය 'විධා' යි දක්වන ලදී. මෙහි ද මානය ම වේ. එහෙයින් කියන ලදී. 'නිසු විධාසු' මාන තුනෙහි ය. 'අවිකමපමානෝ' පුද්ගලයා සංකේෂපයෙන් මේ (මාන) තුනෙහි - විස්තර වශයෙන් මාන නවයෙහි - කම්පා නො වෙයි. නො සැලෙයි. 'සමෝ විසෙසිති න තස්ස හොති' මානය ප්‍රගීණ කළ ක්ෂීණාශ්‍රව තැනැත්තාට මම සමාන වෙමි යි හෝ උසස් වෙමි යි හෝ පහත් වෙමි යි හෝ (මානයකි) නො තිබේ යි දක්වයි. අවසන් පාදය ද කියන ලද පරිදි ම ය. මේ ගාථා අර්ධයෙන් ද නව විධ වූ සන්දිච්ඡික ලෝකෝත්තර ධර්මය පවසන ලදී. 'පහාසි සංඛං' 'පටිසංඛායොනියො ආහාරං ආහාරන්ති' (ප්‍රඥාවන්ත මනසිකාරයෙන් ආහාරය ආහාරය යි) ආදී තැන්වල ප්‍රඥාව 'සංඛා' යි යෙදුනේ වෙයි. 'අභි පන කොචි ගණකො වා මුඤ්ඤො වා සංඛායිකො වා යො පහොති ගංගාය වාලිකං ගණෙකුං' (ගංගා නදියෙහි වැලි ගණනය කිරීමට කිසියම් ගණකාධිකාරවරයෙක් ගණන් තබන්නෙක් සංඛාලේඛනඥයෙක් හෝ සමත් වේ ද ?) යන මෙහි ගණනය කිරීමෙහි ය. 'සඤ්ඤා නිදානා හි පපඤ්චසංඛා' (ප්‍රපඤ්ච කොට්ඨාශයෙහි සංඥාව නිදානය කොට ඇත්තේ වේ) යන ආදියෙහි 'කොටස' වේ. 'යා තෙසං තෙසං ධම්මානං සඛිඛා සමඤ්ඤා' (ඒ ඒ ධර්මයන්ගේ යම් ප්‍රඥප්තියක් - පිළිගැනීමක්) යන මෙහි ප්‍රඥප්තිය 'සංඛා' වශයෙන් පැමිණියේ වේ. මෙහි ද එය ම (ප්‍රඥප්තිය ම) අදහස් කෙරේ. 'පහාසි සංඛං' යන පදයේ අර්ථය මෙය ම ය. ඇළුණේ, දුෂ්ට වූයේ (ද්වේෂ සහගත බවට පත් වූයේ), මූළා වූයේ යන මේ ප්‍රඥප්තිය ක්ෂීණාශ්‍රව පුද්ගලයා 'පහාසි' බැහැර කළේ ය; දුරු කළේ ය. 'න විමානමර්ජ්ඣගා' නව ආකාර (නැතහොත්) ත්‍රිවිධ මානයට නො පැමිණියේ වෙයි. 'නිවාස' අර්ථයෙන් හෝ මව් කුස 'විමානය' යි කියනු ලැබේ. එය මතු ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් නො පැමිණෙන්නේ ය යනු අර්ථ වේ. අනාගතාර්ථයෙහි අතීත වචනය' යි. 'අචේෂ්චි' සිදු ලී ය. 'පීනගන්ථං' ග්‍රන්ථ (ගැට) සතර සිදලා සිටි; 'අනීසං' නිදුක්; 'නිරාසං' තෘෂ්ණා රහිත, 'පරියෙසමානා' සොයමින් 'නාජ්ඣගමුං' නො ලබන්, නො විදිත් නො දකිත්. වර්තමානාර්ථයෙහි අතීත වචන යි. 'ඉධ වා හුරං වා' මෙලොවෙහි හෝ පර ලොවෙහි හෝ 'සබ්බනිවේසනෙසු' හව තුන, යෝනි සතර, ගති පහ, විඤ්ඤාණ ස්ථිති සත, සත්තාවාස නවය යන මේ සියලු සත්ත්ව නිවේසනවල මරණින් මතු මේ ආකාරයේ ක්ෂීණාශ්‍රව වූ පුද්ගලයකු උපදින හෝ ඉපදුණු බවක් නො දක්නේ ය යනු අර්ථ යි. මේ ගාථාවෙන් සංදිච්ඡික ලෝකෝත්තර ධර්මය ම පැවසීය. මේ ගාථාවත් අසා ඒ දේවිතාවිය ද අර්ථය අවබෝධ කොට ගන්නා ය. ඒ කරුණින් ම 'ඉමස්ස'

බො අභං භජෙන' යනාදිය කීවා ය. එහි 'පාපං න කයිරා' යන ගාථාවෙන් දශ කුශල කර්ම පථ වශයෙනුත් අෂ්ටාංගික මාර්ග වශයෙනුත් පැවසීමට වටනේ ය. දශ කුසල කර්ම පථ වශයෙන්, 'වචසා' චතුර්විධ වචී සුවරිතය ගන්නා ලදී. 'මනසා' ත්‍රිවිධ මනෝ සුවරිතය ගන්නා ලදී. 'කායෙන වා කිඤ්චනං සබ්බලොකේ' ත්‍රිවිධ කාය සුවරිතය ගන්නා ලදී. මේවා දශ කුශල කර්ම පථ ධර්මයෝ වෙත්. 'කාමෙ පහාය' මෙයින් කාමසුඛල්ලිකානුයෝගය ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී. 'සතිමා සමප්පානෝ' මෙයින් දශ කුශල කර්ම පථ කාරණ වූ සති සම්පජ්ඤ්ඤය ගන්නා ලදී. 'දුක්ඛං න සෙවෙට අනත්ථසංහිතං' මෙයින් අත්තකිලමථානුයෝගය වළක්වන ලදී. මෙසේ දේවතාවිය 'භාග්‍යවතුන් වහන්ස, අන්ත දෙක හැර සති සම්පජ්ඤ්ඤය සමග ඔබ වහන්සේ දේශනා කළ දශ කුශල කර්ම පථ ධර්ම දැනිමි' යි පවසයි. අෂ්ටාංගික වශයෙන් මේ ක්‍රමය වේ. ඒ ස්ථානයෙහි මහත් ධර්ම දේශනාවක් විය. දේශනාවසානයෙහි දේවතාවිය සිටි ආකාරයෙන් ම සිටියා දේශනානුසාරයෙන් ඥානය මෙහෙයවා සෝවාන් ඵලයෙහි සිට තමා විසින් අවබෝධ කොට ගත් අෂ්ටාංගික මාර්ගය දැක්වන්නී මෙසේ කීවා ය. එහි 'වචසා' සම්මා වාචා ගන්නා ලදී. සිත අංගයක් නො වන්නේ ය. 'මනසා' මාර්ග සම්ප්‍රසුක්ත චිත්තය ගන්නා ලදී. 'කායෙන වා කිඤ්චනං සබ්බලොකේ' සම්මා කම්මන්ත ගන්නා ලදී. ආර්ථය වාචා කම්මන්ත පාර්ශ්වික වූ බැවින් ගන්නා ලද්දේ ම ය. 'සතිමා' මෙයින් වායාම සති සමාධි ගන්නා ලදී. 'සමප්පානෝ' යන පදයෙන් සම්මා දිට්ඨි සම්මා සංකප්ප ගන්නා ලදී. 'කාමෙ පහාය දුක්ඛං න සෙවෙට' පද දෙකින් අන්ත දෙක ඉවත ලීම යි. 'භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ අන්ත දෙකට නො පැමිණ ඔබ වහන්සේ විසින් දේශිත මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව දැනිමි' යි කියා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සුවද මල් ආදියෙන් පුදා ප්‍රදක්ෂිණා කොට ගියා ය.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

දෙවැනි නන්දන වර්ගය යි.

1.3.1

සත්ති වර්ගයේ පළමු වැන්නේ : 'සත්තියා' මෙය දේශනා ශීර්ෂය යි. තනි පැත්ත මුවහත ඇති සැතකින් (ආයුධයකින්) යන අර්ථ යි. 'ඔමටෙය්‍යා' පහර දෙන ලද්දේ; ප්‍රහාර හතරකි: 'ඔමටෙය්‍යා' උමමටෙය්‍යා'

'මධ්‍යෝ' 'විමධ්‍යෝ' යනුවෙනි. එහි ඉහළ සිට පහළට දෙන ලද ප්‍රහාරය 'ඕමට්ඨ' නම්. පහත සිට උඩු අතට දෙන ලද ප්‍රහාරය 'උමිමට්ඨ' නම්. යතුරු සිදුර මෙන් පසාරු කර ගෙන ගිය (ප්‍රහාරය) 'මට්ඨ' නම්. සෙසු සියල්ල ම 'විමට්ඨ' නම්. මෙතැන්හි 'ඕමට්ඨ' (ප්‍රහාරය) ගන්නා ලදී. එය සැමතින් ම දරුණු ය. උලලා දුම්මට අපහසු උල ඇත්තේ ය. පිළියම් කිරීම අපහසු ය. ඇතුළතින් දෝෂ ඇත්තේ ය. ඇතුළත සැරව හා ලේ ය. සැරව හා ලේ පිට නො වී වණ මුඛය (කුලාලය) වසා ගෙන සිටියි. සැරව හා ලේ ඉවත් කිරීමට කැමති අය විසින් ඇදෙහි බැඳ හිස පහතට සිටින සේ කැබිය යුත්තේ ය. මරණය හෝ මරණ මාත්‍ර වූ හෝ දුකක් පැමිණෙයි. 'පට්ඨකපේ' හැසිරෙන්නේ ය. මේ ගාථාවෙන් කුමක් කියයි ද ? යම් සේ ආයුධයකින් උඩු අතට පහර දෙන ලද පුරුෂයකු උල් ගොඩ නිසා වූ කුලාලයට පිළියම් කරනු පිණිස වීර්යය අරඹයි. උත්සාහ දරයි. දැඩි ප්‍රයත්නයක් දරයි. යම් සේ හිස ගිනි ගන්නා කල්හි හිස ගිනිගත් තැනැත්තේ එය නිවීම පිණිස වීර්යය අරඹයි ද උත්සාහ දරයි ද දැඩි ප්‍රයත්නයක් දරයි ද භාග්‍යවතුන් වහන්ස, එසේ ම හික්කුව ද කාමරාගය දුරු කොට සිහියෙන් යුක්ත වී අප්‍රමාදී වී දිවි ගෙවතැයි කියයි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ (මෙසේ) සිතු සේක: මේ දේවතාවිය විසින් උපමාව මෙතෙක් දැඩි කොට ගෙනෙන ලදී. අර්ථය සීමා කොට ගෙන සිටී. යළි යළිත් කථා කරන්නී වුව ද ඇය කාමරාගයේ විෂ්කම්භන ප්‍රහාණය ම පවසන්නී ය. යම් තාක් කාමරාගය (අර්භත) මාර්ගයෙන් වැසුම් නො හරී ද ඒ තාක් ලුහුබදින ලද්දේ වේ. මෙසේ ඒ උපමාව ම ගෙන ප්‍රථම මාර්ගය වශයෙන් දේශනාව හරවා දක්වන සේක් දෙවැනි ගාථාව වදාළ සේක. එහි අර්ථය මුලින් දැක්වූ ආකාරයෙන් ම දක යුතු ය.

ප්‍රථම සූත්‍රය යි.

1.3.2

දෙවැන්නෙහි : 'නාච්ඡන්ධං චුසති' විපාකය, කර්මය ස්පර්ශ නො කරන්නනු ස්පර්ශ නො කරයි. කර්මය ම හෝ ස්පර්ශ නො කරන්නානු කර්මය ස්පර්ශ නො කරයි. නො කරන්නෙක් කර්ම නො කරයි. 'චුසන්ධංඤ්ච නතො චුසෙ' විපාකය කර්මය ස්පර්ශ කරන්නනු ස්පර්ශ කරන්නේ ය. කර්මය ම හෝ ස්පර්ශ කරයි. කරන්නා කර්මය කරයි. එහෙයින් ස්පර්ශ කරන්නනු ස්පර්ශ කරයි. 'අප්පදධංඤ්චදොසිනං' යම් සේ ස්පර්ශ නො කරන්නනු විපාකය ස්පර්ශ නො කරයි ද ස්පර්ශ කරන්නනු

විපාකය ස්පර්ශ කරයි ද, මෙය කර්ම විපාකවල ධර්මතාවකි. එහෙයින් 'යො අපාද්ධාසස නරසස දුසසති සුද්ධාසස පොසසස අනඛිගණසස' (යමෙක් නිදොස් වූ නිකෙළෙස් වූ පුද්ගලයකුට ද්වේෂ කරයි ද) යි (කියන ලදී). එසේ පවසන ලද නිදොස් පුද්ගලයනට ද්වේෂ කරන පුද්ගලයා කර්මය ස්පර්ශ කරන ඒ පුද්ගලයා ම කර්මය ස්පර්ශ කරයි; විපාකය හෝ ස්පර්ශ කරයි. හේ අනෙක් තැනැත්තාට හිංසා කිරීමට හැකි වූයේ හෝ නො වූයේ වුව ද, මෙයින් තමා සතර අපායේ තබන්නේ වේ. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'තමෙව බාලං පච්චෙති පාපං සුබ්බමො රජො පටිචාතංව බිංහො' (ඒ පාපය උඩු සුළඟට දූමු සියුම් දූවිල්ලක් මෙන් ඒ බාලයා ම පැසවයි) යනුවෙන් වදාළ සේක.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

1.3.3

තෙවැන්නෙහි : 'අනො ජටා' යන ගාථාවෙහි අර්ථය මෙසේ ය: 'ජටා' යනු තෘෂ්ණාවට (ජාලිනී - තෘෂ්ණාව) සමාන වචනයකි. එය රූපාදී ආරම්භණවල ඉහළ පහළ වශයෙන් යළි යළිත් උපදවන බැවින් එකට කර මසන (ගොතන) ලද අර්ථයෙන් - උණ පදුරු ආදියෙහි අකුචලින් ගෙතුණු දෑක් මෙන් යි - ජටා. ඒ (තෘෂ්ණා) තෙමෝ ස්වකීය පරිෂ්කාරවල, අන්‍ය පරිෂ්කාරවල, ස්වකීය ආත්මභාවවල, අන්‍ය ආත්ම භාවවල, අධ්‍යාත්මික ආයතනවල, බාහිර ආයතනවල උපදවන බැවින් 'අනො ජටා බහි ජටා' යි කියනු ලැබේ. ඇය (තණ්හාව) විසින් උපදවනු ලබන දෑලෙන් ප්‍රජාව වෙළී-පැටලී සිටියි. යම් සේ උණ ගස්වල අතු ඉති දෑලෙන් උණ ගස් ආදිය (පැටලී ඇත්තා සේ) ඒ තෘෂ්ණා දෑලෙන් මේ සියලු ම සත්ත්ව නිකාය සංඛ්‍යාත ප්‍රජාව ද පැටලී ඇත්තේ ය, වෙළන ලද්දේ ය, ගොතන ලද්දේ ය යන අර්ථ යි. යම් හෙයකින් මෙසේ වෙළී ඇත්තේ ද, 'තං තං ගොතම පුච්ඡාමි' එහෙයින් එය විමසමි. 'ගොතම' භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගෝත්‍ර නාමයෙන් ආමන්ත්‍රණය කරයි. 'කො ඉමං විජටයෙ ජටං' මෙසේ වෙළාගෙන සිටින තෙධාතුක වෙළුම - අවුල - කවරෙක් ලිහයි ද ? නිරවුල් කිරීමට කවරෙක් සමත් වේ ද යි විමසයි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහි අර්ථය පහදා දෙන සේක් 'සීලෙ පතිධ්‍යාය' ආදිය වදාළ සේක. එහි 'සීලෙ පතිධ්‍යාය' යනු වතුපාරිශුද්ධ සීලයෙහි පිහිටා; මෙහි ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දල (අවුල) ලිහීම ගැන

ප්‍රශ්න කරනු ලැබූ සේක් ශීලය ආරම්භ කරමින් එකක් අසන ලදුව වෙනෙකක් පවසතැයි නො දන යුතු ය. අවුල ලිහීමෙහි පදනම් අර්ථයෙන් ම 'ශීලය' වදාරන ලදී. 'නරෝ' සත්ත්වයා, 'සපඤ්ඤා' කර්මජ ත්‍රිභේදක ප්‍රතිසන්ධි ප්‍රඥාවෙන් ප්‍රඥාවන්ත වූ 'විනං පඤ්ඤාඤච භාවයං' සමාධියත් විපස්සනාවත් වඩන්නේ; විත්ත මාතෘකාවෙන් මෙහි අෂ්ට සමාපත්තිය දක්වන ලදී. 'පඤ්ඤා' නාමයෙන් 'විදර්ශනාව' (දක්වන ලදී), 'ආනාපි' විර්යවන්ත වූ, විර්යය වූ කලී කෙළෙස් තවන - දවන අර්ථයෙන් 'ආනාපි' යි කියනු ලැබේ. එය ඔහුට ඇතැයි 'ආනාපි' වේ. 'නිපකො' නෙපකක යනු ප්‍රඥාව ය; එයින් යුක්ත වූයේ ය යන අරුත යි. මේ පදයෙන් පාරිභාරිය ප්‍රඥාව පෙන්වා ලයි. 'පාරිභාරිය ප්‍රඥාව' නම්: මේ උද්දේසයට (බණ ඉගෙනීමට) සුදුසු කාලය යි, මේ ප්‍රශ්න විචාරීමට සුදුසු කාලය යි ආදී ක්‍රමයට සෑම තත්හි කටයුතු කිරීමට සැකසුණු ආරක්ෂා කළ යුතු ප්‍රඥාව යි. මේ ප්‍රශ්න විසඳුමෙහි තෙවරක් 'ප්‍රඥාව' සදහන් වූයේ වෙයි. එහි ප්‍රථමය ජාති පඤ්ඤා ය; දෙවැන්න විපස්සනා පඤ්ඤා ය; තෙවැන්න සබ්බකිච්ච පරිනායිකා පාරිභාරිය පඤ්ඤා ය. 'සො ඉමං විජටයෙ ජටං' මේ ශීලාදියෙන් සමන්විත වූ ඒ හික්ෂුව, යම් සේ පුරුෂයෙක් පොළවෙහි සිට ගෙන මනා කොට මුවහත් කළ ආයුධයක් ඔසවා මහත් උණ පඳුරක වෙළු හරින්නේ ද එලෙස ශීලයෙහි පිහිටා සමාධි තලයෙහි නියුතු මුවහත ඇති විදර්ශනා ප්‍රඥා නමැති ආයුධය විර්යය බලයෙන් දැඩි ලෙස අල්ලා ගත් පාරිභාරිය ප්‍රඥා හස්තයෙන් ඔසවා තම සන්තානයෙහි ඇති සියලු තණ්හා වෙළු හරී, මැනවින් කපා හරී, දෙපළු කරයි. මෙපමණකින් සේඛ භූමිය (රහත් එලය හැර ඉතිරි මග පල) විස්තර කොට, දැන් වෙළු (අවුල්) නිරවුල් කර සිටින මහා ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේ දක්වන සේක්, 'යෙසං' ආදිය වදාළ සේක. මෙසේ අවුල් නිරවුල් කොට සිටි ක්ෂීණාශ්‍රවයන් වහන්සේ දක්වා යළි අවුලෙහි නිරවුල් වන අවස්ථාව දක්වන්නෝ 'යඤ්ඤා නාමඤ්ඤා' ආදිය වදාළ සේක. එහි 'නාමං' අරුපි ස්කන්ධ සතර ය. 'පටිසං රූපසඤ්ඤා' මෙහි ප්‍රතිස සංඥා වශයෙන් කාම භවය ගන්නා ලදී. රූප සංඥා වශයෙන් රූප භවය යි. ඒ දෙක ගත් කල්හි භව සංකල්පයෙන් අරූප භවය ගන්නා ලද්දේ ම ය. 'එතොසා ඡිජ්ජනෙ ජටා' මෙහි තෙභූමක සංසාරය අවසන් කරන තත්හි ජටා (දූල) සිද්ධි. නිවනට පැමිණ සිදු ලයි නිරුද්ධි වෙයි යන මේ අර්ථය දක්වන ලද්දේ වෙයි.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

1.3.4

සිවු වැන්නෙහි : 'යනො යනො' පාපයෙන් හෝ යහපත් බවින් හෝ; මේ දේවතාවා වනාහි කුශලාකුශල ආදී ප්‍රභේද සහිත ලෝකික වූ හෝ ලෝකෝත්තර වූ යම් කිසි මනසක් වේ ද එය වැළැක්විය යුත්තේ ම ය, ඉපිදවිය යුතු නො වන්නේ ය යන ලබ්ධිය ඇත්තෙකි. 'ස සබ්බතො' = සො සබ්බතො (ඔහු සියල්ලෙන්); ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ දේවතාවා අනියානික (අනෙර්යානික) කථාවක් කරයි, සිත වැළැක්විය යුතු වුවක් ද වේ, වැඩිය යුත්තක් ද වේ, විභජනය කොට මැයට දක්වන්නෙමි යි සිතා දෙවැනි ගාථාව වදාළ සේක. එහි 'මනො යතසාමාගතං' 'න සබ්බතො මනො නිවාරයෙ' (සියල්ලෙන් සිත නො වළකන්නේ ය) යි යමක් පවසන ලද ද සියල්ලෙන් නො වැළැක්විය යුත්තේ යම් සිතක් ද ඒ කවරක් ද ? 'මනො යතසාමාගතං' සංයත භාවයට පැමිණි යම් සිතක් - 'දන් දෙන්නෙමි, සිල් රකින්නෙමි' ආදී ක්‍රමයෙන් - උපන්නේ ද ඒ සිත නො වැළැක්විය යුත්තේ ය. ඒකාන්තයෙන් ම යළි යළිත් වැඩිය යුතු ය, ප්‍රචර්ධනය කළ යුතු ය. 'යනො යනොව පාපකං' යම් යම් ලෙසකින් අකුශලය උපදී ද ඒ ඒ දෙයින් එය (සිත) වැළැක්විය යුත්තේ ය.

සතර වැනි සූත්‍රය යි.

1.3.5

පස් වැන්නෙහි : 'කතාචී' මාර්ග සතරින් කරන ලද කෘත්‍යය ඇත්තේ, 'අභං වදාමි' මේ දේවතාවිය වන ලැහැබිහි වසන්නී, ආරණ්‍යවාසී හික්කුන්ගේ 'මම අනුභව කරමි, මම හිඳ ගනිමි, මගේ පාත්‍රය මගේ සිවුර' ආදී කථා ව්‍යවහාරය අසා (මෙසේ) සිතුවා ය. 'මම මේ හික්කුන් ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන් හැටියට සළකමි. ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන් හට මේ ආකාරයේ සත්ත්ව උපලබ්ධි නිෂ්‍රිත කථාවක් වේ ද ? නො වේ ද ?' එය දැන ගන්නා අටියෙන් ප්‍රශ්න කරයි. 'සමඤ්ඤං' ලෝක නිරූක්ති; ලෝක ව්‍යවහාරය; 'කුසලො' ස්කන්ධ ආදියෙහි දක්ෂ වූ; 'වොභාරමඤ්ඤන' උපලබ්ධි නිෂ්‍රිත කථාව හැර දමා ව්‍යවහාරයේ වෙනසක් නො කරමින් 'මම, මගේ' යි කියයි ද, "ස්කන්ධයෝ අනුභව කරති, ස්කන්ධයෝ හිඳ ගනිති, ස්කන්ධයන්ගේ පාත්‍රය, ස්කන්ධයන්ගේ චීවරය" යි කී කල්හි ව්‍යවහාර වෙනසක් වෙයි. කිසිවෙක් තේරුම් ගන්නේ ද නැත. එහෙයින් එසේ

නො කියා ලෝක ව්‍යවහාරයෙන් ව්‍යවහාර කරති. ඉක්බිති දේවතාවිය ස්වකීය දෘෂ්ටිය වශයෙන් කියයි ද මාන වශයෙන් පවසයි ද යි සිතා යළිත් 'යො හොති' යි විවාළා ය. එහි 'මානං නු බො' ඒ හික්ෂුච මානයට පැමිණ මාන වශයෙන් පවසන්නේ නො වේ ද ? ඉක්බිති, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ දේවතාවිය ක්ෂීණාශ්‍රවයන් හා සමාන බවක් කරති යි සිතා ක්ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ නව වීධ වූ මානය ද ප්‍රහීණ වී ඇතැයි දක්වන්නාහු යළි ගාථාවක් වදාළ සේක. එහි 'විදුපිතා' නසන ලද්දේ ය. 'මානගජ්ජස' 'මානා ච ගජා ච අසා' (මානයක් ගැටක් වේ.) මාන - මඤ්ඤනා; ත්‍රිවිධ වූ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන යනාදිය මඤ්ඤනා ය. හේ ඒවා ඉක්ම වූයේ ය, අතික්‍රාන්ත වූයේ ය යන අරුත යි. සෙස්ස පෙර කියන ලද පරිදි ම ය.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

1.3.6

සය වැන්නෙහි : 'පුට්ඨං' ප්‍රශ්න කිරීමට ; 'කථං ජානෙමු' කෙසේ දැන ගනිමු ද ? 'දිවාරනිං' දවල් ද රෑ ද 'තජ්ජ තජ්ජ' යම් යම් තැනක බබළන ලද ද ඒ ඒ තැන්වල 'එසා ආහා' ඒ බුද්ධාලෝකය ; එය කුමක් ද ? ඤාණාලෝකය හෝ වෙයි; ප්‍රීති ආලෝකය හෝ (වෙයි); ප්‍රසාද ආලෝකය හෝ (වෙයි); ධර්ම කථා ආලෝකය හෝ (වෙයි). මේ සියල්ල බුදුන් වහන්සේලාගේ පහළ වීමක් සමග උපන් ආලෝකය 'බුද්ධාහා' නම්. මෙය 'අනුසාරා' සර්ව ශ්‍රේෂ්ඨ වූ අසද්දාශ වූ යනු යි.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

1.3.7

සත් වැන්නෙහි : 'කුතො සරා නිවහනති' මේ සංසාර විල් (ප්‍රවාහයෝ) කොහි නවතින් ද ? කුමකට පැමිණ (ඉන් ඔබ්බට) නො පවතින් ද ? යනු අර්ථය යි. 'න ගාධති' නො පිහිටයි. 'අතො' නිර්වාණයෙන් අනතුරුව සෙස්ස කියන ලද අර්ථ පරිදි ය.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

1.3.8

අට වැන්නෙහි : නිධන් ගත වූ මුතුහර ආදී මහත් ධනය මොවුන්ට ඇතැයි මහඟුනා. රන් රිදී බඳුන් ආදී මහාභෝග මොවුන්ට ඇතැයි මහාභෝගා 'අඤ්ඤාමඤ්ඤාහිගිජ්ඣානි' 'අඤ්ඤාමඤ්ඤාං' ඔවුනොවුන් 'අහිගිජ්ඣානි' පතති, කැමති වෙති. 'අනලඛකතා' තෘප්තියට පත් නො වුවාහු, සැහීමට පත් නො වුවාහු 'උස්සුකකපාතෙසු' නානා විධ ක්‍රියා හටගත් කල්හි; නූපන් රූප ආදිය ඉපදවීම පිණිස, උපන් ඒවා පරිභෝග කිරීම පිණිස උත්සාහවන්ත වූ කල්හි; 'භවසොතානුසාරිසු' සසර නමැති සැබ පහර අනුව ගමන් කරන කල්හි 'අනුස්සුකා' උත්සාහ රහිත වූ 'අගාරං' ගැහැනිය සමග ගෘහය 'විරාජිය' හැර දමා (නසා) සෙස්ස කියන ලද පරිදි ම ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

1.3.9

නව වැන්නෙහි : 'චතුළකං' ඉරියව් සතර, ඉරියව් මෙහි 'චක්‍ර' යි අදහස් කරන ලදී. 'නවදාරං' තුවාල නවයෙන් යුත් ද්වාර නවය; 'පුණ්ණං' අශුවියෙන් පිරුණු; 'ලොහෙන සංයුතං' තණ්හාවෙන් සංයුක්ත වූ; 'කථං යාත්‍රා භවිසසති' ඒ ආකාරයේ ගර්භයට කෙසේ නම් බැහැර වීමක් වන්නේ ද ? කෙසේ නම් මුක්තියක් - නිදහස් වීමක් - සමතික්‍රමණයක් සිදු වන්නේ දැයි විමසයි. 'නඬි' බද්ධ වෛරය, මුල් අවස්ථාවේ ක්‍රෝධය පසු කාලයෙහි බද්ධ වෛරය යි. මෙසේ පවත්නා බලවත් ක්‍රෝධය යන අර්ථය යි. 'වරකං' "ජෙත්වා නඬං වරකකඤ්ච සන්දාමං සහනුකකමං" (තෝන් ලනුව සහිත බැම්ම - රැහැනක් - වරපටත් බිඳ දමා) යන ගාථාවෙහි තෘෂ්ණා වරපටට 'දිට්ඨිසන්දාම' යන නම ඇතිවිණි. මෙහි වනාහි පාළියෙහි නිර්දේශිත කෙළෙස් හැර අවශේෂ වරපට යයි දක යුතු. මෙලෙස 'කෙළෙස් වරපට ද කපා' යන අරුත යි. 'ඉච්ඡා ලොභං' එක ම ධර්මය (දේ) කැමති අර්ථයෙන් 'ඉච්ඡා' ලෙස ද ලෝභ වීමී අරුතින් 'ලෝභ' යි ද කියන ලදී. පළමුවෙන් දුර්වල ලෙස උපන්නේ හෝ 'ඉච්ඡා' වේ. පසුව බලවත් ලෙස උපන්නේ 'ලෝභ' වේ. නො ලද දේ පැතීම හෝ 'ඉච්ඡා' ය. ලැබුණු වස්තු කෙරෙහි (ඇත්තේ) 'ලෝභ' ය. 'සමුලං තණං' අවිද්‍යාව මුල් කොට ගත් සමුලක (මුල්

සහිත) තෘෂ්ණාව 'අබ්බුඤ්ඤා' අග්‍රමාර්ගයෙන් උපුටා දමා (ගලවා දමා) සෙස්ස පෙර කී පරිදි ම ය.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

1.3.10

දස වැන්නෙහි : එණිජඤ්ඤා ඒණි මුවාගේ මෙන් මනා ලෙස වට වූ ජඩ්ඤා (කෙණ්ඩ) ඇති; කීසං (කෘශ) මහත් නො වූ; සම ශරීර ඇති; නැතහොත් අවිච්චි මැළවුණු මල් ගඳ විලවුන්වලින් මැනවින් වඩන ලද සිරුර යනු ද අරුත් වේ. විරං විරියවන්ත වූ; අප්‍රානාරං - හෝජනයෙහි පමණ දැන වළඳන හෙයින් ස්වල්ප ආහාර ඇති; විකාල හෝජන ප්‍රතික්ෂේප කිරීම් වශයෙන් සීමිත ආහාර ඇති හෝ; අලොලුපං ප්‍රත්‍ය සතරෙහි (සිවු පසෙහි) ලොල් බව රහිත වූ; මෙය රස තෘෂ්ණාව ප්‍රතික්ෂේප කිරීම හෝ වේ; සීහං වෙකචරං නාගං තනි ව හැසිරෙන සිංහයෙකු මෙන්; තනි ව හැසිරෙන ඇතෙකු මෙන්; කණ්ඩායම් සමග වසන්නෝ ප්‍රමාදී වූවෝ ය. තනි ව හැසිරෙන්නෝ අප්‍රමාදී වූවෝ ය. එහෙයින් තනි ව හැසිරෙන්නෝ ම ගන්නා ලදහ. පවේදිකා ප්‍රකාශ කරන ලදී; කියන ලදී; එසේ මේ නාම රූපයෙහි; පඤ්චකාම ගුණ වශයෙන් රූපය ගන්නා ලදී. මනසින් නාමය (ගන්නා ලදී). දෙකින් ම විනිර්මුක්ත නො වූ ධර්ම ගෙන පඤ්චස්කන්ධ ආදී වශයෙන් ද මෙහි ආධාර විභක්තිය යෙදිය යුතු ය.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

තෙවැනි සන්ති වර්ගය යි

1.4.1

සතුලපකායික වර්ගයේ පළමු වැන්නෙහි සතුලපකායිකා සියයක් (සතං) ධර්මය සමාදන් වීම් වශයෙන් උසස් ලෙසින් කථා කොට (උලලපෙත්වා) ස්වර්ගයෙහි ඉපදිණැයි 'සතුලපකායික' නම් වේ. එහි කථා වස්තුව මෙසේ ය: බොහෝ මුහුදු වෙළෙන්දෝ නැවෙන් මුහුදට බටහ. මුදා හළ ඊයක වේගයෙන් යන ඔවුන්ගේ නැවෙහි මහත් විවරයක්

සත් වැනි දවස මහ සමුදුර මැද දී හට ගැනිණි. මහ දිය රැළි නැගී නැව ජලයෙන් ජිරෙයි. ගිලෙන නැවෙහි මහජනයා තම තමන්ගේ දෙවිවරුන්ගේ නම් ගෙන යාඥා කරමින් වැළඹුනහ. ඔවුන් අතර එක් පුරුෂයෙක් මේ ආකාරයේ බියක දී ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ඇත්තේ නො වේ දැයි ආචාර්ජනය කරන්නේ තමාගේ පිරිසිදු සරණයක් ශීලයක් දක යෝගියෙකු මෙන් පලක් බැඳ හිඳ ගත්තේ ය. අන් අය අහයට (බිය නො වීමට) කාරණය කුමක් දැයි ඔහුගෙන් විමසූහ. හේ ඔවුනට (මෙසේ) පැවසී ය. "පිත්තවත්ති, මම නැවට නඟින දවසේ හික්ෂුසංඝයාට දනක් දී සරණයක් ශීලයක් ගතිමි. එහෙයින් මට හයක් නැත." "උතුමනි, ඒවා අන්‍යයන්ටත් සුදුසු වේ ද ?" "එසේ ය සුදුසු වේ." "එසේ නම් අපටත් දෙනු මැනවි." හේ ඔවුන් සියය සියය ලෙස කණ්ඩායම් හතකට වෙන් කළේ ය. ඉන් පසු ව පඤ්චශීලය දුන්නේ ය. ඔවුන් අතර පළමු කෙණ්ඩා සියය ගොප ඇටය දක්වා වූ ජලයෙහි සිට (පත්සිල්) ගත්හ. දෙවැන්න (දෙවැනි සියය) දණ හිස තෙක්, තෙවැන්න ඉගටිය තෙක්, සිවු වැන්න නාභිය තෙක්, පස් වැන්න පපු පෙදෙස තෙක්, සය වැන්න ගෙළ තෙක්, සත් වැන්න මුවෙන් ලුණු දිය පෙවෙන තෙක් වූ ජලයෙහි සිට සමාදන් වූහ. ඔහු ඔවුන් හට සිල් සමාදන් කරවා ඔබලාට අන් සරණක් නැත, ශීලය ම ආචාර්ජනා කරවූ යි හඬ ගැවේ ය. ඒ සත් සියය ම එහි කාලක්‍රියා කොට, (මරණ) ආසන්න කාලයෙහි ගන්නා ලද ශීලය හේතුකොට ගෙන තව්තිසා දෙවිලොවෙහි උපන්නාහු ය. ඔවුනට සමූහ වශයෙන් ම විමාන පහළ විය. සියල්ල මැද ආචාර්යවරයාට යොදුන් සියයක් වූ ස්වර්ණ විමානය පහළ විය. අවශේෂ ඒවා ඊට පරිවාර වී සියල්ලට පහතින් දොළොස් යොදුනක් වී ය. ඔවුහු (එහි) පහළ වූ මොහොතේ ම කර්මය ආචාර්ජනය කරන්නාහු ආචාර්යවරයා නිසා සම්පත් ලැබීම දක 'යමු, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සම්පයෙහි අපගේ ආචාර්යවරයාගේ ගුණ පවසන්නෙමු' යි මැදියම් රූප පසුවත් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත එළඹියහ. ඔවුනතුරින් දේවතාවන් හය දෙනෙක් ආචාර්යවරයාගේ ගුණ කියනු පිණිස එක් එක් ගාථාවක් බැගින් පැවසූහ. එහි සබ්බිරෙව පණ්ඩිතයන් සත්පුරුෂයන් සමග ම, "ර" කාරය පද සන්ධිය පිණිස ය. සමාසෙප් එක් ව සිටින්නේ ය. මෙය දේශනා ශීර්ෂ ම ය. සියලු ඉරියව් සත්පුරුෂයන් සමග ම පවත් වන්නේ ය. කුබ්බෙප් කරන්නේ ය. සප්ථවං මිත්‍රසන්ථවය යි. තෘෂ්ණාසන්ථවය කිසිවකු සමග වත් නො කළ යුත්තේ ය. මිත්‍රසන්ථවය බුදු පසේ බුදු හා බුදු සවිචන් සමග කළ යුත්තේ ය. මේ පිළිබඳ ව මෙය කියන ලදී. සතං බුද්ධාදී සත්පුරුෂයන්ගේ, සඬාමමං පඤ්ච ශීල, දස ශීල, සතර සතිපට්ඨාන ආදී කොට ඇති සද්ධර්මය, මෙහි වූ කලී පඤ්ච ශීලය

අදහස් කරන ලදී. සෙයෙහි හොඳින් අභිවෘද්ධිය වේ, න පාපියො කිසිදු ලාමක (පහත්) දෙයක් නො වේ.

නාඤ්ඤතො වැලිවලින් තෙල් ආදිය මෙන් අන්‍යාකාරයකින්; අන්ධබල බවින් ප්‍රඥාවක් නම් නො ලබයි. තල ආදියෙන් තෙල් ආදිය (ලැබෙන්නාක්) මෙන් සත් පුරුෂයන්ගේ ධර්මය දැන පණ්ඩිතයා ම සේවනය කරන්නේ - භාජනය කරන්නේ - ලබයි.

සොකමජෙකු ඉන්කයට හේතු වන වස්තූන්ගේ හෝ ඉන්කයට පත් වූ සත්ත්වයන්ගේ හෝ අතරට පැමිණියේ ඉන්ක නො කරයි. බන්ධුල මල්ලසේනාපතිගේ මල්ලිකා උපාසිකාව මෙන් ද, පන්සියයක් සොරුන් මැදට පත් සැරියුත් හිමියන්ගේ සද්ධිභාරික (එක් ව වාසය කරන) සංකීර්ව සාමණේරයන් මෙන් ද, ඤාති මජ්ඣමනික විරොචනී ඥාති සමුහයා මැද සංකීර්ව තෙරුන්ගේ සද්ධිභාරික අධිමුත්තක සාමණේරයන් වහන්සේ මෙන් බබළයි. උන්වහන්සේ වනාහි තෙරුන් වහන්සේගේ නැගණියගේ පුත්‍රයා ය. ඉක්බිති තෙරුන් වහන්සේ හෙරණුවන්ට පැවසූහ: "සාමණේරයනි, (නිසි) වයසට පැමිණියේ වෙහි. යන්න, වස් ගණන විමසා එනු මැනවි, ඔබ උපසම්පදා කරන්නෙමු." හෙරණු ද යහපතැයි තෙරුන් වැද පා සිවුරු ගෙන සොරුන්ගේ අඩවියේ පහත කෙළවර නැගණියන්ගේ ගමට ගොස් පිඬු පිණිස ගිය සේක. නැගණිය හෙරණුවන් දැක වැද ගෙයි වඩා හිඳුවා දන් වැළඳෙව්වා ය. දන් වැළඳීමෙන් අනතුරු ව වර්ෂ ගණන විමසී ය. ඇය "මම නො දනම් මගේ මව දැනිනි යි කීවා ය. හෙරණුවෝ, ඔබ සිටින්න, මම මව ළඟට යන්නෙමි යි අඩවියට ඇතුළු විය. සොරෙක් ඇත සිට ම හෙරණුවන් එනු දැක සොර පුරුෂයාට දැන්විය. සොරු "එක් හෙරණෙක් අඩවියට ඇතුළු වී ඇත. යනු, ඔහු ගෙන එනු" යි අණ කොට, සමහරු, 'මොහු මරමු'යි කීහ. සමහරු 'අත හරිමු'යි (කීහ). සාමණේරයෝ මෙසේ සිතූහ. "මම සේබ වෙමි, ක්‍රියා සහිත වූයේ වෙමි. මේ අය සමග සාකච්ඡා කොට මගේ අර්ථ සිද්ධිය කර ගන්නෙමි" යි. සොර දෙවුවා අමතා ඇවත ඔබට උපමාවක් දැක්වන්නෙමි යි මේ ගාථා පැවසූහ.

අහු අතීතමධානං අරඤ්ඤසමිං බ්‍රහා වනෙ
වෙනො කුටානි ඔඤ්ඤතො සසකං අවධි තදා
සසකඤ්ච මතං දිසවා උබ්බිගගා මිගපකිනො
එකරතනිං අපකාමුං අකීචචං වතතනෙ ඉධ

තරුව සමණං හන්වා අධිමුත්තං අකිඤ්චනං
අද්ධිකා නාගමිසසන්ති ධනජාති හවිසසතිති

සචචං බො සමණො ආහ අධිමුත්තො අකිඤ්චනො
අද්ධිකා නාගමිසසන්ති ධනජාති හවිසසතිති

සචෙ පටිපථෙ දිඤ්චා නාරොචෙසසසි කසාචි
තච සචචමනුරක්ඛන්තො ගච්ඡ හන්තෙ යථා සුඛන්ති.

“පෙර ආරණ්‍යයෙහි - මහ වනයෙහි - සේවකයෙක් මළ පුඩු එළා
භාවෙකු ඝාතනය කළේ ය. මළ භාවා දෑක උද්වේගයට පත් මෘග
- පක්ෂීහු අවුර්ඛක් (ම) පවතී යි එක රැයකින් ම පිටව ගියහ. එසේ
ම කිසිවක් නැති ශ්‍රමණයෙකු වූ අධිමුක්ත ඝාතනය කොට (ඝාතනය
කළ කල්හි) මගීහු නො එන්නාහ, ධන භාති වන්නේ ය” යි.
කිසිවක් නැති අධිමුක්ත ශ්‍රමණයන් වහන්සේ සත්‍යයක් කීහ. මගීහු
නො එන්නාහ. ධන භාති වන්නේ ය.” ඉදින් මග දී දෑක කිසිවකුට
හෝ නො පවසන්නෙහි නම්, ඔබතුමන්ගේ සත්‍යය මැනවින්
රකිමින්, ස්වාමීනී කැමති සේ යනු මැනවි” යි.

හෙරණුවෝ ඒ සොරුන් විසින් මුදා හරිනු ලැබුවෝ යන්නාහු
නැයින් ද දෑක ඔවුනට පවා නො කීවේ ය. ඉක්බිති සොරු ඔවුන් ආ විට
අල්ලා ගෙන වධ හිංසා පැමිණවූහ. පපුවට ගසමින් වැළපෙන ඔහුගේ
මට්ට සොරු මෙසේ පැවසූහ.

කිං තෙ භොති අධිමුත්තො උදරෙ වසිතොති ව
පුට්ඨා මෙ අමම අකධාහි කථං ජානෙමු තං මයන්ති

අධිමුත්තසස අහං මාතා අයඤ්ච ජනකො පිතා
හගිනී භාතරො චෙනෙ සබ්බෙව ඉධ ඤාතයො
අකිච්චකාරි අධිමුත්තො යං දිඤ්චා න නිචාරයෙ

එතං බො වත්තං සමණානං අරියානං ධම්ම ජිවිතං
සචචවාදි අධිමුත්තො යං දිඤ්චා න නිචාරයෙ

අධිමුත්තසස සුචිණෙණන සචචවාදියා හික්ඛුනො
සබ්බෙව අහයං පත්තා සොප්ථං ගච්ඡන්තු ඤාතයො

(“කිම අධිමුක්ත කුසෙහි විසුයේ ද? මැණියනි, මට කියනු
මැනවි, එය අපි කෙසේ දැන ගනිමු ද? ”යි විමසන ලදී. ”මම

අධිමුත්තගේ මව (වෙමි), මේ පියා ය. මේ අය නැගනී ය, සොහොයුරෝ ය. මේ සියලුම දෙනා නැගෝ ය. යමක් දක අකිළවකාරී අධිමුත්ත (අපගේ ගමන) නො වැළැක්වූයේ ද, එය ධර්මජීවී වූ ආර්යග්‍රමණයන්ගේ ව්‍රතය යි. යමක් දක (අප) නො වළක්වක් ද අධිමුත්ත සත්‍යවාදී ය. සත්‍යවාදී හික්ෂුවක් වූ අධිමුත්තගේ පිරිසිදු බව හේතුවෙන් සියළු ම දෙනා අභයට පත්වූහ. නැගිනි, සුවසේ යනු මැනවි" යි ඒ පන්සියයක් සොරුන් විසින් නිදහස් කරනු ලැබ ගොස් අධිමුත්ත හෙරණුනට කීහ.

"තව තාත සුවිණේණන සච්චවාදිසස හික්ඛුනො සඬෙඛ ච අභයං පතො සොතී පච්චාගමහමසෙ"

(පුතනුවනි, සත්‍යවාදී හික්ෂුවක් වූ ඔබගේ පවිත්‍රත්වය හේතුකොට ගෙන සියලු ම දෙනා අභයට පත් වූවෝ සුවසේ ආපසු පැමිණියෙමු")

ඒ පන්සියයක් සොරු ද ප්‍රසාදයට පත් ව අධිමුත්ත සාමණේරයන් වෙත පැවිදි වූහ. හෙරණුවෝ ඔවුන් රැගෙන උපාධ්‍යයයන් සමීපයට ගොස් පළමු ව තමා උපසපත් ව පසුව ඒ පන්සියක් දෙනා තමාගේ අන්තේවාසිකයන් (සමීපයෙහි වසන්නන්) කර උපසපත් කරවූහ. ඔවුහු අධිමුත්ත තෙරුන්ගේ අවවාදයෙහි පිහිටියාහු සියළු ම දෙනා අග්‍ර ඵලය වූ අර්භත්වයට පැමිණියහ. මේ අර්ථය ගෙන දේවතාවා "සතං සඤ්චමමඤ්ඤාය ඤාතිමජේඛි විරොචති" යි කී ය.

සාතනං සෑම දා සෑපසේ බොහෝ කලක් සිටිති යි කියයි. සඬබාසං වො ඔබ සියලු ම දෙනාගේ පරියායෙන කරුණින්, සඬබදුකඩා පමුළුවනි හුදෙක් ප්‍රශස්ත ම වනු පමණක් නො වේ, හුදෙක් ප්‍රඥාව ලබනු පමණක් නො වේ, ශෝක මධ්‍යයේ ශෝක නො කරයි. ඥාතීන් අතර බබළයි. සුගතියෙහි පහළ වේ. බොහෝ කලක් සුවසේ සිටියි, සියලු ම සසර දුකින් ද මිදෙයි.

ප්‍රථම සුත්‍රය යි.

1.4.2

දෙවැන්නෙහි : මවෙස් රා ව පමාදා ව - තම සම්පත් සැඟවීම් ලක්ෂණ සහිත මසුරු බවින් ද, සිහිය නොමැති බව ලක්ෂණ කොට ගත් ප්‍රමාදයෙන් ද, සමහරෙක්, දෙන්නාවූ මගේ මේ (ධනය) පිරිහීමට පත් වන්නේ ය, මට හෝ ගෙදර මිනිසුන්ට හෝ සංග්‍රහයක් නො වන්නේ යයි මසුරු බවින් දන් නො දෙති. කෙනෙක්, ක්‍රීඩා ආදියෙහි යෙදීම නිසා දානයක් දිය යුතු ය යන සිතුවිල්ල පවා උපදවා නො ගනිති. එවං දානං න දියති මෙසේ කීර්තිය දෙන, සම්පත් දෙන, සැප දෙන දානය නො දෙන්නේ යි නො දෙන කරුණ පවසයි. පුංඤ්ඤං ආකඛ්ඛමානෙන පුර්ව චේතනා ආදී ප්‍රභේද සහිත පින් කැමැත්තන් විසින්, දෙයාං හොති විජානතා දානයේ එලයක් ඇත යනුවෙන් දන්නා තැනැත්තා විසින් දෙනු ලැබිය යුත්තේ යැයි පවසයි.

තමෙව බාලං ඵසති ඒ බාලයා ම මෙහිත් පරලොවෙහිත් කුසගින්න හා පිපාසාව ස්පර්ශ කෙරේ. ළහු බද්දියි, හැර නො යයි. තසමා යම් භෙයකින් ඔහු ම ස්පර්ශ කෙරේ ද එහෙයින් විනෙයා මවෙස් රං මසුරු මළ නසා, දැස් රා දානං මලාහිභු (මසුරු) මළ මැඩ ලන පුද්ගලයකු වී, ඒ මසුරු මළ මැඩ පවත්වා දන් දෙන්නේ ය.

තෙ මතෙසු න මියනි නො දෙන සුලු බව නිසා මරණයෙන් මියගියවුන් අතර නො මැරෙත්, යම් සේ මළ පුද්ගලයෙක් පිරිවරා ගෙන, බොහෝ ආහාර පාන ආදිය තැබූ කල්හි මෙය මොහුට චේවා මෙය මොහුට (චේවා) යනුවෙන් නැඟිට බෙදීමක් නො කරයි ද, අදානසීල (නො දෙන සුලු) තැනැත්තා ද එසේ යයි මිය ගිය තැනැත්තාගේත් නො දෙන්නාගේත් හෝගයේ එක සමාන වෙත්. එහෙයින් දෙන අය සුලු අය ඒ ආකාරයේ මළවුන් අතර නො මියෙත් යනු අර්ථ යි. පන්ධානංව සහබ්බරං අප්පසමීං යෙ පවචෙජනි යම් සේ මහ මග කාන්තාර මාර්ගයේ එකට ගමන් කරන මඟිහු තමන් හා එකට ගමන් කරන මඟින් හට සුළු හෝ මඟට අවශ්‍ය දෑ බෙදා දෙත් ද, එසේ අනමතග්ග වූ සංසාර කාන්තාරයෙහි එකට ගමන් කරන්නාවූ එක් ව යන්නන් හට සුළු හෝ දෙයා ධර්ම බෙදා දෙන්නෝ ම ය. ඔවුහු මළවුන් අතර නො මියෙත්. එස ධමෙමා සනන්නො මේ පෞරාණික ධර්මය යි. 'සනන්නානං' පණ්ඩිතයන්ගේ හෝ ධර්මය මෙය වේ. අප්පසමකෙ - අල්ප වූ දෙයා ධර්මයෙහි කෙනෙක්, පවෙච්ජනි - දෙත්. බහුතෙකෙ න දිව්ජරෙ බොහෝ

හෝගවලින් යුක්ත වූ සමහරෙක් නො දෙත්. සහසෙසන සම. මිනා දහසක් සමගින් ප්‍රමාණ කරන ලද, දහසකින් දෙන ලද දානය හා සමාන වේ. දුර්ජායො - අනුගමනය නො කරන; පිරිම දුෂ්කර වේ යන අරුත යි.

ධම්ම. වරෙ - කුසල කර්ම පථ ධර්මයෙහි හැසිරෙන්නේ ද, යොධි සමුඤ්ජකං වරෙ (යො අපි) යමෙක් (බල මණ්ඩල) කලට්ඨි හෙවත් කමත ශුද්ධ කිරීම, (පලාල පොයන) පිදුරු කැලීම ආදී වශයෙන් (සමුඤ්ජක) වැටුණු ගොයම් කරල් ඇතිදීමේ කටයුතුවල යෙදෙන්නේ ය. දාරඤ්ච පොසං දරුවන් ද පෝෂණය කරමින්, දදමසසමිං කොළ ඉත්තක් පමණ වූ ස්වල්පයක් ඇති කල්හි පවා බෙදමින් දෙන්නේ ම ධර්මයෙහි හැසිරෙයි. සතං සහසානං දහස දහස කොට ගණන් කරන ලද පුරුෂයන්ගේ සියයක්, ශත සහසු (ලක්ෂය) යන අර්ථය යි. සහසසයාගිනං හික්ෂුන් සහසුයකගේ යාගය හෝ කහවනු සහසුයකින් පවත්වනු ලැබූ යාගය හෝ සහසුයාගය වේ. එය ඔවුනට ඇත්තේ නුයි සහසුයාගීහු වෙත්. ඒ සහසුයාගීන්ගේ; එයින් කහවණු කෝටි දහයක පිණ්ඩපාතය හෝ දක්වන ලදී. යම් කෙනෙක් එපමණ දෙත් ද නෙ කලමි නාශානි තථාච්චිසු යි කී ය. යම් ඒ පුද්ගලයෙක් වැටුණු ගොයම් කරල් එකතු කිරීමෙහි හැසිරෙන්නේ ම ධර්මයෙහි නියුතු වේ ද අඹුදරුවන් පෝෂණය කරමින් ස්වල්පයක් ඇති කල්හිත් දත් දෙන්නේ ද, සහසුයාගීහු ඒ ආකාර වූ කැනැත්තාගේ කලාවක් වත් නො වටිත්. ඒ දිළින්දා විසින් එක් කොටසක් පමණ වූ හෝ සලාක බතක් පමණ වූ හෝ දෙන ලද යම් දානයක් වේ ද ඔහුගේ දානයේ කලාවක් වත් ඒ සියලු ම දෙනාගේ දානය නො වටි. 'කලං' (කලාව) යනු දහසයෙන් පංශුව හෝ සියයෙන් පංශුව හෝ දහසෙන් පංශුව හෝ වේ. මෙහි සියයෙන් පංශුව ගන්නා ලදී. ඔහු විසින් දෙන ලද යම් දානයක් වේ ද එය සියයෙන් බෙදූ කල්හි, අන් අයගේ දශකෝටි සහසු දානය එයින් එක් කොටසක් වත් නො වටි යි කී ය.

මෙලෙස තර්කයන් වහන්සේ දානයෙහි අගය දක්වන කල්හි සම්පයෙහි සිටි දේවතාවා මෙසේ සිතී ය. මෙසේ මහත් වූ යාගය පාදයෙන් ගෙන කරකවා රතනසතික තරකයට විසි කරන්නාක් මෙන් ද මේ සීමිත වූ (අල්ප වූ) දානය සඳ මඩලේ තබන්නාක් මෙන් ද ඔසවා තබයි. කෙසේ නම් මෙය මහාර්ඝ වේ දැයි දනගනු කැමැත්තෙන් ගාරාවෙන් පැවසී ය. එහි කෙන කුමන කරුණකින්, මහගසනො මහත් බවට පැමිණියේ, 'විපුල' යන්නට සමාන වචනයකි. සමෙන දිනනසස දහාමෙන් සෙමෙන් දෙන ලද දානයේ.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුගේ දානය විග්‍රහ කොට දක්වන සේක් දදනි හෙකෙ ආදිය වදාළ සේක. එහි විසමෙ නිවිට්ඨා විශම වූ කාය, වාක්, මනෝ කර්මයෙහි පිහිටා, ජෙත්වා නළා පෙළා වධිත්වා මරවා, සොවධිත්වා අනුන් ශෝක හරිත කරවා, අසුමුඛා කදුළු වැකුණු මුහුණින් යුතු ව අනුන් හඬවා දෙන දානය 'අස්සමුඛ දාන' යි කියනු ලැබේ. සදණ්ඩා දඬුවමින් තර්ජනය කොට පහර දී දෙන ලද දක්ෂිණාව 'සදණ්ඩා' යි කියනු ලැබේ. එවං මම සම්මාසම්බුද්ධ වීමේ හේතුවෙන් මහාදානය ගෙන අල්ප ඵලයක් කිරීමට නම් නො හැක්කේ වෙමි. ස්වල්ප වූ දානය හෝ මහත් ඵල වේ. මේ මහා දානය එහි උපතේ ම වූ අපරිශුද්ධතාව නිසා ම අල්පඵල නම් වේ. අනික් ස්වල්ප වූ දානය එහි උපතේ ම වූ පරිශුද්ධතාව නිසා ම මහත්ඵල නම් වේ. මේ අර්ථ දක්වන සේක් 'එවං' යනාදිය පැවසූ සේක.

දෙවන සූත්‍රය යි.

1. 4. 3

තුන් වැන්නෙහි : උදානං උදානෙසි උදානයක් ප්‍රීතිවාක්‍යක් (ප්‍රකාශයක්) කළේ ය. යම් සේ තෙල් නියමිත ප්‍රමාණය (දරා) ගැනීමට නො හැකි ව බදුනෙහි උතුරා යයි ද, ඊට "අවසේක" (උතුරා යාම) යි කියනු ලැබේ. යම් ජලයක් තඩාගයකට (විලකට) දරා ගත නො හැකි ව, පිටාර ගලයි ද, ඊට 'ඕස' (සැඩ පහර) ය කියනු ලැබේ. එසේ ම යම් ප්‍රීති වචනයක් හදවතට දරා ගත නො හැකිවේ ද අධික වී ඇතුළත නිබ්මට නො හැකි ව පිටතට එයි ද එය 'උදාන' යි කියනු ලැබේ. මේ ආකාරයේ ප්‍රීතිමය වචන උච්චාරණය කරයි යන අර්ථ යි.

සඤ්ඤාසි සානු දානං කර්මයන් ඵලයන් අදහා දෙන ලද්දා වූ දානය යහපත් ලෙස (ධාර්මික ලෙස) ලැබුයේ හොද වුවක් ම ය. 'මැනවි' යි කියත්, කෙසේ නම් මේ දෙක ම සම වේ ද? ජීවිතයට බිය ඇත්තේ යුධ කිරීමට අසමත් වේ. වස්තුකෂය වීමට (අඩුවීමට) බියවූයේ දීමට අසමත් වේ. ජීවිතයත් රැක ගනිමි. යුද්ධය ද කරන්නෙමි යි කියන්නා යුද නො කරයි. ජීවිතය කෙරෙහි ආශාව හැරදමා දෙකඩ වීම හෝ වේවා, මරණය හෝ ලබන්නෙමි. "මෙය ම ඵෙස්වර්යයකි" යි උත්සාහ කරන්නා ම යුද්ධ කරයි. ධනය ද රකින්නෙමි, දන් ද දෙන්නෙමි යි කියන්නා නො දෙයි. ධනය කෙරෙහි ආශාව හැරදමා මහා දානයක් දෙන්නෙමැයි

උත්සාහ කරන්නේ ම දෙයි. මෙසේ දානයක් යුද්ධයක් සමාන ය. ඊට වැඩි කුමක් ද ? අප්‍රාපි සන්නා බහුකෙ පිනනති. යම් සේ යුද්ධයෙහි දී විරපුරුෂයන් වික දෙනෙකු වුව ද බොහෝ බිය ගුළු පුරුෂයන් (මර්දනය කරයි ද) එසේ ම ශුද්ධාදී සම්පන්න පුද්ගලයා සුළු හෝ දානයක් දෙන්නේ බොහෝ මසුරු බව මර්දනය කරයි. බොහෝ වූ දාන විපාක ද ලබයි. මෙසේ දානයක් යුද්ධයක් සමාන ය. එහෙයින් කී සේක. අප්‍රාපි වෙ සඳහානො දදාති තෙනෙව සො හොති සුබ්‍ධි පරපු මෙහි ද අර්ථය ප්‍රකාශ කරනු පිණිස ඒකසාධක බ්‍රාහ්මණ වස්තුවක් අංකුර වස්තුවක් විස්තර කළ යුතු ය.

ධම්මලඤ්ඤා දහමින් සෙමෙන් ලද හෝගයේත් (ධම්මලඤ්ඤා) දහමින් ලත් පුද්ගලයාගේත්; මෙහි "ධම්මලඤ්ඤා" පුද්ගලයා නම් ප්‍රතිවේධ කළ ධර්මය ඇති -ආර්ය ධර්මය ඇති- පුද්ගලයා ය. මෙසේ ධර්මයෙන් ලද හෝගවලින් යම් දානයක් ධර්මය අවබෝධ කළ පුද්ගලයාට දෙන්නේ ද එය ද මැනවි යන අරුත යි. යො ධම්මලඤ්ඤා මේ ගාථා පදයෙහි ද මේ අර්ථය ම ය. උට්ඨානවිටියාධිගතස්ස උට්ඨානයෙනුත් විර්යයෙනුත් ලත් හෝගවල, වෙනරණිං මෙය දේශනා ශීර්ෂය පමණි. යමයාගේ වේතරණිය ද, සංජීවකාලසුත්ත ආදියත්, එක් තිසක් වූ මහා නිරයත් සම්පූර්ණයෙන් ම ඉක්මවා යන අරුත යි.

විවේයා දානං තෝරා ගෙන දෙන ලද දානය, එහි තෝරා ගැනීම දෙකකි. දක්ෂිණා තෝරා ගැනීම හා දක්ෂිණේයා තෝරා ගැනීම ය. ඒවායින් ලාමක වූ ලාමක වූ (පහත් පහත්) ප්‍රත්‍යය බැහැර කොට ප්‍රණීත වූ ම දේ තෝරා ගෙන දෙන ඔවුන්ගේ දානය දක්ෂිණා තෝරා ගැනීම යි. සාවද්‍ය සිල් ඇති -මෙයින් (මෙම සසුනින්) බැහැර- අනුපහක් වූ මිථ්‍යාදෘෂ්ටික පාසණ්ඩ ප්‍රභේද වූ දක්ෂිණේයායන් (දිය යුත්තන්) හැර, ශීලාදී ගුණ සම්පන්න වූ බුදු සසුනේ පැවිදි වූවන්ට දෙන දානය දක්ෂිණේයා තෝරා ගැනීම වේ. මෙසේ දෙයාකාරයෙකින් තෝරා ගෙන දීම, සුගතපපසන්ථං බුදුන් වහන්සේ විසින් වර්ණනා කරන ලද, එහි දක්ෂිණේයායන් තෝරා ගැනීම දක්වන සේක්, යෙ දක්ෂිණේයා ආදිය වදාළ සේක. බිජානි වුත්තානි යථා මෙයින් දක්ෂිණාව තෝරා ගැනීම වදාළ සේක. විෂම නො වූ බිජ හා සමාන ව තෝරා ගන්නා ලද ප්‍රණීත වූ දෙයා ධර්ම ය (දිය යුතු දෑ ය.)

පාණේසුපි සාධු සංයමො ප්‍රාණින් කෙරෙහි සංයතභාවය ද (සංයමය හෙවත් ප්‍රාණසාතයෙන් වැළකීම ද) මැනවි. මේ දේවතාවා

අන්‍යයන් විසින් පවසන ලද දානානිශංසය ඉක්මවා ශීලානිශංසය පැවසීම ආරම්භ කළේ ය. අහෙය්යං චරං හිංසා නො කරමින් හැසිරෙන්නේ පරූපවාදා අන්‍යයන්ගේ දෝෂාරෝපණවලට බියෙන් හයා දෝෂාරෝපණවලට බියෙනි.

දානා ච බො ධම්මපදං ච සෙයොන දානවලින් නිර්වාණ සංඛ්‍යාත වූ ධර්ම පදය ම උසස් ය. පුබ්බෙ ච හි පුබ්බතරෙ ච සනොනා පුර්වයෙහි ද - කාශ්‍යප බුදුන් වහන්සේගේ කාලයෙහි, පුර්වතර කාලයෙහි-කෝණාගමන බුදුන් සමයෙහි, ඒ සියලු දෙනා පුර්ව හා පූර්වතර ව සිටියාහු නම් වෙත්.

තුන්වැනි සූත්‍රය යි.

1. 4. 4

සිවු වැන්නෙහි - කමනියාති රූපාදි ඉෂ්ටාරම්මණ, අපුනාගමනං අනාගනනා පුරිසො මචචුධෙය්‍යා ත්‍රොභුමික වෘත්ත සංඛ්‍යාත වූ මෘතපුධෙයයෙන් (මාර රාජ්‍යයෙන්) අපුනාගමන (යළි නො පැමිණීම) සංඛ්‍යාත නිර්වාණයට නො පැමිණෙන්නාහු, සත්ත්වයෝ නිර්වාණයෙන් යළි නො එත් ම ය. එහෙයින් එය 'අපුනාගමන' (යළි නො පැමිණීම) යි කියනු ලැබේ. කාමයෙහි බැඳුණා වූ ද, ප්‍රමාද වූවෝ ද 'අනාගන්තා' (නො පැමිණෙන්නාහු) නම් වෙත්, පැමිණීමට නො හැකි වේ. එහෙයින් මෙසේ කී ය. ඡන්ද්‍රජං තෘෂ්ණා ඡන්ද්‍රයෙන් හටගත්, අසං පඤ්චස්කන්ධ දුක; දෙවන වචනය ඊට සමාන වචනයකි. ඡන්ද්‍ර විනයා අසවිනයො තෘෂ්ණාව දුරු කිරීමෙන් පඤ්චස්කන්ධ දුරු කිරීම (වේ). අසවිනයා දුක්ඛවිනයො පඤ්චස්කන්ධය දුරු කිරීමෙන් සසර දුක දුරු කරන ලද්දේ ම වේ. විත්‍රානි අරමුණු වශයෙන් විචිත්‍ර වූ, සංකප්පරාගො සංකල්පිත රාගය යි. මෙසේ මෙහි වස්තුකාමය හා ක්ලේශකාමය 'කාමය' යි පවසන ලදී. මේ අර්ථය පසුරසුත්‍රයෙන් පැහැදිලි කරගත යුත්තේ ය. තෙරුන් වහන්සේ විසින් සංකල්පරාගය කාමයයි කියන ලද්දේ පසුර පරිව්‍රාජකයා මෙසේ පැවසී ය:

“න වෙ තෙ කාමා යානි විත්‍රානි ලොකෙ
සංකප්පරාගඤ්ච වදෙසි කාමං
සංකප්පයං අකුසලෙ විතකෙක
හික්ඛුපි තෙ හෙසසති කාමහොගී”

(ලෝකයෙහි යම් විචිත්‍ර වූ (රූපාදී අරමුණු) ඇත්තේ ද, ඒවා කාමයෝ නො වෙත් (යයි ද) සංකල්පිත රාගය (ම) කාමය යි (ද) කියන්නෙහි ය. අකුසල විතර්කයෙහි සංකල්පනය කරමින් හික්මුව ද, කාමභෝගී වන්නේ ය.)

ඉක්බිති තෙරුන් වහන්සේ ඔහුට (මෙසේ) පැවසූහ :

“තෙ වෙ කාමා යානි චිත්‍රානි ලොකෙ
සංකප්පරාගං න වදෙසි කාමං
පසසනො රූපානි මනොරමානි
සත්ථාපි තෙ භෙසසති කාමභෝගී

සුණනො සද්දානි සායනො
ගන්ධානි සායනො රසානි
ඵ්ඵසනො ඵ්ඵසානි මනොරමානි
සත්ථාපි තෙ භෙසසති කාමභෝගී”

(ලෝකයේ යම් විචිත්‍ර වූ (රූපාදී දේ) ඇත්ද ඒවා කාමයෝ ය; සංකල්පිත රාගය කාමය යි නො කියන්නෙහි ය. මනොරමණිය වූ රූප දක්නා ඔබගේ ශාස්තෘවරයා ද කාම භෝගියෙක් වන්නේ ය.

ශබ්දයන් අසමින්, සුගන්ධයන් ආඝ්‍රාණය කරමින්, (විවිධ) රස විඳිමින්, මනරම් වූ ස්පර්ශයන් විඳිමින් ඔබගේ ශාස්තෘවරයා ද කාමභෝගී වන්නේ ය.)

අපේක්‍ෂා ධරා ඉක්බිති පණ්ඩිතයෝ ඒ අරමුණුවල ඡන්දරාගය දුරු කරති. සංයෝජනං සබ්ධං දශවිධ වූ සංයෝජන, අකිසැවනං - රාග කීඵට ආදියෙන් තොර, නානුපතනි දුක්ඛා සංසාර දුක් ඔහු මත පතිත නොවේ.

ඉච්චාසමා මොසරාජා “පහාසි සංඛං” යන ගාථාව අසා ඒ පිරිසෙහි ගැලපිමිහි දක්ෂ වූ මෝසරාජ නම් තෙරණුවෝ මේ ගාථාවේ අර්ථය යථා පරිදි ගලපා නො ගන්නා ලද්දේ යයි සිතා අනුසන්ධි පරිදි ගටන්නාහු මෙසේ කී සේක. එහි ඉධ වා හුරං වා මෙලොව භෝ පරලොව නරුක්කමං අත්ඵරං නරානං සියලු ආශ්‍රවයන් ප්‍රහීණ කළා වූ නරෝත්තමයන් මෙන් ම මිනිසුන්ට හිත වැඩ සලසන්නාහු ද, තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් වහන්සේ අරහයා මෙසේ පැවසූ සේක. යෙ තං නමසසන්ති පසංසියො තෙ ඉදින් එසේ මිදුණු උන්වහන්සේට දෙවි මිනිස්සු

ප්‍රතිපත්තියෙන් නමස්කාර කරත් ද එවිට යම් කෙනෙක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ අනුප්‍රතිපත්තියෙන් හෝ නමස්කාර කරත් ද ඒ හික්ෂුහු පැසසිය යුත්තේ ද? නැතහොත් නො පැසසිය යුත්තේ ද? මෝසරාජ යි තෙරුන් ආමන්ත්‍රණය කරයි. අක්කායාය ධම්මං චතුස්සත්‍යය දැන සඛ්‍යාතිකා තෙපි භවන්ති යම් කෙනෙක් කයින් හෝ වචනයෙන් හෝ අනුප්‍රතිපත්තියෙන් හෝ උත්වහන්සේට නමස්කාර කරත් ද ඔවුහු චතුස්සත්‍යය දැන විචිකිච්ඡාව භූර දමා 'සංගාතිග' (ඇලීම් ඉක්ම හිය) වෙත්. පැසසිය යුත්තේ ද වෙත්.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

1.4.5.

පස් වැන්නෙහි - උජ්ඣානසංඝදීකා "උජ්ඣානසංඝදී" දේව ලෝකය යි විශේෂ වූවක් නම් නැත. මේ දේවතාවෝ තථාගතයන් වහන්සේගේ ප්‍රත්‍ය සතර පරිභෝගය අළලා නින්දා කරමින් පැමිණියහ. ඔවුන්ට මෙසේ සිතුවිල්ලක් ඇති විය: ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ හික්ෂුන්ගේ පංශුකුල සිවුර, පිඬු සිඟා ලත් බත, රුක් මුල්හි යෙනාසන ගවමුත්තාදී බෙහෙත යන මෙයින් (වන) සන්තෝෂය ම අවසානය කරන ලද්ද වර්ණනා කරති. තමා පත්තුණණ රටෙහි දුහුල් කොම බවට පත්පිළියෙන් යුත් උසස් චීවර දරයි. රජවරුන්ට සුදුසු උතුම් බොජුන් වළඳයි. දෙවිවිමන් බදු ගෙකිළියෙහි උසස් යහනෙහි සයනය කරයි. හිතෙල් වෙඬුරු ආදී ඖෂධ පාවිච්චි කරයි. දහවල් කාලයේ මහජනයාට ධර්මය දේශනා කරයි. මොහුගේ වචන එක පැත්තක ය ක්‍රියා තව පැත්තක යි අවඥා කරමින් පැමිණියහ. එහෙයින් ඔවුන්ට ධර්ම සංග්‍රාහක තෙරුන් වහන්සේලා විසින් "උජ්ඣාන සංඝදීකා" යන නම තබන ලදී.

අක්කාද්ථා සත්‍තං අනික් ආකාරයකට වූ, නිකච්චා - 'නිකතියා' වංචාවෙන් ධවට්ඨමෙන්; වංචා කොට (රච්චා) යන අර්ථ යි. කිතවසොච 'කිතව' යනු ලිහිණි වැද්දා ය. ඔහු ලිය ගොමුවක් නො වී අතු කොළ ආදියෙන් වසා ගනිමින් ගොමුවක් ලෙස දක්වා ළඟට පැමිණි මොනර වටු ආදී පක්ෂීන් මරා දරුවන් පෝෂණය කරයි. මෙසේ ඒ ලිහිණි වැද්දාගේ මේ ධවට්ඨ ක්‍රමයෙන් මෙසේ රච්චා පක්ෂී මාංශ භෝජනයට ගැනීම මෙන් කුහක තැනැත්තා ද පංශු කුලයෙන් තමන් වසා ගෙන බිණීමෙහි

ඇති සමත් බවින් (මුබරි කමෙන්) මහ ජනයා රවටා, අනුභව කරමින් හැසිරෙන, හුනා තසු වෙසෙන නං ඔහුගේ ප්‍රත්‍ය සතර පරිභෝග කිරීම සියල්ල සොර ලෙසින් පරිභෝජනය කරන ලද්දේ නම් වේ යැයි දේවතාවා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අලලා පවසති. පරිජානනි පණ්ඩිතා මොහු කාරක (කරන්නා) හෝ අකාරක (නො කරන්නා) යයි පණ්ඩිතයෝ දනිති. මෙසේ ඒ දේවතාවෝ තථාගතයන් වහන්සේටත් වැඩියෙන් අපි පණ්ඩිත වෙමු සිතමින් මෙසේ ප්‍රකාශ කළහ.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නයිදං ආදිය පැවසූ සේක. එහි යායං පටිපදා දුණා මේ ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව දෘඪ ය, ස්ථිර ය. ඒ ප්‍රතිපදාවෙන් ධර වූ පණ්ඩිතයෝ ආරම්භණ භාවනාව ලක්ෂණ භාවනාව යන දහතුන් දෙකෙන් දහතුන් වඩන්නාහු මාර බන්ධනයෙන් මිදෙත්. ඒ ප්‍රතිපදාව කී පමණින් හෝ ඇසු පමණින් ඊට පිරිසීමට හෝ පිළිපැදීමට නො හැකි වේ යනු අර්ථ යි. න වෙ ධරා පකුබ්‍යනි ධරයෝ පණ්ඩිතයෝ විදිනා ලොක පරියායං සංස්කාර ලෝකයේ උදයව්‍යය (හට ගැන්ම හා විනාශය) වතුසත්‍ය ධර්මය ද දක අඤ්ඤාය කෙළෙස් පිරිනිවුමෙන් නිබ්බුතා (නිවුනාහු) ලෝකයෙහි විසන්තිකං (තෘෂ්ණාව) තරණය කළාහු මෙසේ නො කරති. අපි එසේ නො කියමු යන අර්ථයි.

පට්ඨියං පතිට්ඨනිනා අප විසින් අයුතු දෙයක් කරන ලදී, අකාරක වූ ම දෙයක් අපි කාරක වාදයෙන් යුතු ව හැසුරුනෙමු යි ලැජ්ජා වන්නාහු මහා බ්‍රහ්මන් කෙරෙහි මෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි ගෞරව උපදවා, ළං වීමට නො හැකි ගිනි කඳක් කොට බලන්නාහු, අහසින් බැස - බිම හිඳ - යන අර්ථ යි. අවචයො අපරාධය, නො අවචගමා අප ඉක්මවා අභිභවනය කොට පැවැත්තේ, ආසාදෙනබ්බං ගැටිය යුත්තෙකු, ඒ දේවතාවෝ කයින් හා වචනයෙන් යන දෙකින් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හා ගැටුනහ. තථාගතයන් වහන්සේ නො වැද අහසේ සිටිමින් සිරුරින් ගැටුනහ. කිතව (ළිහිණි වැදී) උපමාව ගෙන හැර පාමින් නානා ප්‍රකාර අසත්‍ය වචන පවසමින් වචනයෙන් ගැටුනහ. එහෙයින් "ආසාදෙනබ්බං අමඤ්ඤිමා" යි කීහ. පතිගණනාකු ඉවසන සේක්වා ආයතිං සංවරාය අනාගතයෙහි සංවර වීම පිණිස, යළිත් මේ ආකාරයේ අපරාධයක් දෝෂයක් පැකිලීමක් නො කරනු පිණිස සිතං පාඤ්ඤාසි දත් කෙළවර දක්වමින් අතිශයින් සතුටු වූ ආකාරයක් දක් වූ සේක. කුමක් නිසා ද ? ඒ දේවතාවෝ ස්වභාවයෙන්ම සමා නො දක්වති, ලොකික මහජනයාත් සදේවක ලෝකයේ අනු පුද්ගලයා වූ තථාගතයන් වහන්සේත් එක සමාන කරත්. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අනුන්ගේ

කථාවෙන් උපන් බුද්ධ බලය දල්වා පසුව සමා කරන්නෙමැයි සිතා පහළ කළ සේක. හියොයා සොමනතාය අතිරේක ප්‍රමාණයෙන් (බොහෝ සෙයින්) ඉමං ගාථං අභාසි ඔහු අප කෙරෙහි කුපිත වී යයි සිතමින් පැවසී ය.

න පතිගණනාති සමා නො කරයි, නො ඉවසයි. කොපනනරො අභ්‍යන්තරයෙහි උපන් කෝපය, දොසගරු ද්වේෂය බර පහළ ලෙස ගෙන වාසය කරමින්, ස වෙරං පටිමුඤ්ඤති ඒ ආකාර වූ තැනැත්තා ගැටයක් ගසන්නාක් මෙන් ඒ වෛරය තමා කෙරෙහි බැඳ තබයි, බැහැර නො කරයි කියනු අර්ථ යි.

අවචයො වෙ න විජෙජ්ඨ ඉදින් සාවද්‍ය ක්‍රියාවක් නො වන්නේ ද, නො විධාපගතං සියා ඉදින් අපරාධයක් නම් නො වන්නේ ද ? තෙතිධ කුසලො සියා ඉදින් වෛර සංසිද්දේ නම් ඒ කාරණයෙන් දක්ෂයෙක් වන්නේ ය.

කසසචචයා යන ගාථාවෙහි කවරෙකුගේ වරදක් නැද්ද? කවරෙකුගේ අපරාධයක් නැද්ද? කවරෙක් සම්මෝහයට පත් නො වේ ද? කවරෙක් නිත්‍යයෙන් ම පණ්ඩිතයෙක් නම් වේද යන අර්ථය යි. මේ ගාථාව කියවනු පිණිස භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සිතා පහළ කිරීම (විය), එහෙයින් දන් දේවතාවනට බුද්ධ බලය දක්වා පසු ව ක්ෂමා කරන්නෙමි යි "තථාගතසස බුද්ධසස" ආදිය වදාළ සේක.

එහි තථාගතසස "තථා ගතො" (එසේ හිය සේක) යනාදී කාරණයෙන් තථාගත වූ, බුද්ධසස වතුස්සත්‍යය අවබෝධ කොට ගත් බව ආදී විමොක්ඛන්තික පඤ්ඤන්ති වශයෙන් මෙසේ ලත් නම් ඇති.

අචචයං දෙසයන්තිනං ඔබලා විසින් 'අචචයං දෙසයන්තිනං ස වෙරං පටිමුඤ්ඤති' (යමෙක් දෙසන්නවුන්ගේ වරද..... හෙතෙමේ වෛරය බැඳ තබයි) යි යමක් කියන ලද ද, එය මැනවින් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ ය. මම වනාහි තං වෙරං නාහිනන්දාමි නො පතන්නෙමි ම ය යන අර්ථ යි. පතිගණනාමි වොචචයං තොපගේ අපරාධයට සමාව දෙමි යනු යි.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

1. 4. 6

සය වැන්නෙහි - සඬා දුතියා පුරිසසස හොති දෙවී ලොවෙහි මෙන් ම මිනිස් ලොවෙහිත් නිවණට යන පුරුෂයාට 'සඬා' ශ්‍රද්ධාව; දුතියො හොති (දෙවැන්නකු සේ) සහාය කාර්යය සළසයි. නො වෙ අසසඬායං අවතිට්ඨති ඉදින් අශ්‍රද්ධාවෙහි නො පිහිටයි ද, යසො පිරිවර, කිසි වර්ණනා කිරීම, තැවසස හොති (තනො අසස) එයින් ඔහුට වෙයි.

නානුපතන්ති සංගා රාග සංගා ආදි ඇලීම් පහ නො වැටෙත්.

පමාදමනුසුඤ්ජනී යම් කෙනෙක් ප්‍රමාද කරත් ද (ප්‍රමාදයෙහි) පවතිත් ද, ඔවුහු එය යොදවත් නම් වේ. ධනං සෙට්ඨංව රක්කති. මුතු මැණික් මසාරගල්ල මෙන් එය (ප්‍රමාදය) ආරක්ෂා කරයි.

කඩායනො ලක්ෂණ උපනිජ්ඣානායෙන් හා ආරම්මණ උපනිජ්ඣාජනායෙන් දැහැන් වඩන්නේ, එහි ලක්ෂණ උපනිජ්ඣානාය, නම් විදර්ශනා මාර්ග එල යි. විදර්ශනාවෙන් ත්‍රිලක්ෂණ භාවනා කරතියි ලක්ෂණ උපනිජ්ඣානාය වේ. මාර්ගය විපස්සනාවෙන් පැමිණි කාර්යය සිද්ධ කරතියි ලක්ෂණ උපනිජ්ඣානාය යි. එලය යථා ලක්ෂණය වූ නිරෝධ සත්‍යය භාවනා කරති යි ලක්ෂණ "උපනිජ්ඣානා" යි. අෂ්ට සමාපත්තිය කසිණාරම්මණය භාවනා කිරීමේ හේතුවෙන් ආරම්මණ උපනිජ්ඣානා යි දත යුතු ය. පරමං සුඛං අරහත් සුවය අදහස් කරන ලදී.

සයවැනි සුත්‍රය යි.

1. 4. 7

සත් වැන්නෙහි සකෙකසු "සකායා වක හො රාජකුමාර (පින්වත් රාජකුමාරය, ශාකායෝ) යන උදානය හේතුකොට ගෙන 'සක්කා' (හැකි, ශාකා) යි නම් ලද රජකුමාරවරුන්ගේ නිවෙස්න වූ එක් ජනපදයකි. රූපී ශබ්දයෙන් 'සක්කා' ය කියනු ලැබේ. එහි, ශාකා ජනපදයෙහි; මහාවනෙ ඉබේ හටගත්, රෝපණය නො කළ, හිමවකත් සමඟ එකාබද්ධ වූ මහවනයෙහි; සබ්බභව අරහණෙහි මේ සුත්‍රය දේශනා කළ දිනයේ ම පැමිණි අරහත් භාවය ඇතියවුන් සමග,

එහි අනුපූර්ව කථා මෙසේ ය.

ශාක්‍ය කෝලිය වැස්සෝ කපිලවස්තු නගරයටත් කෝලිය නගරයටත් අතර රෝහිණි නම් නදිය එක ම බැම්මකින් බැඳ ගොවිකම් කටයුතු කරවත්. ඉක්බිති පොසොන් මස ගොයම් මැළවී යන විට නගර දෙකේ ම වැසියන්ගේ කම්කරුවෝ එක්රැස් වූහ. එහි දී කෝලිය නගර වාසීහු මෙසේ පැවසූහ. "මේ ජලය දෙපැත්තෙන් ම ගෙන යන විට ඔබලාට වත් අපට වත් ප්‍රමාණවත් නො වේ. අපේ ගොයම් එක් ජල මූරයකින් ම පැහෙන්නේ ය. මේ ජලය අපට දෙනු මැනවි." කපිල වස්තු පුර වැසියෝ මෙසේ කීහ. "ඔබලා අටු කොටු පුරවා ගෙන සිටින විට රත්රුවන් නිල් මැණික් කහවතු රැගෙන පෙට්ටි පසුම්බි ආදිය ගත් අතින් යුතුව ඔබලාගේ ගෙවල ගැවසෙන්නට අපට නුපුළුවන් වන්නේ ය. අපේ ගොයම් ද එක් ජල මූරයකින් පැසෙන්නේ ය. මේ ජලය අපට දෙනු මැනවි" "අපි නො දෙන්නෙමු" මෙසේ කථාව දිග් ගැසී එකෙක් නැගිට එකෙකුට පහරක් ගැසී ය. ඔහු ද තවෙකකුට (ගැසීය.) මෙසේ උනුනුත් පහර දී රාජකුලයන්ගේ ජාතිය (කුල මළ) ගටමින් කලහ වැඩි කළහ. කෝලිය වැසි කම්කරුවෝ කියති: තොපගේ කපිලවස්තු වැසියන් ගෙන ගර්ජනා කරන්නහු ය. යමෙක් බලු කැනහිල් ආදීන් මෙන් තම තම නැගැණියන් සමඟ සංවාසයේ යෙදුනෝ ද, ඔවුන්ගේ ඇත්තුන්, අශ්වයෝත් හෙල්ල ආයුධ ආදියත් අපට කුමක් කරත් ද? ශාක්‍ය කම්කරුවෝ කියති. තොපි දත් කුෂ්ටයාගේ දරුවන් රැගෙන ගොරවන්නහුය! යමෙක් අනාර්ථ දුක්ඛිතව තිරිසනුන් මෙන් ඩෙබර (-මසන්) ගසක විසුවෝ ද, ඔවුන්ගේ ඇත්තුන් අශ්වයෝත් හෙල්ල ආදී ආයුධත් අපට කුමක් කරත් ද? ඔව්හු ගොස් තමන් වැඩවල යෙදූ අමාත්‍යවරුනට කීහ. ශාක්‍යයන් සොයුරියන් සමඟ සංවාසය කළවුන්ගේ තරමත් හයියන් පෙන්වන්නෙමු යි යුදට සැරසී පිට ව ගියහ. කෝලියයෝත් ඩෙබර ගසේ සිටි වැසියන්ගේ තරමත් හයියන් පෙන්වන්නෙමු යි යුදට සැරසී තික්ම ගියහ.

භාගාවතුන් වහන්සේ ද රාත්‍රියෙහි අළුයම් සමයෙහි ම මහා කරුණා සමාපත්තියෙන් නැගී ලෝකය දෙස විමසිල්ලෙන් බලන සේක්. මොවුන් මෙසේ යුදට සැදී නික්මෙනු දුටු සේක. දක මා ගිය කල මේ කලහය සමනය නො වන්නේ දැයි බලන සේක් මම මෙහි ගොස් කලහ සමනය කරනු වස් ජාතක කථා තුනක් පවසන්නෙමි. එයින් කලහය සමනය වන්නේ ය. ඉක්බිති සමගිය උද්දීපනය කරනු වස් ජාතක දෙකක් දෙසා අනාදර්ශ ධුතිය දේශනා කරන්නෙමි. දේශනාව අසා නගර දෙකහි

ම වැසියෝ කුමාරවරුන් දෙසිය පනහක් දෙසිය පනහක් දෙන්නෝ ය. මම ඔවුන් මහණ කරන්නෙමි, මහා සභා රැස්වීමක් වන්නේ යයි සනිටුහන් කළ සේක. එහෙයින් යුදට පෙළගැසී මොවුන් පිටත් වූ පසු කිසිවකුටත් නො දක්වා හුදෙකලා ව පාසිවුරු රැගෙන වැඩ සේනා දෙක මැද අභසෙහි පළක් බැඳ මඩ වර්ණ රශමිය විහිදුවා සිටි සේක. කපිල වස්තු වාසීහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දුටුවෝ ම අපගේ ශාකි ශ්‍රේෂ්ඨ වූ ශාස්තෘන් වහන්සේ පැමිණි සේක. උන්වහන්සේ විසින් අප කලහ කරන බැව් දුටු සේක් වනැයි සිතා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැමිණි කල්හි අප විසින් අනුන්ගේ සිරුරෙහි ආයුධ හෙළනු ලැබීමට හෝ කෝලිය නගරවාසීන්ට අප විනාශ කරන්නට හෝ නිරිහැර කරන්නට හෝ නො හැක්කේ යයි ආයුධ හැර දමා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට වැඳ හිද ගත්හ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ (කාරණය) දක්නා සේක් ම, "මහරජකුමනි, කුමන කරුණක් නිසා පැමිණියෙහි දැයි විමසූ සේක. "භාග්‍යවතුන් වහන්ස, තීර්ථ ක්‍රීඩාව පිණිස හෝ පර්වත ක්‍රීඩාව පිණිස හෝ නදී ක්‍රීඩාව පිණිස හෝ පර්වත දකිනු පිසියෙන් හෝ නො වේ. මේ ස්ථානයේ සංග්‍රාමයක් හට ගැනී පැමිණියෙමි වෙමි යි කී ය.

"මහ රජ, කලහය කුමක් හේතුකොට ගෙන හට ගැනිණි ද?"
 ජලය (හේතු කොට ගෙන ය) ස්වාමීනි"

"මහරජ, ජලය කොපමණ අග්‍රී ද?"

"ස්වල්පයකි, ස්වාමීනි"

"මහරජ, පෘථිවිය නම් කොපමණ අග්‍රීද?"

"ස්වාමීනි, අනර්ඝයය"

"කෂත්‍රියෝ කොපමණ අග්‍රීන් ද?"

"කෂත්‍රියයෝ නම් අනර්ඝ වෙත්, ස්වාමීනි"

"මහරජ, නො වටිනා ජලය හේතු කොට කුමන ලාභයකට අනර්ඝ වූ කෂත්‍රියයන් මරනු ද? කලහයේ ආස්වාදයක් නම් නැත. කලහ වශයෙන් මහරජකුමනි, අස්ථානයෙහි වෛර කොට එක් වෘක්ෂ දේවතාවකු විසින් කළ සිංහයකු හා ඇති කරගත් බද්ධ වෛරය මේ මුළු කල්පය පුරා පැවතුනේ ම යයි දක්වා එන්දන ජාතකය වදාළ සේක. එහෙයින්

මහරජවරුනි, වෙනෙකෙකු විසින් මෙහෙයවනු නො ලැබිය යුතු ය. වෙනෙකෙකු විසින් මෙහෙය වීම නිසා එක් භාවකුගේ කථාවකින් යොදුන් තුන් දහසක් පුළුල් වූ හිමවනේ සිවු පා සමූහයා මහා සමුද්‍රයට පැන්නෝ ය. එහෙයින් අනුන්ගේ මෙහෙයවීමට යටත් නො විය යුතු යයි දක්වා පයවී උදියන ජාතකය වදාළ සේක. එසේ ම මහරජවරුනි, කිසියම් දිනෙක දුර්වලයා වුව ද මහ බලවතකුගේ හිඩැසක් විවරයක් (ප්‍රමාද තැනක්) දකියි. කිසි යම් දිනෙක මහ බලවතා ද දුබලයකුගේ (හිඩැසක් විවරයක් දකියි) කැට කිරිල්ලියක් වුව ද විශාල ඇතෙකු ඝාතනය කළා යයි ලටුකික ජාතකය වදාළ සේක. මෙසේ කලහය සංසිදුවීම පිණිස ජාතක කථා තුනක් දේශනා කොට සමගිය උද්දීපනය කරනු පිණිස ජාතක දෙකක් වදාළ සේක. කෙසේ ද? මහරජවරුනි, සමගි වූවන්ගේ කිසියම් ප්‍රමාද තැනක් නම් දැකීමට නො හැක්කේ යැයි පවසා රුක්ඛධම්ම ජාතකය වදාළ සේක. එහෙයින් මහරජවරුනි, සමගි වූවන්ගේ කිසියම් විවරයක් දකිනු නො හැක. යම් කිසි දිනෙක අන්‍යෝන්‍යයන් හා විවාදයක් කළාහු ද එකල වැදිපුත්‍රයා ඔවුන් මරණයට පත්කොට ගෙන ගියේ ය. විවාදයෙහි ආස්වාදයක් නම් නැත්තේ යයි පවසා වට්ටක ජාතකය වදාළ සේක. මෙසේ මේ ජාතක පහ දේශනා කොට අවසානයෙහි දී අත්තදණඩ සූත්‍රය දේශනා කළ සේක.

රජවරු පැහැදුනාහු ඉදින් ශාස්තෘන් වහන්සේ නො වැඩියෝ නම්, අපි සියතින් ම උනුනුන් සාතනය කොට ලේ ගංගා පැවැත්වීමට (ඇති කිරීමට) ඉඩ තිබිණි. අපේ දු පුතුන් ද ගෙවල් දොරවල් ද නො දක්නට ඉඩ තිබිණි. අපට ලියුම් හා පිළිතුරු ලිපි ගෙන යන්නෙක් ද නො වන්නේ ය. ශාස්තෘන් වහන්සේ නිසා අපගේ ජීවිත ලද්දේ ය. ඉදින් ශාස්තෘන් වහන්සේ ගිහිගෙහි විසූ සේක් නම් දිවයින් දෙදහසකින් පිරිවරන ලද මහාද්වීප සකරෙහි රාජ්‍යය එතුමන්ගේ අත පත් වීමට තිබිණි. තවත් දහසක් පුතුන් බිහි වන්නට ඉඩ තිබිණි. ඒ ක්‍ෂත්‍රිය පිරිවර ම ගෙන සැරිසරන්නට ඉඩ තිබිණි. ඒ සැපත් හැර දමා (ගිහිගෙයින්) නික්මී සම්බෝධියට පැමිණියෝ, දන් ද ක්‍ෂත්‍රිය පිරිවර සහිත ව ම සංචාරය කරත්වා යි උභය නගර වාසීහු දෙසිය පනහක් දෙසිය පනහක් කුමාරවරුන් දුන්හ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද ඔවුන් පැවිදි කරවා මහා වනයට වැඩම කළ සේක. තම කැමැත්තෙන් නොව ගෞරව කිරීමේ හේතුවෙන් පැවිදි වූ ඔවුනට නො ඇල්මක් (උකටලී බවක්) ඇති විය. ඔවුන්ගේ පෙර බිරිත්දැවරුන් 'ආර්ය පුත්‍රයෝ උකටලී වෙත්වා, ගෙහි විසීම නො පිහිටයි

(නිවසේ සිටීම අමාරු ය) ආදිය කියා පණිවුඩ යවත්, ඔවුහු වැඩි වැඩියෙන් උකටලී වූහ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආවර්ජනය කරන සේක, ඔවුන්ගේ උකටලී බව දැන, මේ හික්කුහු මා වැනි බුදුන් වහන්සේ කෙනෙකු සමග එක් ව වසන්තානු උකටලී වෙත්. ඉතින් ඔවුනට කොවුල් විලේ* ශෝභාව පවසා එහි ගෙන ගොස් අනභිරතිය නැති කරමිසි කොවුල් විලේ වර්ණනාව කළ සේක. ඔවුහු එය දක්නා කැමැත්තෝ වූහ.

“මහණෙනි, කොවුල් විල දක්නා කැමැත්තහු ද?” “එසේ ය, ස්වාමීනි,” “එසේ නම් එන්න එහි යමු” “භාග්‍යවතුන් වහන්ස, සෘද්ධිමතුන් යා යුතු ස්ථානයකි. අපි කෙසේ යන්නෙමු ද?” “ඔබලා යනු කැමැත්තෝ වන්නහු, මම මාගේ ආනුභාවයෙන් ඔබලාක් රැගෙන යන්නෙමි” “ස්වාමීනි, මැනවි.” භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හික්කුහුන් පන්සියයක් රැගෙන අභසෙහි පැන නැගී කොවුල් විලට බැස ඒ හික්කුහුන් හට මෙසේ කීහ. “මහණෙනි, මේ කොවුල් විලේ යම් මත්ස්‍යයකුගේ නම නො දන්නහු නම් මගෙන් විමසනු මැනවි.” ඔවුහු විමසූහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විමසූ විමසූ කරුණු පහදා දුන්හ. හුදෙක් මත්ස්‍යයන්ගේ පමණක් නොව එහි වන ලැහැබෙහි වෘක්ෂයන්ගේ ද කඳු පාමුල වූ දෙපා සිවුපා ආදීන්ගේ නම් ද අස්වා ම පිළිතුරු දුන් සේක.

ඉක්බිති ශ්‍රීහිණියන් දෙදෙනෙකු විසින් මුව තුඩින් ඩැහැ ගත් කෝටුවක හිඳගත් කොවුල් කුරුලු රජ ඉදිරි පස හා පසුපස යන දෙපසින් ම පක්ෂි ගණයා විසින් පිරිවරනු ලැබ පැමිණෙයි. හික්කුහු ඔහු දක “ස්වාමීනි, මේ නම් කුරුල්ලන්ගේ රජු විය යුතු ය. මේ ඔහුගේ පිරිවර යයි සිතමු.” “එසේ ය, මහණෙනි, මේ ද මගේ ම වංශය යි, මගේ ප්‍රවේණිය යි.”

“ස්වාමීනි, අපි දුන් මේ පක්ෂි ගණයා දකිමු. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙය ද මගේ ම වංශය යි, මගේ ම ප්‍රවේණිය යි යමක් පැවසුහු ද එය අසනු කැමැත්තෝ වෙමු.” “මහණෙනි, අසනු කැමති වනු මැනවි.” ගාථා තුන් සියයකින් ප්‍රතිමණ්ඩිත කොට කුණාල ජාතකය වදාරමින් අනභිරතිය ඉවත් කළ සේක. දේශනාව අවසානයේ සියලු ම දෙනා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියහ. (රහත්) මාර්ගයෙන් ම ඔවුන්ගේ සෘද්ධිය ද ආයේ ය.

* බිමාලයේ ඇති විල් හතෙන් එකකි.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ හික්කුන්ට මෙපමණක් ම වේවා යි අහසට නැගී මහා වනයට වැඩි සේක. ඒ හික්කුහු ද ගමන යන අවස්ථාවෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ආනුභාවයෙන් ගොස් (ආපසු) එන අවස්ථාවෙහි තමන්ගේ ආනුභාවයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිවරා මහා වනයෙහි බැස්සාහ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පණවන ලද ආසනයෙහි හිඳ ඒ හික්කුන් අමතා මහණෙනි, එනු මැනවි, හිඳ ගනු මැනවි, ඉහළ මාර්ගය සඳහා කෙළෙස් තසන කර්මස්ථානය කියා දෙන්නෙමි යි කර්මස්ථානය දෙසා වදාළහ.

හික්කුන් වහන්සේලා (මෙසේ) සිතූහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අපගේ අනගිරනභාවය දැන කොවුල් විලට ගෙනැවිත් අනගිරනිය ඉවත් කළ සේක. ශාස්තෘන් වහන්සේ සෝවාන් ඵලයට පැමිණි අපට දැන් (ඉතිරි) මාර්ග තුනට කර්මස්ථාන දුන් සේක. අපි සෝවාන් වී ඇත්තෙමු යි අප විසින් කල් යැවීම නො වටී. උත්තම පුරුෂයන් ලෙස සිටීම අපට වටී, බුදුන් වහන්සේගේ දෙපා වැද නැගිට පත්කඩය ගසා දමා වෙන්වෙන් ලෙස පර්වත ප්‍රාන්තයේ (පල්ලමේ) රූක් මුල්හි හිඳ ගත්හ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, මෙසේ මේ හික්කුහු ස්වභාවයෙන් ම නො මුදා හළ කටයුතු ඇත්තාහු ය. ලැබූ උපාය (ක්‍රම) ඇති හික්කුට වෙහෙසීමට කාරණයක් නම් නැත. (කල්) යත් යත් ම විදර්ශනාවේ පිහිටා අර්භත් බවට පත් ව තම තමන් අවබෝධ කරගත් තත්ත්වය දන්වන්නෙමු යි මා වෙතට එන්නෝ ය. ඔවුන් ආ කල දසදහසක් සක්වල දේවතාවෝ එක් සක්වලක රැස් වන්නේ ය. මහා රැස්වීමක් වන්නේ ය. මා විසින් විවේකී එළිමහනේ සිටීම වටනේ ය. ඉක්බිති හුදෙකලා ඉඩක බුද්ධාසනයක් පතවා ගෙන වැඩ සිටී සේක.

සැමට පළමු කමටහන් ගෙන ගිය තෙරුන් වහන්සේ පටිසම්භිදාවන් ද සහිත අර්භත් බවට පත්වූයේ ය. ඉන් පසු අන් අය යයි පන්සියය ම නෙළුම් විලෙහි නෙළුම් මෙන් විකසිත වූහ.

සියල්ලන්ට ම පළමු අර්භත් භාවයට පත් වූ හික්කුව භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දන්වන්නෙමැයි පර්යංකය ගලවා පත්කඩ ගසා දමා නැගිට බුදුන් වහන්සේ අභිමුඛ ව සිටියේ ය. එසේ අන් අයය ය. අන් අයගේ පන්සියයක් දෙනා වහන්සේ දාන ශාලාවට පිවිසෙන්නාක් මෙන් පිළිවෙලින් වැඩියහ.

පළමු ව පැමිණි හික්කුට වැද පත්කඩය එළා එකත්පස් ව හිඳ අවබෝධ කොට ගත් තත්ත්වය දක්වනු කැමැත්තේ, තවත් කිසිවෙක් සිටී ද නැද්ද යි නැවතී පැමිණි මග බලන්නේ තවත් කෙනෙකු දුටුවේ ය. තවත් කෙනෙකු දුටුවේ ය.

සියලු දෙනා වහන්සේ ම එකත් පස්ව සිට, මොහු ඔහුට ලජ්ජාසහිගත වූයේ කථා නො කළේ ය. මෙතෙම ඔහුට ලජ්ජා සහගත වූයේ කථා නො කළේ ය.

කෂිණාශ්‍රවයන් වහන්සේලාට ආකාර දෙකක් ඇත. මා විසින් අවබෝධ කොට ගත් තත්ත්වය දෙවියන් සහිත ලෝකයා වහා ම අවබෝධ කරත් නම් මැනවි යන සිත පහළ වේ. (තමා) අවබෝධ කොට ගත් බව නිධානයක් ලත් පුරුෂයෙකු මෙන් අන් පුද්ගලයෙකුට දැක්වීමට නො කැමැත්තාහු වෙත්.

මෙසේ ඒ ආර්ය මණ්ඩලය පිවිසි කෙනෙහි ම ප්‍රාචීන යුගන්ධර (පර්වත) වළල්ලෙන් වළා - මිහිදුම් - දුම් - දුර්ලි - රාහු යන මේ කිළිට්ටලින් මිදුණු, බුද්ධධාන්පාදයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත ලෝකයට රමණීය දර්ශන පෙන්වනු වස් පෙර දිග දෙසින් ඔසවන ලද රිදී මුවා මහ කැඩපතක් මෙන් නිම් වළල්ලක් ගෙන වටා කැරකෙන රිදී සකක සිරි රැගත් පුන් සඳ මඩල නුබගැබට පැන නැංගේ ය.

මෙසේ එබඳු වූ ආකාර ක්ෂණයෙහි-දස අසුරු සන්හි-මොහොතෙහි - හගවා සකෙකසු විහරති කපිලවත්පුසම්. මහාවනෙ මහතා හික්කුසංසෙන සඬං පඤඤ මයෙන හික්කුසෙන සබ්බභව අරහනෙන (භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශාක්‍ය ජනපදයෙහි කිඹුල්වත් පුර සමීපයෙහි වූ මහා වනයෙහි සැම ම රහත් වූ හික්කුන් පන්සියයක් පමණ වූ හික්කුන් වහන්සේ සමග වැඩ වසන සේක.)

එහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද මහා සම්මත වංශයෙහි උපන් සේක. ඒ පන් සියයක් හික්කුහු ද මහා සම්මත කුලයෙහි උපන්නාහු ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද ක්ෂත්‍රිය ගැබක උපන් සේක. ඔවුහු ද ක්ෂත්‍රිය ගැබ්වල උපන්නාහු ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද රජ පවුලකින් පැවිදි වූ සේක. ඔවුහු ද රජ පවුල්වලින් පැවිදි වූහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද සෙස්ත් හැර දමා අනට පත් සකවිති රජකම හැර දමා පැවිදි වූ සේක.

ඔවුහු ද සේසත හැර දමා අතට පත් රාජ්‍යයන් හැර දමා පැවිදි වූවාහු ය. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිසුදු අවකාශයෙහි පිරිසුදු රාත්‍රී කාලයෙහි පරිශුද්ධ වූ සේක්, පිරිසුදු පිරිවර ඇති සේක්, විතරාග වූයේ, විතරාගී පිරිවර ඇත්තේ, ද්වේෂ පහවූයේ, ද්වේෂය පහවූ පිරිස විසින් පිරිවරන ලද සේක්, මෝහය පහ වූයේ, පහ වූ මෝහය ඇති පිරිවරින් පිරිවරන ලද සේක්, තෘෂ්ණා නැති සේක්, නික්ලේශී වූවන් විසින් පිරිවරන ලද සේක්, ශාන්ත වූ සේක්, ශාන්ත වූ අය විසින් පිරිවරන ලද සේක්, දමනය කරන ලද්දේ, දමනය වූවන් විසින් පිරිවරන ලද සේක්, මිදුනේ, මිදුණු අය විසින් පිරිවරන ලද සේක්, අතිශයින් බබළති යනු යි. වර්ණනා භූමි නම් වූ මෙය යම් ප්‍රමාණයකට හැකි ද එපමණට කිව යුතු ය. මෙසේ මේ හික්කුන් අරභයා "පඤ්චමට්ඨෙහි හික්කුසතෙහි සබ්බෙහෙව අරභනෙහි" යි කියන ලදී.

යෙහුයෙහෙන රැස් වූ බහුතරය, මද නො වේ. රැස් නො වූ අසඤ්ඤී අරුපාවචර දේවතාවෝ ද, සමාපත්තියට පත් දේවතාවෝ ද; එහි රැස්වන ක්‍රමය මෙසේ ය. මහා වනයේ හාත්පස වූ දේවතාවෝ ඔබ මොබ ගියහ. "හවත්නි, යමු, බුදුන් දැකීම නම් බොහෝ උපකාර සහිත ය. ධර්ම ශ්‍රවණය බොහෝ උපකාර සහිත ය. හික්කු සංඝයා බොහෝ උපකාර සහිත ය. යමු, යමු යි මහා ශබ්දයක් කරමින් පැමිණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේත්, ඒ මොහොතේ අර්භත් භාවයට පත් කමිණිශ්‍රවයන් වහන්සේලාත් වැද එකත් පස් ව සිටියහ. ඒ ක්‍රමයෙන් ම ඒ ඒ අයගේ ශබ්ද අසා ශබ්දාන්තර - අඩ ගව්-ගව්-අඩ යොදුන් ආදී වශයෙන් යොදුන් කුන් දහසක් පළල හිමවතෙහි තෙවරක්, නගර හැටකුන් දහසක, මිලියන නවයක, පවුනු ගම් අනුභය කෝටි ලක්ෂයක, රුවන් ආකර පනස්හයෙහි, සකල ජම්බුද්වීපයෙහි, පූර්ව විදේහයෙහි, අපර ගෝයාණයෙහි, උතුරු කුරු දිවයිනෙහි, දෙදහසක් ආරක්ෂක දිවයින්වල ය යන මුළු සක් වලෙහි ද ඉන් පසු දෙවන තෙවන සක්වලැයි මෙසේ දහදහසක් සක්වල දේවතාවෝ රැස්වූහ යි දත යුතු ය. දසදහසක් සක්වල වනාහි මෙහි "දශ ලෝක ධාතු" යන්නෙන් අදහස් කරන ලදී. එහෙයින් කියන ලදී: දසහි ව ලොකධාතුහි දෙවතා යෙහුයෙහෙන සන්තිපතිතා හොන්ති" (දස දහසක් සක්වළින් දේවතාවෝ බෙහෙවින් රැස්වූවාහු වෙති) යි.

මෙසේ රැස් වූ දේවතාවුන් විසින් සක්වල ගැබ බුහුම ලෝක දක්වා නිතර බහා ලන ලද ඉදිකටුවලින් (පිරුණු) ඉදිකටු ගුලාවක් මෙන් පිරුණේ වෙයි. එහි බුහුම ලෝකයේ උස් බව මෙසේ දත යුතු ය. ලෝභ

ප්‍රාසාදයෙහි සත් වැනි කුටාගාරයට සමාන පාෂාණයක් බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි සිට පහළට හෙළන ලද්දේ මාස හතරකින් පෘථිවියට පැමිණේ. එසේ ම මහත් වූ අවකාශයෙහි පහළ සිට විසි කරන ලද මල් හෝ දුම හෝ ඉහළට යන්නට හෝ ඉහළ සිට හෙළන ලද අඛ පහළට වැටෙන්නට හෝ අතරක් නො ලබයි. එලෙස අතරක් නොමැති ව දේවතාවෝ සිටියහ. යම් සේ චක්‍රවර්ති රජු සිටින තැන බාධා රහිත වේ ද, පැමිණි පැමිණි මහේශාඛ ක්‍රියාවරු ඉඩ ලබන්නෝ ම ය. ඉන් එහා බොහෝ අවහිර ය. එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩ සිටි ස්ථානය අවහිර රහිත විය. පැමිණි පැමිණි මහේශාඛ දෙවියෝ ද බ්‍රහ්මයෝ ද, ඉඩ ලබන්නෝ ම ය. තව ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ආසන්න ආසන්න ස්ථානයෙහි කෙසෙකින්" සිදුරු කිරීමක පමණ වූ ප්‍රදේශයෙහි දස හෝ විසි දෙවිකෙනෙක් සියුම් ආත්මභාව (ශරීර) මවා සිටියහ. සැමට කෙළවර දේවතාවෝ සැම දෙන සැට දෙන බැගින් සිටියහ.

සුඛධාවාසකායිකානං ශුද්ධාවාසයන්හි වසන්නන්ගේ, ශුද්ධාවාස යනු ශුද්ධ වූ අනාගාමී ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ ආවාස - බ්‍රහ්ම ලෝක පහ. එතදහොසි කුමක් නිසා එබඳු සිතක් පහළ වී ද? ඒ බ්‍රහ්මයෝ සමාපත්තියට සම වැද නියමිත කාලයෙන් නැගිට බ්‍රහ්ම විමාන බලන්නෝ හෝජනයෙන් (දානයෙන්) පසු දත් ගේ මෙන් හිස් බැව් දුටහ. බ්‍රහ්මයෝ කොහි ගියාහු ද? ආවර්ජනය කරන්නාහු මහා රැස්වීමකැයි දැන, මෙය මහා රැස්වීමකි. අපි අත් හරිනු ලැබුවෝ* වෙමු. අත් හරිනු ලැබුවනට අවකාශ දුර්ලභ වෙයි. එහෙයින් යන්නමෝ හිස් අතින් නොව එක් එක් ගාථාවක් සකසා යමු. ඒ මහා රැස්වීමේ ම තමන් පැමිණි බව දන්වා සිටින්නෙමු. බුදුන් වහන්සේගේ වර්ණනාව පවසන්නෙමු යි මෙසේ ඔවුන්ගේ සමාපත්තියෙන් නැගිට ආවර්ජනය කිරීමෙන් මෙසේ සිතක් පහළ විය.

හගවතො පුරතො පාතුරහංසු පාළියෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගේ සම්පයෙහි-අබ්බුවෙහි වූ තැන්හි ම-බැස්සාහ යි කියන ලදී. (එහෙත්) මෙහි ඒ ආකාරයට අර්ථය නො දන යුතු ය. ඔවුහු බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි සිට ම ගාථා සකස් කොට එක් (බ්‍රහ්මයෙක්) පෙර දිග සක් වළ මුව විටියෙහි බැස්සේ ය. එක් බ්‍රහ්මයෙක් දකුණු දිග සක්වළ මුවවිටියෙන්, එක් බ්‍රහ්මයෙක් බටහිර සක්වළ මුවවිටියෙන් එක් බ්‍රහ්මයෙක් උතුරු සක්වළ මුවවිටියෙන් බැස්සේ ය. එයින් නැගෙනහිර සක්වළ මුවවිටියෙන් බැසගත් බ්‍රහ්මයා නීල කසිණයට සම වැද නීල රශ්මි විහිදුවා දස දහසක්

* "අපිව දාලා ගිහිල්ලා!"

සක්වළ දේවතාවන්ගේ මැණික් සැට්ට මුදවන්නාක් (ගලවන්නාක්) මෙන් තමාගේ පැමිණීම හඟවා, බුද්ධ මාර්ගයට කෙනෙකු විසින් බැසීමට නො හැක්කේ ය. එහෙයින් ඒ මහා බුද්ධ මාර්ගයෙන් ම පැමිණ බුදුන් වහන්සේ වැද එකත්පස් ව සිටියේ ය. එකත්පස් ව සිට තමන් සැකසූ ගාථාව කී ය. දකුණු සක්වළ මුවවිටියෙන් බට බුත්මයා පිත කසිණයට සමවැද රත් පැහැය මුදා දසදහසක් සක්වළ දේවතාවන් හට රත්පට පෙරවන්නාක් මෙන් තමා පැමිණි බව හඟවා එසේ ම කළේ ය. බටහිර සක්වළ මුවවිටියට බට බුත්මයා ලෝහිත කසිණයට සම වැද රකුවන් රැස් මුදා හැර දස දහසක් සක්වළ දෙවියන් රක්ත වර්ණ පලසින් වට කරන්නාක් මෙන් තමා පැමිණි බව හඟවා එසේ ම කළේ ය. උතුරු සක්වළ මුව විටියට බට බුත්මයා ඕදාත කසිණයට සමවැද බවල රළුම විහිදුවා දසදහසක් සක්වළ දේවතාවනට දැසමත් මල් පටයක් පෙරවන්නාක් මෙන් තමන්ගේ පැමිණීම හඟවා එසේ ම කළේ ය. පාළියෙහි "හඟවනො පුරනො පාතුරහංසු අප්ඵ බො තා දේවතා හඟවනං අභිවාදෙඤ්චා එකමනං අධ්ඨාසු" (භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉදිරියේ පහළ වූහ. ඉක්බිති ඒ දේවතාවෝ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට වැද එකත්පස සිටියහ) යි මෙසේ එක ම ක්‍ෂණයෙක මෙන් ඉදිරියෙහි පෙනී සිටි බවත් වැද එකත්පස් ව සිටි බවත් කියන ලදී. එය මේ අනුපිළිවෙළට විය. එකට කර දක්වන ලද්දේ ගාථා පැවසීම පාළියෙහිත් වෙන් වෙන් ව ම කියන ලදී.

එහි මහාසමයො යනු මහා සමූහයා ය. "පවන" යනු වන ලැහැබ යයි කියනු ලැබේ. දෙකින් ම, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ වන ලැහැබෙහි අද මහා සමූහයක් එක් රැස් ව සිටින්නාහු ය යි කීහ. එයින් ඒ රැස්වීම කවරෙකුගේ ද එය දැකවීම පිණිස දෙවකායා සමාගතා යි කී ය. එහි දෙවකායා යනු දේව සමූහය (රාශිය) යි, ආගතමහ ඉමං ධම්මසමයං මෙසේ පැමිණි දේවසමූහයා දැක අපිදු මේ ධර්ම සභාවට පැමිණියෝ (වෙමු), කුමන කරුණක් නිසා ද? "දක්ඛිතායෙ අපාරජිතසංඝං" කිසිවෙකු විසින් පරාජය කරනු නො ලැබූ, අද ම මාරයින් තිදෙන මර්දනය කොට සංග්‍රාමය දිනූ, මේ අපරාජිත සංඝයා වහන්සේ දකීම පිණිස පැමිණියමිහ යන අර්ථය යි. ඒ බුත්මයා මේ ගාථාව කියා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැද පෙරදිග සක්වළ මුවවිටියෙහි ම සිටියේ ය.

ඊ ළඟ දෙවැනි බුත්මයා ඒ කී පරිදි ම පැමිණ පැවසී ය. එහි තතු හිකබවො ඒ රුස්විම් ස්ථානයෙහි හික්ෂුන් වහන්සේලා, සමාදහංසු සමාධියෙහි යෙදවූහ. අත්තනො උජුකමකංසු තම සිතෙහි සියලු වංක-

කුටිල-ජීහම භාවය හැර දමා සෘජු බව ඇති කළෝය. සාරථීව නොනානි ගනෙකො යම් සේ (දැනලීමක් නොමැති ව) සම ව සිටින සෙසන්ධව අසුන් සම්බන්ධයෙන් කෙටිට අත්හළ රියැදුරා සියලු රැහැන් අතට ගෙන ඇණවීමක් නො කොට වැළැක්වීමක් ද නො කොට සිටී ද, එසේ ම ෂඩංග උපෙක්ෂාවෙන් යුත් වැසු දොරටු ඇති ඒ සියලු පත් සියයක් හික්ෂුන් වහන්සේලා ම ඉන්ද්‍රියානි රක්ඛනි පණ්ඩිතා භාග්‍යවතුන් වහන්ස, උන්වහන්සේලා දක්මට මෙහි පැමිණියමිහ.' ඔහු ද ගොස් සුදුසු ස්ථානයෙහි ම සිටියේ ය.

ඉක්බිති තෙවැනි බ්‍රහ්මයා ද, පෙර කී පරිදි ම පැමිණ කී ය. එහි ජෙකො බීලං රාග, ද්වේෂ, මෝහ යන උල් සිද, පලිසං රාග, ද්වේෂ, මෝහ යන කතයම (බාධකය) ඉන්ද්‍රබීලං රාග, ද්වේෂ මෝහ යන ඉන්ද්‍රබීලය ම, උභවම මනෙජා ඒ තෘෂ්ණා රහිත වීම නිසා 'අනෙජ' වූ හික්ෂුහු ඉන්ද්‍රබීලං උභවම සහමුලින් උදුරා; කෙ වරහනි සිවු දිසාවල අප්‍රතිහත ව සැරිසරති. සුඛා උපකල්පේ රහිත වීමලා නිර්මල, මෙය ඊට ම සමානාර්ථ වචනයකි. වක්ඛුමතා ඇස් පහෙන් සමන්විත වූ-ඇස් ඇති සුදුකො ඇසින් දමනය වූ, කනින් ද, නාසයෙන් ද, දිවෙන් ද, සිරුරෙන් ද, මනසින් ද දමනය වූ සුසුනාගා තරුණ ඇත්තු; එහි වචනාර්ථය නම්, ඡන්ද්‍රාදියෙන් නො යති යි 'නාගා, ඒ ඒ මගින් ප්‍රභිණ කළ කෙළෙස්වලට නො එකියි 'නාග'; නානාප්‍රකාර අපරාධ නො කරති යි 'නාග.' මේ මෙහි සාරාංශය යි. විස්තර මහානිද්දෙසයෙහි කී පරිදි දත යුක්තේ ය. තව ද,

“ආගං න කරොති කිංකුටි ලොකෙ
 සබ්බසංයොගෙ විසජ්ජ බන්ධනානි
 සබ්බඤ්ච න සජ්ජති විමුක්තො
 නාගො තාදී පවුච්චතෙ තථකා”

(ලොවෙහි කිසිදු අපරාධයක් (වරදක්) නො කරයි, සියලු බැඳීම්හි බැඳීම් බිඳ හැර, මිදුනේ, සැම තන්හි නො ඇළෙයි එවන් තත්ත්වයක් නිසා තාදීතෙමේ (රහතුන් වහන්සේ) නාග'යි කියනු ලැබේ.)

මෙසේ මෙහි අර්ථය දත යුක්තේ ය. සුසුනාගා තරුණ 'නාගයන්' සතු සම්පත්තියට පැමිණි යන අර්ථය යි. භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ ආකාරයේ සුදුසු ආචාර්යවරයකු විසින් දමනය කරන ලද තරුණ 'නාගයන්' දැකීම පිණිස පැමිණියෙමි යි ඔහු ද ගොස් උචිත ස්ථානයෙහි ම සිටියේ ය.

ඉක්බිති සිවුවැන්නා ද (කලින්) පැවසූ පරිදි ම පැමිණ පැවසී ය. එහි ගතාසේ (නිබේධමතික නි+වේමතික) සැක නැති සරණ යාමෙන් ගිය, ඔහු ද ගොස් සුදුසු ස්ථානයෙහි ම සිටියේ ය.

සත්වැනි සුත්‍රය යි.

1.4.8

අට වැන්නෙහි - මඤ්ඤවජ්ජසමීං එනම් වූ උද්‍යානයෙහි අජාතසත්තු කුසට පැමිණි කල්හි ඔහුගේ මව විසින්, මොහු මාගේ කුසට වන්නේ, ගැබ් රජුට සතුරු වන්නේ ය. මෙයින් මට කීම? යි දරු ගැබ වැටීම (විනාශ කිරීම) පිණිස එම කුස මඩනා ලද්දේ ය. එහෙයින් 'මඤ්ඤවජී' (මර්දනය කළ කුස) යනුවෙන් ප්‍රසිද්ධ විය. මුවන්ට භය නැති ව විසීමට දෙන ලද බැවින් මිඤ්ඤායො යි කියනු ලැබේ.

තෙත බො පන සමයෙන මෙහි අනුපූර්ව කථාව නම්: දේවදත්ත තෙමේ අජාතසත්තු ලවා දුණුවායන් ද ධනපාලක (නම් වූ ඇතා ද) යොදවා තථාගතයන් වහන්සේගේ ජීවිතය වැනසීමට නො හැකි වූයේ තමා ම උන්වහන්සේ මරන්නෙමි යි ගිජුකුළු පව්වට නැගී මහත් මහල්ගෙයක් ප්‍රමාණ වූ ගලක් උස්සා ශ්‍රමණ ගෞතමයා සුණුවිසුණු වේවා යි අත හැරියේ ය. එය මහත් ශක්ති සම්පන්න වූවකි. ඇතුන් පස් දෙනෙකුගේ ශක්තිය දරයි. අන් අයගේ උපද්‍රවයකින් බුදුවරුන්ගේ ජීවිත අන්තරාව සිදු වන්නේ ය. යන්න අභව්‍ය ම ය. තථාගතයන් වහන්සේගේ ශරීර අභිමුඛයට එද්දී අහසේ වෙනත් ගලක් පැන නැගී පිළිගත්තේ ය. ගල් දෙක ගැටීමෙන් ගල් පතුරක් පැන නැගී භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පිටිකර කෙළවර තුවාල කළේ ය. පාදය මහත් පොරවකින් පහරන ලද්දාක් මෙන් පිට වූණු රුධිරය ලාක්සාරස පැහැය (ලාකඩ වතුර පාට) මෙන් විය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉහළ බලා දේවදත්තයනට මෙසේ වදාළහ. "හිස් මිනිස, තා විසින් බොහෝ අකුසල් කරන ලදී. ඒ තා ද්වේෂ සහගත සිතින් ඝාතන සිතින් තථාගතයන් වහන්සේගේ ලේ ඉපදවූයෙහි" යි. එතැන් පටන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට අපහසුතාවක් හට ගත්තේ ය. හික්ෂුහු මෙසේ සිතූහ. මේ විහාරය ඉතා කටුක තැනකි, විෂම ය. බොහෝ ක්‍ෂත්‍රියාදීන්ටත් පැවිද්දන්ටත් අවකාශ නැති තැනකි. ඔවුහු තථාගතයන් වහන්සේ ආදක තබා මද්දකුළුපියට ගෙන ගියෝ ය. එහෙයින්

කියන ලදී. "තෙත බො පන සමයෙන හගවතො පාදො සකලිකාය බතො හොති" (එකල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පාදය ගල්පකුරකින් පහළේ වේ) යි.

භූසා බලවත් (බොහෝ) සේ; සුදං නිපාත මාත්‍රයකි. දුක්ඛා සුඛයට ප්‍රතිපක්ෂ වූ තිබ්බා තීව්‍ර, ඉමහත් බරා පරුෂ කටුකා තික්ෂණ අසාතා මිහිරි නො වූ; ඒවාහි සිත සචි නො කරයි. ඒවා සිත නො අලවයි. නො වඩයි: අමනාපා, සතො සමපජානො වේදනාව ඉවසන සතිසම්පජක්ඛයෙන් යුක්ත වී, අවිහංකරමානො නො පෙළමින්, පෙරළී පෙරළී නිදමින් ඒ වේදනාවන්ගේ වසගයට නො ගොස්; සීහසෙය්‍යං මෙහි කාමභෝගි සෙය්‍ය, ජේත සෙය්‍ය, සීහ සෙය්‍ය, තථාගත සෙය්‍ය යනුවෙන් සෙය්‍ය (ශය්‍යා - නිදාගැනීම) සතරකි. එහි "යෙභුයෙත භික්ඛවෙ කාමභොගි සත්තා වාමෙන පසෙසන සෙත්ති" (මහණෙනි, කාමභෝගි සත්ත්වයෝ බොහෝ සෙයින් වම් පසට හැරී (වම් ඇළයෙන්) නිදති) යන මෙය "කාමභෝගි සෙය්‍යාව" වේ. ඔවුන් අතර බෙහෙවින් දකුණු පසට හැරී නිදා ගැන්මක් නම් නැත. "යෙභුයෙත භික්ඛවෙ පෙතා උත්තානා සෙත්ති" (මහණෙනි, බොහෝ සෙයින් ප්‍රේතයෝ උඩුකුරුව නිදති.) එය 'ජේත සෙය්‍යාව' ය. මස් ලේ අල්ප බැව් නිසාත් ඇට වළල්ල පැටළීම නිසාත් ඔවුහු එක් පැත්තකට හැරී නිදා ගැනීමට නො හැකි වෙත්. උඩුකුරුව ම නිදත්. "යෙභුයෙත සීහො මීගරාජා නඩ්දුධං අන්තරසජීම්භි අනුපක්ඛිත්වා දුක්ඛණෙන පසෙසන සයති" (මහණෙනි, සිවුපාවුන්ගේ රජ වූ සිංහයා බොහෝසෙයින් වලිගය කළවය අතර හොවා දකුණු පසින් (දකුණු ඇලයෙන්) නිදයි). මේ සිංහසෙය්‍යාව ය. තේජස උස් බව හේතු කොට ගෙන සිවුපා රජ වූ සිංහයා ඉදිරි දෙපා එක් තැනකත් පසුපස දෙපා එක් තැනකත් තබා වලිගය කළවා අතර හොවා ඉදිරිපා, පිටුපස පා, නගුට ඇති තන්හි වූ ඉඩ බලා ඉදිරි දෙපා මත හිස තබා නිදයි. දවල් කල්හි ද නිදා අවදි වන්නේ තැනි ගැනී නො නැගීරීයි. හිස ඔසවා පෙර පාදාදියෙහි ඇති ඉඩ සිතා බලයි. ඉදින් කිසියම් තැනක් හැර දමා තිබුනේ (වෙනස් වූයේ) වේ ද මෙය ඔබට ජාතියෙන් වත් ශූරභාවයට වත් අනුරූප නො වෙතැයි අසකුටට පත් ව එලෙස ම නිදයි. ගොදුරු සොයා නො යයි. (තැන) නො හැර සිටියේ, මෙය ඔබගේ ජාතියටත් ශූර භාවයටත් අනුරූප යයි කුටුපහවු ව නැගිට සිංහ විජෘම්භනය (ඇනුම් ඇරීම)කර කෙසරු සොළවා තෙවරක් සිංහනාද පවත්වා ගොදුරු සොයා යයි. වකුර්ථ ධ්‍යාන සෙය්‍යාව තථාගත සෙය්‍යාව යයි කියනු ලැබේ. ඒ සෙය්‍යා අතරින් මෙහි සිංහසෙය්‍යාව පැමිණ ඇත. මෙය තේජස ඉහළ ගිය ඉරියව් ඇති බැවින්

උත්තම සෙය්‍යාව නම්. පාදෙ පාදං දකුණු පාදයේ වම් පාදය, අඩ්‍යාධ්‍යාය අති ආධ්‍යාය මදක් ඉක්මවා තබා, ගොප් ඇටයෙන් ගොප් ඇටයෙහි හෝ දණ හිසෙන් දණහිසෙහි හෝ ගැටන කල්හි නිතර වේදනා උපදී, සිතේ එකඟ බවක් නො වේ. නිදා ගැන්ම අපහසු වේ. යම් සේ නො ගැටේ ද ඒසේ ඉක්මවා ලැබූ කල්හි වේදනා නූපදියි. සිත එකඟ වෙයි. නිදා ගැනීම පහසු වෙයි. එහෙයින් එසේ සැතපුණු සේක. සතො සමප්‍රානො යහන් පරිහරණය කිරීමේ සති සම්පජ්ඣයෙන් යුක්ත වූයේ, උට්ඨාන සංඥාව යයි මෙහි දී නො කියන ලදී. මෙය බුදුන් වහන්සේගේ හිලාන සෙය්‍යාව (හිලන් ව සැතපීම) ය.

සත්‍ය සතා මේ සුත්‍රයේ ඒ සියලු ම දේවතාවෝ හිලන් ව සැතපෙන ස්ථානයට ම පැමිණියහ.

උදානං උදානෙසි හිලාන සෙය්‍යාවට පැමිණියවුන්ට දොම්නස් විය යුතු වන්නේ ද? මොවුන්ට, තථාගතයන් වහන්සේගේ වේදනා ඉවසීම දැක, අහා! බුදුවරුන්ගේ මහානුභාවය, මෙබඳු වේදනාවක් පවත්නා කල්හි ද විකාර මාත්‍රයක් වත් නැත. සිරි යහනේ අලංකාර කොට තැබූ ස්වර්ණ පිළිමයක් මෙන් නො සෙල්වෙන සිරුරින් හොච් දූන් පූර්ණ වන්ද්‍රයා මෙන් රශ්මි සම්පන්න ලෙස මුහුණේ පැහැය අධිකතර ව බබළයි. දන් විකසිත වූ පද්මයක් මෙන් මුත් වහන්සේගේ මුහුණ බබළයි. ශරීරයේ පැහැයද දූන් මැනවින් ඔප කළ රතක් මෙන් මනා සේ පැහැපත් වේ යි උදානයක් හටගනී.

නාගො වත හො මෙහි හො යනු ධර්ම ඇමතීම් සම්මුතියකි. බලවත් අර්ථයෙන් 'නාගො', නාගවකාය නාග වූ බැවින්, සීහො වත ආදී තැන්වල අසන්නාස අර්ථයෙන් සීහො, ස්වාමියාගේ සිත් සතුටු කිරීම් අර්ථයෙන්, කාරණ අකාරණ දූත ගැන්මෙන් හෝ ආජානෙය්‍යා සමාන අයෙකු නැති වීම් අර්ථයෙන් නිසහො, ගවයින් සියයකට ජ්‍යෙෂ්ඨ වූයේ උසහ ය, ගවයින් දහසකට ජ්‍යෙෂ්ඨ වූයේ වසහ ය, ගවයින් ශත සහසුයකට (ලක්ෂයකට) ජ්‍යෙෂ්ඨ වූයේ නිසහ යයි කියනු ලැබේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වූ කලී ප්‍රතිසම නො වූ අර්ථයෙන් ආසහ ස්ථානය පිළිගනී. ඒ අර්ථයෙන් ම මෙහි ද 'නිසහ' යයි කියන ලදී. ධූරය (විය දණ්ඩ) උසුළාගෙන යෑම් අර්ථයෙන් ධොරයො; ශාන්ත අර්ථයෙන් දනෙතා; පසා නියම නො කළ අණ කිරීම ය, සමාධිං අරහත් එල සමාධිය යි, සුවිමුක්තං එල විමුක්තියෙන් මනා ලෙස විමුක්ත වූ, රාගානුගත

වූ විත්තය අභිනතං නම් වේ. ද්වේෂානුගත වූයේ අපනතං, ඒ දෙක ම ප්‍රතික්ෂේප වූයෙන් න වාහිනතං න වාපනතං යයි කී ය. න ව සසංඛාර නිග්ග්‍හාවාචිතවතං සසංඛාර වූ සප්‍රයෝගවිත්තයෙන් කෙළෙස් නිග්‍රහ කොට වළක්වා ලන ලද්දේ නො වෙයි. ක්ලේශයන්ගේ සිද්ධිමේ හේතුවෙන් ව්‍රත වේ. එල සමාධියෙන් සමාධිගත වූ යනු අර්ථ යි. අතික්‍ෂමිතබ්බං වෙහෙස විය යුතු ය, ගැටිය යුතු ය. අදක්‍ෂ්‍යනං - අඥානය යි. අඥානයා වනාහි අන්ධබාලයෙකු මෙන් මේ ආකාරයේ ශාස්තෘන් වහන්සේ කෙනෙකු හට අපරාධයක් කරන්නේ යයි දෙවිදකුන් ගටමින් කියත්. පඤ්චවෙදා ඉතිහාසය පස්වැනි වේදය කොට සළකන වේදය දරන්නේ, සතං සමං වර්ෂ සියයක්, තපසසී තපස ඇසුරු කොට සිටින්නවුන් වී, වරං හැසිරෙන්නාහු, න සමමා විමුක්‍ෂාං ඉදින් මේ ආකාරයේ බ්‍රාහ්මණයෝ සිය වසක් හැසිරූන ද ඔවුන්ගේ සිත මැනවින් විමුක්තියට පත් වූයේ නො වේ. භිනතරූපා න පාරංගමා තෙ භිත ආත්ම ස්වභාව ඇති ඔවුහු නිර්වාණගාමී වූවෝ නො වෙත්. "භිතරූපා" යි ද පාඨයකි. භිත වූ අර්ථ වර්ගයට අයත්, පිරිහුණු අර්ථ ඇති යන අරුත යි. තණ්හාධිපත්‍යා තණ්හාවෙන් වැසූ නොහොත් යටපත් කළ වතසීලබද්ධා එළ ව්‍රතය, සුනඛ ව්‍රත ආදී ව්‍රතවලින් හා ඒ හා සමාන වූ ම සීලයෙන් ද බැඳුණු ලුබ්ධං තපං පඤ්චතාපයෙන් තැවීම, කටු මත නිදා ගැනීම ආදී තපස්කම්; දුන් ඒ දේවතාවා ශාසනයෙහි නියතානිකභාවය පවසන්නේ න මානකාමක්‍ෂ ආදිය පැවසී ය. එය මුලින් කියන ලද අර්ථ පරිදි ම ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

1.4.9

තව වෑන්තෙනි - පජ්ජනස්ස ධිතා වාතුර් මහාරාජික වූ පර්ජනා නම් වැස්සවළාහක දෙවි රජුගේ දූ, අභිවඤ්ඤ භාගාවතුන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේගේ පා නමදිමි. වක්‍රමනා ඇස් පහකින් සමන්විත වූ කථාගතයන් වහන්සේ විසින්, ධම්මො අනුබද්ධො මෙය මා විසින් පෙර අනුන්ගෙන් හුදෙක් අසන ලද්දක් ම විය යි කියයි. සාහං දානි 'සා අහං ඉදානි' (ඒ මම දැන්), සක්ඨි ජානාමි ප්‍රතිවේධි වශයෙන් ප්‍රත්‍යක්‍ෂයෙන් ම දනිමි. විගරහන්‍යා භිතාක්ෂර පදව්‍යංජන යි කියා හෝ අනියතානික යි කියා හෝ මෙසේ ගරහන්නාහු රොරුවනි 'රොරුව' (රොරව නිරය) දෙකකි. ධූම (දුම්) රොරවය හා ජාල (ගිනි) රොරව යනුවෙනි. ධූම රොරවය වෙනස් එකකි, ජාල රොරවය වූ කලී අවිච්චි මහා තරකයට ම නමකි. එහි සත්ත්වයෝ ගින්නෙනි දූවෙමින් දූවෙමින් යළි යළිත් 'රවන්ති' හඬ

කලකි. එහෙයින් එය 'රෝරව' යි කියනු ලැබේ. සොරං දරුණු බන්ධනා
උපසමෙන උපෙනා කැමති වී ක්ෂමා කරවා ග්‍රහණ ක්ෂාන්තියෙන් රාගාදියේ
උපසමනයෙන් ද යුක්ත වූ යනු යි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

1.4.10

දස වැන්නෙහි - ධම්මකෘත 'ව' ශබ්දයෙන් සංඝයා ද යි මෙසේ
රතන ත්‍රය නමැදිමින් මෙහි පැමිණි' යි කියයි. අත්ථවතී අර්ථවත් වූ
බ්‍රහ්මභාවි බො නං යම් දහමක් පැවසී ද ඒ ධර්මය බොහෝ ක්‍රමවලින් මම
විභාග කොට දක්වන්නෙමි, තාදිසො ධම්මො මේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ
එබඳු ය. ධර්මය (එබඳු) යයි පිහිටියේ, ප්‍රතිභාග සහිත වූයේ නොයෙක්
ආකාරයෙන් දත යුතු වූවකැයි පෙන්වයි. උපයිසාමි පවසන්නෙමි. යාවතා
මෙ මනසා පරියත්තං යම් පමණකට මා විසින් මනසින් පර්යාජන (පුහුණු)
කරන ලද ද එපමණකට එම දිනය නො කියා මී වදයක් මිරිකන්නී මෙන්
මොහොතකින් ම ලුහුඬින් පවසන්නෙමි. ඉතිරිය පෙර කියන ලද පරිදි
ම ය.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

සිවු වැනි සතුල්ලපකායික වර්ගය යි.

1.5.1

ආදිත්‍ය වර්ගයේ පළමු වැන්නෙහි ජරාය මරණෙන ව මෙය
දේශනා ශීර්ෂය යි. රාගාදි එකොළොස් ගිනිවලින් ලෝකය ගිනිගෙන
ආත්තේ මය. දානෙන දාන චේතනාවෙන්, දින්නං හොති සුනීහතං දාන
පුණ්‍ය චේතනා වනාහි දායකයාට ම චේ. ගෙහිමියාගේ බැහැර කළ
භාණ්ඩ මෙහි. එහෙයින් මෙය කියන ලදී. වොරා හරන්ති නො දෙන ලද
හෝග සොරුන් ගෙන යති. රාජනොපි, අග්ගිපි ඩහති; තිබු කැන ද
නසාති. අනෙන මරණයෙන් සරීරං සපරිග්‍හනං ශරීරය ද සොරුන්
ආදින්නෙන් නො නැසුණු හෝග ද, සග්ගමුපෙති වෙස්සන්තර මහරජු
ආදින් මෙන් ස්වර්ගයෙහි පහළ වන්නේ ය.

ප්‍රථම සූත්‍රය යි.

1.5.2

දෙවැන්නෙහි අක්‍ෂරයො යම් සේ බොහෝ ශක්තිමත් පුද්ගලයකු වුව ද දෙකුත් වේලක් අහර නො ගෙන නැගිට සිටීමට නො හැකි වන්නේ ද, එසේ ම දුර්වලයකු වී වුව ද, අනුභව කොට බලසම්පන්නයෙකු වන්නේ ද එහෙයින් අක්‍ෂරයො බලයො යි කී ය. ව්‍යංග්‍යො යම් සේ සුරූපී කෙනකු වුව ද නො සරුප් ලෙස හැද ගත්තේ හෝ වස්ත්‍ර නැති ව සිටියේ හෝ විරූපී වෙයි ද, ගරහන ලද්දේ වෙයි ද, බැලීමට අපහසු වූයේ වෙයි ද, වස්ත්‍රයෙන් (සිරුර) වසන ලද්දේ දේව පුත්‍රයකු මෙන් බබළයි. එහෙයින් ව්‍යංග්‍යො හොති වණ්ණයො ය කී ය. යානදො හස්තියාන ආදිය දෙන්නා. ඒවා අහර,

න හස්තියානං සමණසස කප්පති
 න අසසයානං න රථෙන යාතුං
 ඉදක්ඛා යානං සමණසස කප්පති
 උපාහනා රක්ඛතො සීලක්ඛධං

(ශ්‍රමණයා හට හස්තියානය කැප නො වේ. අශ්ව යානය (ද කැප නො වේ.) රියෙන් යෑම (කැප නො වේ) ශීලස්කන්ධය රකින ශ්‍රමණයාට පාවහනින් යාම කැප ය.)

එහෙයින් කුඩ, පාවහන්, සැරයැටිය ආදිය දෙන්නා; යමෙක් මාවත් පිරිසුදු කරයි ද, ඉණිමං සාදයි ද, පාළම් සාදයි ද, නැව් සකස් කරයි ද යන මේ සියල්ලෝ 'යානදො' නම් වෙත්. සුබදො හොති යානයෙන් සුවය (පහසුව) ගෙන දෙන හෙයින් "සුබදො" නම් වේ. වක්ඛදො හොති අඳුරෙහි ඇස් ඇතියවුනට පවා රූප දැකීමක් නො වන හෙයින් දීපදො (පහන් පුදන්නා) වක්ඛදො නම් වේ. අනුරුද්ධ තෙරුන් වහන්සේ මෙන් දිවැස් සම්පත් ද ලබයි. සබ්බදදො හොති සියලු ම බල (ශක්තිය) ආදිය දෙන්නෙක් වේ. ගම් දෙක තුනක පිඬු පිණිස හැසිර කිසිවක් නො ලැබ ආපසු පැමිණියහුට වුව ද සිසිල් දිය පිරි විලක නා, සිටිනා තැනට පැමිණ මොහොතක් ඇදෙහි සැතපී නැගී සිටින්නෙකුට සිරුරෙහි ශක්තිය ගෙන දෙන්නාක් මෙන් වෙයි. එළියේ හැසිරෙන්නෙකු සේ ශරීරයේ වර්ණය (පැහැය) සුළඟ අච්ච ආදියෙන් දූවෙයි. ගෙට පිවිස දොර වසා මොහොතක් සැතපුනේ විසභාගසන්නි (විවිධ අසම කොටස්) සංසිදෙයි. සභාගසන්නි (සමාන කොටස්) ඇතුළු වෙයි. වර්ණය ගෙන හැර දෙන්නාක් මෙන් වෙයි. එළියෙහි ඇවිදින්නෙකුගේ පාදයෙහි කටුවක්

ඇණෙයි. කණුවක හැපෙයි. සර්ප ආදී අනතුරු හය ද උපදී. ගෙට පිවිස දොර වසා සිටියහුට ඒ සියලු අනතුරු නො වන්නේ ය. සජ්ඣායනය කරන්නා (ඉගෙන ගන්නා) හට - ධර්ම ප්‍රීති සුඛ කර්මස්ථානය සිත්හි තබන්නා හට - සංසිද්ධිමේ සැපය ඇති වේ. එසේ ම බැහැර ඇවිදින්නාගේ දහතිය ගලයි; ඇස් සෙලවෙයි. ශයනාසනයට පිවිසෙන මොහොතේ ළිඳට වැටුණා සේ වෙයි. ඇඳ පුටු ආදිය නො පෙනේ. මොහොතක් සිටියහුට එක්සු ප්‍රසාදය ගෙනැවිත් දම්මා සේ වෙයි. දොර ජනෙල් ඇඳ පුටු ආදිය පෙනේ. එහෙයින් කියන ලදී. සොච සබ්බදදො හොති යො දදාති (යමෙක් ආවාස දෙයිද, හේ සියල්ල දෙන්නේ වෙයි) - උපසායං - ආවාස අමතං දදො ච සො හොති - ප්‍රණීත හෝජනයෙන් පාත්‍රය පුරවන්නාක් මෙන් අමෘත දානය නම් (දානය) දෙයි. යො ධම්මනුසාසති යමෙක් ධර්මය අනුශාසනා කරයි ද, අර්ථකථා පවත්වයි ද, පාළි කියවයි ද, අසන ලද ප්‍රශ්නය විසඳයි ද, කර්මස්ථාන ප්‍රකාශ කරයි ද, ධර්මය දෙසයි ද, ධර්මග්‍රවණය කරවයි ද, මේ සියල්ල ම 'ධර්ම අනුශාසනය කරයි' නම් වේ. සියලු දානයක් අතර මේ ධර්ම දානය ම අග්‍ර ය යි ශ්‍රේෂ්ඨ ය යි දත යුතු ය. එය (මෙසේ) කියන ලදී.

සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති
 සබ්බරසං ධම්මරසො ජිනාති
 සබ්බං රතීං ධම්මරතී ජිනාති
 තණ්හකියො සබ්බදුක්ඛං ජිනාති

(ධර්ම දානය සියලු දානයන් දිනයි (අභිභවා යයි) ධර්ම රසය සියලු රසයන් දිනයි. ධර්ම රතිය (කැමැත්ත) සියලු රතීන් දිනයි. තණ්හාව ක්ෂය කිරීම සියලු දුක් දිනයි.)

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

1.5.3

තෙවැන්නෙහි - අභිනන්දනී ප්‍රාර්ථනා කරත්. හස්ති පැමිණෙයි (සොයා යයි), විත්තගෘහපති, සීවලී මහතෙරුන් ආදීන් මෙන් පසුපස ලුහුබැඳ යයි. තසමා යම් හේතුවකින් මෙලොවත් පරලොවත් අන්ත දායකයා (ආහාර දෙන තැනැත්ත) ලුහුබදී ද එහෙයින්; ඉතිරිය කියන ලදී පරිදි ම ය.

තෙවැනි සූත්‍රය යි.

1.5.4

සිව් වැන්නෙහි - එකමුලං අවිද්‍යාව තණ්හාවට මුල ය. තණ්හාව අවිද්‍යාවට (මුල ය.) මෙහි තණ්හාව අදහස් කරන ලදී. එය ද ශාස්වත උච්ඡේද දෘෂ්ටිවලින් කැරකෙතියි ආවර්ත දෙකකි. එය ද රාග ආදී මළ තුනකින් යුක්ත වූයේ කීමලා. එහි මෝහය එක් ව උපත කෙළවර කොට ඇති (මළ වේ). රාග, ද්වේෂ උපනිශ්‍රය කෙළවර කොට ඇති (මළ වේ.) පඤ්චකාම ගුණය එහි ප්‍රාර්ථනාව යි. එහි එය පැතිරෙති යි පඤ්චපඤ්ඤා; එය ද නො පිරෙන අර්ථයෙන් සමුඥො ආධ්‍යාත්මික බාහිර ආයතන දොළසෙහි එය කැරකෙති යි පරිවර්තනය වෙති යි ආදසාවටටා ප්‍රතිෂටාවක් නැති යන අර්ථයෙන් පාතාලො (ආගාධය) යි කියනු ලැබේ. එය ඒකමුල.... පාතාලය (අගාධය) අතරි එය තරණය කළේ ය. එතෙර වූයේ ය යන අර්ථ යි.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

1.5.5

පස් වැන්නෙහි අනොමනාමං සියලු ගුණයන්ගෙන් සමන්තාගත වූ බැවින් අවෙකල්ල (අවිකල) නම් ඇති, පිරිපුන් නම් ඇති යන අර්ථ යි. නිපුණාදසසිං භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉතා සියුම් වූ ස්කන්ධ ආදිය දකිති යි 'නිපුණාදසසිං' (සියුම් අරුත් දන්නා) පඤ්ඤාදදං ප්‍රඥාව ලබා ගැනීමි වස් ප්‍රතිපදාව පැවසීමි වශයෙන් ප්‍රඥාව දෙන කාමාලයෙ අසත්‍යං පඤ්චකාම ගුණ කෘෂ්ණාවෙහි නො ඇළුණු කමමානං භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහ බෝ මැඩ දී ම ආර්යමාර්ගයෙන් වැඩි සේක. දැන් නො යන සේක, අතීතය ගෙන මෙහි කියන ලදී. මහෙසිං මහත් වූ ශීලස්කන්ධ ආදීන් සොයා බලන්නා වූ පර්යේෂණ කරන්නාවූ යි.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

1.5.6.

සය වැන්නෙහි අවජරාගණසංඝුඨං මේ දේව පුත්‍රයා බුදුන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි පැවිදි ව වත් පිළිවෙත් පුරන්තේ පස් වස් කාලයෙහි පචාරණය කොට මාතෘකා දෙකක් ප්‍රගුණ කොට ලොකු කුඩා කටයුතු හදාරා සිත් කැමති කර්මස්ථානයක් උගෙන, සරළ දිවිපෙවෙතක්

ගත කරන්නේ අරණට පිරිස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් යම් මධ්‍යම යාමයක් නිදා ගැනීම පිණිස වූ කොටසැයි අනුදන්තා ලද ද එය පැමිණි කල්හි ද, "මම ප්‍රමාදයට බිය වෙමි" යි ඇඳ ඉවත් කොට රාත්‍රියෙහිත් දවාලෙහිත් නිරාහාර ව කර්මස්ථානය ම සිත්හි යොමු කළේ ය. ඉක්බිති ඔහුගේ අභ්‍යන්තරයේ කැපුම් වේදනාවෝ ජීවිතය අවසන් කළෝ ය. හෙතෙමේ ධුරය දරමින් සිටියදී ම කාල ක්‍රියා කළේ ය. කිසියම් හික්කුවක් සක්මන් මඵවෙහි සක්මන් කරමින් හෝ හේත්තු විමට ඇති ස්තම්භයක් ඇසුරෙහි සිටිමින් හෝ සක්මන් මඵවෙහි කෙළවර සිවුර හිසට තබා ගෙන සිටිමින් හෝ සැතපෙමින් හෝ පිරිස මැද අලංකාර කරන ලද ධර්මාසනයෙහි සිට දහම් දෙසමින් හෝ කාලක්‍රියා කරයි ද, ඒ සියල්ල ධුරය දරමින් කාලක්‍රියා කරයි නම් වේ.

මෙසේ මොහු සක්මනෙහි (යෙදෙමින් සිටියදී) කාල ක්‍රියා කොට උපනිශ්‍රය අඩු බව නිසා ආශ්‍රව ක්ෂයට නො පැමිණ තව්තිසා භවනයෙහි මහා විමානයක නිදා සිට පිබිදෙන්නාක් මෙන් ප්‍රතිසන්ධිය ලැබී ය. එකෙණෙහි ම ඔහුට රුවන් තොරණක් බඳු ගව් තුනක් උසැති ආත්ම භාවය (ශරීරය) ඇති විය.

විමානය ඇතුළත දහසක් පමණ වූ අප්සරාවෝ ඔහු දක "විමාන අධිපති දේවපුත්‍රයා පැමිණියේ ය. ඔහු සතුටු කරවන්නෙමු." තුර්ය භාණ්ඩ ගෙන ඔහු වටා සිට ගත්හ.

දේව පුත්‍රයා තවමත් චූත වූ බැව් නො දනියි. පැවිදි සංඳා ඇත්තේ ම අප්සරාවන් දෙස බලා විහාර වාරිකාවකට පැමිණි කතක දක ලජ්ජාවට පත් පංශුකුලියකු මෙන් ඉහළ තිබූ සන වස්ත්‍රය ඒකාංශ කරමින් අංශ කුටය (දසරුව) වසා ගෙන ඉන්ද්‍රියයන් බිමට හරවා බිම බලා ගෙන ම සිටියේ ය. ඔහුගේ ශරීරයේ වෙනස් ස්වරූපය හේතුවෙන් ම ඔවුහු (ඒ අප්සරාවෝ) මේ ශ්‍රමණ දේවපුත්‍රයෙකි'යි දන මෙසේ පැවසූහ: "ආර්යයෙනි, දේවපුත්‍රයනි, මෙය දෙව් ලොව යි. ශ්‍රමණ දහම් කරන අවස්ථාවක් මෙහි නො වේ. සම්පත් විදින අවස්ථාවකි, මෙය" යි. හේ එසේ ම සිටියේ ය. දේවතාවියෝ තව මත් මොහු කල්පනා නො කරයි. (නො දකියි) යි තුර්ය භාණ්ඩ අනට ගත්හ. හේ එලෙසින් ම නො බලමින් සිටියේ ය. එවිට මුළු සිරුර පෙනෙන කැඩපතක් ඉදිරියෙන් තැබූහ. හේ ඡායාව දක චූත වූ බැව් දන මා විසින් මේ ස්ථානය පතා ශ්‍රමණ දහම් නො කරන ලදී. උසස්ම අරමුණ වූ අර්හත් භාවය පතා කරන ලද්දේ යයි

සම්පත්ති පිළිබඳ විපිළියර විය (පසුකැවිලි විය). රන් පටක් ඔට්ටු අල්ලා යුද පිරිසට බට මල්ලව පොර කාරයකු මුණ්ඩයක් ලැබ මෙන්, මේ ස්වර්ග සම්පත්තිය නම් සුලභ එකකි, බුදුන් වහන්සේලා පහළ වීම දුර්ලභ යයි සිතා විමානයට නො විවිස, නො බිඳුණු ශීලයෙන් යුතු ව අප්සරා ගණයා විසින් පිරිවරන ලද ව බුදුන් වහන්සේ අසළට පැමිණ වැද එකත් පස් ව සිටියේ මේ ගාථාව ප්‍රකාශ කළේ ය.

එහි අවස්ථාගණසංසුඨං අප්සරා සමුහය විසින් ගීත වාදිත ශබ්ද වලින් මැනවින් සෝභා කරන ලද, පියාවගණසෙවිතං ඒ අප්සරා සමුහයා ම පියාව සමුහයක් කොට පවසයි. වනං නන්දන වනය ගැන කියයි. මෙතෙමේ නිෂ්කාම චිත්තය හේතු කොට ගෙන, තමාගේ ගෞරව භාවය නිසා දේව සමුහයා 'දේවගණයා' යි පැවසීමට නො කැමති වෙයි. 'පියාවගණයා' යි පවසයි. නන්දන වනය ද "නඤ්ඤ" යි නො කියා 'මොහනං' යි පවසයි. කථං යාත්‍රා භවිස්සති කෙසේ නික්මීමක් වන්නේ ද? කෙසේ නම් එතෙර වීමක් වන්නේ ද? භාග්‍යවතුනි, මා හට අර්භත් බවට පත් වීමට හේතුවන විපස්සනාව වදාරනු මැනවි" යි කියයි.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ දේවපුත්‍රයා බෙහෙවින් විමසන්නේ ම ය. මේ කීමදැයි ආචර්ජනය කරන සේක් තම සසුනේ පැවිදි වූ බව දැන්, "මොහු බෙහෙවින් හටගත් චිරියය ඇති බැවින් කාලක්‍රියා කොට දෙවි ලොව ඉපිදුනේ අද ද ඔහුගේ සක්මනෙහි ම ආත්ම භාවය නො බිඳුණු ශීලයෙන් යුක්ත ව පැමිණියේ" යි සිතූ සේක.

සිත්තරෙකු ප්‍රවේශයක් නො ලත් - පළපුරුද්ද නැති ආරම්භක අන්තේවාසිකයාට බිත්ති පිරියම් කිරීම (උගන්වන්නා) සේ, බුදුවරු ද ප්‍රවේශයක් නො ලත් (පුහුණුවක් නො ලත්) ආදිකර්මිකයාට ශීලය පිරිසිදු කරව, සමාධිය වඩව, කාර්යය අවසන් කිරීමෙන් ලත් ප්‍රඥාව සෘජු කරව යි පළමු ව පූර්වභාග ප්‍රතිපදාව පවසත්. (එය) කරන්නා හට, යෙදුණු - නො කඩවා යෙදුණු - අයට අර්භත් මගට පාදක වන ඉතා සියුම් ශුන්‍යතා විපස්සනාව ම වදාරත්.

මේ දේවපුත්‍රයා ද (විදර්ශනාව) කරන්නේ, නො කැඩුණු ශීලය ඇත්තේ ඔහුට එක් මගක් නොපැමිණියේ යි ශුන්‍යතා විදර්ශනාව වදාරන සේක්, 'උජුකො නාම' ආදිය පැවසූ සේක.

එහි උජ්වකෝ කායවංක ආදිය නො පවත්නා බව හේතු කොට ගෙන අභ්‍යන්තර මාර්ගය 'උජ්වකෝ' නම්. අභයා නාම සා දිසා නිර්වාණය පිළිබඳ ව (අදහස් කරමින්) පැවසූහ. එහි කිසිදු බියක් නැත. ඊට පැමිණි තැනැත්තාට බියක් නැතැයි "අභයා නාම සා දිසා" යි කියන ලදී. "රජො අකුජනෝ" අභ්‍යන්තර මාර්ගය ම අදහස් කරන ලදී. යථා තත්ත්වයට පත් කරන ලද රජයක් අක්‍ෂයෙහි (අලවංගුවෙහි) තෙල් නො දැමූ කල්හි හෝ බොහෝ මිනිසුන් නැග ගත් විට හෝ (කිරි කිරි ගා) හඬ නගයි. ශබ්ද නගයි. ආර්ය මාර්ගය එසේ නො වේ. එය එකවර ප්‍රාණීන් අසුභාර දහසක් නැගුනේ වුව ද හඬ නො නගයි. ශබ්ද නො කරයි. එහෙයින් "අකුජන" යි කියන ලදී. ධම්මවක්‍ෂෙහි සංයුතො කායික චෛතසික විරයසංඛ්‍යාත වූ ධර්මවක්‍රමලීන් යුක්ත වූයේ. හිරි මෙහි "හිරි" (ලජ්ජාව) ගැනීමෙන් ඔත්තප්පය (හය) ද ගන්නා ලද්දේ ම ය. තසු අපාලමො යම් සේ පිටත ඇති රජයෙහි එහි සිටින යෝධයන් නො වැටීම පිණිස ලීවලින් තැනූ ආලම්බනයක් (ඇන්දක් - හේත්තු වන දණ්ඩක්) වේ ද, එසේ මේ මාර්ග රජයට ද ආධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙන් හට ගත් හිරිඔත්තප් දෙක ආලම්බන - හේත්තු වන දණ්ඩ ය. සකසු පරිවාරණං රජයට සිංහ හම් ආදිය පරිවාර (සැරසිල්ලක්) මෙන් මේ මාර්ග රජයට ද සම්ප්‍රසුක්ත සතිය පරිවාරණය (ආවරණය) වේ. ධම්මං ලෝකෝත්තර මාර්ගය සම්මාදිට්ඨිපුරෙජවං විපස්සනා සම්මාදිට්ඨිය 'පුරෙජවා අසු' (පෙරටුව යයි) මුලින් යන්නා වෙති යි - සම්මාදිට්ඨි පුරෙජවං (සමයක් දෘෂ්ටිය පෙරටු කොට යන) වේ. එය (කර්ම විභක්තිය) 'සම්මාදිට්ඨිපුරෙජව' වේ. යම් සේ රාජ පුරුෂයන් විසින් පළමු කොට ම කණ, කුඳු ආදීන් ඉවත් කිරීමෙන් මාර්ගය පිරිසුදු කළ කල්හි පසු ව රජතුමා යයි ද එසේ ම සම්මාදිට්ඨියෙන් අනිත්‍යාදි වශයෙන් ස්කන්ධ ආදිය පිරිසුදු කළ කල්හි පසුව සුදුසු පදනම ලත් සංසාර චට්ටය දකිමින් මාර්ග සමයක් දෘෂ්ටිය උපදී. එහෙයින් කියන ලදී. ධම්මාහං සාරථීං චූෂ්ඨි සම්මාදිට්ඨි පුරෙජවං. (සමයක් දෘෂ්ටිය පෙරටු කොට යන (ලෝකෝත්තර) ධර්මය (එහි) රියැදුරා ය යි මම කියමි) යි.

මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනාව නිමවා අවසානයෙහි සතර සත්‍යය දැල්වූහ. දේශනාව අවසානයෙහි දේවපුත්‍රයා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. යම් සේ බොහුන් අනුභව කරන අවස්ථාවෙහි රජතුමා තමාට අවශ්‍ය ප්‍රමාණයෙන් පිඬු ගත් කල්හි ඇකයේ සිටින පුත්‍රයා තමාගේ මුඛයට සරිලන සේ ඉන් පිඬු ගනී ද, එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අර්හත් බව කුටය (මුදුන) කොට ඇති දේශනාවක් දෙසද්දී වුව

ද සත්ත්වයෝ තමාගේ උපනිශ්‍රයට ගැළපෙන පරිදි සෝවාන් ඵල ආදියට පැමිණෙත්. මේ දේවතාවා ද සෝවාන් ඵලයට පත් ව භාග්‍යවතුන් වහන්සේට සුගන්ධ ආදියෙන් පූජා කොට ගියේ ය.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

1.5.7.

සත් වැන්නෙහි - ධම්මධ්‍යා සීලසම්පන්නා (දහමිහි පිහිටි ශීලසම්පන්න වූ) කවරහු 'ධම්මධ්‍යා' ද, කවරහු 'ශීල සම්පන්න' දැයි විමසති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ ප්‍රශ්නය ස්ථාවර වස්තු මගින් පැහැදිලි කරන සේක් 'ආරාමරොපා' ආදිය වදාළ සේක. එහි ආරාමරොපා පුෂ්පාරාම (මල් උයන්) ඵලාරාම (පලතුරු උයන්) රෝපණය කරන්නෝ වනරොපා ඉබේ හැදුණු, රෝපණය නො කළ වනයෙහි සීමාවක් දමා වෛත්‍ය, බෝධි, සක්මන් මළ, කුටි, ලෙන්, රාත්‍රි ස්ථාන, දිවාස්ථාන කරන්නෝ සෙවන සපයන රුක් රෝපණය කර දෙන්නෝ ද 'වනරෝපා' ම නම්. සෙකුකාරකා විෂම ස්ථානයෙහි පාලම් තනන්නෝ, ජලයෙහි නැව් පිළියෙල කර දෙන්නෝ පපං පැන් දන්සල උදපානං යම් කිසි පොකුණු, තටාක ආදියක් (වේ ද ඒවා) උපසසයං විසීමට නිවහනක්, "උපාසයං" යනු ද පායයකි. සදා පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති අකුසල විතර්ක මෙතෙහි කරන්නහුට හෝ නිදා සිටින කෙනෙකුට හෝ නො වැඩේ. යම් යම් විටක අනුස්මරණය කරයි ද ඒ ඒ අවස්ථාවේ දී වර්ධනය වේ. මේ අර්ථය පිණිස "සදා පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති" යි කියන ලදී. ධම්මධ්‍යා සීලසම්පන්නා ඒ ධර්මයෙහි සිටි බැවින් ඒ ශීලයෙන් ම යුක්ත වූ බැවින් 'ධම්මධ්‍යා' "ශීලසම්පන්නා," නැතහොත් ඒ ආකාරයේ පින් කරන්නවුන්ගේ දශ කුසල ධර්ම පිරෙයි. ඒවාහි සිටි (පිහිටි) බැවින් 'ධම්මධ්‍යා,' ඒ ශීලයෙන් ම යුක්ත වූ බැවින් 'ශීලසම්පන්නා' යි

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

1.5.8.

අට වැන්නෙහි ඉද්දාඤ්ඤි තං ජෙතවනං අනාටපිණ්ඩික දේවපුත්‍රයා ජේතවනයෙහි බුද්ධාදීන්ගේත් වර්ණනාව පවසන අටියෙන් පැමිණියේ මෙසේ කී ය. ඉසිසඛ්‍යානිසෙවිතං හික්ඛු සංඝයා විසින් සෙවුනා ලද; මෙසේ ප්‍රථම ශාරාවෙන් ජේතවනය පිළිබඳ වර්ණනාව කොට දැන් ආර්ය

මාර්ගය පිළිබඳ (වර්ණනාව) කරනුයේ "කමමං විජ්ජා" ආදිය පැවසී ය. එහි කමමං මාර්ග චේතනාව, විජ්ජා මාර්ග ප්‍රඥාව, ධමමො සමාධි පාක්ෂික ධර්මය, සීලං ජීවිතමුක්ඛමං ශීලයෙහි පිහිටියහුගේ ජීවිතය උත්තම ය යි දක්වයි. නැතහොත් විජ්ජා දිට්ඨි සංකප්ප, ධමමො වායාම, සති, සමාධි, සීලං වාචා කමමන් ආජීව, ජීවිතමුක්ඛමං ඒ ශීලයෙහි පිහිටි ඔහුගේ ජීවිතය නම් උත්තම ය, එතෙත මච්චා සුජ්ජාධිකම් මේ අභ්‍යන්තර මාර්ගයෙන් සත්ත්වයෝ විශුද්ධ වෙත්, තඤ්ඤා යම් ලෙසකින් මාර්ගයෙන් විශුද්ධියට පත්වෙත් ද - ගෝත්‍රයෙන් ධනයෙන් නො වේ. යොනිසො විචිනෙ ධමමං උපායෙන් සමාධි පාක්ෂික ධර්මය පරික්‍ෂා කරයි; නැතහොත් රූප කරයි එවං තප්ප විසුජ්ජාධිකම් මෙසේ ඒ ආර්ය මාර්ගයෙහි පිරිසිදු වෙයි. එසේ නැතහොත් යොනිසො විචිනෙ ධමමං උපායයෙන් පක්ඛණ්ඩක ධර්මය පරික්‍ෂා කරයි. එවං තප්ප විසුජ්ජාධිකම් මෙසේ ඒ සත්‍ය සතරෙහි පිරිසිදු බව වේ. දැන් සැරියුත් තෙරුන්ගේ ගුණ වර්ණනා කරන්නේ 'සාරිපුත්තො' ආදිය වදාළ සේක. එහි සාරිපුත්තොව අවධාරණය කිරීමේ වචන යි, මේ ප්‍රඥාදියෙන් සැරියුත් හිමියෝ ම ශ්‍රේෂ්ඨය යි කියන සේක. උපසමෙත ක්ලේශයන් සංසිදීමෙන් පාරගතො නිර්වාණයට ගිය, යමෙක් නිවණට පත් වූයේ නම් ඒ හික්ඛු (හික්ඛුච්ච), එතාව පරමො සීයා තෙරුන් වහන්සේට වඩා උත්තරීතර වූවෙකු නම් නැත්තේ ය යි කියන සේක. ඉතිරිය කී පරිදි ම ය.

අටවැනි සූත්‍රය යි.

1.5.9

නව වැන්නෙහි මච්චරිනො මසුරු බවින් යුක්ත වූ; සමහරෙක් තමා වසන තැන (සිට) හික්ඛුච්චකට අත දිගු කොට නො වදිති. වෙනත් අදහසකින් ගියේ විහාරයට ඇතුළු ව සකසා වැද මිහිරි පිළිසඳුර කථා කරති. "ස්වාමීනි, අප වසන තැනට නො එනු මැනවි. ප්‍රදේශය සමෘද්ධිමත්. ආර්යයන් වහන්සේලාට කැඳ බත් ආදියෙන් උපස්ථාන කිරීමට හැකි වෙමු" යි (කියති) හික්ඛුච්ච "මේ උපාසක තෙමේ ශ්‍රද්ධා සම්පන්න ය, කැඳ බත් ආදියෙන් සංග්‍රහ කරන්නේ යයි" (සිතයි.) ඉක්බිති එක්තරා හික්ඛුච්චක ඔහුගේ ගමට ගොස් පිඩු පිණිස හැසිරෙයි. ඔහු හික්ඛුච්ච දෑක අන් මගකින් හෝ යයි. ගෙට හෝ යයි. ඉදින් මුහුණට මුණ ගැසිණි නම් අතින් වැඳ ආර්යයන් වහන්සේට හික්ඛාව දෙන්න, මම වැඩකට යමි යි පිටත් ව යයි. තෙරුන් වහන්සේ මුළු ගම ම ඇවිද හිස් පාත්‍රය ඇති ව

පිටත් ව යයි. මෙය දායකයෙකු නො වී දායකයකු මෙන් පෙන්වන තෙක් වූ මෘදු (බරපතළ නො වූ) මසුරු බව නම්. මෙහි වනාහි දළ මසුරු බව අදහස් කෙරේ. ඉන් යුක්ත වූ පුද්ගලයා පිඩු පිණිස හික්ෂුන් වහන්සේලා පැමිණි කල්හි "හික්ෂුන් වහන්සේලා සිටිති (ඉන්තවා)" යි කී කල, "කීම? මගේ පා රිදවනවා" යි ආදිය පවසා ගල් කණුවක් ලෙස ලී කොටයක් ලෙස ස්තබ්ධ ව (තද ලෙස) සිටියි. සාමීචි මාත්‍රයක් හෝ නො කරයි. කදරියා මෙය "මච්ඡරිනෝ" යන පදයට සමානාර්ථවාචී ය. මෘදු මසුරු කමක් 'මසුරුකමක්' ම යයි කියනු ලැබේ. තද (මසුරු කම) 'කදරිය' නම්. පරිභාසකා ගෙයි දොරකඩ හික්ෂුන් සිටිනු දූක "කීම ඔබ වහන්සේලා වපුරලා ද ආවේ? වපුරා කපා අපි වත් නො ලබමු. ඔබ වහන්සේලාට කොයින්ද? වහා පිටවන්න" ආදී වශයෙන් තර්ජනය කරන්නෝ ය. අන්තරායකරා දායකයාට ස්වර්ග (ලාභයට) අන්තරාය, පිළිගන්නා අය හට ලැබීම (නොමැති වීමේ) අන්තරාය, තමාට උපද්‍රව යි මේ අන්තරාය කරන්නෝ; සමපරායෝ පරලොච රතී පඤ්චකාම ගුණයෙහි ඇලීම, බිඩ්ධා කායික ක්‍රීඩා ආදි ක්‍රීඩා; දිට්ඨව ධර්මෙම ස විපාකෝ ඒ උපත් ස්ථානයෙහි ඇස් ඉදිරිපිට දී ම මේ විපාකය වේ. සමපරායෙ ව දුගති යනු "යමලොකං ව උපපජ්ජරෙ යි කී කල පරලොච ද දුගතිය යි. වදඤ්ඤා හික්ෂුහුගේ දොරකඩ සිරියාහු කිසියම් කුණිණිම භාවයකින් (කථා නො කර) සිටිති. (එහි) තේරුම නම්, "හික්ෂාව දෙනු මැනවි" යි කියත්. එහි යම් කෙනෙක් "අපි උයමු. මේ අය නො උයති. උයමින් සිටින කල්හි ළඟට පැමිණ නො ලබන්නාහු කොහෙන් ලබන් දැයි දිය යුතු දේ බෙදා දෙති. ඒ අය 'වදඤ්ඤා' (දන් දෙස සුලු) නම්. පකාසෙන්නි විමාන ප්‍රභාවෙන් බබළත්. පරසමහතෙසු අනුන් විසින් රැස් කරන ලද, සමපරායෝ ව සුගති මේ ස්වර්ගය යි මෙසේ කියන ලද පරලොච ද සුගතිය යි, ඒ දෙකිහිම හෝ, ඉන් චුතව යළි පරලොච ද දුගති සුගති ම වන්නේ ය.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

1.5.10

දස වැන්නෙහි උපපජ්ජා සෙ උත්පත්ති වශයෙන් පැමිණි, විමුක්තා අවිභ ආදී බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි උත්පත්තියට අනතුරු ව ම අර්හත් එල විමුක්තියෙන් විමුක්තියට පත්, මානුසං දෙහං මෙහි පඤ්ච ඕරම්භාගිය සංයෝජන ම කියන ලදී. දිබ්බං යොගං පඤ්ච උද්ධම්භාගිය සංයොජන, උපච්චගුං ඉක්මවා ගියහ (තරණය කළහ), උපකො ආදිය ඒ තෙරවරුන්ගේ

නම් ය. කුසලී භාසසි තෙසං කුසලය යන මෙය මොහුට ඇතැයි 'කුසලී' ඒ තෙරවරුන්ට ඔබ කුසලයක් නිවැරදි දෙයක් පවසති. ගුණ වර්ණනා කරති, ප්‍රශංසා කරන්නෙහි, දේව පුත්‍රයා පණ්ඩිතයෙකි යි කියයි. තං තෙ ධම්මං ඉධිඤ්ඤාය ඒ තෙරවරු ඒ දහම මෙහි - ඔබ වහන්සේලාගේ සසුනෙහි - දෑන, ගමහිරං ගැඹුරු අර්ථ බ්‍රහ්මචාරී නිරාමිසො නිරාමිස බ්‍රහ්මචාරී නම් වූ; අනාගාමී විය යනු ඇරුන යි. අනුචා විය. සගාමෙය්‍ය එක් ගමක වසන. අවසාන ගාථාව සංගීති කාරකයන් විසින් යොදන ලදී.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

පස්වැනි ආදිත්ත වර්ගය යි.

1.6.1.

ජරා වග්ගයෙහි පළමු වැන්නේ සාධු සිත් ගන්නා දෙය, හදුක (යහපත් දෙය) සීලං යාව ජරා - මෙයින් මෙය පෙන්වා ලයි: යම් සේ මුතු මැණික් රන් වස්තු ආදී ආභරණ තරුණ කාලයේ පමණක් ශෝභන වේ. ජරා ජීර්ණ (මහලු) කාලයෙහි ඒවා දරන්නේ මොහු අදත් තරුණ බව පතයි, උන්මත්තකයෙකැයි සිතමි යි කිව යුතු තත්ත්වයට පත් වේ. ශීලය එසේ නො වේ. ශීලය සදා කල්හි බබළයි. බාලකාලයෙහින් ශීලය රකින්නා 'මොහුට ශීලයෙන් කිම' යි කියන්නකු නැත. මධ්‍යම කාලයෙහින් මහලු කාලයෙහින් නැත. සද්ධා සාධු පතිට්ඨිතා හත්ථාලවක, විත්තගහපති ආදිත්තේ මෙන් මාර්ගයෙන් ආ, පිහිටු වන ලද ශ්‍රද්ධාව නම් යහපත් ය. පඤ්ඤා නරානං රතනං මෙහි අලංකාර කරන ලද අට රුවන බව දත යුතු ය. එය කියන ලද්දේ ම ය: ඉදින් රත්නය අලංකාර කරන ලද්දේ නම් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වික්‍රිකෘත (අලංකාර කරන ලද) පුරුෂ සිංහයෙක් නො වේ ද? ලොවෙහි වික්‍රිකෘත කෙනෙක් වෙත් ද ඔවුන් අතර භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වික්‍රිකෘත ය. ඉදින් රත්නය රතිකෘත (ආභ්‍රලාදකර) ද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රතිකෘත පුරුෂ සිංහයෙක් නො වන සේක් ද? උන්වහන්සේගේ වචනය අනුව හැසිරෙන්නාහු ධ්‍යානරතිසුවයෙන්-අතිසුබයෙන්-ප්‍රීති වෙත්, ඉදින් රත්නය අකුල (අසම) නම්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අකුල පුරුෂ සිංහයෙක් නො වන සේක් ද? ගුණ පාරමීයට ගිය සේක් ගුණයෙන් සමාන කිරීමට නො හැකි ය. ඉදින් රත්නය දුර්ලභ ය. භාග්‍යවතුන්

වහන්සේ දුර්ලභ පුරුෂ සිංහයෙක් නො වන සේක් ද? ඉදින් රක්තය උතුම් මිනිසුන්ගේ පරිභෝග වස්තුවක් නම්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ශීලයෙන් සමාධියෙන්, ප්‍රඥාවෙන්, විමුක්තියෙන් විමුක්ති දර්ශනයෙන් උතුම් නො වේ ද? මෙහි දුර්ලභ ලෙස පහළ වීමේ අර්ථයෙන් ප්‍රඥාරතනය යි කියන ලදී. පුඤ්ඤං පුණ්ණ වේතනා ය. එය රූප (ශරීර) නො වන බැවින් පැහැර ගෙන යාමට නො හැක්කේ යි.

ප්‍රථම සූත්‍රය යි.

1.6.2.

දෙවැන්නෙහි අජරසා සාධු නො දිරිමෙන් විනාශ නො වීමෙන් යන අර්ථ යි. ශීලය විනාශ නො වූයේ ම යහපත් වේ. විපතට පත් ශීලය ආචාර්ය උපාධ්‍යාය ආදීහු පවා ගණන් නො ගනිත්, හිය හිය කැන ඉවත් කළ යුත්තේ වෙයි.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

1.6.3

තෙවැන්නෙහි සජෝචා එකට යන-පයින් වෙළඳාමට යන-සමූහය (තවලම) හෝ ගැල් සමූහය හෝ: මිත්තං රෝගයක් හට ගත් කල්හි පල්ලැක්කියකින් හෝ වෙනත් යානයකින් හෝ ගෙන ගොස් ආරක්ෂිත ස්ථානයකට පමුණුවන බැවින් මිත්‍ර වූ, සකෙ සරෙ තමාගේ ගෙහි, ඒ ආකාරයේ රෝගයක් හටගත් කල්හි පුතුන් බිරිත්දත් ආදීන් පිළිකුල් කරති. මව වූ කළී අශුවි පවා සදුන් මෙන් සළකයි. එහෙයින් ඇය තම ගෙහි මිතුරා ය. සභායො අභ්ථානසස කළ යුතු කටයුතු ඇත්තෙකුගේ ඒ කාර්යය යමෙක් උසුළයි ද, (නිමවා) එතෙර කරයි ද ඔහු කාර්යයන්හි දී එකට යන බැවින් 'සභායයා' මිත්‍රයා; සුරාපාන සභායයෝ මිත්‍රයෝ නො වෙත්. සම්පරායිකං පරලොච හිත කැමති වෙත්.

තුන් වන සූත්‍රය යි.

1.6.4.

සිවු වැන්නේ පුතා වසු මහලු කාලයෙහි පෝෂණය කිරීමේ අර්ථයෙන් පුත්‍රයෝ ප්‍රතිෂ්ඨාව වෙත්. පරමෝ අනායනට නො කිව යුතු රහස් වුව ද කිවයුතු බැවින් භාර්යාව පරම යහළුවා නම්.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

1.6.5

පස් වැන්නෙහි - විධාවකි අන් සමුදුර ආදී ගමන් වශයෙන් එහෙ මේහෙ දුවයි.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

1.6.6.

සය වැන්නේ - දුකො සසර දුකින්.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

1.6.7.

සත් වැන්නේ - පරායනං නිෂ්පත්තියට (එලයට) උපකාර වන (පිහිට වන).

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

1.6.8.

අට වැන්නේ - රාගෙන උපපටො සුගතියටත් නිවණටත් යන්තෙකුට නො මග. රහතින්දිවකියො රැ දවල්වලින් හෝ රැ දවල්වල දී හෝ ගෙවී යයි. ඉතී මලං අනෙකුත් බාහිර මළ, අළ - කෂාර ආදියෙන් සෝදා හැරීමට පුළුවන. ස්ත්‍රී මළෙන් දූෂණය වූයේ පවිත්‍ර කිරීමට නම් නො හැක්කේ ම යයි 'ඉතී මලං' යි කියන ලදී. එසේ මෙහි ස්ත්‍රීය කෙරෙහි. පජා සජ්ජති (සත්ත්වයා ඇලේ); තපො ඉන්ද්‍රිය සංවර ධූත ගුණ

විරිය දුෂ්කර ක්‍රියා කරන්නන්ගේ නමකි. මෙහි දුෂ්කර ක්‍රියාව හැර කෙළෙස් තවන සියලු ම ප්‍රතිපදාවන් සුදුසු ය. බ්‍රහ්මවරිය. මෙවුන්දමෙන් තොර වීම.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

1.6.9.

නව වැන්නේ - කිසිස වාගිරතො කුමක්හි ඇළුනේ ද, දුතියා සුගතියටත් නිවණටත් යන්නෙකුට දෙවැන්නී, පඤ්ඤා වෙනං පසාසති ප්‍රඥාව ඒ පුරුෂයාට මෙය කරව, මෙය නො කරව යි අනුශාසනා කරයි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

1.6.10.

දස වැන්නේ - ඡන්දො නිදානං ගායතී ආදී ඡන්දස් ගාථානං (ගාථාවන්ගේ) නිදානය, මුලින් පිහිටුවන ගාථා අරඹන්නේ කවර ඡන්දසකින් වන්නේ ද යි අරඹයි. විශඤ්ඡනං ඡන්දනය යි. අක්ඡරය පද උපදවයි. පද ගාථා උපදවයි. ගාථා අරථයක් ප්‍රකාශ කරයි. නාම සන්නිසිතා සමුද්‍ර ආදී ප්‍රඥප්ති ආශ්‍රිත, ගාථා අරඹන්නේ සමුද්‍රය හෝ පෘථිවිය හෝ යම් කිසි නමක් ආශ්‍රය කොට ගෙන ම අරඹයි. ආසයො ප්‍රතිෂ්ඨාව, කච්ඡු ගාථා පවත්වත්, ඔහු (කච්ඡා) ඒවාහි ප්‍රතිෂ්ඨාව වන්නේ ය යි.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

සය වැනි ජරා වර්ගය යි.

1.7.1

අනි වග්ගයෙහි පළමු වැන්නෙහි - නාමං සබ්බං අනිභවී නාමය සියල්ල අභිභවනය කරයි, පහර දෙයි, කරයි. ඕපපාතික ලෙස හෝ කෘත්‍රීම නාමයෙන් මිදුණු සත්ත්වයකු හෝ සංස්කරයක් හෝ නැත. යම් රූකක් හෝ ගලක් මේ නමැයි (මේ නම් වෙතැයි) නො දන්නේ ද "නමක් නො මැනී" යන්න ම එහි නම වේ.

ප්‍රථම සූත්‍රය යි.

1.7.2.

දෙවැන්නෙහි - සබ්බව වසමනිඉ යම් කෙනෙක් සිතේ වසගයට යත් ද එය ඒවායෙහි ම අනවශේෂයෙන් ග්‍රහණය කිරීම ය.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

1.7.3.

තුන් වැන්නෙහි ද මේ න්‍යාය ම ය.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

1.7.4.

සිවු වැන්නේ - කීසු සංයෝජනො කුමන සංයෝජන ද? කුමන බන්ධන ද? විචාරණං 'වරණ' පාද ය. බහු වචනයෙහි ලා ඒක වචනය කරන ලදී. විතකකසු විචාරණං විතර්කය එහි පාද ය.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

1.7.5

පස් වැන්නෙහි ද මේ න්‍යාය ම ය.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

1.7.6

සය වැන්නේ - කෙනසසුබ්‍යාහතො 'කෙන සු අබ්‍යාහතො' (කුමකින් ලුහුබඳන ලද ද?) 'සු' නිපාත මාත්‍රයකි. ඉප්ථාධුමායිතො තෘෂ්ණාවෙන් ගිනි ගෙන ඇත්තේ ය.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

1.7.7.

සත් වැන්නෙහි - තණ්හාය උඩ්ධිතො තෘෂ්ණාවෙන් එල්ලා ඇත. (බැඳ දමා ඇත.) එක්සුව (ඇස) තෘෂ්ණා රැහැනින් ගොතා රූප නමැති නාගදත්තයෙහි (කොක්කෙහි) එල්ලා තබන ලදී. කණ ආදිය ශබ්දාදිය යන ආකාරයට ලෝකය තෘෂ්ණාවෙන් එල්ලන ලද්දේ ය. මව්වුනා පිහිතො සත්ත්වයෝ, අනන්තර (පූර්ව) ආත්ම භාවයෙහි කරන ලද කර්මය ආසන්න එක් විත්තාන්තරයක් බලවත් මාරාන්තික වේදනාව නිසා පර්වතයකින් මෙන් වැසුණු බව නිසා අවබෝධ කර නො ගනිත් යි මව්වුනා පිහිතො ලොකො (ලෝකය මරහු විසින් වසන ලද්දේ ය) යයි කියන ලදී.

සත් වැනි සූත්‍රය යි

1.7.8

අට වැන්නේ - එම ප්‍රශ්නය පහළ ඉහළ (පෙර පසු) වශයෙන් ප්‍රශ්න කරන ලදී.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

17.9.

නව වැන්නේ - සියල්ල කී පරිදි ය.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

1.7.10.

දස වැන්නේ - කිසිම ලොකො සමුප්පනෙනා කුමක් හටගත් කල්හි ලෝකය උපන්නේ දැයි කියයි. ඡස්ස ආධ්‍යාත්මික ආයතන සය උපන් කල්හි 'උපන්නේ ය' යි කියනු ලැබේ. ඡස්ස කුබ්බති ඒ හයේ ම සඤ්චං (එක් ව වාසය කිරීම) (කුබ්බති =) කරයි. උපාදාය ඒ හය ම දැඩි ව අල්ලා ගෙන පැමිණ ප්‍රතිත්‍ය ව පවතී. විහංසාදානි ඒ සයෙහි ම නැසෙයි. පෙළෙයි. මෙසේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන වශයෙන් මේ ප්‍රශ්නය පැමිණියේ ය. ආධ්‍යාත්මික බාහිර වශයෙන් ගැනීම වටී. ආධ්‍යාත්මික ආයතන සයෙහි උපන් කල්හි මෙය 'උපන්න' නම් වේ. බාහිර ආයතනවල

සත්ඵවය (එක් ව සිටීම) කරයි. ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය පාදක කොට ගෙන බාහිර ආයතන සයේ පෙළයි යනුයි.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

සත් වැනි වර්ගය යි.

1.8.1.

කඛඛා වග්ගයෙහි පළමු වැන්නේ - කඛඛා නසා, සුඛං සෙති ක්‍රෝධ පරිලාභ (දවිල්ල) මගින් නො දවන බැවින් සුවසේ නිදයි, න සොවති ක්‍රෝධය විනාශ කිරීම මගින් දොම්නස බව විනාශ කිරීමෙන් ශෝක නො කරයි. විසමුලසස දුක් විපාකයේ මධුරග්‍හසා කිපුණු අයට කෝප කොට, ආක්‍රෝශ (පරිභව) කළ අය හට ප්‍රතිපරිභව කොට, පහර දුන් අයට ප්‍රතිප්‍රහාර දී සැපයක් උපදී. ඒ දැක්වීම පිණිස මේ 'මධුරග්‍හො' යන්න පවසන ලදී. මෙතැන්හි අවසානය 'අග'* යයි කියන ලදී. අරියා බුද්ධාදීහු.

ප්‍රථම සූත්‍රය යි.

1.8.2.

දෙවැන්නේ - මෙයින් පෙන්වති යි (හඳුන්වති යි) - පඤ්ඤාණං (සලකුණයි). ධර්මා රථසස මහත් යුද්ධයක ඉදිරියෙහි ඇතිත් ම කොඩිය දක මෙය අසුවල් රජුගේ රථය යි ප්‍රකට වෙයි. එහෙයින් 'ධර්මා රථසස පඤ්ඤාණං' කියන ලදී. ගින්න ද ඇත සිට ම දුමෙන් (සලකුණ සේ පෙන්වයි). සොළී රට පඬු රට යි මෙසේ රට ද රජු විසින් පෙන්වයි. සක්විති රජුගේ දියණිය වුව ද ස්ත්‍රිය අසුවලාගේ භාර්යාව යයි සැමියකු කරා පැමිණ ම හඳුන්වයි. එහෙයින් ධුමො පඤ්ඤාණමග්ගිනො (දුම ගින්නට සලකුණයි) ආදිය කියන ලදී.

දෙවන සූත්‍රය යි.

* අග්‍හො යන්නෙහි සාමාන්‍ය අරුත නොව අවසානය යන තේරුම ඇති බව හඟවයි.

1.8.3

තුන් වැන්නෙහි - සද්ධිධ විතං යම් හේතුවකින් ශ්‍රද්ධාවෙන් මුතු මැණික් ආදියත් ධනයත් ලබයි ද, කුලසම්ප්‍රදායත් තුන ද, කාමස්වර්ග හය ද, නව බ්‍රහ්ම ලෝකයට ද පැමිණ, අවසානයේ අමෘත මහා නිර්වාණ දර්ශනය ද ලබයි ද, එබැවින් මිණි මුතු ආදි ධනයෙන් ශ්‍රද්ධා ධනය ම ශ්‍රේෂ්ඨ වෙයි. ධමෙමා දශකුශල කර්ම පථය යි. සුඛමාවහානි සාසව අනාසව (කිළිටි නො කිළිටි) සියලු ම සැප ගෙන එයි. සාදුතරං ලෝකයෙහි ලුණු ඇඹුල් ආදි සියලු රසවලින් සත්‍යය ම වඩා මිහිරි ය. සත්‍යයෙහි පිහිටියෝ ශීඝ්‍රවේගය ඇති ගඟ ද නවතා ලත්, විෂ ද යටපත් කරත්. ගිනි ද වළක්වත්, වැසි ද වස්වත්, එහෙයින් එය සියලු රසයන් අතර මධුරතර ය යි කියන ලදී. පඤ්ඤාජීවිං ජීවිතමාහු සෙධං යම් නුවණින් ජීවත් වන්නෙක් ගිහියෙකු ව සිටින්නේ පංච ශීලයෙහි පිහිටා, සලාක බත් (කුසපත් ඇදීමෙන් බෙදන ආහාර) ආදියෙහි පිහිටා ප්‍රඥාවෙන් ජීවත් වෙයි ද? පැවිදි වූයේ හෝ දැහැමින් ලත් ප්‍රත්‍යය මෙය අර්ථය (ධනය) යි මෙනෙහි කොට වළදන්නේ කර්මස්ථානයක් ගෙන විදර්ශනාවෙහි පිහිටා ආර්ය ඵල ලැබීම් වශයෙන් ප්‍රඥාවෙන් ජීවත් වෙයි ද, ඒ ප්‍රඥාවෙන් ජීවත් වන පුද්ගලයා ශ්‍රේෂ්ඨ ජීවිතයක් ගත කරති යි කින.

තුන් වන සූත්‍රය යි

1.8.4

සතර වැන්නෙහි - බීජං (පොළවෙන්) ඉහළට මතු වන දෑ අතුරින් සප්තවිධ වූ ධාන්‍ය බීජ ශ්‍රේෂ්ඨ ය. එය මතු වූ කල්හි ජනපදය කෙණ්ම වෙයි. සුහික්ෂ වෙයි. නිපතනං පහළට වැටෙන දෑ අතරින් වැස්ස ශ්‍රේෂ්ඨ ය. පවජමානානං ජංගම වූ පයින් ඇවිදින්නන් අතර ගාවො (ගවයෝ) ශ්‍රේෂ්ඨ ය. ඔවුන් හේතු කොට ගෙන මිනිස්සු පස්ගෝ රස පරිභෝජනය කරමින් සැපසේ ජීවත් වෙති. පවදනං රජ පවුල මධ්‍යයේ ආදි තැන්වල කථා කරන්නන් අතර පුකො පුත්‍රයා උතුම් ය. හේ මවිපියන්ට අනර්ථයක් ගෙන දෙන දෙයක් නො කියයි. විජ්ජා උප්පතනං සෙධො මූලින් ආ ප්‍රශ්න අසා අසල සිටි එක් දේවතාවෙක් "දේවතාවනි, ඔබ කුමක් නිසා මේ ප්‍රශ්නය බුදුන්ගෙන් විමසන්නෙහි ද? මම ඔබට කියා දෙන්නෙමි යි තමාගේ ලබ්ධියෙන් ප්‍රශ්නය විසඳී ය. ඉක්බිති අනික් දේවතාවා ඔහුට මෙසේ පැවසී ය. දේවතාවනි, නැසෙන්නක් කියහි, මුඛරිබවක් කුමට ද?

මම ම භාග්‍යවත් බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසමි. ඔබ කුමක් නිසා මා වෙනුවෙන් කථා කරන්නෙහි දැයි නවත්වා ඒ ප්‍රශ්නය ම බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසුවේ ය. එය ඔහුට විසඳමින් ශාස්ත්‍රානුකූල වහන්සේ විජ්ජා උපාතනං යනාදිය පැවසූ සේක. එහි විජ්ජා යනු මාර්ග සතර පිළිබඳ විද්‍යාව යි. එය ඉහළ නැගෙන්නේ සියළු අකුසල ධර්මයන් මුලිනුපුටා දමයි. එහෙයින් උපාතනං සෙධ්ධා (නැග එන්නන් අතර ශ්‍රේෂ්ඨ ය) යි කියන ලදී. අවිජ්ජා සංසාර (වට්ට) මූලක වූ මහා අවිද්‍යාව, එය පහත වැටෙන්නන්, කිදා බසින්නන් අතර වරා (උකුම් ය). පව්සමානානං පයින් ඇවිදින්නන් අතර ජංගමවූවන් අතර පුණ්‍යකෂේත්‍රභූත වූ මහා සංඝයා උකුම් ය. උන්වහන්සේ ඒ ඒ තැන දක පහන් සිත් (ඇති කර) ගත් සත්ත්වයෝ සැපයට පැමිණෙත්. බුද්ධෝ කවර ආකාරයේ පුතකු හෝ අනායෙකු හෝ වේවා කථා කරන අය .අතුරින් බුදුන් වහන්සේ වරෝ (ශ්‍රේෂ්ඨ ය), උන්වහන්සේගේ ධර්ම දේශනාවට පැමිණ නොයෙක් දහස් ගණන් ප්‍රාණින් හට බැඳුම්වලින් මිදීම (නිවණ) වන්නේය.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

1.8.5.

පස් වැන්නෙහි - කිංසුධ භික්‍ෂා කුමට බිය වූවාහු ද ? මගො ව නෙකායකනං පවුනො අටතිස් අරමුණු වශයෙන් නොයෙක් කරුණු වලින් (මාර්ගය) ප්‍රකාශ කරන ලදී. එසේ තිබියදී කුමට බිය වී මේ ජනතාව දෙසැටක් දෘෂ්ටි ගත්තාහු දැයි පවසයි. භූට්පඤ්ඤා බහු පඤ්ඤා (බොහෝ ප්‍රඥා ඇත්තාණනි,) දස්සන පඤ්ඤා (දර්ශන ප්‍රඥා ඇත්තාණනි), උසසනපඤ්ඤා (උත්සන්න වූ ප්‍රඥා ඇත්තාණනි), පරලොකං න භායෙ මේ ලොවින් පරලොව යාමට බිය නො විය යුත්තේ ය. පණ්ඩාය පිහිටුවා බහව්‍යාපානං සරමාවසනො අනේපිඬු සිටු ආදීන් මෙන් බොහෝ ආහාර පාන ඇති ගෙවල වසන්නෝ, සංචිභාගී දැගිලි තුඩුවලින් ගත් දේ පවා නියෙන් පලා අනුන්ට දී අනුභව කරන, වදඤ්ඤා කියන ලද අර්ථය ම ය. දුන් ගාථාවේ කොටස් උපුටා ගෙන දක්විය යුත්තේ ය. වාචං මෙයින් වචී සුවරිත සතර ය. මනෙන යන පදයෙන් මනො සුවරිත තුන, කායෙන යන පදයෙන් කාය සුවරිත තුන යන මේ දශකුලක කර්ම පඨ පූර්ව ශුද්ධි අංග නමි. බහව්‍යාපානං සරමාවසනො මෙයින් යාග උපස්කාර (අංග) ගන්නා ලදී. සද්ධො මුදු සංචිභාගී වදඤ්ඤා ද (ශ්‍රද්ධාවන්, මෘදු ගුණ ඇති. බෙදා දී අනුභව කරන, දානයට කැමැති) එක් අංගයකි. අනික 'දුකනය'

නම් වේ. වාචං මනංව මෙය එක් අංගයකි. කායෙන පාපානී අකුඛිමානෝ බන්ධනපානං සරමාවසන්තො එකකි. සඤ්ඤා මුදු එකකි. සංවිභාගී වදානඤ්ඤා එකකි. මේ ධර්ම සතරෙහි සිටියේ ධර්මයෙහි සිටියේ නම් වේ. හේ මෙයින් පරලොච යන්නට බිය නො වේ.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

1.8.6

සය වැන්නේ - නාම ගෝඤ්ඤා න ජීර්ණි අතීත බුදුවරුන්ගේ නාම ගෝත්‍ර අද දවස දක්වා පැවසේ. එහෙයින් නො දිරිනියි කියනු ලැබේ. පුරාණ ආචාර්යවරයෝ කාලය ගතවත් ම නො දක්නා ලැබෙති. දිරන ස්වභාවය වේ ම යයි කියත්. ආලසසං අලස බව, යම් තැනක සිටි ද සිටියේ ම ය, හිඳ ගෙන සිටි තැන හිඳගෙන ම ය. තෙලේ උතුරන විට පවා නො නැගිටියි. පමාදො නිද්‍රාවෙන් හෝ කෙලෙස් වශයෙන් හෝ ප්‍රමාදය, අනුධ්‍යානං වැඩ කරන වේලාවෙහි වැඩ කිරීමේ විරියය නොමැති බව, අසඤ්ඤාමො ශීල සංයම නොමැති බව, හරන ලද ආචාර ඇති බව, නිද්‍රා නින්ද බහුල ව ඇති බව යම්කුත් සිටගෙනත් හිඳගෙනත් නිදියි. වැතිර ගත් කල්හි කියනුම කවරේ ද? තඤ්ඤා බොහෝ කුසගිනි ය ආදී වශයෙන් ආගන්තුක වූ අලස බව තෙ ජ්‍යෙෂ්ඨ සිදුරු - විවර - සය සබ්බසො සර්වාකාරයෙන් තං නිපාත මාත්‍රයකි. විචජ්ජයෙ වර්ජනය කරන්නේ ය, දුරුකරන්නේ ය.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

1.8.7

සත් වැන්නේ - සසංමලං මළ බැඳුණු ආයුධ ය. කීංසු හරයනං වාරෙණි හැර ගෙන යන කවරෙකු වළක්වත් ද? වසො අණ පැවැත්වීම, ඉප්ඵි දුරු කිරීමට (අත හැරීමට) නො හැකි භාණ්ඩයක් බැවින් ඉප්ඵි භණ්ඩානමුත්තමං උතුම් භාණ්ඩයකැයි කී ය. නැතහොත් බෝධි සත්ත්වයෝත් වක්‍රවර්තිහුත් යන සියලු ම දෙනා මව් කුසෙහි ම උපදිත් යැයි ඉප්ඵි භණ්ඩානමුත්තමං යි කී ය. කොධො සසංමලං ක්‍රෝධය මළ බැඳුණු ආයුධය හා සමාන වෙයි. ප්‍රඥා ආයුධයට මළකඩයකි යි හෝ 'සසංමලං' අබ්බුදං විනාශයට හේතුව වොරා ලොකසමීං සොරු ලෝකය

විනාශ කරන්නෝ යන අර්ථ යි. හරණෝ සලාක බත ආදිය ගෙන යන්නාහු, සලාක බත් ආදිය තබන ලද වේලෙහි ම මිනිසුන් විසින් දමන ලද්දේ වුව ද, ඔවුන්ගේ ඒවා ගෙන යන ශ්‍රමණ තෙමේ ප්‍රිය වෙයි. නො ගෙන යන කල්හි පුණ්‍යභානිය නිසා විපිළිසර වූවෝ වෙත්.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

1.8.8

අට වැන්නේ - අන්‍යානං න දදෙ අනුනට දාසයකු කොට තමා නො දෙන්නේ ය, සියලු බෝධිසත්ත්වයන් හැර ය යි කියන ලදී. න පරිචචජේ සිංහ, ව්‍යාඝ්‍රාදීන් හට පරිත්‍යාග නො කරන්නේ ය-සියලු බෝසතුන් හැර ය යි කියන ලදී. කල‍්‍යාණීං යියුමැලි මොළොක් පාපිකං පරුෂ වචන,

අට වැනි සූත්‍රය යි.

1.8.9.

නව වැන්නේ - සද්ධා බන්ධනි පාඨෙයං ශ්‍රද්ධාව උපදවා දත් දී සිල් රකි. පෙහෙවස් රකි. එහෙයින් මෙය කියන ලදී. සිරි ඵෙඤ්චරියය (ඉසුරුමත් බව) ආසයො වසන ස්ථානය ඉසුරුමත් බව එළඹී කල්හි ගොඩබිමින් හෝ ජලයෙන් හෝ හෝගයන් සඳහා ම පැමිණෙන්නාහු මය, එහෙයින් (මෙය) කියන ලදී. පරිකසසති ඇද ගනී.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

1.8.10.

දස වැන්නෙහි - පජ්ජානො පහනක් මෙන් වේ. ජාගරො නිදි වරණ බ්‍රාහ්මණයෙකු මෙන් වේ. ගාවො කමෙම සජ්චානං කර්මාන්ත සමග ජීවත් වන්නවුනට ගවයෝ ම කර්මාන්තයෙහි කර්මාන්ත සහායකයෝ කර්මාන්ත ද්විතීයිකයෝ නම් වෙත්. ගව රැළ සමගින් කෘෂිකර්මාන්ත ආදිය බිහි වේ. සීතසු ඉරියාපථො නගුල ඒ මිනිස් කොට්ඨාශයේ ඉරියව්ව ජීවිකා වෘත්තිය යි. සීතං යනු නගුල ය. යමෙකුගේ

නතුලෙන් කෙන අල්පමාත්‍රයකින් හෝ නො සාන ලද නම් හේ කෙසේ ජීවත්වන්නේ දැයි පවසන සේක.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

1.8.11.

එකොළොස් වැන්නේ - අරණා නික්ලේශී වූවෝ, වූසිතං - වාසය කරන ලද (විසීම) භෝජ්‍යසීයං දාස නො වූ බව (නිදහස් බව,) සමණා ක්‍ෂීණාශ්‍රව ශ්‍රමණයෝ; ඔවුහු ඒකාන්තයෙන් ම 'අරණා' (නික්ලේශී) නම්, වූසිතං න නසසති ඔවුන්ගේ ආර්ය මාර්ග වාසය විනාශ නො වේ. පරිජානනි පෘථග්ජන කල්‍යාණ බව පටන් සේබ වූ ලොකික ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාවෙන් පිරිසිදු දනින්, තව ද භෝජ්‍යසීයං ක්‍ෂීණාශ්‍රව ශ්‍රමණයන්ගේ ම නිත්‍ය නිදහස් බව වේ. වෘද්ධි පැවිදි වූ දින සිට ම වැදුම් ලබයි. පතිට්ඨිතං ශීලයෙහි පිහිටි. සමණීධ සමණං ඉධ (ශ්‍රමණයා හට මෙහි) ජාතිහීනං සැඩොල් කුලයෙන් පැවිදි වූවහුට පවා බන්ධියා ක්ෂත්‍රියයෝ පමණක් නොව දෙවියෝ ද ශීලසම්පන්න ශ්‍රමණයාට වදින්නෝ ය.

එකොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

අට වැනි කඨිනවා වර්ගය යි

මෙසේ සාරස්ථපකාසීනි සංයුක්ත නිකාය අට්ඨකථාවේ

මෙසේ දේවතා සංයුක්ත වර්ණනාව නිමියේ ය.

2.1.1.

දෙවපුතසංයුතයේ පළමු වැන්නේ - දෙවපුතො දෙවියන්ගේ ඇකයෙහි පහළ වූ පුරුෂයෝ දේවපුත්ත (දිව්‍ය පුත්‍ර) නම් ද, ස්ත්‍රීහු දේවදුහිතෘ නම් ද වෙත්. නම් වශයෙන් ප්‍රකට නො වූයේ "අඤ්ඤතරා දෙවතා" (එක්තරා දේවතාවෙක්) යි කියනු ලැබේ. ප්‍රකට වූයේ මෙ බඳු නම් ඇති දේව පුත්‍රයා යි (කියනු ලැබේ.) එහෙයින් යට (පෙර) "අඤ්ඤතරා දෙවතා" යි කියා මෙහි "දෙවපුතො" යි කියන ලදී. අනුසාසං අනුශාසනය කළ සේක. මේ දේවපුත්‍රයා, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සම්බෝධියෙන් සත් වන වර්ෂයෙහි යමක ප්‍රාතිහාර්යය කොට තව්තිසා දෙවිලොව වස් පිණිස වැඩම කොට අභිධර්මය දේශනා කරමින් කඩාන විභංගයෙහි "භික්ඛුති සමඤ්ඤාය භික්ඛු පටිඤ්ඤාය භික්ඛු" යි භික්ඛු නිද්දෙසය වදාරනු ඇසී ය. "මෙලෙස විතර්කණය කරවු, මෙලෙස විතර්කණය නො කරවු, මෙසේ සිත්හි ලවු; මෙලෙස සිත්හි නො කරවු, මෙය අත් හරවු, මෙය උපදවා කල්ගත කරවු" යි මේ ආකාරයේ භික්ඛු අවවාද අනුශාසනා නො ඇසී ය. හේ ඒ ගැන භික්ඛුං භගවා පකාසෙසී නො ව භික්ඛුනො අනුසාසං (භාග්‍යවතුන් වහන්සේ භික්ඛුවට පැවසූ සේක. (එහෙත්) භික්ඛුවට අනුශාසනාව නො පැවසූ සේක) යි කී ය. තෙන හි යම් හෙයකින් මා විසින් භික්ඛුනට අනුශාසනා කරන ලදී. ප්‍රකාශ නො කරන ලදී'යි පවසහි ද ? *එහෙයින්. තඤ්ඤාවෙත් පටිභාතු ඒ අනුශාසනාව ප්‍රකාශනය ඔබට ම ඇති වේවා. යමෙක් ප්‍රශ්නයක් ඇසීමට කැමැත්තේ (එහෙත්) සර්වඤ්ඤාඤානය සමග සංසන්දනය කොට කථා කිරීමට නො කැමැත්තේ වේ ද, (තවත්) යමෙක් කථා කිරීමට හැකි එහෙත් කථා කිරීමට නො කැමැත්තේ වේ ද, තවෙකෙක් කථා කිරීමට නො හැකි වූයේ කථා කිරීමට නො කැමැති වූයේත් වේ ද, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ සියලු දෙනාට ම ප්‍රශ්නය බරක් නො කරන සේක. මේ දේවපුත්‍රයා වූ කළී ප්‍රශ්න කිරීමට කැමැත්තේත් කථා කිරීමට හැක්කේත් වේ. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට බර තබන සේක් මෙසේ වදාළ සේක. ඔහු ද ප්‍රශ්නය විචාළේ ය. එහි සුභාසිතසා සිංඤ්ච පුභාමිතය පුහුණු කරන්නෙහි ය. සත්‍ය සතර අඩංගු, දශකථාවස්තු සහිත, සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්ම සහිත වතුර්විධ වාක් සුවර්තයෙහි ම හික්මෙන්නේ ය. සමණුපාසනාසා ව 'සමණෙහි උපාසිතබ්බං සමණුපාසනං' (ග්‍රමණයන් විසින් සේවනය කළ යුතු ග්‍රමණ උපාසනය) නම්. අටතිස් ප්‍රකාර වූ කර්මස්ථාන, එය ද ශික්ෂා කළ යුත්තේ

* මෙය "යසො මයා භික්ඛුනො පකාසිතා න අනුඤ්චිති වදසි තසො" (යම් හෙයකින් මා විසින් ප්‍රකාශ කරන ලදී. (එහෙත්)අනුශාසනා නො කරන ලදී යි ඔබ කියති ද, එහෙයින්") යි විය යුතුය යි පෙනේ.

ය, වඩන්නේ ය යන අර්ථය යි. බහුශ්‍රැත වූ හෝ හික්කුන්ගේ උපාසන ද සමණ උපාසන වේ. එය ද 'ස්වාමීනී කුශලය යනු කුමක් ද?' ආදී ප්‍රශ්න ඇසීම මගින් ප්‍රඥාව වැඩීම සඳහා ශික්ෂණය කළ යුත්තේ ය. විකාවුපසමසස අෂ්ඨ සමාපත්ති වශයෙන් විත්තවුපසමනය ශික්ෂණය කළ යුත්තේ ය. මෙසේ දේව පුත්‍රයා විසින් ශික්ෂා තුනක් පවසන ලද්දේ වේ. මුල් පදයෙන් අධිශීල ශික්ෂාව කියන ලදී. දෙවැනි පදයෙන් අධිප්‍රඥා ශික්ෂාව (කියන ලදී) විත්ත උපසමය මගින් අධිවිත්ත ශික්ෂාව (කියන ලදී) යනුවෙනි. මෙසේ මේ ගාථාවෙන් සකල ශාසනය ම ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ වේ.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

2.1.2

දෙවැන්නෙහි - ඤායී දූහැන් දෙකෙන් ධ්‍යාන වඩන්නෙක්, විමුක්ත විකො - කර්මස්ථාන විමුක්තියෙන් මිදුණු විත්තය ඇත්තේ, හදයසානුපත්තිය අර්හත්වය, ලොකසස සංස්කාර ලෝකයේ, අනිසිතො තෘෂ්ණා දෘෂ්ටිවලින් නො සෙවුණු, තදානිසංසො අර්හත්ව ආනිශංසය ඇත්තෙක්, කියන ලද්දේ මෙය යි: අර්හත්ව ආනිශංසය ඇති හික්ෂුව අර්හත්වය ප්‍රාර්ථනා කරමින් දූහැන් වඩන්නේ වෙයි, මැනවින් මිදුණු සිත් ඇත්තේ වෙයි, ලොවෙහි උදයව්‍යය (ඇති වීම නැති වීම) දූන නො ඇළුනේ වෙයි. ත්‍රිපිටක ධර්මය මේ ශාසනයෙහි සියල්ලට පූර්වභාග වූ පිළිවෙතයි.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

2.1.3.

තෙවැන්නේ - මාසො මෙය ශක්‍රයාට නමකි. තමාගේ ම ආචාරයෙන් (පැවැත්මෙන්) අන්‍යයන් අභිභවනය කොට දෙවි ඉසුරු බවට පත් වූයේ යි වතුහු, වතු නම් වූ අසුරයා අභිභවනය කරනැයි හෝ වතුහු.

තෙවැනි සූත්‍රය යි.

2.1.4

සිවු වැන්න කියන ලද අර්ථය ම ය.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

2.1.5

පස් වැන්නේ - න තෙනාසිංසතෙ හටං ඒ කාරණයෙන් කිසියම් හටයක් නො පතයි. මේ දේවපුත්‍රයා 'ආයතිපගහ' නම්. ආශ්‍රවයන් ක්ෂය කළහුට කෘත්‍යාවසානයක් (කළ යුතු දේහි අවසානයක්) නැත. ක්ෂිණාශ්‍රවයන් විසින් මුලින් ම අර්හත් බවට පත්වීම පිණිස වීර්යය කරන ලදී. අපරභාගයෙහි මා විසින් අරඹන ලදැයි නිහඬ නො වන්න. එලෙස ම දැඩි ලෙස වීර්ය කරන්න. මහත් වීර්යය යොදවන්නැයි සිතා මෙසේ කී ය. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ දේවපුත්‍රයා ක්ෂිණා ශ්‍රවයන්ගේ කෘත්‍යාවසානය නො කියන්නේ මගේ ශාසනය අනෙතර්යාණික යි කියයි. ඔහුට කෘත්‍යාවසානය ප්‍රකාශ කරන්නෙමැයි සිතා නන්දී කිවං ආදිය වදාළ සේක. ත්‍රිපිටකයෙහි මේ ගාථාව අසංකීර්ණ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අන් තැන්වල වීර්යයෙහි දෝෂයක් නො දක්නා ලද්දේ වේ. මෙහි දී දේවපුත්‍රයා වළක්වා ක්ෂිණාශ්‍රවයා විසින් පෙරවරුයේ ආශ්‍රව ක්ෂය පිණිස ආරණ්යයෙහි වසන්නේ කමටහත් ගෙන වීර්යය කරන ලදී. පස් වරුවේ ඉදින් කැමති නම් කරක්වා නො කැමැත්තේ නම් සුවසේ සිටින්නවායි ක්ෂිණාශ්‍රවයන්ගේ කෘත්‍යාවසානය දක්වනු පිණිස මෙසේ වදාළ සේක. එහි ගාඨං යනු ප්‍රතිෂ්ඨාව (පිහිට) ය.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

2.1.6.

සය වැන්නේ - දුක්ඛං මේ දේවපුත්‍රයා පූර්ව යෝගාවචරයෙකි. කෙළෙස් වැඩි බැවින් සප්‍රයෝගයෙන් (මනා සේ යෙදීමෙන්) කෙළෙස් යටපත් කරන්නේ ශ්‍රමණ ධර්ම කොට පූර්ව උපනිශ්‍රය මද බැවින් ආර්ය භාවයට නො පැමිණ කාල ක්‍රියා කොට දෙවී ලොව පහළ විණි. හේ තථාගතයන් වහන්සේ ළඟට ගොස් දුෂ්කර බව දක්වන්නෙමැයි පැමිණ

මෙසේ කී ය. එහි දුකාරය ද සවසක්... සැට වසක් ම ඒකාන්ත පරිශුද්ධ වූ ශ්‍රමණධර්මකරණය යි යමක් වේ ද එය දුෂ්කර ය. සෙබා සප්ත ශෛක්ෂයෝ (රහත් එලය හැර ඉතිරි මාර්ග එල ලාහිනු), සීලසමාහිතා ශීලයෙන් යුක්තවූ, සමුපේත වූ, ධීතනා (ස්ථිර ව) පිහිටි ස්වභාවය නිසා; මෙසේ අසන ලද ප්‍රශ්නය විසඳා දුන් තවත් ප්‍රශ්න මතු කිරීම පිණිස අනගාරියුපෙතසස ආදිය කී සේක. එහි අනගාරියුපෙතසස 'අනගාරියං' ගෘහයන් නොමැති බවට පැමිණියහ; සත් මහල් ප්‍රාසාදයෙහි වසන හික්කු වූව ද මහල්ලකු පැමිණ "මෙය මට පමුණුවන්නැයි" කී කල්හි පා සිවුරු ගෙන යන්නේ ම ය. එහෙයින් "අනගාරියුපෙතො" යි කියනු ලැබේ. කුට්ඨි සිවු පසයෙන් ලැබෙන සතුට; භාවනාය සිත සංසිද්ධවන භාවනාවෙන් තෙ ජෙත්වා මඩුවනො ජාලං යම් කෙනෙක් රෑ දවල් ඉන්ද්‍රියන් සංසිද්ධවීමෙහි ඇළුණුනු ද ඔවුහු එක් තැන් කිරීමට දුෂ්කර සිත එක් තැන් කරති. යම් කෙනෙක් එකඟ කළ සිත් ඇත්තාහු වෙත් ද, ඔවුහු සිවුපස සතුට පුරන්නෝ වෙහෙසට පත් නො වෙති. යම් කෙනෙක් සතුටට පත් වුවාහු ද ඔවුහු ශීලය පුරමින් වෙහෙසට පත් නො වෙති. යම් කෙනෙක් ශීලයෙහි පිහිටියෝ ද සප්ත සේඛ වූ ඒ ආර්යයෝ මාර්යාගේ ජාලසංඛ්‍යාත කෙලෙස් දල සිදු ලා යති. දුග්ගමො ස්වාමීනි, එය සත්‍ය ය. යම් කෙනෙක් ඉන්ද්‍රියයන් සංසිද්ධවීමේ ඇළුණාහු ද ඔවුහු එකඟ කර ගැනීමට දුෂ්කර සිත එක් තැන් කරති... යම් කෙනෙක් සීලයෙහි පිහිටියාහු ද ඔවුහු මාර්යාගේ ජාලය සිදු යත්. නො යන්නේ ඇයි ? මෙය දුග්ගමො හඟවා විසමො මග්ගො (භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මාර්ගය විෂම ය, ගමන දුෂ්කර ය) යි පැවසී ය. එහි ආර්ය මාර්ගය දුර්ගම හෝ විෂම හෝ නො වන්නේ වුව ද මේ පූර්වභාග ප්‍රතිපදාවෙහි බොහෝ හිරිහැර වේ. එහෙයින් මෙසේ පවසන ලදී. අවං සිරා ඥාන මුදුනින් (හිසින්) අධෝසිරස් ව (යටිකුරු ව), පපතනි ආර්ය මාර්ගයේ නැඟීමට අසමත් බව හේතුවෙන් අනාර්ය මාර්ගයෙහි වැටෙති යි ද කියත්, අරියානං සමො මග්ගො තමාගේ මාර්ගය අනාර්යයන්ගේ (මාර්ගය හා) සම වේ. විසමෙ සමා විෂම වූ සත්ත්ව සමූහයා අතරෙහි පවා සම වෙත් ම ය.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

2.1.7.

සත් වැන්නෙහි - සමබාධෙ නිවරණ සමිබාධ, කාම ගුණ සමිබාධ යි සමිබාධ දෙකකි. ඒවායින් මෙහි නිවරණ සමිබාධ අදහස් කරන ලදී.

ඔකාසො මෙය ධ්‍යානයට නමකි. පතිලීනනිසභො පතිලීන ශ්‍රේෂ්ඨ වූ 'පතිලීන' යනු 'ප්‍රහීණ වූ මානය ඇත්තේ' යි කියනු ලැබේ. 'කථංකච භික්ඛවෙ භික්ඛු පතිලීනො හොති? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛුනො අස්මිමානො පහිනො හොති උච්ඡ්‍යාමුලො තාලාවඤ්ඤානො අනාභවකතො ආයතිං අනුපාදධමෙමා (මහණෙනි, භික්ෂුව කෙසේ නම් පතිලීන වේ ද? මහණෙනි, මෙහි භික්ෂුවගේ අස්මිමානය ප්‍රහීණ වී ද, උදුරා දමනු ලැබූ මුල් ඇත්තේ වී ද, කරටිය කඩන ලද තල් ගසක් මෙන් වූයේ ද, නැවත ඇති වීම නැති කළ, මතු ඉපදීමක් නොමැති බව ස්වභාව කොට ඇති) යි කී පරිදි ය. පච්චලඬංසු ලැබුවාහු ය. සුසමාහිතා යම් කෙනෙක් නිවනට පැමිණීම පිණිස සිහිය ලැබුවාහු ද ඔවුහු ලොකෝත්තර සමාධියෙන් ද මැනවින් සමාධිගත වූවෝ ය යි මිශ්‍ර වූ ධ්‍යානය පවසන ලදී.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

2.1.8.

අට වැන්නෙහි - පුරාණනිඤ්ඤානො පැරණි තීර්ථකයකු වූ, මෙහි ද 'තිඤ්ඤා' නම් දෙසැටක් දෘෂ්ටි ය, 'තිඤ්ඤානො' නම් ඒවායේ උත්පාදකයා (ශාස්තෘවරයා) ය. එනම්; නන්ද, වත්ස, කෘශ, සංකිච්ච, පූරණ ආදීහු තීර්ථකයෝ නම් වෙත්. මේ දෘෂ්ටිය උපදවා කෙසේ ස්වර්ගයෙහි පහළ වූවෝ ද? කර්මවාදීභාවය නිසා ය. මෙ තෙමේ පෙහෙවස් බන් ආදිය දුන්නේ ය. අනාථයනට දන් දෙවී ය, ඉණිමං තැනවී ය. පොකුණු තැනවී ය, තවත් බොහෝ හොඳ දේ කළේ ය. හේ ඒ නො නැවත ගලා එන දෙයින් ස්වර්ගයෙහි පහළ වීණි. (බුදුන් වහන්සේගේ) ශාසනයෙහි ඉතර්යාණිකභාවය දැනියි. හේ තථාගතයන් වහන්සේගේ සම්පයට ගොස් ශාසනයට ගැලපෙන වීර්යය අඩංගු ගාථාවන් කියන්නෙමි යි පැමිණ 'පීඤ්ඤා සොතං' ආදිය පැවසී ය. එහි පීඤ්ඤා නියම නො කළ අණ කිරීම ය. සොතං තෘෂ්ණා ප්‍රවාහය පරක්කමා පරාක්‍රම කොට, වීර්ය කොට කාමෙ ක්ලේශකාමත්, වස්තු කාමත්, පනුද දුරු කරව. එකතං ධ්‍යානය. කියන ලද්දේ මෙය යි: කාමයන් දුරු නො කර මුල් ධ්‍යානය නො උපදී නො ලබයි යන අරුත යි, කයිරා වෙ කයිරා ථෙතං ඉදින් වීර්යය කරන්නේ නම් කරන්නා; ඒ වීර්යය නො පසුබසින්නේ ය. දුඤ්ඤාමෙතං පරක්කමෙ දුඬි ලෙස කරන්නේ ය. සිච්චො හි පරිබ්බාපො ලිහිල් ලෙස ගන්නා ලද පැවිදි බව, හියෙයා ආකීරතෙ රජං මතුයෙහි වැඩිපුර (තව තවත්) කෙළෙස් දුහුවිලි වගුරුවයි. අකතං දුක්ඛතං සෙයෙයා නපුරු ලෙස කරන ලද්ද

(පාපය) නො කරන ලද්දේ ම උතුම් ය. යං කීකුච්චි දුක්කතය (පාපය) පමණක් නොව ග්‍රමණ බව ද; අත් යම් කිසිවක් ලිහිල් ව කරන ලද ද එය ද එසේ ම වේ. සංකීලිධං දුෂ්කරකාරික ආදී වුතය, මේ සපුනේ ප්‍රත්‍යය හේතුවෙන් සමාදන් වූ දුකංග වුතය කිළිටි වුවක් ම ය. සංකසාරං සැක සංකාවෙන් යුතු ව ගිය (හැසිරුණු); මෙයත් මෙයින් කරන ලද්දේ වන්නේ ය. මෙයත් මෙයින් කරන ලද්දේ වන්නේ ය) ආදී ලෙස සැක කරන ලද, දැඩි ව සැක කරන ලද; ආදිබ්‍රහ්මවරියකා මාර්ග බ්‍රහ්මවරයයේ ආදී වූ (මුල් වූ), පුර්ව ප්‍රධාන වූ.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

2.1.9.

නව වැන්නෙහි - චන්ද්‍රිමා චන්ද්‍රචිමාන වැසි දෙවපුනෙතා, සබ්ධි ස්කන්ධ ආයතන ආදී සියල්ලෙහි, ලොකානුකමපකා මධංච මහුචන් එක් බඳු ම ය. සාකාරමානොව ඉක්මන් ගමන් ඇත්තකු මෙන්, පමුකුචසි (මිදුවෙහි ද?) අභිකාර්ථයෙහි වර්තමාන වචන යි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

2.1.10.

දස වැන්නෙහි - සුරියො සුර්යචිමානවාසි දෙවපුනෙතා අධිකාරෙ චක්ඛු විකුද්දාණ උත්පත්තිය වළක්වන බැවින් අද බව ඇති කරන, විරෝචිකි යි (බබළවිකි යි) වෙරොචනො, මණඩලි මණඩලසණ්ඨාන වූ (සුර්ය බිම්බ සහිත වූ) මා රාහු, ගිලී වරං අකලිකෙබ් රාහු අසුරය, අහසෙහි සැරිසරන සුර්යයා නො ගිලිනු යි කියයි. කිම මහු (සුර්යයා) ගිලියි ද? එසේ ය, ගිලියි, රාහුගේ ශරීරය මහත් සේ උස් බව හේතු කොටගෙන ය; අටසිය යොදුනක් වැඩි යොදුන් හාරදහසකි. (හාරදහස් අටසියයකි) මහුගේ බාහු අතර (පළල) යොදුන් දොළොස් සියයකි. පළලින් යොදුන් හය සියයකි. හිස යොදුන් නව සියයකි. නළල යොදුන් තුන් සියයකි. ඇඟි බැමි අතර යොදුන් පනහකි. මුඛය යොදුන් දෙසියයකි. නාසය යොදුන් තුන්සියයකි. මුඛද්වාරය යොදුන් දෙසියයක් ගැඹුරු ය. අත් කල, පාද කල පළලින් යොදුන් දෙසියයකි. ඇඟිලි පුරුක් යොදුන් පනහකි. හේ චන්ද්‍ර සුර්යයන් බැබළෙනු දක රීර්භො ස්වභාවයෙන් යුක්ත

වූයේ ඔවුන්ගේ ගමන් මගට බැස මුව අයා සිටියි. එන්දු විමානය හෝ සූර්ය විමානය යොදුන් තුන් සියයක් වූ මහ නිරයට විසි කළාක් මෙන් වෙයි. විමානයෙහි වසන දේවතාවෝ මර බියෙන් බිය වූවෝ එක පැහැර කැගසති. හේ (රාහු) කිසියම් දවසක විමානය අතෙන් වසයි; කිසියම් දවසක හනුවෙන් පහළට විසි කරයි; කිසියම් දිනෙක දිවෙන් පිරිමදියි. කිසියම් දවසක (වඳුරන්) කොපුලෙහි ආහාර ගුලි කබාගෙන බුදින්නාක් මෙන් කොපුල් අතරේ තබයි. වේගය වැළැක්වීමට නො හැකි වේ. ඉදින් වළක්වන්නෙමි යි දඬුවක් කොට සිටියි ද ඔහුගේ හිස පළා නික්මෙන්නේ ය. ආද හෝ ඔහු පහතට නවයි ද එහෙයින් විමානය ද සහිත ව යයි. පරං මම වැද සූර්ය දේව පුත්‍ර දෙදෙනා ම මහාසමය සූත්‍ර දේශනාව කළ දිනයේ සෝවාන් ඵලයට පත්වූහ. එහෙයින් භාගාවතුන් වහන්සේ "පරං" මම යි කී ය. 'ඔහු මාගේ පුත්‍රයා ය' යන අර්ථ යි.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

ප්‍රථම වර්ගය යි.

2.2.1.

දෙවන වර්ගයේ පළමු වැන්නේ - කවෙඡ ව කිස්සෙහි* මෙන්, කිස්ස - කඳුවල "කිස්ස" හා ගංගා "කිස්ස" ද වේ. එකොදි නිපකා ඒකාග්‍රතාවයට පත් සිතින් හා ප්‍රඥා නිපුණත්වයෙන් යුක්ත වූ; සතා සිහි ඇති; කියන ලද්දේ මෙය යි: යම් කෙනෙක් ධ්‍යාන ලැබ එකග වූ සිතින් යුතු ව, ප්‍රඥානිපුණත්වය ඇති ව හා සිහියෙන් යුතු ව වසන්නේ ද ඔවුහු (අමකසෙ - අ+මකසෙ) මදුරුවන් නැති කඳු කිස්සක හෝ නදීකිස්සක හෝ මුවන් මෙන් සුවයට යන්නෝ ද පාරං නිවණට; අඹුලුප්පා මත්සායා, රණකප්පා කෙළෙස් දුර ලන, යම් කෙනෙක් දහන් ලැබ අප්‍රමාදී වූවෝ කෙළෙස් දුර ලත් ද ඔවුහු තුල් දෑල බිඳ (යන) මත්සායන් මෙන් නිවනට යන්නාහු ය යි කියන ලදී.

ප්‍රථම සූත්‍රය යි.

2.2.2.

දෙවැන්නේ - වෙණු ඒ දේවපුත්‍රයාගේ නම යි. පයිරූපාසියා

* කිස්ස - සඳන්න - 'ලේකිස්ස.'

ආශ්‍රය කොට; අනුසිංහලේ හික්මෙන්; සඤ්චදේ අනුශාසන පදයෙහි; කාලෙ තෙ අප්‍රමාද්දානා සුදුසු කල්හි ඔවුහු අප්‍රමාද ව කරන්නාහු.

දෙවැනි සූත්‍රය යි

2.2.3.

තුන් වැන්නේ - දීඝලංගි දෙවිලොව සියල්ලෝ සමප්‍රමාණ ව ගවු තුනක් ම වෙත්, මනුෂ්‍ය ලෝකයෙහි ඔහුගේ දිගු සිරුර හේතුවෙන් මෙ බඳු නමක් විය, හේ පින් කර දෙවි ලොව උපන්නේ වුව ද ඒ නමින් ම හැඳින්විණි.

තුන් වන සූත්‍රය යි.

2.2.4.

සිවු වැන්නේ - ගොතම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගෝත්‍රයෙන් ආමන්ත්‍රණය කරයි. අනාවටං තථාගතයන් වහන්සේගේ සර්වඥතාඥානය විහිදුවද්දී ගසකට හෝ පර්වතයකට හෝ ආවරණය කර ලීමට (වළකා ලීමට) සමතෙක් නම් නැත. එහෙයින් 'අනාවටං' යි කී ය. මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේට ස්තූති කොට දෙවි ලොව දී සකසන ලද ප්‍රශ්නය විමසන්නේ 'කථං වීධං' ආදිය කී ය. එහි දුක්ඛමතිච්ච ඉථියති දුක් ඉක්මවා වාසය කරයි. සීලවා ලොකික ලෝකෝත්තර ශීලයෙන් යුක්ත කමිණාශ්‍රවයන් වහන්සේ; ප්‍රඥා ආදිය ද මිශ්‍රක යයි දත යුතු; පූජයනි සුවද මල් ආදියෙන් පූජා කරත්.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

2.2.5.

පස් වැන්නේ - අප්‍රමාදිය අනාලමේ පහතින් ප්‍රතිෂ්ඨාවක් (පදනමක්, පිහිටක්) නැති; ඉහළ එල්ලීමක් නැති, සුසමාහිතො අර්පණාවෙන් හා උපචාරයෙනුත් මැනවින් සමාධිගත වූ පතිතතො යැවූ (මෙහෙය වූ) සිත් ඇත්තේ. නන්දිරාගපටිකභිණො ප්‍රභිණ කළ නන්දිරාග ඇත්තේ, 'නන්දිරාග' නම් කර්මාභිසංස්කාර තුන ය. මෙසේ මේ ගාථාවෙන් කාම

සංඥා ගැනීමෙන් පඤ්ච ඕරම්භාගිය සංයෝජනත්, රූප සංයෝජන ගැනීමෙන් පඤ්ච උද්ධම්භාගිය සංයෝජනත් නන්දිරාගයෙන් කර්මාභිසංස්කාර තුනත් ගන්නා ලදී. මෙසේ යමෙකුගේ දස සංයෝජනත් කර්මාභිසංස්කාර තුනත් ප්‍රභිණ වී ද සො ගමිතරෙ (හේ ගැඹුරු) මහා සැඬ පහරෙහි න සීදති (නො ගිලෙයි). කාම සංඥාවෙන් කාම භවය හෝ රූපසංයෝජනයෙන් රූපභවය හෝ ගන්නා ලදී. ඒවා ගැනීමෙන් අරූප භවය ගන්නේ ලද්දේ ම ය. නන්දිරාගයෙන් කර්මාභිසංස්කාර තුන ගන්නා ලදී මෙසේ යමෙකුට භවත්‍රයෙහි සංස්කාර තුන නො මැත්තේ ද හේ සැඬ පහරෙහි නො ගිලෙතියි පෙන්වයි.

පස් වැනි සූත්‍රය යි

2. 2. 6

සය වැන්න - පවසන ලද පරිදි ය.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

2. 2. 7

සත් වැන්නේ - සුබ්‍රහ්මා ඒ දේවපුත්‍රයා අප්පරාවන් දහසකින් පිරිවරන ලද්දේ නදුනුයනේ ක්‍රීඩා පිණිස ගොස් පරසතු රූක මූල පනවන ලද අසුනේ හිඳ ගත්තේ ය. පන්සියයක් දෙව්දුවරු ඔහු පිරිවරා සිටියාහු ය. පන්සියයක් රූකට නැගී සිටියාහු ය.

දේවතාවන්ගේ සිත් (කැමති) පරිදි යොදුන් සියයක් වුව ද වෘක්ෂය නැමී අතට එන්නේ නම් කුමන කරුණක් නිසා ඔවුහු ගසට නැග්ගෝ ද? ක්‍රීඩාවෙහි යෙදුණු නිසා ය.

නැග මධුර ස්වරයෙන් ගය ගයා මල් පහන හෙලත්. ඒවා ගෙන අන්‍යයෝ 'එකතො වණ්ඨකමාලා' (එක පැත්තට නැටී සිටින සේ ගෙන මල් මාලා) ආදී වශයෙන් ගොතත්.

ඉක්බිති ගසට නැග්ගාහු උපච්ඡේදක කර්ම වශයෙන් එක් වන ම කාල ක්‍රියා කොට අවිච්ඡේදන උපත්තාහු මහ දුක් අනුභව කරති.

ඉක්බිති කාලය ගත වත් ම දේවපුත්‍රයා මේ අයගේ ශබ්දයකුත් නැසේ. මල් වැටෙන්නේ ද නැත. කොහි ගියාහු දැයි ආවර්ජනය කරන්නේ නිරයෙහි උපන් බව දැක, ප්‍රියවස්තුක ශෝකයෙන් ඉද්දෙන් (පෙළෙන්) (මෙසේ) සිතී ය. "ඔවුහු යථාකර්ම වශයෙන් ගියහ. මගේ ආයු සංස්කාරය කොපමණ කලකින් ද?" හේ "සත් වැනි දවසෙහි මා ද අවශේෂ පන්සියයක් දෙනා සමඟ කාලක්‍රියා කොට එහි ම ඉපදිය යුතු වන්නේ යයි" දැක අධිකතර ශෝකයෙන් පෙළුනේ ය. හේ මාගේ මේ ශෝකය නිවීමට සදෙව් ලොව කථාගතයන් වහන්සේ හැර වෙනත් සමර්ථ වූවෙක් නම් නැතැයි සිතා ශාස්තෘන් වහන්සේගේ සම්පයට ගොස් නිවීමට උත්‍රසාං යන ගාථාව පැවසී ය.

එහි ඉදං තමාගේ සිත දක්වයි. දෙවන පදය මුල් පදයට ම සමානාර්ථවාවී ය. නිවීමට පදයෙහි 'දෙව් ලොව උපන් කාලයේ පටන්' යයි අර්ථය නො ගත යුත්තේ ය. "නිවීම" යන්න ශෝකය උපන් කාලයේ පටන් යි දත යුතු ය. අනුපාදනෙසු කිවේසු (නූපන් දුක ගැන) මෙයින් සන් දිනක් අවසානයේ යම් දුකක් උපදී ද, ඒවා කෙරෙහි; අපො උපාතිනෙසු ව භාග්‍යවතුන් වහන්ස, නිරයෙහි උපන් පන්සියයක් අප්සරාවන්ගේ යම් (දුක් රැසක්) දක්නා ලද ද ඒවා පිළිබඳ වත් මෙසේ උපන් නූපන් දුක් පිළිබඳවත් නිරන්තරයෙන් කැති ගත් මගේ සිත අභ්‍යන්තරයෙහි දූවෙන්නාක් මෙන් වෙමි යි දක්වයි. නාඤ්ඤා ඛොජ්ඣංගා තපසා ඛොජ්ඣංග භාවනාව හා තපෝගුණය ද වෙනතක මුදා (අත හැර) සුවයක් නො දක්නෙමි යනු අර්ථ යි. සබ්බන්ධිතා නිර්වාණයෙන්; මෙහි ඛොජ්ඣංග භාවනාව ප්‍රථමයෙන් ගන්නා ලද්දේ හා ඉන්ද්‍රිය සංවරය පසු ව (ගන්නා ලද්දේ) වුව ද, අර්ථ වශයෙන් ඉන්ද්‍රිය සංවරය ම පළමු ව දත යුත්තේ ය. ඉන්ද්‍රිය සංවරය ගත් කල්හි ම වතුපාරිසුද්ධි ශීලය ගන්නා ලද්දේ වෙයි. එහි පිහිටි හික්ෂුව ඇසුරක් නොමැත්තේ ධූතංග සංඛ්‍යාත තපෝ ගුණය සමාදන් ව අරණට පිවිස කමටහන් වඩන්නේ විපස්සනාව සමග ඛොජ්ඣංග වඩයි. ඔහුගේ ආර්ය මාර්ගය යම් නිවණක් අරමුණු කොට උපදී ද එය 'සබ්බන්ධිතා' යි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සත්‍ය සතර වශයෙන් දේශනාව අවසන් කළ සේක.

දේවපුත්‍රයා දේශනාව අවසානයේ සෝවාත් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය.

සත් වැනි සූත්‍රය යි

2.2.8.

අට වැන්නෙහි - කතුධො දෙවපුඤ්ඤා මොහු වූ කලී කෝළ නගරයේ මහා මුගලන් තෙරුන් වහන්සේගේ උපස්ථායකයාගේ පුත්‍රයා වූයේ, තරුණ කල්හි ම තෙරුන් සමීපයෙහි වසමින් දැහැන් උපදවා කාල ක්‍රියා කොට බුන්ම ලෝකයෙහි උපන්නේ ය. එහි ද ඔහු කතුධ බුන්ම නමින් ම හඳුනාති. නන්දසී සතුටු වන්නෙහි ද? කිං ලඛා තුෂ්ටිය නම් මනාප වූ කිසිවක් ලැබ ඇති වේ. එහෙයින් මෙසේ කී ය. කිං ජීයිත්ථ (දිරා ගියේ ද) මනාප වූ සිවුරු ආදී කිසිවක් දිරා ගියේ වේ ද හේ ශෝක කරයි. එහෙයින් එසේ කී ය. අරතී නාහිකීරතී උකට්ඨි ඛව මැඩ පවත්වනුයේ නැද්ද? අසජාතස්ස දුක හටගත්තහුට, සසර දුකෙහි සිටියහුට යන අර්ථය යි. නන්දජාතස්ස හටගත් තණ්හාව ඇතියහුට, අසං මේ ආකාරවූවන්ට සසර දුක පැමිණියේ ම වේ. "දුකකී සුඛං පඤ්ඤාති" (දුකට පත්වූයේ සුවය පතයි) යි කියන ලදී. මෙසේ දුක හටගත්තහුට නන්දී (තෘෂ්ණාව) වේ. විපරිණාමයෙන් දුක පැමිණියේ ම යි තෘෂ්ණාව හටගත්තහුට දුක වේ.

අට වැනි සූත්‍රය යි

2.2.9.

නව වැන්න කියන ලද පරිදි ම ය.

නව වැනි සූත්‍රය යි

2.2.10.

දස වැන්නෙහි - අනඳ තෙරුන්ගේ අනුමාන බුද්ධියේ ආනුභාවය ප්‍රකාශ කිරීම් වස් අකඤ්ඤතරො යි කී ය.

දස වැනි සූත්‍රය යි

දුතිය වර්ගය යි

2.3.1.

තෘතීය වර්ගයේ ප්‍රථම සූත්‍රය කියන ලද අර්ථය ම ය.

ප්‍රථම සූත්‍රය යි

2.3.2.

දෙවැන්නෙහි - පටිගඬෙව ව ප්‍රථමයෙන් ම, අකඩවිජ්ජනෝව ක්‍රියාසි අකඩවිජ්ජනෝ (අක්ඛය* බිදුනෙක්) අවජ්ජනෝ (සිතමින් සිටිය) බලවත් සිතුවිලි සිතයි. දෙවන ගාථාවේ - අකඩවිජ්ජනෝව අකඩවිජ්ජනෝ ඉව** අක්ඛය බිදුනෙක් මෙන්.

දෙවන සූත්‍රය යි

2.3.3.

තෙවැන්නේ - දායකෝ - දෙන සුලු (පරිත්‍යාගශීලී), දානපති යම් දානයක් දෙමි ද එහි නායකයා වී දෙමි, දායකයෙකු නො වී සහායකයෙකු නො වී (දෙමි); යමෙක් තමා මිහිරි වූ දෙයක් බුදියි ද අනුනට අමිහිරි දෙයක් දෙයි ද හේ දාන සංඛ්‍යාත වූ දෙයා ධර්මයේ දායකය වී දෙයි. යමෙක් තමා යමක් බුදියි ද එය ම දෙයි ද හේ සහායක වී දෙයි. යමෙක් තමා විසින් ඒ මේ දෙයින් යැපෙයි ද අනුනට මිහිරි දේ දෙයි ද, හේ ස්වාමියා - ජ්‍යෙෂ්ඨයා - වී දෙයි. මම එවැන්නෙකු වීමි යි පවසයි. චතුසු ආරෙසු ඒ රජුට සිත්ධව රට, සෝධික රට යි රටවල් දෙකක් විය. නගරය රෝරව නම්. ඔහුට එක් එක් දොරක දිනපතා දසදහසක් උපදියි. ඇතුළු නුවර විනිශ්චය ස්ථානයෙහි සිය දහසකි (ලක්ෂයකි); හේ රාශීභූත වුණු බොහෝ රන් රුවන් දැක කම්මස්සකතඤාණය උපදවා දොරටු සතරෙහි දාන ශාලා කරවා ඒ ඒ දොරටුවෙහි ලක් ආදායමෙන් දන් දෙවයි ඇමතිවරුන් තැබවී ය. එහෙයින් කී ය : චතුසු ආරෙසු දානං දීයඤ්ඤා දොරටුවෙහි දානය දෙනු ලැබී ය) යි. සමණාමුගමණකපණඤ්ඤා

* රෝදයෙහි 'අලවංචාව'

** පළමුවන ගාථාවේ "අකඩවිජ්ජනෝ අවජ්ජනෝ" යනුවෙනුත්, ඊළඟ ගාථාවේ අකඩවිජ්ජනෝව ක්‍රියාසි" යනුවෙනුත් හඟ් සැටියි.

වණිබබකයාවකානං එහි සමණා පැවිද්දට පැමිණියාහු, බ්‍රාහ්මණා - භෝවාදීහු, පාප සංසිද වූ - පාපය බැහැර කළ - ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයින් ඔහු නො ලද්දේ ය. කපණා දුගීහු, දිළිඳු මිනිස්සු, කණ කුසු ආදීහු, අද්ධකා මගීහු, වණිබබකා යම් කෙනෙක් "දුන් දේ ඉෂ්ට ය, කාන්තය. මනාප ය, සුදුසු කල්හි නිවැරදි ලෙස දෙන දේ දෙමින් හවත්නි සිත පහදවා ගනිත්වා බුන්ම ලෝකයට යෙත්වා ආදී ලෙස දානයේ උසස් බව ප්‍රයංසා කරමින් ඇවිදිත් ද (ඔවුහු ය.) යාවකා යම් කෙනෙක් "පතක් පමණ වත් දෙන්න," "සරාවක් (කෝප්පයක්) පමණ වත් දෙන්න" ආදිය කියා යදිමින් හැසිරෙත් ද? (ඔවුහු ය). ඉන්ද්‍රියාශ්‍රය දානය දීයින් පළමු දොරටුවට ලද බැවින් එහි ඉපයු ලක්ෂයකට අනිකුත් ධනය ද දමා රජුගේ ඇමතිවරුන් ඉවත් කොට රාජ ස්ත්‍රීහු තමන්ගේ ඇමතිවරුන් තබවා රජු විසින් දෙන ලද දානයට වඩා ඉමහත් වූ දන් දුන්හ. ඒ ගැන මෙසේ පැවසී ය. මම දානය පටිකකම් මගේ යම් දානයක් දෙන ලද ද එය නැවැතිණි. අනෙකුත් දොරටු සම්බන්ධයෙන් ද මේ න්‍යාය ම ය. කොච් කිසි තැනෙක, දීසරන්තං වර්ෂ අසුදහක්, එපමණ කාලයක් ඒ රජුගේ දානය දෙන ලදී.

තෙවන සූත්‍රය යි

2.3.4.

සිවු වැන්න - කියන ලද අර්ථම ය.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි

2.3.5.

පස් වැන්නේ - කොසලෙසු විහරන්හි හික්ෂුහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සම්පයෙන් කමටහත් ගෙන එහි ගොස් වෙසෙත්. උදාකා කැප නො වූ දේ ගැන කැප ය යන සංඥාවෙනුත්, කැප වූ දේ ගැන අකැපය යන සංඥාවෙනුත්, නිවැරදි දේ ගැන වැරදි ය යන සංඥාවෙනුත්, වැරදි දේ ගැන නිවැරදි ය යන සංඥාවෙනුත් උඩගු ස්වභාව ඇත්තන් වී, උක්කලා උග්ගකතලා (උද්ගත) උඩට නැගුණු බට ඇත්තාහු; 'නැගී සිටි හිස් මානය ඇති' යි කියන ලද්දේ වේ. වපලා පාත්‍ර වීවර සැරසීම ආදියෙන්

වපල බවින් යුක්ත වූ, මුඛයා මුඛ බරා රළ වචනය ඇත්තේ යි කී සැටි යි. විකිණණවාචා සංයත නො වූ වචන ඇත්තාහු, දවසෙහි ම නිර්වර්තක වචන කථා කරන්නාහු, මුට්ඨසසනිනො නැසුණු සිහිය ඇත්තාහු, සිහිය රහිත වූවාහු, මෙහි කරන ලද්ද එහි අමතක වෙයි. අසමාජානො නුවණ නැති, අසමානිතා අර්පණා උපචාර සමාධි රහිත වූවෝ, සැඩ දිය පහරෙහි අසු වුණු නැව් හා සමාන වූ, විඛානාවිතා එක් අරමුණක නො පිහිටි සිත් ඇත්තාහු, මඟට වත් ව්‍යාසු ආදී සිවු පාවුන් හා සම වූ, පාකනිඤ්ඤා සංවර නො වූ බැවින් ගිහි කල්හි මෙන් විවෘත වූ ඉඤ්ඤා ඇත්තාහු, ජනනු එනම් ඇති දේව පුත්‍රයා, කදනුපොසපේ තසමිං අනු උපොසපේ - උපෝසපේ දිනයෙහි යන අර්ථ යි. පණණරසෙ කුදුස්වකට ප්‍රතිපක්‍ෂ වූ දින; උපසංකම් වෝදනා කිරීම පිණිස පැමිණියේ ය. හේ (මෙසේ) සිති ය : මේ හික්ෂුහු ශාස්තෘන් සම්පයෙහි කමටහන් ගෙන නික්මුනෝ ය, දැන් ප්‍රමාදී ව වසන්, ඔවුන් වෙන් වෙන් ව (තනි තනි ව) සිටින කල්හි වෝදනා කරනු ලබන්නාහු උපදෙස් නො පිළිගන්නාහු ය. රැස්වන අවස්ථාවේ වෝදනා කරන්නෙමැයි පෙනෙවස් දිනයේ ඔවුන් රැස් වූ බව දන පැමිණියේ ය. ගාථාහි අජසධාසාසි සියලු දෙනා මැද සිට ගාථා පැවසී ය. එහි යම් හෙයකින් ගුණකථාව සමග නිරූපණයාගේ අගුණ ප්‍රකට වේ ද එ ලෙසින් ගුණ පළමුව පවසන්නේ 'සුඛජීවිනො පුරෙ ආසුං' ආදිය පැවසී ය. එහි සුඛජීවිනො පුරෙ ආසුං පූර්වයෙහි හික්ෂුහු මැනවින් පෝෂණය කිරීමට, පහසුවෙන් තබන්න කිරීමට හැකි වූවෝ ය. උස්පහත් කුලවලට ගෙපිළිවලින් පැමිණ ලත් මිශ්‍ර වූ ආහාරයෙන් යැපුනාහ යන අදහසින් මෙසේ කී ය. අනිච්ඡා තෘෂ්ණාවෙන් තොර වී, මෙසේ පුරාණ හික්ෂුන්ගේ ගුණ වර්ණනා කර දැන් ඔවුන්ගේ නුගුණ පවසන්නේ, අප්‍යොසං ආදිය පැවසී ය. එහි ගාමෙ ගාමණිකා විය ගමෙහි (නින්දිත) ගම් දෙටුවෝ නානා ප්‍රකාර ලෙස මහජනයා පීඩාවට පත් කරවමින් කිරි, දී කිරි, සහල් ආදිය ගෙන්වා ගෙන අනුභව කරති. එසේ ඔබලාත් අනේසනයෙහි (හික්ෂුන් හට නො ගැලපෙන ප්‍රත්‍ය සෙවීමිහි) යෙදී සිටිමින් ඔබලාගේ ජීවිකාව කරගෙන යන්නාහු ය යන අදහසින් කියයි. නිපජ්ජනි උද්දෙස - පරිපුච්ඡා - මනසිකාරවලින් අර්ථයක් නැති අය වී ඇදෙහි අත් පා විහිදා හොවිති. පරාගාරෙසු - අත් ගෙවල; පවුලේ ලේලි ආදීන් අතර යන අර්ථ යි. මුච්ඡා කල්ලෙ මුර්ඡාවෙන් මුසපත් වූවාහු, එකවෙම කිව යුක්ත කීමෙන් ම; අපච්ඡා (සසුනෙන්) බැහැර කළ, අනාථා පිහිටක් නැති, පෙතා සොහොනෙහි දමූ; කාලක්‍රියා කළ මනුෂ්‍යයෝ; යම් සේ සොහොනෙහි දමන ලද්දාහු නොයෙක් පක්ෂි ආදීන් විසින් කා දමනු ලබන් ද, නැයෝත් ඔවුනට පිහිට වීමට කටයුතු නො කරන් ද, නො රකිත් ද, ආරක්‍ෂාව නො

සපයක් ද, එසේ ම මේ ආකාර වූවෝ ආචාර්ය උපාධියාය ආදීන්ගේ සම්පයෙහි අවවාද අනුශාසනා නො ලබති යි හැර දමන ලද්දෝ, අනාර වූවෝ, මළහියවුන් යම් සේ ද එලෙස ම වෙත්.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

2.3.6.

සය වැන්නෙහි - යථ සක්වළ ලොවේ එක් අවකාශයෙකහි බිම ඇසුරු කළ න වචනි න උපාස්නි මෙය යළි යළිත් වුනි ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් ගන්නා ලදී. ගමනෙහි පා ගමනින් නාහං තං ලොකස්ස අන්තං ශාස්තෘන් වහන්සේ සංස්කාර ලෝකයේ අන්තය පිළිබඳ ව පවසන සේක. ඥාතෙය්‍යං ආදියෙහි දත යුතු, දැකිය යුතු, පැමිණිය යුතු යන අර්ථ යි. මෙසේ දේවපුත්‍රයා විසින් වක්‍රවාළ ලෝකයෙහි අන්තය විමසන ලද්දේ ය. ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් සංස්කාර ලෝකයෙහි (අන්තය) ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ ය. හේ තමාගේ ප්‍රශ්නය සමග ශාස්තෘන් වහන්සේගේ පිළිතුර සම වෙනැයි සිතා ප්‍රශංසා කරන්නේ අච්ඡේද්‍යං ආදිය පැවසී ය. දඤ්ඤාමො දුධි වූ දුන්න, උතුම් ප්‍රමාණ වූ දුන්නෙන් සමන්විත වූයේ, ධනුශාහො දුණු ආචාර්යවරයෙක්, සිකිතො දොළොස් වසරක් ධනු ශිල්පය හදාළ; කතහසෝ වෘෂභප්‍රමාණ වුව ද වලංගු විදීමට සමත් බැවින් කෘතහස්ත වූ; කතුපාසනො ඊ විදීමෙන් දක්වන ලද ශිල්ප ඇත්තේ; අසනෙන ඊයෙන්, අතිපාතෙය්‍ය ඉක්මවා යයි ද, ඔහු යම් සැණෙකින් තල් ඡායාව ඉක්මවා යයි ද එවන් වේලාවකින් එක් සක්වළක් ඉක්මවා යම් යි තමාගේ ජවසම්පත්තිය පෙන්වයි. පුරුෂීමසමුඤ්ඤා පච්ඡො පෙර දිග මුහුදින් යම් සේ පශ්චිම මුහුද දුර ද මෙසේ දුරෙහි මාගේ පා ගමනක් වී යයි කියයි.

හේ පෙර දිග සක් වළ මුව විටියෙහි සිරියේ පා විහිදුවා පැළ දිග සක්වළ මුවවිටිය ඉක්මවයි. යළි දෙවන පාදය විහිදුවා පර සක්වළ මුවවිටිය ඉක්මවයි. ඉච්ඡාගතං ඉච්ඡා එව - ආශාව ම ය. අඤ්ඤානුව නිෂ්ප්‍රපක්ඛතාව (ප්‍රමාද රහිත බව) දක්වයි. ආහාර බුදින වේලෙහි බුලත් දහැටි කා අනෝතත්ත විලෙන් මුව දොවා සුදුසු වේලාව ආ විට උතුරු කුරු දිවයිනෙහි පිඩු පිණිස හැසිර සක්වළ මුව විටියෙහි හිඳ බත්කිස කරයි. එහි මොහොතක් විඩා හැර යළි දුවයි. වස්සසනායුකො - එක්ලේඛි දීර්ඝායුෂ්ක කාලයක් විය. මොහු සිය වසක් ඉතිරි ව තිබියදී ගමන ඇරඹී ය. අන්තරාව

කාලංකතො සක්වළ ලෝකයේ කෙළවරට නො පැමිණ ම අතර මග දී ම මළේ ය. හේ එහි කාලක්‍රියා කොට ද පැමිණ මේ සක්වළෙහි උපණි. අප්‍රාච්ඡා සංස්කාර ලෝකයේ අන්තයට නො පැමිණ; දුක්ඛස්ස සසර දුකෙහි; අපකතිරියං අවසාන කරන; කලෙබරෙ ගරිරයෙහි, සසක්ඛදිමහි සමනකෙ සංඥා සහිත, චිත්ත සහිත, ලොකං දුක්ඛ සත්‍යය, ලොක සමුදයං සමුදය සත්‍යය, ලොකනිරෝධං නිරෝධ සත්‍යය, පටිපදං මාර්ග සත්‍යය, මෙසේ ආයුස්මතුනි, මම මේ සත්‍ය සතර තණකොළ ලී කොට ආදියෙහි නො පණවමි. මේ මහා භූත සතරින් යුතු ගරිරයෙහි ම පෙන්වමි යි දක්වයි. සමනාවී පාපය සමනය කළ; නාසිංසති නො පතයි.

සය වැනි සූත්‍රය යි

2.3.7 - 8

සත් වැනි හා අට වැනි සූත්‍ර කියන ලද අර්ථ පරිදි ම ය.

2.3.9.

නව වැන්නෙහි - කුශහමි නො ආනන්ද සාරිපුත්තො රුවච්චි බුදුන් වහන්සේ තෙරුන් ගුණ වර්ණනා කරනු කැමති වන සේක්, මේ ප්‍රශංසාව සම නො වන පුද්ගලයෙකු සමීපයෙහි පැවසීමට නො වටී, ඔහු සමීපයෙහි පවසන ලද්දේ හිසට නො එයි. ඔහු අසුවල් නම් වූ හික්ෂුව "සිල්වත්" යයි කියන ලද්දේ, "ඔහුගේ ශීලය කිම? ගොතෙකුගේ ස්වභාවය ඇති සිල්වතෙකි. කිම ඔබ විසින් වෙනත් සිල්වතෙක් නො දුටු විරු ද? නැතහොත් 'ප්‍රඥාවන්තයෙක්' යි කියන ලද්දේ 'එ කුමන ප්‍රඥාවක් ද? කිම ප්‍රඥාවන්තයෙක් මීට පෙර නො දුටු විරු ද?" ආදිය කියා වර්ණකථාවට (ප්‍රශංසාවට) අනතුරක් කරයි. ආනන්ද තෙරුන් වහන්සේ වූ කලී සැරියුත් තෙරනුවන් හා ගැළපේ. ප්‍රණීත දන් ලැබ තෙරුනට දෙයි. තමන්ගේ උපස්ථායක තරුණයන් පැවිදි කරවා තෙරුන් සමීපයෙහි උපාධ්‍යයන් වහන්සේ හැටියට ගත්වයි; උපසපන් කරවයි. සැරියුත් තෙරණුවෝ ද අනද තෙරුනට එසේ කරති. කුමක් නිසා ද? අන්‍යෝන්‍යයන්ගේ ගුණ පිළිබඳ ව පැහැදී ම ඇළුම් කරති. අනද තෙරණුවෝ ද, අපගේ වැඩිමහල් සහෝදරයා එක් අසංබේද්‍ය ලක්ෂයක් කප්පි පාරමි පුරා සොළොස් ආකාර ප්‍රඥාව ප්‍රතිවේධ කොට ධර්ම සේනාපති ස්ථානයෙහි සිටි සේකැයි තෙරුන්ගේ ගුණයෙහි පැහැදී ම තෙරුනට ඇළුම් කරති. සැරියුත්

තෙරණුවෝ ද සම්මා සම්බුදුන් වහන්සේට මා විසින් කළ යුතු මුව සේදීම සඳහා දිය සැපයීම ආදී කටයුතු සියල්ල අනඳ හිමි කරයි, ආනන්දයන් නිසා මම කැමැති කැමති සමාපත්තියට සම වැදීම ලබා ගනිමි යි ඒ ආයුෂ්මතුන්ගේ ගුණයෙහි පැහැදී ම උන්වහන්සේට ඇළුම් කරති. එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැරියුත් තෙරුන්ගේ ගුණ වර්ණනා කරනු කැමැති වන සේක් අනඳ හිමියන් සම්පයෙහි පැවසීම ඇරඹූහ. එහි කුයහංපි හි 'පි' සම්පිණ්ඩන අර්ථයෙහි ය. කියන ලද්දේ මෙය යි: සැරියුත් හිමියන්ගේ ආචාර ගෝචර, විහාර, අභික්‍ෂම, පටික්‍ෂම ආලෝකිත, විලෝකිත, සම්මිඤ්ජිත, පසාරිත ක්‍රියා සියල්ල මට රූචිකර ය. අසු මහා තෙරුනට රූචිකර ය. දෙවියන් සහිත ලෝකයාට රූචිකර ය. ඔබටත් රූචිකර ය. ඉන් පසු තෙරුන් වහන්සේ, තිරය අතරින් ඉඩ ලද ශක්තිමත් මල්ලවයකු මෙන් සතුටු සිත් ඇත්තාහු බුදුන් වහන්සේ මට ප්‍රියසභායයාගේ ගුණ වර්ණනාව දක්වනු කැමති වන සේක.

වළා අතරින් වන්දයා ගෙන පෙන්වන්නාක් මෙන් සැරියුත් තෙරණුවන්ගේ ගුණ කථනය කරවීමට ලැබෙනැයි සිතා පළමු කොට ම සිවු පදයකින් පුද්ගල වරුණ ගෙන හැර පාන්නේ කසස හි නාම භනෙන අබාලසස ආදිය පැවසූ සේක. බාලයෙක් බාල බව නිසා, දුෂ්ට වූවෙක් ද්වේෂය නිසා, මූළා වූවෙක් මෝහය නිසා, විපරියාස වූණු සිතැත්තෙක් - උන්මත්තකයෙක් - චිත්ත විපර්යාසය නිසා වර්ණය (යහපත් ගුණ, ප්‍රශංසාව) වර්ණය යි හෝ අවර්ණය අවර්ණය යි හෝ මේ බුදුන් වහන්සේ ය, මේ ශ්‍රාවකයා යි හෝ නො දනියි. බාල ආදී වූ නො වූ අය දනිති. එහෙයින් අබාලසස ආදිය පැවසූ සේක. න රුවෙවය්‍ය බාලයන් ආදීනට ම උන්වහන්සේ නො රුස්තේ ය. අනිකුත් කිසිවෙකුට නො රුස්තේ නො වේ. මෙසේ පුද්ගල ප්‍රලාපය ගෙන හැර දක්වා දුන් සොළොස් පදයකින් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් ගුණ වර්ණනා කරන සේක්, පණ්ඩිතො භනෙන යනාදිය පැවසූහ. එහි පණ්ඩිතො පාණ්ඩිතායෙන් සමන්තාගත වූ, කුසලතා (දක්ෂතා) සතරෙහි සිටියහුට මේ නම්. (එය) කියන ලදී: "යනො බො ආනන්ද හික්ඛු ධාතුකුසලො ච හොති, ආයතනකුසලො ච, පටිච්චසමුප්පාදකුසලො ච යානායානකුසලො ච එකාවතා බො ආනන්ද පණ්ඩිතො හික්ඛුති අලං වචනායාති" (ආනන්දයෙනි, යම් හෙයකින් හික්ඛුච ධාතු කුසල වෙයි ද, ආයතන කුසල වෙයි ද, පටිච්චසමුප්පාද කුසල වෙයි ද, යානායාන කුසල වෙයි ද, එපමණෙකින් ආනන්ද, පණ්ඩිතයෙකි යි කීමට සුදුසු වේ.) මහාපඤ්ඤා ආදියෙහි, මහාපඤ්ඤ ආදියෙන් සමන්විත වූයේ යන අර්ථ යි. එහි මහාප්‍රඥා ආදීන්ගේ නානාත්වය මෙය යි;

“මහාප්‍රාඥ” යනු කුමක් ද? මහත් වූ ශීලස්කන්ධයෙහි බැඳෙහි යි “මහාප්‍රාඥ” ය. මහත් වූ සමාධිස්කන්ධයෙහි - පඤ්ඤස්කන්ධයෙහි - විමුක්ති ස්කන්ධයෙහි - විමුක්ති ඤාණදසසනස්කන්ධයෙහි ග්‍රහණය කෙරෙහි යි මහාප්‍රාඥ; මහත් වූ ධාතායානයෙහි - මහා විහාර සම්පත්තියෙහි - මහා ආර්යසත්‍යයෙහි - මහා සතිපට්ඨානයෙහි - සම්මප්‍රධානයෙහි - ඉද්ධිපාදයෙහි - මහා ඉන්ද්‍රියබලබෝජකංග - මහත් පරමාර්ථය වූ නිර්වාණය ග්‍රහණය කරති යි මහා ප්‍රාඥ; දේවාරෝහණය කොට සංකස්ස නගර දොරටුවෙහි වැඩ සිටි බුදුන් වහන්සේ විසින් පුද්ගලයන් වූ ප්‍රශ්න පහ විමසූ කල්හි එය විසඳන්නා වූ තෙරුන් වහන්සේගේ (ප්‍රඥාව) ප්‍රකට විය.

‘පුද්ගලයන්’ යනු කවරක් ද? මහත් වූ නානාස්කන්ධයන් පිළිබඳ ඤාණය පවතිනි යි “පුද්ගලයන්,” මහත් වූ නානාධාතු පිළිබඳ - මහත් වූ නානා අර්ථ පිළිබඳ - මහත් වූ නානා පටිච්චසමුප්පාද පිළිබඳ - මහත් වූ නානා ශුන්‍යතා නො ලැබීම් පිළිබඳ - මහත් වූ නානා අර්ථ පිළිබඳ - ධර්ම පිළිබඳ, නිරුත්ති පිළිබඳ - පටිභාණ පිළිබඳ - මහත් වූ නානා ශීලස්කන්ධ පිළිබඳ, මහත් වූ නානා සමාධි - පඤ්ඤා - විමුක්ති ඤාණ දස්සන ස්කන්ධ පිළිබඳ, මහත් වූ ධාතායාන පිළිබඳ - මහත් වූ නානා විහාර සමාපත්ති පිළිබඳ - මහත් වූ නානා ආර්ය සත්‍ය පිළිබඳ-මහත් වූ නානා සතිපට්ඨාන පිළිබඳ-සම්මප්‍රධාන පිළිබඳ - ඉද්ධිපාද පිළිබඳ - ඉන්ද්‍රිය පිළිබඳ - බල පිළිබඳ - බෝජකංග පිළිබඳ - මහත් වූ නානා අරිය මග්ග පිළිබඳ - සාමඤ්ඤඵල පිළිබඳ - අභිඤ්ඤා පිළිබඳ - මහත් වූ නානා ජනයාට පොදු - ශීල ධර්ම ඉක්මවා යන පරමාර්ථ වූ නිර්වාණය පිළිබඳ ඥානය පවත්වනි යි ‘පුද්ගලයන්’ වේ.

‘භාසුප්‍රඥා’ (සීනා බහුල කොට ඇති ප්‍රඥාව ඇත්තා) කවරේ ද? මෙහි එක් පුද්ගලයෙක් සීනාව බහුල වූයේ, වේද (සොම්නස) බහුල වූයේ, තුෂ්ටිය බහුල වූයේ, ප්‍රමෝදය බහුල වූයේ, ශීලය සම්පූර්ණ කරයි, ඉන්ද්‍රිය සංවරය සම්පූර්ණ කරයි, හෝජනයෙහි පමණ දැනීම - නිදි වැරීම - ශීලස්කන්ධ - සමාධි ස්කන්ධ - ප්‍රඥාස්කන්ධ - විමුක්ති ස්කන්ධ - විමුක්ති ඥාන දර්ශන ස්කන්ධ - සම්පූර්ණ කරති යි ‘භාසුප්‍රඥා’ වේ. ‘භාස බහුල, පාමොඡ්ඡ බහුල, ධාතායාන ප්‍රතිවේධ කිරීම් ඇතැයි ‘භාසු ප්‍රඥා’ නම්. භාස බහුල ව, විහාර සම්පත්ති සම්පූර්ණ කරති යි “භාස බහුල” වේ. ආර්යසත්‍ය ප්‍රතිවේධ කරති යි, සතිපට්ඨාන - සම්මප්‍රධාන - ඉද්ධිපාද - ඉන්ද්‍රිය - බල - බෝජකංග - අරිය මග්ග වඩනි යි ‘භාසුප්‍රඥා’ වේ.

භාසබහුල ව සාමඤ්ඤඵල සාක්ෂාත් කරති යි, අභිඥා ප්‍රතිවේධ කරති යි 'භාසුප්‍රඥා' වේ. භාස බහුල වූයේ, වේද - කුට්ඨි - පාමොජ්ජ බහුල වූයේ පරමාර්ථය වූ නිර්වාණය සාක්ෂාත් කරති යි 'භාසුප්‍රඥා' වේ.

තෙරණුවෝ ද, සරද නම් තවුසකු වී අනෝමදස්සී බුදුන් වහන්සේ පාමුල අග්‍රග්‍රාවක ප්‍රාර්ථනාව කළ සේක. ඒ කාලයේ පටන් භාස බහුල ව ශීලය සම්පූර්ණ කිරීම් ආදිය කළ සේකැයි 'භාසුප්‍රඥා' විය.

'ජවනප්‍රඥා' යනු කුමක් ද? අතීත අනාගත වර්තමාන වූ යම්කිසි රූපයක් හෝ ආත වූ හෝ ළඟ වූ රූපයක් වේ ද ඒ සියලු රූප අනිත්‍ය හෙයින් ක්ෂණික ව දුවතියි (ජව) ජවන ප්‍රඥා වේ. කිසියම් වේදනාවක්, කිසියම් සංඥාවක්, කිසියම් සංස්කාරයක් අතීත අනාගත වර්තමාන වූ යම් විඤ්ඤාණයක් වේ ද ඒ සියලු විඤ්ඤාණයන් අනිත්‍ය වශයෙන් දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන් වහා දුවති යි 'ජවනප්‍රඥා' වේ. වකඛු - පෙ - අතීත අනාගත වර්තමාන ජරාමරණ අනිත්‍ය වශයෙන් දුක් වශයෙන් අනාත්ම වශයෙන් වහා දුවතියි 'ජවනප්‍රඥා' වේ. අතීත අනාගත වර්තමාන රූප අනිත්‍ය ය, ක්ෂය වන අර්ථයෙන් දුක ය, භය අර්ථයෙන් අනාත්මය, අසාර අර්ථයෙන් අනාත්ම යි කුලනය කොට, තීරණය කොට, වඩා වර්ධනය කොට රූප නිරෝධය වූ නිර්වාණයෙහි වහා දුවතියි 'ජවනප්‍රඥා' වේ. වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ, වක්ඛු, ජරා මරණ, අතීත - අනාගත - ප්‍රකාශත්වය වූ අනිත්‍ය වූ ක්ෂය වීම් අර්ථයෙන් - පෙ - මහත් කොට ජරා මරණ නිරෝධ වූ නිර්වාණයෙහි වහා දුවතියි 'ජවනප්‍රඥා' වේ. අතීත, අනාගත, වර්තමාන රූපය, විඤ්ඤාණය, වක්ඛු, - පෙ - ජරා මරණ අනිත්‍ය ය සංඛත ය, පටිච්චසමුප්පන්න ය, වයධම්ම ය, විරාගධම්ම ය, නිරෝධධම්ම යයි කීරා මැණ, තීරණය කොට, වඩා වර්ධනය කොට ජරාමරණ නිරෝධ වූ නිර්වාණයෙහි වහා දුවති යි 'ජවනප්‍රඥා' වේ.

'තික්ඛ පඤ්ඤා' (තික්ඛණ ප්‍රඥා) කවරේ ද? කෙළෙස් වහා සිදිති යි 'තික්ඛ පඤ්ඤා' වේ. උපන් කාම චිරිතකය නො ඉවසයි; උපන් ව්‍යාපාද විතර්කය, උපන් විහිංසා විතර්කය, උපන් උපන් පාපී අකුසල ධර්ම, උපන් රාග, ද්වේෂ, මෝහ, ඤෝධ, උපනාහ (බද්ධ වෛරය) මක්ඛ (ගුණ මැකීම), පලාස (දුෂ්චතාවය), ඊර්ෂ්‍යාව, මසුරු බව, මායාව, සාදේය්‍ය (කපටි බව), ඵම්භ (ජඩ බව), සාරම්භ (එකට එක කිරීම), මාන, අභිමාන, මද, ප්‍රමාද, සියලු කෙළෙස්, සියලු දුශ්චරිත, සියලු අභිසංස්කාර, සියලු

භවගාමී කර්ම නො ඉවසයි; දුරු කරයි, බැහැර කරයි, කෙළවර කරයි, නැවත සිදු නො වීමට කටයුතු සලසයි යනුවෙන් 'නිකං පඤ්ඤා' එක ම අසුනක දී ආර්ය මාර්ග සතර, සාමඤ්ඤඵල සතර, පටිසම්භිදා සතර, අභිඤ්ඤා හය ප්‍රතිවේධ කරන ලද්දේ ය, සාක්ෂාත් කරන ලද්දේ ය, ප්‍රඥාවෙන් ස්පර්ශ කරන ලද්දේ ය යි 'නිකං පඤ්ඤා' වේ. තෙරුන් වහන්සේ ද නැගණියගේ පුත්‍ර වූ දීඝනඛ පරිව්‍රාජකයාට වේදනාපර්ශ්ගහ සූත්‍රය දේශනා කරන කල්හි සිටි වන ම සියලු කෙළෙසුන් නසා ශ්‍රාවක පාරමීඥානය ප්‍රතිවේධ කළ කාලයේ පටන් 'නිකං පඤ්ඤා' යන නම ලැබී ය. එහෙයින් කීහ: නිකංපඤ්ඤා භවෙන ආයසමා සාරිපුත්තො යි.

'නිබ්බේධික පඤ්ඤා' යනු කවරේ ද? මෙහි එක් පුද්ගලයෙක් සියලු සංස්කාරයන් පිළිබඳ ව උද්වේග බහුල වූයේ වෙයි, උත්තාස (තැති ගැනීම්) බහුල, උත්කණ්ඨන (උකටලී බව - කළ කිරීම) බහුල අරති (නො ඇලීම්) බහුල, අනභිරති බහුල, බැහැරට යොමු වූයේ, සිත සතුටු කරවයි. සියලු සංස්කාරයන්හි මීට පෙර නො බිඳින ලද, මීට පෙර නො පළන ලද ලෝභ ස්කන්ධය බිඳීය, පළයි යනුවෙන් "නිබ්බේධික පඤ්ඤා" වේ. පෙර නො බිඳින ලද, පෙර නො පළන ලද දෝසකඛන්ධය, මෝහකඛන්ධය ක්‍රෝධය, උපනාහය - පෙ - සියලු භවගාමී කර්ම බිඳ හෙළයි, පළයි යනුවෙන් "නිබ්බේධික පඤ්ඤා" වේ.

අපිවෙෂා ශාන්ත ගුණ නො සැංගීම ප්‍රත්‍යයන් පිළිගැනීමෙහි දී පමණ දැන සිටීම යන මෙය අල්පේච්ඡ භාවයේ ලක්ෂණ යි; එම ලක්ෂණයෙන් සමන්විත වූයේ; සක්‍රධෙයා ප්‍රත්‍ය සතර පිළිබඳ ව, ලැබෙන පරිදි සතුටට පත් වන්නේ, හැකි පමණින් සතුටට පත් වන්නේ, හැකි සුදුසු පරිදි සතුටට පත් වන්නේ යන මේ සන්තෝෂ තුනෙන් සමන්විත වූයේ. පටිච්ඡෙතො විවේකස්ථ කාය ඇතියවුන්ගේ හා තෙක්ඛම්මයෙහි ඇළුනවුන් ගේ කාය විවේකය ද, පරිශුද්ධ සිත් ඇති (හා) පරම පවිත්‍රත්වයට පත් වූවන් ගේ චිත්ත විවේකය ද, උපධි රහිත වූ විසංකාර ගත (නිර්වාණගත) වූ පුද්ගලයන්ගේ උපධි විවේකය ද යන මේ විවේක තුන ලබන්නා; අසංසධො දර්ශන සංසග්ග, ශ්‍රවණ සංසග්ග, සමුල්ලාප සංසග්ග, පරිභෝග සංසග්ග, කාය සංසග්ග යන මේ සංසග්ග (සංගම) වලින් තොර වූ, මේ පඤ්චවිධ සංගමය, රාජ මහාමාත්‍ය, තිර්ථක, තිර්ථක ශ්‍රාවක, උපාසක, උපාසිකා, හික්ෂු, හික්ෂුණී යන පුද්ගලයන් අට සමගින් ඇති වේ. ඒ සියල්ල තෙරුනට නැතැයි 'අසංසථය' නම්. ආරඤ්චරියො දූඨි ලෙස ග්‍රහණය කළ චීර්යය ඇත්තේ. පර්ජුර්ණ චීර්යය ඇත්තේ. එහි ආරද්ධ

වීරිය ඇති හික්ෂුව ගමනෙහි උපන් කෙළෙසුනට සිට ගෙන ඉන්නා විට මතු වීමට ඉඩ නො දෙයි, සිට ගත් විට උපන් කෙළෙසුනට හිඳීමට, හිඳගෙන සිටියදී උපනනුට ශයනයට පැමිණීමට ඉඩ නො දෙයි. යම් යම් ඉරියව්වක උපදී ද ඒ ඒ තත්හි ම නිග්‍රහ කරයි. තෙරුන් වහන්සේ සිවුසාළිස් වසක් ඇඳක පිට දිගා නො කළ සේක. ඒ අරභයා 'ආරඹාවිරියෝ' යි කී ය. වතා වැනෙන සුලු ආචාර; හික්ෂුන්ගේ ශික්ෂා පද ඉක්මවා හැසිරීම දැක, "අද කථා කරමි. හෙට කථා කරමි" යි කථා ව්‍යවස්ථා කිරීම (නියම කිරීම) නො කරයි. ඒ අවස්ථාවෙහි ම අවවාද කරයි; අනුශාසනා කරයි යනු අර්ථයි. වචනකම්මො වචන ඉවසයි. එක් තැනැත්තෙක් අනුනට අවවාද කරයි. තමාට අන්‍යයන් විසින් අවවාද දෙනු ලබද්දී කුපිත වෙයි. තෙරුන් වහන්සේ අනුනටත් ඔවදන් දෙයි. තමනට අවවාද දෙනු ලබද්දී හිස් මුදුනින් පිළිගනියි.

එක් දිනක් සත් වස් වියැති සාමණේරවරයෙක් සැරියුත් තෙරනුවනට "ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේගේ අදන කෙළවර එල්ලෙයි" යි කී ය. තෙරුන් වහන්සේ කිසිවක් නො කියා ම එක් පසකට ගොස් වට කොට හැඳ පැමිණ "ආචාර්යයනි, මෙපමණක් වටී" යි ඇදිලි බැඳ සිරි සේක.

තදනු පබ්බජිතො සන්‍යො ජාතියා සන්‍යවස්සිකො
සොපි මං අනුසාසෙය්‍ය සමුච්ච්ඡාමි මත්ථකෙ"

(උපතින් සත් වසක් වූ ශාන්ත වූ එදා මහණ වුවකු වුව ද මට අනුශාසනා කරයි නම් (එය) හිස් මුදුනෙන් පිළිගනිමි" යි කීහ.)

වොදකො විෂය - අවස්ථාව - පැමිණි විට හෝ නො පැමිණි විට සීමා ඉක්මවීමක් දැක "ඇවැත්නි, හික්ෂුවක් විසින් මෙසේ හැඳිය යුතු ය. මෙසේ පෙරවිය යුතු ය; මෙසේ යා යුතු ය, මෙසේ සිරිය යුතු ය, මෙසේ හිඳිය යුතු ය. මෙසේ වැළඳිය යුතු ය. මෙසේ අනුභව කළ යුතු ය" යි චෝදනා කිරීම් වශයෙන් අනුශාසනා කරයි. පාපගර්භී පාපී පුද්ගලයන් නො දැකිය යුතු ය. ඔවුන්ගේ වචනය නො ඇසිය යුතු ය. ඔවුන් සමග එක් සක්වලකවත් නො විසිය යුතු ය.

"මා මෙ කුදාසසු දුසසිලො කුසිතො හීනවිරියො
අපාඤ්ඤානො අනාදරො සමනතා කත්ථි අනු"

(මම කිසිදු දිනෙක දුශ්ශීල, කුසිත, හීන චිරය ඇති, අල්පශ්‍රැත භාවපසින් අනාදර තැනැත්තෙක් නො වේවා.)

මෙසේ පාපී පුද්ගලයන් ද ගරහයි. "ශ්‍රමණයන් රාග වසඟ, ද්වේෂ වසඟ, මෝහ වසඟ නො විය යුතු ය. උපන් රාගය, ද්වේෂය, මෝහය දුරු කළ යුතු ය" යි, පාපධර්මයටත් ගරහනි යි (යන) දෙකරුණකින් පාපගරහී භනෙන ආයසමා සාරිපුතෙනා (ස්වාමීනි, ආයුෂමත් සැරියුත් තෙරණුවෝ පාපගරහී වෙත්) යි කියයි.

මෙසේ ආයුෂමත් ආනන්දයන් වහන්සේ විසින් පද දහසයකින් තෙරුන්ගේ සැබෑ ගුණ වර්ණනාව කරනු ලැබූ විට කිම, ආනන්දයනට තම ප්‍රිය සහායකයාගේ ගුණ වර්ණනාව පැවසීමට (ඉඩක්) නො ලැබේ ද? කියාවා! කිම ඔහු විසින් කියන ලද දේ එලෙස ම වේ ද? කිම හේ සඵඥ ද? යි කිමට කිසියම් පාපී පුද්ගලයෙක් නො වේවා යි ඒ ගුණ කථනය නො සෙල්වෙන සර්වඥ භාෂිතයක් කරමින් පිතමුද්‍රිකාවෙන් ලාංඡන තබන්නාහු එවමෙතං (එය එසේ ම ය) පැවසූහ.

මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේ විසින් හා ආනන්ද තෙරුන් විසින් ද මහා ශ්‍රාවකයන් වහන්සේගේ ගුණ වර්ණනාව කරන විට බුමාටු දේවතාවෝ නැගිට ඒ සොළොස් පදයෙන් ම වර්ණනා කළහ. ඉක්බිති ආකාශස්ථ දේවතාවෝ, ශීත වළාහක, උෂ්ණ වළාහක, වාතුර්මහාරාජික සිට අකනිටා බ්‍රහ්ම ලොව දක්වා වූ දේවතාවෝ නැගිට මේ සොළොස් පදයෙන් වර්ණනා කළහ. මේ ක්‍රමයෙන් එක් සක්වළක් ආදී කොට ඇති දසදහසක් සක්වළ දේවතාවෝ නැගිට වර්ණනාව කළහ.

ඉක්බිති ආයුෂමත් සාරිපුත්ත හිමියන්ගේ සද්ධි විහාරික සුසීම දේවපුත්‍රයා මෙසේ සිතී ය: මේ දේවතාවෝ තම තමන්ගේ තක්ෂතු ක්‍රීඩාව හැර දමා ඒ ඒ තැන ගොස් මගේ උපාධාරයන්ගේ ම ගුණ වර්ණනා කරති. තථාගතයන් වහන්සේ වෙත යමි, ගොස් මේ වර්ණනා කිරීම දේවභාෂිතයක් කරමි. හේ එසේ කළේ ය. එය දක්වනු පිණිස අප බො සුසීමො ආදිය කියන ලදී.

උඬාවචා අනෙක් තැන්වල, ප්‍රණීත යන්න 'උඬවං' යි කියනු ලැබේ. හීන 'අචච' ය, මෙහි උඬාවචා යනු නානා විධ වූ වර්ණ ය; වණණනිහා ඒ දේව පිරිසෙහි තිල් වත් තැන අති නීල, පීත වත් තැන අතිපීත ලෝහිත ස්ථානය අතිලෝහිතක ඕදාත ස්ථානය අතිඕදාත යන

වතුර්විධ වූ වර්ණ බැබළුම් පහළ විය. එයින් ම සෙයාථාපි නාම යි උපමා සතර දක්වන ලදී. එහි සුභො සුඤ්ඤ, ජාතිමා උසස් පෙළපතකින් යුක්ත වූ සුපරිකමමකතො සේදීම ආදී ක්‍රියාවලින් මනා ලෙස පිරියම් කරන ලද පඤ්ඤාමාලා නිකේයො රතු පලසෙහි තබන ලද එවමෙවං රතු පළසේ තබන ලද මැණිකක් සේ සියලු දේවතාවෝ එක පැහැර බබළන්නට පටන් ගත්හ. නෙකං අතිරේක ස්වර්ණ පහකින් පළදනාවක් කරන ලද, එය ගැටීම් මැදීමිච්චට ඔරොත්තු දෙයි. ජඹොනදං මහත් දඹ ශාඛාවකින් පවත්නා නදියෙහි හටගත්, නැතහොත් පොළොවට වත් මහත් දඹ පළසෙහි ස්වර්ණ අංකුර පැන නගියි, ඒ ස්වර්ණයෙන් කරන ලද පළදනාව යන අර්ථය ද වේ. කමමාරපුරොන උකාමුඛෙ සුකුසල සමපහධං දක්ෂ වූ රන් කරු පුතකු විසින් කෝවයෙහි පිය පිරිසිදු කළ, ධාතු විභංගයෙහි අකත (නො සෑදූ) භාණ්ඩ ගන්නා ලදී. මෙහි සාදන ලද භාණ්ඩ ගන්නා ලදී. විඤ්ඤ - දුරු වූ (පහ වූ), දෙවෙ අහසෙහි නභං අබහුසසුකකමානො අහසට නැගෙන්නේ, මෙයින් සුර්යයාගේ තරුණ බව පෙන්නන ලදී.

සොරතො මොළොක් බවින් සමන්විත වූ දහො ශාන්ත වූ, සත්ථවණණාහතො ශාස්තෘන් වහන්සේ විසින් ගෙනෙන ලද පැසසුම් ඇත්තේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිස් අට මැද හිඳ, "මහණෙනි, සැරියුත් මුගලන් දෙදෙන සේවනය කරවී" යනාදී පරිද්දෙන් තෙරුන්ගේ ගුණ ගෙන හැර පැන යි තෙරණුවෝ "ආභතවණ්ණ" නම් වෙත්.

කාලං කඛිති පිරිනිවන් කාලය ප්‍රාර්ථනා කරයි. ක්ෂීණාශ්‍රව තෙමේ මරණය ගැන ප්‍රීති නො වේ. ජීවිතය ද නො පතයි. දවස දවස චේතන ලබා ගෙන සිටින පුද්ගලයෙකු මෙන් කාලය පතයි, අවලෝකනය කරමින් සිටිය යන තේරුම යි. එහෙයින් ම කී ය:

"නාහිනඤාමි මරණං නාහිනඤාමි ජීවිතං
කාලඤ්ඤා පටිකංඛාමි වෙතනං භතකො යථා"

(මරණය ගැන ප්‍රීති නො වෙමි. ජීවිතය ගැන ද ප්‍රීති නො වෙමි. යම් සේ කුප්‍රියට ගත් සේවකයා චේතනය (පනත්තා) සේ කාලය අපේක්ෂා වෙන් සිටිමි).

නව වැනි සූත්‍රය යි

2.3.10.

දස වැන්නෙහි - නානාතිත්ථියසාවකා ඔවුහු කර්මවාදීහු වූහ. එහෙයින් දානාදී පින් කොට ස්වර්ගයෙහි උපන්න. ඔවුහු බුදුන් කෙරෙහි වූ තම තමාගේ ප්‍රසාදයෙන් උපනිමු යි දැන, 'යමු, බුදුන් වහන්සේ සමීපයේ සිට (උන් වහන්සේ පිළිබඳ) අපගේ වර්ණනාව කරන්නෙමු' යි පැමිණ එක් එක් ගාථාවකින් පැවසූහ.

එහි පිඤ්ඤාමාරිකෙ සිද්ධිමෙහි ද මැරීමෙහි ද; හතජානිසු තැළීමෙහි ද, ධන භානියෙහි ද; පුංඤ්ඤං වා පන තමාගේ පින්ක් පවා නො දකියි, ලුහුඬින් කියතොත් පින් පව්වල විපාකයක් නැතැයි පවසයි. ස වෙ විඤ්ඤාසමාවිකකිම් මෙසේ හේ කරන ලද පාපයන්ගේත් කරන ලද පින්වලවත් විපාකයක් නැතැයි පවසමින් සත්ත්වයන්ගේ 'විඤ්ඤාසං' උපකාරය - පිහිට දක්වයි. එහෙයින් මානනං වන්දනා කිරීම, බුහුමන අරහති (සුදුසු) යි කියයි.

තපොඡ්ඤ්ඤාය කය පෙළෙන තපසින් (හා) පව පිළිකුල් කිරීමෙන්, සුසංවුතතො සමන්විත වූ; නැතහොත් වසන ලද.

ජෙගුච්ඡ තපස මගින් පව පිළිකුල් කරන්නා වූ; නිපකො පණ්ඩිත වූ; වාතුයාම සුසංවුතො වාතුයාම සංවරයෙන් යුක්ත වූ; 'වාතුයාම' නම් 'සබ්බවාරිවාරිතො' ද 'සබ්බවාරියුතො' ද 'සබ්බවාරිධුතො' ද 'සබ්බවාරිචුට්ඨො' ද යන මේ කොටස් සතර ය. එහි "සබ්බවාරිවාරිතො" යනු 'සියලු ජල වළක්වන ලද්දේ' යනු ය. සියලු සිසිල් දිය ප්‍රතික්ෂේප කළේ යනු අර්ථ යි; හේ සිසිල් දියේ සත්ත්ව සංඥාව ඇත්තේ වෙයි. එහෙයින් එය නො වළඳයි. (පරිහරණය නො කරයි.) "සබ්බවාරියුතො" සියලු පව් වැළැක්වීමෙහි යුක්ත වූයේ; "සබ්බවාරිධුතො" සියලු පව් වැළැක්වීමෙන් සොළවන ලද පව් ඇත්තේ; "සබ්බවාරි චුට්ඨො" සියලු පව් වැළැක්වීමෙන් ස්පර්ශ කරන ලද්දේ; දිට්ඨං සුතඤ්ඤ ආචිකිං දුටු දේ මා විසින් දක්නා ලදී යි ද ආසු දේ මා විසින් අසන ලදී යයි ද කියන්නේ, නො සඟවන්නේ; නහනුන කිංකිසී මේ ආකාරයේ ශාස්තෘවරයා "කිංකිසකාරක" (පව් කරන්නෙක්) නම් නො වන්නේ ය.

නානාතිත්ථියෙ හේ නොයෙක් තීර්ථකයන්ගේ ම උපස්ථායක වූයේ; එහෙයින් ඔවුන් අරහයා පවසයි. පකුධකො කාතියානො පකුධ

කළායන; නිගණේයා නිගණේය නාට්‍යන්ත; මකලිපුරණාසෙ මකලි ද පුරණ ද; සාමකෘත්‍යපතා ශ්‍රමණ ධර්මයෙහි කෙළ පැමිණියෝ; නහනුන තෙ ඒ සත් පුරුෂයන් විසින් නො දුරෙ (නො දුරෙහි); ඔවුහු ම ලොවෙහි සත්පුරුෂයෝ (වෙති)' යි කියයි.

පව්වහාසි මේ ආකෝටක (දෙව් පුත්) තෙමේ මේ නග්න නිශ්‍රිත වුවන්ගේ ගුණ බුදුන් වහන්සේ අසළ සිට වර්ණනා කරති. (එබැවින්) ඔවුන්ගේ අවගුණ පවසන්නෙමැයි පෙරළා පැවසී ය. එහි සහවර්තන එක් ව හැසිරීම් පමණින් ජවො සිගාලො ලාමක කප් සිවලා; කොටුකො ර්ට ම සමානාර්ථවාචී ය. සබ්බසසරාවාරො සාක කළ හැසිරීම් ඇති; න සතං සරිකොඛා පණ්ඩිත වූ සත් පුරුෂයන් හා සමාන වුවෙක් නො වේ. කිම ඔබ කප් සිවල් සමාන තීර්ථකයන් සිංහයන් කරන්නෙහි ද? යි.

අනුවාචිසිඛා මොහු මේ ආකාර ව ශාස්තෘන්ගේ නුගුණ කථා කරයි, ඒ මුචින් ම ඒ ගුණ වර්ණනාව කරවන්නෙමැයි සිතා ඔහුගේ ශරීරයට ආවිෂ්ට විය, ආවේශ විය. එසේ ආවිෂ්ට වී; ආයුතා තපස පිළිකුල් කිරීමෙහි යෙදුණු; ඇලී ගැලුණු; පාලයං පවිචේකියං විචේක බව රකින්නාහු, ඔවුහු නැමෙන් උතුම් විචේකය පාලනය කරන්නමෝ යි තමාගේ කෙස් උදුරති. සිවුරු දැරීමෙන් උතුම් විචේකය පාලනය කරන්නමෝ යි නග්න ව හැසිරෙත්. පිණ්ඩපාතයෙන් උතුම් විචේකය පාලනය කරන්නමෝ යි සුනඛයන් මෙන් බිම හෝ අත්වල හෝ අනුභව කරති. සේනාසන විචේකය පාලනය කරන්නමෝ යි කටුගොඩවල නිදීම් ආදිය කරත්. රූපෙ නිවිධ්‍යා තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි ආදිය මගින් රූපවල පිහිටියාහු; දෙවලොකාහිනන්දිනො දෙවිලොව පතන්නාහු; මාකියා මනුෂ්‍යයෝ, ඔවුහු පරලොකත්‍යාය පරලෝ පිණිස සමා අනුසාසනි (මැනවින් අනුශාසනා කරත්) යි කියති.

ඉති විදිඛා මෙතෙමේ පළමු ව ඔවුන්ගේ නුගුණ පවසා දැන් ගුණ පවසයි, මේ කවුද? යි ආර්ජනය කරන සේක් දැන ගෙන ම, යෙවකලිකසමීං පහාසවණණා යම් කෙතෙක් අන්තරීක්ෂයෙහි සඳ එළිය, හිරු එළිය, සැදෑ එළිය, දේදුණු, තරු ආදියෙහි ආලෝකය බඳු වර්ණ ඇත්තාහු; සබ්බව තෙ තෙ ඒ සියල්ල ඔබ විසින් නමුචි මාරයා ආමණත්‍රණය කරයි. ආමිසං ව මච්ඡානං වධාය බිත්තා යම් සේ මාඵවත් මරනු පිණිස බිලිකොකු අග මාංසයක් දමයි ද, එසේ ප්‍රශංසා කරන ඔබ විසින් මේ රූප සත්ත්වයන්ගේ වධය පිණිස දමන ලද ඒවා යයි පවසයි.

මානවගාමියෝ මේ දේව භුක්තියා බුදුන් වහන්සේගේ උපස්ථායකයෙකි. රාජගහියානං රජගහ නුවර පර්වතයන්ට සෙතො කෙලාසය; අසගාමීනං ආකාශගාමීන් හට; උද්ධිනං ජලනිධානයන් (ජලාශයන්) හට; කියන ලද්දේ මෙය යි. යම් සේ රජගහ නුවර පර්වතයන්ට විපුල (වෛපුලය පර්වතය) ශ්‍රේෂ්ඨ ද, හිමවත් පර්වතයන්ට කෙලාසය ශ්‍රේෂ්ඨ ද, ආකාශගාමීන් හට සුර්යයා ශ්‍රේෂ්ඨ ද, ජලාශයන් හට සමුද්‍රය ද, කාරකාවලට වන්ද්‍රයා ද (ශ්‍රේෂ්ඨ වන්නේ ද) ඵලෙස සදේවී ලොවට කථාගතයන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨ වෙති.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

තෙවැනි වර්ගය යි

**මෙසේ දේවපුත්‍ර සංයුක්ත වණිනාව
නිමියේ ය.**

3.1.1

කෝසල සංයුක්තයෙහි පළමු වැන්නේ - හගවතා සඳුං සමමොදී ඔහු විසින් යම් සේ බමනීය ද (සුවසේ සිටින්නේ ද) ආදියෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විමසනු ලබන්නේ ද එසේ ම ඔහු ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමඟ සම ව පවත්නා සතුටින් යුක්ත වූයේ විය. උණු දියෙන් සිසිල් දිය හා සොම්නසට පත්වූවා සේ ඒකීයභාවයට ගියේ ය. "කවචි හො ගොතම බමනීයං කවචි යාපනීයං කවචි හොතො ගොතමසස ගොතමසාව-කානාඤ්ඤා අප්‍යාබාධාං අප්‍යාතංකං ලහුට්ඨානං බලං ඵාසු විහාරො (හවත් ගොතමයනි, කිම සුවසේ සිටින සේක් ද, කිම ප්‍රමාණවත් සේ යැපීමට තිබේ ද? කිම හවත් ගොතමයනට හා හවතුන්ගේ ශ්‍රාවකයනට අල්ප ආබාධ - අල්ප ආතංක (අසනීප), ශරීර සුවය, ශක්තිය පහසුවෙන් විසීම වේ ද?) ආදී කථාවෙන් සම්මෝදයට (සතුටට) පත් විය. එය ප්‍රීතිය, ප්‍රමෝදය සංඛ්‍යාත වූ සම්මෝදය හට ගැනීම හේතුවෙන් (හා) සම්මොද වීම පිණිස යෙදුණු බැවින් සමමොදනීය ය. අර්ථ ව්‍යංචනවල මධුර භාවය මගින් බොහෝ කාලයක් ස්මරණය කරන්නට පවත්වන්නට සුදුසු වන බැවින් (හා) ස්මරණය කළ යුතු බැවින් ද සාරාණිය (සිහි කරනු නිසි) ය. ඇසීම මගින් වන පිනවීමෙන් සමමොදනීය ය; අනුස්මරණය කිරීම් මගින් වන පිණවීමෙන් සාරාණිය ය. එසේ ම ව්‍යඤ්ජන පරිශුද්ධතාව මගින් සමමොදනීය ය; අර්ථ පරිශුද්ධතාව මගින් සාරාණිය ය; මෙසේ නොයෙක් ආකාරයෙන් සම්මෝදනීය වූ සාරාණිය වූ කථාව, විනිසාරෙඤ්ඤා අවසන් කොට, නිමවා. මෙයට පෙර තථාගතයන් වහන්සේ නො දුටු බැවින් ගුණ අගුණ වශයෙන් ගැඹුරු බව හෝ නො ගැඹුරු බව හෝ නො දන්නේ එකසමී නිසිදී, එකමනං නිසිනො බො යමක් ඉත හිත දී පැමිණියේ එය විචාරීම් පිණිස "හවමපි නො" ආදිය පැවසී ය.

එහි හවමපි හි 'පි' කාරය සම්පිණ්ඩනාර්ථයෙහි නිපාතයකි. එයින් ශාස්තෘවරුන් සය දෙනා කැටි කරයි. යම් සේ පූරණ (කසසප) ආදීහු සම්මා සම්බුද්ධ වම්භ යි හඟින් ද එලෙස ඔබ වහන්සේත් හඟින්නෙහි ද යන අරුත යි. මෙය රජතුමා තමාගේ ලබ්ධියෙන් නොව ලොවෙහි මහජනයා විසින් ගන්නා ලද දූනුම් වශයෙන් අසයි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බුද්ධ සිංහ නාදය නගන්නාහු යං හි තං මහාරාජ යනාදිය වදාළහ.

එහි අහං හි මහාරාජ අනුසාරං සියල්ලට ශ්‍රේෂ්ඨ වූ සර්වඥතා ඥාන සංඛ්‍යාත සමමාසමොධොධිං අහං අභිසම්බුද්ධො (මම සම්මා සම්බෝධිය

අවබෝධ කළෙමි යන අර්ථය යි. සමණබ්‍රාහ්මණා පැවිදි බවට පත්වීමෙන් ශ්‍රමණයෝ; ජාති වශයෙන් බ්‍රාහ්මණයෝ; 'සංඝිනෝ' ආදී තැන්වල පැවිදි සමූහ සංඛ්‍යාත වූ සංඝයා (සමූහය) මොවුනට ඇතැයි - සංඝිනෝ; තමාගේ ගණයක් (සමූහයක්) ඔවුනට ඇතැයි - ගණිනෝ; ආචාර ඉගැන්වීම් වශයෙන් ඒ සමූහයේ ආචාර්යවරයෝ යි ගණාවරියා; ඤානා ප්‍රසිද්ධ, ප්‍රකට; අල්පේච්ඡ වූ සතුටට (සැහීමට) පත්වූ, අල්පේච්ඡතාව නිසා වස්ත්‍රයක් පවා නො හඳිති යි මෙසේ පැතිරුණු යශස ඔවුනට ඇතැයි යසසඝිනෝ, තිත්ඛරා ලබ්ධිය ඇති කරන්නාවූ; සාධු සමමනා ශාන්තයහ, සත්පුරුෂයෝ යි මෙසේ පිළිගත්. බහුජනස්ස අග්‍රාතවත් (තුගත්) අත්ධබාල පාර්ශ්වතයා හට; පුරණො යනාදිය ඔවුන්ගේ නාම ගෝත්‍ර ය. පුරණො නාමය ම ය. එසේ ම මක්ඛලී, හේ ගෝසාලයක (ගව හලක) උපන් හෙයින් 'ගෝසාල' යයි කියන ලද්දේ ය. නාථපුත්තො නාථයන්ගේ පුත්‍රයා; බෙලලධිපුත්තො බෙලලධියගේ පුත්‍රයා, කච්චායනා පකුධගේ ගෝත්‍රය; කෙස්වලින් තනන ලද කම්බිලියක් දරන බැවින් අජිනෝ කෙසකඛබලො යි කියන ලදී.

තෙපි මයා කල්ප කෝලාහල, බුද්ධ කෝලාහල, චක්කවත්ති කෝලහල යි කෝලාහල තුනකි. එහි, වර්ෂ ශතසහස්‍රයකින් (ලක්ෂයකින්) මත්තෙහි කල්ප හට ගැනීම වන්නේ ය යි කල්ප කෝලාහල නම් වේ. "මින් වර්ෂ ශත සහස්‍රයකින් මතුයෙහි ලෝකය විනාශ වන්නේ ය. පින්වත්ති, මෙමිත්‍රී කරවූ කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා (වඩවූ) යි හඬනගමින් දේවතාවෝ මිනිස් ලොව ඇවිදිති. වර්ෂ ශත සහස්‍රයක් මතුයෙහි බුදුන් වහන්සේ පහළ වන්නේ ය යි "බුද්ධ කෝලාහල" නම් වේ. "මෙයින් වර්ෂ ශත සහස්‍රයකින් මතුයෙහි බුදුවරයකු පහළවී ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවෙන් යුතු සංඝරත්නය විසින් පිරිවරන ලද්දාහු ධර්මය දේශනා කරමින් හැසිරෙන්නෝ ය" යි දේවතාවෝ උද්ඝෝෂණය කරති. වර්ෂ සියයක් මතුයෙහි චක්‍රවර්ති (රජතුමා) උපදින්නේ ය යි උද්ඝෝෂණය කිරීම "චක්‍රවර්ති කෝලාහලය" නම් වේ. මෙයින් වර්ෂ සියයක් මතුයෙහි ස්ප්තරත්නයෙන් යුක්ත වූ ද්වීප සතරට අධිපති වූ දහසක් පුතුන් පිරිවරා ගත්, අහසින් යන චක්‍රවර්ති රජු උපදින්නේ යයි දේවතාවෝ උද්ඝෝෂණය කරති.

මේ කෝලාහල තුන අතුරින් බුද්ධ කෝලාහලය අසා, මේ ශාස්තෘවරු සය දෙන ආචාර්යවරුන් ඇසුරු කොට චින්තාමණි විද්‍යාව ආදිය උගෙන අපි බුදුන් වමිහ යි ප්‍රතිඥා කොට මහජනයා විසින් පිරිවරන ලද්දාහු ජනපදයන්හි සැරිසරන්නාහු පිළිවෙළින් සැවකට

පැමිණියානු ය. ඔවුන්ගේ උපස්ථායකයෝ රජු වෙත පැමිණ, "මහරජතුමනි, පුරණ කාශ්‍යප, අජිත කේශකම්බල 'බුදු කෙනෙක්' ලු සර්වඥ කෙනෙක්' ලු යි දැනුම් දුන්හ. රජතුමා ඔබලා ම ආරාධනය කොට කැඳවා ගෙන එවූ යයි කී ය. ඔවුන් විසින්, ගොස් "රජතුමා ඔබලාට ආරාධනය කරයි. රජුගේ නිවසෙහි හික්මා ව ගනු මැනවි" යි කියන ලද්දානු, යාමට උත්සාහ නො කරති. යළි යළිත් පවසනු ලබන්නානු උපස්ථායකයන්ගේ සිත රැක ගනු පිණිස පිළිගෙන සියලු දෙනා එක් ව ම ගියහ. රජතුමා ආසන පනවා හිඳ ගනු මැනවි යි කී ය. නිර්ගුණවතුන්ගේ ශරීරවල රාජ උෂ්ණය පැතිරෙයි. ඔවුහු මහාර්ස වූ ආසනවල හිඳ ගැන්මට අපොහොසත් වන්නානු ලැලිවල ද බිම ද හිඳ ගත්හ. රජතුමා එපමණෙකින් ම ඔවුන්ගේ ඇතුළත පුණ්‍ය ධර්ම නැතැයි කියා ආහාර නො දී ම, තල් ගසින් වැටුණහුට මුගුරින් තළන්නා සේ "ඔබලා බුදුහු ද නො බුදුහු දයි ප්‍රශ්න කළේ ය. ඔවුහු (මෙසේ) සිතූහ: ඉදින් "බුදුවරු වෙමු" යි පවසමු නම් රජතුමා බුද්ධච්ඡයක ප්‍රශ්නයක් අසා කථා කිරීමට (පිළිතුරු දීමට) අපොහොසත් වූ කල්හි, ඔබලා අපි බුදුවරු වෙමු යි මහජනයා වංචා කොට තැන තැන යන්නානු යයි දිව හෝ කපනු ඇත, වෙනත් අනර්ථයක් හෝ කරනු ඇත. තම කැමැත්තෙන් ම "අපි බුදුවරු නො වමිහ" යි කීහ. එවිට රජතුමා ඔවුන් ගෙයින් ඇද දැමී ය.

ඔවුන් රජ ගෙදරින් බැහැර යන කල්හි උපස්ථායකයෝ (මෙසේ) ප්‍රශ්න කළහ: "කිම ආචාර්යවරුනි, රජතුමා ඔබලාගෙන් ප්‍රශ්න අසා සත්කාර සම්මාන කළේ ද?" "රජතුමා ඔබලා බුදුවරුදැයි විමසුවේ ය; ඉන් පසු අපි, ඉදින් මේ රජතුමා බුද්ධ ච්ඡයේ ප්‍රශ්නය විසඳන විට නො දූන අප කෙරෙහි සිත දූෂණය කරගන්නේ ය. බොහෝ පව් පැසවන්නේ යයි රජුට අනුකම්පාවෙන් අපි බුදුවරු නො වමිහ යි කීවෙමු. අපි බුදුවරු ම වෙමු. අපේ බුදු බව දියෙන් සෝදා වුව ද ඉවත් කිරීමට නො හැක්කේ ය" යි පිටත දී 'බුදුවරු වෙමු' යි කීහ. රජතුමා සම්පයේ දී අපි බුදුවරු නො වමිහ" යි කීහ යි මෙය ගෙන රජතුමා මෙසේ කී ය. එහි කිං පන හවං ගොතමො දහරො වෙව ජාතියා, නවො ව පබ්බජ්ජාය (කිම? හවත් ගොතමයන් වහන්සේ උපතිනුදු ළමා වන සේක. පැවිද්දෙනුත් නවක වන සේක යි) තමාගේ පිළිගැන්ම අනුව මෙය පවසයි.

එහි කිං යනු ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ වචනයකි. උපතින් මහලු වූත් බොහෝ කලක් පැවිදි ව සිටියාවූත් මොවුහු බුදු වෙමු යි නො පිළිගනිති. හවත් ගොතමයෝ උපතින් ද ළමා ය. පැවිදි වීමෙන් ද නවක ය, කිම පිළිගන්නෙහි ද, නො පිළිගනු මැනවි යන අරුත යි. න උඤ්ඤාතබ්බා

අවමන් නො කළ යුත්තෝ ය. න පරිභොගබ්බා පරිභව නො කළ යුත්තෝ ය. කතමෙ චන්තාරො? පැවසීමට කැමති වීමේ ප්‍රශ්නයකි. බන්ධියො රාජකුමාරයා ය. උරගො සර්පයා ය, අග්ගි ගින්න ය. හිකඛු මේ පදයෙහි ම දේශන කුඛලතාවයෙන් නමා (ඳ) ඇතුළත් කොට සිල්වත් වූ ප්‍රවුඡ්ඡතා දක්වයි. මෙහි ද ළමා රාජකුමාරයෙකු දෑක ඉවත් වී මග (ඉඩ) නො දෙන්නේ, කපේ දමා ඇති පොරෝනාව ඉවත නො ගන්නේ, හිඳ ගෙන සිටි අසුනින් නො නැගිටින්නේ, ඇතු පිටින් ආදියෙන් නො බසින්නේ, පහත් කොට සැලකීම වශයෙන් වෙනත් මෙවැනි ආචාරවත් නො වූ දේ කරන්නේ ක්ෂත්‍රියයාට අවමන් කරයි නම් වේ. "මේ රාජකුමාරයා නම් හොඳයි. කන් මහත ය. බඩ මහත ය. කිසියම් සොර උවදුරක් සමනය කරන්නට, කුමන හෝ තැනක රජුට අනුශාසනා කරන්නට සමත් වන්නේ ය" යනාදිය කියන්නේ 'පරිභව කරයි' නම්. අඤ්ඤාපිප්පාකයක (අඳුන් ගානා කුර) පමණ හෝ සර්ප පැටියකු කන්හි ආදියෙහි පළදන්නේ ඇඟිල්ල දිව පවා දෂ්ට කරවන්නේ උරගයාට 'අවමන් කරයි' නම්. මේ සර්පයා නම් හොඳයි, දිය බරියකු මෙන් සිරුරෙහි ටිකක් සපා කන්නට කාගේ හෝ සිරුරක විෂ පතුරුවන්නට හැකි වන්නේ ය ආදිය කියන්නේ "පරිභව කරයි" නම්. කණාමැදිරියකු (කදෝපැණියකු) පමණ වූ ගිනි අඟුරක් ගෙන අතින් සෙල්ලම් කරන්නේ තට්ටය මත දමන්නේ, කුඩුම්බියෙහි හෝ යහන පුටු සළ පසුම්බි ආදියෙහි හෝ තබන්නේ ගින්නට 'අවමන් කරයි' නම්. මේ ගින්න නම් හොඳයි! කවර කැඳබන් නො උයා ද? කුමන මස් මාළුවක් (නො උයා ද?) කාගේ සීතලක් පහ කරන්නේ ද? ආදිය පවසන්නේ 'පරිභව කරයි' නම්. ළමා සාමණේර කෙනෙකුන් දෑක ඉවත් වී මග (ඉඩ) නො දෙන්නේ, රාජ කුමාරවරුන් ගැන පෙර කී පරිදි ආචාර නො වූ ලෙස කරන්නේ, හික්ෂුවට "නිගරු කරයි" නම්. මේ සාමණේර තැන නම් හොඳයි මහ ගවු ඇත්තේ මහබඩක් ඇත්තේ කිසියම් බුද්ධ වචනයක් ඉගෙනීමට, කිසියම් අරණකට ඇතුළු වී විසීමට සමත් වන්නේ ය, සංඝස්ථවීර වූ කල්හි මනාප ලෙස සිටිනු ඇත්තේ ය ආදිය පවසන්නේ "පරිභව කරයි" නම්. ඒ සියල්ල නො කළ යුතු යයි දක්වමින් 'න උඤ්ඤාතබ්බො පරිභොගබ්බො' යි වදාළ සේක. එතදවොච "එතං" ගාථා බන්ධය "අවොච" (පැවසී ය). ගාථා නම් වූ මේවා ඒ අර්ථය ම හඟවන ඒවා ද වේ. විශේෂාර්ථ හඟවන ඒවා ද වේ. එහි මේවා තදර්ථයක් විශේෂාර්ථයක් දක්වා ලන්නේ ම ය.

එහි බන්ධියං කෙත්වලට අධිපති; (එය) කියන ලද්දේ ම ය: "බෙත්තානං අධිපතීති බො වාසෙධ්ධි බන්ධියොතෙව ව දුතියං අඤ්ඤං උපනිකිත්තං" (වාසෙවිධියනි, කෙත්වලට අධිපති යි 'බන්ධිය' (ක්ෂත්‍රිය)

වේ. බන්ධිය යන්න ම දෙවැනි අක්ෂරය (ලෙස) හටගත්තේ ය). ජාතිසම්පන්නාං ඒ ක්ෂත්‍රිය ජාතිය මගින් ම ජාති සම්පන්න වූ: අභිජාතං කුල කුතක් ඉක්මවා උපන්; යානං හි කරුණක් විද්‍යමාන වේ (පවති). මනුස්මිද්‍යො මිනිසුන්ගේ ජ්‍යෙෂ්ඨයා; රාජදණ්ඩන රජු පැන වූ දණ්ඩනයෙන්. එය ස්වල්ප නම් නො වේ. දස දහස් විසි දහස් ප්‍රමාණ වේ ම ය. තසම්. පක්ෂමතෙ භූසං ඒ පුද්ගලයා කෙරෙහි බලවත් උපක්‍රමයක් සිදු කරයි. රක්ඛං පීචිතමන්නො තම පීචිතය රකිමින් ඒ ක්ෂත්‍රියා දුරු කරන්නේ ය. නො ගැටෙන්නේ ය.

උච්චාවචෙහි නානාවිධ වූ වණේණහි සලකුණුවලින්, යම් යම් වර්ණයකින් (ස්වරූපයකින්) සැරිසරන්නේ ද ගොදුරු ලැබෙයි - සර්ප ස්වරූපයෙන්, දිය බරියකුගේ ස්වරූපයෙන්, වැලක ස්වරූපයෙන්, අන්තිම වශයෙන් ලේනකුගේ ස්වරූපයෙන් හෝ සැරිසරන්නේ ම ය. ආසප්ප පැමිණ බාලං යම් බාලයෙකු සමග ගැටෙන ලද්දේ ද ඒ බාලයා; නරං (පිරිමියකු) හෝ නාරිං (ගැහැනියක) හෝ (වේවා) දෂට කරන්නේ ය.

පහුතභකඛං බොහෝ දෑ භක්ෂණය කරන (දවන), ගින්නට ආහාර වශයෙන් නො ගත හැකි කිසිවක් නම් නැත. ජාලිනං ගිනි දල් ඇති, පාවකං ගින්න 'පාවගං'යි ද පාඨයකි. කණ්භවතනනිං 'වතනි' යනු මග ය. ගින්නන් ගිය ගමන කණ්භ (කෘෂ්ණා) වේ, කළු ය. එහෙයින් 'කණ්භවතනනි (කළු මග) යි කියනු ලැබේ. මහාහුන්ඩාන මහත් වී, ගින්න සමහර දවසක බුහුමලෝක ප්‍රමාණය දක්වා ද වේ. ජායනනි තප් පාරෝහා එහි ගින්න විසින් දවන ලද වනයෙහි 'පාරෝහ' (රිකිලි හෙවත් අංකුර) හට ගනී. 'පාරෝහ' යනු කෘණ වෘක්ෂ ආදීන් යයි කියනු ලැබේ. ඒවා ගින්න විසින් දවන ලද ස්ථානයෙහි මූල පමණක් ඉතිරි ව තිබියදී මූලෙන් මතු වෙයි, හට ගනියි, වැටෙයි. එහෙයින් 'පාරෝහ'යි කියනු ලැබේ. යළි නැග එන අර්ථයෙන් හෝ 'පාරෝහ' වේ. අහොරකානානං අවමයෙ රැ දවල් ඉක්මිමේ දී, නියං කාලයෙහි වෑස්ස වැටුණු පමණින් හට ගනිත්.

හික්ඛු දහති තෙජසා එහි ආක්‍රෝශ කරන්නහුට පෙරළා අක්‍රෝශ කරන, බන්ත අයට පෙරළා බණින, පහර දෙන්නහුට ප්‍රතිප්‍රහාර දෙන හික්ෂුව, හික්ෂු තෙජසින් කිසිවකු දවන්නට සමත් නො වේ. යමෙක් ආක්‍රෝශ කරන්නහුට පෙරළා ආක්‍රෝශ නො කරයි ද, බණින අයට පිළිතුරු බැණීම නො කරයි ද, පහර දෙන්නහුට ප්‍රතිප්‍රහාර නො දෙයි ද එහි දී විරුද්ධ වීමෙන් වළකින්නේ ඔහුගේ ශීල තෙජසින් පුළුස්සයි.

එහෙයින් මෙය කියන ලදී. න තසු පුත්තා පසවො ඔහුට පුත්තු දුවරු ද ගව මහිෂ කුකුළු උරු ආදී සිවුපාවෝ ද නො වෙත්, 'නැති වන්නෝ ය' යන අර්ථ වේ. දායාදා න විෂ්‍රයේ ධනං ඔහුගේ දායාදයෝ ධනය නො ලබත්, තාලාවඤ්ච භවනී තෙ හික්ෂු තේජසින් දැවුනා වූ ඔවුහු වස්තුව පමණක් ඉතිරි වූවාහු මුදුන කපා දැමූ තල් ගසක් මෙන් වෙත්. පුතුන් දියණියන් ආදී වශයෙන් නො වැඩෙත් යන අරුත යි.

තසමා යම් සේ ශ්‍රමණ තේජසින් දැවුනාහු මුදුන කපා දැමූ තල් ගස මෙන් නො වැඩෙන ස්වභාව ඇත්තාහු වෙත් ද, එහෙයින්, සමමදෙව සමාවරෙ මැනවින් හැසිරෙන්නේ ය (ඇසුරු කරන්නේ ය). මැනවින් හැසිරෙන්නා විසින් කුමක් කළ යුතු වේ ද? ක්‍රියා (ඇසුරෙන්) ලැබිය යුතු ගම් නියමිතම යාන වාහන ආදී ආනිශංසය, උරගයා (ඇසුරෙන්) ඔහු නැටවීමෙන් ලැබිය යුතු වස්තු රන් රුවන් ආදිය ආනිශංසය, ගින්න (ඇසුරෙන්) එහි අනුභවයින් ලැබිය යුතු කැඳ බත් පිසීම, ශීත නැති කිරීම ආදී ආනිශංස ය, හික්ෂුව ඇසුරෙන් ලැබිය යුතු නො ඇසූ දේ ඇසීම, ඇසූ දේ පිරිසිදු කර ගැනීම, ස්වර්ග මාර්ග අධිගමය ආදී ආනිශංස (යන ඒවා) දකින්නකු විසින්, 'ඒවා නිසා මුලින් කී පරිදි වූ ආදිනව ඇත, මෙයින් කිමැ'යි සහමුලින් ම අත නො හැරිය යුත්තේ ය. ඉසුරු බව පතන්නකු විසින් කියන ලද ප්‍රකාර ව අවඥා කිරීමක් ද පරිභව කිරීමක් ද නො කොට, හැමට පෙර අවදි වන්න, හැමට පසු නිදා ගන්න ආදී උපායෙන් ක්‍රියා කුමාරයා පිනවිය යුත්තේ ය; මෙසේ එයින් ඉසුරු බවට පත් වන්නේ ය; අභිගුණධීකයා විසින් උරගයන් පිළිබඳ විශ්වාසයක් නො කොට නාග විද්‍යාව යොදා ගනිමින් අජපද (එළු පා) දණ්ඩෙන් බෙල්ලෙන් අල්ලා ගෙන විස තසන මුලකින් දළ සෝදා පෙට්ටියෙහි දමා නැටවීම මගින් හැසිරිය යුතු ය (නැටවීමෙහි යෙදවිය යුතු ය.) මෙසේ උග්‍ර නිසා කෑම ඇදීම ආදිය ලබන්නේ ය. කැඳ පිසීම ආදිය කරනු කැමැත්තා විසින් විශ්වාසයෙන් යුතු ව භාජනයක නො දමා අත්වලින් ස්පර්ශ නො කර ම ගොම (රිටි) කොළ ආදියෙන් ගිනි අවුළුවා කැඳ පිසීම ආදිය කළ යුතු වන්නේ ය. මෙසේ ඒ මගින් එල ලබන්නේ ය. නො ඇසූ දෑ ශ්‍රමණය කිරීම ආදිය පතන්නකු විසින් හික්ෂුව අති විශ්වාසයෙන් වෙදකම් පණිවුඩ ගෙන යාම ආදියෙහි නො යොදවා ප්‍රත්‍ය සතරෙන් මනා කොට උපස්ථාන කළ යුත්තේ ය. මෙසේ ඔහු නිසා පෙර නො ඇසූ බුද්ධ වචනය, පෙර නො ඇසූ ප්‍රශ්න විනිශ්චය, දිට්ඨි ධම්ම සම්පරායික අර්ථ, කුල සම්පත්ති තුන, කාම ස්වර්ග හය, බ්‍රහ්ම ලෝක නවය ලබා අමෘත මහා නිර්වාණ දර්ශනය ද ලබන්නේය යි මේ අර්ථය අරභයා සමමදෙව සමාවරෙ යි වදාළ සේක.

එකදවොව ධර්ම දේශනාව අසා ප්‍රසන්න වූයේ, ප්‍රසාදය පළකරමින් ඒ අභික්‍ෂානං ආදී වචනය පැවසී ය. එහි අභික්‍ෂානං අභික්‍ෂාන්ත වූ (සුන්දර වූ), අතිශ්‍රද්ධා (ඉතා ප්‍රිය), අතිමනාප, අති සුන්දර යන අර්ථ වේ. එක් අභික්‍ෂාන ශබ්දයකින් දේශනාවට ප්‍රශංසා කරයි: "අභික්‍ෂානං හනෙන යදිදං හගවතො ධම්මදෙසනා," (ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ යම් ඒ ධර්ම දේශනාවක් වේ ද එය මනහර ය); එක් අභික්‍ෂාන ශබ්දයකින් තමාගේ ප්‍රසාදය දක්වයි. "අභික්‍ෂානං හනෙන යදිදං හගවතො ධම්මදෙසනං ආගමම මම පසාදො" (ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්ම දේශනාවට පැමිණ මාගේ ප්‍රසාදය වී යන්න මනහර ය). ඉන් අනතුරු ව උපමා සතරකින් දේශනාව ම පසසයි. එහි නිකකුජ්ජිතං අධෝමුඛ ව තැබූ; කට පහතට ඇති හෝ; උකකුජ්ජය්‍ය මුව උඩුකුරු කරන්නේ ද පට්ඨස්සං - තෘණ පර්ණ ආදියෙන් වසා දමන ලද්දක් විවරෙය්‍ය වැසුම් හරියි ද (විවෘත කරයි ද), මූඤ්ඤා දිසාව වැරදුණු තැනැත්තෙකුට; මග්ගං ආච්ඤ්ඤියං අත අල්ලා ගෙන "මේ මග" යි කියයි ද, අනධිකාරෙ කළුවර පක්ෂයෙහි කුදුස්වක දින අඩ රැස්සන වන ලැහැබෙහි සන වළා පටල ඇති යන අංග සතරකින් යුත් කළුවරෙහි; කියන ලද්දේ මෙය යි: යමෙක් යම් සේ අධෝමුඛ වූවක් උඩුකුරු කරයි ද, එසේ සද්ධර්මයට පිටුපෑ අසද්ධර්මයෙහි වැටුණු මා අසද්ධර්මයෙන් ඔසවා තබන; වසන ලද්දක් යම් සේ විවෘත කරන්නේ ද, එසේ කාශ්‍යප බුදුන් වහන්සේගේ ශාසනය අකුරුදහන් වීමේ පටන් මිථ්‍යාදෘෂ්ටි මාර්ගයට පිළිපත් මා හට ස්වර්ග මෝක්ෂ මාර්ගය හෙළිපෙහෙළි කර දෙන: අපුරෙහි දී යම් සේ තෙල් පහනක් දරන්නේ ද එසේ ම මෝහාන්ධකාරයෙහි නිමග්න වූ බුද්ධාදී රතන රූපයන් නො දක්නා වූ මා හට එය වසා දමන මෝහාන්ධකාර විධිවංශක දේශනා (නමැති) ප්‍රදීප දරන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මා හට මේ ආකාරවලින් ප්‍රකාශ කරන ලද බැවින්; අනෙකපරියායෙන ධම්මො පකාසිතො, මෙසේ දේශනාවට ප්‍රශංසා කොට, මේ දේශනාවෙන් රත්නත්‍රය පිළිබඳ ප්‍රසන්න වූ සිත් ඇත්තේ ප්‍රසන්න වූ අයුරු දක්වන්නේ 'එසාහං' ආදිය පැවසී ය. එහි එසාහං එසො අහං (ඒ මම), හගවතං සරණං ගච්ඡාමි ධම්මඤ්ඤා භික්‍ෂුසංඝඤ්ඤා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද ධර්මය ද භික්ෂු සංඝයා ද යන මේ රත්නත්‍රය සරණ යම්. උපාසකං මං හනෙන හගවා ධාරෙතු ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මොහු උපාසකයෙකි යි මා දරන සේක්වා, සලකන සේක්වා යනු අර්ථ යි. අජ්ජතග්ගෙ ආදී කොට 'අජ්ජදග්ගෙ' යි කියා ද පාඨයකි. 'ද' කාරය සන්ධියෙනි. අද අග කොට (අද සිට) යනු අර්ථය යි. පාණ්ණපෙනං 'පාණෙහි උපෙනං' යම් තාක් මගේ ජීවිතය පවතී ද එතෙක්, අන්‍ය ශාස්තෘන් කෙනකු වෙත නො පැමිණීම

සහිත ව, තුන් සරණ යාමෙන් සරණං ගතං උපාසකං කැපකරුවකු ලෙසට මං හඟවා ධාරෙකු මේ වූ කලී කෙටියෙනි. විස්තර සුමංගලවිලාසිනී දීඝනිකායධා කථාවෙහි සාමඤ්ඤඵල සුත්‍රයෙහි සර්වාකාරයෙන් කියන ලද්දේ ය.

පළමු සුත්‍රය යි.

3.1.2.

දෙවැන්නේ - අභිවාදෙඤා මූලින් ඇති සුත්‍රයෙහි පරිදි සරණ ගිය බැවින් මෙහි වදියි. අජ්ඣධ්‍යානං නියක (තම) අධ්‍යාත්මය, තම සත්තානගෙහි උපදිත් යනු අරුත යි. ලෝභ ආදියෙහි ලෝභ කිරීම ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ ලොභො; දූෂ්‍ය කිරීම ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ දොසො; මූළා කරන ලක්ෂණ ඇත්තේ මොහො; හිංසනී හිරිහැර කරති. විනාශ කරති. අත්තසම්භ්‍රායා සිතෙහි හටගත් තවසාරංව සම්ප්ලං යම්සේ තවසාර* - උණ බට - තමන්ගේ ඵලය යම් සේ නසන්නේ ද, එසේ හිංසා කරයි, විනාශ කරයි.

දෙවැනි සුත්‍රය යි.

3.1.3.

තෙවැන්නේ - අඤ්ඤානු ජරාමරණා ජරා මරණයෙන් මිදුනෙක් නම් නැතැයි කියනු ලැබේ. බන්ධියම්භාසාළා 'බන්ධිය මහාසාළ' නම් මහාසාර බවට පත් වූ ඤාතියයෝ ය. යම් ඤාතිය කෙනෙකුගේ අව ම වශයෙන් කෝටි සියයක් නිදන් ගත ව තිබේ ද, කහවනු කළ තුනක් පාවිච්චිය සඳහා ගේ මැද රැස් කොට තබා තිබේ ද, ඔවුහු "ඤාතිය" මහාසාළ නම්. යම් බ්‍රාහ්මණ කෙනෙකුගේ අසුකෙළක් ධනය නිදන් කොට තිබේ ද, කහවණු කළ දෙක හමාරක් ප්‍රයෝජනය සඳහා ගෙහි මැද රැස් කොට තබා තිබේ ද, ඔවුහු බ්‍රාහ්මණ මහාසාළ නම් වේ. යම් ගෘහපති කෙනෙකුගේ සතළිස් කෙළක් ධනය නිදන් කොට තිබේ ද, කහවණු කළයක් ප්‍රයෝජනය පිණිස ගෙහි මැද රැස් කොට තබා තිබේ ද, ඔවුහු ගෘහපති මහාසාළ නම්. අධ්‍යා ඉසුරුමත් වූවෝ; නිදන්ගත ධනය

* තව - පොත්ත, සාර - හරය, අරවුළු, පොත්ත අරවුළු කොට ඇති 'පොතුහර'

මහත් බැවින් මහඬුනා; රන් රිදී භාජන ආදී උපහෝග භාණ්ඩවල මහත් බැවින් මහාභෝගා, නිදන් ගත නො වූ රන් රිදීවල අධික බැවින් පහුනවිනුකරණා; ගව ධන ආදියෙන් සජනවිධ ධාන්‍යයන්ගෙන් මහත් බැවින් පහුන ධනධාන්‍යයා; තෙසමයි ජාතානං නඤ්ඤානු ජරාමරණා එසේ ඉසුරුමත් බවින් යුතු ව උපන්නවුන් පවා ජරාමරණයෙන් නො තොර ය; හටගත් බව නිසා ම ජරා මරණයෙන් මිදීමක් නම් නැත. අන්තය ජරා මරණයෙහි ම වේ. 'අරහන්‍යො' ආදියෙහි කෙළෙස්වලින් දුරු වූහ යි = අරහන්‍යො; ඔවුන්ගේ ආසව සතර ක්ෂිණ ය යි = බීණාසවා; බ්‍රහ්මචරිය වාසය වසන ලද්දේ ය, අවසන් කරන ලද (බ්‍රහ්මචරිය) වාස ඇතැයි = වුසිතවන්‍යො; මාර්ග සතරින් ඔවුන් කළ යුතු දේ කරන ලද්දයි = කතකරණියා; ස්කන්ධභාර, ක්ලේශ භාර, අභිසංස්කාර භාර, කාම ගුණ භාර යන මේවා ඔවුන් බහා කැබු බර බැවින් = ඕහිතභාරා මොවුන් අරහත්ව සංඛ්‍යාත වූ ස්වකීය අර්ථයට පැමිණ ඇතැයි = අනුපාසාසදායා; සහමුලින් ම ක්ෂය කළ දැව්ධ වූ ම භවසංයෝජන ඔවුනට ඇතැයි = පරික්ෂිණභවසංයොජනා; සමාක් කාරණාවලින් දැන විමුක්ත වූවෝ යි = සමදක්ෂාදාවිමුන්‍යො, මාර්ග ප්‍රඥාවෙන් සතර සත්‍යය දැන එල විමුක්තියෙන් විමුක්ත වූවෝ ය යන අර්ථය යි. හෙදනධමො බිදෙන ස්වභාවය; නිකේපන ධමො බැහැර වීමේ ස්වභාවය, බැහැර ලිය යුතු ස්වභාවය ක්ෂිණාශ්‍රවයා හට නො දිරන ස්වභාවයක් ද ඇත. ආරම්භණයෙන් ප්‍රතිවේධ කළ නිර්වාණය, එය නො දිරයි. මෙහි වනාහි දිරන ස්වභාවය දක්වමින් මෙසේ කී ය.

මේ සුත්‍රයෙහි සාරාංශය හේතුවක් ඇති ව උපන් එකකි. රන්සිරිගේ ශාලාවෙහි හිඳ වදාරන ලද්දී කියති. එහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසිතුරු රථ යාන ආදිය දක, දුටු දේ ම උපමා කොට "ජීර්ණි වෙ රාජරථා සුවික්කා" යන ගාථාව වදාළ සේක. එහි ජීර්ණි ජරාවට පමුණුවත්, රාජරථා රජුගේ රථ, සුවික්කා රන්රිදී ආදියෙන් මැනවින් චිත්‍ර කළ (විසිතුරු කළ); අදො සරීරමයි ජරං උපෙති මේ ආකාරයේ අනුපාදින්න වූ අරවු සහිත දෑවලින් තැනූ රථ දිරන කල්හි මේ ආධ්‍යාත්මික වූ, උපාදින්න වූ මස් ලේ ආදියෙන් සැදුණු ශරීරය ගැන කුමක් කිව යුතු ද? ශරීරය ද ජරාවට පැමිණීම ය යනු අරුත යි. සන්‍යො හවෙ සබ්භි පච්චෙදායන්ති සත් පුරුෂයෝ සත්පුරුෂයන් සමග සත්පුරුෂයන්ගේ ධර්මය ජරාවට (දිරීමට) නො පැමිණෙහි යි මෙසේ ප්‍රකාශ කරත්; සත්පුරුෂයන්ගේ ධර්මය නම් නිර්වාණය යි. එය නො දිරයි. අජර ය, අමර ය යි මෙසේ කියති යනු අර්ථ යි. යම් හෙයකින් නිර්වාණයට පැමිණ පෙළන ස්වභාව ඇති කෙළෙස් බිදෙත් ද එබැවින් එය 'සබ්භි' යි කියනු ලැබේ. මෙසේ මුල් පදයේ කාරණය

පෙන්වන සේක් "සනෙතා හවෙ සබ්භි පවෙදයන්ති" යි කී සේක. කියන ලද්දේ මෙය යි: උතුමන්ගේ ධර්මය ජරාවට නො පැමිණේ. එහෙයින් සත්පුරුෂයෝ උතුම් ධර්මය යි ප්‍රකාශ කරත් මය. අජර වූ නිර්වාණය සත්පුරුෂයන්ගේ ධර්මය යි ප්‍රකාශ කරති යනු අර්ථය යි. 'සබ්භි' යනු සුන්දර යන්නට සමාන වචනයක් හෝ වේ. සත්පුරුෂයෝ ධර්ම භූත වූ යම් සුන්දර නිර්වාණයක් ප්‍රකාශ කරත් ද, කියත් ද, සත්පුරුෂයන්ගේ ඒ ධර්මය ජරාවට නො පැමිණේ යනු ද අර්ථ වේ.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

3.1.4.

සතර වැන්නේ - රහොගතසස රහසිගත වූ; පටිසලලානසස මුවා වූ (සැඟවුණු) හුදෙකලා වූ එවමෙතං මහාරාජ මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ සූත්‍රය බුද්ධ භාෂිතයක් කරමින් වදාළ සේක. අනකකෙනාධිපජනසස මරණයෙන් අභිභවනය කරනු ලැබුවහුගේ.

සතර වැනි සූත්‍රය යි.

3.1.5.

පස් වැන්නේ - හන්ධිකායො ඇත් මුළ (රංචුව); ඉතිරි ඒවාහි ද මේ න්‍යාය ම ය. සංවරො වැසීම (ආවරණය කිරීම); සාධු සබ්බජට සංවරො මෙයින් කර්ම පථ වර්ගයට නො පැමිණී කර්මයේ සංවරය පෙන්වයි. ලජ්ජි හිරි (ලජ්ජාව) ඇත්තේ, "ලජ්ජි" යි ගැනීමෙන් මෙහි ඔත්තජපය ද ගන්නා ලද්දේ ම වේ.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

3.1.6.

සය වැන්නේ - උළාරෙ උළාරෙ ප්‍රණීත වූ ද බොහෝ වූ ද මජ්ජනි මාන මත්ථිමෙන් මත් වෙත්. අතිසාරං ඉක්මවා යාම, කුටං පාශය (උගුල) පව්ඡාසං 'පව්ඡා තෙසං' (පසු ව ඔවුන්ට).

හය වැනි සූත්‍රය යි.

3.1.7.

සත් වැන්නේ - කාමහේතු කාම මූලක වූ; කාමනිදානං කාම හේතුවෙන්; කාමාධිකරණං කාමය කරුණු කොට ගෙන, මේ සියල්ල අන්‍යෝන්‍ය සමානාර්ථ වාචී ම ය. හදුමුබො සොදුරු මුව ඇත්තෙක්; එක් දිනක් රජතුමා නඩු විසඳීමෙහි හුන්නේ ය (යෙදී සිටියේ ය). එහි දී මුලින් ම අල්ලස් ගෙන සිටි අමාත්‍යවරු අස්වාමික වූවන් (අයිතිකරුවන් නො වූ අය) පවා අයිතිකරුවන් කළහ. රජතුමා එය දැන, පෘථිවිශ්වර වූ මා ඉදිරි පිට දී පවා මොවුහු මෙසේ කරති, නැති තැන කුමක් නම් නො කරත් ද? දැන් පැහැදිලි වන්නේ ය. භවත් සේනාපතිය, සිය (ඔබගේ) බලය යොදා (මෙය) ශුද්ධ කරව. මේ ආකාරයේ අල්ලස් ගන්නා මුසාවාදීන් සමග එක් ව හිඳීමෙන් මට කිම? යි සිතී ය. එහෙයින් මෙසේ කී ය. බිපංච ඔඩ්ඩිතං දමන ලද (අටවන ලද) කෙමනට මෙන්; මත්සායෝ යම් සේ අටවන ලද කෙමනට පිවිසෙන්නෝ (ඒ බැව්) නො දැනිත් ද එසේ ම සත්ත්වයෝ ක්ලේශකාමයෙන් වස්තුකාමය ඉක්ම වන්නෝ (ඒ බැව්) නො දැනිත් යනු අරුත යි.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

3.1.8.

අට වැන්නේ - අත්තී නු බො තෙ මලලිකෙ කුමක් නිසා විමසයි ද? මේ මල්ලිකා දුස්පත් මල්කරුවකුගේ දියණියකි. එක් දවසක් වෙළඳ සැළෙන් කැවුමක් ගෙන මාලා සාදන තැනට ම ගොස් කන්නෙමැයි යන්නී අතර මග හික්කු සංඝයා පිරිවරා ගත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හික්කාවෙහි යෙදෙමින් පිවිසෙනු දැක ප්‍රසන්න සිත් ඇත්තී භාග්‍යවතුන් වහන්සේට පිරිනැමුවා ය. බුදුහු හිඳිනාකාරය දැක්වූහ. ආනන්ද තෙරණුවෝ සිවුරක් පණවා දුන්න. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහි වැඩ හිඳ ඒ කැවුම වළඳා මුව සෝදා සිනා පහළ කළ සේක. තෙරුන් වහන්සේ ස්වාමීනී, මැයට කුමන විපාකයක් වන්නේ දැයි විමසූහ. ආනන්ද අද මැය තථාගතයන් වහන්සේට ප්‍රථම භෝජනය දුන්නා ය. අද ම කොසොල් රජුගේ අග මෙහෙසිය වන්නී ය. එදින ම රජතුමා කාසි ග්‍රාමයෙහි බැණනුවන් හා කරන ලද යුද්ධයෙන් පරාජිත වී පළා ගොස් නුවරට එන්නේ මල් මාලා සාදන තැනට ඇතුළු වී හමුදාවේ පැමිණීම බලාපොරොත්තු විය. ඇ ඔහුට වතාවත් කළා ය. ඔහු ඇගේ වතාවතීන් පැහැදී ඇය අත්තා පුරයට

ගෙන්වා ගෙන අග මෙහෙසි නතකුරේ පිහිටුවී ය. ඉක්බිති එක් දිනක් මෙසේ සිටී ය. "මා විසින් මේ දුප්පත් කුලයක දියණියට මහත් ඉසුරු දෙන ලදී. කවරෙක් ඔබට ප්‍රිය වේ ද යි මැයගෙන් මම විමසන්නෙමි නම් මැනවි. ඇය "මහරජ ඔබ මට ප්‍රියයි" කියා යළි මා විමසයි. එවිට මම "මට ද ඔබ ම ප්‍රියයි" යි ඇයට කියමි"යි. මෙසේ ඔවුහු එකිනෙකාට විශ්වාස ඇති කර ගනු පිණිස සම්මෝදනීය කථා පවත්වමින් විමසති. ඒ දේවිය පණ්ඩිත ය. බුදුන්ගේ උපස්ථායිකා ය, ධර්ම උපස්ථායිකා ය, සංඝ උපස්ථායිකා ය, මහා ප්‍රාඥ ය. එහෙයින් මෙසේ සිතුවා ය. "මේ ප්‍රශ්නය රජුගේ මුහුණ දෙස බලා නො විමසිය යුතු ය. එය ඇ රසයෙන් යුතු ව ම කියා රජුගෙන් විමසුවා ය. රජතුමා ඇ විසින් රසයෙන් යුක්ත ව කියන ලද බැවින් නැවැත්වීමක් නො ලබන්නේ තමාගේ රසයෙන් යුතු ව කියා යහපත් වූ මෙය තථාගතයන් වහන්සේට දන්වන්නෙමි යි ගොස් පැවසී ය.

නෙවස්සධගා නො ලබයි, එවං පියො පුපු අනතා පරෙසං යමි සේ කෙනෙකුට තමා ප්‍රිය ද එසේ ම අන් බොහෝ සත්ත්වයනට ද තමා ප්‍රිය වන්නේ ය යන තේරුම යි.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

3.1.9.

නව වැන්නේ - පුණ්ණපනීතානි ටැඹට (කණුවට) ගෙනෙන ලද්දාහු, ටැඹට ගැට ගසන ලද්දාහු වෙත්; පරිකමානි කරොන්ති මෙපමණකින් ඒ හික්ෂුන් විසින් රජුගේ ඇරඹූ යාගය (ගැන) තථාගතයන් වහන්සේට සැළ කරන ලදී. කුමක් නිසා රජතුමා විසින් මේ යාගය අරඹන ලද්දේ ද? නරක සිහිනයක් නැසීම පිණිස ය. එක් දිනක් රජතුමා සර්වාලංකාර ප්‍රතිමණ්ඩිත වූයේ උතුම් ඇතකු පිට නැගුනේ නගරයේ සැරිසරන්නේ කවුළුව ඇර බලන එක් ස්ත්‍රියක දැක ඇය පිළිබඳ සිතක් ඇති වූයේ එතැනින් ම නැවතී අන්ත:පුරයට පිවිස එක් පුරුෂයෙකුට එය පවසා "යව, ඇය සස්වාමික බව හෝ අස්වාමික බව දැන ගනුව" යි යැවී ය. හේ ගොස් ඇසී ය. ඔ තොමෝ "මගේ ඒ සැමියා වෙළඳ සැලෙහි සිටින්නේ ය" යි පෙන්වුවා ය. රාජ පුරුෂයා ඒ බැව් රජුට දන්වී ය: රජතුමා ඔහු කැඳවා "මට උපස්ථාන කරව" යි කී ය. "දේවයිනි, මම උපස්ථාන කිරීමට නො දනිමි" යි කී කල්හි ද "උපස්ථාන කිරීම ගුරුවරයකු ළඟ

උගත යුත්තක් නො වේ" යි බලාත්කාරයෙන් ආයුධ පුවරුව ඔහු ලවා අල්ලවා ගෙන උපස්ථායක කරවී ය. උපස්ථාන කොට නිවසට ගිය පමණින් ඔහු යළි කැඳවා "උපස්ථායකයා විසින් රජුගේ වචන (කියන දෑ) කළ යුතු ය. යව, මෙයින් යොදුනක් පමණ වූ තැන අපගේ හිස බෝවනය කරන පොකුණක් ඇත. එයින් අරුණු වත් මැටි ද රතු උපුල් මල් ද ගෙන එව ඉදින් අද ම නො එන්නෙහි නම් තොපට රාජ දණ්ඩනය (නියම) කරමි" යි කියා යැවී ය. හේ රාජභය නිසා පිටත් ව ගියේ ය. රජතුමා ද ඔහු ගිය කල්හි දොරටු පාලයා කැඳවා "අද හවස ම දොරටු වසා, මම රාජදූතයෙක්ම යි කියන්නවුන්ට වත් (දොරටු) නො අරිනු යි කී ය. ඒ පුරුෂයා මැටි ද උපුල් මල් ද ගෙන දොරටු වැසූ මොහොතේ ම පැමිණ බොහෝ (කරුණු) කියන්නේ වුව ද දොර (අරිනු) නො ලැබ අනතුරට (රාජදණ්ඩනයට) ඇති බියෙන් ජේතවනයට ගියේ ය. රජතුමා ද බලවත් පීඩාවෙන් මැඩුනේ ඊක වේලාවක් හිඳගෙන සිටියි; ඊක වේලාවක් සිටගෙන සිටියි; ඊක වේලාවක් නිදියි; සිටින තැනක් නො ලබන්නේ ඒ ඒ තැන හිඳින්නේ ම වදුරු නින්දෙන් නිදා ගනියි.

පෙර ද මේ නගරයේ ම සිටු පුත්‍රයෝ සතර දෙනෙක් පරදාර කර්ම කොට නන්දෝපනන්ද නම් ලෝකුඹු නිරයෙහි උපන්හ. ඔවුහු පෙණ නගින කුඹයෙහි පැසවන්නාහු වසර තිස් දහසක් පහතට යමින් කළයෙහි පතුළට යති. වසර තිස් දහසක් උඩට එන්නාහු මතු පිටට එති. ඔවුහු ඒ දවස්හි ආලෝකය බලා තමන්ගේ පාපකර්මය පිළිබඳ වූ බියෙන් එක් එක් ගාථාවක් කියනු කැමැත්තෝ (එසේ) කීමට නො හැකි වෙමින් එක් එක් අකුරක් ම කීහ. එකෙක් 'ස' කාරය, එකෙක් 'සො' කාරය, එකෙක් 'න' කාරය, අනිකා 'ඳු' කාරය කී ය.

රජතුමා ඒ නිරි සතුන්ගේ ශබ්දය ආසු වේලේ පටන් සුවයක් නො විඳිමින් රැ ඉතිරි කොටස ගත කළේ ය. අරුණ නැගි කල පුරෝහිතයා පැමිණ රජතුමාගෙන් සුවසේ නිදා ගැනීම ගැන විමසී ය. හේ "ආචාර්යයෙනි, සුවයක් කොයින් ද? යි කියා සිහිනෙන් මෙ බඳු බබ්ද ඇසීම් යි පැවසී ය. බ්‍රාහ්මණයා "මේ රජුට මේ ස්වප්නයෙන් වෘද්ධියක් හෝ හානියක් හෝ නො වේ. එසේ වුවත් මොහුගේ ගෙහි යමක් ඇත් ද එය ගෞතම ශ්‍රමණයන් වහන්සේටත් ගෞතම ශ්‍රාවකයන්ටත් වේ. බ්‍රාහ්මණයෝ කිසිවක් නො ලබන්. බ්‍රාහ්මණයනට හික්ෂාව උපයා දෙන්නෙමි"යි; "මහ රජතුමනි, මේ සිහිනය බරපතළ ය. හානි තුනකින් එකක් පෙනේ. (එනම්) රාජ්‍ය අන්තරායක් හෝ වන්නේ ය. ජීවිත

අන්තරායක් හෝ වන්නේ ය. වැස්ස හෝ නො වසින්නේ ය යි කී ය. "ආචාර්යයනී, කෙසේ නම් යහපතක් වන්නේ ද?" මහරජ, ආචාර්යයන් හා සාකච්ඡා කොට දැන ගැනීමට හැකි ය." යනු මැනවි (ආචාර්යයන් හා) සාකච්ඡා කොට අපට යහපතක් කරව" යි, හේ සිවිකා ශාලාවට බ්‍රාහ්මණයන් කැඳවා ඒ බැව් දන්වා, වෙන වෙන ම ගොස් මෙසේ කියන්නැයි කණ්ඩායම් තුනක් කළේ ය. බ්‍රාහ්මණයෝ පිවිස රජුගෙන් සුවසේ නිදා ගැනීම ගැන විමසූහ. රජතුමා පුරෝහිතයාට කී පරිද්දෙන් ම පවසා, කෙසේ යහපතක් වන්නේ දැයි විමසී ය. බ්‍රාහ්මණයෝ සර්ව පඤ්ච ශත (පන්සිය) යාගය යැද මේ කර්මයෙන් යහපතක් වන්නේ ය. මහරජ, (පෙර) ආචාර්යවරු මෙසේ කියති යි පැවසූහ. රජතුමා ඔවුන්ගේ කථාව අසා නො සතුටට පත්ව ප්‍රතිකෂේප නො කොට නිහඬ ව ගියේ ය. ඉක්බිති දෙවන කණ්ඩායමේ බ්‍රාහ්මණයෝ ද පැමිණ එලෙස ව සිහ. පසුව ගෙවන කණ්ඩායම ද (එසේ කළහ). ඉක්බිති රජතුමා 'යාගය' කරත්වා යි අණ කළේ ය. එතැන් පටන් බ්‍රාහ්මණයෝ වෘෂභ ආදි සතුන් රැස් කළෝ ය. නගරයෙහි මහා සෝභාවක් ඇති විය. ඒ පුවත දැන මල්ලිකා දේවිය රජතුමා තර්කයන් වහන්සේ වෙත යැවූවා ය. හේ ගොස් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැද එකක් පස් ව සිටියේ ය. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට "මහරජ, ඔබ මහ දවල් කොහි සිට එන්නෙහි ද? යි ඇසූහ. රජතුමා "ස්වාමිනි, අද මට ඩිගිනෙන් ශබ්ද සතරක් ඇසිණි. ඒ මම බ්‍රාහ්මණයන් විමසීමි. බ්‍රාහ්මණයෝ, මහරජ, සිහිනය බරපතළ ය. සර්ව පඤ්ච ශත යාගය යැද ප්‍රතිකර්ම කරමු යි (එය) අරඹන ලදී යයි කී ය.

"මහරජ ඔබ විසින් අසන ලද ශබ්ද මොනවා ද?" හේ ඇසූ පරිදි දැන්වී ය. එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට කී සේක. "මහරජ, පෙර මේ නගරයෙහි ම සිටු පුත්තු සතර දෙනෙක් පරදාර කර්මයෙහි යෙදුනාහු නන්දෝපනන්ද ලෝකුඹු නිරයෙහි උපන්නාහු වසර සැට දහසක් මතුයෙහි ඉහළට නැඟුනාහ.

එහි එකෙක් : "සධ්වස්සසහස්සානි පරිපුණ්ණානි සබ්බසො නිරයෙ පච්චානානාං කදා අනො භවිස්සති"

(වසර සැට දහසක් හැමතින් ම සම්පූර්ණ විය. නිරයෙහි පැසවන්නවුන්ට කෙදිනක නම් කෙළවරක් වේ ද?)

මේ ගාථාව කියනු කැමැත්තේ විය.

දෙවැන්නා :

“සොහොනු නුන ඉතො ගන්වා යොනිං ලඛාන මානුසිං වදානාදා සීලසම්පන්නො කාහාමී කුසලං බහුං”

(ඒ මම මෙයින් ගොස් මනුෂ්‍ය යෝනිය ලැබ, නිර්ලෝභී සීලසම්පන්න වී බොහෝ කුසල් කරන්නෙමි)

මේ (ගාථාව) ය.

තෙවැන්නා,

“නථී අනො කුතො අනො න අනො පටිදිස්සති තදා හි පකතං පාපං මම කුශාඤ්ඤ මාරීස”

(කෙළවරක් නැත. කෙළවරක් කොයින් ද? කෙළවරක් නො පෙනේ. නිදුකාණෙනි, මගේත් ඔබගේත් කරන ලද පාපය පෙනේ).

මේ (ගාථාව) ය.

සිවු වැන්නා,

“දුජ්චිතමජ්චිඛා යෙ සනො න අදම්හසෙ විජ්ජමානෙසු භොගෙසු දීපං නාකම්හ අත්තො”

(නරක ජීවිතයක් ගත කළෙමු. යම් කෙනෙක් ශාන්ත වූවාහු ද, ඔවුනට නො දුනිමු, හෝග ඇති කල්හි අපට ම පහතක් නො කර ගනිමු.)

මේ (ගාථාව) ය.

ඔවුහු මේ ගාථා කීමට නො හැකි වූවෝ එක් එක් අක්ෂරයක් කියා එහි ම ගිලුනාහ. මෙසේ මහරජ, ඔවුහු-නිරිසත්ත්වයෝ කර්මානුරූප ව හඬ නැගූහ. ඒ ශබ්ද ඇසීම් හේතුවෙන් ඔබට අයහපතක් හෝ යහපතක් හෝ නැත. මෙපමණ සිවුපාවන්ගේ සාතන කර්මය නම් බරපතළ යයි, අපා බියෙන් බිය ගන්වා ධර්ම කථා පැවසූ සේක.

රජතුමා බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි පැහැදී, "මොවුන් මුදවමි, මොවුන්ට ජීවිතය දෙමි, හරිත වන් තණ කොළ කන්වා. සිසිල් දිය පානය කරත්වා. ඔවුන්ට සිසිල් වාතය හමාවා යි කියා, "යවු මුදා හරිවු" යි මිනිසුන්ට අණ කළේ ය. ඔවුහු ගොස් බ්‍රාහ්මණයන් පළවා හැර ඒ ප්‍රාණි සමූහයා බන්ධනයෙන් මුදා හැර නගරයෙහි ධර්ම හෙරිය පැවැත්වූහ. ඉක්බිති රජතුමා බුදුන් වහන්සේගේ සම්පයෙහි සිටින්නේ (මෙසේ) කී ය: "ස්වාමීනි, එක් රැයක් යාම තුනක් නම් වේ. මට අද රැ දෙකක් එකට එකතු කළාක් මෙන් විය. (අරුණුවන් මැටි ගෙනා) පුරුෂයා ද එහි ම සිටිමින් (මෙසේ) කී ය: "ස්වාමීනි, යොදුන නම් ගව් සතරක් වේ. මට අද යොදුන් දෙකක් එකට එකතු කළාක් මෙන් විය'යි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ "නිදිවරන්තකුට රාත්‍රියේ දිගු බව ප්‍රකට ය. ශ්‍රාන්ත වූවෙකුට (විඩාවට පත්වූවෙකුට) යොදුන දිගු බව ප්‍රකට ය. සසරට වැටුණු බාල පෘථග්ජනයාට අනමතග්ග සංසාර චට්ටිය ඒකාන්ත ලෙස ම දීර්ඝ ය යි රජුන් ඒ පුරුෂයාත් නිරි සතුනුත් අරභයා ධම්මපදයේ මේ ගාථාව වදාළ සේක.

දිසා ජාගරතො රත්ති දීසං සන්තසාස යොජනං
 දීසො බාලානං සංසාරො සඤ්ඛමං අච්චානනං"

(නිදි වරන්තාට රැය දිගු ය. ගමන් ගොස් වෙහෙසුණහුට යොදුන දිගු ය. බණ නොදන්නා වූ මෝඩයන්ට සසර දිගු ය.)

ගාථාවසානයේ දී ඒ ස්ත්‍රිය හිමි පුරුෂයා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය.

එතමන්ට විදිනවා මේ කාරණය දැන: අසාමෙධං පෙර රජ දවස ශස්‍යමේධය, පුරුෂමේධය, සම්මාපාස, වාවපෙය්‍ය යි සතර සංග්‍රහ වස්තුවක් විය. ඒවායින් රජවරු ලෝකයාට සංග්‍රහ කළහ. එහි නිපදවූ අස්වැන්නෙන් දහයෙන් කොටසක් ගැනීම ශස්‍ය මේධය නම්. ශස්‍ය (අස්වනු) සම්පාදනයෙහි බුද්ධිමත් බව යනු අරුත යි. මහා යෝධයන්ට මාස හයක් ආහාර වැටුප් දීම පුරුෂ මේධය නම්, පුරුෂයන්ට සංග්‍රහ කිරීමේ බුද්ධිමත් බව යන අරුත යි. දිළිඳු මිනිසුන්ගෙන් ලිපි (ගිවිසුම්) ගෙන තුන් වසරක් පොළී රහිත ව දහස දෙදහස පමණ ධනය දීම සම්මාපාස නම්. එය මැනවින් මිනිසුන් බැඳ තබයි. හදවතෙහි බැඳ තබා ගත්තාක් මෙන් තබයි. එහෙයින් 'සම්මාපාස' යි කියනු ලැබේ. තාන(ප්‍රක)

'මාතුල' (මාමාණති) ආදී ක්‍රමයට මුදු වචන පැවසීම වාච්‍යෙය්‍ය නම්. ප්‍රිය වචන ඇත්තේ යනු අරුත යි. මේ සතර සංග්‍රහ මගින් සංග්‍රහ කරන ලද රට සමෘද්ධිමත් වෙයි, පොහොසත් වෙයි, බොහෝ ආහාර පාන සහිත, කෙෂ්ම වූ අර්බුද නොමැති මිනිස්සු සතුටු වූවාහු, ප්‍රීති වූවාහු දැරුවත් උරෙහි නටවමින් දොරවල් නො වැසුවෝ ම කල් යවති. ගේදොරවල අගුළු නොමැති බැවින් මෙය 'නිරන්තර' යි කියනු ලැබේ. මෙය පෞරාණික සම්ප්‍රදාය යි. පසු කලෙක ඔක්කාක රජ සමයේ බ්‍රාහ්මණෝ මේ සතර සංග්‍රහ වස්තූන් මේ රාජ්‍ය සම්පත්තියත් පෙරළා දමා මුල් උදුරා දමා අශ්වමේධ, පුරුධමේධ ආදී යාග පහ නම් කළහ.

.. ඒවා අතර මෙහි අසං (අශ්වයා) "මෙධන්ති (නසන්) යි අසසමෙධො; උසස් යාග දෙකකින් යාග කළ යුතු එක් විසි යාග ස්තම්භයකට එක ම දවසක මද්දහනේ ගවයින් පස් දෙනෙකු මැරීමෙන් හිෂණය වූ, බිමත් මිනිසුන් හැර අවශේෂ සියලු සම්පත් පුදන යාගයට මෙය සමාන වචනයකි. පුරුෂයා මෙහි මරතියි - පුරිසමෙධ ය. භූමිය සහිත ව, උසස් යාග සතරකින් යාග කළයුතු, අශ්වමේධය පිළිබඳ ව කියන ලද ධනය පුදන යාගයට මෙය සමාන වචනයකි. සමමං - යාග උපකරණය මෙහි බැඳ දමති යි (ගැට ගසති යි) සමමාපාසො. දහවල් හි (ශමා) යාග උපකරණය විසි කොට එය පතීත වූ ස්ථානයෙහි වේදිකාවක් තනා, එහා මෙහා ගෙන යා හැකි යාගස්තම්භ ආදියෙන් (යුතු ව) සරස්වතී නදියෙහි එබී ලද ඉඩෙහි පටන් ප්‍රතිලෝම ලෙස (ආ පස්සට) යමින් යාග කළ යුතු යාගයට සමාන වචනයකි. වාජ (ශක්තිය) මෙහි පානය කරතියි - වාජපෙය්‍ය. එක් උසස් යාගයකින් (හා) සිවුපාවුන් දාහතකින් බෙලි කණුවක කෙරෙන පූජා දාහතක් යාග කළ යුතු යාගයට සමාන වචනයකි මෙය. මෙහි දොර අගුල් නැතැයි නිරන්තරො. අශ්වමේධ යාගයෙහි පවසන ලද භූමියත් මිනිසුන් සහිත ව උසස් යාග නවයකින් යාග කළ යුතු වූ 'මේධ' විකල්ප වූ සර්වමේධ පර්යාය නාම වූ යාගයට සමාන වචනයකි. මහාමහා මහත් කෘතූ, කළ යුතු මහත් දේ. සමමගතා මැනවින් පිළිපත් බුද්ධාදිහු: නිරාමහා ස්වල්පයෙහි පිහිටි - (හිරිහැර රහිත), අල්ප කෘතූ; යජනි අනුකූලං කුලයක් පාසා යාග කරති. ආදී කාලීන පුරුෂයන් විසින් පිහිටුවන ලද නිතිපතා බත් දීම ආදී යමක් වේ ද එය අගමුල නො සිදුමින් මිනිස්සු දෙත් යනු අර්ථ යි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

3.1.10.

දස වැන්නේ - ඉඬ හයො රුක්ඛා ඒ හික්ඛුන් වහන්සේලා ඒ මිනිසුන් අතර (සිටින) අතද තෙරුන්ට මනා කරුණක් දන්වන්නාහු (මෙය) දන්වූහ. ශක්‍රයා විසින් කුස රජුට දෙන ලද අජට්ඨංක මාණිකාය රජුට ප්‍රචේණියෙන් ලැබී තිබේ. රජතුමා සැරසෙන වේලාවෙහි "ඒ මාණිකාය ගෙනෙහු" යි කී ය. මිනිස්සු "තිබු කැන (එය) නො දකිමු"යි දුන් වූහ. රජතුමා නිවස ඇතුළෙහි ගැවසෙන්නන් 'මැණික සොයා දෙනු' යි බැඳ දැමීමේ ය. අතද තෙරණුවෝ ඔවුන් දක මැණික තැන්පත් කළ (ඇසුරුම් කළ) අයට එක් උපායක් වදාළහ. ඔවුහු රජුට දන්වූවෝ ය. රජතුමා "තෙරුන් වහන්සේ පණ්ඩිතය හ. තෙරුන්ගේ වචන අනුව කරවු" යි කී ය. ඇසුරුම් කරන්නෝ රජ මිදුලෙහි දිය සැළියක් තබවා තිරයකින් වට කොට ඒ මිනිසුන්ට කීහ. "සාටකයක් පෙරවා එහි ගොස් අත් ඔබනු" යි. මැණික් සොරා (මෙසේ) සිතී ය: රාජ භාණ්ඩය ඉවත දමන්නට හෝ පාවිච්චි කරන්නට හෝ නො හැක්කේ ය. හේ ගෙට ගොස් මැණික කිසිල්ලේ තබා සාටකය පෙරවා පැමිණ දිය සැළියෙහි දමා පිටත් ව ගියේය. මහජනයා ආපසු ගිය විට රාජ පුරුෂයෝ සැළියෙහි අත ඔබා මැණික දක ගෙනැවිත් රජුට දුන්හ. "ආනන්ද තෙරුන් විසින් පෙන්වා දෙන ලද ක්‍රමයෙන් මැණික දක්නා ලදී" යි මහජනයා හඬ නැගූහ. ඒ හික්ඛුහු ඒ කාරණය තරාගතයන් වහන්සේට දන්වන්නෝ මේ ප්‍රවාක්තිය දැක්වූහ. බුදුන් වහන්සේ "මහණෙනි, ආනන්දයන් මිනිසුන්ගේ අත තිබූ මැණික ගෙන දීම ආශ්චර්යයක් නො වේ. පෙර පණ්ඩිතයෝ තම නැණෙහි පිහිටා අහේතුක ප්‍රතිසන්ධියෙහි පහළ වූ තිරිසන් ගත වූවන්ගේ අතෙහි වූ භාණ්ඩයක් වුව ද රැගෙන රජුට දුන්හ යි කියා,

"උක්කට්ඨෙ සුරමිච්ඡන්ති මනොසු අකුතුහලං
පියඤ්ඤා අනාපානමහි අනෙප් ජාතෙ ව පණ්ඩිතං"

යි මහාසාර ජාතකය වදාළ සේක.

න තං දළහං ඒ බන්ධනය ස්ථිර එකකැයි නො කියති, යදායසං 'යං අයසා කතං' (යමක් යකඩින් කරන ලද ද) සාර්ථකාරණා දැඩි ඇල්මෙන් ඇළුණු, සාරත්වයෙන් ඇළුණු හෝ, හරය මෙය යි සිතමින් ඇළුණු යන අරුතයි. අපෙක්ඛා අපේක්ෂාව, තෘෂ්ණාව ආහු කියත්. ඔහාචිතං සතර අපායෙහි ඇඳ දමන සිථිල යකඩ ආදී බැඳුමින් මෙන් නොව ඉරියව්

නවත්වා සිටී, ඒ බැඳුමෙන් බැඳුනාහු අන් දේශයකට හෝ සයුරෙන් එපිටට ද යක් ම ය. දුප්ඵලඤ්චං ලෝකොත්තර ඥානයෙන් හැර මිදීමට නො හැක්කේ යි.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

ප්‍රථම වර්ගය යි

3.2.1.

දෙවන වර්ගයෙහි පළමු වැන්නේ - පුබ්බාරාමෙ මිගාරමාතුපාසාදෙ පුර්වාරාමය යි හැඳින්වෙන විහාරයෙහි - මිගාර මාතුගේ ප්‍රාසාදයෙහි, එහි අනුපුර්ව කථාව මෙසේ ය:

අතීතයෙහි කල්ප ලක්ෂයකට පෙර එක් උපාසිකාවක් පදුමුත්තර බුදුන් වහන්සේට ආරාධනය කොට බුදුන් ප්‍රමුඛ ලක්ෂයක් මහ සගනට දන් දී ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පාමුල හිද අනාගතයෙහි ඔබ වහන්සේ හා සමාන බුදුන් වහන්සේ නමකගේ අග්‍ර උපස්ථායිකාවක වන්නෙමි" යි ප්‍රාර්ථනාවක් කළා ය. ඇය කල්පලක්ෂයක් දෙව් ලොවෙහින් මිනිස් ලොවෙහින් සැරිසරා අපගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ කාලයෙහි හද්දිය නුවර මෙණ්ඩකපුත්‍ර ධනඤ්ජය සිටාණන්ගේ ගෘහයෙහි සුමනා දේවියගේ කුසෙහි පිළිසිඳ ගත්තා ය. උපන් කල්හි ඇයට විසාඛා යන නම තැබුණ. ඇය යම් දිනෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හද්දිය නගරයට වැඩි සේක් ද, එදින පන්සියයක් දුරියන් සමග බුදුන් වහන්සේට පෙර ගමන් කළා ප්‍රථම දර්ශනයෙහි දී ම සෝවාන් බවට පත් වූවා ය. පසු කලෙක සැවැත් නුවර මිගාර සිටු පුත් පුණ්ණවර්ධන කුමාරයාගේ නිවසට ගියා ය. එහි දී මිගාර සිටුවරයා ඇය මව් තනතුරේ තැබුවේ ය. එහෙයින් ඇය 'මිගාර මාතා' යි කියනු ලැබේ. ඇ විසින් කරවන ලද ප්‍රාසාදයෙහි.

බහිචාරකොට්ඨකෙ ප්‍රාසාද දොර කොටුවට පිටත; (බිහි දොර); විහාර දොරටු කොටුවේ නො වේ, ඒ ප්‍රාසාදය ලෝභ ප්‍රාසාදය මෙන් හාත්පස දොරටු කොටු සතරකින් සමන්විත ප්‍රාකාරයකින් වට කරනු ලැබුවකි. ඒවායින් නැගෙනහිර දොරටු කොටුවෙන් බැහැර ප්‍රාසාද ඡායාවෙහි පෙරදිගට මුහුණ ලා පනවන ලද උතුම් බුද්ධාසනයෙහි වැඩ සිටින සේක.

පරුළුකච්ඡන්ධලොමා පරුළුහ (වැඩුණු) කච්ඡා (කිහිලි), පරුළුහ නධා (නිය) පරුළුහ ලොමා (රෝම) ඇති, කිහිලි ආදියෙහි දිග රෝම දිග නිය ද ඇති යනු අර්ථ වේ. බාවිවිධං විවිධධාරිං - නානාප්‍රකාර වූ පැවිදි පිරිකර බඩු; අවිදුරෙ අතිකමනි නුදුරු මහින් නගරයට ඇතුළු වෙත්, රාජාභං භනෙන "ස්වාමිනි, මම (පසේනදී) කොසොල් රජ වෙමි, මාගේ නම ඔබ වහන්සේලා දැන ගනිත්වා" යි. කුමක් නිසා රජකුමා ලෝකයෙහි අග්‍ර පුද්ගලයන් වහන්සේ සමීපයෙහි සිටිමින් මේ ආකාර වූ නග්න වස්තු නිශ්‍රිත වුවනට ඇදිලි බදී ද? සංග්‍රහ කරනු පිණිස ය, ඔහුට මෙසේ සිතිණි, ඉදින් මම ඔවුනට මෙ වැන්නක් වත් නො කරන්නෙමි නම්, "අපි අඹු දරුවන් හැර දමා මොවුන් වෙනුවෙන් කටුක අහර ගැනීමි දුක් සහිත නිදා ගැනීමි ආදිය කරමු. මෙතෙමේ අපට ඇදිලි බැදීමි පමණ වත් නො කරති" යි තමන් විසින් දක්නා ලද අසන ලද දේ සඟවා ගනිමින් කථා නො කරනු ඇත, මෙසේ කළ විට නො සඟවා කථා කරනු ඇත. එහෙයින් මෙසේ කළේ ය. තව ද බුදුන් වහන්සේගේ අදහස දනුගනු පිසි ව ද එසේ කළේ ය. කාසිකච්ඡන්ධං සිතිදු සදුන්, මාලාගන්ධවිලෙපනං වර්ණ ගැන්වීම සදහා මාලා ද, සුවදවත් භාවය පිණිස ගන්ධ ද වර්ණ ගන්ධ පිණිස විලේපන ද දරන; සංචාසෙන එකට විසීමෙන්, සීලං වෙදිතඛං මොහු සුසිල්වතෙකු හෝ දුසිල්වතෙකු දැයි එක් ව වාසය කරන්නෙකු විසින් ළඟට පැමිණෙන්නෙකු විසින් දැන යුත්තේ ය. තඤ්ච බො දීසෙන අඤ්ඤා න ඉන්ධරං ඒ ශීලය ද දීර්ඝ කාලයකින් දැන යුත්තේ ය, ටික කලකින් නො වේ. දින දෙක කුනකින් සංයත ආකාරය ද සංවරණය කරන ලද ඉන්ද්‍රිය ස්වභාවය ද දක්නට නො හැක්කේ ය. මනසි කරොතා "මොහුගේ ශීලය අල්ලා ගන්නෙමි" යි මෙනෙහි කරන්නෙකුට මනා ලෙස නිරීක්ෂණය කිරීමෙන් ම දැනගැන්මට හැකකේ ය; සුඵවෙන් නො වේ. පඤ්ඤාවතා - එය ද ප්‍රඥාවන්ත පණ්ඩිතයන් විසින් ම ය; බාලයා සිත යොදවන්නේ මුත් දැනගැන්මට නො හැක්කේ වෙයි.

සංවොහාරෙන කථනයෙන්;

"යොහි කොච් මනුසොසු වොහාරං උපජීවති
එවං වාසෙධං ජානාහි වාණිජො සො න බ්‍රාහ්මණො"

(මනුෂ්‍යයන් අතර යම් කිසිවෙක් කථනයෙන් ජීවත් වෙයි ද, වාසෙටියය, මෙසේ දක්නෙහි ය; ඔහු වෙළෙන්දෙකි, බ්‍රාහ්මණයෙක් නො වේ.)

මෙහි ව්‍යවහාරය 'වොහාරො' නම්, "ව්‍යාහාරො අරියවොහාරො ව්‍යාහාරො අනරියවොහාරො" (ආර්ය වෝහාර සතරකි, අනරිය වෝහාර සතරකි) මෙහි චේතනා ය, "සංඛා සමඤ්ඤා පඤ්ඤාත්ති වෝහාරො" (සංඛ්‍යා, සමඤ්ඤා, ප්‍රඥප්ති, ව්‍යවහාර) යනු මෙහි ප්‍රඥප්ති ය; "වොහාර මජ්ඣන්ත සො වොහරෙය්‍යා" (ව්‍යවහාර මාත්‍රයෙන් හේ ව්‍යවහාර කරයි) මෙහි කථා ව්‍යවහාරය යි. මෙහි ද එය ම අදහස් කෙරේ. ඇතැම් කෙනෙකුගේ ඉදිරිපිට කෙරෙන කථා අනභිමුඛයේ කෙරෙන කථාව හා සම නො වේ. අනභිමුඛ කථාව සම්මුඛ කථාව හා (නො සම ය), මුලින් කරන කථාව පසු ව කෙරෙන කථාව සමග ද, පසු ව කෙරෙන කථාව මුලින් කෙරෙන කථාව සමග ද [නො සම වේ.] කථා කිරීමෙන් ම මේ පුද්ගලයා අපිරිසිදු යයි දැන ගැන්මට හැක්කේ ය. පිරිසුදු සිල් ඇත්තනුගේ පූර්වය පස්විමය සමගත් පස්විමය පූර්වය සමගත් සම වේ. එසේ සම්මුඛ ව කරන ලද කථාව අසම්මුඛ ව කරන ලද කථාව සමගත් අසම්මුඛ ව කරන ලද කථාව සම්මුඛ ව කරන ලද කථාව සමගත් [සම වේ.] එහෙයින් කථා කිරීමෙන් පිරිසිදු බව දැන ගැනීමට හැකි යයි ප්‍රකාශ කරමින් මෙසේ පැවසූ සේක.

ථාමො ඥාන ශක්තිය, යමෙකුට ඥාන ශක්තිය නැද්ද හේ හටගත් උපද්‍රව්වල දී ගත යුතු දේ ග්‍රහණය කිරීම, කළ යුතු කාර්යය නො දන්නේ දොරක් නො මැකි ගෙයකට ඇතුළු වුවකු මෙන් හැසිරෙයි. එහෙයින් කී ය. "මහරජ, ආපදාවන්හි දී ශක්තිය දැන යුත්තේ ය."

සාකච්ඡාය සාකච්ඡාවෙන්, මෝඛියාගේ කථාව ජලයෙහි පන්දුව මෙන් උඩ පතී. ප්‍රඥාවන්ත කථා කරන්නාගේ ප්‍රතිභානාය (අවබෝධය) අනතුරු රහිත වේ. ජලය කැළතීමෙන් ම මත්සායා කුඩා ද මහත් දැයි දැනගනු ලැබේ.

ඔවරකා පුවත් විමසා බලන්නාහු, සොරු පවත මුදුනෙන් යද්දී වුව ද විමසා බලමින් ම සිටිත්, ඔවරිණා 'අවවරිණා' විමසා; ඒ ඒ පුවත් දැන යන අර්ථ යි. රජෝජලං රජස් ද දලි ද.

වණණරූපෙන වර්ණ (රූප) සටහනින් ඉතාර දසසනෙන සුඵ දසුනකින්, වියඤ්ජනෙන පිරිකර බඩුවලින් පතිරූපකො මනිකංකුණඩලොව ස්වර්ණප්‍රතිරූපක (රත්වලට සමාන වන ලෙස තැනූ) මැටි කොඩොල් මෙන්, ලොහඩඹ්මාසො අඩ මස්සක් (කුඩා තඹ කාසියක්).

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

3.2.2.

දෙවැන්නේ - රූප යනු නිල පීත ආදී ප්‍රභේද වූ රූපාරම්මණ ය. කාමානං අභං මෙය කාමයන් අතුරින් උත්තම ය ශ්‍රේෂ්ඨ ය යි රූප ගරුකයා (රූප ගරු කරන්නා) කී ය. ඉතිරි ඒවා ගැන ද මේ න්‍යාය ම ය. යතො යම් දවසක.

මනාපපරියක්‍ෂං මනාපය ඵලයක් වූ, මනාප කෙළවර කොට ඇති; මනාප දෙකකි: පුද්ගල මනාපය සම්මුති මනාපය (යනුවෙනි), පුද්ගල මනාපය නම් යමක් එක් පුද්ගලයෙකුට ඉෂ්ට වේ ද, කාන්ත වේ ද, එය අන්‍යයෙකුට අනිෂ්ට අකාන්ත වේ. ප්‍රත්‍යන්ත වාසිනට ගැඩවිලා පවා ඉෂ්ට (ප්‍රිය) ය, කාන්ත ය, මනාප ය; මධ්‍යම දේශවාසීන්ට අතිශයින් පිළිකුල් ය. ඔවුන්ට ද මොහර මස් ආදිය ඉෂ්ට (ප්‍රිය) වේ. අන්‍යයන්ට ඒවා අතිශයින් පිළිකුල් ය. මෙය පුද්ගල මනාපය යි. අනික සම්මුති මනාපය යි. ඉෂ්ට අනිෂ්ට ආරම්මණය නම් ලොවෙහි කොටස් කර ඇත්තේ නො වේ. බෙදා වෙන් කොට දැක්විය යුතු ය. එසේ කොටස් කරන්නා විසින් ද අති ඵෙශ්වරිය වූවන් - මහාසම්මත මහාසුද්ධස්සන ධර්මාශෝක ආදීන් - වශයෙන් නො බෙදා දැක්විය යුතු ය. ඔවුන්ට දෙවියන්ට හා සමාන වූ හෝ අමනාප ආරම්මණයන් හට ගනී. ආහාර පාන දුර්ලභ වූ බෙහෙවින් ම දුප්පත් වූවන්ගේ (මනාප) වශයෙන් ද නො බෙදිය යුතු ය. ඔවුන්ගේ (මනාපය අනුව) නිවුඩු හාලේ බත්තුළු පවා කුණු රස වුව ද අතිමධුර, අමෘතය හා සමාන වේ. මධ්‍යම තත්ත්වයේ වූවන්ගේ - ගණන් තබන්නන්, මහාමාත්‍යයන්, සිටු පවුලට අයත් වූවන් හා වෙළෙන්දන් ආදීන්ගේ - සමහර කාලවල හොඳටත් සමහර කාලවල තරකටත් (මනාපය) ලබන්නන් හැටියට වර්ග කළ යුතු ය. ඒ ආරම්මණය ජවන වශයෙන් වෙන් කිරීමට නො හැක්කේ ය. ජවන ඉෂ්ටයෙහින් ඇලෙයි, අනිෂ්ටයෙහින් (ඇලෙයි) ඉෂ්ටයෙහින් දූෂ්‍ය වෙයි, අනිෂ්ටයෙහින් (දූෂ්‍ය වෙයි). ඒකාන්ත වශයෙන් විපාක සිත ඉටුඅනිටු බව පිරිසිද්දී. මිථ්‍යා දෘෂ්ටිකයෝ බුදුන් වහන්සේ හෝ සංඝයා හෝ මහාවේනිය ආදී ප්‍රණීත ආරම්මණයන් හෝ දක ඇස් වසා ගනිති, දොම්නසට පත් වෙති, ධර්ම බබද අසා කන් වසා ගනිති. එතෙකුදු වුවත් ඔවුන්ගේ වක්‍ර විඤ්ඤාණ - සෝත විඤ්ඤාණ කුසලවිපාක සහිත වූයේ ම වේ. අසුචි අනුභව කරන ඌරෝ අසුචි ගඳ ආඝ්‍රාණය කොට "කෑමට (යමක්) ලබන්නෙමු"යි සොම්නස් වූවෝ වෙත්. එතෙකුදු වුවත් අසුචි දර්ශනයෙහි දී ඔවුන්ගේ වක්‍ර විඤ්ඤාණයන්, ගඳ ආඝ්‍රාණය කිරීමේ දී ඝාණ විඤ්ඤාණයන්, රස විචීමේ දී ජීවිහා විඤ්ඤාණයන් අකුසල විපාක ම වේ. භාග්‍යවතුන්

වහන්සේ පුද්ගල මනාපතාව අදහස් කොට තේ'ව මහාරාජ රූපා ආදිය පැවසූ සේක.

වන්දනාබලිකො මෙය ඒ උච්ඡුචාගේ නම ය. පටිභාති මං භගවා භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මට එක කාරණයක් මතු වේ; වැටහේ. රජවරුන් පැළඳි මිණි කොඩොලින් සජ්ජිත ව සුරා පාන භූමියෙහි සිටීමේ හේතුවෙන් ම මහත් වූ රාජානුභාවයෙන් - ශ්‍රේෂ්ඨ ම ඵෙශ්වරිය විභවයෙන්-යුතු ව පැමිණියේ වුව ද, බුදුන් වහන්සේ සම්පයෙහි සිටි වේලාවේ පටන්, දහවල් කාලයෙහි වූ පහන් මෙන්, දියෙන් පෙහවූ අඟුරු මෙන්, සුර්යයා නැගෙන විට කදෝපැණියන් මෙන් නැසුනා වූ ප්‍රභාව නැසුණා වූ ශෝභාව ඇති කල්හි ඒ තථාගතයන් වහන්සේ සිය ගුණයෙන් දහස් ගුණයෙන් බබළමින් සිටිනු දැක "භවත්ති, බුදුන් වහන්සේලා නම් ශ්‍රේෂ්ඨ ය" යන අදහසක් ඔහුට ඇති විය. එහෙයින් මෙසේ කී ය.

කොකනදං මෙය පද්මයට (පියුමට) සමානාර්ථ වචනයකි. පානො අඵයම ම සියා වන්නේ ද? අවිතගන්ධං 'අවිතගන්ධ' (පහ නො වූ සුවඳ) අඛගිරසං සම්මා සම්බුදුන් වන්සේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සිරුරෙන් රශ්මි පිට වේ, එහෙයින් 'අංගීරසො' යි කියනු ලැබේ. "යම් සේ කෝකනද (පද්ම) සංඛ්‍යාත වූ පියුම අඵයම ම පිපුනේ පහ නො වූ සුවඳ ඇත්තේ වේ ද, එසේ ම අහසෙහි දිළිසෙන සුර්යයා මෙන් විරාජමාන වන අංගීරස වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බලනු" යන මෙය එහි සංක්ෂේප අර්ථය යි.

භගවන්තං අවජාදෙසි භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දුන්නේ ය යන අරුත යි' ලෝක ව්‍යවහාරයෙන් මෙහි මෙබඳු වචනයක් වේ. ඒ උපාසක තෙමේ "මොවුහු තථාගතයන් වහන්සේගේ ගුණ පිළිබඳ ව පැහැදී මට උතුරු සඵ පහක් දෙති. මම ද ඒවා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ම දෙමි'යි සිතා දුන්නේ ය.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

3.2.3.

තුන් වැන්නේ - දොණපාකසුදං (දෝණයක් (තිඹක) පිසූ බත ව්‍යඤ්ජන), හාල් තිඹක පිසූ බත හා තදුපිය (එපමණ) සුපවායඤ්ජන ද බුද්ධි යන අරුත ය. භුක්ඛාපී මූලින් බත් මත නැති කොට මොහොතක්

විවේක ගෙන බුදුන් වහන්සේට උවදාන් කිරීමට යයි. ඒ දිනයේ ආභාර ගනිමින් ම බුදුන් වහන්සේ සිහි කොට අත් සෝදා ම ගියේ ය. මහඤ්ඤාසී (එසේ) යන ඔහුට බලවත් ආභාර පීඩාවක් ඇති විය. එහෙයින් ඉතා තදින් ආශ්වාස කිරීම් කරයි. (තදින් හුස්ම ගනී.) ඔහුගේ සිරුරෙන් ඩාබ්දු ද මුදයි. (වැගිරේ.) ඔහු දෙපස සිට තල් වැටී දෙකකින් පවත් සලකී. බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි වූ ගෞරවයෙන් හොච්චම උත්සාහ නො කරයි. මේ අරභයා "මහඤ්ඤාසී" යි කියන ලදී.

ඉමං ගාථං අභාසී "රජතුමා අහර ගැනීමෙහි පමණ දැනීම නැති හෙයින් වෙහෙස විඳියි. දැන් ඔහුට සුව පහසුව සලසන්නෙමි" යි සිතා (මෙසේ) පැවසූ සේක. මනුෂ්‍ය සත්ත්වයාගේ.

කහාපණසතං උදය කෑමෙහි දී පනහක් ද, හවස කෑමෙහි දී පනහක් ද යි මෙසේ කභවණු සියයක්, පරියාපුණිත්වා රජු සමග මදක් ගොස් "මහරජ, මේ මංගල කඩුව කඩුරුන් හට දෙමී ද" "අසුවලාට දෙව" හේ ඒ කඩුව අනිකෙකුට දී බුදුන් වහන්සේ සම්පයට පැමිණ වැද සිට ගෙන ම "හවත් ගෞතමයනි, ගාථාව වදාරනු මැනවි" යි කියා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වදාළ ගාථාව ඉගෙන ගෙන යන අරුත යි.

භ්‍යකාහිභාරෙ සුදං භාසති (බත් වළදන කල්හි කියයි) කෙසේ කියයි ද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උගැන්වූ ආකාරයට ම; භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට මෙසේ උපදෙස් දුන්නේ ය. "මානවකය, මේ ගාථාව නැව්ටුවෙකු මෙන් ගිය ගිය තැන නො කියව. රජතුමා අහර ගන්නා තැන සිට පළමු පිඬුවල දී නො කියා අවසන් පිඬුව ගන්නා කල්හි ම කියනු මැනවි. රජතුමා එය අසා ම බත් පිඬු ඉවත දමන්නේ ය. ඉක්බිති රජතුමා අත් සේදූ කල පාත්‍රය ඉවත් කර බත් තුළ ගණන් කර එපමණ ව්‍යංජන දන පසු දිනයේ එපමණ සහල් ඉවත් කළ යුතු ය. උදය වේලෙහි කියා සවස් වේලෙහි ද කියන්නෙහි ය" යි. හේ මැනවි යි පිළිවදන් දී ඒ දිනයේ රජතුමා පාතරාසය (උදේ වේල) අනුභව කොට ම සිටි බැවින් හවස් වේලෙහි දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උපදෙස් දුන් පරිදි ගාථාව කී ය. රජතුමා බුදුන්ගේ වචනය සිහි කර බත් පිඬු භාජනයෙහි ම හෙළී ය. රජතුමා විසින් අත් සේදූ කල්හි භාජනය ඉවත් කොට බත් තුළ ගණන් කොට එපමණ ව්‍යංජන දැන ඊ ළග දිනයේ එපමණ බත් ඉවත් කළහ. නාළිකොදනපරමතාය සණ්ඨාසී (සහල් නැලියක බත් වැඩිම අහර කොට ඇති බැවිනි පිහිටියේ ය.) ඒ මානවකයා දිනපතා තරාගතයන් වහන්සේ

සම්පයට යයි. බුදුන් වහන්සේගේ විශ්වාසවන්තයෙක් විය. ඉක්බිති එක් දිනක් ඔහුගෙන් විමසූ සේක. "රජතුමා කොපමණ බුද්ධිය ද?" හේ "නැළියක බක්" යි කී ය. "එපමණ වටින්නේ ය, පිරිමියකුට ප්‍රමාණවත් කොටසකි එය. මෙතැන් පටන් ගාථාව නො කියනු"යි. මෙසේ රජතුමා එහි ම (එපමණෙහි ම) පිහිටියේ ය.

දිට්ඨමිකෙන වෙච අපෙඨන සමුරායිකෙන ච මැනවින් නැනුණු සිරුරක් ඇති බැවින් මොලොව දී ම එල සහිත වූයේ නම්. ශීලය පරලොව අභිවෘද්ධිය ඇත්තේ ය; ආහාර ගැනීමෙහි පමණ දැනීම ශීලාංගයක් නම් වේ.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

3.2.4

සිවු වැන්නේ - වෙදෙහිපුතෙකා 'වෙදෙහි' යනු 'පණ්ඩිත' යන්නට සමාන වචනයකි. පණ්ඩිත ස්ත්‍රියගේ පුතා යන අර්ථය යි. වතුරඩිහිනිං ඇත් - අස් - රිය - පා බල සංඛ්‍යාත වූ සතර අංගයන්ගෙන් සමන්විත වූ, සන්නයහිත්වා හම්පටියෙන් තද කොට බැඳීම ආදියෙන් සන්නද්ධ කරවා, සඛ්‍යාමෙසුං යුද්ධ කළහ; කුමන කරුණකින් ද? මහා කෝසල රජතුමා විසින් බිම්බිසාරට දියණිය පාවා දෙමින් රාජ්‍යයන් දෙක අතර ලක්ෂයක් තැන් වූ කාසි ග්‍රාමය දියණියට දෙන ලදී. අජාතසත්තු විසින් පියා මරවන ලද කල්හි ඔහුගේ මව රජතුමාගේ වියෝග ශෝකයෙන් නොබෝ කලකින් මළා ය. ඉන් පසු පසේනදී කොසොල් රජතුමා "අජාතසත්තු විසින් මව්පියෝ මරවන ලදහ. මගේ පියා සන්නක ගම" යි එය ලබා ගනු පිණිස දබර කරයි. අජාතසත්තු ද "මගේ පියා සන්නක ය" යි ඒ ගම (තබා ගනු) පිණිස (දබර කරයි). මාමා බැණා දෙදෙනා ම යුද කළහ.

පාපී දේවදත්ත ආදීහු ඔහුගේ මිත්‍රයෝ යි - පාපමිත්තො; ඔවුහු ම මොහුගේ සහායකයෝ ය - පාපසහායො, ඔවුන් කෙරෙහි ම මොහුගේ සිත නැඹුරු විය, අතිශයින් වක් වී ය යි - පාපසමුවඩොකා; පසේනදී හට සැරිසුන් තෙරුන් ආදීන්ගේ කලාශ්‍රී මිත්‍රත්වය දත යුත්තේ ය.

දුක්ඛං සෙති දිනනු ලැබූ ඇතුන් ආදීන් ගැන තැවෙන්නේ දුක් සේ නිදරන්නේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යළිත් ඔහුගේ ජයග්‍රහණ හේතුව

දැක ජයං වෙරං පසවති යි වදාළහ. දිනන තැනැත්තේ වෙරය උපදවයි. වෙරේ පුද්ගලයන් ද ලබයි.

සතර වැනි සූත්‍රය යි.

3.2.5.

පස් වැන්නේ - අඤ්ඤාසාසි පරාජයෙහි දී ගැරහීමට පත් වූයේ, "ආරාමයට ගොස් හික්මුන්ගේ කථා සල්ලාපය අසව" යි රාත්‍රී භාගයෙහි දී බුද්ධරක්ඛිත නම් මහලු විශේ පැවිදි වූවකු විසින් මහලු ව පැවිදි වූ ධම්මරක්ඛිත හට ඉදින් රජතුමා මේ මේ උපාය යොදා යන්නේ නම් යළි ජය ගන්නේ යයි කියන ලද ජය කාරණය අසා 'අභිඋයාසි' විරුද්ධ ව ඉදිරියට ගියේ ය.

යාවසස උපකප්පති 'යාව තසස උපකප්පති' යම් තාක් ඔහුට හැකි වේ ද, දරාගත හැකි වේ ද, යදා වඤ්ඤාක යදා අඤ්ඤාක (යම් විටෙක අන්‍යයෝ), විලුමසනි ඔහු තසා සිටි ඒ පුද්ගලයා නසත්, විලුප්පති තසනු ලැබේ. යානඤ්ඤි මඤ්ඤති කාරණය (හේතුව) සිතයි; යදා යම් කලක, ජෙතාරං ලහනෙ ජයං ජයගන්නා පුද්ගලයා පසුව (වෙනත්) දිනන්නකු ද ලබයි. රොසෙතාරං ගැටෙන්නෙකු, රොසකො ගැටෙන්නා, කම්මවිවට්ඨෙන කර්ම පරිණාමයෙන්, ඒ විලුම්පන කර්මයේ (නැසීම් ක්‍රියාවේ) විපාක දීමෙන්, සො විලුකො විලුප්පති ඒ තසන තැනැත්තා (ද) තසනු ලැබේ. (නැසීමට භාජනය වේ.)

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

3.2.6.

සය වැන්නේ - උපසංඛම් මල්ලිකා දේවියගේ ගැබ් පිහිටි කාලයෙහි තිඹිරි ගෙය පෝෂණය කොට ආරක්ෂාව දී පැමිණියේ ය. අනන්‍යමනො අහොසි දිළිඳු පවුලක (උපන්) දියණියට මව්සිත් මහත් සැප සම්පත් දෙන ලදී. ඉදින් පුතකු ලබන්නේ ද මහත් වූ සත්කාර ලබන්නේ ය. දැන් එය ගිළිහිණි යි නො සතුටු සිත් ඇත්තේ විය.

සෙය්‍යා අනුවණ වූ අද ගොලු පුත්‍රයාට වඩා එක් ස්ත්‍රියක් ම ශ්‍රේෂ්ඨ ය. පොස පෝෂණය කරනු මැනවි. ජනාධිප ජනයාගේ අධිපති වූ

රජකුමා අමතයි, සසුදෙව නැදිමයිලන් දෙවි කොට ඇති, දිසමනි දිසාවට ජොෂ්ඨ වූ (අධිපති වූ) තාදිසා සුභගියා එබඳු මහා භාගයෙන් යුත්.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

3.2.7.

සත් වැන්නෙහි - සමධිගයා අත්පත් කොට ගෙන, ලබාගෙන යන අරුත යි. අප්පමාදො සමිපාදක අප්‍රමාදය, සමොධානං 'සමචධානං' - ඒකරාශී කිරීම, එවමෙව බො ඇත් පාදය මෙනි, සමිපාදක අප්‍රමාදය. අන් පා සටහන් බඳු ය, අනිකුත් චතුභුමක කුලල ධර්ම. ඒවා-අනිකුත් පාද-ඇත් පාදයෙහි (ඇතුළු කළ හැකිවා) මෙන් අප්‍රමාදයෙහි සමෝධානයට (අන්තර්ගත වීමට) පත්වෙයි. අප්‍රමාදයෙහි ඇතුළට වැටේ. හස්ති පාදය අත් පාද අතර අග්‍ර - ශ්‍රේෂ්ඨ - වන්නේ යම් සේ ද එසේ ම අප්‍රමාදය ද අත් ධර්ම අතර (අග්‍රය යි ශ්‍රේෂ්ඨ ය යි දක්වයි). මහාර්ඝ වූ ලෝකෝත්තර ධර්මයන්ගේ විශේෂ අත්පත් කර ගැනීම් අර්ථයෙන් ලෝකික දේ වූයේ වුව ද අග්‍ර ම වෙයි. අප්පමාදං පසංසන්ති ආයුෂ ආදිය පතන්නා විසින් අප්‍රමාදය ම (ප්‍රගුණ) කළ යුතු යයි අප්‍රමාදය ම ප්‍රශංසා කරති. යම් හෙයකින් පුණ්‍යක්‍රියාවල දක්ෂ වූවෝ අප්‍රමාදයට ප්‍රශංසා කරත් ද එහිසා ම ආයු ආදිය පතන්නහු විසින් අප්‍රමාදය ම (ප්‍රගුණ) කළ යුතු ය යනු අර්ථ යි. අක්ඛාතිසමයා පරමාර්ථය අත්පත් කර ගැනීමෙන්.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

3.2.8.

අට වැන්නෙහි - සො ච බො කල්‍යාණමිත්තස්ස මේ ධර්මය කල්‍යාණ මිත්‍රයාට ම 'ස්චාක්ඛාත' වේ. න පාපමිත්තස්ස (පාප මිත්‍රයාට නො වේ) ධර්මය සියලු ම දෙනා හට මැනවින් දේශනා කරන ලද්දේ නමුදු අසන්නා වූ අදහන්නා වූ කල්‍යාණ මිත්‍රයාට වළදන අයට බෙහෙවන් මෙන් අර්ථය සපුරා ලයි. අන් අයට නො වේ. එහෙයින් මෙය කියන ලදී. ධම්මො මෙහි දේශනා ධර්මය දත යුතු ය.

උපඛිම්ඵදං තෙරුන් වහන්සේ රහසිගත ව සිතී ය: මේ ශ්‍රමණ ධර්මය නම් ඔවා දෙන අනුශාසනා කරන කල්‍යාණ මිත්‍රයකු ඇති කල,

තම තමා සතු විරියයෙහි පිහිටන කෙනෙකුට සම්පාදනය වේ. අඩක් කලාණ මිත්‍රත්වයෙන් වේ. අඩක් තම තමාට අයත් විරියයෙනි. ඉක්බිති උන්වහන්සේට (මෙසේ) සිතීණි: "මම සීමිත ඥානයෙහි පිහිටියෙමි, අසීමිත ව සිතීමට නො හැක්කෙමි වෙමි. යම්; බුදුන් වහන්සේ විමසා නිසැක වූයේ වන්නෙමි. එහෙයින් බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ මෙසේ කී ය: බ්‍රහ්මචරියසස ආර්යමාර්ගයට, යදිදං කලාණමිත්‍රතා ඒ යමක් කලාණ මිත්‍රතාව නම් වේ ද, එය අඩකි. එයින් අඩක් පැමිණෙයි යන අර්ථය යි. මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ විසින් අඩ අඩකින් සම්මාදිට්ඨි ආදිය කලාණ මිත්‍රත්වයෙන් පැමිණේ. අඩ අඩක් තමාට අයත් පුරුෂ කාර්යයන් කිරීම මගින් පැමිණෙනැයි කියන ලදී. එතෙකුදු වුවත්, තෙරුන්ගේ මනෝ රථය මෙය යි. යම් සේ බොහෝ දෙනෙකු විසින් ශිලාස්තම්භ (ගල්කණු) ඔසවා තැබූ කල්හි මෙපමණ තැනකට අසුවලා විසින් උසුලන ලදී, මෙපමණ අසුවලා විසින්දැයි වෙන් කොට දැක්වීමක් නැත්තේ ය; යම් සේ මව්පියන් නිසා දරුවන් උපන් කල මෙපමණක් මවගෙන් උපණ, මෙපමණක් පියාගෙන් යයි වෙන් කිරීමක් නැද්ද, එසේ ම මෙහි ද අවිනිබොහග (වෙන් කොට නො දක්වන) ධර්මය වේ. එය, සම්මා දිට්ඨි ආදියේ මෙපමණක් කලාණ මිත්‍රත්වයෙන් උපණ, මෙපමණක් එක් එක් තැනැත්තාට අයත් විරියය මගින් යයි ලැබීමට නො හැක. කලාණ මිත්‍රතාවෙන් අඩක් ලබයි යන තෙරුන්ගේ මතය හේතුවෙන් 'උපඩ්ඨ' නම ඇති විණි. කලාණ මිත්‍රතාව යන මෙය ද 'පුබ්බිභාග පටිලාභංගං' (පූර්ව භාග ප්‍රතිලාභ අංගය) නමැයි ගන්නා ලදී. අර්ථ වශයෙන් කලාණ මිත්‍රත්වය නිසා ලද ශීල - සමාධි - විදර්ශනා වශයෙන් ස්කන්ධ සතර ය; සංස්කාර ස්කන්ධය යි ද කියත් ම ය.

මා හෙවං ආනන්ද, ආනන්දය, එසේ නො කියන්න. ඔබ බහුශ්‍රැතයෙකි, සේඛ ප්‍රතිසම්භිදාවට පත් ව සිටින්නේ ය. වර අටක් ඉල්ලා ගෙන මට උවටැන් කරන්නෙහි ය. ආශ්චර්ය අද්භූත ධර්ම හතරකින් යුක්ත ය. එබන්දකුට මෙසේ කීම නො වටී. සකලමෙව හිදං ආනන්ද බ්‍රහ්මචරියං යදිදං කලාණමිත්‍රතා මෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සතර මග, සතර එල ත්‍රිවිද්‍යා ඡඩ්ආහිඥා යන මේ සියල්ල ම කලාණ මිත්‍රත්වය මුල් කොට ඇත්තේ ම ය යන්න අරභයා වදාළහ. දැන් වාග් හේදයෙන් එය ම ප්‍රකාශ කරන්නාහු කලාණමිත්‍රතාසෙසානං යන ආදිය වදාළ සේක. එහි පාටිකඩ්ඨනි යනු අපේක්ෂා කළ යුතු, කැමති විය යුතු; අවශ්‍යයෙන් ම සිදුවේ ය යන අර්ථයි.

ඉබ යනු මේ සසුනෙහි; සමමා දිට්ඨිං භාවෙති යනාදියෙහි මුල් පද අටට පමණක් මේ කෙටි විස්තරය යි. යහපත් දර්ශනය ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ සමමාදිට්ඨි යි; යහපත් අභිනිරෝපනය (මනස නිසි සේ යෙදවීම තහවුරු කිරීම) ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ සමමාසංකප්පො; යහපත් පරිග්‍රහ (ග්‍රහණය කිරීම) ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ සමමාවාචා; යහපත් සමුධ්‍යාපනය (ඉපදවීම) ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ සමමාකම්මනා; යහපත් පිරිසිදු කරවීම ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ සමමා ආජ්චො; යහපත් උත්සාහය ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ සමමා වායාමො; යහපත් රැක බලා ගැනීම ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ සමමා සති; යහපත් ඒකාග්‍රතාව ලක්ෂණ කොට ඇත්තේ සමමා සමාධි. ඒවා අතර එක එකට කෘත්‍ය තුන බැගින් වේ. කෙසේද යත්; සමමා දිට්ඨිය වෙනත් ප්‍රතිවිරුද්ධ කෙලෙස් සමග මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය පහ කරයි; නිරෝධය අරමුණු කරයි. සම්ප්‍රයුක්ත ධර්මයන් ද දකියි. එය වසා දමන මෝහය විධිවංසනය කිරීම් වශයෙන්, නුමුළා බැව්නි. සමමා සංකප්ප ආදිය ද එසේ ම මිථ්‍යා සංකප්ප ආදිය ද බැහැර කරයි; නිවණ අරමුණු කරයි. මෙහි විශේෂයෙන් සමමා දිට්ඨි සහජාත (එක් ව උපන්) ධර්මයන් මැනවින් දක්වයි. සමමා සංකප්පය සහජාත ධර්මයන් අභිනිරෝපනය කරයි. සමමා වාචා මනා කොට පරිග්‍රහණය කරයි. සමමා කම්මන්තය මනා කොට සමුධ්‍යාපනය කරයි (හටගන්වයි). සමමා ආජ්ච මනා කොට පිරිසිදු කරවයි. සමමා වායාම මනා කොට උත්සාහ කරවයි. සමමා සතිය මනා කොට රැකවල් ලා තබයි; සමමා සමාධිය මනා කොට දවා ලයි. තව ද මේ සමමා දිට්ඨිය නම් පුළු භාගයෙහි විවිධ ක්ෂණයන් ද විවිධ අරමුණු ද සහිත වේ. මාර්ග කාලයෙහි ඒකක්ෂණ ද ඒකාරම්මණ ද වේ. කෘත්‍යය වශයෙන් සමමා දිට්ඨිය "දුකෙබ්ඤ්ඤාණං" ආදි වශයෙන් නම් සතරක් ලබයි. සමමා සංකප්ප ආදියත් පූර්ව භාගයෙහි නොයෙක් නොයෙක් ක්ෂණ නොයෙක් නොයෙක් අරමුණු සහිත වේ. මාර්ග කාලයෙහි ඒකක්ෂණ ඒකාරම්මණ වේ. ඒ අතර සමමා සංකප්ප, කෘත්‍ය වශයෙන් 'නෙක්ඛම්ම සංකප්ප' ආදී නාම තුනක් ලබයි. සමමා වාචා ආදිය විරති තුන ද වෙයි; චේතනා ද වෙයි. මාර්ගක්ෂණයෙහි දී විරතිය ම වේ. සමමා වායාම සමමා සති යන මෙය ද කෘත්‍ය වශයෙන් දෙකකි. සම්මඵපධාන සතිපට්ඨාන වශයෙන් නම් සතරක් ලබයි. සමමා සමාධිය වනාහි පුළු භාගයෙහි ද මාර්ගක්ෂණයෙහි ද සමමා සමාධිය ම වේ. මෙසේ සමමා දිට්ඨි ආදී ක්‍රමයට කියන ලද මුල් පද අටෙහි අර්ථ වර්ණනා දැන ගෙන, දැන් "භාවෙති විචේක නිස්සිංහං" ආදිය මෙසේ දැන යුතු ය.

භාවෙහි වඩයි; තමාගේ චිත්ත සන්තානයන්හි නැවත නැවත ජනිත කරයි, උපදවයි යන අර්ථ යි. විවෙකනිස්සිතං විචේකය ආශ්‍රය කොට ගත්; "විචේකය" නම් විචිත්තතා වෙන් ව පැවතීම යි. "විචිත්තතා" යන මෙය, තදඛත, විකඛමහන, සමුච්ඡේද, පටිපාසාදි, නිසාරණ වශයෙන් පස් වැදුරුමි. මෙසේ පස් වැදුරුමි 'විචේක' අතරෙහි විවෙක නිස්සිතං යනු තදඛත විවෙක නිශ්‍රිත සමුච්ඡේද විවෙක නිශ්‍රිත නිස්සරණ විවෙක නිශ්‍රිත ය. සමමා දිට්ඨිං භාවෙහි යන අර්ථය දත යුතු ය. යම් හෙයකින් ආර්ය මාර්ග භාවනාවෙහි අනුයුක්ත වූ යෝගී තෙම, විදර්ශනා මොහොතේ කෘත්‍ය වශයෙන් තදංග විචේක නිශ්‍රිත, අදහස් වශයෙන් නිස්සරණ විචේක නිශ්‍රිත, මාර්ග කාලයෙහි කෘත්‍ය වශයෙන් සමුච්ඡේද නිශ්‍රිත වූ ද, ආරම්භණ වශයෙන් නිස්සරණ විචේක නිශ්‍රිත වූ ද සමමා දිට්ඨිය වඩයි ද, විරාග නිශ්‍රිත ආදියෙහි ද මේ න්‍යාය ම ය. විරාගාදිය විචේකය සඳහා ම වෙයි. මෙහි වොසාග්ගය ද්විවිධ වේ. පරිච්චාග වොසාග්ගය පක්ඛන්දන වොසාග්ගය වශයෙනි. එහි පරිච්චාග වොසාග්ගය නම් විදර්ශනා ක්‍ෂණයෙහි දී තදංග වශයෙන් ද මාර්ග ක්‍ෂණයෙහි දී සමුච්ඡේද වශයෙන් ද ක්ලේශ ප්‍රභාණය යි. පක්ඛන්දන වොසාග්ගය නම් විදර්ශනා ක්‍ෂණයෙහි දී එයට නැඹුරු වූ බැවින් ද මාර්ග ක්‍ෂණයෙහි දී අරමුණු කර ගැනීමෙන් ද නිර්වාණ පක්ඛන්දනය යි. ඒ දෙක ම මෙහි ලොකික - ලෝකෝත්තර (ලෙස) මිශ්‍ර ව අර්ථ වර්ණනා ක්‍රමයෙහි ගැනීම වටී. එසේ ම ය. මේ සමමා දිට්ඨිය කියන ලද ආකාරයට කෙළෙස් දුරු කරයි. නිර්වාණය තුළට වදියි. වොසාග්ග පරිණාමිං මේ සියලු වචනයෙන් පිරිසිදු බවට නැඹුරු වෙමින් පවත්නා බවත්, නැඹුරු වූණු බවත් පරිපාකයට යමින් පවත්නා බවත්, පරිපාකයට ගිය බවක් කියන ලදී. මේ ආර්ය මාර්ග භාවනාවෙහි යුක්ත වූ හික්ෂුව, යම් සේ සමාසක් දෘෂ්ටිය කිලෙස පරිච්චාග වොස්සග්ගය පිණිසත්, නිබ්බාණ පක්ඛන්දන වොස්සග්ගය පිණිසත් 'පරි පච්චිකි' (මෝරන්තට වන්නේ ද), යම් සේ පරිපාකයට (පැසුණු බවට) ගියේ වේ ද, එසේ එය වඩන්නේ ය. සෙසු මාර්ගාංග ගැන ද මේ න්‍යාය ම ය. ආගමම ආරඛත සන්ධාය පටිච්ච, අරහයා, සඳහා, නිසා, ජාති ධම්මා උප්පත්ති ස්වභාවය ඇති; උත්පත්ති ප්‍රකෘතිය ඇති; තසමා යම් හෙයකින් සියලු ම ආර්යමාර්ග කලාණ මිත්‍රත්වය නිසා ලැබේ ද ඒ නිසා ය. හන්දා වෙන් කිරීමේ නිපාතයකි. අපාමාදං පසංසන්ති අප්‍රමාදය වර්ණනා කරත්, එහෙයින් අප්‍රමාද (ලෙස කටයුතු) කළ යුතු ය. අප්‍රමාදිසමයා අර්ථ ප්‍රතිලාභයෙන්.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

3.2.9

නව වැන්නෙහි - දිවාදිවසා දිවසා (දවසෙහි) දිවා; මද්දහන වේලාවේ යන අර්ථ යි. සාපතෙයාං ධනය යි. කො පන වාදො රූපියසා රත් - රිදි - තඹ ලෝ පරිභෝග භාජන ආදී වර්ග හා රිදි භාණ්ඩ ගැන කුමන වාද ද? මෙපමණකැයි ද කුමන පිරිසිදුම් කරා ද යන අර්ථ යි. කණාජකං නිවුඩු භාලේ බත බිලංගදුකියං කාඩි (හොද්ද) දෙවැනි කොට ඇති, සාණං භණින් තැනූ රෙද්ද තිපකඩවසනං කැබලි තුනක් දෙපොළකින් මසා කරන ලද වස්ත්‍රය යි.

අසපසුරිසො ළාමක පුරුෂයා යි. උදධගහිකං ආදියෙහි මතු මතු භූමිවල (ආත්මවල) පල දීම් වශයෙන් මතු උතුම් වන්නේ යි උදධගහිකා; ස්වර්ගයට හිතවත් ව එහි උත්පත්තිය ජනනය කරතියි - සොවගහිකා පහළ වූ ස්ථානවල සුඛ විපාක වන්නේ යි - සුඛවිපාකා; මනා අග්‍ර වූ දිව්‍ය වර්ණ ආදී වූ විශේෂයන්ගේ පහළ විම නිසා සගගසංවතනනිකා; මේ ආකාර දැකීණං දානය න පතිට්ඨපෙති (නො පිහිටුවයි) සාතොදකා මිහිරි දිය ඇති සෙනකා රළ බිඳුණු තැන ජලයෙහි සුදු බව නිසා සුදු වූ, සුපතිඪා සුන්දර වූ තොට ඇති, තං ජනො යම් ජලයකින් ඒ 'මධුර දිය' වේ ද ඒ ජලය ජනයා බඳුන් පුරවා නො ගෙන යන්නේ ම ය. න යථාපච්චයං කරෙයා ජලයෙන් කළ යුතු යම් යම් උදක කෘත්‍ය වේ ද ඒ ඒ කාර්යය නො කරන්නේ ය.

තදපෙයාමානං තං අපෙයාමානං (පානය නො කරනු ලබන) කිවචකරො ව හොති තමාගේ කර්මාන්ත කටයුතු කරන්නේ කුසල කර්ම කරන්නේ පරිභෝජනය කරයි, කර්මාන්තයෙහි යොදවයි. දන් ද දෙයි යනු අර්ථයි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

3.2.10

දස වැන්නේ - පිණ්ඩපානෙන පටිපාදෙසි පිණ්ඩපානය සමග යෙදවී ය. පිණ්ඩපානය දුන්නේ ය යන අර්ථ යි. පකාමි රාජ උපස්ථාන ආදී කිසියම් කටයුත්තක් නිසා ගියේ ය. පච්ඡා විපපටිසාරි අහොසි පසු ව විපිළිසර විය. හේ අනෙක් දිනවල ද ඒ පසේ බුදුන් දකියි. දීමට ඔහුට

සිතක් නො උපදියි. එදින පද්මාවති දේවියගේ තෙවැනි පුත් කගරසිඛී පසේබුදු හිමි ගන්ධමාදන පර්වතයෙහි එල සමාපත්ති සුවයෙන් කල් ගත කොට පෙරවරුවෙහි නැගිට අනෝතත්ත විලෙන් මුව දොවා මනෝසිලා තලයෙහි හිඳ බඳපටිය බැඳ පා-සිවුරු ගෙන අභිඥා පාදක වූ වතුර්ථධානතයට සම වැද සාද්ධියෙන් අහසට නැග නගර ද්වාරයට බැස සිවුර පොරවා පාත්‍රය රූගෙන නගර වාසීන්ගේ ගෙදොරවල දහසේ ගොඩවල් තබන්නාක් මෙන් මනහර ප්‍රාසාද ආදී අනුපිළිවෙලට සිටුවරයාගේ දොරකඩට වැඩි සේක. එදවස ද සිටුවරයා අළුසම ම නැගිට ප්‍රණීත භෝජන අනුභව කොට ගෙහි දොරකඩ අසුනක් පණවා ගෙන දත් අතර සෝදමින් සිටියේ වෙයි. හේ පසේබුදුන් දක, ඒ දිනයෙහි අළුසම ම අනුභව කොට සිටි බැවින් දාන චිත්තය උපදවා භාර්යාව කැඳවා "මේ ශ්‍රමණයාට පිණිඩපාතය දෙව'යි කියා පිටත් ව ගියේ ය. සිටුවරයාගේ බිරිඳ මෙසේ සිතුවා ය. මා විසින් මෙපමණ කලක් 'මොහුට දෙව'යි යන වචනයක් නො ඇසු විරු ය. අද දෙවත්තේ ද එසේ මෙසේ කෙනෙකුට නො වේ. රාග-දෝස-මෝහ පහ වූ, කෙළෙස් බැහැර ලු, බර බහා තැබූ පසේ බුදුවරයෙකුට දෙවයි. ඒ මේ දෙයක් නො දී ප්‍රණීත පිණිඩපාතයක් ම දෙන්නෙමි යි ගෙයින් නික්ම පසේබුදුවරයාණනට පසඟ පිහිටුවා වැඳ පාත්‍රය රූගෙන නිවස තුළ පැණ වූ අසුනක වඩා හිඳුවා සුපිරිසිදු වූ ඇල් භාලෙන් බත් තනා ඊට අනුරූප වූ ව්‍යාඤ්ජන සුප ද සකස් කර පාත්‍රය පුරවා පිටත සුගන්ධයෙන් අලංකාර කොට පසේ බුදුන්ගේ අත්හි තබා වැන්දා ය. පසේබුදුහු ද, අනෙක් පසේබුදුවරුන්ට ද සංග්‍රහ කරන්නෙමි යි නො වළඳා ම අනුමෝදන් කොට වැඩි සේක. ඒ සිටුවරයා ද බැහැර සිට එන්නේ පසේ බුදුන් දෑක "අප ඔබ වහන්සේට පිණිඩපාතය දෙන්නැයි කියා ගියා. ලැබුණි ද?" "සිටුවරයාණනි, එසේ ය, ලැබිණි" යි (කී කල්හි) "බලන්නෙමි" බෙල්ල උස්සා බැලී ය. එවිට පිණිඩපාත සුවඳ මතු වී ඔහුගේ නාසා ප්‍රටයට වැදුනේ ය. හේ සිත සංයම කර ගැනීමට අපොහොසත් වූයේ පසුව විපිළිසර විය. වරමෙතං ආදිය විපිළිසර උපත් ආකාරය දැක්වීම යි. භාතු ව පන එක පුත්තකං සාපකෙයාසස කාරණා ජීවිතා වොරොපෙසි සහෝදරයා ධන හේතුවෙන් එක ම පුතා ජීවිතයෙන් තොර කළේ ය. එදා ඔහුගේ මව් පියෝ ද, වැඩිමහල් සොහොයුරා ද නිවස නො බෙදා තිබිය දී ම කචරිය කළහ. හේ සොහොයුරාගේ බිරිය සමඟ සංවාසයෙහි යෙදුනේ ය. ඔහුගේ සොහොයුරාට එක් පුතෙක් විය. විදියේ සෙල්ලම් කරන ඔහුට මිනිස්සු "මේ දාසයා, මේ දාසිය, මේ යානය, මේ ධනය ඔබට අයිතිය" යි පවසන්. හේ ඔවුන්ගේ කථාව අසා "මේ දාසිය මගේ ය" ආදිය පවසයි.

එවිට ඔහුගේ සුළු පියා (මෙසේ) සිතී ය, මේ දරුවා දැන් ම මෙසේ කියයි. මහලු කාලයෙහි ගෙහි මැද බිඳිනු ඇත. (බුදුලය දෙකට වෙන් කරනු ඇත.) දැන් ම කළ යුතු දේ කරන්නෙමි. එක් දිනක් පොරව ගෙන "එන්න පුතා, කාලයට යමු" යි ඔහු කාලයට ගෙන ගොස් හඬද්දී ම මරවා වළක දමා පස්වලින් වැසී ය. මේ අරභයා මෙසේ කියන ලදී.

සත්‍යකඛ්‍යාං සත් වරක්; පෙර පසු චේතනා වශයෙන් ද මෙහි අර්ථය දත යුත්තේ ය. එක් පිණ්ඩපාත දානයක දී එක් චේතනාවක් ප්‍රතිසන්ධි දෙකක් නො දෙයි. පුර්ව පශ්චිම චේතනාවෙන් ඔහු සත් වරක් ස්වර්ගයෙහි ද සත් වරක් සිටු කුලයෙහි ද උපන්නේ ය. පුරාණං පසේ බුදුවරයාණන් වහන්සේට දෙන ලද පිණ්ඩපාතයට අදාළ චේතනා කර්මය පරික්ෂිණං ගෙවී ගොස් ය, පරිගහනං අයිති කර ගත් වස්තු ය.

අනුජීවිනො එක් මහා පවුලක් පදනම් කොට ගෙන පවුල් පනහක් හැටක් වුව ජීවත් වෙයි. ඒ මිනිසුන් අරභයා මෙය කියන ලදී. සබ්බං නාදාය ගන්ධබ්බං මේ සියල්ල නො ගෙන යා යුතු ය. සබ්බං නික්ඛිප්පාමියං සියල්ල හැර දැමිය යුතු ස්වභාවය අත් හළ යුතු ස්වභාවය ඇත්තේ යනු අර්ථ යි.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

දෙවන වර්ගය ය.

3.3.1

තෙ වැනි වර්ගයේ පළමු වැන්නේ - නිවෙ කුලෙ පච්චාජානො ආදියෙන් අන්ධකාරයෙන් යුක්ත වූයේ යි - තමො, කාය දුශ්චරිතාදියෙන් යළි නිරා අඳුරට ගෙන යන හෙයින් - නමපරායණො, මෙසේ දෙකෙන් ම ස්කන්ධ අන්ධකාරය ම පවසන ලද්දේ වේ. උච්ච කුලෙ පච්චා ජානො ආදියෙන් එළිය සහිත වූයේ - ජොති, ආලෝකයෙන් යුතු වූයේ යි කියන ලද්දේ වේ. කාය සුචරිතාදියෙන් යළි ස්වර්ගයෙහි ඉපදීම හා ආලෝකවත් බවට පත් වීම වන හෙයින් = ජොති පරායණො; මේ අයුරින් ඉතිරි දෙක ද දත යුතු ය. වෙණ කුලෙ බට පතුරුවලින් වියන කුලයෙහි, නෙසාද කුලෙ මුව-වැදි ආදීන්ගේ කුලයෙහි, රථකාර කුලෙ රිය සකසන - සොම්මර - කුලයෙහි, පුක්කස කුලෙ කොටහළු-පුප්පඬු-

කුලයෙහි, කසිරවුනිකෙ දුක් සහිත වෘත්තිය ඇති, දුබලිණිණා දුහුටිලි ගොඩවල් ආදියෙහි හැසිරෙන පිශාවයන් වැනි, පිළිස්සුණු කණුවල පාට ඇත්තේ, දුඤ්ඤා වැදූ මවට පවා ප්‍රිය මනාප නො වූ පෙනුම ඇත්තේ, ඔකොට්මකො කුරුමිටි වූ, කාණො එක් ඇහැක් කණ වූ හෝ දැස ම කණ වූ, කුණි එක් අතක් වක් වූ හෝ දැන ම වක් වූ, බකෙණා එක් පයක් කොර හෝ දෙපය ම කොර; පකඛනො පැත්තක් විනාශ වූ, (පකෂාඝාත වූ) පිළා, පදිපෙයාසස තෙල් කබල ආදී පහත් උපකරණවල, එවං බො මහාරජ මෙහි එක් පුද්ගලයෙක් බැහැරින් ආලෝකයක් නො දක මව් කුසයෙහි ම කාල ක්‍රියා කොට අපායවල උපදින්නේ සම්පූර්ණ කල්පය ම (එහි) සැරිසරයි. ඔහු ද 'තමො තමපරායණ' වේ. යමෙක් කුහක පුද්ගලයෙක් වේ ද කුහකයාට මේ ආකාරයේ උපතක් වෙනැයි කියන ලදී. මෙහි ද නිවෙ කුලෙ පව්‍යාජානො හොති වණ්ඩාලකුලෙ වා ආදියෙන් පැමිණෙන විපත්ති මෙන් ම පූර්ව උත්පත්ති හේතුවෙන් ලත් විපත්ති ද පෙන්වන ලදී. දළිඤ්ඤ ආදියෙන් පවත්නා ප්‍රත්‍ය හානිය; කසිරවුනිකො ආදියෙන් දිවි පෙවෙන පවත්වා ගැනීමේ (ආර්ථ) ක්‍රම හානිය; දුබලිණිණා ආදියෙන් ශරීර හානිය, බන්ධාබාධො ආදියෙන් දුකට හේතු වන දැහි නිරත වීම, න ලාභී ආදියෙන් සුමගට හේතුවන දෑ හානි වීමත් උපහේග හානියත් ය. කායෙන දුච්චිතං ආදියෙන් තමපරායණ වීමට හේතු වන දැහි නිරත වීම, කායසස හෙදා ආදියෙන් පරලොච අඝුරට පත් වීම, ශුක්ල (පුණ්‍ය නොහොත් ජෝති) පක්ෂය කියන ලද්දට ප්‍රතිවිරුද්ධ ආකාරයට ම දක යුත්තේ ය.

අකොසනි අක්‍රෝශ වස්තු දහයෙන් ආක්‍රෝශ කරයි, පරිභාසනි “කුමට සිටින්නාහු ද? කිම ඔබලා විසින් අපට ගොවිතැන් ආදිය කරන ලද ද?” ආදියෙන් පරිභව වචනවලින් පරිභව කරයි, රොසෙති ගැටෙයි, අබ්‍යගහමනසො ඒකාග්‍ර චිත්තය ඇත්තේ.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

3.3.2

දෙවැන්නෙහි - ජිණිණා ජරාවෙන් (මහලු වීමෙන්) දිරා ගිය; වුද්ධා වයෝ වෘද්ධ වූ, මහලලිකා උපතින් වැඩිහිටි, අද්ධගතා දිගු කාලයක් ඉක්මවූ, වයො අනුපාතා පශ්චිම වයසට පැමිණියා වූ, පියා මනාපා රජුගේ මව මළ කල්හි මිත්තණිය මව් තනතුරේ සිට ඔහුට සැළකුවා ය.

එහෙයින් ඔහුට මිත්තණිය කෙරෙහි බලවත් ආදරයක් හට ගත්තේ ය. එහෙයින් මෙසේ කී ය.

හස්වරතනෙන ගත සහසුයකට (ලක්ෂයකට) සමාන වටිනා වූ ඇතුන් ලක්ෂයක් වටිනා අලංකාරවලින් අලංකාර කරන ලද්දේ හස්ති රත්නය නම්. අශ්වරත්නය පිළිබඳ ව ද මේ න්‍යාය ම ය. ගම්වර ද ලක්ෂයක් දක්වා නැගී සිටී ගම් ය. සබ්බානි තානී හෙදනධම්මානී (ඒ සියල්ල බිඳෙන සුලු ය) ඒවායින් සමහරක් තනන විට ම බිඳී යයි. සමහරක් තනා අවසන් වී ගැලෙන් ගෙන නො යා ම, සමහරක් ගෙන ගොස් බිම තැබූ පමණින් ම, සමහරක් ඊට පසු ව (බිඳී යයි.) එසේ ම සත්ත්වයන් අතර ද සමහරක් ප්‍රතිසන්ධිය ලබා මැරෙත්, සමහරෙක් දරුගැබ ගබ්සා වී මව් කුසින් නික්මෙන්නටත් පෙර, සමහරෙක් (මව් කුසෙන්) නික්මෙමින්, සමහරෙක් ඊට පසු ව (මැරෙත්), එහෙයින් මෙසේ කියන ලදී.

දෙවන සූත්‍රය යි.

3.3.3.

තුන් වැන්නෙහි සියල්ල කියන ලද පරිදි ම ය.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

3.3.4.

සිවු වැන්නෙහි පැහැදිලි කිරීම් සාරාංශය නම්: භාග්‍යවතුන් වහන්සේටත්, භික්ෂු සංඝයාටත් බුද්ධත්වය ලැබූ ආසන්න කාලයෙහි මහත් ලාභ සත්කාර උපණී. (ලැබුණි) ලාභ සත්කාරයෙන් පිරිහුණු තීර්ථකයෝ පවුල්වලට මෙසේ කියමින් සැරිසරති: "ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ මෙසේ කීහ: මට ම දන් දිය යුතු ය, අනෙක් අය හට දන් නො දිය යුතු ය, මගේ ශ්‍රාවකයින්ට ම දන් දිය යුතු ය. අනෙක් ශ්‍රාවකයන්ට දන් නො දිය යුතු ය. මට ම දෙන ලද දානය මහත් ඵල වේ. අනෙක් අයට දෙන ලද්ද මහත් ඵල නො වේ. මගේ ම ශ්‍රාවකයින්ට දෙන ලද (දානය) මහත් ඵල වේ. අන්‍ය ශ්‍රාවකයන්ට දෙන ලද්ද මහත් ඵල නො වේ. භික්ෂාවාරවලින් තමා ද යැපෙන්නකු විසින් (එසේ) භික්ෂාවාරවලින් යැපෙන අයගේ සිවුපසයට හානි සිදු කිරීම යුක්ති සහගත ද? අයුක්තියක් කරයි, නුසුදුසු

දෙයක් කරයි." පැතිරෙන මේ කරාව රජ පවුලට ද පැමිණියේ ය. රජතුමා (එය) අසා (මෙසේ) සිතී ය: "කරාගතයන් වහන්සේ අනුන්ගේ ලාභයට හානියක් කරති යන්න අභව්‍ය කාරණයකි, මොවුහු කරාගතයන් වහන්සේගේ අලාභය අයශය තකා උත්සාහ කරති. ඉදින් මම මෙහි ම සිටි "එසේ නො කියනු මැනවි. බුදුන් වහන්සේ එවැන්නක් නො කියන සේකැයි කියමි ද, ඒ කරාව නො නවතින්නේ ය. මේ මහජනයා රැස්වන කාලයෙහි ම එය නවත්වන්නෙමැයි එක් උත්සව දිනයක් එන තෙක් නිහඬ ව සිටියේ ය.

පසු දිනෙක උත්සව අවස්ථා පැමිණි කල්හි මේ ඊට සුදුසු කාලය යි (සිතා) නුවර බෙර හැසිරවී ය. "ශ්‍රද්ධාවන්ත වූ හෝ අශ්‍රද්ධාවන්ත වූ, සම්මාදිට්ඨික හෝ මිච්ඡා දිට්ඨික වූ සියලු දෙනා, ගෙවල් රකින්නන් දරුවන් හෝ ගැහැණුන් හැර අවශේෂ අය විහාරයට නො එක් නම් (කභවණු) පණහක් දඩ යි." තමා ද උදයෙහි ම ස්නානය කොට උදේ ආහාර වළඳා සියලු ආභරණවලින් සැරසී මහ බලකායක් ද සමඟ විහාරයට ගියේ ය. යමින් ම මෙසේ සිතී ය: "භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේ මට ම දානය දිය යුතු ය. අත් ශ්‍රාවකයනට දෙන ලද්ද මහත් එල නො වේ"යි (කියා පවසන සේක් ද?) මෙසේ විමසීම අයුතු ය. ප්‍රශ්නයක් ම විමසමි. ප්‍රශ්නය විසඳන සේක් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අවසානයේ කීර්ථකයන්ගේ වාදය බිඳින සේක්" යි ප්‍රශ්නය අසමින් කපු නුබො හපො දානං දාතබ්බං" යි ඇසී ය.

යසු යම් පුද්ගලයෙකු කෙරෙහි විශ්වාස පසිදකි ඔහු කෙරෙහි දිය යුතු ය, ඔහුට හෝ දිය යුතුය යන අරුතයි. එසේ කී කල රජතුමා, යම් මිනිසුන් විසින් කීර්ථකයන්ගේ වචනය දක්වන ලද ද ඔවුන් දෙස බැලී ය. ඔවුහු රජතුමා විසින් බලන ලද පමණින් ම දුර්මුඛ බවට පත් වුවෝ වූහුණු පහත් කර ගන්නාහු, පා ඇඟිලිවලින් බිම ඉරි අදිමින් සිටියහ. රජතුමා "ස්වාමීනි, එක වචනයෙන් ම කීර්ථකයෝ නැසුනහ" යි මහජනයා අස්වමින් මහ හඬින් පැවසී ය. මෙසේ ද පවසා භාග්‍යවතුන් වහන්ස, නිගණ්ඨ, අචෙලක, පරිබ්‍රාජක ආදීන් කෙරෙහි ද සමහර විට සිත පැහැදේ, "කපු පන හපො දිශාං මහජලං" (ස්වාමීනි, කවුරුන් කෙරෙහි දෙන ලද්ද මහත් එල ද?) යි විමසී ය. අක්කුං බො එකං "මහරජ" ඔබ විසින් පළමුවෙන් විමසන ලද්ද එකකි. පසුව වෙනත් ප්‍රශ්නයක් ගැන සිතන්නෙහි; ප්‍රශ්නය විසඳා ලීම මගේ වගකීමකි" යි කියා සීලවනො බො යනාදිය වදාළහ. එහි ඉඬ ක්‍යසස 'ඉඬ තෙ අසස' (මෙහි ඔබට වන්නේ ය)

සමූපබ්බලොහා එක් රැස් වූ, අසිකබිතො දුණු සිල්පයෙහි නුපුහුණු, අකතභයෝ මිට බැදීම ආදී වශයෙන් සම්පූර්ණ නො කළ අත් ඇති (කෘතභස්ත නො වූ), අකතයොගො තණකොළ ගොඩ මැටි ගොඩ ආදියෙහි පරිවය නොමැති, අකතුපාසනො රාජරාජමහාමාත්‍යාදීන් හට ඊ විදීම නො දක්වූ, ඡමහී වෙවුළන සිරුර ඇත්තේ.

කාමවෂඤ්ඤා පහිනො ආදියෙහි, අරහත් මගින් කාමවිජන්දය ප්‍රතීණ වූයේ වෙයි. අනාගාමි මාර්ගයෙන් ව්‍යාපාදය, අරහත් මාර්ගයෙන් ම චීනමිද්ධය, එසේ ම දෙවැන්නෙන් උද්ධච්චය, තෘතීයයෙන් ම කුක්කුච්චය, ප්‍රථම මාර්ගයෙන් විචිකිච්ඡාව ප්‍රතීණ වූයේ වේ.

අසෙබෙන සීලසබ්බෙක අසේබවුවහුගේ (රහත් බවට පත් වුවහුගේ) ශීලස්කන්ධය අසේබ ශීලස්කන්ධය නම්. සියලු තත්හි මේ න්‍යාය ම ය. මෙහි ද මුල් පද හතරෙන් ලෞකික ලෝකෝත්තර ශීල සමාධි ප්‍රඥා විමුක්ති පවසන ලදී. විමුක්ති ඥාන දර්ශනය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා ඥානය වේ. එය ලෞකික ම වේ.

ඉසසඤ්ඤා යනු දුණු ශිල්පය, බලවීරියං මෙහි 'බල' යනු වායෝ ධාතුව යි. 'වීරිය' යනු කායික වෛතසික වීරියය ම ය. හරෙ පෝෂණය කරන්නේ ය. නාසුරං ජාතිපච්චයා මොහු ජාති සම්පන්නය යි (ජාතියෙන් උසස් යයි) මෙසේ ජාතිය හේතුවෙන් ශූර නො වූ තැනැත්තා පෝෂණය නො කරන්නේ ය. බන්ධිසොරච්චං මෙහි බන්ධි යනු ඉච්ඡිමි ක්ෂාන්තිය යි. සොරච්චං අරහත් බව යි. ධම්මා මේ ධර්ම දෙක අසසමෙ ආවාසයෙහි (ආශ්‍රමයෙහි), විවනෙ ආරණ්‍යස්ථානයෙහි, නිරුද්ධක (ජලය නැති) වනයෙහි වතුරසු පොකුණු ආදිය කරවයි යන අරුත යි. දුගෙහ විෂම ස්ථානයෙහි (දුර්ගයෙහි), සඛකමනානි රියන් පනහක් රියන් හැටක් ඇතිරූ පිරිසිදු වැලි සහිත සක්මන් මඵ කරන්නේ ය. දූන් මේ ආරණ්‍ය සේනාසනවල වසන හික්ෂුන් වහන්සේලාට ආහාර පාන වනාවන් පිළිබඳ ව විස්තර කරනු කැමති වන සේක්, අන්තං පානං යනාදිය වදාළහ. සෙනාසනාහි ඇද පුටු ආදිය, විප්පසනෙන ක්ෂීණාශ්‍රවයන් හට දෙන්නේ වුව ද සැක මුසු, කෙළෙස් මළින් යුතු සිතෙන් නො දී මැනවින් පැහැදුණු (පහන්) සිතින් ම දෙන්නේ ය. ඵනයං ගර්ජනා කරමින්, සතකකතු වැටුණු සිය ගණන් මුදුන් ඇති, නොයෙක් මුදුන් ඇති යනු අර්ථය යි. අභිසඛබ්බ පිළියෙළ කොට, එකට තබා, රැස් කොට, ආමොදමානො සතුටු සිත් ඇත්තේ වී, පකිරෙති දානාදියෙහි යෙදෙයි, විසුරුවන්නාක් මෙන් හෝ දන් දෙයි. පුකුකුධාරා නොයෙක් වේතනාමය පුණ්‍ය ධාරා, දාතාරං

අභිවසසති යම් සේ අභසේ හට ගත් වළාකුලින් නික්මෙන ජල ධාරාව පොළොව මාදු කරමින්, තෙමමින් තෙත් කරමින් වැසි වස්වයි ද, එසේ ම මෙය ද දායකයාගේ අභ්‍යන්තරයෙහි උපන් පුණ්‍ය ධාරාව ඒ දෙන තැනැත්තා ම ඇතුළතින් තෙමයි, පුරවයි, උතුරා යවයි. එහෙයින් 'දාතාරං අභිවසසති' (දෙන තැනැත්තා මැනවින් තෙමයි) යි (කියන ලදී.)

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

3.3.5.

පස් වැන්නේ - මුඛධාවසික්‍ෂානං ක්ෂත්‍රිය අභිෂේකයෙන් හිස මත පැන් වත් කරනු ලැබූ, අභිෂේක කරන ලද, කාමගෙඩ පරිපූට්ඨිතානං කාමයන්හි ගිජු බවින් වෙළඹුණු, මැඩ පැවැත්වුණු, ජනපදආචාර්යපක්‍ෂානං ජනපදයෙහි ස්ථිර පවට පත් වූ, රාජකරණියානි රජුගේ කටයුතු, රජුන් විසින් කළ යුතු කටයුතු, තෙසවාහං 'තෙසු අහං' (ඒවාහි මම), උසස්සකං ආපජනො ව්‍යාපාරයට පැමිණියේ (උත්සුක බවට පැමිණියේ). මේ රජතුමා දිනකට තෙවරක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට උපස්ථාන සඳහා යයි. අතරතුර ගමන් ද බොහෝ වේ. නිබඳ ව යන ඔහුගේ සේනාව මහත් ද වේ. සුළු වෙන් ද වේ. එක් දිනක පන් සියයක් සොරු (මෙසේ) කතිකා කරගත්හ; "මේ රජතුමා අවේලාවේ සුළු සෙනඟක් සමඟ ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ට උපස්ථාන කිරීම පිණිස යයි. අතර මග දී ඔහු අල්ලා ගෙන රාජ්‍යය ගන්නෙමු යි. ඔවුහු අතරමග අන්ධ වනයෙහි සැඟ වී සිටියහ. රජවරු නම් මහා පුණ්‍යවන්තයෝ ය. ඉක්බිති ඔවුන් අතරින් ම එක් පුරුෂයෙක් නික්ම ගොස් රජුට දැන්වී ය. රජතුමා මහ සෙනඟක් ගෙන අන්ධ වනය වටලා ඒ සියලු දෙනා අල්ලා ගෙන අන්ධ වනයෙහි සිට නගර දොරවුව දක්වා මග පෙදෙස යම් සේ එකිනෙකා ඇසින් ඇස ගවා බලත් ද එසේ ආසන්න ලෙස උල් හිටවා උල්වල තැනි ගැන්වී ය. ඒ අරභයා මෙසේ කී ය.

ඉක්බිති බුදුන් වහන්සේ (මෙසේ) සිතූහ: ඉදින් මහරජ, මා වැනි සම්මා සම්බුද්ධ කෙනෙකුන් ආසන්නයෙහි වාසය කරන කල්හි ඔබ විසින් මේ ආකාරයේ දරුණු ක්‍රියාවක් කරන ලද ද, ඔබ විසින් අයුක්තක් කරන ලදී යි මම කියන්නෙමි නම් එවිට මේ රජතුමා දුර්මුඛ ව තැනි ගැන්වීමට නො හැකි වන්නේ යි ක්‍රමයෙන් ධර්මය ප්‍රකාශ කරන්නා වූ ම මට අවධානය යොමු කරන්නේ යයි ධර්ම දේශනාව ආරම්භ කරන සේක් තං කිං මඤ්ඤාසි යි ආදිය වදාළ සේක.

එහි දී සදායකො ඇදහිය යුතු, යමෙකුගේ වචන ඔබ අදහන්නෙහි ද යන අර්ථ යි. පවචයිකො ඊට ම සමාන වචනයකි, යමෙකුගේ වචන විශ්වාස කරති ද යන අර්ථ යි. අක්කසමං ආකාශය හා සමාන, නිපොයෙකො ආගමනි පෘථිවි තලයේ සිට අකණ්ඨා බ්‍රහ්ම ලෝකය දක්වා සියලු සත්ත්වයන් කෙල් සිදින උපකරණයෙහි *තල පිටි කරමින් මෙන් පැමිණෙයි.

අක්කඤ්ඤා ධම්මචරියාය ධර්මචරියාව හැර දමා වෙනත් කළ යුත්තක් නැත. ස්වාමීනි, දශ කුශලකර්මපථ සංඛ්‍යාත වූ ධර්මචරියාව කළ යුත්තේ ය. සමචරියා ආදිය ඊට ම සමාන වචනයකි.

ආරොවෙමි පවසමි, පටිවෙදයාමි දන්වමි, අධිවනාති යටත් කරයි (වසා සිටියි); හත්ථියුධානි නාලාගිරි සමාන හේම (නම් ඇත්) කුලයට බඳු ඇතුන් පිට නැගී යුද කළ යුතු යුද්ධ, ගති ඵලයක්, විසයො අවකාශයක් (ඉඩක්), සමත් බවක් හෝ, ඒවායින් ජරාමරණ වැළැක්වීමට නො හැකි වේ. මනිනො මහාමනා ප්‍රඥා සම්පන්න වූ මහොඡධ පණ්ඩිත විධුර පණ්ඩිත ආදීන් හා සමාන වූ මහා අමාත්‍යවරු භූමිගතං මහාලෝභ (රන්) කළ පුරවා බිම තබන ලද, වෙහාසට්ඨං හම් පසුම්බියක පුරවා තරාදි වළලු ආදියෙහි බහා මෙන් කොකක පුරවා තබන ලද, උපලාපෙඤා එකිනෙකා බිඳවීමට; යම් සේ මිනිසුන් දෙදෙනෙක් එක මග නොයෙක් ද, එසේ කිරීමට.

නහං ආහවච අහස පුරවා, එවං ජරා ව මචචු ව මේ පර්වත දෙක ම ගන්නා ලදී. රජුට දෙන උපදේශයෙහි සියලු යොවනය විලෝපනය කරමින් ජරාව පැමිණේ. මෙසේ ජරා මරණ ව්‍යාධි විපත්ති යන මේ සතර ම පැමිණියේ ම ය. තසමා යම් ලෙසකින් හස්ති යුද්ධ ආදියෙන් ජරා මරණ දිනා ගැනීමට නො හැක්කේ ද එහෙයින්; සද්ධං නිවෙසයෙ ග්‍රද්ධාව 'නිවෙසෙය්‍ය' පිහිටු වන්නේ ය.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

මෙසේ කෝසල සංයුත්ත වර්ණනාව නිමියේ ය.

* 'සක්කකරණි' යනු බිම මට්ටම් කරන උපකරණයකි. එය කෙල් සිදින යන්ත්‍රය යන අරුත ද දෙයි.

4.1.1

මාර සංයුක්තයෙහි පළමු වැන්නනෙහි - උරුවෙලායං විහරති සර්වඥතා ඥානය ලැබුවාහු (බුදුහු) උරුවෙල් ගම ඇසුරු කොට වසන සේක. පශ්චාතිසමුද්‍රෙඤා සම්බුද්ධත්වයට පත් ව පළමු සත් සතිය තුළ දුක්ඛානුච්ඡේදය වසර හයක් කරන ලද දුෂ්කර ක්‍රියාවෙන්, මාරො පාපිමා තමාගේ බලය ඉක්මවීමට ඉදිරිපත් වන සත්ත්වයන් මරතියි - මාර; පාපයෙහි යොදවතියි හෝ තමා ම පවෙති නියුක්ත වී ය යි - පාපිමා; ඔහුට කණ්භ (කෘෂ්ණ), අධිපති, වසවතී, අත්තක, නමුච්චි, පමත්ත බන්ධු ආදී වෙනත් බොහෝ නම් වේ. මෙහි නම් දෙකක් ම ගන්නා ලදී. උපසංකම් "මේ ශ්‍රමණ ගෞතම තෙම මිදුනෙමි යි සිතයි, ඔහුට නො මිදුණු බව පවසන්නෙමැයි සිතා අසලට පැමිණයේ ය.

තපොකම්මා අපකම්ම තපස් කර්මයෙන් බැහැරට ගොස්, අපරඤා "ඔබ ශුද්ධ වූ මාර්ගයෙන් ඇත ය" යි කියයි. අමරං කපං අමරභාවය පිණිස කරන ලද රුක්ෂ තපස, අත්තකිලමථානුයෝගය, සඤ්ඤානුච්ඡේදය හොති සියලු තපස් මට අර්ථය ගෙන දෙන්නක් නො වේ යි දැන, පියාරික්කං ව වම්මනි කැලයෙහි ගොඩබිම රිටි පලුපත් මෙන්; පවසන ලද්දේ මෙයයි: යම් සේ කැලයෙහි ගොඩබිම නැවක් තනා භාණ්ඩ පුරවා ගොඩවුණු මහජනයා රිටි පලුපත් ගෙන අදින් ද, පහළට තල්ලු කරත් ද, එක අගලක් දෙකක් පමණවත් නැවේ ගමන නො සලසමින් මහජනයාගේ එම උත්සාහය නිරෝපක වුවක් වෙයි ද, ප්‍රතිඵල ගෙන දෙන්නක් නො වේ ද, එසේ ම මම සියලු ආකාර අමර තපස් අනර්ථ ගෙන දෙන්නක් වෙතියි දැන අත්හළෙමි.

දුන් ඒ අමර තපස හැර දමා යම් මගකින් බුදු වූයේ ද එය දක්වන සේක්, සීලං ආදිය වදාළහ. එහි සීල වචනයෙන් සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව ගන්නා ලදී. සමාධි වචනයෙන් සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි (ගන්නා ලදී) පඤ්ඤා වචනයෙන් සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප (ගන්නා ලදී). මඤ්ඤා බොධිය භාවයං මේ අභ්‍යන්තරික වූ ආර්ය මාර්ගය බුද්ධත්වය පිණිස භාවිත කරන්නේ, මෙහි ද 'බෝධිය' මාර්ග අර්ථය සදහා, යම් සේ කැඳ පිණිස කැඳ ම උයන්නේ ද, කැවුම් පිණිස කැවුම් ම පිසන්නේ ද, වෙනත් කිසිවක් නො කරන්නේ ද, එසේ ම මාර්ග අර්ථය පිණිස මාර්ගය ම වඩන්නේ ය. එහෙයින් 'මඤ්ඤා බොධිය භාවයං' (බුද්ධත්වය පිණිස මාර්ගය වඩන්නේ) යි කී

සේක. පරමං සුඛං අරහත් ඛව; නිහතො ඔබ මා විසින් 'නිහතො' පරාජය කරන ලදී.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

4.1.2.

දෙවැන්නේ - රක්‍ෂාධිකාරනිමිසායං රාත්‍රියෙහි අද ඛව කරන මහා අභ්‍යුරෙහි, අංග සහරකින් යුතු අභ්‍යුරෙහි. අජේකාකාසෙ නිසිනොහොති ගද කිළියෙන් පිටත පැමිණ සක්මන කෙළවර ගල්තලාවෙහි මහ සිඬුර හිසට තබා දහනු වඩමින් වැඩ සිටින සේක. තරාගතයන් වහන්සේට භාවිත නො කරන ලද මාර්ගයක් හෝ, ප්‍රහීණ නො වූ කෙළෙස් හෝ ප්‍රතිවේධ (අවබෝධ) නො කළ නො සෙල්වන (දෙයක්) හෝ සාක්ෂාත් නො කළ නිරෝධයක් නැහැ නො වේ ද? කුමක් නිසා මෙසේ කළ සේක් ද? අනාගත කුල පුත්‍රයන්ගේ හෙණ්ඩුව (හික්මීම) පිණිස ය. අනාගත කුල පුත්‍රයෝ මා ගිය මග ආවර්ජනය කොට එළිමහනේ විසීම කළ යුතු ය යි සිතමින් දහන් වැඩීම කරන්නෝ ය යි දකිමින් බුදුහු මෙසේ කළ සේක. මහා මහත් වූ අරිඨකො කළුවන්, මණි පාෂාණයක් එවමසා සීසං හොති මෙයාකාර ඔහුගේ කාල වර්ණ වූ මහල් ගෙයක් ප්‍රමාණ වූ මහා පාෂාණයක් බඳු හිසක් වේ. සුභාසුභං දීර්ඝ කාලයක් සසර සැරිසරමින් සුන්දර අසුන්දර රූප සටහන් (වේශ) මවා පැමිණියේ වේ යයි කියයි. නැතහොත් සංසරං සැරිසරමින්, පැමිණෙමින් දීඝමඤ්ඤානං වසවර්ති සිටි ස්ථානයේ සිට උරුවේලාව දක්වා වූ දිගු මාවත, බුදු වීමට පෙර සය වසරක් දුෂ්කර ක්‍රියා කළ කාලය නම් වූ දීර්ඝ කාලය හෝ වණණං කන්ධා සුභාසුභං සුන්දර අසුන්දර නානාප්‍රකාර රූප සටහන් (වේශ) මවා මා සමීපයට පැමිණියේ වෙහි යන අර්ථ වේ. මාරයා (භාග්‍යවතුන් වහන්සේ) තසතු පිණිස උන් වහන්සේ සමීපයට මෙයට පෙර නො පැමිණි යම් වේශයක් වේද, එවන් වේශයක් නම් නොමැත. එබැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ. අලං තෙන ඔබගේ මේ මාර විහිංසාකාර දර්ශන ක්‍රියාවලියෙන් වැඩක් නැත.

දෙ වැනි සූත්‍රය යි

4.1.3.

තෙවැන්නේ - සුසංවුතා මැනවින් වැසූ; න තෙ මාර වසානුගා මාරය, තෙ - තුයහං ඔබගේ වසඟයට යන්නාහු නො වෙත්, න තෙ මාරසස බඳාගු ඔවුහු ඔබගේ - මාරයාගේ - එකට හැසිරෙන ශිෂ්‍යයෝ හෝ අත්තේවාසිකයෝ නො වෙති.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි

4.1.4.

සිවු වැන්නේ - යොනිසො මනසිකාරා උපාය මනසිකාරයෙන්, යොනිසො සමඤ්ඤානා උපාය චීර්යයෙන්, කාරණ චීර්යයෙන්, විමුක්ති අරහත් එල විමුක්තිය. අජ්ඣාසාසි මේ තෙමේ තමන් විසින් ම චීර්ය කොට අරහත් භාවයට පත් වුව ද සැහීමකට පත් නො වේ. දැන් අන්‍යයන්ට ද 'පැමිණෙවු' යයි උත්සාහ කරවයි. ඔහු වළක්වන්නෙමි යි සිතා පැවසී ය. මාරපාසෙන කෙළෙස් රැහැණින්; යෙ දිඛා යෙ ච මානුසා දිව්‍යමය කාමගුණ සංඛ්‍යාත වූ හා මානුෂ කාමගුණ සංඛ්‍යාත වූ යම් මාර බන්ධන කෙනෙක් වෙත් ද, ඒ සියල්ලෙන් තොප බඳනා ලද්දෙහි ය. මාරබන්ධන බඳොසි මාර බන්ධනයෙන් බැඳුනේ, මාර බන්ධනයෙහි බැඳුනේ හෝ, න මෙ සමණ මොක්කසි ශ්‍රමණය, ඔබ මාගේ ආධිපත්‍යයෙන් නො මිඳෙන්නෙහි ය.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි

4.1.5.

පස් වැන්නෙහි - මුත්තොනං 'මුත්තො අහං' (මම මිදුනෙමි), මුලින් එන සූත්‍රය වස් විසීම අතරතුර දේශනා කරන ලදී. මෙය පවාරණය කොට වස් විසීම අවසන් කර ඇති කල්හි (කරන ලදී); වාරිකං පිළිවෙලින් ගමනින් කරන වාරිකාව ය. දිවා කාලයේ වැඩි ම වුනොත් යොදුනක් යන්නාහු වාරිකාවේ යෙදෙව් යි කියයි. මා එකෙන දෙව් එක් මගකින් දෙදෙනෙක් නො යව්. එසේ ගිය කල්හි එක් අයකු දහම් දෙසන කල්හි අනිත් තැනැත්තා නිහඬ ව සිටිය යුතු වේ. එහෙයින් මෙසේ වදාළ සේක.

ආදිකලයාණං මූල දී ම කලයාණං, සුන්දර, හද වූ එසේ මධ්‍යම, අවසාන කොටස්වල දී (ද); ආදි මධ්‍යම පරියොසාන නම් වූ මෙය ශාසනය හා දේශනය වශයෙන් දෙයාකාර ය. එහි ශාසනයේ සීලය ආදිය, සමථ විපස්සනා මාර්ගය මධ්‍ය ය. එල නිර්වාණය පරියෝසානය (කෙළවර) ය. සීල සමාධි විපස්සනා හෝ ආදි ය, මාර්ගය මධ්‍ය ය. එල හා නිර්වාණය පරියෝසානය ය. දේශනාවෙහි පාද සතරක් ඇති ගාථාවේ මුල් ම පාදය මූල ය. දෙවන තුන් වන (පාද) මැද ය. සිවු වැන්න අග ය. පාද පහක් හෝ හයක් ඇති ගාථාවක පළමු පාදය 'ආදි' ය, අවසන් පාදය 'පරියෝසාන' ය, ඉතිරිය 'මධ්‍ය' ය. ඒකානුසන්ධික සූත්‍රයක නිදානය ආදි ය. 'ඉදමවොච' ආදිය 'පරියෝසාන' ය, ඉතිරි කොටස 'මධ්‍ය' ය. ඒකානුසන්ධික නො වූ (සූත්‍රයක) ය, නිදානය 'ආදි' ය, ඉදමවොච ආදිය 'පරියෝසානය' ය. සාඤ්ඤා අර්ථ සහිත කොට දෙසනු මැනවි, සබ්බසංඝාතං ව්‍යඤ්ජනවලිනුත් පදවලිනුත් සම්පූර්ණ කොට බබළවන්නේ ය. කෙවලපරිපුණ්ණං සහමුලින් ම සම්පූර්ණ වූ, පරිසුද්ධං උපක්ලේශ රහිත වූ බ්‍රහ්මචරියං ත්‍රිශික්ෂාව අඩංගු ශාසන බ්‍රහ්මචරියාව යි. පකාසෙප් ප්‍රකාශ කරනු මැනවි. අසාරජකඛජාතිකා ප්‍රඥා චක්ෂුවෙහි අල්ප වූ කෙළෙස් දූවිලි ස්වභාවය, දුහුල් කඩතුරාවකින් වැසුනාක් මෙන් පාද සතරකින් යුත් ගාථාවක අවසානයේ රහත් බවට පත් වීමට සමත් සත්ත්වයෝ වෙති යන අරුත යි. අසංචණතා නො ඇසීම හේතුවෙන් පරිභායකී අලාභ පරිහානියෙන් ධර්මයෙන් පිරිහෙත්, සෙනානිනිගමො ප්‍රථම යුගයේ සේනාව නැවතී ලද ඉඩෙහි පිහිටි ගම, සුජාතාවගේ පියාගේ සේනානී නම් නියමිතමට හෝ; තෙනුපසඛකම් මම ඔබලා පොළඹවා පිරිවෙන් ආදිය කරවා උපස්ථායක ආදීන් විසින් සේවනය කරනු ලබමින් නො වසන්නෙමි. ජටිලයන් තිදෙනා හට ප්‍රාතිහාර්ය තුන් දහස් පන්සියයක් දක්වා ධර්මය ම දෙසීමට පැමිණි සේක. තෙනුපසඛකම් මේ ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ මහා යුද්ධයක් මෙහෙයවන්නකු මෙන් එක මගකින් දෙදෙනකු නො යවී, දහම් දෙසවී යි හැට දෙනෙකු පොළඹවන සේක. මේ එක ම දහම් දේශනා කිරීමක දී වත් මට වින්තාස්වාදයක් (සිතේ සතුටක්) නැත, මෙසේ බොහෝ සේ දෙසද්දී කොතැනින් ඇති වන්නේ ද, ඔහු වළක්වා ලන්නෙමි යි සිතා අසළට පැමිණියේ ය.

පස් වැනි සූත්‍රය යි

4.1.6.

සය වැන්නේ - සොණඩිකාකිලඤ්ඤං සුරා සාදන්තන්තේ (රා පෙරන) මවුලු කස්සක් කොසලිකා කංසපාහි කෝසල රජුගේ රිය සක ප්‍රමාණ වූ පරිභෝග පාත්‍රය (තළිය) ගලගලායනෙක ගර්ජනය කරද්දී කම්මාරගණරියා කම්මලේකරුගේ (නවම්දන්තාගේ) ලීප් (උදුන්) බටයෙන් (මයින හමෙන්) ධම්මානාය එහි වාතයෙන් පිරෙන කල්හි ඉති විදිප්වා ශ්‍රමණ ගෞතමයන් දැනුනට යොමු වූයේ, සුවසේ සිටින්නේ, ඔහු ගටන්නෙමි යි කියන ලද පරිදි ශරීරයක් මවා දැනුන් වඩන භූමියෙහි ඒ මේ අත සැරිසරනු විදුලිය ආලෝකයෙන් දැක මේ සත්ත්වයා කවරෙක් දැයි විමසන්නේ 'මේ මාරයා' යි මෙසේ දැන, සුඤ්ඤගෙනානි හිස් ගෙවල සෙය්‍යා සැතපීම පිණිස සිටින්නෙමි, සක්මන් කරන්නෙමි, හිඳ ගන්නෙමි, සැතපෙන්නෙමි යි මේ අරමුණු පිණිස යමෙක් හිස් ගෙවල් පාවිච්චි කරයි ද යනු අරුත යි. සො මුනි අත්තසංයතො ඒ බුදු මුනිවරයා අත් පාවල නරක හැසිරීමක් නොමැති බැවින් සංයම තත්ත්වයට පත් වූයේ වොසාජ්ජ චරෙය්‍ය තත් සො, හේ ඒ ආත්මභාවය කෙරෙහි ඇලීම - තෘෂ්ණාව - හැර දමා සැරිසරන්නේ ය. පතීරූපං හි තථාවිධසස තං එසේ සිටි බුදු මුනිවරයාගේ ආත්මභාවයෙහි ඒ තෘෂ්ණාව හැර දමා (කෙරෙන) හැසිරීම නම් සුදුසු ය, යුතු ය, යෝග්‍ය ය. චරකා සිංහ ව්‍යාසු ආදී හැසිරෙන (ජංගම) සත්ත්වයෝ, හෙරවා සවිඤ්ඤාණක අවිඤ්ඤාණක විය. එහි සවිඤ්ඤාණක නම් සිංහ ව්‍යාසාදීහු ය. අවිඤ්ඤාණක නම් රාත්‍රිභාගයෙහි කණු හුඹස් ආදිය යි. ඒවා ඒ වේලාවෙහි යක්ෂයන් මෙන් එළඹ සිටී. ලණු වැල් ආදිය සර්පයන් මෙන් එළඹ සිටියි. තත් ඒ බිහිසුණු තත්ත්වයන්හි, හිස් ගෙවල සිටින බුදුමුනිවරයා රෝම සෙලවීම් මාත්‍රයක් හෝ නො කරයි.

දුන් අභව්‍ය (රිය නො හැකි දේ) පිළිබඳ පරිකල්පනය දක්වන සේක්, නහං එළෙය්‍ය ආදිය පැවසූහ. එහි එළෙය්‍ය යනු කපුටු පාදයක් මෙන් කැබලි කැබලිවලට පැළෙයි ද? චලෙය්‍ය නෙඑම් පතෙහි වාතයෙන් සෙළ වුණු ජල බිඳුවක් මෙන් සැළෙන්නේ ය. සලලමි වෙ උරසි පකභොය්‍යා තික්ෂණ (තියුණු) ආයුධ උල් ද පපුවට ගසන්නේ ය, උපධිසු ස්කන්ධ උපධින්නි තාණං න කරොන්ති තියුණු උලක් උරයෙහි ගසන විට භයෙන් වන ලැහැබට කඳු විවරවලට පිවිසෙමින් ආරක්ෂාව සලසන්නේ නම්. බුදුවරයෝ සියලු භය සිඳ දැමූ හෙයින් මෙබඳු ආරක්ෂාවක් නම් නො කරති.

සය වැනි සුත්‍රය යි.

4.1.7.

සත් වැන්නේ - පාදෙ පක්ඛාලෙඛා බුදුවරුන්ගේ ශරීරයෙහි රජස් දුට්ඨි නො ඇළේ. තෙළුම් පතෙහි දිය වැටුණාක් මෙන් පෙරළී යයි. එසේ වුව ද සිරුර 'සෘතු' ගන්වනු වස් (සනහනු වස්) සෝදා පා දොවා පිවිසීම පැවිද්දන්ගේ ව්‍යය යි. එහි දී බුදුන් වහන්සේලාගේ ආචාර හේදයක් (සිරිත් කැඩීමක්) නම් නැත. ආචාර ධර්මයේ සිට සෝදත්. ඉදින් භාගාවකුන් වහන්සේ ස්නානය නො කරත් නම් පා නො සෝදත් නම් මේ මනුෂ්‍යයෙක් නො වේ යයි කියනු ඇත. එහෙයින් මිනිසුන් කරන දේ පැහැර නො හැර සෝදන සේක. සතො සමපජානො නින්ද ග්‍රහණය කිරීමේ සතිසම්පජ්ඣයෙන් සමන්තාගත වූ සේක. උපසඛකම් ග්‍රමණ ගෞතම මුළු රැ එළිමහනේ සක්මන් කොට ගඳ කිළියට පිවිස නිදයි. බෙහෙවින් සැප සේ නිදන්තේ වන්නේ ය. ඔහු ගටන්තෙමි යි සිතා එතැනට පැමිණියේ ය. කිං සොප්පසි කිම නිදහි ද? ඔබට මෙය කුමන නම් නින්දක් ද යි කියයි. කිංනු සොප්පසි කුමක් නිසා නිදහි ද? දුක්ඛගො විය මළ අයකු මෙන්, විසඳූ වූවෙකු මෙන් ද, සුඤ්ඤමගාරං මට හිස් නිවසක් ලැබිණැයි නිදන්තෙහි ය කියයි. සුචියෙ උග්ගතෙ හිරු නැගී ආ විට; දත් අත් හික්මනු අමදිත්, බොන පැත් ගෙන එත්, පිඬු පිණිස යාමට සුදානම් වෙන් ඔබ කුමක් නිසා නිදාගත් වන ම සිටින්නෙහි ද? ජාලිනී භව තුනෙහි ගිලී සිටින්නහු විසින් "අජ්ඣන්තිකස්සුපාදාය අධාරස තණ්හාවිච්චිකානි" යනාදී පරිදි තමාගේ ඒ කොටස් බවට පත් වූ දලින් 'ජාලිනී' (දලක් ඇත්තී) විසන්තිකා රූපාදියෙහි ඒ ඒ තැන විසත්ත* බැවින්, විෂ ඇති බැවින්, විෂ මූලවූ බැවින් හා විෂපරිභෝග කරන බැවින් ද 'විසන්තිකා' නම්. කුහිඤ්චි නෙතවෙ කිසියම් තැනකට පැමිණවීමට, සබ්බුපධිනං පරික්ඛයා සියලු ස්කන්ධ, ක්ලේශ, අභිසංස්කාර, කාම ගුණ යන කොටස් සහිත උපධිත්ගේ ක්ෂය වීමෙන්; කිං තවෙත්ථ මාර මාරය තට කිම? කුමක් නිසා ඔබ උණු කැඳෙහි සැඟවෙන්නට නො හැකි කුඩා මැස්සකු මෙන් කෙළවරක් නොමැති ව අවදි කරමින් ඇවිදින්නෙහි ද?

සත් වැනි සුත්‍රය යි

* විසත්ත - ඇළුණු පැටලුණු යන අරුත දෙයි. 'විසන්තිකා' තණ්හාවට නමකි. මෙහි දී 'විෂ' යන අරුත ගෙන නිරූපිතී සපයා ඇත.

4.1.8.

අට වැන්න දේවතා සංයුක්තයෙහි කියන ලද්දේ ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි

4.1.9.

නව වැන්නෙහි - අඤ්ඤා වා භියෙය්‍යා බොහෝ කල් ජීවත් වන්නේ වසර සියයට වැඩියෙන් ජීවත් වීමට නො හැක්කේ වෙයි. වසර පනහක් හෝ හැටක් හෝ ජීවත් වෙයි. අජ්ඣාතාසී ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ මනුෂ්‍යයන් ගේ ආයුෂ අල්ප යයි කියති. දීර්ඝභාවය ඔහුට පවසන්නෙමැයි සතතයෙන් පැවති සතුරු බවින් මැඩුනේ (මෙසේ) පැවසී ය. න නං භිලෙ ඒ ආයුෂ අල්පය යි හෙළා නො දක්නේ ය. බිරමතෙතාවී යම් සේ ලදරු කුමාරයෙක් (සිගිත්තෙක්) උඩුකුරු ව නිදා සිටියේ කිරි බි දුහුල් පිළි කොටියෙහි වැදහොත්තේ සිහිසුන් කෙනෙකු මෙන් නිදා ගනියි, කිසිවකුගේ ආයුෂ අල්ප ද දීර්ඝ දැයි නො සිතයි. එසේ සත් පුරුෂයා වරෙය්‍යාදිනාසීසොව ආයුෂ සීමිත යයි දන ගිනිගත් හිසක් ඇත්තෙකු මෙන් හැසිරෙන්නේ ය.

නව වැනි සූත්‍රය යි

4.1.10.

දස වැන්නේ - නෙමීව රථකුඛ්ඛරං යම් සේ දහවල්හි යන රථයේ නිම් වළල්ල කිඹුල් මුව (ඒරියා කඳ) අනුව යයි ද, හැර නො දමයි ද, එසේ ම ආයුෂ ද අනුව යයි.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

ප්‍රථම වර්ගය යි.

4.2.1.

දෙවන වර්ගයේ පළමු වැන්නේ - නිසිනො පෙර කී පරිදි ම දැනත් ගනිමින් වැඩ සිටින්නාහු; මාරයා ද උන්වහන්සේ සැපයේ සිටන බව දැන ඔහු ගටන්තෙමි යි අසලට පැමිණියේ වෙයි. පදාලෙසි පර්වත මුදුනෙහි සිට (ගල්) විද්දේ ය. ගල් නිරතුරු ව එකිනෙක තළමින් වැටෙයි. කෙවලං සියලු සබ්බං ඊට ම සමාන වචනයකි.

පළමු සූත්‍රය යි.

4.2.2.

දෙවැන්නේ - විචක්ඛකමමාය පිරිසේ ප්‍රඥා චක්ඛුසය විනාශ කරනු කැමැත්තෙන්; බුදුවරුන්ගේ ප්‍රඥා චක්ඛුසය විනාශ කිරීමට නො හැක්කේ ය. පිරිසේ (චක්ඛුසය) පෘථග්ජනයන්ට බිය ජනක අරමුණු ඇස්සවීමෙන් හෝ දෑස්වීමෙන් හෝ (විනාශ කිරීමට) හැකි වේ. විජ්ඣාචී නු මඤ්ඤසි "මම විජය ලත් (ජය ලැබූ) අයෙකම්" යි ඔබ සිතන්නෙහි ද? එසේ නො සිතව, ඔබට ජයක් නැත. පරිසාසු අට පිරිස අතර බලපානා දශබල බවට පත් වූ (බුදු වෙමි).

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

4.2.3.

තුන්වැන්නේ - මන්දියා නු මන්දාකිමන්ද (බෙහෙවින් ම මද) බවින්, මුළා වූ බවින්; උදාහු කාවෙයාමනො නැතහොත් යම් සේ කවියෙක් කාවායක් සිතන්නේ ඒ කාවාකරණයෙන් මත් ව නිදයි ද, එසේ නිදන්නෙහි ද? සමච්චරා බොහෝ, කිමිදං සොපාසෙව කුමක් හෙයින් නිදීමක් නිදන්නෙහි ද? අඤ්චං සමෙච්ච පරමාර්ථයට මැනවින් පැමිණ, සම්ප්‍රාප්ත ව; මට අසංගහ (එක්රැස් නො කිරීම්) නම් වූ හෝ එක්රැස් කර විනාශ වූ හෝ අර්ථයක් නැත සලලං තියුණු ආයුධ උලක් (උල් ආයුධයක්) ජශං න සමෙක යම් සේ සමහරු සිංහයන් යන පාර ආදියෙහි නිදිවරන්නෝ වුව ද සැක කරත් ද එසේ මම නිදිවරන්නේ වුව ද සැක නො කරමි. න පි හෙමි සොඤ්ඤං යම් සේ සමහරු සිංහයන් යන පාරවල

නිදා ගැනීමට බිය වෙත් ද, එසේ මම නිදා ගැනීමට ද බිය නො වෙමි. නානුකපනි මා මං ආචාර්යවරයාට හෝ අන්තේවාසිකයාට අපහසුතාවක් හටගත් විට උද්දේස කිරීමට විමසීමට සිටි බැවින් රාත්‍රි හෝ දිවා කාල හෝ ගෙවී යන්නේ අන්තේවාසිකයා තවයි (එහෙත්) එසේ මා නො තවයි. මා හට අවසන් නො කළ කිසියම් කාර්යයක් නැත. එහෙයින් ම කී ය: හානිං න පසාමි කුහිඤ්චි ලොකෙ (ලොවෙහි කිසි තැනක පිරිහීමක් නො දක්නෙමි) යි.

තෙවැනි සූත්‍රය යි.

4.2.4.

සිටි වැන්නේ - අනුරෝධවිරෝධෙසු රාග ද්වේෂයන්හි, මාසජ්ඣේයො තදාවරං මෙසේ ධර්මකර්මාහි හැසිරෙමින් නො ලබන්න, ධර්ම කර්ම පවත්වන්නහුට සමහරු සාධුකාර දෙත්. ඒ කෙරෙහි රාගය උපදී, සමහරු නො සකස් ව ඇහුම්කන් දෙති. ඒ කෙරෙහි ද්වේෂය උපදී. මෙසේ ධර්මකර්මයා රාග ද්වේෂවල යෙදේ නම් ඔබ එසේ නො යෙදෙන්න යි පවසයි. යදඤ්ඤමනුසාසති 'යං අඤ්ඤං අනුසාසති' (යම් වෙනත් කෙනෙකුට අනුශාසනා කරයි ද) ඔහුට සම්බුද්ධෝ හිතානුකම්පී යහපත පාමින් අනුකම්පා කරයි. යම් හෙයකින් හිතානුකම්පී වේ ද, එහෙයින් අනුරෝධවිරෝධෙහි විප්පමුනො තරාගතො (තරාගත තෙමේ රාග ප්‍රතිස දෙකින් විශේෂයෙන් මිදුනේ ම ය.)

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

4.2.5.

පස් වැන්නේ - අහසෙහි සැරිසරන විට වුව ද බැඳෙතියි අක්කලිකඩ වරො පාසො රාග බැමීම (තොණ්ඩුව), මානසො මන සම්ප්‍රයුක්ත (සිත්හි හටගත්),

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

4.2.6

සය වැන්නේ - පඤ්චනං උපාදානකඛන්ධානං උපාදාය පංච උපාදානස්කන්ධං ගෙන; ස්වභාව, සාමාන්‍ය ලක්ෂණ වශයෙන් නානා ප්‍රකාර ලෙස බෙදා දක්වන්නේ, සන්ධිකරණ ස්කන්ධයන්ගේ ස්වභාව ලක්ෂණ ආදිය දක්වයි. සමාදපෙති ග්‍රහණය කරවයි. සමුඤ්ඤානේති සමාදානගෙහි (ගැනීමේහි) උත්සාහය ඇති කරවයි. සමභංගෙහි ප්‍රතිවේදි ගුණයෙන් පිරිසිදු කරවයි. බබළවයි. අධිකතා අර්ථවත් (වැඩ ඇත්තක්) කොට, මේ නම් පැමිණිය යුතු (ප්‍රතිවේදි කළ යුතු) අර්ථයකැයි මෙසේ සලකා ඒ දේශනාව ප්‍රයෝජනවත් යයි සිතා මනසිකතා සිතේ තබා සබ්බවෙනසො සමන්තාහරිතා ඒ සියලු ක්‍රියා කාරක සිතින් එකට ගෙන ඔහිතසොනා ත්ඤ්ඤා (යොමු කළ) කන් ඇති ව (කන් යොමා); අර්ථකාමාසෙ නිකිත්තා වේලීම පිණිස තැබූ; රූපං වෙදයිතං සඤ්ඤං රූප ආදී මේ ස්කන්ධ තුන; යඤ්ඤා සංඛතං මෙයින් සංස්කාර ස්කන්ධය ගන්නා ලදී. එවං තස්ම චිරජ්ඣති මෙසේ ඔහු මම නො වෙමි; මෙය මගේ නො වේ යි දැකීමින් මෙසේ ඒ ස්කන්ධ කෙරෙහි නො ඇලෙයි. බෙමන්තං කෙමම බවට පත් වූ ආත්මභාවය, මෙයින් එල ලක්ෂණ දක්වයි. අනෙවසං භව, යෝනි, ගති, ධීති, සත්තාවාස සංඛ්‍යාත සියලු ස්ථානවල සොයමින් නාස්ඛන්ධා නො දැක්කේ ය.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

4.2.7.

සත් වැන්නේ - එසොයතනානිං සඤ්ජාති-සමෝසරණ අර්ථයෙන් ජද්වාරික වූ (දොරටු සයකට අදාළ) ස්පර්ශයන්ගේ ආයතනවල (ආයතන හයේ) භයහෙරවසඤ්ඤං මේස ගර්ජනා - විදුලිය කෙටීම් ශබ්ද හා සමාන බිය ගෙන දෙන ශබ්ද, පඨවිමඤ්ඤා උද්‍රියති මේ මහා පෘථිවිය පට පට ශබ්දය නගන්නාක් මෙන් විය. එසු ලොකොධිමුච්ඡනො මේ ආරම්භණ හයෙහි ලෝකය (මිනිස්සු) බෙහෙවින් මුර්ජා වූයේ. මාරධෙය්‍යං මාරයා සිටින තැන, ක්‍රොධමක සංසාර පැවැත්ම.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

4.2.8

අට වැන්නේ - පාහුණකානි භවනි ඒ ආකාරයේ නැකැත් දිනක ඒ ඒ තැනට යැවිය යුතු කුටු පඬුරු වේ. ආගන්තුක කුටුපඬුරු යැවීම හෝ (වේ); මේ උත්සව දිනකැයි තමන් ම දැන සම වයස, ජාති, ගෝත්‍ර ඇති කුමාරවරු ඒ ඒ තැනින් එක්රැස් වෙති. කුමාරිකාවෝ ද තම තමන්ගේ වත්කම් අනුව අලංකාර වී ඒ ඒ තැන සැරිසරති. එහි කුමාරිකාවෝ ද කැමති පරිදි කුමාරවරුන්ට කුටු පඬුරු යවති. කුමාරවරු ද කුමාරිකාවන්ට (යවති); වෙනත් කිසිවක් නොමැති කල යටත් පිරිසෙයින් මල් පොකුරක් හෝ දමත්. අනුවාච්චියා ඇතුළු වුනාහු (ආවේශ වුවාහු), ඒ දිනයේ කුමාරිකාවෝ පත්සියයක් උයන් කෙළියට යන්නෝ අතර මග බුදුන් වහන්සේ දක උත්සව කැවිලි දෙන්නාහ. උන්වහන්සේ ඔවුන්ට දානානුමෝදනා වශයෙන් ප්‍රකීර්ණක ධර්ම දේශනාවක් දෙසන්නාහ, දේශනාව අවසානයේ සියලු ම දෙනා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටන්නාහ. මාරයා ඔවුන්ගේ සම්පත්තියට අනතුරක් කරන්නෙමැයි ඇතුළු විය. පාළියෙහි මා සමණො ගොතමො පිණ්ඩමලඤ්ඤ (ග්‍රමණ ගෞතමයෝ පිඬු නො ලබන්නෝ) යි මෙපමණක් ම කියන ලදී. කිම, බුදුන් වහන්සේ මාරයාගේ පෙළඹවීම නො දන ම (පිඬු පිණිස) ප්‍රවේශ වුවෝ ද? එසේ ය. නො දන ම ය, මක් නිසා ද? ආවර්ජනය නො කිරීම නිසා ය. බුදුන් වහන්සේලා අසුවල් තැන බත් (දන්) ලබන්නමෝ ය නො ලබන්නමෝ යයි ආවර්ජනය කිරීම නුසුදුසු ය. ප්‍රවිෂ්ට ව, මිනිසුන්ගේ සිරිත් බිදීම දක, මේ කිමදැයි ආවර්ජනය කරන සේක්, දැන, ආමිෂය හේතුවෙන් මාරයාගේ පෙළඹවීම විදීම ද නුසුදුසු යයි එය නො බිඳ ම පිටත් ව ගියහ. උපසඛකම් අමිත්‍ර විජයෙන් (සතුරා ජය ගැනීමෙන්) මෙන් සකුටු වූයේ මුළු ගමෙන් හැන්දක් පමණ වත් බත් නො ලබා ගමෙන් පිටවන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත ගමේ මිනිසකුගේ වේශයෙන් පැමිණියේ ය. තථාහං කරිසාමි ඔහු මේ බොරුව කියයි. ඔහුට මෙසේ සිතීණි. මා විසින් මෙසේ කියන ලද කල්හි යළි (ගමට) ඇතුළු වන්නේ ය. එවිට ඔහුට ගමේ දරුවෝ මුළු ගමේ ම ඇවිද හැන්දක අහරක් වත් නො ලබා ගමෙන් පිට ව ගොස් නැවත පැමිණියෙහි' යි ආදිය කියා බැණ වදින්නෝ ය' යි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉදින් මොහු මා මෙලෙස වෙහෙස කරවන්නේ මොහුගේ හිස සත් කඩකට පැළෙන්තේ යයි ඔහුට අනුකම්පාවෙන් නො පිටිය ම ගාථා දෙක පැවසූ සේක. එහි පසවී ඇති කළෙහි ය. ජනිත කළෙහි ය. ආසජ්ජ හිරිහැර කොට, ගටා; න මෙ පාපං විපවච්ඡි මගේ පවී නො පැසවයි ද, මෙය නිෂ්ඵල ය. කිම ඔබ මෙලෙස සිතන්නෙහි ද? ඔබ විසින් කරන ලද

පාපයට එළයක් (විපාකයක්) ඇත යන්න දක්වයි. කිසිදු නං මර්දනය කිරීමට සමත් රාගාදී කෙලෙස් හටගැනීමක් ආභක්ෂාරා යථා යම් සේ ආභස්සර දෙවියෝ සප්තික ධ්‍යානයෙන් යැපෙන්නාහු 'ප්‍රීති හක්ෂක්' (ප්‍රීතිය අනුභව කරන්නාහු) නම් වෙත් ද එසේ වන්නෙමි.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

4.2.9.

නව වැන්නේ - නිබ්බාණපටිසංයුත්තාය නිර්වාණය ගෙන හැර පාමින් පවත්වන ලද; හටහටකෙසො ඉදිරිපස කෙස් පසුපසටත් පසුපස කෙස් ඉදිරිපසටත්, වම් පස කෙස් දකුණටත්, දකුණු පස කෙස් වමටත් විහිදුවා විහිදුවා විසුරුණු (අවුල් වුණු) කෙස් ඇත්තේ, මම වක්‍රසම්පෘෂ්ඨ වික්ෂාණාණායතනං වක්‍රවික්ෂාණාණයෙන් යුක්ත වූයේ වක්‍ර සම්ඵස්සයත් වික්ෂාණාණායතනයත් මගේ ම ය යි. මෙහි ද වක්‍ර සම්ඵස්සයෙන් වික්ෂාණාණ සම්ප්‍රයුක්ත ධර්ම ගන්නා ලදී. වික්ෂාණාණායතනයෙන් සියලු වක්‍ර ද්වාරයෙහි උපත් ආවර්ජනාදී වික්ෂාණ (ගන්නා ලදී). සෝභද්වාර ආදියේ ද මේ න්‍යාය ම ය. මනෝ ද්වාරයෙහි මනෝ ආවර්ජන සහිත භවාංග සිත ය. ධම්මා ආරම්භණ ධර්ම ය. මනෝසම්පෘෂ්ඨ ආවර්ජනා සහිත භවාංග සම්ප්‍රයුක්ත ඵස්සය වික්ෂාණාණායතනං ජවනවිත්තය යි. කදාරම්භණය ද ගැලපේ. තවෙව පාපිම වක්‍රං ලොවෙහි යම් තිමිරකාව* ආදියෙන් උපද්‍රවයට පත් නොයෙක් රෝගවලට ආයතනයක් වූ, උපක්‍රමික විපාකාදියෙන් යටත් පිරිසෙයින් කණ ඇසක් පවා වේ ද? ඒ සියල්ල තොපට ම වේවා, රූප ආදිය ගැන ද මේ න්‍යාය ම ය. යං වදන්ති යම් භාණ්ඩයක් වේ ද එය මාගේ යයි යම් කෙනෙක් පවසත් ද? යෙ වදන්ති මමන්ති ච යම් කෙනෙක් 'මගේ' යි පවසත් ද, එය වෙ තෙ මනෝ අභි මේ ස්ථානවල ද ඉදිත් සිතක් වේ ද, න මෙ සමණ මොක්කසි ග්‍රමණය, මගේ ආධිපත්‍යයෙන් නො මිදෙන්නෙහි, යං වදන්ති යමක් භාණ්ඩයකැයි කියත් ද එය මගේ නො වේ. යෙ වදන්ති යම් කිසි කෙනෙක් මෙසේ කියත් ද 'ඔවුන්' මම නො වෙමි. න මෙ මහග්‍රීඨ දක්කසි භව යෝති ගති ආදියෙහි මා ගිය මග ද නො දන්නෙහි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

* කිමිර - අදුර; කාව-කාවය (සිවිය) - ඇසේ 'සුද'

4.2.10.

දස වැන්නේ - අනන්ත අසාතයං නො නසමින් නො නසවමින් අජිනං අජාපයං අනුනට ධන භානිය නො කරමින්, නො කරවමින්, අසොචං අසෝවාපයං ශෝක නො කරමින් ශෝක නොකරවමින්, මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අධාර්මික රජවරුන්ගේ විජිතයෙහි දඬුවම් කරන්නවුන් විසින් පෙළනු ලබන මිනිසුන් දැක කාරුණික ලෙස මෙසේ සිතූහ. උපසඞ්කම් ශ්‍රමණ භෞතමයෝ රාජ්‍යය කරවීමට සමත් නොවෙත් දැයි සිතී ය. රාජ්‍යය කරවීමට කැමැති වනු ඇත. රාජ්‍යය යන මෙය ද ප්‍රමාදයට හේතුවකි. රාජ්‍යය කරවන විට ඉඩක් ලැබෙනු ඇත. උත්සාහයක් ඇති කරවන්නෙමි යි සිතා ළඟට පැමිණියේ ය. ඉඬිපාදා සමාද්ධිමත් වන ධ්‍යාන කොටස්, භාවිතා වර්ධනය කරන ලද, බහුලිකතා නැවත නැවත කරන ලද, යානිකතා (භාවිතයට) යොදන ලද යානයක් ලෙස කරන ලද, ව්‍යුත්කතා ප්‍රතිෂ්ඨා අර්ථයෙන් - පදනමක් කොට ගත්, අනුධර්මිතා අත් නො හරින ලද, නිතර පවත්වන, පරිචිතා සතතයෙන් කිරීම මගින් බෙහෙවින් පුරුදු කරන ලද - දුණුවායාගේ නො වරදින විදීම සහිත වූ අත් මෙන්, සුසමාරඬා මැනවින් ආරම්භ කොට පරිපූර්ණ ව භාවනා කරන ලද අධිමුළේඛයා සිතන්නේ නම්, පබ්බතස්ස පර්වතයක් වන්නේ නම්, ච්චිකාව එක් පර්වතයක් තිබේවා, දෙගුණයක් ම දක්වා මහත් වූ ස්වර්ණ පර්වතයක් (වුව) එක් පුද්ගලයකුට මදි ය. නො සැහේ යන අරුත යි. ඉති විආා සමං වරෙ මෙසේ දැනිමින් සම ව හැසිරෙන්නේ ය. යතො නිදානං දුක නම් පඤ්චකාම ගුණ හේතු කොට ගෙන (පහළ) වේ. එය 'යමක් නිදානය කොට වේ ද' එසේ යමෙක් දුක්කේ ද? තථං නමෙයා ඒ සත්ත්වයා දුකට හේතු භූත වූ කාමයන් කෙරෙහි කුමන කරුණකින් නැමෙයි ද? උපධිං විදිත්වා කාම ගුණ උපධි (කෙළෙස්) එය "සංග" (ඇල්ම) ය. එය 'ලග්ගන' (එල්ලීම - ඇලීම)" යයි මෙසේ දන, තසොව ජක්ඛ විනයාය සිකෙහි ඒ උපධියේ ම දුරලීම පිණිස උගන්නේ ය.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

දෙවන වර්ගය යි.

4.3.1.

තෙවැනි වර්ගයේ පළමු වැන්නේ - ජටණුවෙන් ජටා දරණුවකින් අජිනකපනිවයෝ කුර සහිත අඳුන් දිවි සමක් එකක් හැඳ එකක් පෙරවා ගෙන, උදුඹරදණං අල්පේච්ඡ භාවය ප්‍රකාශ කිරීම වස් මදක් නැමුණු දිඹුල් දණ්ඩක් ගෙන, එතදවොච ලෝකයෙහි බ්‍රාහ්මණයාගේ වචනය නම් අසත්, බ්‍රාහ්මණයන් අතර ද පැවිද්දාගේ, පැවිද්දන් අතර ද මහල්ලාගේ යි මහලු බ්‍රාහ්මණ පැවිදි වෙසක් ගෙන දහන් බිමෙහි කටයුතු කරන ඒ හිකුන් වෙත ළං වී අත ඔසවා දහරා හවනො (ඔබලා තරුණයහ) යනාදී වචන පැවසී ය. ඔකමෙපණා හක්කෙන් උරයට ගසමින්, හිස පහත් කර ජීවං නිලාලෙණා ලප සහිත මහන් දිව (එළියට) ගෙන ඉහළ පහළත් උභය පාර්ශ්වයෙහිමත් ලෙළවා. තිවිසාබං රැළි තුනක් ඇති නළාවක 'හකුටි' නළලෙහි නැගුණු රැළි තුන යන අරුත යි. පකාමී ඔබලා දන්තවුන්ගේ කීම නො කොට (ක්‍රියාවට නො නංවා) ඔබලා ම තෙලෙහි පැසවවු'යි කියා එක් මගක් ගෙන හියේ ය.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

4.3.2.

දෙවැන්නෙහි - ලාභා වත මෙ සුලඛං වත මෙ මේ ආකාර වූ ශාස්තෘන් වහන්සේත් ධර්මයත් සබ්‍රහ්මචාරීන් ලද බැවින් මට ලාභයකි. මට මැනවින් ලැබුණකි. ඒ ආයුෂ්මත් තෙමේ පසු ව මූලකම්මට්ඨානය සම්මර්ෂණය කොට අරහත් බව (ලබා) ගන්නෙමි යි එතෙක් පාසාදික කමටහන් ගෙන බුද්ධ - ධම්ම - සංඝ ගුණය ආචර්ජනය කොට සිතේ ප්‍රසන්නතාව උපදවා සිත සිනහ ගන්වා, සතුට කරවා සිටින්නේ, එවිට එතුමාට මෙසේ සිතිණි. උපසංකමී මේ සමිද්ධි හික්ෂුව පාසාදික කමටහන ගෙන සිටියා සේ ය. යම් තාක් මූලකම්මට්ඨානය ගෙන අරහත් බව නො ලබා ද එතෙක් ඔහුට අනතුරක් කරන්නෙමැ යි පැමිණියේ ය. ගව්ඡ නිං බුදුන් වහන්සේ සකල ජම්බුද්වීපය අවලෝකනය කරන සේක්, ඒ ස්ථානයේ දී ම ඔහුට කමටහන සැප ඇත්තක් වන්නේ යයි දුටු සේක. එහෙයින් මෙසේ කී සේක. සනිපකඤ්ඤා ව මෙ බුද්ධා මා විසින් - මට - සිහියත් ප්‍රඥාවත් දන්නා ලදී. කරසසු රූපානි බොහෝ බිය ජනක රූප කරව. නෙව මං ව්‍යාධයිසසසි මා "වෙධයිසසසි" නො පෙළව, කම්පා නො කරව"

4.3.3.

තෙවැන්නෙහි - ඉසිහිලිපසෙස ඉසිහිලි නම් පර්වතයේ පැත්තක, කාළසිලායං කළුවන් ගල්තලාවෙහි, සාමයිකං වෙතො විමුක්තිං අර්පණය කරන කරන මොහොතෙහි ප්‍රත්‍යන්තික (සතුරු) ධර්මවලින් මිදෙයි. ආරම්භණයෙහි ද මැනවින් අලවති යි ලෝකික සමාපත්තිය "සාමයික වෙතො විමුක්ති" නම්. ඵ්‍රසි ලැබී ය. පරිහායී (පිරිහුනේ ය.) කුමක් නිසා සය වැන්න දක්වා පිරිහුනේ ද? ආබාධ සහිත බැවිනි. තෙරුන්ට වා-පිත්-සෙම් වශයෙන් අනුසායික ආබාධයක් ඇත. එය සමාධියට හිතකර උපකාරක ධර්ම පිරිමට නො සමත් වෙයි. අර්පණය කරන කරන සමාපත්තියෙන් පිරිහෙයි. යක්‍ෂ්‍යානානං සඤ්චං ආහරෙය්‍යං හෙතෙමේ මෙසේ සිති ය: යම් හෙයකින් පිරිහුණු ධ්‍යාන සහිත ව කාලක්‍රියා කරන්නා හට නිශ්චිත නො වූ (හව) ගමන් වේ ද, නො පිරිහුණු ධ්‍යාන ඇත්තා හට නිසැක නිශ්චිත (හව) ගමන් වේ ද, බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි උපදින්නේ ද, එහෙයින් ආයුධයක් (අතට) ගැනීමට කැමති විය. උපසංකම් මේ ශ්‍රමණ තෙම ආයුධයක් ගනීමට කැමැත්තේ (වේ), ආයුධ ගැනීම යන මෙය ද සිරුර ගැනත් ජීවිතය ගැනත් අනපේක්ෂ වූවහුට ම වේ. යමෙක් මෙසේ සිරුර ගැනත් ජීවිතය ගැනත් අපේක්ෂාවක් නැත්තේ වේ ද හේ මූලකම්මට්ඨානය සම්මර්ෂණය කොට අරහත් බව ලැබීමට පවා සමත් වේ. මා විසින් වළක්වන ලද්දේ වුව ද මොහු නො තවතින්නේ යයි ද ශාසනානන් වහන්සේ විසින් වළක්වන ලදහොත් තවතින්නේ යයි ද තෙරුන්ට හිතවත් කෙනෙකු මෙන් වී, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යම් තැනක ද එහි පැමිණියේ ය. ජලං බැබළෙන, පාදෙ වජ්‍රාමී වක්‍රුමා පසැස් ඇත්තා වූ බුදුන් වහන්ස, ඔබගේ පා වදිමි. ජුනිනධරා ආනුභාව දරන්නානෙහි, අප්‍යානමානසො අරහත් බවට නො පැමිණි තැනැත්තේ සෙබො ශීලාදිය හදාරමින් හික්මෙන්නේ (අරහත් බවට) තවත් කළ යුතු දේ ඇත්තේ ජනෙසුතා ජනයා අතර ප්‍රසිද්ධ වූවනි.

සඤ්චං ආහරිතං හොති තෙරණුවෝ මේ ජීවිතයෙන් මට කිම? යි උඩුකුරු ව හිඳ ආයුධයෙන් ගලනාළය (ගෙළ) සින්දේ ය. දුක් වේදනා හට ගැනිණි. තෙරුණුවෝ වේදනාව යටපත් කොට ඒ වේදනාව ම අල්ලා ගෙන සිහිය උපදවා මූලකම්මට්ඨානය සම්මර්ෂණය කරන්නාහු අරහත් බවට පැමිණ සමසීසී වී පිරිනිවන් පෑහ.

“සමසීසී” නම් ත්‍රිවිධ ය: ඉරියාපට්ඨසමසීසී, රෝග සමසීසී, ජීවිතසමසීසී යනුවෙනි. එහි යමෙක් සිටීමේ ආදී ඉරියව්වලින් එකක් අධිෂ්ඨාන කොට මෙය අවුල් නො කොට ම අර්භත් බවට පැමිණෙන්නෙමි යි විදර්ශනාව පිහිටුවයි. එවිට ඔහුට අර්භත් භාවයට පත්වීමත් ඉරියව්වෙනස් කිරීමත් එක පැහැර සිදු වේ. මෙය “ඉරියාපට්ඨ සමසීසී” නම්. යමෙක් වක්‍ර රෝග ආදියෙහි එකක් ඇති කල්හි මෙයින් නො නැගිට ම අර්භත් බවට පත්වන්නෙමි යි විදර්ශනාව පිහිටුවයි. ඉක්බිති ඔහු අර්භත් බවට පත්වීමත් රෝගයෙන් නැගී සිටීමත් එක පැහැර සිදු වේ. මෙය ‘රෝගසමසීසී’ නම්. සමහරු ඒ ඉරියව්වෙහි ම ඒ රෝගයෙහි ම සිටියදී (වන) පරිනිර්වාණය වශයෙන් සමසීසී භාවය දක්වා ලකි. යමෙකුට ආශ්‍රවයන්ගේ ක්‍ෂය වීමත් ජීවිතක්‍ෂයත් එක පැහැර සිදු වේ ද මෙය ‘ජීවිත සමසීසී’ නම්. එය කියන ලද්දේ ම ය. “යසා පුග්ගලසා අපුබ්බං අවරිමං ආසවපරියාදානඤ්ච හොති ජීවිත පරියාදානඤ්ච අයං වුව්චි පුග්ගලො සමසීසී (යම් පුද්ගලයෙකුට පෙර නො වීත් පසු නො වීත් ආශ්‍රව අවසානයත් ජීවිත අවසානයත් වේ ද, ඔහු සමසීසී පුද්ගලයා’යි කියනු ලැබේ.)

මෙහි ද “පවත්තිසීස” “කිලෙසසීස” යි ‘සීස’ දෙකකි, එහි ‘පවත්තිසීස’ නම් ජීවිතින්ද්‍රිය යි; කිලෙසසීස’ නම් අවිද්‍යාව යි. ඒවායින් ජීවිතින්ද්‍රිය වූති චිත්තය බැහැර කරයි. අවිද්‍යාව මාර්ග චිත්තය (බැහැර කරයි). සිත් දෙකේ ම එක විට හට ගැන්මක් නො මැන. මාර්ගානන්තර වූයේ එලය යි. එලානන්තර වූයේ භවාංගය යි. භවාංගයෙන් නැගී සිට ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂණය යි. එය පරිපූර්ණ වූයේ හෝ වේ; අපරිපූර්ණ වූයේ හෝ (වේ). තියුණු කඩුවකින් හිස සිඳින විට වුව ද ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂණවාර එකක් හෝ දෙකක් අවශ්‍යයෙන් ම හට ගනී ම ය, සිත්වල ක්‍ෂණික පරිවර්තනය හේතුවෙන් ආශ්‍රවයන්ගේ ක්‍ෂය වීමත් ජීවිතය අවසන් වීමත් එක් ක්‍ෂණයෙහි ම සිදුවනු පෙනේ.

සමුලං තණං අබ්බුඤා අවිද්‍යා මූලයෙන් මුල් සහිත වූ තණ්භාව අරභත් මාර්ගයෙන් උපුටා දමා, පරිනිබ්බනො අනුපාදිසේස පරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිව්සේ ය. විවක්‍කඛන්ධං පෙරළුණු කඳ (ඇති) සොපාමානං උඩුකුරු වී නිදන්නේ වේ. තෙරුන් වහන්සේ උඩුකුරු ව වැදහොත්තේ වුව ද දකුණු ඇළයෙන් සැතපීම හුරු කළ බැවින් හිස දකුණු පැත්තට ම පෙරළී සිටියේ ය. ධුමායිතක්‍ෂං දුම් දමන බව, ඒ ක්‍ෂණයෙහි දුම් වළාකුළු මෙන් ද, කළු වළාකුළු මෙන් ද පහළ විය. විඤ්ඤාණං සමන්තසති ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය සොයයි. අපාතිධීතෙන

නො පිහිටි ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණයෙන් නො පිහිටි හේතුවෙන් යනු අර්ථයි. බෙලුව පඤ්ඤාවිණං බෙලිගෙඩියක් මෙන් පඬුවන් වූ ස්වර්ණ මහා වීණාව ආදාය කිහිල්ලේ තබා උපසඬකම් ගොධික තෙරුන් උපන් තැන නො දනිමි. ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් විමසා නිසැක වන්නෙමි යි කුඩා දරුවකුගේ ස්වරූපය ගෙන ළඟට පැමිණියේ ය. නාධිගච්ඡාමි නො දකිමි. සොකපරෙතස්ස ශෝකයෙන් ඇළලී ගිය ඔහු ගේ අභස්සථ පා මතට වැටුනේ ය.

තෙවැනි සූත්‍රය යි.

43.4

සිටු වැන්නේ - සත්තවස්සාති බුද්ධත්වයට පෙර වසර හයක් (හා) බුද්ධත්වයෙන් පසු එක් වසරක්, ඔතාරොපෙකෙඛා ඉදින් ගෞතම ශ්‍රමණයන්ගේ කාය වචී ද්වාරවල කිසියම් ම හෝ නුසුදුසු දෙයක් දකින්නෙමි ද ඔහුට වෝදනා කරන්නෙමැයි මෙසේ සිදුරක් (පඵද්දක්) අපේක්ෂා කරන්නේ අලභමානො ඊය දුටිල්ලක් පමණවත් දෝෂයක් නො දක්නේ; එහෙයින් කී ය.

“සත්තවස්සාති භගවතං අනුබන්ධං පදාපදං
ඔතාරං නාධිගච්ඡස්ස සමුද්ධස්ස සතිමතො”

(සත් වසරක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අභියෙන් අඩිය ලුහු බැන්දෙමි. සිහියෙන් යුක්ත වූ සම්බුදුරජුන්ගේ ප්‍රවේශයක් (සිදුරක්) නො ලද්දෙමි.)

උපසඬකම් අද ගෞතම ශ්‍රමණයන් ග්‍රහණයට ගෙන පැමිණෙන්නෙමි යි ළඟට පැමිණියේ ය. කඩායසි සිත සිතා සිටින්නේ, සිතෙන් මෙනෙහි කරමින් සිටින්නෙහි ද අසයි. විතං නු ජනො සියයක් හෝ දහසක් පැරදුනෙහි ද? ආගං න ගාමසමීං කිම ඇතුළු ගමෙහි පමණ ඉක්මවා ගිය පාපකර්මයක් (අපරාධයක්) කළෙහි ද? එමගින් අන් අයගේ මුහුණ බැලීම නො ඉවසන්නේ කැලයෙහි වසන්නෙහි ද? සකං මිත්‍ර භාවය; පලිබාය භාරා, භවලොභජ්ජාං භව ලෝභ සංඛ්‍යාත වූ තෘෂ්ණාව, අනාසවො කඩායාමී තෘෂ්ණා රහිත වී දූහැන් දෙකෙන් ධ්‍යාන වඩමි. පමනබන්ධු මාරයාට ආමන්ත්‍රණය කරයි. ලොවෙහි යම් කිසි කෙනෙක්

ප්‍රමාද වූවෝ වෙත් ද හේ ඔවුන්ගේ නැයෙකි. සවෙ මඟං අනුබුද්ධං ඉදින් ඒ මාර්ගය අවබෝධ කරන ලද්දේ නම්, අපෙහි ඉවත් ව යනු, අමවුච්චෙය්‍යං මරු හට අවකාශ නො තබන නිවණ පාරගාමීනො යම් කෙනෙක් පර තෙරට ගියාහු ද ඔවුහු ද "පාරගාමීනො" (පරතෙරට යන), යම් කෙනෙක් පර තෙරට යත් ද ඔවුහුත්, යම් කෙනෙක් පර තෙර යනු කැමැත්තෝ ද ඔවුහුත් "පාරගාමීනො" වෙති. විසුකායිකානි මාරයාගේ විහිලු විසෙවිතානි විරුද්ධ ලෙස භාවිත කළ "මනුෂ්‍යයන්ගේ ආයුෂ අල්ප ය", "දවල් ෫ ඉක්ම යයි" කී කල "මනුෂ්‍යයන්ගේ ආයුෂය දිග ය, දවල් ෫ ඉක්ම නො යයි" ආදිය ප්‍රතිලෝම කරුණු යි (විරුද්ධ අතට කරුණු ය). විඤ්ඤානි කානිචි කානිචි ඒ ඒ වේලාවේ හස්තිරාජ හැඩය; සර්ප හැඩය ආදි දර්ශන නිබ්බේජනීයා උකට්ඨි බවට කරුණු වූ; අනුපරියගා ආදියෙහි අතිත වචනය වුව ද, අර්ථය විකල්ප වශයෙන් දත යුතුය. කියන ලද්දේ මෙය යි: යම් සේ කපුටෙක් මේද තෙල් පැහැති ගලක් දෑක මෙහි මොළොක් බව අත් විදිමු, ආස්වාදයක් වන්නේ දැයි ඒ වටා සිසාරන්නේ ද, ඒ කවුඩා එහි ආස්වාදයක් නො ලබා ම එයින් ඉවත්ව යයි ද, ඒ පාෂාණයෙන් බැහැර යයි ද, එසේ ම අපි ද ඒ කවුඩා මෙන් පර්වතයක් වැනි වූ ගෞතමයන් වෙත පැමිණ ආස්වාදයක් හෝ එක් ව විසීමක් නො ලබන්නේ ගෞතමයන් කෙරෙහි කළකිරී ඉවත් ව යමු. අභාසිත්වා මෙහි 'අ' කාරය නිපාත මාත්‍රයකි. 'භාසිත්වා' (පවසා) යන අරුත යි. අභාසයිත්වා යි ද පාඨයකි.* උපසංකමිංසු කෙවිටෙන් පොළොවෙහි ඉරි අදින ගොපලු දරුවකු මෙන් දෑක බෙහෙවින් දොම්නස් වී සිටින්නේ කරුණ කිමැයි විමසා දැනගන්නෙමි යි අසලට පැමිණියහ. සොවසි සිතහි ද? ආරක්ෂාකෘතීව කුක්ෂරං යම් සේ සතුටු කරවා කැලයට යැවූ ගණිකා ඇතිත්තියෝ කැලයෙහි සිටින ඇතකු ස්ත්‍රී භාවභාව දර්ශනයෙන් පොළඹවා බැඳ ගෙන එක් ද එසේ ගෙන එන්නෙමු. මාරධෙය්‍යං චෛතූමක වෘත්තය (සංසාරය) උපසංකමිංසු ඔබතුමා මදක් ඉවසන සේකවා අපි ඔහු ගෙන එන්නෙමු යි පියා සනසා (ළගට) පැමිණියහ. උච්චාවචා නානා විධ, එකසතං එකසතං එක් එක් තැනැත්තියක් සියයක් සියයක් කොට කුමාරිවණණසතං මේ න්‍යායයෙන් කුමරි ශරීර සියයක් අත්ථසු පත්තිං හදයසු සත්තිං අභිමත අර්ථයට පැමිණීම හා හදවතේ ශාන්තිය, පද දෙකෙන් ම අර්භත්වය ම පවසයි. සෙනං ක්ලේශ සේනාව, එය (සේනාව) පියරූප සාකරූප නම්. එකොහො සධායං 'එකො අහං සධායනො' මම තනි ව ධ්‍යාන කරමින්, සුබමනුබොධිං අර්භත් සුවය අවබෝධ කොට ගතිමි. කියන ලද්දේ මෙය යි: පියරූප වූ

* මෙහැත් සිට ඇති අටුවාව මිළග 4, 3, 5 "මාරධිකු" සුත්‍රයට අයත් ය.

සාතරූප වූ සේනාව දිනා මම හුදෙකලා ව ධ්‍යාන වඩන්නෙමි "අත්සස පතීං හදයසා සතීං" යන ගණයට අයත්, අර්භත් සුවය අවබෝධ කළෙමි. එහෙයින් ජනයා සමග මිත්‍ර සන්ධියක් නො කරමි. ඒ හේතුවෙන් ම මට කිසි මිත්‍රත්වයක් සම්පාදනය නො වේ. කථං විහාරී බහුලො කුමන විභරණයක් බහුල කොට හැසිරෙමින්, අලද්ධා නො ලැබ; යො නිපාත මාත්‍රයකි. කියන ලද්දේ මෙය යි: කාම සංඥාවේ කුමන ධ්‍යානයකින් බහුල ලෙස ධ්‍යාන වඩන ඒ පුද්ගලයා නො ලබා ම භාත්පසින් බැහැර වෙත් ද? පසාධකායො වතුර්ථධ්‍යානයෙන් ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස කායේ පස්සද්ධි බව නිසා 'පස්සද්ධිකායො; සුවිමුඛනවිතො ආර්භත් එල විමුක්තියෙන් මනා ලෙස මිදුණු සිත ඇත්තේ, අසඹරානො කර්මාහි සංස්කාර තුන අනභිසංස්කාර කරමින්, අනොකො ආලය නැති අඤ්ඤාය ධම්මං සත්‍ය සතර දුත අවිතක්කකොයි විතර්ක රහිත වතුර්ථ ධ්‍යානයෙන් දුහැන් වඩන්නේ. න කුසානි ආදියහි ද්වේෂයෙන් නො කිපෙයි; රාගයෙන් න සරති (සිහි නො කරයි) මෝහයෙන් න ඊනො (හැකුළුනේ නො වේ). මේ මූලික ක්ලේශ තුන ගත් කල්හි දෙදහස් පන්සියයක් කෙළෙස් ගන්නා ලද්දේ ම වේ. පුරුම පදයෙන් ව්‍යාපාදනීවරණය හෝ ගන්නා ලදී. දෙවැන්නෙන් කාමවස්තු නීවරණය, තෙවැන්නෙන් ඊන ආදී කොට ඇති ඉතිරි නීවරණ (ගන්නා ලද්දේ ම ය). මෙසේ මේ නීවරණ ප්‍රභාණයෙන් ක්ෂීණාශ්‍රව භාවය දැක්වී ය. පඤ්චාසතිණේණා දොරටු පහක් ඇති ක්ලේශ ඕසය (සැඬ පහර) තරණය කළේ වෙයි. ඡධං මනෝද්වාරික වූ සය වැනි ක්ලේශ ඕසය ද තරණය කළේ වේ. පඤ්ච ඕස ගැනීමෙන් පඤ්ච ඕරම්භාගිය සංයෝජන හෝ සය වැන්න ගැනීමෙන් පඤ්ච උද්ධම්භාගිය (සංයෝජන ද) දක යුත්තේ ය. ගණසංඝවාරී 'ගණෙ ව' (ගණයා කෙරෙහි) සංඝෙ ව (සමූහයා කෙරෙහි) 'වරති' (හැසිරෙති යි) බුදුන් වහන්සේ 'ගණසංඝවාරී' නමි. අධ්‍යා තරිසාසනි එකතින් ම අන්‍ය බොහෝ ජනයා ද ඒකාන්තයෙන් ම තරණය කරන්නෝ ය. අයං මේ ශාස්තෘ තෙම, අනොකො ආලය (තෘෂ්ණාව) රහිත වූයේ; අචේජ්ජ නෙසානි පැහැර ගෙන ගෙන යයි. මාරයාගේ අතින් පැහැර ගෙන නිර්වාණ පරතෙරට ගෙන යන්නේ ය යි කියන ලදී. නයමානානං එතෙර කරන කල්හි සෙලං ව සිරසි උභවං පාතාලෙ ගාධමෙසථ කුටාගාරයක් (මහල් ගෙයක්) පමණ වූ මහත් ගලක් හිසෙහි තබා ගෙන පාතාලයෙහි ප්‍රතිෂ්ඨාවක් සොයන්නාක් මෙන්. බාණුං ව උරසාසජ්ජ උරයෙහි උලක් ඇත ගෙන මෙන්, අපෙථ බැහැර යමි. මෙ තැන්නි සංගීතිකාරක (හිමිවරු) ඉදමවොව යි දේශනාව අවසන් කොට 'දඤ්ඤමානා' යි ගාථාව කීහ. දඤ්ඤමානා

අතිශයින් බබළන්නා වූ ශෝභමාන වූ; ආගඤ්ඤං පැමිණියාහු. පනුදි බැහැර කළ සේක. තුලහධං ච මාලුතො යම් සේ වාතය ගෙඩියෙන් ගිලිහුණු ඉඹුල් පුළුන් හෝ වැළුක් පුළුන් ' පනුදකි, නීහරකි' බැහැර ගෙන යයි ද එසේ බැහැර කළ සේක.

සතර වැනි සූත්‍රය යි.

තෙවැනි වර්ගය යි.

මෙසේ මාර සංයුක්ත වර්ණනාව නිමිසේ ය.

5.1.1

හික්ෂුණී සංයුක්තයේ පළමු වැන්නෙහි - ආළවිකා ආළවියෙහි උපන්නී; ආළවී නගරයෙන් ම නික්ම ගොස් පැවිදිවුවා ය. අනුච්ඡාද කස්සප සම්මා සම්බුදු රජුන්ගේ වෛතෘයයේ නව කටයුතු අරඹයා ධනය සම්මාදන් කොට ආපසු එන යශෝධර නම් ධර්මභාණක ආර්ය පුද්ගලයාගේ ඇස් උගුළුවා එහි ම ඇස් බිඳීමට පත් කළ (අන්ධ වූ) පන්සියයක් සොරුන් සමඟ විසූ බැවින් එතැන් පටන් අන්ධ වනය යි හැඳින්වුණු වනය යි. එය සැවැත් ක්‍රවර සිට දකුණුපස ගවුවක් පමණ කැන වෙයි. රාජ්‍ය ආරක්‍ෂාව මගින් ආරක්‍ෂා කරන ලද එහි මහා විවේකය කැමැති හික්ෂුණුන් හික්ෂුණියෝත් යති. එහෙයින් මාය ද කාය විවේකය අපේක්‍ෂා කරන්නී ඒ වනය යම් තැනක ද එතැනට පැමිණියා ය. නිස්සරණං නිවන පඤ්ඤා යනු ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණ ඥාණයෙන් න ක්‍රම ජානාසි ති පදං ඔබ ඒ නිවන හෝ නිවන් යන මාවත හෝ නො දනිති. සත්‍ය සුලුපමා විනිවිද පෙනෙන අර්ථයෙන් අධ්‍යවිභුල් හා සමාන ය. බන්ධනං අධිකුට්ඨනං යනු ස්කන්ධයෝ මොවුන්ට අඵගෝසු දංගෙඨියේ (මස් ලොභුවකි).

පළමුවැනි සූත්‍රය යි.

5.1.2

දෙවැන්නේ - ධානං අර්භත් බව දුර්භිසමබ වං මැඩපැවැත්විය නො හැකි අභිභවපඤ්ඤාය අල්ප ප්‍රඥාවක් ඇත්තියක විසින්, යම් සේ ඇඟිලි දෙකකින් කපුවැටිය ගෙන තුළ තනත් ද "අභිභව පඤ්ඤා" "දැඟිල්ලේ නුවණ ඇත්තී" යි* කියනු ලැබේ. ඤාණමහි වන්තමානමහි එල සමාපත්ති ඥානය පවත්නා කල්හි සමමා ධම්මං විපක්‍ෂා නො සත්‍ය ධර්ම සතර මැනවින් දක්නා තැනැත්තාට, විපස්සනාවේ පූර්ව භාගයෙන් ආරම්භණ භූත වූ ස්කන්ධ පඤ්චකය හෝ, කිඤ්චි වා පන අඤ්ඤාසම්ඝ්ඤා අත්‍ය වූ කිසිවක් හෝ "මම වෙමි යි තණ්හා දිට්ඨි මාන වශයෙන් යමෙකුට වේ ද?

දෙ වැනි සූත්‍රය යි.

* හැඳි මිටි නුවණ ඇති.

5.1.3

තෙවැන්නෙහි - කිසා ගොතමි මස් ලේ අල්ප බව හේතුවෙන් කෘත (කෙට්ටු) වූ 'ගොතමි' යනු ඇගේ නම යි. පෙර සැවැත්තුවර එක් පවුලක අසු කෝටියක් වූ ධනය සියල්ල අඟුරු බවට පත්විය. ගෙනිමියා අඟුරු බවට පත් වූ ද, ගෙනැවිත් ඒකාන්තයෙන් පුණ්‍යවන්තයෙක් වන්නේ ද ඔහුගේ පිනෙන් යළි ප්‍රකෘති ස්වභාවයට පත් වන්නේ යයි රත්රුවන් සැළි පුරවා කඩපිළෙහි තබා අසළ සිටියේ ය. ඉක්බිති එක් දුප්පත් කුල දැරියක් අඩ මස්සක් ගෙන දර අත්තක් ගෙනෙන්නෙමියි නගරයට ගියා ය. ඒ දෑක ගෙනිමියාගෙන් (මෙසේ) විමසුවා ය. කඩ පිළෙහි ධනය මෙපමණ නම් ගෙදර කොපමණ වන්නේ ද? මැණියන් කුමක් දෑක මෙසේ කියයි ද? මේ රත් රුවන්ය. හේ මැය පින්වතියක් වන්නේ යයි ඇය පදිංචිව සිටින තැන විමසා "කඩ පිළෙහි භාණ්ඩ තැන්පත් කර ඇගේ මව්පියන් වෙත පැමිණ මෙසේ පැවසී ය. අපේ නිවසේ වියට පත් දරුවෙක් සිටී. ඔහුට මේ දැරිය දෙනු මැනවි කිය. ස්වාමිනි, දුප්පතුන් සමග සෙල්ලම් කරන්නෙහි ද? "මිත්‍රත්වය දුප්පතුන් සමග ද වේ. ඇය දෙනු මැනවි. ඇය පවුලේ ස්වාමිදුව වන්නී ය" යි ඇය රැගෙන නිවසට පැමිණියේ ය. සංවාසයෙන් පසුව පුතකු වැදුවා ය. පුත්‍රයා පියවරින් පියවර ඇවිදින කාලයේ කඵරිය කළේ ය.

ඇය දුප්පත් පවුලක ඉපිද ධනවත් පවුලකට ගොස් වුව ද පුත්‍ර විනාශයට පැමිණියෙමියි උපන් බලවත් ශෝකයෙන් පුතා මිහිදන් කිරීමෙන් වළක්වා ඒ මළ සිරුර ගෙන නගරයෙහි වැළපෙමින් සැරිසරයි. එක් දිනක් මහත් වූ බුද්ධ බලයෙන් යුක්ත වූ බුදුන් වහන්සේ ළඟට පැමිණ භාග්‍යවතුන් වහන්ස මගේ පුතාගේ රෝග නොමැති බවට (නිරෝගී වීමට) බෙහෙතක් දෙනු මැනවි යි පැවසුවා ය. "යන්න සැවැත් තුවර ඇවිද යම් ගෙයක පෙර මළ කෙනෙකු නැද්ද? එයින් සුදු අඬ ටිකක් ගෙනෙන්න (එය) ඔබගේ පුතාට බෙහෙත් වන්නේ ය" යි (කී සේක.) ඇ නගරයට පිවිස, ප්‍රධාන ගෙදර සිට බුදුන් වහන්සේ විසින් පවසන ලද පරිදි ගොස් සුදු අඬ ඉල්ලන්නී ගෙයක් ගෙයක් පාසා ඔබ මෙවැනි දෙයක් කොහෙන් දැක්කෙහි ද? යි පවසන ලද්දී ගෙවල් කිහිපයක ඇවිද සියල්ලන්ට ම මේ ස්වභාවය යි මගේ පුතාට පමණක් නො වේ යි ශාලාවෙහි මළ කද දමා පැමිණ පැවිද්ද පැතුවා ය. බුදුන් වහන්සේ මැය පැවිදි කරව යි හිසුණි අසපුව වෙත යැවූ සේක, හිස බු ගාන තැන දී ම අර්භත් භාවයට පැමිණියා ය. මේ තෙරණිය අරබයා අර් බො කිසාගොතමි යි කියන ලදී.

එකමාසි 'එකා ආසි' (හුදෙකලා ව සිටියා ය.) රුදමුඩි යනු හඩන මුවක් ඇත්ති මෙන් අව්‍යං මත පුකාමහි යන මෙහි 'අනරං අතිතං' අව්‍යං, මෙය භාවනපුංශක යි. කියන ලද්දේ මෙය යි. යම් සේ පුත්‍ර මරණයෙන් වන අවසානයක් අතිත වී ද, එසේ මම මළ පුතෙකු ඇත්තියකි. දැන් මට යළි පුත්‍ර මරණයක් නම් නැත. පුරිසා එතදනිකාං මට පුරුෂයෝ ද ඒ අවසානය ම ඇත්තාහු වෙන් මට පුත්‍ර මරණයේ යම් අන්තයක් (කෙළවරක්) වී ද මට පුරුෂයන්ගේ කෙළවර ද එය ම ය. මට දැන් පුරුෂයන් සෙවීම අභවාය (නො සිදුවේ ය). සබ්බසු විහතා නන්දි සියලු ස්කන්ධ, ආයතන, ධාතු, භව, යෝනි ගති, ස්ථිති නිවාස ආදී සියලු තත්හි මගේ තෘෂ්ණාව නසන ලදී. තමොක්කමො අවිද්‍යා ස්කන්ධය, පදාලිතො ඥානයෙන් බිඳින ලදී.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

5.1.4

සිවු වැන්නේ - පඤ්චාගිකෙත යනු ආතත, විතත, විතත, ආතත විතත, සත, සුසිර යන අංග පසකින් සමන් විත, නියාතකයාමි තුයොවා යනු සියල්ල ඔබට ම දෙමි නානං තෙනජීකා මම එයින් වැඩක් ඇති තැනැත්තියක් නො වෙමි (-මට අන් වැඩක් නැත) පුතිකායෙන ස්වර්ණ වර්ණ වුව ද සිරුර, නිතර වැගිරෙන වැස්සෙන අර්ථයෙන් කුණු ගඳ ගසන සිරුරක් මය. එහෙයින් මෙසේ කී ය. හිඤ්ඤෙන බිඳෙන ස්වභාවය හේතුවෙන් පහඹුණ සුණු විසිණු බවට පත්වන ස්වභාවය හේතුවෙන්, අධිියාමි 'අටියා' පීඩාවට පත් වූයේ වෙමි. හරායාමි ලජ්ජා වෙමි. සකා සමාපනී අෂට විධ ලොකික සමාපත්ති. ආරම්භණ ශාන්තත්වයෝ හා අංග ශාන්තත්වයෙන් 'ශාන්ත වූ' යි කියන ලදී. සබ්බසු සියලු රූප අරූපභව වල, මේ භවදෙක ගන්නා ලද බැවින් කාම භවය ද ගත්කල සමාපත්ති අටෙහි යි ඒ සියලු තැන්වල මගේ අවිද්‍යා අපුර නසන ලද්දේ ය කියයි.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

5.1.5

පස් වැන්නේ - සුප්‍රජායීතයාං අග පටන් මනාසේ මල් පිපි සල් රුක න වස්වී තෙ දුතියා වණණධාතු ඔබගේ වර්ණ ධාතුව හා සමාන දෙ වැනි වර්ණ ධාතුවක් නැත. ඔබ හා සමාන වෙනත් හික්කුණියක් නැත” යි කියයි. ඉධාගතා තාදිසකා භවෙයසුං යම් සේ ඔබ මෙහි පැමිණියා කිසියම් සත්වයක් හෝ සෙනෙහසක් හෝ නො ලබන්නති ද එසේ ම ඔවුහු ද ඔබ හා සමාන වන්නාහු ය. පබ්‍රමන්කරිකායං ඇස් දෙක මැද නැහැ වසමෙහි* සිටින මා නොදක්නෙහි වසීභුතමහි වසී වුවා වෙමි.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

5.1.6

සය වැන්නේ - කොනුතං ඉදමාදපයි ජාතිං මාරොවෙසී යනු මන්ද බුද්ධික කවර බාලයෙක් ඔබට මෙසේ (අදහස්) ගැන්වූයේ ද? පරිකෙලසං යනු අන්‍ය වූ නානා ප්‍රකාර උපද්‍රව ද, දැන් මාරයා මෙය කී ය. කවරෙක් නම් මේ (දෘෂ්ටිය) ගැන් වී ද? එය කියන්නී මට අන්ධබාලයෙක් නො පැවසී ය. ලෝකයේ ශ්‍රේෂ්ඨ පුද්ගලයා වන බුදුන් වහන්සේ ධර්මය දෙසකිසි දක්වනු පිණිස ‘බුද්ධො’ ආදිය පැවසී ය. එහි සවෙච නිවෙසයි පරමාර්ථ සත්‍යය වූ නිර්වාණයෙහි පිහිටු වී ද? නිරොධං අප්‍යජානනා යනු නිරෝධ සත්‍යය නො දන්නා,

සය වැනි සූත්‍රය යි.

5.1.7

සත් වැන්නේ - එනි මාරවසං පුනා යනු යළි යළිත් මාත්‍ය මාර, ක්ලේශ මාර, දේවපුත්‍රමාරයන්ගේ වසඟයට පැමිණෙත්. පබ්‍රපිතො සන්තාපිත වූ අගති යඤ්ඤ මාරස්ස යම් තැනක ඔබට මාරයාගේ ප්‍රවේශය නැද්ද කඤ්ඤ - ඒ නිවනෙහි ය.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

* ‘තාස් පොල්ල’

5.1.8

අට වැන්නේ - සමණී විය දිසාසී යනු ශ්‍රමණ තැනැත්තියක (මෙහෙණක) මෙන් පෙනෙන්නෙහි කිමිච වරසි මොමුහා කුමන කරුණක් නිසා මුළා වූ තැනැත්තියක ලෙස සැරිසරන්නෙහි ද? ඉතො බහිඤා මේ ශාසනයෙන් බැහැර පාසං (තොණ්ඩුව) ඔඩ්ඩන්ති (අටවති) යි පාසණ්ඩා සත්ත්වයන්ගේ සිත්වල දිට්ඨිපාසය (දෘෂ්ටි තොණ්ඩුව) හෙළන්නී යන අරුත යි. ශාසනය වනාහි තොණ්ඩුව මුදා හරි එහෙයින් පාසණ්ඩ යි නො කියනු ලැබේ. මෙයින් බැහැර ව ම පාසණ්ඩයෝ වෙත්. පසිදන්ති - ගිලෙන් ලැගෙත්, දෑත් කවුරුන් උදෙසා හිස මුඩු කර ගනිත් දැයි ප්‍රශ්න විචාරන්නී අප්ථි සාකාකුලෙ ජාතො ආදිය කීවා ය. එහි සඤ්ඤාසාදෙ ස්කන්ධ අයතන ධාතු හව යෝනි ගති ආදී සියල්ල අහිබවා සිටී. මරණ මාර ආදීන් 'නුදි' වෙතැයි බැහැර ලයි. මාර නුදෙ සබ්බසම්පරාපිතො සියලු රාගාදියෙහි හෝ මාර යුද්ධයෙහි අපරාජිත වූ සබ්බසම්පරාපිතො ස්කන්ධ ආදී සිලු දෙයින් මිදුණු, අසිකො තෘෂ්ණා අෂ්ටි ඇසුරක් නො කළ සබ්බකම්මකම් සප්පතො උපධි සංඛ්‍යා සංඛ්‍යාත වූ නිර්වාණයෙහි ආරම්භයෙන් මිදුණි.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

5.1.9

නව වැන්නේ - කෙනිදං පකතං යනු කවුරුන් විසින් මෙය කරන ලද ද? බිඞ්ඞං ආත්මභාවය අරඛයා කියයි. අසං යනු දුකෙහි පිහිට බැවින් ආත්මභාවය ම කියති. හෙතුහඬ්ඞා හේතූනිරෝධයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙකලයෙන් (වෙනස් බැවින්).

නව වැනි සූත්‍රය යි.

5.1.10

දස වැන්නේ - නයිධසක්ඛුපලබ්භති යනු මේ ශුද්ධ සංස්කාර ලොව තුළ පරමාර්ථ වශයෙන් සත්ත්වයෙක් නම් නො ලැබේ. බන්ධෙසු සන්ධෙසු ස්කන්ධ පහ ඒ ඒ ආකාරයට ව්‍යවස්ථාපිත ලෙස විද්‍යාමාන වූ

කල්හි. සමූහි සත්ත්වයා යන හැඳින්වීම් මාත්‍රය ම වේ. දුකධං පඤ්චස්කන්ධය දුකය. නාඤ්ඤත්‍ර දුකධා දුක හැර අනිකක් නො හට ගන්නේ ම ය, නිරුද්ධි නො වන්නේ ය.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

මෙසේ හික්වුණි සංයුක්ත වර්ණනාව නිමියේ ය.

6.1.1.

බ්‍රහ්මසංයුක්තයෙහි පළමු වැන්නෙහි - පරිචිතකොං උදපාදී සියලු බුදුන් වහන්සේලාට ආචිණ්ණ සමාචිණ්ණ වූ (පුහුණු කළ නිතර මනා ලෙස පුහුණු කළ) සිතෙහි වූ මේ සිතිවිල්ල පහළ විය. කෙදිනක පහළ වී ද යත්: බුදු බවට පත් ව අට වැනි සතියෙහි රාජායතන මූලෙහි දෙවියන්ගේ රජු වූ ශක්‍රයා විසින් ගෙනෙන ලද දහැටි ඔසු අරඵ ද විකා මුව දොවා ලෝකපාලකයන් සිවු දෙනා විසින් ගෙනෙන ලද අගනා සෙල්මුවා පාත්‍රයෙහි තපස්සු හල්ලිකයන්ගේ පිණ්ඩපාතය වළඳා, යළිත් ආපසු පැමිණ අප්පාල නිග්‍රෝධයෙහි සිටි මොහොතේ ය. අධිගතො අවබෝධ කරන ලද ධම්මො චතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය ගමිතීරො නො ගැඹුර ප්‍රතික්ෂේප කරන වචනයකි මෙය. දුඤ්ඤො ගැඹුරු බව නිසා ම දැකීමට අපහසු, දුරනුබොධො දුකෙන් (අමාරුවෙන්) අවබෝධ කළ යුතු, පහසුවෙන් අවබෝධ කර ගැනීමට නො හැක්කේ සංයො නිවුණු පණිතො ප්‍රණීත වූ මේ දෙක ම ලෝකෝත්තර බැව් අරභයා කියන ලදී. අතඤ්ඤාවචරො තර්කයෙන් විමසිය යුතු, (නිගමනයට) බැසිය යුතු නො වේ. ඥානයෙන් ම විමසිය යුත්තේ වේ. නිපුණො දක්ෂ පණ්ඩිතවෙදනීයා සම්මා පටිපදාවට පිළිපත් පණ්ඩිතයන් විසින් දත යුතු, ආලයරාමා සත්ත්වයෝ පඤ්ඤාම ගුණවල ඇලෙති. එහෙයින් ඔවුහු 'ආලයා' යි කියත්, එකසිය අටක් වූ තෘෂ්ණා හැසිරීම්හි හෝ ඇළෙන; එහෙයින් ද 'ආලයා' යි කියත්. ඒ ආලයන් මගින් විනෝද වෙති යි ආලයරාමා; ආලයන්හි අනුරාග වූයේ ආලයරතා; ආලයන්හි පිනවන ලදැයි ආලයසමමුදිතා. යම් සේ මැනවින් සකස් කළ මල් පලවලින් බරවුණු රුක් (ආදියෙන් යුතු) උයනකට පිවිස රජතුමා ඒ සම්පතීන් විනෝද වෙයි ද, පිනවීමට පත් ව ආමෝදිත ප්‍රමෝදිත බවට පත් වූයේ වෙයි ද උකටලී නො වී සවස් වී පවා නික්මීමට නො කැමති වෙයි ද, එසේ ම මේ කාමාලය තණ්හාලය සමගින් සත්ත්වයා විනෝද වෙත්. සංසාර වෘත්තයෙහි පිනවුවෝ උකටලී නො වූවෝ ම වසත් ද, එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔවුනට ආලය දෙයාකාරයකට උයන් බිමක් ලෙස දක්වන්නාහු 'ආලයරාමා' යි වදාළ සේක. එහි යදදිං යනු නිපාතයකි. එහි තැන අරභයා 'යං ඉදං' යි ද, පටිච්චසමුප්පාදය අරභයා 'සො අයං' යි ද මෙසේ අර්ථ දත යුත්තේ ය. ඉදප්පාදයතා පටිච්චසමුප්පාදො 'ඉමෙසං පච්චයා' (මේවා හේතුවෙන්) - 'ඉදප්පාදයා'; 'ඉදප්පාදයා' ම 'ඉදප්පාදයතා'; ඒ 'ඉදප්පාදයතා' හා 'පටිච්චසමුප්පාදො' - 'ඉදප්පාදයතාපටිච්චසමුප්පාදො', සංස්කාරාදී ප්‍රත්‍යයන්ට මෙය සමාන වචනයකි. සබ්බසංඛාරසමථො ආදී සියල්ල නිවන ය. යම් සේ එහි

පැමිණ සියලු සංස්කාරයන්ගේ ගැස්ම (ඇඹරීම්) සමනය වෙත් ද, වූපසමනය වෙත් ද; එහෙයින් සියලු සංස්කාරයන්ගේ සමථය යි කියනු ලැබේ. යම් හෙයකින් ඊට පැමිණ සියලු උපධිහු හැර දැමුවෝ වෙත් ද, සියලු තණ්හා ක්ෂය වේ ද, සියලු කෙළෙස් කහට පහ ව යයි ද, සියලු දුක් නිරුද්ධ වෙයි ද එහෙයින් සබ්බපට්ඨපට්ඨනිසායොගො තණ්හකඛයො විරාගො නිරෝධො යි කියනු ලැබේ. යම් ඒ තණ්හාවක් හවයෙන් හවය හෝ ඵලයෙන් ඵලය සමග කර්මයට නැවෙයි (කර්මය) වැළද ගනියි (වෙළෙයි) යනුවෙන් "වාණ" යි කියනු ලැබේ. ඒ වාණයෙන් බැහැරවී ය (වෙන් වූයේ ය) යි නිබ්බාණ නම්. සො මමසා කිලමථො නො දන්නවුන්ට (කරන) යම් දේශනාවක් වේ ද, එය මගේ ක්ලමථය (තෙහෙට්ටුව) (පිණිස) වන්නේ ය; එය මාගේ වෙහෙස (පිණිස) වන්නේ ය යන අරුත යි. 'කායක්ලමථය' (කායික තෙහෙට්ටුව) කාය වෙහෙස ද වන්නේ යයි කියන ලද්දේ වෙයි. බුදුන් වහන්සේලාගේ යිතෙහි මේ දෙක ම නැත. අපිඤ්ඤ අනුග්‍රහ කිරීම් අර්ථයේ නිපාතයකි. මේ පරිච්ඡාරකය උපන්නා පමණක් නොව, මේ ගාථා ප්‍රකාශ කළහ යි ද දක්වා ලයි. අනච්ඡරියා = 'අනු අච්ඡරියා' යළි යළිත් ආශ්චර්යවත් වන, පටිභංසු ප්‍රතිභාන (අවබෝධ) සංඛ්‍යාත ඥානයට ගෝචර විය. පරිච්ඡාරක කළ යුතු (සිතිය යුතු) බවට පත් විය.

කිවෙන්න දුෂ්කර ප්‍රතිපදාවෙන් බුදුවරුන්ට මාර්ග සතර ම සුවසේ කළ හැකි ප්‍රතිපදාවක් ම වන්නේ ය. පාරමී දහම් පුරන කාලයෙහි සරාග සදෝස, සමෝහ වන හෙයින් පැමිණි පැමිණි යාවකයනට අලංකාර ලෙස සකසන ලද හිස කපා ගෙලෙහි ලේ යවා, මැනවින් අදුන් තැවරූ ඇස් උගුළුවා, කුලවංශයට පහනක් වූ පුතු, හිතවාදී ව හැසිරෙන බිරිය යන මේ ආදීන් දෙන, තවත් කෂාන්තිවාදී හා සමාන ආත්මභාවවලදී කැපීම් බිදීම් ආදියට පමුණුවන්නහුගේ ආ යුතු ප්‍රතිපදාව අරභයා මෙය කියන ලදී. 'හලං' මෙහි 'හ' කාරය නිපාත මාත්‍රයකි. 'අලං' යන අරුත යි. පකාසිත්‍වං දේශනා කිරීමට, මෙසේ දුක සේ අවබෝධ කර ගත් දේ දේශනා කිරීම පර්යාප්තිය දෙසීම නිෂ්ඵල ය, දේශනා කිරීමෙන් ඇති ඵලය කිම? යි කියන ලදී. රාගදොසපරෙතෙහි රාග ද්වේෂයෙන් මැවුණු රාග ද්වේෂ අනුගත වූ හෝ පටිසොතගාමිං 'නිත්‍ය' ආදියට ප්‍රතිවිරුද්ධ වූ අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම අසුභ යි මෙසේ හිය වතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය, රාගරජ්‍යා කාමරාගයෙන් හා හවරාගයෙන් රත් වූ න දක්කිනි අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම, අසුභ යන මේ ස්වභාවයෙන් නො දනිත්; නො දන්නා කල්හි මෙසේ ග්‍රහණය කරවීමට කවරෙක් සමත් වන්නේ ද? තමොක්කිකොන

ආවුකා අවිද්‍යා රැසින් වැසුණු අපොහොසත්කම නිරුත්සුක භාවයෙන්, දේශනා කිරීමට නො කැමති බැවින් යන අරුත යි.

කුමක් නිසා උන් වහන්සේගේ සිත මෙලෙස නැමිණි ද? උන් වහන්සේ "මිදුනේ, මුදුවන්නෙමි, කරණය කළෙමි, කරණය කරවන්නෙමි" නො වේද ?

"කිං මෙ අඤ්ඤාතවෙසෙන ධම්මං සවණිකතෙතිධා?
සබ්බඤ්ඤාතං පාපුණිත්වා තාරගිස්සා සදෙවකෙ".

(ධර්මය සාක්ෂාත් කරන ලද මා විසින් නො දත් ලෙසට මෙහි සිටීමෙහි තේරුම කිම? සර්වඤ්ඤාවට පැමිණ සදෙවක (ලෝකයා) එතෙර කරන්නෙමි.)

යන පැතුම කොට පාරමී පුරා සර්වඤ්ඤාඥානයට උන්වහන්සේ පත් වී ද? එය සත්‍ය ය. එය ම ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණය කිරීමේ අනුභවයින් උන් වහන්සේගේ සිත මේ ලෙස නැමිණි. සර්වඤ්ඤා බවට පත් ව, සත්ත්වයන්ගේ කෙළෙස් ගහණ බව, ධර්මයේ ගැඹුරු බව ද ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණය කරන උන්වහන්සේට සත්ත්වයන්ගේ ක්ලේශ ග්‍රහණතාවත් ධර්මයේ ගම්භීරතාවත් සර්වාකාරයෙන් ප්‍රකට විය. ඉක්බිති මේ සත්ත්වයෝ කැඳ පිරුණු ලබු ගෙඩියක් මෙන්, මෝරු පිරුණු සැළියක් මෙන් වසා තෙල් පිරුණු රෙදි කැබැල්ලක් මෙන් ද අඳුන් කැවරූ අතක් මෙන් ද කෙළෙස්වලින් බර බෙහෙවින් කිළිටි වූ රාගයෙන් රත් වූ දවේමයෙන් දුෂ්ට වූ මෝහයෙන් මුළා වූ ඔවුහු කුමක් නම් ප්‍රතිවේධ කරන්නෝ දැයි සිතන උන්වහන්සේට ක්ලේශ ගහණතාව ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණ අනුභාවයෙන් ද මෙසේ සිත නැමිණි. මේ ධර්මය පෘථිවිය දරා සිටින ජලස්කන්ධය මෙන් ගම්භීරෝ ගැඹුරු ය. පර්වතයකින් වසා තැබූවක් මෙන් දුදුසො සියයකට බෙදුණු ලොම් තුඩක් බදු වූයේ අණු, මේ ධර්මය ප්‍රතිවේධ කිරීම පිණිස වැයම් කරන මා විසින් නො දුන් දානයක් නම් නැත; නො රැකී ගියෙක් නම් නැත; නො පිරු කිසිදු පාරමී (ධර්මයක්) නම් නැත. ඒ මාර බලය විනාශ කරමින් සිටියේ වුව ද ආශ්වාස නො කරනු මෙන් පෘථිවිය කම්පා නො වී ය. ප්‍රථම යාමයෙහි පූර්වේනිවාස අනුස්මරණය කරන විට ද කම්පා නො වී ය. මධ්‍යම යාමයෙහි දිව්‍ය වක්ෂ්‍රයය විශෝධනය කරන විට ද කම්පා නො වී ය. පශ්චිම යාමයෙහි පටිච්චසමුප්පාදය මා ප්‍රතිවේධය කරත් ම දස සහස්සී ලෝක ධාතුව කම්පා වී ය. මෙසේ මා

වැන්නකුගේ තීක්ෂණ ඥානයෙන් මහත් දුෂ්කර ලෙස මේ ධර්මය ප්‍රතිවේධ කරන ලද්දේ වුව ද එය ලෞකික මහජනයා කෙසේ අවබෝධ කරන්නාහු දැයි ධර්ම ගම්භීරතා ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණ අනුභාවයෙන් ද මෙසේ සිත නැමීනැයි දත යුතු ය.

තව ද බ්‍රහ්මයා විසින් ආරාධනය කරන ලද කල්හි ධර්ම දේශනා කරනු කැමති බව නිසා ද මෙසේ සිත නැමීණි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, අල්පෝත්සාහී බවට මගේ සිත නැමෙන කල්හි මහා බ්‍රහ්මයා ධර්ම දේශනයට ආරාධනය කරන්නේ ය. මේ සත්ත්වයෝ ද බ්‍රහ්මයාට ගරු කරන්නෝ ය. ඔවුහු, 'ශාස්තෘෂ්‍යන් වහන්සේ ධර්මය දේශනා කිරීමට අකැමැති වූහ, පසුව මහා බ්‍රහ්මයා උන්වහන්සේට ආයාචනය කොට ධර්මය දේශනා කරවූයේ ය. පින්වන්නි, ධර්මය ශාන්ත ය ප්‍රණීත ය' යි සිතමින් අසන්නාහු ය' යි දන්නා සේක. මේ කරුණ හේතු කොට ගෙන ද අල්පෝත්සුක භාවයට උන්වහන්සේගේ සිත නැමීණි. ධර්ම දේශනාවට නො වේ යි දත යුක්තේ ය.

සහම්පතිස්ස හේ කාශ්‍යප බුදුන්ගේ සසුනෙහි සහක නම් තෙර වී ප්‍රථමධ්‍යාන උපදවා ප්‍රථම ධ්‍යානයෙන් ම කල්පායුෂ්ක බ්‍රහ්මයකු වී උපන්නේ ය. එහි දී ඔහු " සහම්පති බ්‍රහ්ම" යි හඳුන්වති. ඔහු අරභයා "බ්‍රහ්මනො සහම්පතිස්ස" යි කී ය. නසාහි වත හො (පින්වන්නි, නැසෙන්නේ ය) හේ යම් සේ ලක්ෂගණන් ලෝක ධාතුවල සියලු බ්‍රහ්මයෝ අසා රැස්වූවෝ ද, එසේ මේ ශබ්දය පිට කළේ ය. යනු හි නාම යම් ලෝකයක, පුරතො පාතුරහොසි ඒ ලක්ෂයක් බ්‍රහ්මයන් සමග (ඉදිරියේ) පහළ විය.

අපාරජකිජාතිකා ප්‍රඥාමය වක්ෂුසයෙහි අල්ප වූ සීමිත වූ රාග ද්වේෂ මෝහ දූවිලි මොවුන්ගේ ස්වභාවය යි 'අපාරජකිජාතිකා;' අසාවණතා 'අසවණතාය' නො ඇසීම නිසා, හවිසානී පෙර බුදුවරුන් කල දඹපුණ්‍ය ක්‍රියා වශයෙන් අධික ව කරන ලද ක්‍රියා ඇති, පරිපාකයට ගිය, සූර්ය රශ්මි ස්පර්ශය (පතන) පද්මයන් මෙන් ධර්ම දේශනාව ම පතන්නා වූ, සතර පද ගාථාවක අවසානයේ ආර්ය භූමියට ඇතුළු වීමට සුදුසු, එක් කෙනකු නොව දෙදෙනකු නොව ධර්මය දැන ගන්නා වූ අනේක සහස්‍රයක් සිටින්නාහු යයි දක්වයි.

පාතුරහොසි පහළ විය, සමලෙහි විනිනො කිළිටි බව සහිත ශාස්තෘෂ්‍යන් සය දෙනකු විසින් සිතන ලද; ඔවුහු පූර්වයෙහි ම ඉපිද සකල

ජම්බුද්වීපයෙහි කටු පතුරුවන්නාක් මෙන් ද, විසක් ඉසින්නාක් මෙන් ද කෙළෙස් සහිත මීර්‍යා දෘෂ්ටි ධර්ම දේශනා කළහ. අවාපුරේනං මෙය විවෘත කරනු මැනවි. අමනසා ආරං අමාන චූ නිර්වාණ දොර චූ ආර්ය මාර්ගය සුණ්‍යකු ධම්මං විමලෙනානුබුද්ධං භාග්‍යවතුන් වහන්ස, රාගාදී කෙළෙස් නොමැති බව හේතුවෙන් විමල චූ සම්මාසම්බුද්ධයන් වහන්සේ විසින් අවබෝධ කරනු ලැබූ සතර සත්‍ය ධර්මය මේ සත්ත්වයා අසත්වා යි අයදීයි. සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනීධීතො ශිලාමය ඒකසත චූ පර්වත මුදුනෙහි එලෙසින් ම සිටිමින්, එහි සිටින්නහුට දැකීම පිණිස ගෙල එසවීම දිගු කිරීම ආදී ක්‍රියාවක් (අවග්‍ය) නැත. තදුපමං ඊට සමාන ගල් පර්වත සමාන; එහි සංකෙෂපාර්ථය මෙය යි: යම් සේ ගල්පර්වතයක් මුදුනෙහි ඒ අයුරින් ම සිටිමින් ඇස් ඇති පුරුෂයෙක් හාත්පස ජනතාව බලයි ද, ඔබ වහන්සේ ද සුමේධ සුන්දර චූ ප්‍රඥාව ඇත්තාණනි. සර්වඥතාඥානයෙන් සමන්වකු; භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ධම්මමයං ප්‍රඥාමය චූ, පාසදමාරුක්‍ය (ප්‍රාසාදය නැග) තමා ම අපෙනසොකො සොකාවතීණණං ජාතිජරාහි භුතස්ථ ජනනං අවෙක්ඛසසු (පහවුණු ශෝකය ඇත්තේ ජාති ජරා දුකෙන් මැඩුණු ශෝකයට වැටුණු ජනතාව බලන සේක්වා) සිතා බලනු මැනවි. පරීක්‍ෂා කරනු මැනවි. අදහස් කරන ලද්දේ මෙය යි: යම් සේ කඳු පාමුල හාත්පස කෙතක් සාදා ඉහත්තාවේ (උස් කෙත් කෙළවර) කුටි (පැල්) තනවා අංග සතරකින් සමන්විත අන්ධකාරය ඇති රාත්‍රියෙහි ගිනි දල්වත් ද, ඉක්බිති ඒ පර්වතය මුදුනේ සිට බිම බලන ඇස් ඇති පුරුෂයකු හට කෙත හෝ ලියැදි, කුටි හෝ එහි නිදන මිනිසුන් හෝ නො පෙනේ ද, කුටිවල ගිනිදල් මාත්‍රය ම පෙනෙන්නේ ද, එසේ ම ධර්ම ප්‍රාසාදයට නැග සත්ත්ව සමූහයා බලන තථාගතයන් වහන්සේගේ බුද්ධවක්‍රූසයට කල‍්‍යාණ චූ දේ නොකළ යම් සත්ත්ව කෙනෙක් වෙත් ද ඔවුහු එක ම විහාරයෙහි දකුණු දණහිස පැත්තේ සිටිය ද ඵල්ලයට (අවධානයට) නො පැමිණෙත්. ඔවුහු රැ විදින ලද ඊතල මෙන් වෙත්; කල‍්‍යාණ දේ කළ යම් වෙනෙයා පුද්ගල කෙනෙක් වෙත් ද, ඔවුහු ම දුර තැනක සිටියේ චූච ද උන්වහන්සේගේ ඇස් හමුවට පැමිණෙති හේ ගින්න මෙන් ද හිමවත් පව්ව මෙන් ද (වේ). ඒ බැව් කියන ලද්දේ ම ය.

“දුරෙ සන්තො පකාසෙත්ති හිමවන්තොව පබ්බතො අසන්තො භවන්ති දිස්සන්ති රත්ති බිත්තා යථා සරා”

(ශාන්ත සත් පුරුෂයෝ කෙතරම් දුර සිටියත් හිමාලය පර්වතය මෙන් ප්‍රකට ව පෙනෙත්. අශාන්ත ඒ අසත් පුරුෂයෝ ළඟ සිටියත් රැ විදින ලද ඊතල මෙන් නො පෙනෙත්.)

අජේෂ්වරයාණං ආරාධනාය බුද්ධචක්ඛනා ඉන්ද්‍රිය පරොපරියත්ත ඤාණයෙන් ද ආසාදනාසය ඤාණයෙන් ද; මේ ඤාණ දෙකට 'බුද්ධ චක්ඛ' යනු නමකි. සබ්බඤ්ඤාන ඥානයට 'සමන්ත චක්ඛ' යි මාර්ගත්‍රය ඥානයට "ධම්මචක්ඛ" යි ද (වේ). අපාරජකේ ආදී තැන්වල යම් කෙනෙකුන්ගේ කියන ලද පරිදි ම ප්‍රඥාවක්ෂ්‍රයයෙහි රාගාදී කෙළෙස් (දූවිලි) අල්ප ද ඔවුහු අපාරජකෝ (අල්පරජස්ක); යම් කෙනෙකුන්ගේ (කෙළෙස්) ඉමහත් ද ඔවුහු මහා රජකෝ; යම් කෙනෙකුන්ගේ ශ්‍රද්ධා ආදී ඉන්ද්‍රියයෝ තියුණු ද, ඔවුහු තික්ඛින්ද්‍රියා; යම් කෙනෙකුන්ගේ ඒවා මෘදු ද? ඔවුහු මුදින්ද්‍රියා; යම් කෙනෙකුන්ගේ ඒ ශ්‍රද්ධා ආදිය ම ආකාරද - සුන්දර ද ඔවුහු ස්වාකාරා ය. යම් කෙනෙක් කියන ලද කාරණය ගැන සිතත් ද (කල්පනා කරත් ද), පහසුවෙන් අවබෝධ කරවීමට හැකිවෙන් ද ඔවුහු සුවිඤ්ඤාපයා; යම් කෙනෙක් පරලොචන් වැරදි දේන් හයෙන් යුතු ව දකිත් ද, ඔවුහු පරලොකච්ඡේදසාචිනෝ නම්. එහි පාළි මෙසේ ය. "සඤ්ඤා පුග්ගලො අපාරජකෝ, අසාඤ්ඤා පුග්ගලො මහාරජකෝ, ආරභවිට්ඨො, කුසිනො, උපධිතසති, මුඛසති, සමාභිනො, අසමාභිනො, පඤ්ඤවා, දුප්පඤ්ඤා පුග්ගලො මහාරජකෝ, තථා සඤ්ඤා පුග්ගලො, තික්ඛින්ද්‍රියො - පෙ - පඤ්ඤවා පුග්ගලො පරලොකච්ඡේද සයදසාචි, දුප්පඤ්ඤා පුග්ගලො න පරලොකච්ඡේදසාචි"

ලොකෝ ස්කන්ධ ලෝකය, ධාතු ලෝකය, ආයතන ලෝකය, සම්පත්ති භව ලෝකය, විපත්ති භව ලෝකය; ලෝක එක-සබ්බ සත්‍යා ආභාරධර්මිකා (සියලු සත්ත්වයෝ ආභාරයෙහි පිහිටියෝ ය); ලෝක දෙක - නාම රූපා; ලෝක තුන - වේදනා තුන, ලෝක සතර - ආභාර සතර, ලෝක පහ - පඤ්ච උපාදානස්කන්ධ, ලෝක සය - අභ්‍යන්තර ආයතන සය, ලෝක හත - විඤ්ඤාණ ස්ථිති හත, ලෝක අට - අටලෝ දහම, ලෝක නවය - සත්තාවාස නවය, ලෝක දහය - ආයතන දහය, ලෝක දොළහ - ආයතනය දොළහ, ලෝක දහ අට - ධාතු දහ අට.

වජ්ජං සියලු කෙලෙස් 'වජ්ජා' සියලු, දුෂ්චරිත 'වජ්ජා,' සියලු අභිසංස්කාරයෝ 'වජ්ජා' සියලු භවගාමි කර්ම 'වජ්ජා' - මෙසේ මේ "ලෝකය" කෙරෙහින් මේ 'වජ්ජ' කෙරෙහින් තීව්‍ර වූ (තියුණු) හය සඤ්ඤාව එළඹියේ වෙයි; ඔසවා ගත් කඩුවක් සහිත වධකයකු ඇති කල්හි මෙහි. මේ පනස් ආකාරයෙන් මේ ඉන්ද්‍රිය පහ දකී, දැන ගනී, ප්‍රතිවේධ කරයි. මෙසේ තථාගතයන් වහන්සේගේ "ඉන්ද්‍රිය පරොපරියත්ත ඥානය" වේ.

උපාලිනියා උපුල් වනයක, අනෙක් ඒවා පිළිබඳ ව ද මේ න්‍යාය ම ය, අනෙකානිමුඟපොසිනී යම් මලක් ඇතුළත ගිලී ම වැඩෙයි ද උදකං අවුඟුමම තිඨානි ජලය ඉක්මවා සිටිත් ද, එහි (ජලය) ඉක්මවා ආ කිසියම් මලක් වේ ද ඒවා සුර්ය රශ්මි ස්පර්ශය එනවාත් සමග අද පිපෙන ඒවා ය, යම් මලක් ජලය හා සම ව සිටී ද ඒවා හෙට පිපෙන ඒවා ය, යම් මලක් ජලයෙන් උඩට නො පැමිණ ඇතුළත ගිලී වැඩෙන්නේ ද ඒ තෙවැනි දවසේ පිපෙන ඒවා ය, ජලයෙන් උඩට නො එන ලෙඩ සහිත උපුල් ආදී අන් ඒවා ද ඇත, යම් මලක් නො පිපෙන්නේ ද මාළුන් කැසුබුවන් බුදින ඒවා වන්නේ ද ඒවා පාලියෙහි නො නැගී (නො යෙදී) ඇත, (ඒවා) ගෙන හැර දැක්විය යුතු ය යි දක්වන ලදී.

ඒ වතුර්විධ වූ පුෂ්පයෝ යම් සේ වෙන් ද, එසේ ම උද්ඝටිතඤෑ, විපඤ්චිතඤෑ, නෙය්‍ය, පදපරම යි පුද්ගලයෝ සතර දෙනෙකි. එහි යම් පුද්ගලයකුට නිදසුන් දුක්වූ මොහොතක් සමග ධර්මාභිසම්මය වේ. ඒ පුද්ගලයා "උග්ඝටිතඤ්ඤෑ" යි කියනු ලැබේ. යම් පුද්ගලයෙකුට ලුහුඬින් පවසන ලද්ද විස්තර වශයෙන් අර්ථය බෙදා වෙන් කරන ලද කල්හි ධර්මාභිසම්මය වේ ද ඒ පුද්ගලයා "විපඤ්චිතඤ්ඤෑ" යි කියනු ලැබේ. යම් පුද්ගලයෙකුට උද්දේස කරන ලදුව, ප්‍රශ්න කරන ලදුව, යෝනිසෝ මනසිකාර කරන ලදුව, කල්‍යාණ මිත්‍රයන් ඇසුරු කරන ලදුව, භජනය කරන ලදුව, පයිරුපාසනය කරන ලදුව අනුපිළිවෙලින් ධර්මාභිසම්මය ඇති වේ. ඒ පුද්ගලයා "නෙය්‍ය" යි කියනු ලැබේ. යම් පුද්ගලයෙකුට බොහෝ ඇසුව ද, බොහෝ (සිත්හි) දරුව ද, බොහෝ කියවුව ද, ඒ ජාතියෙහි ධර්මාභිසම්මයක් නො වේ. ඒ පුද්ගලයා 'පදපරම' යි කියනු ලැබේ. එහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උපුල් වනය සමාන වූ දහසහස්‍රයක් ලෝක ධාතුව බලන සේක් අද පිපෙන මල් මෙන් 'උග්ඝටිතඤ්ඤෑ' ද හෙට පිපෙන මල් මෙන් "විපඤ්චිතඤ්ඤෑ" ද, තෙවැනි දවසේ පිපෙන මල් මෙන් "නෙය්‍ය" ද, මසුන් කසුබුවන් හක්ෂණය කරන මල් මෙන් "පදපරම" ද දුටු සේක. දකිමින් ම අල්ප රජස්වුවන් මෙපමණ ය, මහා රජස්වුවන් මෙපමණ යයි ද දුටු සේක. එහි ද උද්ඝටිතඤ්ඤෑ මෙපමණ ය යි ද මෙසේ සියලු ආකාරයෙන් දුටු සේක.

එහි පුද්ගලයන් තිදෙනාට මේ ආත්ම භවයේ දී ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ධර්මදේශනාව අර්ථය සාදා ලයි. පදපරම වූවනට අනාගත අර්ථය පිණිස වාසනාව වේ. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මේ සිටු වැදැරුම් පුද්ගලයනට ධර්ම දේශනාව අර්ථය සලසන බව දන දේශනා

කරනු කැමැත්ත උපදවා යළිත් තුන් හවයෙහි සියලු සත්ත්වයන් හවා අභව්‍ය වශයෙන් දෙකොටසකට (වෙන්) කළ සේක. ඒ අරභයා කියන ලදී: අභව්‍ය සත්ත්වයෝ කවරහු ද? යම් ඒ සත්ත්ව කෙනෙක් කර්මාවරණයෙන් යුක්ත වූවාහු විපාකාවරණයෙන් යුක්ත වූවාහු ක්ලේශාවරණයෙන් යුක්ත වූවාහු අශුද්ධාවත් වූ කැමැත්ත නැත්තා වූ, නුවණ නැත්තා වූ අය ය. (ආර්ය) මාර්ගයට ප්‍රවේශවීම අභව්‍ය ය. කුසල් දහම්වල සමාක් බවට ප්‍රවේශ වීම අභව්‍ය ය. මේ සත්ත්වයෝ අභව්‍ය (වෙති); හවා සත්ත්වයෝ කවරහු ද? යම් ඒ කෙනෙක් කර්මාවරණයෙන් යුක්ත නො වූවාහු මේ සත්ත්වයෝ හවා වූවෝ වෙත්.

එහි දී සියලු ම අභව්‍ය පුද්ගලයන් හැර ඥානයෙන් හවා පුද්ගලයන් ම ගෙන රාග වර්ත මෙපමණ ය, ද්වේෂ, මෝහ, විතර්ක, ශ්‍රද්ධා, බුද්ධි වර්ත (මෙ පමණ) යයි කොටස් හයක් කළ සේක. මෙසේ කොට දහම් දෙසත්තෙමී යි සිතූ සේක. පච්චභාසි 'පති අභාසි' (පෙරළා වදාළ සේක).

අපාරුතා විවෘත කරන ලදී. අමතස්ස ආරා ආර්ය මාර්ගය, එය අමෘත සංඛ්‍යාත වූ නිර්වාණයට දොරටුව යි. එය මා විසින් විවර කොට තබන ලද්දේ යයි පෙන්වයි. පමුඤ්චනු සද්ධං සියලු දෙනා තමන්ගේ ශ්‍රද්ධාව මුදාහරිත්වා, විසර්ජනය කරත්වා, අවසන් පද දෙකේ අර්ථය මෙසේ ය. මා ප්‍රගුණ කරන, මනා ප්‍රවර්තන සහිත මේ ප්‍රණීත වූ උත්තම ධර්මය කාය වාක් ක්ලමථ සංඥාව (වේභෙස ගැන හැඟීම) ඇත්තෙකු වී නො කීවෙමි. දූන් සියලු ජනයා ශ්‍රද්ධා භාජනය ගෙන එත්වා, ඔවුන්ගේ අදහස් සපුරා ලත්තෙමි. අක්කරධායී බුදුන් වහන්සේට සුගන්ධ පුෂ්ප ආදියෙන් පූජා කොට අතුරුදහන් වූයේ සිය ස්ථානයට ම ගියේ ය යන අරුත යි. ඔහු ගිය කල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ "මම පළමු කොට ම කවරෙකුට දහම් දෙසන්නෙමිදයි (විමසන සේක) ආළාර උද්දක යන අය මළ බවත්, පඤ්චවත්ගියන් බොහෝ උපකාරී වූ බවත් දැන ඔවුන්ට ධර්මය දේශනා කරනු කැමැත්තාහු බරණැස ඉසිපතනයට වැඩ ධර්ම චක්‍රය පැවැත්වූ සේක.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

6.1.2.

දෙවැන්නෙහි - උදපාදි මේ විතර්කය පස් වැනි සතියෙහි දී ඇති විය. අශාරවො අනිකෙකුට ගෞරව රහිත ව, කිසිවකු ගුරු ස්ථානයෙහි නො තබා යනු අරුත යි. අපාතිසේඛා - ගෙය රහිත, කිසිවකු - ජ්‍යෙෂ්ඨ ස්ථානයෙහි නො තබා යන අර්ථය යි. සද්දෙවකෙ යනාදියෙහි දෙවියන් සහිත 'සද්දෙවක', 'දෙවියන්' ගැනීමෙන් මාරවුන්මයෝ ද ගන්නා ලදහ. 'මාර' නම් වසවර්තී - සියල්ලන් මත අණසක පවත්වයි, බුන්මා නම් මහාප්‍රභාව සම්පන්න ය. එක් ඇඟිල්ලකින් සක්වළ එක් දහසක ආලෝකය පතුරුවයි. දෙකකින් (සක්වල) දෙදහසක.... ඇඟිලි දහසකින් සක්වළ දසදහසක ආලෝකය පතුරුවයි. හේ මෙයින් වඩාත් ශීලසම්පන්න යයි කීමට නො ලබන්වායි සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ යි වෙන් වෙන් ව කියන ලදී. එසේ ම ශ්‍රමණයෝ නම් ඒක නිකාය ආදී වශයෙන් බහුශ්‍රැත වූවෝ පණ්ඩිත වූවෝ ය. බ්‍රාහ්මණයෝ ද වාස්තු විද්‍යා ආදියෙන් බහුශ්‍රැතයෝ ය; පණ්ඩිතයෝ ය. ඔවුහු මෙයින් වඩාත් ශීලසම්පන්න යයි කීමට නො ලබන්වා යි (පත් නො වෙන්වා යි) සසංමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය යි කියන ලදී. සද්දෙවමනුස්සාය මෙය වෙන් වශයෙන් දැක්වීම පිණිස ගන්නා ලද්දේ ම යි ගෙන කියන ලදී. නව ද මෙහි මුල් පද තුන 'ලෝක' වශයෙන් කියන ලදී. අවසන් (පද) දෙක පුජා වශයෙනි. ශීලසම්පන්නතරං ශීලයෙන් සම්පන්නතර, අධිකතර යන අරුත යි. අනෙක් ඒවා ගැන ද මේ න්‍යාය ම ය. මෙහි ද "ශීල" ආදී ලෞකික ලෝකෝත්තර ධර්ම සතර පවසන ලදී. විමුක්ති ඤාණදස්සනය ලෞකික ම ය, එය ප්‍රත්‍යාවේක්ෂණ ඥානය යි. පාතුරහොසි මේ ශාස්තෘන් වහන්සේ අවිච්ඡේ පටන් භවාග්‍රය දක්වා ශීලාදියෙන් තමාට අධිකතර බවක් නො දක්නාහු මා විසින් ප්‍රතිවේධ කරන ලද නව ලෝකෝත්තර ධර්මය ම ගරු කොට එය නිශ්‍රය කොට හැසිරෙන්නෙමැයි සිතන සේක. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කාරණය සිතන සේක. අර්ථ වෘද්ධි විශේෂය සිතන සේක. යම්, උන් වහන්සේට උත්සාහය ඇති කරවන්නෙමි යි සිතා ඉදිරියේ පහළ විය, අබ්‍රව්‍යවෙහි සිටියේ ය යන අරුත යි.

විහංසු විහරන්ති ච (විසු සේක, වසන සේක.) මෙහි යමෙක් "විහරන්ති" (වසන්) යන වචනයෙන් වර්තමානයෙහි ද බොහෝ බුදුවරු (සිටිති යි) පවසයි. භගවාපි භනෙත එතරහි අරහං සම්මා සම්බුද්ධො (ස්වාමීනි, භාග්‍යවත් අර්හත් සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ දැන්) යන මේ වචනයෙන් වැළැක්විය යුත්තේ ය. (ප්‍රතිකේෂ කළ යුත්තේ ය.)

“න මෙ ආචාර්යො අප්ථි සද්ධෙසො මෙ න විජ්ජති
සදේවකස්මිං ලොකස්මිං නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලො”

(මා හට ආචාර්යවරයකු නැත. මා හා සමාන වූවකු නොමැත්තේ
ය. සදේවක ලෝකයෙහි මට ප්‍රතිපුද්ගලයකු (සමානයකු)
නොමැත.”)

ආදි සූත්‍ර මගින් තවත් බුදුවරුන් නො මැති බව දැක්විය යුතු ය. තසමා යම් හෙයකින් සියලු බුදුවරුන් සද්ධර්මය ගුරු කොට ඇත්තාහු ද එහෙයින්; මහත්තමහිකංඛතා මහත් බව ප්‍රාර්ථනය කරන්නහු විසින්; සරං බුද්ධාන සාසනං බුදුවරුන්ගේ ශාසනය (උචදෙස) සිහි කරන්නා විසින්.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

6.1.3

තෙවැන්නෙහි - එකො සිටීම ආදි ඉරියව්වල හුදෙකලා ව, තනි ව වසන්නා වූ යන අර්ථය යි. වූපකට්ඨො කයෙන් වෙන් ව, නිදහස් ව; අප්‍රමක්‍ෂො සිහියෙන් වෙන් නො වී සිටියේ ආකාසි චිර්යයෙන් යුතු ව තැවීමෙන් සමන්විත වූයේ පහිතනො මෙහෙයවූ සිත් ඇත්තේ, කුලපුත්‍රො ආචාරවත් කුලපුත්‍රයෝ සමමදෙව ණය ගැනීමෙන් පීඩිත වූයේ නොව, හයෙන් ඇළළී නොව, ජීවිත ප්‍රකෘති නො වී යම් යම් ආකාරයට පැවිදි වූයේ වුව ද අනුලෝම ප්‍රතිපදාව පුරක් ද ඔවුහු මැනවින් ම ගිහිගෙයින් නික්ම පැවිද්දට පැමිණෙත් නම්. බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං මාර්ග බ්‍රහ්මචර්යයේ අවසානය වූ ආර්ය ඵලය, දිට්ඨිව ධමම මේ ආත්ම භාවයේ දී ම සයං අභිඤ්ඤා සවණිකවා තමා ම දන ප්‍රත්‍යක්ෂ කොට, උපසම්පජ්ජ ලැබ, සම්පාදනය කොට විහාසී (විසී ය). මෙසේ වාසය කරන්නේ - පෙ - අබ්‍රහ්මඤ්ඤාසී (දූත ගත්තේ ය). මෙයින් උත්වහන්සේගේ ප්‍රත්‍යවේක්ෂණ භූමිය දක්වන ලදී. ක්‍ෂීණ වූ ජාතිය කුමක් ද? ඵය දන ගත්තේ කෙසේ ද? කියනු ලැබේ. ක්‍ෂීණ වූ අතීත ජාතියක් නො මැත; පෙරදී ම ක්‍ෂීණ වූ හෙයින්. අනාගත (ජාතී) ද නැත, එහි උත්සාහයක් නැති හෙයින්. වර්තමානයෙහි ද නැත. විද්‍යමාන වන හෙයින්. (ආර්ය) මාර්ගය භාවිත නො කළ හෙයින්, ඒක - චතුර් - පඤ්ච වෝකාර භවයන්හි ඒක - චතුර් - පඤ්ච-ස්කන්ධ ප්‍රභේද වූ යම් ජාතියක් වේ ද, ඒ ජාතිය, මාර්ග භාවිත කිරීම හේතුවෙන් නො ඉපදීම් ධර්මතාවට පැමිණීම

මගින් ක්‍රමය විය; හෙතෙම එය මාර්ග වැඩීම මගින් පහවූ කෙළෙසුන් විමසා බලා, කෙළෙසුන් නොමැති වීමේ හේතුවෙන්, විද්‍යාමාන වුව ද කර්මය අනාගතයෙහි අප්‍රතිසන්ධික වෙතියි දැකීමින් දැනී. වුසිකං වාසය කරන ලදී. මැනවින් වාසය කරන ලදී, හැසිරීම් කරන ලදී, නිෂ්ටාවට පත් කරන ලදී යන අර්ථ යි. බ්‍රහ්මචරියං මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාව කතං කරණියං සත්‍ය සතරෙහි මාර්ග සතරින් පරික්‍ෂාදා, පහාණ, සවිජ්කිරියා, භාවනා වශයෙන් සොළොස් වැදෑරුම් වූ කාර්යයේ අවසන් කරන ලදහ යන අර්ථ යි. නාපරං ඉත්‍යංකාය දත් යළිත් 'ඉත්‍යංභාවය' පිණිස මෙ බදු සොළොස් වැදෑරුම් වූ කාර්යය පිණිස හෝ කෙළෙස් ප්‍රතිණ කිරීම පිණිස හෝ කරන ලද මාර්ගභාවනා නැත. නැතහොත් ඉත්‍යංකාය, 'ඉත්‍යංභාවතො' මේ ආත්මභාවයෙන් මෙබදු ආකාර වූ දනට පවත්නා මේ ස්කන්ධ සන්තානයෙන් වෙනත් ස්කන්ධ සන්තානයක් නැත. මේ පඤ්චස්කන්ධය අවබෝධ කරන ලදුව තිබේ. මුල් සිදු ගසක් මෙහි යි. අධ්‍යාත්මයාසී (දත්තේ ය). අඤ්ඤාතරො එක් කෙනෙක්; අරහතං රහතුන් වහන්සේලා අතුරින්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවක වූ රහතුන් වහන්සේලා අතුරින් (එක තැනැත්තෙක්) අහොසී (විය).

සපදානං පිළිවෙල නො කඩා යාම, පැමිණි ගේ මග නො හැර පිළිවෙලින් යන්නේ, උපසංකම් ළඟට පැමිණෙමින්, උන්වහන්සේගේ මව පුතා දකලා ම ගෙයින් පිටතට අවුත් පාත්‍රය ගෙන නිවස ඇතුළට කැඳවා ගෙන ගොස් පනවන ලද අසුනෙහි වඩා හිඳවුවා ය. ආහුතීං නිවං පඤ්ඤාතී නිතිපතා ගිනි දෙවි පිදීම් පිළිගන්වයි. එම දිනයේ ඒ නිවසෙහි භූත බලි කර්මයක් වේ. මුළු නිවස ම පළාවන් පැහැයෙන් ආලේප කොට, විසුරවන ලද විළඳ ඇති ව, වන මාලාවලින් වට කරන ලදුව, ඔසවන ලද ධජ පතාක ඇති ව, ඒ ඒ තැන පිරුණු කළ තබා, පන්දම් දල්වා, සුවඳ කුඩු මාලා ආදියෙන් අලංකාර කරන ලදුව භාත්පසින් මැනවින් සිත් පිනවන දුම්කබල් ඇත්තේ විය. ඒ බැමිණිය ද උදයෙන් ම නැගිට සොළොස් සුවඳ පැන් කළ ස්නානය කොට සර්වාලංකාරයෙන් ශරීරය අලංකාර කළා ය. ඕ තොමෝ මහා ක්‍රමිණාවුරුවන් වහන්සේ වඩා හිඳුවා කැඳ හැන්දක් (උලක්) පමණකුදු නො දී මහා බ්‍රහ්මයාට කවන්නෙමි යි රන් පාත්‍රයක් ගිනෙල් මී සකුරු ආදිය යොදා පායාසය පුරවා, නිවසේ පිටුපස පළාවන් ආලේපයකින් අලංකාර කරන ලද භූත පීඩිකාවක් ඇත, ඒ පාත්‍රය රැගෙන එතැනට ගොස් කොත් සතරෙහින් මැදත් එක එක කිරිබත් පිඩක් තබා, එක් පිඩක් අතින් ගෙන, වැළමිට තෙක් ගිනෙල් වැගිරෙමින් දණ මඩල පොළොවෙහි පිහිටුවා පිත්වත්

මහා බ්‍රහ්මයාණෙනි, වළඳනු මැනවි, මහා බ්‍රහ්මයාණෙනි, රසවිඳිනු මැනවි, මහා බ්‍රහ්මයාණෙනි සන්තර්පණය වනු මැනවි යි පවසමින් මහාබ්‍රහ්මයාට වළඳවයි. එකදහොසි මහා ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන්ගේ ශීලගන්ධය සදෙව් ලොව පැතිරී බ්‍රහ්ම ලෝකයට පැමිණියේ එය ආඝ්‍රාණය කරමින් සිටින්නහුට මෙසේ සිතීණි. සංවෙජයාං උනන්දු කරවන්නෙමි, (සංවේග දනවන්නෙමි) සමයක් ප්‍රතිපත්තියෙහි යොදවන්නෙමි; මැය මහා ක්‍ෂීණාශ්‍රවයන් මෙ බඳු අග්‍රදක්‍ෂීණාවක වඩා හිඳුවා කැඳ හැන්දක් පමණවත් නො දී මහා බ්‍රහ්මයාට වළඳවමි යි, තරාදිය හැර දමා අතින් කිරන්තියක මෙන්, බෙරය හැර දමා බඩේ බෙර ගසන්තියක මෙන්, හින්න හැර දමා කදෝපැණියකුට පිඹින්නාක් මෙන් භූතබලි පවත්වමින් ඇවිදියි, යමි, ඇගේ මිථ්‍යා දර්ශනය බිඳ අපා මහින් ඔසවා අසු කෙළක් ධනය යමි සේ බුදු සසුනෙහි විසුරුවා ස්වර්ග මාර්ගයට නගියි ද එසේ කරමි'' යි කියන ලද්දේ වේ.

දුරේ ඉතො මෙතැනින් ඇත බ්‍රහ්මලොකො, බ්‍රහ්මලෝකයේ සිට මහල් නිවසක් පමණ වූ වැටුණු ගලක් එක් රැ දාවලක යොදුන් තනළිස් දහසක් වැටෙන්නේ සිවු මසකින් පොළවට වැටෙයි ද සියල්ලට ම පහළින් ඇති බ්‍රහ්ම ලෝකය එපමණ දුරෙහි ය. යසසාහුතිං යමි බ්‍රහ්මයෙකුට යාගය පිළිගැන්වී ද ඔහුගේ බ්‍රහ්මලෝකය දුර පිහිටියේ ය යන අරුත යි. බ්‍රහ්මපථං මෙහි 'බ්‍රහ්මපථය' නම් කුශලධාන සතර ය, විපාකධාන ඔවුන්ගේ 'ජීවිතපථ' නම්. ඒ බ්‍රහ්මපථය අජානනී (නො දන්නී) ඔබ කිං ජප්පසි නන් දොඩවන්නෙහි ද? බ්‍රහ්මයෝ සමීතික ධානනයෙන් යැපෙත්. මේ තණ බිජු දමා පිසූ හිස් ගව යුෂ නො බුදිත්, අකාරණයෙහි වෙහෙස නො වෙව යි මෙසේ කියා ඒ මහාබ්‍රහ්මයා ඇදිලි බැඳ පහතට නැමී තෙරුන් දක්වමින් එසො හි තෙ බ්‍රාහ්මණී බ්‍රහ්මදෙවො (බැමිණිය, ඔබගේ (පුත්‍ර) මේ බ්‍රහ්මදේව)' යනාදිය කී ය. එහි නිරූපධිකො ක්ලේශ, අභිසංස්කාර, කාමගුණ උපධින්නෙන් තොර වූයේ අතිදේව පනෙනා දෙවියන් අතර අතිදේව බවට, බ්‍රහ්මයන් අතර අතිබ්‍රහ්ම බවට පත් වූයේ අනඤ්ඤපොසි තම ආත්මභාවය හැර අන්‍ය ආත්මභාවයක් හෝ අඹු දරුවන් හෝ පෝෂණය නො කරන හෙයින් - 'අනඤ්ඤපොසි'; ආනුණේයොෆා ඇත සිට ගෙනවුත් දිය යුතු පිඬු පිළිගැනීමට සුදුසු, වෙදගු සතර මග සංඛ්‍යාත වේදයෙන් දුකෙහි අන්තයට ගිය; භාවිතනො සිත භාවනා කොට වඩා සිටී, අනුපලිනො තණ්හා ආදී කෙළෙස්වලින් නො කැවරුණු; සාසෙසනං ඉථියති ආහාර සොයා යාමෙහි යෙදෙයි, න තසො පච්ඡා න පුරස්මස්වී 'පච්ඡා' යනු අතීතය යි. 'පුරස්මං' යනු අනාගතය යි. අතීත අනාගත ස්කන්ධවල ඡන්දරාග විරහිත වූවකු හට පච්ඡා (අතීතයක්)

හෝ පුරුෂ (අනාගතයක්) නැතැයි කියයි. සනෙහා ආදියෙහි රාග ආදිය සංසුන් බව ඇති හෙයින් සනෙහා; ඡෙත්තාධි දුම පහ ව ගිය හෙයින් විධුමො; දුක් නොමැති බැවින් අනිසො; සැරයටි දඬු ආදියක් ගෙන සැරිසරන්නේ නමුදු හිංසා කිරීමේ වේගතාව නො මැති බැවින් නික්ඛින දණො; තසථාවරෙසු මෙහි පෘග්ඝතයා 'තසා' නම්, කමිණාසුවයෝ 'ථාවරා' නම්, සඝ්ඤ සේධයෝ 'තසා' යි කීමට නො පුළුවන, 'ථාවර' හෝ නො වෙත්. ඇසුරු කරන්නෝ 'ථාවර' පක්ෂය ම භජනය කරත්. සො ත්‍යාහුතිං 'සො තව ආහුතිං' (ඔහු ඔබගේ යාගය), විසෙනිභුනො ක්ලේෂ සේනාවෙන් තොර බවට පත්, අනෙජො තෘෂ්ණා රහිත වූ, සුසිලො කමිණාසුව ගීලයෙන් 'සුසිල' වූ සුවිමුක්ඛිනො ඵල විමුක්ඛියෙන් මැනවින් විමුක්ඛ වූ සිත් ඇත්තේ, ඔසනිණණං ඔස (සැඩ පහර) සතරක් තරණය කළ; මෙ පමණ කථා මගකින් බුන්මයා තෙරුන්ගේ ගුණ වර්ණනා කරන්නේ බැමිණිය අරමුණෙහි යෙදවී ය. අවසන් ගාථාව සංගීති කරුවන් විසින් තබන ලදී. පතිධිපෙසි දක්ඛණං සිව් පස දක්ඛණාව පිහිටුවා ලී ය. සුබමායතිකං 'සුබායතිකං' මත්තෙහි සැප විපාක; සැප ගෙන දෙන යන අර්ථ යි.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

6.1.4.

සිවු වැන්නේ - පාපකං දිධිගතං පහත් වූ ශාස්වත දෘෂ්ටිය, ඉදං නිවං කය සමග අනිත්‍ය බුන්ම තත්ත්වය අනිත්‍ය (වුව ද) නිත්‍ය ය යි කියයි. 'ධුවා' ආදිය ඊට සමාන වචන යි. එහි ධුවං ස්ථීර, සසානං සදාකල්පි විදාමාන වන කෙවලං නො කැඩුණු සියල්ල අවචනධම්මං චුත නො වන ස්වභාවය ඉදං හි න ජායති ආදියෙහි මෙ තැනහි හට ගත්වත්තෙකු හෝ දිරවත්තෙකු හෝ මරවත්තෙකු හෝ චුත කරවත්තෙකු හෝ උපදවත්තකු හෝ නැතැයි යන්න අරභයා පවසයි. ඉතො ච පනඤ්ඤං මේ බුන්ම ස්ථාන අවස්ථාවට ඉහළින් අත් නිස්සරණයක් නම් නැතැයි මෙසේ ඔහුට බලවත් ශාස්වත දෘෂ්ටියක් උපන්නේ වේ. එබඳු වාදයක් දරන ඔහු ඉහළ ධ්‍යාන භූමි තුන, සතර මග, සතර ඵල, නිර්වාණය යන සියල්ල වළක්වයි. මේ දෘෂ්ටිය උපන්නේ කවදා ද? ප්‍රථම ධ්‍යාන භූමිය ඉපදවූ කල්හි ය, ද්විතීය ධ්‍යාන භූමියෙහි ය සමහරු (කියති) එහි අනුපූර්ව කථාව මෙසේ ය:

පහළ භූමියක උපන්නෙකි මේ බ්‍රහ්මයා. බුදුන් වහන්සේ නො උපන් කල්හි පැවිදි බවට පත් ව කසිණ පරිකර්මය කොට සමාපත්තිය උපදවා නො පිරිනුණු ධ්‍යානයෙන් කාලක්‍රියා කොට වතුරු ධ්‍යාන භූමියෙහි - වෙහළුපල බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි කල්ප පන්සියයක් ආයු ගෙන උපන්නේ ය. එහි යම් තාක් ආයු වී ද ඒ තාක් සිට, පහළ (තලයක) උපත ලබා ප්‍රණීත වූ තෘතීය ධ්‍යානය වඩා සුභකිණ්ණ බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි හැට හතර කපක් ආයු ගෙන උපන්නේ ය. එහි දුතීය ධ්‍යානය වඩා ආභස්සරයෙහි අට කපක් ආයු ගෙන උපන්නේ ය. එහි ප්‍රථම ධ්‍යානය වඩා ප්‍රථම ධ්‍යාන භූමියෙහි කල්පයක් ආයු ඇති ව උපන්නේ ය. හේ ප්‍රථම කාලයෙහි තමා විසින් කරන ලද කර්මය ද උපන් තැන් ද දන්නේ ය. කාලය ගතවත් ගත වත් ම දෙකෙහි ම මුළා වී ශාස්වත දෘෂ්ටිය ඉපද වී ය.

අවිජ්ජාගතො 'අවිජ්ජාය ගතො' අවිද්‍යාවෙන් සමන්විත වූයේ, අඥාන වූයේ අන්ධ වූයේ යනු හි නාම යො නාම, යමෙක් නම් වකබ්බි කියයි ද, යනු යන නිපාත යෝගයෙන් අනාගත වචනය යෙදිණි. මෙසේ කී කල්හි ඒ බ්‍රහ්මයා, යම් සේ මාර්ගයෙහි සොරෙක් පහර දෙක තුනක් ඉවසා (සිය) සගයන් ගැන නො කියා සිටියි ද, තව දුරටත් පහර දෙනු ලබන්නේ අසුචලා ද අසුචලා ද මට සහාය වන්නේ යි පවසයි ද, එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් තර්ජනය කරනු ලබන්නේ සිහිය ලැබ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මගේ පියවරින් පියවර ආ පිළිවෙළ අපේක්ෂා කරමින් මා පෙළන්නට කැමැත්තේ යයි හිතියට පත් වූයේ තම සහායකයන් අනාවරණය කරන්නේ ආසන්නකි ආදිය පැවසී ය. එහි අර්ථය: හවත් ගොතමයනි, අපි හැත්තෑ දෙදෙනෙක් පින් කම් කළ අය (වම්හ), ඒ පින්කමෙන් මෙහි උපන්නෙමු, වසවර්තී වූයෙම් තමන් අනුන්ගේ වසගයට පත් නො වී අනුන් තමන්ගේ වසගයට පත් කරවමු; ජාතිය ද, ජරාව ද ඉක්මවුවාහු (වෙමු), මෙය අප වේදයෙන් ගත් බැවින් 'වෙදගු' යි සැළකීමට පත් වුවාහු, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, (මෙය) අවසාන බ්‍රහ්ම උත්පත්තිය යි. අසමාහිජ්ජාපනි ජනා අනෙකා නොයෙක් මිනිස්සු අප ප්‍රාර්ථනා කරත්. මේ හවත් බ්‍රහ්මයා, මහා බ්‍රහ්මයා, අභිභූ, අනභිභූකො, අඤ්ඤදුඤ්ඤ දසො, වසවත්තී, ඉස්සරො (ඊශ්වර), කතා (කර්තා), නිම්මාතා (නිර්මාතෘ), සෙට්ඨො (ශ්‍රේෂ්ඨයා), සඤ්ඤා (උපදවන්නා), වසී ((අනුන්) වසගයට ගන්නා), භුත හව්‍යානං පිතා (උපන් හා ඉපදීමට සිටින්නන්ගේ පියා) යි මෙසේ ප්‍රාර්ථනා කරති. කැමති වෙති. එවිට බුදුන් වහන්සේ අපාඤ්ඤි එතං ආදිය කී සේක. එහි එතං මෙහි ඔබගේ යම් ආයුෂයක් දිග යයි ඔබ සිතති ද එය අල්ප ය, සීම්ත ය. සතං සහස්සානං නිරබ්බුදානං නිරබ්බුද

ගණනින් නිරවබුදු ලක්ෂයකි. ආයුං පජානාමී දන් ඔබගේ ඉතිරි වුණු ආයුෂ්‍යය මෙපමණකැයි මම දනිමි. අනන්තදස්සී භගවාහමස්මි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, ඔබ වහන්සේ "මම අනන්තදස්සී වෙමි, ජාති ආදිය ඉක්මවා සිටියෙමි වෙමි" යි කියන සේක. කිං මෙ පුරාණං ඉදන් ඔබ අනන්තදස්සී නමී, එවන් කල මෙය මට කියනු මැනවි: මගේ අතීතය, ව්‍යාය හා ශීලය කුමක් ද? සීලව්‍යාං ශීලය ම කියනු ලැබේ. යමහං විජ්‍යාඥා ඔබ විසින් පවසන ලද යමක් මම දන්නෙමි නමී එය මට කියනු මැනවි යි කියයි. දන් ඔහුට පවසමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යං ඤං අපායෙසී ආදිය පැවසූ සේක. එහි අදහස මෙය යි:

පෙර මෙතෙමේ කුල නිවසක ඉපදී කාමයන්හි ආදීනව දූක ජාති ජරාමරණයන් කෙළවර කරන්නෙමැයි නික්ම ගොස් සෑම ප්‍රවුජ්‍යාවෙන් පැවිදි ව සමාපත්ති උපදවා අභිඥා පාදක ධ්‍යාන ලාභියකු වී ගංගා තෙර පන්සලක් කරවා ධ්‍යාන රතියෙන් කල් ගෙවී ය. එකල්හි කලින් කලට ගැල් වෙළෙන්දෝ පන්සියයක් ගැලින් මරුකතරට පිවිසෙත්, මරු කතරෙහි දහවල් යාමට නො හැක; රාත්‍රියට ගමන් වේ. ඉක්බිති මුල් කරත්තයෙහි මුල් වියගසෙහි බදිනා ලද ගොන්නු යන්තානු යන්තානු නැවත පැමිණි මඟට ම මුහුණ ලා සිටියහ. සියලු කරත්ත එසේ ම නවත්වා අරුණ නැඟුණු විට නැවතුණු බැවි දත්හ. ඔවුන්ට එකල්හි කාන්තාරය ඉක්ම යන (අවසන්) දවස ද විය. සියලු දර දිය අවසන් විය. දන් අපට ජීවිතයක් නැතැයි සිතා ගොනුන් කරත්ත රෝදවල බැඳ මිනිස්සු රිය සෙවනැල්ලට පිවිස හිඳ ගත්හ. තාපසතුමා ද උදෑසනින් ම පන්සලෙන් නික්ම පන්සල් දොරටුවේ සිටිමින් ගංගාව දෙස බලන්නේ, මහත් ජල කඳකින් පිරෙමින් පෙරළෙන මැණික් කඳක් මෙන් එන ගඟ දුටුවේ ය. දූක මේ ලෝකයෙහි මේ ආකාරයේ මිහිරි ජලය නො ලැබීමෙන් පෙළෙන සත්ත්වයෝ සිටිත් දැයි සිතී ය. එතුමා එසේ ආවර්ජනය කරන්නේ මරුකතර ඒ ගැල් සමූහය දූක, මේ ගැල්කරුවෝ නො නැසෙත්වායි ඒ මේ ඇතින් මහා ජලකඳ බෙදී මරුකතරෙහි ගැල් සමූහය දෙසට යේවා යි අභිඥා චිත්තයෙන් අධිෂ්ඨාන කළේ ය. ඒ සිතුවිල්ල පහළ වීමත් සමග ඇළකින් දිය ගෙන යන්තාක් මෙන් ජලය එහි ගියේ ය. මනුෂ්‍යයෝ ජලහඬින් නැගිට ජලය දූක කුට්‍රපහටු ව නා බී ගොනුන්ට ද පොවා යහතින් පැතු කැනට ගියහ.

බුදුන් වහන්සේ බුන්මයාගේ ඒ පූර්ව කර්මය දක්වන සේක් පළමු ගාථාව පැවසූහ. එහි අපායෙසී පෙවූයෙහි; 'අ' කාරය නිපාක මාත්‍රයකි. සමමනී ශ්‍රීෂ්මයෙහි, සමපරෙතෙ ශ්‍රීෂ්ම හිරු රැස්වලින් ස්පර්ශ වුණු කල්හි. අනුගත වූ කල්හි.

තවත් අවස්ථාවක දී ද තවුසා ගං ඉවුරේ පන්සලක් මවා වන පෙන අසල වූ ගමක් ඇසුරු කොට වසයි. එකල්හි සොරු ඒ ගම පැහැර ගෙන අතට ගත හැකි භාණ්ඩ ද, එළඳෙනුත් (හා) දාසයන් ලෙස අල්ලා ගත් මිනිසුන් ද රැගෙන යති. ගවයෝත් සුනඛයෝත් මිනිස්සුන් මහ හඬ නගති. තවුසා ඒ ශබ්දය අසා ඒ කීම දැයි විමසන්නේ මිනිසුන්ට බියක් උපනැගී දූත මා දූක දූකත් මේ සත්ත්වයෝ නො නැසෙත්වායි අභිඥාපිත්තයෙන් සොරුන්ගේ මාවතේ වතුරංගිනී සේනාවක් මැවී ය. වැඩෙහි (සොරකමෙහි) නියුතු වූ සොරු (මෙය) දූක රජතුමා පැමිණියේ වනැයි සිතා පැහැර ගත් දෑ අත හැර පළා ගියහ. තවුසා යමකුට යමක් අයිති ද එය ඔහුට ම (අත්) වේවා යි අධිෂ්ඨාන කළේ ය. එය එසේ ම විය. මහජනයා සුවපත් බවට පත් වූහ.

බුදුන් වහන්සේ මෙය ද ඔහුගේ පූර්ව කර්මය යි දක්වන සේක්, දෙවන ගාථාව වදාළ සේක. එහි එණිකුලසමීං ගං ඉවුරෙහි ම; ගයාකං නීයමානං අල්ලා ගෙන යන, අත් පා බැඳ ගෙන යනු ලබන යන අරුත යි.

යළිත් අවස්ථාවක ගඟ ඉහළ වැසී එක් පවුලක් ගඟ පහළ වැසී පවුලක් සමග මිතුරුකමක් ඇති කොට ගෙන දූවවලින් ඔරුවක් බැඳ බොහෝ කැමී බිම් ද, සුවඳ මල් ආදිය ද පටවා ගෙන ගඟෙහි රළ පහර ඔස්සේ පැමිණෙයි. මිනිස්සු කමින් විකමින් නටමින් ගයමින් දෙවි විමනකින් යන්නන් මෙන් බලවත් ලෙස සොම්නස් වූහ. ගංගෙයා කුලයේ නයෙක් (මෙය) දූක කුපිත ව මොවුහු මට සංඥාවකුදු නො කරත්. දුන් ඔවුන් සමුද්‍රයට ම යවන්නෙමැයි මහත් ශරීරයක් මවා ජල කඳ දෙකට බෙදා නැගිට පෙණය විදහා "සුසු" ශබ්දය කරමින් සිටියේ ය. මහජනයා (ඒ බැව්) දූක බියට පත් ව හඬ කැලූහ. තවුසා පන්සලෙහි සිටින්නේ (ඒ) දූක මොවුහු ගයමින් නටමින් සොම්නස් සහිත ව එති. දුන් බිය හඬක් නැගූහ. කිම් දැයි විමසා බලන්නේ නා රජු දූක මා දූක දූකත් සත්ත්වයෝ විනාශ නො වෙත්වා යි අභිඥාපාදක ධ්‍යානයට සම වැද තම සිරුර හැර ගුරුළු වෙසක් මවා නා රජුට පෙන්වී ය. නා රජ බියට පත් ව පෙණය හකුළා ගෙන දියට ඇතුළු විය. මහජනයා සුව පත් බවට පත් වූහ.

බුදුන් වහන්සේ මෙයත් ඔහුගේ පූර්ව කර්මයකැයි පෙන්වන සේක්, තෙවන ගාථාව වදාළ සේක. එහි ලුඤ්ඤා දරුණු වූ, මනුසාකමසා 'මනුසා කාමතාය' මිනිසුන් පීඩාවට (මැරීමට) කැමති බැවින් යන අරුත යි.

තවත් අවස්ථාවක දී මෙතුමා සෘෂිපුත්‍රයා වෙත පැවිදි වී 'කේසව' නම් තවුසෙක් වී ය. ඒ සමයෙහි අප බෝසත්හු 'කප්ප' නම් කරුණයෙකු වී කේසවගේ සහවරයකු - අතවැස්සකු - වී ආචාර්යයනට කුමක් කළ යුතු දැයි විමසන සිත් සතුටු වන සේ හැසිරෙන, බුද්ධි සම්පන්න, අභිවෘද්ධියෙහි හැසිරෙන තැනැත්තෙක් විය. කේසව තවුසාට ඔහු නො මැති ව වසන්නට නො හැකි වෙයි. ඔහු නිසා ම ජීවිතය ගෙන යයි.

බුදුන් වහන්සේ ඔහුගේ මේ පූර්ව කර්මය ද දක්වන සේක් සිවු වැනි ගාථාව වදාළ සේක. එහි බඳුවරෝ අත්තේවාසිකයා, හේ ජ්‍යෙෂ්ඨ අත්තේවාසිකයා විය. සමුද්ධිවක්‍ෂං වනිනං අමඤ්ඤං මෙතෙමේ මනා බුද්ධි සම්පන්නයෙකිසි ඔහු ගැන සිතූහ. කප්ප (තමැත්තා) ඔබගේ අත්තේවාසිකයා වීමි. එසමයෙහි ඔහු මම වෙමි යි දක්වයි. අඤ්ඤාපි ජානාසි හුදෙක් මගේ ආයුෂ පමණක් නොව ඔබ සෙස්ස ද දන්තෙහි ය. තථා හි බුද්ධො එසේ ම ය, ඔබ වහන්සේ 'බුද්ධ' වන්නහු ය. යම් හෙයකින් 'බුද්ධ' වන සේක් ද එහෙයින් දන්නා සේක යන අරුත යි. තථා හි ත්‍යායං ජලිතානුභාවො යම් හෙයකින් ඔබ වහන්සේ 'බුද්ධ' ද එහෙයින් මෙය ඔබ වහන්සේගේ දිළිසෙන ආනුභාවය යි. ඔහාසයං කිට්ඨති මුඵ බඹලොව බබුළුවමින් පවසී.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

6.1.5

පස් වැන්නේ - තෙජෝ ධාතුං සමාපජ්ජන්වා යනු තෙජේ කසිණ පරිකර්මය කොට පාදක ධ්‍යානයෙන් නැගී සිට සිරුරෙන් ගිනි දල් නිකුත් වේවා යි අධිෂ්ඨාන කළ කල්හි අධිෂ්ඨාන චිත්ත ආනුභාවයෙන් සකල ශරීරයෙන් ගිනි දල් නික්මෙයි. මෙලෙස තෙජේ ධාතුවට සම වැදුනේ නම් වේ. එසේ සම වැදී. තසමිං බ්‍රහ්මලොකෙ කුමක් නිසා තෙරුන් වහන්සේ එහි ගියෝ ද? තෙජේ ධාතුවට සම වැදී ඒ බ්‍රහ්මයාටත් ඉහළින් සිටි බුදුන් වහන්සේ දැක මේ පුද්ගලයා අස්ථිවේදියෙකි. මා ද එහි යා යුතු ය යි සිතක් පහළ විය. එහෙයින් ගියෝ ය. සෙසු තෙරවරුන්ගේ ගමන් ගැන ද මේ ත්‍යාය ම ය. ඒ බ්‍රහ්මයා තථාගතයන් වහන්සේගේත්, තථාගත ශ්‍රාවකයන්ගේත් ආනුභාවය නො දැක විනයට පැමිණීමට අයෝග්‍ය වූයේ ය; එහෙයින් ඒ සන්තිපාතය විය. එහි දී තථාගතයන් වහන්සේගේ ශරීරයෙන් උද්ගත වූ ගිනි දැල් සකල බ්‍රහ්ම ලෝකය ඉක්මවා අපටාකාශයේ

පතිත විය. ඒවා (හිනි දෑල්) ෂඩ්වර්ණ විය. තථාගත ශ්‍රාවකයන්ගේ ප්‍රභාව ප්‍රකෘති වර්ණ ම විය.

පසසසි විභිව්‍යානනාං මේ බ්‍රහ්ම ලෝකයෙහි අනික් බ්‍රහ්ම ශරීර - බ්‍රහ්මවිමාන - අලංකාර ආදියෙහි ප්‍රභාව (දීප්තිය) ඉක්මවා යන භාග්‍යවත් බුදුන් වහන්සේගේ ප්‍රභාස්වර වූ දීප්තිය දකිති දැයි විමසයි. න මෙ මාර්ග සා දිට්ඨි මෙහි පැමිණීමට සමත් අන් ශ්‍රමණයෙකු හෝ බ්‍රාහ්මණයකු නැතැයි යම් දෘෂ්ටියක් මට පෙර තිබිණ ද, (දැන්) එය මට නැත. කථං වජ්ජං කුමන කරුණකින් පවසමි ද? නිච්චොඡ්ඡි සසසනො මේ බ්‍රහ්මයාට ලබ්ධි දෘෂ්ටිය ශාස්වත දෘෂ්ටිය ය දෘෂ්ටි දෙකකි. ලබ්ධි දෘෂ්ටිය තථාගතයන් වහන්සේන් තථාගත ශ්‍රාවකයන් දැක්මෙන් ප්‍රතිණ විය. එහි දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහත් ධර්ම දේශනයක් පැවැත් වූ සේක. බ්‍රහ්මයා දේශනාවසානයෙහි දී සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. මෙසේ මේ (ආර්ය) මාර්ගයෙන් ශාස්වත දෘෂ්ටිය ප්‍රතිණ විය. එහෙයින් එසේ කී ය.

බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජං බ්‍රහ්ම අතවැසියකු, තෙරුන් වහන්සේලාට බඩු ගෙන යන ඇබිත්තයන් මෙන්, බ්‍රහ්මයනට ද 'අතවැසි බ්‍රහ්ම' නම් වූවේ වෙති. තෙනුපසංකම් කුමක් නිසා තෙරුන්ගේ ම අසලට යැවී ද? ඔහුට එපමණ කථා සල්ලාපයකින් ම තෙරුන් කෙරෙහි විශ්වාසයක් හට ගැනිණි. එහෙයින් උන්වහන්සේ සමීපයට යැවී ය. අඤ්ඤාපි ඔබ වහන්සේලා සතර දෙන යම් සේ ද, ඒ ආකාරයේ තවත් අය වෙත් ද? නැතහොත් ඔබ වහන්සේලා සතර දෙනා පමණක් මහා සෘද්ධිමත් වූවාහු වෙත් ද? තෙවිජ්ජා පුබ්බෙනිවාස - දිබ්බවක්ඛු - ආසවකය සංඛ්‍යාත වූ විද්‍යා තුනෙන් සමන්විත වූ, ඉඤ්ඤාප්‍රකාශ ඉද්ධිවිධ ඤාණයට පැමිණි, වෙතොපටියායකොවිදා අන්‍යයන්ගේ සිත් හැසිරෙන ආකාරය පිළිබඳ ව දක්ෂ වූ, මෙසේ මෙහි අභිඥා පහ ස්වරූපයෙන් ම කියන ලදී. 'දිබ්බසෝතය' ඒවා දැක්වීම වශයෙන් ම ආයේ වෙයි. බහු මේ ආකාරයේ අභිඥා සය ලැබූ බුද්ධශ්‍රාවකයෝ බොහෝ ය. ගණන් ප්‍රමාණය ඉක්මවා යන හෙයින් සකල ජම්බුද්වීපය ම කසාවතින් බබළවමින් සැරිසරත්.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

6.1.6

සය වැන්නේ - පවෙචකං ආරං බාහං එක් එක් කෙනෙක් එක් එක් දොර පියනක් ඇසුරු කොට දොරටු පාලයන් මෙන් සිටියහ. ඉඤ්ඤා ධ්‍යාන සුඛයෙන් සමාද්ධිමත් වූයේ ඒතො අභිඥාපුෂ්පයෙන් මැනවින් පිපුනේ අනධිවාසෙය්‍යො නො ඉවසමින්, එතදවොච නිර්මාණය කරන ලද (මවන ලද) ඒ බ්‍රහ්මයන් මැද සිටිමින් පසාසි මෙ ආදී වචන පැවසී ය. තයො සුපණණා යන ගාථාවේ පඤ්චසතා රූප වශයෙන් හෝ පන්ති (පේළි) වශයෙන් සියක් පා ඇත්තවුන් යෙදිය යුතු ය. රූප වශයෙන් තයො සුපණණා ගුරුඵ රූප තුන් සියයකි. චතුරො ච නංසා නංස රූප භාර සියයක්, ව්‍යග්භිනියා පඤ්චසතා ව්‍යාඝ්‍රයන් හා සමාන ඇතැම් මාගයෝ 'ව්‍යග්භිනියා' නම්. ඒ 'ව්‍යග්භිනියා' රූප පන්සියයක් පන්ති වශයෙන් තයො සුපණණා ගුරුඵ පන්ති තුන්සියයක්, චතුරො ච නංසා නංස පන්ති භාර සියයක් ව්‍යග්භිනියා පඤ්චසතා ව්‍යග්භිනියා පන්ති පන්සියයක් ක්‍රමාධිනො ධ්‍යාන වචන මගේ විමානගෙහි මේ විභූතිය යි දක්වයි. ඔහාසයං ආලෝක කරමින් උත්තරස්සං දිසායං ඒ කතක විමානය (රන් විමන) ඒ මහා බ්‍රහ්මයන් සිටි තැන සිට උතුරු දිසාවෙහි වේ. එහෙයින් මෙසේ කී ය. එහි අදහස මෙය යි. මෙ බදු රන් විමනක වසන මම අත් කවරකුගේ උපස්ථානයට යන්නෙම් ද? රූපෙ රණං දිසා රූපයෙහි ජාති ජරා භංග සංඛ්‍යාත වූ දෝෂය දක සදාපවෙධිතං ශීත ආදියෙන් නිතර වෙච්චන චලනය වන - ගැටෙන රූපය දක තසමා න රූපෙ රමති සුමෙධො යම් සෙයකින් රූපයෙහි දෝෂය දකියි ද සෑම දා සෙළවෙන (කම්පිත වන) රූපය දකී ද එහෙයින් 'සුමෙධො' සුන්දර වූ ප්‍රඥාවක් ඇති ඒ බුදුන් වහන්සේ රූපයෙහි නො ඇළෙති.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

6.1.7

සත් වැන්නෙහි - අප්‍යමෙයාං පමිණෙය්‍යො අප්‍රමෙයා වූ (මිණිය නො හැකි) කමිණාශ්‍රව පුද්ගලයා; මෙපමණ සිල් ය මෙපමණ සමාධි ය, මෙපමණ ප්‍රඥාව යි මෙසේ ප්‍රමාණ කරමින්, කොධ විආ විකප්‍යයෙ කො (කවර) ඉධ (මෙහි) විඬා (නුවණැත්තෙක්) ලෝකයෙහි කවර නම් නුවණැත්තෙක් කල්පනා කරයි ද? කමිණාශ්‍රවයෙක් ම කමිණාශ්‍රවයෙකු ප්‍රමාණ කරමින් කල්පනා කරයි යනු හඟවයි. නිවුතං තං මඤ්ඤා යම්

පාර්ශ්වනියෙක් ඔහු මැණීමට පටන් ගනී ද ඔහු 'නිවුතං' (අවකුජ්ජපඤ්ඤා) පහතට හැර වූ බුද්ධිය ඇති කෙනෙකු යි හඟිමි.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

6.1.8.

අට වැන්නේ - අභිසංඛං යනු 'කිසංඛා' ප්‍රඥාව යි කියනු ලැබේ. 'ප්‍රඥාව නැත්තේ' යන අරුත යි.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

6.1.9.

නව වැන්නේ - ආබාධිකො "සංසපමනීති පිළකාහි" 'අබ ඇට පමණ ගවුචලිත' (බිබිළිවලිත) ආදී ක්‍රමයට මී ළඟ සූත්‍රයෙහි එන ආබාධයෙන් රෝගාතුර වූයේ. බාහුගිලානො දැඩි ලෙස ගිලන් වූයේ, තුදු කෝකාලිකගේ උපාධ්‍යාය තුදු තෙරුන් වහන්සේ අනාගාමී ඵලයට පත් ව බුන්ම ලෝකයෙහි උපන්නේ ය. හේ බුමාටු දේවතාවන් ආදීන් කොට, කෝකාලික විසින් අග්‍රශ්‍රාවකයන් හට හි අන්තිම වස්තුවෙන් (පාරාජිකාපත්තියෙන්) දොස් පැවරීමෙන් නුසුදුසු දෙයක් කරන ලදැයි පිළිවෙළින් බුන්ම ලෝකය දක්වා පැතුරුණු කෝකාලිකගේ පාප කර්මය අසා, නිවටයා මා බලා සිටියදී ම නො නැසේවා, තෙරුන් කෙරෙහි පැහැදීම් වස් ඔහුට අවවාද කරන්නෙමි යි පැමිණ ඔහු ඉදිරියේ සිටියේ ය. ඒ අරභයා 'තුදු පවෙක බුහමා'යි කියන ලදී. පෙසලො ප්‍රියගීලී, කොසි ක්‍රිං ආවුසො වැතීර සිටිමින් ම කබර ඇස් දල්වා මෙසේ කී ය. පසා යාවඤ්ඤා තෙ බලව, ඔබ විසින් යම් පමණ අපරඤ්ඤා (අපරාධයක් කරන ලද ද) තමාගේ නළලෙහි මහා ගවුච නො දකිමින් අබ ඇට පමණ වූ ගවු හේතුවෙන් මට දොස් පැවරිය යුතු ය යි සිතති දැයි කී ය. ඉක්බිති සාවද්‍ය දෘෂ්ටියට පිළිපත් මේ නිවටයා විෂ ගිල්ලකු මෙන් කිසිවකුගේ වචන නො කරන්නේය යි දැන පුරිසසා හි යනාදිය කී ය.

එහි කුයාරි කෙටේරිය බඳු පුරුෂ වචන; ජීන්ද්‍රානි කුශල මූල සංඛ්‍යාත මුල් ම සිදින්නේ ය. නිජ්දියං නින්දා කටයුතු දුශ්ශීල පුද්ගලයා, පසංසති උත්තමාර්ථයෙහි සම්භාවනා කොට (ගරු කොට) ක්ෂීණාසුව යි කියයි.

තං වා නිෂ්ඤාති යො පසංසියො යම් කම්ණොග්‍රවයෙක් ප්‍රශංසා කටයුත්තේ ද උන්වහන්සේට පාරාජිකාපත්තියෙන් චෝදනා කරමින් මොහු දුශ්ශීලයෙකි යි කියයි ද, විචිනාති මුඛෙන සො කලිං හේ ඒ අපරාධය මුළුවන් රැස් කරයි නම්, කලිනා තෙන ඒ අපරාධයෙන්, සුඛං න විෂ්ඤාති නින්දා කළ යුත්තනුට ප්‍රශංසා කිරීමෙනුත් ප්‍රශංසා කළයුත්තනුට නින්දා කිරීමෙනුත් විපාකය සමාන ම ය. සබ්බසාපි සභාපි අනන්‍යා තමනුත් සමග තමාට අයත් සියල්ල ඇතුළු ව දු කෙළියෙහි දී (ලබන) ධන පරාජය නම් වූ මෙය අල්පමාත්‍ර අපරාධයකි. යො සුගතෙසු යමෙක් නිවැරදි මාවතෙහි ගිය පුද්ගලයන් කෙරෙහි සිත දුෂණය කර ගන්නේ ද එය සිත දුෂ්‍ය කිරීමක් ම ය. එයින් කරන ලද අපරාධ මහත් ම අපරාධයකි. දුත් එහි වඩාත් මහත් බැව් දක්වමින් 'සතං සහස්සානං' ආදිය පැවසී ය. එහි සතං සහස්සානං නිරබ්බද ගණනින් ලක්ෂයකි. ජක්ඛිංසති තවත් නිරබ්බද තිස් හයකි. පඤ්ච ව අබ්බද ගණනින් අබ්බදාති අර්බුද පහකි. යමරියගරහි ආර්යයන් හට ගරහන්තේ යම් නිරයක උපදී ද එහි මෙපමණ ආයු ප්‍රමාණයකි.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

6.1.10.

දස වැන්නේ - කොකාලිකො හික්කු යෙන භගවා තෙනුපසංකම් මේ කෝකාලික කවු ද? කුමක් නිසා පැමිණියේ ද? මෙතෙමේ කෝකාලික රටේ කෝකාලික නගරයෙහි කෝකාලික සිටුගේ පුතා ය. පැවිදි ව පියා විසින් කරවන ලද විහාරයෙහි නමින් වසයි. චුල්ලකෝකාලික දේවදත්තගේ ශිෂ්‍යයා නො වේ. ඔහු බ්‍රාහ්මණ පුත්‍ර වූ මහාකෝකාලික නම්.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත් නුවර වාසය කරන කල්හි දැගසවුළුවේ පන්සියයක් පමණ හික්කුන් සමග ජනපදචාරිකාවේ යෙදෙන සේක් වස්කාලය ළං වුණු හෙයින් විචේක සුවයෙන් විසීමට කැමැත්තේ ඒ හික්කුන් පිටත් කර යවා තම පාත්‍ර සිවුරු ගෙන ඒ ජනපදයෙහි ඒ නගරයට පිවිස ඒ විහාරයට වැඩියහ. එහි දී උන්වහන්සේලාට කෝකාලික තෙමේ ආචාර දක්වී ය. උන්වහන්සේලා ඔහු සමග සතුටු සිත් ඇති ව ඇවැත්ති, අපි මෙහි තෙමසක් වසන්නෙමු, කිසිවෙකුට නො දන්වනු මැනවි යි පොරොන්දුවක් ගෙන විසූහ. වැස, පවාරණ දිනයෙහි පවාරණය කොට, ඇවැත්ති, අපි යමු' යි කෝකාලික විමසූහ. කෝකාලික තෙම,

ඇවැත්නි අද (මෙහි) එක දවසක් වැස හෙට යනු මැනවි' යි කියා දෙවන දවසේ නගරයට පිවිස මිනිසුන් ආමන්ත්‍රණය කළේ ය. 'පින්වත්නි ඔබලා අගසව්වත් මෙහි පැමිණ වසන බැව් නො දන්නහු, කිසිවෙක් උන්වහන්සේලාට ප්‍රත්‍යයෙන් වත් ආරාධනය නො කරයි." නගර වාසීහු "තෙරුන් වහන්සේලා කොහි ද? කුමක් නිසා අපට නොදන්නුවෙහි ද?" "පින්වත්නි, දැන්වීමක් කුමට ද? හිඤ්ඤා වහන්සේලා දෙනම තෙරුන්ගේ ආසනවල සිටිනු නො පෙනේ ද? මේ අග්‍රශ්‍රාවකයේ ය" ඔවුහු වහා රැස් ව ගිතෙල් පැණි ආදියක් සිවුරු වස්ත්‍රක් ගෙනාහ. කෝකාලික තෙම (මෙසේ) සිතී ය: අග්‍රශ්‍රාවකයෝ බෙහෙවින් ම අල්පේච්ඡ වූවෝ ය. (වැරදි ලෙස) පාවිච්චි කළ වචන මගින් ලබාගත් ලාභය භුක්ති නො විඳිති. භුක්ති නො විඳිමින් ආවාසයෙහි වසන්නාට දෙනු මැනවියි කියත් යයි ඒ ලාභය (තමන්ට) අත් කරවා ගෙන තෙරවරුන් සමීපයට ගියේ ය. තෙරුන් වහන්සේලා මේ ප්‍රත්‍යය අපට වත් කෝකාලිකට වත් කැප නැතැයි ප්‍රතිකේෂ්ප කොට වැඩියහ.

කෝකාලික තෙම කෙසේ නම් තමතුන් නො ගෙන අපටත් නො දෙවා යත් දැයි වෛරයක් ඇති කර ගත්තේ ය. උන්වහන්සේලා ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයට ගොස් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැද යළි තම පිරිස රැගෙන ජනපද වාරිකාවෙහි යෙදෙන්නාහු අනුපිළිවෙළින් ඒ රටේ ඒ නගරයට ම පෙරළා පැමිණියහ. නගර වැසියෝ තෙරුන් හැදින ගෙන පිරිකරත් සමග දන් සාදා නගරය මැද මණ්ඩපයක් කොට දන් දුන්හ. තෙරවරුන්ට පිරිකර ද පිරිනැමූහ. තෙරවරු හික්ෂුසංඝයාට පවරා දුන්හ.

ඒ දක කෝකාලික මෙසේ සිතී ය: මේ අය පෙර අල්පේච්ඡ වූහ. දැන් පාපී අදහස් ඇත්තාහු ය. පෙර දීත් අල්පේච්ඡ සන්තෝෂයෙන් වෙන්වූවා හා සමාන යයි සිතමි යි තෙරුන් වෙත පැමිණ, ඇවැත්නි, ඔබ වහන්සේලා පෙර අල්පේච්ඡ වගේ (සිට) දැන් පාපී හිඤ්ඤා වී ඇතැයි කියා ඔවුන්ගේ ප්‍රතිෂ්ඨාව මුලින් ම බිඳින්නෙමි යි වහ වහා නික්මී සැවැත් නුවරට ගොස් බුදුන් වහන්සේ යම් තැනක ද එතැනට පැමිණියේ ය. මේ කෝකාලික තෙමේ මේ කරුණින් ද ළඟට පැමිණියේ යි දන යුතු ය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වහ වහා එන ඔහු දැකීමෙන් ම මොහු අග්‍රශ්‍රාවකයනට ආක්‍රෝශ කිරීමට කැමැත්තෙන් පැමිණියේ ය යි දන ගත්හ. වැළැක්වීමට හැක්කේ වේ දැයි විමසන සේක්, වැළැක්වීමට නො

හැකි ය, තෙරුන් හට අපරාධයක් කොට පැමිණියේ ඒකාන්තයෙන් ම පද්ම නිරයෙහි උපදින්නේ යැයි දක සැරියුත්මුගලන් හට පවා අනෙකෙකු ගරහනු අසා නො වළක්වතියි (යන) චෝදනාවෙන් මිදෙනු පිණිස ආර්ය උපවාදයේ මහත් සාවද්‍ය බව දක්වනු පිණිස මා හෙවං යි තෙවරක් වැළැක්වූ සේක.

එහි මාහෙවං එසේ නො කියනු සඳහායනො ශ්‍රද්ධාව පමුණුවන, ප්‍රසාදය ගෙන එන, ඇදහිය යුතු වචන ඇත්තේ හෝ; පච්චිකො විච්චාස කටයුතු වචන ඇත්තේ අවිරපකකතසස බැහැර ගිය නොබෝ වේලාවකින් ම සබොධායො ඵුටො අහොසි කෙසග මාත්‍රයක පවා ඉඩක් නො තබා සකල ශරීරය ම ඇට බිඳී උද්ගත වූ බිබිලිවලින් පැතිරී ගියේ ය. යම් හෙයකින් බුද්ධාත්‍රභාවයෙන් එම ආකාරයේ කර්මයක් බුදුවරුන්ගේ ඉදිරියේ විපාක නො දෙයි ද, දර්ශන උපචාරය (පෙනීම) පහවුණු පමණින් (විපාක) දෙයි. එහෙයින් බැහැර ගිය නො බෝ වේලාවකින් ඔහුට පිළිකා (බිබිලි) හට ගත්තේ ය. කුමක් නිසා පිටක් ව ගියේ ද? කර්මාත්‍රභාවයෙන් චෝදනා කරනු ලබන්නේ ගියේ ය. අවස්ථාව ලද කර්මය වැළැක්වීමට නො හැක්කේ ම ය. එය ඔහුට එහි සිටීමට (ඉඩ) නො දුන්නේ ය. කලායමන්තියො කඩල පමණ වූ; බෙඳුපසලාටුකමන්තියො ළපටි බෙලි පමණ වූ, පහිජ්ජංසු - හිජ්ජංසු (බිඳුනහ) ඒවා බිඳුණු විට (පිපිරුණු විට) සකල ශරීරය කොස් ගෙඩියක් මෙන් විය. හේ කුණු වූ ශරීරයෙන් යුතු ව ජේතවන දොරටුවෙහි විෂ ගිලින ලද මත්ස්‍යයකු මෙන් කෙසෙල් කොළවල නිදා ගත්තේ ය. ඉක්බිති ධර්මශ්‍රවණය සඳහා පැමිණි පැමිණි මිනිස්සු 'චී කෝකාලිය, චී කෝකාලිය, නුසුදුස්සක් කළෙහි ය. තමන්ගේ කට නිසා බොහෝ විපතට පත් වූයේ ය යි කීහ. ඔවුන්ගේ (ප්‍රකාශය) අසා ආරක්ෂක දේවතාවෝ 'ධිකකාරය' (චී හඬ) නගා දූහ. ආරක්ෂ දේවතාවන්ගේ (හඬ අසා) අහසේ සිටින දෙවියෝ ය යන මේ ආකාරයට අකනිටා බවන දක්වා එක ම ධිකකාරය හට ගත්තේ ය. ඉක්බිති ඔහුගේ උපාධ්‍යය තැන පැමිණ අවවාද නො (පිළි) ගන්නා බැව් දන ගරහා පිට ව ගියේ ය. කාලමකාසි උපාධ්‍යයන් පිට ගිය කල කාලක්‍රියා කළේ ය. පද්ම නිරයං වෙන් වූ (වෙන ම) පද්ම නිරයක් නම් නැත. අවිච්චි මහා නිරයෙහි ම පද්ම ගණනට පැසිය යුතු එක් ස්ථානයක උපන්නේ ය. විසතිබාරිකො මගධ නැළියෙන් නැළිසතරක් කොසොල් රටේ එක නැළියක් වේ. ඒ නැළියෙන් නැළිසතරක් "ආණාක" (ලාභ) වේ. ලාභ සතරක් දෝණයක් වේ. දෝණ සතරක් 'මාණිකා' එකකි. මාණිකා සතරක් 'බාරි' ය. ඒ බාරියෙන් බාරි විස්සක්; කිලවාහො මගධ රටේ සියුම් තලවලින් තල කරත්තයක්, අබ්බුදො නිරයො

6.2.2

දෙවැන්නෙහි - අවිරපක්‍ෂකයෙකු සංඝයා හේද කොට නොබෝ කලකින් ම වේඵවනයෙන් ගයා ශීර්ෂයට ගිය කල්හි අසන්නට ගද්‍යයාට දාව වෙළඹ කුස උපන්.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

6.2.3

තුන් වැන්නේ - අක්කවිඤ්ඤානං ඵනම් වූ ගම, උපසඛාතී බුදුන් වහන්සේ දැනුත් වීර්යය කරති, දහැන්නේ යෙදෙති. යම්, උත්වහන්සේ සම්පයේ සිට ශාසනයට ගැලපෙන විර්ය සතිපට්ඨානයෙන් යුතු ගාථාවක් පවසන්නෙමි යි ළඟට පැමිණියේ ය. පක්‍ෂානි මිනිසුන් පසු කර, මිනිසුන්ගේ ගැවසීමක් නැති ව පිහිටි සංයෝජනවිප්‍රමොක්ඛා ඒ සේනාසන සේවනය කරමින් සිවුරු ආදිය පිණිස නො හැසිරිය යුතු ය, ඉක්බිති දස සංයෝජනවලින් මිදීම පිණිස හැසිරෙන්නේ ය. සංකේස වසෙ ඒ සේනාසනවල රතියක් නො ලබන්නේ උපස්ථායකයින්ගේ සිත් රකිනු වස් ගොනාගේ පිටේ දූවිලි මෙන් උඩ පනිමින් අරණ්යයෙහි නො හැසිර සංඝයා මැද වසන්නේ ය. රක්ඛිතකො සතිමා ඵනි ද වසමින් එළ දෙනුනට පීඩා කරන ගොනෙකු මෙන් සබ්බත්ථවාරී වූයේ පසාරු කරගෙන නො යමින් (පීඩා නො කරමින්) නො ගැටෙමින්, ආරක්ෂා කරන ලද සිත් ඇත්තේ සතිපට්ඨාන පරායණ ව වසන්නේ ය. දන් සංඝයා වහන්සේ අතර වසන භික්ෂුවගේ භික්ෂාවාර වුතය පවසන සේක් කුලාකුලං ආදිය පැවසුහ.

එහි පිණිකායාවරණො පිඬු පිණිස හැසිරෙන්නේ සෙවෙට් පක්‍ෂානි සෙනාසනානි සංඝයා මැදට වැද, ජීවත්වන්නේ වුව ද (තමා) වගකිව යුතු පිරිවෙන්නි තල් පොල් ආදිය සිටවා උපස්ථායක ආදීන් සමග ඇලිගැලී නො වසන්නේ ය. සිතේ සකුටු බව ඇති කොට සිත සිතස්වා සකුටු කොට යළි වන සෙනසුනෙහි වසන්නේ ය. ආරණ්යයෙහි අගය ම කියයි. භයා සසර බියෙන් අභයෙ නිවනේ විමුක්ඛො මෑනවින් මිදුනෙක් වී වසන්නේ ය. යථ භෙරවා යම් තැනක බිය ජනක සවිඥානක සිංහ ව්‍යාඝ්‍ර ආදී වූ ද රාත්‍රියෙහි අවිඥානක කණු, වැල් ආදී වූ ද බොහෝ දේ ඇත. සිරිංසපා සර්ප ආදීහු තඨ භික්ඛු එබඳු තැන භික්ෂුවක් සිටිනුයේ,

මෙයින් මෙය දක්වයි: භාග්‍යවතුන් වහන්ස, යම් සේ ඔබ වහන්සේ දුන් එහි ඇති ගෞර බිරම් අරමුණු ද සර්පයින් ද විදුලිය පැතිරීම (කෙටීම) ආදිය ද සිතට නො ගෙන සිටින සේක් ද එසේ ම හිඤ්ඤ (ද) දහන්ගත ව සිටිති. ජාතු මෙ දිට්ඨං ඒකාන්ත වශයෙන් මා විසින් දකින ලදී. නයිදං ඉතිහීනිහං මෙය මෙසේ ය, මෙසේ ය යි තර්ක හේතු නිසා හෝ න්‍යාය හේතු නිසා හෝ පිටක සම්ප්‍රදානයෙන් හෝ මම නො කියමි. එකසම්මුඛමචරියසම්මං එකම ධර්ම දේශනාවක, ධර්ම දේශනාව මෙහි 'බ්‍රහ්මචරිය' යන්නෙන් අදහස් කරන ලදී. මව්චුභායිනං මරණය අත හරින කම්ණාශ්‍රවයන්ගේ, දසව දසධා දසා මෙහි දසා යනු දහය ම ය. දසධාදසා සිය ය. වෙනත් දශ ගුණයෙන් වැඩි රහතුන් සියයක් (රහතුන් දහසක්) දකිමි යි කියයි. සොතසමාපනා මාර්ගශ්‍රෝතසයට පැමිණි. අතිරජානගාමිනො මෙය දේශනාමාත්‍රයකි. අපාගත නො වන ස්වභාව ඇත්තාහු යන අරුට් යි. සංඛාතුං නාපි සකොමි මුසාවාද බයෙන් පුණ්‍යභාගී මිනිසුන් මෙ පමණකැයි ගණනය කිරීමට නො හැක්කෙමි. ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්ම දේශනාව අරභයා මෙසේ කී ය.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

6.2.4

සිවු වැන්නේ - අභිභුසම්භවං අභිභු හා සම්භව, මෙයින් 'අභිභු' තෙරහු සැරියුත් තෙරණුවන් මෙන් ප්‍රඥාවෙන් අග්‍රය හ. සම්භව තෙරණුවෝ මහමුගලන් තෙරණුවන් මෙන් සමාධියෙන් අග්‍රයහ, උජ්ඣායනි අවමන් කරන්, ළාමක හැටියට හෝ සිතක්. 'බියනි' යනු 'මේ කුමක් ද?' 'මේ කුමක් ද?' යි උනුනුන්ට පවසන්. විපාවෙනි විස්තර කරමින් යළි යළිත් කථා කරති. හෙධීමෙන උපඩ්ඨකායෙන නැබ සිට පහළට ඇති කයින්; පාළියෙහි මෙපමණක් ම එයි. තෙරුන් වහන්සේ ප්‍රකෘති ස්වභාවය හැර දමා නාග වෙසක් ගෙන දක්වති යි ගුරුළු වෙසක් හෝ ගෙන දක්වති යි ආදි ක්‍රමයෙන් පැමිණි අනේක ප්‍රකාර සෘද්ධිවිකුර්වණය (සෘද්ධිබල පෑම) දැක්වුහ. ඉමා ගාථායො අභාසි තෙරණුවෝ (මෙසේ) සිතුව. "කවර ආකාරයකින් දෙසන ලද ධර්මයක් සියල්ලන්ට ප්‍රිය වන්නේ ද මනාප වන්නේ ද?" ඒ ගැන සිතන්නාහු, "සියලු ම පාසණ්ඩයෝ ද (මිථ්‍යා දෘෂ්ටිකයෝ ද) සියලු දෙව් මිනිස්සු ද තම තමන්ගේ ආගමේ විරියය වර්ණනා කරති. විරියය වර්ණනා නො කරන්නෙක් නම් නැත්තේ ය. විරියය අන්තර්ගත කොට දෙසන්නෙමි යි මෙසේ මේ ධර්ම දේශනාව

සැමට ප්‍රිය වන්නේ ය, මනාප වන්නේ ය යි දැන තුන් පිටකයෙහි පරීක්ෂා කොට මේ ගාථා පැවසුහ.

එහි - ආරභට ආරම්භ විරියය කරවු, නිකමට නෛෂ්ක්‍රමා විරියය කරවු. යුක්ඛ්‍යට ප්‍රයෝග - යෙදීම කරවු, උත්සාහ කරවු, මවුනො සෙනං මරුගේ සේනාව යනු කෙළෙස් සේනාව ය, එය ධුනාට සොළවවු (නසවු). ජාතිසංසාරං ජාතියත් සංසාරයත්, ජාති (උත්පත්ති) සංඛ්‍යාත සංසාරය හෝ, දුකඩස්සානං කපිස්සාති සසර දුකෙහි කෙළවර කරන්නේ ය.

තෙරුන් වහන්සේ කුමක් කොට සහස්සී ලෝක ධාතුව දැක්වී ද? ඒ තාක් නීලකසීණයට සම වැද ආලෝකය ඇති සැමතන්හි අන්ධකාරය පැතිරවී ය. ඕදාත කසීණයට සම වැද අන්ධකාරය ඇති තන්හි ආලෝකය (පැතිරවී ය). එයින් මේ අන්ධකාරය කුමක් දැයි සත්ත්වයන්ට මනසිකාරයක් (සිතුවිල්ලක්) ඇති වූ කල්හි ආලෝකය දැක්වූයේ ය. ආලෝකය ඇති තැන ආලෝක කාර්යයක් නැත. මේ ආලෝකය කුමක්දැයි පරීක්ෂා කරන්නවුන්ට තමා පෙනවී ය. ඉක්බිති "තෙරුණුවනි, තෙරණුවනි" යි පවසන ඔවුන්ට මේ ගාථා පැවසී ය. ඉදිරිපත් වූ සියලු පිරිස මැද හිඳ ධර්ම දේශනා කරන්නෙකුගේ මෙන් ශබ්දය ඇසුහ. ඔවුන්ට අර්ථය ද ප්‍රකට විය.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

6.2.5

පස් වැන්නෙහි - උපවක්කනෙ මලානං සාලවනෙ යම් සේ කොළොම් නදී තෙර සිට රාජ මාතු විහාර දොරටුවෙන් ථූපාරාමයට යා යුතු වේ ද, එසේ ම හිරුඤ්ඤවතිකා නම් ගඟේ එහා ඉවුරේ සිට සාල වන උයනට; අනුරාධපුරයට ථූපාරාමය යම් සේ ද එසේම එය (සාලවනය) කුසිනාරාවට වේ; යම් සේ ථූපාරාමයේ සිට දකුණු දොරටුවෙන් නගරයට පිවිසෙන මාර්ගය නැගෙනහිර දෙසට ගොස් උතුරු පැත්තෙන් තවකී ද, එසේ ම උයනින් සල්ගස් පෙළ නැගෙනහිර දෙසට ගොස් උතුරෙන් තවකී. එහෙයින් එය 'උපවක්කන' නම් වේ. මල්ලයන්ගේ උපවක්කන නම් වූ ඒ සල් වනයෙහි; අක්කරෙන යමකසාලානං මුල කඳ අතු කොළ ආදියෙන් උනුනුන් එකට ගෙකී (වැළඳ ගෙන) සිටි සල් ගස් අතර, අසාමාදෙන සමාදෙට් සිහියෙන් නො තොර ව කළ යුතු කටයුතු

සම්පාදනය කරවූ. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, යම් සේ මරණ මඤ්චකයෙහි සිටිමින් මහා ධනවත් ගෙහිමියෙක් පුතුනට වත්කම් හෙළි කරන්නේ ද එසේ ම පිරිනිවන් මඤ්චකයෙහි සිටිමින් පත්සාළිස් වසක් දෙන ලද අවවාද සියල්ල එක ම අප්‍රමාද පදයෙහි ම රඳවා වදාළ සේක. අයං තථාගතස්ස පච්ඡිමා වාචා මේ වූ කලී සංගීතිකරුවන්ගේ වචන යි.

මෙතැන් පටන් යම් පිරිනිවන් පිළිවෙතක් කොට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ සේක් ද එය දක්වනු පිණිස, අප් ඛො භගවා පඨමජ්ජධානං ආදිය පවසන ලදී. එහි දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සංඥා වේදයිත නිරෝධයට සමච්චි කල්හි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයන්ගේ නො පැවැත්ම දැක බුදුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑහ යන සංඥාවෙන් දෙව් මිනිස්සු එක පැහැර හඬ නැඟූහ. අනඳ තෙරණුවෝ ද, අනුරද්ධියෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවසේක් දැයි තෙරුන් විචාළහ. තෙරහු; ඇවැත් ආනන්දයෙනි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවසේ නැත. එහෙත් සංඥාවේදයිත නිරෝධයට සම වැදුණ සේක යි කීහ.

උන්වහන්සේ කෙසේ දැන ගත් සේක් ද? තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් සමග ම ඒ ඒ සමාපත්තියට සමවදිමින් යම් තාක් නේවසඤ්ඤා නාසඤ්ඤායතනයෙන් නැගිටීමක් වේ ද?, ඒ තාක් ගොස් දැන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිරෝධයට පැමිණියහ, නිරෝධය තුළ කාලක්‍රියාවක් නම් නැතැයි දැන ගත්තේ ය. "අප් ඛො භගවා සඤ්ඤාවේදයිතනිරෝධ සමාපත්තියො වුධ්ධිත්වා නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමාපජ්ජි - පෙ - තතියජ්ජධානා වුධ්ධිත්වා චතුස්පජ්ජධානං සමාපජ්ජි" මෙහි දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සුවිසි තන්හි ප්‍රථම ධ්‍යානයට සම වැදුණු සේක. තුදස් තන්හි ද්විතීයධ්‍යානයට ද, එසේ ම තෘතීය ධ්‍යානයට ද, පසළොස් තන්හි චතුර්ථ ධ්‍යානයට ද සම වැදුණු සේක. කෙසේ ද? අශ්‍රහ දහයෙහි - දෙතිස් ආකාරයෙහි - කසිණ අටෙහි - මෙන්තා, කරුණා, මුදිතාහි - ආනාපානයෙහි - පරිචේෂ්ඨාකාස යන මේවාහි ස්ථාන විසි හතරෙහි ප්‍රථම ධ්‍යානයට සම වැදිණි. ආත්තියාකාරයත් දඹ අශ්‍රහයත් හැර ඉතිරි තුදස්සෙහි ද්විතීය ධ්‍යානයට ද, එහි ම තෘතීය ධ්‍යානයට ද සම වැදුණු සේක. කසිණ අටෙහි, උපේක්‍ෂා බ්‍රහ්මච්චාරයෙහි, ආනාපාන පරිචේෂ්ඨාකාසයෙහි අරූප සතරෙහි යන මේ පසළොස් තන්හි චතුර්ථධ්‍යානයට සම වැදුණු සේක. මේ සංකේෂ්ඨ විස්තරය ම ය. නිවන් පුරයට පිවිසෙන්නේ ධර්මස්වාමී වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සියලු සුවිසි කෙළ ලක්ෂයක් සමාපත්තියට පිවිස, විදේශයට යන්නෙකු ඤාති ජනයා

වැළඳ ගත්තාක් මෙන් සර්ව සමාපත්තිසුඛය අනුභව කොට ම ප්‍රවිෂ්ට විය.

චතුර්ප්‍රකාශානා වූ ධර්මිකා සමනනරා හඟවා පරිනිබ්බාසී මෙහි 'කුට්ටිකාසමනනරා', 'පච්චචේකිකාසමනනරා' යනුවෙන් සමනනරා දෙකකි. චතුර්ප්‍රකාශානනෙත් නැගිට හවඛගයට අවතීර්ණ වූවහුට එහි ම පිරිනිවීම ධර්මාන සමනනරා නම්. චතුර්ප්‍රකාශානනෙත් නැගී සිට යළි ධර්මානාංග ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කොට හවඛගයට අවතීර්ණ වූවහුට එහි ම පිරිනිවීම පච්චචේකිකා සමනනරා නම්. මේ දෙක ම සමනනරා මි. ය.

භාග්‍යචතුර් වහන්සේ ධර්මානෙත් සම වැද ධර්මානනෙත් නැගිට ධර්මානාඛ ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා කොට අව්‍යාකාත හවඛගචිත්තයෙන් දුක්ඛ සත්‍යයෙන් පිරිනිවන් පෑ සේක. බුදුන් වහන්සේලා හෝ පසේ බුදුවරු හෝ ආර්ය ශ්‍රාවකයෝ හෝ අන්තිම වශයෙන් කුන්ටකිපිල්ලකයකු (එනම් කුහුඹු විශේෂය) ගෙන අව්‍යාකාත හවඛග චිත්තයෙන් ම දුක්ඛ සත්‍යයෙන් කාලක්‍රියා කරති.

භූතා සත්ත්වයෝ අප්‍රාප්තියලො සමාන පුද්ගලයන් නොමැති බලපැයො දැව්ඨ ඥාන බලයට පැමිණී.

උපාදවයධම්මිනො උත්පාද ව්‍යය ස්වභාව කොට ඇති තෙසං වූ පසමො ඒ සංස්කාරයන්ගේ සංසිද්ධි, සුඛො අසංස්කාත වූ නිර්වාණය ම සුවයකි යන අරුත යි.

තදාසි "සහ පරිනිබ්බාණො මහා භූමිවාලො අහොසි" (පිරිනිවුමත් සමග මහා භූමිවලනයක් විය) යි මෙසේ මහාපරිනිබ්බාණ සුත්‍රයෙහි කියන ලද භූමිවලනය අරභයා කී ය. එය ලොමු දෑහ ගත්වන හා හිෂණ වූ එකක් විය. සබ්බාකාර වරුපෙනෙහි සියලු උතුම් කරුණුවලින් සමන්විත වූ.

නානු අසාසපසාසො ආශ්වාස ප්‍රච්චාසයක් නො හට ගත්තේ ය. අනෙජො තෘෂ්ණා සංඛ්‍යාත වූ 'ඒජා' නොමැති බැවින් 'අනෙජ' වූ, සන්තිමාරබ්භ අනුපාදිසේස නිවන ආරබ්භ - පටිච්ච - සන්ධාය - අරභයා, වක්ඛමා ඇස් පහකින් යුතු හෙයින් 'වක්ඛමා' (ඇස් ඇත්තේ) පරිනිබ්බුතො ස්කන්ධපරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිමි සේක.

අසලීනෙන් = 'අනලීනෙන්' - නො සැගවුණු, නො හැකිලුණු මැනවින් විකසිත වුණු සිතින්, වෙදනං අජ්ඣාසයී වේදනාව ඉවසු සේක, වේදනාව අනුව යමින් ඒ මේ අතට නො පෙරළුණු සේක, විමොක්ඛා කිසියම් ධර්මයකින් අනාවරණ වූ විමෝක්ෂය සියලු ආකාරයෙන් අප්‍රඥප්තිභාවයට පත් පහතක නිවීම සමාන යයි දත යුතු ය.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

මෙසේ බ්‍රහ්ම සංයුක්ත වර්ණනාව නිමියේ ය.

7.1.1.

බ්‍රාහ්මණ සංයුක්තයේ පළමු වැන්නේ ධානඤ්ජානී 'ධානඤ්ජ' යනු ගෝත්‍රය යි. එය උත්කෘෂ්ඨ (ශ්‍රේෂ්ඨ) ගෝත්‍රයකි. අන් බමුණෝ බ්‍රහ්මයාගේ මුවෙන් උපන්නාහු වෙත්. ධානඤ්ජානී ගෝත්‍රිකයෝ (බ්‍රහ්මයාගේ) හිස බිඳ නික්මුණාහ යනු ඔවුන්ගේ ඇදහිල්ල යි. උදාහරණයක් ලෙසින් උදානං උදානෙසි කුමක් නිසා උදන් ඇති ද? ඒ බ්‍රාහ්මණයා මිථ්‍යාදෘෂ්ටිකයෙකි; බුද්ධ ධර්ම සංඝ යි කී කල කන් වසා ගනී, තද කිහිරි කණු සම ය. බ්‍රාහ්මණිය සෝවාන් වූ ආර්ය ශ්‍රාවිකාවක් වූවා ය. බ්‍රාහ්මණ තෙම දන් දෙන්නේ පන්සියයක් බමුණන්ට දිය අඩු (වියළි) කිරිබත් දෙයි. බ්‍රාහ්මණිය බුද්ධ ප්‍රමුඛ සංඝයාට නානා රස භෝජන (දෙන්නී) ය. බ්‍රාහ්මණයාගේ දාන දිනයෙහි බ්‍රාහ්මණිය ඔහුට යටත් ව සිටිනා නිසා හා ප්‍රභීණ වූ මසුරු බව නිසා ද සියකින් ම පිළිගන්වන්නී ය. බැමිණියගේ දාන දිනයෙහි බමුණා උදයෙන් ම නිවසින් පිටත් ව ගොස් පැන යයි. ඉක්බිති දවසක් බ්‍රාහ්මණයා බැමිණිය සමග සාකච්ඡා කොට පන් සියයක් බමුණන්ට ආරාධනය කොට බැමිණියට (මෙසේ) කී ය: "භවතියනී, හෙට අපගේ නිවසේ පන් සියයක් බ්‍රාහ්මණයෝ වළඳන්නාහ" "බමුණානනී, මා විසින් කුමක් කටයුතු ද?" ඔබ විසින් කළ යුතු අන් කිසිවක් නැත. සියලු දාන පිසීම් පිළිගැන්වීම් කටයුතු කිරීම අන් අය කරන්නෝ ය. ඔබ හිට ගෙන හෝ ඉඳ ගෙන හෝ කිඹුහුන් හැර හෝ කාරා හෝ 'නමෝ බුද්ධස්ස' යි ඒ මුඛ මහණාට යම් නමස්කාරයක් කරන්නෙහි නම් එය හෙට දවසට පමණක් නො කරන්න. එය අසා බ්‍රාහ්මණයෝ අසතුටු වෙත්. බ්‍රාහ්මණයන් හා මා නො බිඳුවන්න" යි. "ඔබ බ්‍රාහ්මණයන් සමග හෝ බිඳෙන්න (තරහ කර ගන්න), දෙවියන් සමග හෝ (බිඳෙන්න). මම බුදුන් වහන්සේ සිහි කොට නමස්කාර නො කර සිටීමට නො සමත් වෙමි." "භවතිය, පවුලට අයත් ගමේ ගම් දොර පවා වසා දමන්නට උත්සාහ කරති: තී බ්‍රාහ්මණයන් අනුභව කරන වේලාවට පමණක් වත් දැගිල්ලෙන් වැසිය හැකි කට වහ ගන්නට නො සමත් වන්නෙහි ය." හේ මෙසේ යළි යළිත් කියද්දීත් (ඇ) වැළැක්වීමට නො හැකි වන්නේ හිස ඉද්දර තිබූ වකුටු කඩුව (පිහිය) අතට ගෙන, "භවතිය, ඉදින් හෙට බමුණන් වැඩ සිටිනා විට ඒ මුඛ මහණාට නමස්කාර කරහි නම් තී මේ කඩුවෙන් දෙපතුල සිට හිස මුදුන දක්වා උණ දල්ලක් මෙන් කොටා ගොඩ ගසන්නෙමි" යි මේ ගාථා ද පැවසී ය.

ඉමිනා මණ්ඩලගෙන පාදතො යාව මසුකා
කළිරම්ව ජෙජුම් යදි මෙ ඉවුඡං න කාහසි
සවෙ බුඳොති හණසි සවෙ ධමමොති භාසසි
සවෙ සංඝොති කිතොසි ජීවනී මෙ තිවෙසනෙ”

(ඉදින් මගේ ගෙහි ජීවත්වෙමින් ‘බුද්ධ’ යයි කියති ද, ‘ධම්ම’ යි පවසති ද, ‘සංඝ’ යි වර්ණනා කරති ද, මාගේ කැමැත්ත නො කරන්නෙහි නම් මේ කඩුවෙන් පා සිට හිස දක්වා උණ දල්ලක් මෙන් කපා දමමි.)

ආර්යශ්‍රාවිකාව මහ පොළව මෙන් කම්පා නො වන්නී, සිනේරු (මහාමේරු) පර්වතය මෙන් නො පෙරළන සුලු වූවා ඔහුට මෙසේ කීවා ය:

සවෙ මෙ අඩගමඩ්ගාති කාමං ජෙජුසි බ්‍රාහමණ
නෙවාහං විරමිඤ්ඤාමි බුඳුසෙධ්ධස්ස සාසනා

නාහං ඔක්කාවරධිරා සක්කා රොධයිතුං ජීනා
ධිතාහං බුඳුසෙධ්ධස්ස ජීඤ චා මං පවඤ්ඤ වා”

(බ්‍රාහ්මණය, ඉදින් කැමති සේ මගේ අගපසග කපන්නෙහි ය. බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන්ගේ උපදෙසින් මම නො නවතින්නෙමි. මම බුදුන්ගෙන් වැළැක්මට අසමත් වෙමි. මම බුද්ධ ශ්‍රේෂ්ඨයන් වහන්සේගේ දියණියක් වෙමි. කපනු මැනවි; නැතහොත් පිසිනු මැනවි.)

මෙසේ ධානඤ්ජානි ගර්ජනාව කරන්නී ගාථා පන්සියයක් පැවසුවා ය. බ්‍රාහ්මණයා බැමිණිය ස්පර්ශ කිරීමට හෝ පහර දීමට හෝ නො හැකි වන්නේ “හවතිය, යමක් ඔබට කැමති නම් එය කරනු මැනවි” යි කියා කඩුව යහනට විසි කළේ ය. පසු දින නිවස පළාවන් පැහැයෙන් ආලේප කරවා විලද පුන් කලස් මල්මාලා සුවද ආදියෙන් ඒ ඒ තැන අලංකාර කරවා පන් සියයක් බමුණනට හිතෙල් සකුරු මි පැණිවලින් යුතු වියළි කිරි බත්ක පිළියෙල කරවා වේලාව දැන්වී ය. බැමිණිය ද උදයෙන් ම සුවද ජලයෙන් තමා ස්නානය කොට සහසක් වටිනා අළුත් වස්ත්‍රයක් හැඳ පන් සියයක් වටිනා වස්ත්‍රයක් ඒකාංශ කොට සියලු අලංකාරයෙන් සැරසී රන් හැන්දක් ගෙන දන් ශාලාවේ බ්‍රාහ්මණයාට පිළිගන්වන්නී. ඔවුන් සමග එක පෙළට සිටින ඒ බ්‍රාහ්මණයාට බත් ගෙන යන්නී වැරදි

ලෙස තබන ලද දව භාණ්ඩයක පැකිලි ගැටීමෙන් වූ දුක් වේදනාවක් උපන්නේ ය. ඒ අවස්ථාවේ බුදුන් වහන්සේ සැමරුවා ය. සිහියෙන් යුක්ත වූ බැවින් පායාස පාත්‍රය අත නො හැර ම ක්ෂණික ව බැස බිම තබා පත් සියයක් බ්‍රාහ්මණයන් මැද හිසෙහි ඇදිළි බැඳ වේඵවනය යම් තැනක ද ඒ දෙසට අඤ්ජලි ප්‍රණාමය කොට මේ උදානය පැවසුවා ය. එම අවස්ථාවේ ඒ බ්‍රාහ්මණයන් අතර සමහරු අනුභව කොට අවසන් වූවෝ වෙත්, සමහරු බුදිමින් (සිටිති); සමහරු අත ඔබා ගත්තාහු පමණි; සමහරුන් ඉදිරිපිට හෝඡනය කැබුවා පමණ ය. ඔවුහු ඒ ශබ්දය අසා ම මහාමේරු පර්වත මුගුරෙන් හිසට ගැසුවාක් මෙන් කන්වල උලකින් විදින ලද්දාක් මෙන් දුකක් දොම්නසක් අත් විදිමින් මේ අනාප ලබ්ධිකයා විසින් අපි නිවසට ප්‍රවිෂ්ට කරවනු ලැබුවමෝ යි කිපි අතේ වූ පිඩ වීසි කොට, මුවින් ගත් බත් පිඩ කෙළගසා (එළියට දමා) දුන්න දුටු කපුටන් මෙන් බ්‍රාහ්මණයාට ආක්‍රෝශ කරමින් ඒ මේ අත (සීසිකඩ ව) විසිර ගියහ. බ්‍රාහ්මණයා මෙසේ බිඳී යන බමුණන් දෑක බැමිණිය දෙස හිස පටන් බලා, මේ බිය ම දකිමින් අපි ඊයේ පටන් භවතියට ආයාචනය කරලාත් නො ලද්දෙමු යි නානා ප්‍රකාර ලෙස බැමිණියට ආක්‍රෝශ කොට එවමෙවං පන ආදී වචන පැවසී ය.

උපසංකම් ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ ගම්නියම් ගම් රට ආදියෙන් පිදුම් ලද්දෝ (අසළට) ගොස් කුමක් හෝ කියා තර්ජනය කිරීමට නො හැක්කෝ වෙත්. මේ එක ම ප්‍රශ්නය අසන්නෙමි යි යමින් ම කිංසු කඩාචා යන ගාථාව සකස් කොට ඉදින් අසුවල් වධය නම් කැමැත්තෙමි යි කියන්නේ ද එවිට ඔහුට, යමෙක් ඔබට රූචි නො වෙත් නම් ඔවුන් මරනු කැමැත්තේ වෙහි; ලෝක වධයට උපන්නේ ඔබගේ ශ්‍රමණභාවයෙන් ඇති වැඩිය කිම? යි නිග්‍රහ කරන්නෙමි. ඉදින් කිසිවක් නැසීම නොරුක්කෙමි යි කියන්නේ ද එවිට ඔහුට රාගාදීන්ගේ නැසීම ද නො කැමැති වෙහි. කුමක් නිසා ශ්‍රමණයෙකු වී ඒ මේ අත ඇවිදින්නෙහි දැයි නිග්‍රහ කරන්නෙමැයි මෙසේ මේ උභකෝකෝටික ප්‍රශ්නය ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ ගිලින්නට හෝ වමාරන්නට නො හැකි වන්නෝ යයි සිතා සමීපයට පැමිණියේ ය. සමෙමාදී තමාගේ පණ්ඩිතභාවයෙන් ක්‍රෝධ භාවය නො පෙන්වා මිහිරි කථා පවත්වමින් ප්‍රීති වූයේ ය.

ප්‍රශ්නය දේවතා සංයුක්තයෙහි දී පවසන ලදී. පෙස්ස ද යට (මුලින්) විස්තර කරන ලද පරිදි ම ය.

පළමු වැනි සුත්‍රය යි.

7.1.2.

දෙවැන්නෙහි - අසේනාසකභාරඥාපො ඔහු භාරද්වාර ම ය. පත් සියයක් පමණ ගාථාවලින් තර්කයෙන් වහන්සේට ආක්‍රෝශ කරමින් පැමිණියේ යි "අක්කෝසක භාරද්වාර" යි ඔහුට සංගීති කාරකයන් විසින් නමක් තබන ලදී. කුපිතො අනන්තමනො ශ්‍රමණ ගෞතමයන් විසින් මාගේ වැඩිමහල් සොහොයුරා පැවිදි කරවීමෙන් හානියක් කරන ලදී. පාර්ශ්වයක් බිඳිණි යි ක්‍රෝධයෙන් කුපිත වූයේ දොම්නසින් සිත අසතුටු කර ගෙන යන අරුත යි. අසේනාසනි හොරෙක්, බාලයෙක්, මුළා වූවෙක්, ඔටුවෙක්, ගොතෙක්, බුරුවෙක් වෙහි යි දශ ආක්‍රෝශ වස්තුවලින් ආක්‍රෝශ කරයි. පරිභාසනි මුඩු මහණ, ශ්‍රමණකය, මම අදණ්ඩ (දඬුවම් නො ලබන) කෙනෙක්ම යි ක්‍රියා කරති. දැන් රජ පවුලට ගොස් දඬුවම් පමුණුවන්නෙමි' ආදිය කියමින් 'පරිභාසනි' (පරිභව කරයි) නම්.

සමුඤ්ජනි එක් ව අනුභව කරයි. විනිභරනි කරන ලද්දට ප්‍රතික්‍රියා (එකට එක) කරයි. භවන්තං ගොතමං කුමක් නිසා එසේ කීයේ ද? තවෙවෙනං බ්‍රාහ්මණ, තවෙවෙනං බ්‍රාහ්මණ එය අසා, කෘශවත්සා ආදි සෘෂිවරු නම් කෝප වුවාහු ශාප කරති යි අසා ඇති ලෙසට ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ මට ශාප කරති යි මහ බියක් හට ගැනිණි. එහෙයින් එසේ කී ය.

දන්තස්ස ඉන්ද්‍රිය දමනය කළහුගේ තාදිනො තාදි ලක්ෂණයට පත් වුවහුගේ, තසෙසව තෙන පාපියො ඒ පුද්ගලයාට ම ඒ ක්‍රෝධයෙන් පාපය වේ. සතො උපසම්මති සිහියෙන් යුක්ත වී ඉවසයි. උභින්නං තිකිච්ඡන්තං 'උභින්නං තිකිච්ඡන්තානං' (දෙදෙනා ම පිළියම් කරන්නවුන්ට); මෙය ම පාඨය හෝ වේ* යම් පුද්ගලයෙක් ශාන්ත වූයේ ශමනය වෙයි ද දෙදෙනාගේ ම දියුණුවෙහි හැසිරෙයි. සුවකරයි. වැඩ සාදයි. ඒ පුද්ගලයා ජනා මඤ්ඤන්ති බාලො (බාල යයි ජනයෝ හඟිත්) කුමන අයුරේ මිනිස්සු ද? යෙ ධම්මස්ස අකොච්ඨා. ධම්මස්ස පඤ්චස්කන්ධ ධර්මයෙහි හෝ සතර සත්‍යයෙහි හෝ අකොච්ඨා ඒ දහම් හි අදක්ෂ වූ අන්ධ බාල පෘථර්ජනයා.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

* උභින්නං තිකිච්ඡන්තං" යන්න "උභින්නං තිකිච්ඡන්තානං යි ද පාඨය විය හැකි බව පෙනනුම් කරයි.

7.1.3.

තෙ වැන්නෙහි - අසුරියක භාරදාමයේ අක්කෝසක භාරද්වාරයේ කනිෂ්ඨයා (බාලයා) කුපිතො- ඒ කාරණයෙන් ම කුපිත වූයේ.

ජයං වෙවසා තං හොති 'අසොව තං ජයං හොති,' යම් ජයක් වේ ද යන අර්ථ යි. කවුරුන් හට ද? යා තිතිකඩා විජානතො ඉවසීමෙහි ගුණය දන්නහුට, යම් ඉවසීමක් (තිතිකඩා - අධිවාසනා) වේ ද, ඒ දන්නහුට ම ජය වේ. බාලයා පරුෂ වචන කථා කරමින් ජය මට ය යි හුදෙක් ජයක් ගැන සිතයි.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

7.1.4.

සිවු වැන්නෙහි - බිලංගිකභාරදාමයේ ඔහු භාරද්වාර ම ය. නානා ප්‍රකාර ලෙස-කනිකර (කිසිවක් මිශ්‍ර නො කළ) හා මිශ්‍රණ සහිත කාඩි හොදි (කැඳ) සාදා අලෙවි කරවමින් බොහෝ ධනයක් රැස් කළේ ය යි "බිලංගික භාරද්වාර" (කාඩි හොදි භාරද්වාර) යි ඔහුට සංගීතික කරක තෙරුන් විසින් නම් තබන ලදී. තුණ්හිතො මොහු විසින් මාගේ වැඩිමහල් සහෝදරයන් තිදෙනකු මහණ කරන ලද්දී බොහෝ සෙයින් කුපිත වූයේ කිසිවක් පැවසීමට නො හැකි වූයේ නිහඬ ව සිටියේ ය. ගාථාව දේවතා සංයුක්තයෙහි කියන ලද්දේ ම ය.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

7.1.5.

පස් වැන්නෙහි - අහිංසකභාරදාමයේ ඔහු භාරද්වාර ය. අහිංසක ප්‍රශ්නයක් ඇසී ය. එහෙයින් ඔහුට මේ නම සංගීතිකාරක හිමිවරුන් විසින් දෙන ලදී. නමෙන් හෝ ඔහු අහිංසක ය. ගෝත්‍රයෙන් භාරද්වාර ය. අහිංසකවාහං 'අහිංසකො අහං' (මම 'අහිංසක' ය), මෙසේ හවත් ගෞතමයන් වහන්සේ දුන ගන්නා සේකවා යි කියේ ය. තථා වසා 'තථා වෙ අසස' (ඉදින් එසේ වන්නෙහි නම්) (අසා) 'හවෙයාසි' වන්නෙහි නම් යන අරුත යි. න හිංසනි නො වෙහෙසවයි. දුකට පත් නො කරවයි.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

7.1.6.

සය වැන්නේ - ජටා භාරආජෝ ඔහු භාරද්වාර ම ය. ජටා ප්‍රශ්නය විමසන ලද හෙයින් සංගීතිකාරක හිමියන් විසින් මෙසේ කියන ලද්දේ ය. සෙස්ස දේවතා සංග්‍රහයෙහි කියන ලද්දේ ම ය.

හය වැනි සූත්‍රය යි.

7.1.7.

සත් වැන්නෙහි - සුඤ්චිකභාරආජෝ මොහු ද භාරද්වාරයෙකි. සුද්ධික ප්‍රශ්නය අසන ලද හෙයින් සංගීතිකාරයන් වහන්සේලා විසින් මෙසේ කියන ලදී. සීලවාපි තපොකරං ශීල සම්පන්න වුව ද තපස් කර්ම කරන්නේ, විජ්ජාචරණසම්පන්නො මෙහි 'විජ්ජා' වේද කුත, 'චරණං' ගෝත්‍රවරණය යි. සො සුජ්ජාති න අඤ්ඤා ඉතරා පජා ඒ තෙවිජ්ජ (ත්‍රි වේදය ඇති) බ්‍රාහ්මණයා පිරිසිදු වෙයි. මේ අන්‍ය නාමික වූ ප්‍රජාව පිරිසිදු නො වෙති යි කියයි. බහුමිච්චලපං ජපාං බොහෝ ප්‍රලාප කියන බ්‍රාහ්මණයා විශුද්ධියට පත් වේ. මෙසේ වචන දහසක් වුව පවසන්නේ යන අරුත යි. අනො කසම්බු ඇතුළත (කසම්බු - කසළ) කෙළෙස් කුණු බව නිසා කුණු වූ සංකිලිධො කිළිටි වූ කාය කර්ම ආදියෙන් සමන්විත වූ.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

7.1.8.

අට වැන්නෙහි - අග්නිකභාරආජෝ මොහු ද භාරද්වාර ම ය. ගිනි ඇසුරු කිරීම වශයෙන් ඔහුට සංගීතිකාරක හිමිවරුන් විසින් මේ නම යොදන ලදී. සන්නිගිතො හොති පිළියෙල කරන ලද්දේ වේ. අධ්‍යාසි කුමක් නිසා එහි සිටියේ ද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අඵයම ලෝකය බලන සේක් මේ බමුණා දුක මෙසේ සිතූහ: මේ බ්‍රාහ්මණයා මෙබන්දෙකි. අග්‍රපායාසය ගෙන මහ බඹුන් වළඳවන්නෙමැයි ගින්නෙහි දවන්නේ නිෂ්පල වූවක් කරයි. අපා මගට වැටෙයි. මේ ලබ්ධිය නො විසඳනු ලබන්නේ අපාය දෙසට ම යන්නේ වෙයි. යම්. ධර්ම දේශනාවෙන් ඔහුගේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය බිඳ පැවිදි කරවා සතර මගත් සතර ඵලයන් දෙමි යි. එහෙයින් පෙරවරු කාලයෙහි රජගහ නුවරට පිවිස එහි වැඩ සිටි සේක.

නීති විරෝධී ක්‍රියාවලියක්; ජාතිමා පියාගේ පාර්ශ්වයෙන් සත් වන පරම්පරාව දක්වා පවතිනු වූ ජාතියෙන් යුක්ත වූයේ, සුභවා බහු 'බහු' (බොහෝ) නානා ප්‍රකාර වූ ග්‍රන්ථ, 'සුභවා' ඇසුරේ, සො ඉමං භුක්‍යෙත්‍යා ඒ ක්‍රියාව දත් බ්‍රාහ්මණයා මේ පායාසය අනුභව කිරීමට සුදුසු ය. ඔබ වහන්සේට මේ පායාසය සුදුසු නො වේ යි කියයි. වෙදි ප්‍රබන්ධවිවාස ඥානයෙන් ජාතිය අවබෝධ කළ සේක. සභාපායං දිවැසින් ස්වර්ගයන් අපායන් දකියි. ජාතිකයං අර්භත් බව අභික්‍ෂාඤා වොසිතො දන නිමා කරන ලද අවසානය ඇත්තේ, බ්‍රාහ්මණෝ භවං අවිච්ඡේ පටන් භවාග්‍රය දක්වා ඔබ වහන්සේ හා සමාන ජාතිසම්පන්න වූ කණිණාශ්‍රව වූ බ්‍රාහ්මණයෙකු නැත. ඔබ වහන්සේ ම බ්‍රාහ්මණයෙකි. එසේ ද කියා ස්වර්ණ පාත්‍රය පුරවා බුදුන් වහන්සේට පායාසය පිරිනැමී ය. ශාස්තෘන් වහන්සේ ආරම්භය පෙන්වා දී භෝජනය ප්‍රතික්ෂේප කරමින් "ගාථාගීතීතං මෙ" ආදිය වදාළහ.

එහි ගාථාගීතීතං ගාථාවලින් ගයන ලද අභොජනෙයං නො වැළඳිය යුතු; කියන ලද්දේ මෙය යි: බ්‍රාහ්මණය, ඔබ මෙපමණ කලක් හික්ෂාචාර පිළිවෙතින් සිටි මට හැන්දක් පමණ වත් දීමට නො සමත් වූයෙහි. දන් මා විසින් ඔබට පැදුරෙහි තල අතුරන්නකු විසින් මෙන් සියලු බුදු ගුණ ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ ය. මෙසේ මේ භෝජනය ගායනා කරන්නකු විසින් ගායනා කොට ලද්දක් මෙන් වේ. එහෙයින් මේ ගාථාගීතීතං මෙ අභොජනෙයං සම්පසන්නං බ්‍රාහ්මණ නෙස ධම්මො බ්‍රාහ්මණය, අර්ථයන් ධර්මයන් මැනවින් දකින්නවුන් මේ ආකාරයේ භෝජනයක් විදිය (වැළඳිය) යුතු ය යන මේ ධර්මතාව නැත. ගාථාගීතීතං පනුදක් බුද්ධා ගාථාවලින් ගායනා කොට ලද්දක් බුදුවරු බැහැර කරත් ම ය. ධම්ම සති බ්‍රාහ්මණ වුත්තීරෙසා බ්‍රාහ්මණය, (ආර්ය) ධර්මය ඇති කල්හි ධර්මය අපේක්ෂා කොට ධර්මයෙහි පිහිටා ජීවිත ගෙන යන්නවුන්ගේ මේ පැවැත්ම යි. මේ ආජීවය යි. මේ ආකාර දෙයක් (ගාථා කියා ලත් දෙයක්) බැහැර කොට ධර්මයෙන් ලද දේ ම වැළඳිය යුතු වන්නේ ය යි.

ඉක්බිති බ්‍රාහ්මණයා මෙසේ සිතී ය: "මම පෙර ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ගේ ගුණ හෝ අගුණ නො දැනිමි. දන් උත්වහන්සේගේ ගුණ දන මගේ ගෙහි අසු කෙළක් පමණ ධනය ශාසනයෙහි වැය කිරීමට කැමති බවක් හට ගැනිණි. මෙය ද මා විසින් දෙන ලද ප්‍රත්‍ය ද අකැප යයි පවසන සේක. මම ශ්‍රමණ ගෞතමයන් විසින් නො පිළිගනු ලබන්නෙකිමි" යි.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සර්වඥතා ඥානය යොමු කොට ඔහුගේ චින්තාවාරය (සිතුවිල්ල) විමසන සේක් මොහු තමා විසින් දෙන ලද සියලු ප්‍රත්‍ය අකැප ය යි සලකයි. යම් භෝජනයක් අරභයා කථාවක් ඇතිවිණි ද එය පමණක් නො වටී. සෙස්ස නිර්දෝෂ ය යි බ්‍රාහ්මණයාට සිවු පසයෙහි ඥාන දොරටු පෙන්වන සේක් "අඤ්ඤාන වා" යනාදිය වදාළ සේක.

එහි කුසකුළුවවූපසන්නං කුකුස් නොමැති වීම් ආදී වශයෙන් සමනය වූ කුකුස් ඇති, අනෙකු පානෙන මෙය දේශනා මාත්‍රයකි. අර්ථය මෙය යි: පරිත්‍යාග කරන්නෙමි යි ඔබ විසින් සලකන ලද අන් සිවුරු ආදී ප්‍රත්‍යයෙන් උපස්ථාන කරහි. බෙංකං හි තං පුඤ්ඤාපෙක්ඛිස්ස හොති මෙසේ තථාගනයන් වහන්සේගේ ශාසනය, 'පුඤ්ඤාපෙක්ඛිස්ස' පින් අපේක්ෂා කරන අයට ය. ඔබට පමණක් නො වේ. අල්ප වූ බීජ ඇති කල්හි බොහෝ ශස්‍යවල එල දෙන්නාවූ මනා කෙතක් මෙන් පිළියෙල කරන ලද්දේ වේ.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

7.1.9.

තව වැන්නේ - සුඤ්ඤාභාරආපො සුන්දරිකා නදී තීරයෙහි ගිනි පූජා හේතුවෙන් මෙසේ ලබන ලද නම් ඇත්තේ: සුඤ්ඤාභාරය මේ නම් ඇති ගංගාවෙහි; අග්නිං ජුහති යාග පූජාව දමමින් දල්වයි. අග්නිහුක්කං පරිවරති ගිනි දෙවි පුද කරන දේවාලය ඇමදීම, ආලේප කිරීම, බලි කරම ආදියෙන් ඇසුරු කරයි (ඒවාහි යෙදෙයි). කො නු බො ඉමං භව්‍යසෙසං භුඤ්ඤාය ඒ බ්‍රාහ්මණ තෙම ගින්නෙහි හෙළන ලද පායාසය දැක මෙසේ සිතී ය. "ගින්නෙහි හෙළන ලද පායාසය මහා බ්‍රහ්මයා විසින් අනුභව කරන ලදී. මේ ඉතිරිය යි. ඉදින් බ්‍රහ්මයාගේ මුඛයෙන් උපන් බ්‍රාහ්මණයෙකුට දිය යුතු වූවක් තිබේ. මෙසේ මාගේ පියවරු හා පුත්‍රා ද සන්තර්පණයට පත් වූවෝ වන්නාහු ය. මෙය බ්‍රහ්මලෝකයට යන සුවිශෝධිත මාර්ගය යි." හේ බ්‍රාහ්මණයකු දැකීම පිණිස අසුනින් නැගිට සිවු දෙස බැලී ය. "කවරෙක් නම් මේ පූජා ශේෂය වළඳන්නේ වේ ද?" රුක්ඛමූලෙ ඒ වන ලැහැබේ විශාල රුක මුල, සසීසං පාරුතං නිසින්නං හිසත් සමග පෙරවන ලද සිරුර සහිත ව සිටින (හිස සිට පෙරවා ගත්), කුමක් නිසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහි සිටි සේක් ද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අඵයම ලොව බලන සේක් මේ බ්‍රාහ්මණයා දැක (මෙසේ) සිතුවා: "මේ

බ්‍රාහ්මණයා මෙබඳු අග්‍ර පාඨාසය ගෙන මහා බ්‍රාහ්මයා වළඳවන්නෙමි යි ගින්නෙහි දවන්නේ නිෂ්ඵල දෙයක් කරයි. - පෙ - සතර මග ද සතර ඵලය ද දෙමි'' යි එහෙයින් උදයෙන් ම නැගිට සිරුර පිරිසුදු කිරීමි කොට පාත්‍ර සිවුරු රැගෙන ගොස් කියන ලද පරිදි ඒ රුක්මුලෙහි වැඩ සිටි සේක. කුමක් නිසා හිස සිට පෙරවූ සේක් ද? හිමපාතයත් ශීත වාතයත් වළක්වනු පිණිස ය. එය ඉවසීමට කථාගතයන් වහන්සේ ශක්තිමත් ය. ඉදින් පෙරවා නො ගෙන වැඩ සිටි සේක් නම් බ්‍රාහ්මණයා දුර සිට ම දැන නවතිනු ඇත. එවන් විටක කථාවක් නො වන්නේ ය. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ''බ්‍රාහ්මණයා පැමිණි විට හිස නිරාවරණය කරන්නෙමි, එවිට ඔහු මා දක කථාවක් පවත්වන්නේ ය. ඔහුට මම කථානුසාරයෙන් දහම් දෙසන්නෙමි'' යි කථා පැවැත්වීම පිණිස මෙසේ කළ සේක. උපසංකම් බ්‍රාහ්මණයා සිරසේ සිට පෙරවා ගෙන මුළු රෑ දැහැන්හි යෙදුණු මෙකුමන්ට දක්මිණෝදකය දී මේ පූජා ශේෂය දෙන්නෙමි යි බ්‍රාහ්මණයෙකි යන හැගීම ඇති ව සම්පයට ආවේ ය. මුණෙකා අයං හවං මුණෙකො අයං හවං හිස විවෘත කළ පමණින් කෙටි හිස කෙස් ඇති උන්වහන්සේ දක 'මුණෙකා' (මුඩු කැනැත්තා) යි කී ය. එයින් පසු වඩාත් හොඳින් බලමින් පැමිණි මාත්‍රයෙන් ම ශිඛාව (හිස) නො දක නින්දා කරමින් 'මුණ්ඩකො'' යි කී ය. තතොව යම් දෙසක සිට (බුදුන්) දුටුයේ ද එතැන ම සිට; මුණෙකා හි කිසියම් කරුණකින් මුඩු කරන ලද හිස ඇති අය ද සිටිති. මා ජාතිය පුළුල් ඉදින් දානයෙහි මහත් ඵලය පතන්නෙහි නම් ජාතිය නො විමසන්න. දක්මිණාව ලැබීමට සුදුසු බවට ජාතිය හේතුවක් නො වේ. වරණක්කු පුළුල් එසේ වුව ද ශීලාදී ගුණාංග සහිත වරණය විමසව. එය ම දක්මිණාව ලැබීමට හේතුවකි. දන් ඔහුට ඒ අදහස පැහැදිලි කරන සේක්, කට්ඨා හවෙ ජායති ජාතවෙදො යනාදිය කීහ.

එහි අභිප්‍රාය මෙය යි: විශළි දර කොටයෙන් ගිනි හට ගනී. ඒ ගින්න සල් ආදී දරවලින් හටගත්තේ ම අග්නිකාර්යය (දැවීම) නො කරයි. දරවලින් හටගත් (ගින්න) නො කරයි, තමාගේ දුල්ල ආදී ගුණ සම්පන්නියෙන් හටගත්තේ ම (ගින්නේ කාර්යය) කරයි. එසේ ම බ්‍රාහ්මණ කුල ආදියෙහි උපන්නේ ම (උපත් පමණින් ම) දක්මිණෙයා නො වේ, සැඩොල් කුල ආදියෙහි උපන්නේ (දක්මිණෙයා) නො වේ. එහෙකුදු වුවත් පහත් කුලයෙහි උපන්නේ හෝ උසස් කුලයෙහි උපන්නේ හෝ කමිණාශ්‍රව වූ විර්යවත් වූ, ලජ්ජාවෙන් (පවෙන්) වැළකුණු තැනැත්තේ උත්තම වන්නේ ය. මේ දෛර්ය ලජ්ජාව ප්‍රමුඛ වූ ගුණ සම්පතින් ජාතීම (උසස් උපතක් සහිත) වූයේ උත්තම දක්මිණෙයා වේ. හේ දෛර්යයෙන්

ගුණ දරයි. ලජ්ජාවෙන් දොස් වළකා ලයි. තව ද මෙහි මුනි මොන ධර්මයෙන් සමන්විත වූයේ, බිතිමා - චිරයවන්ත වූ ආචාර්යයෝ කාරණ අකාරණ දනගන්නා තැනැත්තෝ හිරිනිසෙයො ලජ්ජාව නිසා පාපයන් වළක්වා සිටියේ; සඞ්චන දක්ෂා පරමාර්ථ සත්‍යයෙන් දාන්ත වූ, දමසා උපෙතො ඉන්ද්‍රිය දමනයෙන් සමන්විත; වෙදනාගු මාර්ග සතර නම් වූ වේදයෙහි කෙළවරට හෝ මාර්ග සතර නම් වූ වේදයෙන් කෙළෙස්වල කෙළවරට ගිය; වූසිතබ්‍රහ්මවර්යො මාර්ග බ්‍රහ්මවර්ය වාසයෙන් වාසය කළ; යක්ඛපනීතො පමුණුවන ලද පූජා ඇත්තේ, පිළියෙල කරන ලද පූජා ඇත්තේ, තමුපවහයෙට යමකු විසින් යාග පිළියෙල කරන ලද ද හේ ඒ පරමාර්ථ බ්‍රාහ්මණයා කැඳවන්නේ ය. ඉන්ද්‍රියා කැඳවමි. සෝම කැඳවමි. වරුණ කැඳවමි, ඊශාන කැඳවමි යන මේ කැඳවීම් නිරූපක ය. කාලෙන කැඳවමින් ද "ස්වාමීනී දැන් වේලාවයි. බත නිමයි. "මද්දහන කාලය අතරතුර ම ඔහු කැඳවන්නේ ය. සො ජුහති දක්ඛණෙයො යමෙක් මෙසේ සුදුසු කල්හි ක්ෂීණාශ්‍රවයන් කැඳවා සිටුවසයෙන් යුත් දක්ඛණාව පිරිනමයි ද හේ දක්ඛණෙයායන් (දීමට සුදුසු අය) පුදයි නම්. අවේනනික වූ හින්තෙනි බහා ලමින් නො වේ. මෙසේ බ්‍රාහ්මණයා භාග්‍යවකුන් වහන්සේගේ කථාව අසමින් පැහැදී දුන් තම ප්‍රසාදය අනාවරණය කරන්නේ "අඛා සුයිධං" ආදිය කී ය.

එහි අර්ථය නම් අඛා මමයිදො, දන්, සුයිධං (මැනවින් පුදන ලද්දේ) සුහ්‍රතං (මැනවින් හෝම කරන ලද්දේ) වන්නේ ය. පෙර හින්තෙනි දවන ලද්ද නිරූපක විය යනු යි. අක්ඛණා ජනො "මම බමුණෙක්මි. මම බමුණෙක්මි"යි කියන අක්‍ර බාල පෘථග්ජනයා; හවාසෙසං හෝමයෙහි (පූජාවෙහි) ඉතිරි වූ දැ; 'භුක්ඛු භවං' ආදිය පෙර සුත්‍රයේ කියන ලද පරිද්දෙන් ම දන යුතු ය. නබ්‍යානං 'න බො අහං,' කුමක් නිසා මෙසේ කී සේක් ද? ඒ හෝජනය ගෙන ආ පමණින් බුදුන් වහන්සේ වළඳන්නේ ය යන සංඥාවෙන් මහා ද්වීප සතරෙහි ද, පරිවාර (ආරක්ෂක) ද්වීප දෙදහයෙහි ද දේවතාවෝ මල් පල ආදියත්, ගිතෙල්, වෙඬරු, මී පැණි ආදියත් ගෙන මී වද මිරිකා මී පැණි ගන්නියන් මෙන් දිව්‍යානුභාවයෙන් හටගත් ඕජාව ම ගෙන හෙළාහ. එයින් එය සියුම් බවට පත් විය. මිනිසුන්ගේ දානය ඕලාරික වස්තු යි. තවමත් ඒවාහි ඕලාරික බව නිසා මැනවින් පරිණාමයට (දිරවීමට) නො යයි. ගවරසයෙහි තල ඇට බහා පිසූ බැවින් ඕලාරික මිශ්‍රභාවයට පත් විය. දෙවියන්ගේ (වූ කපී) සියුම් වස්තු ය. ඒවාහි සියුම් වස්තු හේතුකොට ගෙන මැනවින් දිරවීමට පත් නො වේ. ශුෂ්ක විදර්ෂක වූ ක්ෂීණාශ්‍රවයාගේ ද කුසෙහි නො දිරයි. අෂ්ට සමාපත්තිලාභී

ක්ෂීණාශ්‍රවයාගේ සමාපත්ති බලයෙන් දිරවන්නේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ වූ කලී ප්‍රකෘතියෙන් ම වූ කර්ම තේජසින් දිරවන්නේ ය. අප්‍යාහරිතෙ තණනැති; ඉදින් පළාවන් තණ කොළවල දමන්නේ ද සිනිඳු පායාසයෙන් තණකොළ කුණු වන්නේ ය. බුදුවරු ද භූතගාම ශික්ෂා පදය (පැළ වර්ග නො නැසීමේ ශික්ෂාව) නො ඉක්ම වන්නාහ. එහෙයින් මෙසේ කී සේක. යම් තැනක කරක් පමණ වූ මහා තණ කොළ (ඇත්තේ ද? එබඳු තැනක දමන්නට වරි. අප්‍යාහරිතෙ ප්‍රාණින් සහිත වූ සුළු ජලයක දමූ පමණින් පණුවෝ මැරෙත්. එසේ හෙයින් මෙසේ කී සේක. යම් ගැඹුරු මහා ජලයක් වේ ද පාත්‍ර සියයක් පාත්‍ර දහසක් හැළවී ද නො කැළනෙයි. එබඳු ජලයක වරි. ඔපිලාපෙති ස්වර්ණ පාත්‍රය සමග ම පා කොට හරින්නෙහි ය. විච්චිටායති විච්චිටායති මෙබඳු ශබ්දයක් කරයි, කීම මේ පායාසයේ ආනුභාවයක් ද? නැතහොත් තර්ථතයන් වහන්සේගේ (ආනුභාවයක්) ද? තර්ථතයන් වහන්සේගේ ය. මේ බ්‍රාහ්මණයා ඒ පායාසය පා කොට පිට පාරෙන් ම - බුදුන් සමීපයට නො පැමිණ ම- යන්නේ ය.' ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, 'මෙපමණ ආශ්චර්යයක් දැක මා සමීපයට පැමිණෙන්නේ ය. එවිට මම ඔහුට ධර්ම දේශනාවෙන් මිථ්‍යාදෘෂ්ටි ග්‍රහණය බිඳ දමා සසුනේ එතෙර කරවා අමෘත පානය පොවන්නෙමි' යි අධිෂ්ඨාන වශයෙන් මෙසේ කළ සේක.

දාරුසමාදහානො දර දවමීන් බහිඬා හි එතං මේ දර දවීම ආර්ය ධර්මයෙන් බාහිර ය. ඉදින් මෙයින් ශුද්ධියක් වන්නේ නම් මළ සිරුරු දවන්නන් ආදී යම් කෙනෙක් බොහෝ දර දවන් ද ඔවුහු පළමුවෙන් ම පිරිසිඳු වන්නෝ ය. කුසලා ස්කන්ධ ආදියේ දක්ෂ වූ; අස්ඤානමෙව ජලයාමි ජොතිං ස්වකීය ආධ්‍යාත්මයෙහි-තමාගේ සන්තානයෙහි ම- ඥානාලෝකය දල්වමි. නිඛංගිනී ආචර්ජන ප්‍රතිබද්ධ වූ සර්වකාඥානයෙන් නිකියෙන් ඇවිලුණු ගිනි,

නිඛංගිනිකතො නිකියෙන් මැනවින් පිහිටුවා ගත් සිත් ඇත්තේ; බ්‍රහ්මචර්යං වරාමි බෝ මැඩ දී පුරන ලද බ්‍රහ්මචර්යය ගෙන මෙසේ පවසන සේක. මා නො හි තෙ බ්‍රාහ්මණ ධාරිභාරො යම් සේ තවුස් පිරිකර (ඔලොඟුව) උරහිසෙන් උසුළනු ලබන්නේ ඉහළ තිබුනේ වුව ද පා එසවූ එසවූ තන්හි පොළව සමග ගැටෙන්නාක් මෙන් ජාති ගෝත්‍ර කුල ආදී මාන වස්තු නිසා ඉහළට ඔසවනු ලැබූ මානය ද ඒ ඒ තැන්වල ඊර්ෂ්‍යාව ඇති කරවමින් සිටු අපායෙහි හෙළයි. එහෙයින් "මානො හි තෙ බ්‍රාහ්මණ ධාරිභාරො" යි කී සේක. කොඩො බුමො ඔබගේ ඥාන

ගින්නේ උපක්ලේශ අර්ථයෙන් ක්‍රෝධය දුම වේ. එහෙයින් උපක්ලිෂ්ට වූ ඥානාත්මිය නො බබළයි. හසමනි මොසවජ්ජං ඕජා රහිත අර්ථයෙන් ඔබගේ මුසාවාදය අළු නම්, යම් සේ අළුවලින් වැසුණු ගින්න නො බබළා ද එසේ ඔබගේ මුසාවාදයෙන් ඥානය වැසී ඇතැයි දක්වයි. ජීව්‍යා සුජා යම් සේ ඔබගේ රන්, රිදී, ලෝහ, ලී, මැටි භාජනවල මහා යාගයක් පැවැත්වීම පිණිස කිසියම් හැන්දක් වේ ද, එසේ ම මගේ ධර්මයාගය පැවැත්වීම පිණිස 'පහුත ජීවහා' (මහත් දිව) නමැති හැන්ද (කිබේ) යි කියයි. හදයං ජොකිධ්‍යානං යම් සේ ඔබගේ ගිනි දූල්වෙන තැන ගං තෙර වේ ද, එසේ ම මාගේ ධර්ම යාගය පවත්වන ස්ථානය යන අර්ථයෙන් සත්ත්වයන්ගේ හදවත දූල්වෙන ස්ථානය යි. අක්‍යා සිත; ධමෙමා රහඥො යම් සේ ඔබ ගිනි පූජා පවත්වා දුම්-අළු-දහඩිය මගින් කිලිටි වූණු ශරීරය ඇති ව සුන්දරිකා ගඟට බැස ස්නානය කරති ද මට සුන්දරිකා සමාන බාහිර විලකින් වැඩක් නැත. අජ්ටාංගික මාර්ග ධර්මය ම මගේ විල යි. එහි මම ප්‍රාණීන් සියයක් ප්‍රාණීන් දහසක් ප්‍රාණීන් අසූහාර දහසක් වුව එක පැහැර නාවමි. සීලනිජ්‍යො එහි මගේ ධර්ම විලෙහි ඉවුර වතුපාරිසුද්ධ ශිලය යි දක්වයි. අනාවිලො යම් සේ ඔබගේ සුන්දරික නදිය හතර පස් දෙනෙකු එක් ව නාන විට වැල්ල පහළ ඉහළ කැළහෙයි ද මගේ විල එසේ නො වේ. නොයෙක් දහස් ගණන් බැස නාන විට පවා එය නො කැළඹී ප්‍රසන්න ව ම පවතී. සබ්බි සතං පසජ්‍යො පණ්ඩිතයන් විසින් පණ්ඩිතයනට පසසන ලදී. උත්තමාර්ථයෙන් හෝ එය 'සබ්බි' යි කියයි. පණ්ඩිතයන් විසින් පසස්නා ලද බැවින් 'සතමපසජ්‍යො' (උතුමන්ගේ ප්‍රශංසාවට ලක්වූ); 'තරුනි පාරං' නිර්වාණ පරතෙරට යත්.

දැන් ආර්ය මාර්ග විලේ අංග උපුටා දක්වමින් "සච්චං ධමෙමා" ආදිය පැවසූහ. එහි සච්චං වාක් සත්‍යය. ධමෙමා මෙයින් (සම්මා) දිට්ඨි, සංකප්ප, වායාම, සති, සමාධි දක්වයි. සංයමො මෙයින් (සම්මා) කම්මන්ත, ආජීව ගන්නා ලදී. සච්චං යන මෙයින් මාර්ග සත්‍යය හෝ ගන්නා ලදී. එය අර්ථ වශයෙන් සම්මාදිට්ඨිය යි. මෙය කියන ලද්දේ ම ය. "සමො දිට්ඨි මග්ගො චෙව හෙතු ච" යි සම්මා දිට්ඨි ගත් කල, එහි ගති ඇති බැවින් සම්මාසංකප්ප ගන්නා ලද්දේ ම වේ. ධමෙමා යන මෙයින් වායාම, සති, සමාධි (ගන්නා ලදී). සංයමො යන මෙයින් වාචා, කම්මන්ත, ආජීව (ගන්නා ලදී). මෙසේ ද අජ්ටාංගික මාර්ගය දක්වන ලද්දේ වෙයි.

නැතහොත් - සච්චං පරමාර්ථ සත්‍යය ය. එය අර්ථයෙන් නිවණ ය. ධමෙමා යන පදයෙන් දිට්ඨි, සංකප්ප, වායාම, සති, සමාධි යන අංග

පහ ගන්නා ලදී. සංයමයෙන් වාචා, කම්මන්ත, ආජීව යන තුන ය. මෙසේ ද අභ්‍යන්තර මාර්ගය දක්වන ලදී. බ්‍රහ්මවරියං මෙය බ්‍රහ්මවරිය නම්. මජ්ඣිමනිකායෙ මාච්චිකා උච්චේද දෙක අත හැර මැද ඇසුරු කරන ලද්දේ; බ්‍රහ්මපණ්ණාසකි ග්‍රන්ථය තත්ත්වයට පත් වීම යි. සතුන්ගේ භූතෙසු නමො කරොති මෙති 'ත' කාරය පද සන්ධි තැනීමට ය. ඒ ඔබ සෘජු වූ ක්‍රියාශ්‍රවණයට නමස්කාර කරව' යනු අර්ථ යි. තමහං නරං ධම්මසාරීති බ්‍රාහ්මී යමෙක් මෙලෙස පිළිපදී ද, මම ඒ පුද්ගලයා "ධම්මසාරී" යි මොහු දම්සාරියෙන් වැසුනේ යි කියා ද කුලල ධර්මවලින් අකුලල ධර්ම තසා සිටියේ හෝ යි පවසමි යි.

නව වැනි සූත්‍රය යි

7.1.10.

දස වැන්නේ - අකඤ්ඤතරසමිං වනසණෙධි උදාසන ම ලෝකය දෙස බලන සේක් ඒ බ්‍රාහ්මණයාගේ අරහත් භාවයට උපනිශ්‍රය (ඇති බැව්) දක "යමි, ඔහුට සංග්‍රහ කරන්නෙමි" යි ගොස් ඒ වන ලැහැබේ වාසය කරති. පලඤ්ඤා භාත්පසින් කළවා බැඳී ආසනය ආභුජ්ඣා බැඳ, උජුං කායං පණ්ඩාය උපරිම ලෙසට ශරීරය සෘජු කොට තබා; දහඅටක් වූ කොඳු ඇට කෙළවරින් කෙළවරට තබා; පරිමුඛං සතිං උපධංපෙඤා කර්මස්ථාන අභිමුඛ කොට සිහිය පිහිටුවා, මුඛ සම්පයෙහි කොට හෝ යන අර්ථ වේ. එහෙයින් ම විභවිගයෙහි කියන ලදී. "අයං සති උපධංකා හොති සුපතිධංකා නාසිකග්‍රො වා මුඛනිමිතො වා තෙන වුවච්චි පරිමුඛං සතිං උපධංපෙඤා" යි (මේ සිහිය එළඹියේ වෙයි. මැනවින් පිහිටියේ වෙයි. නාසිකාග්‍රයේ හෝ මුඛ නිමිත්තෙහි හෝ (පිහිටියේ වෙයි). එහෙයින් 'පරිමුඛං සතිං උපධංපෙඤා' යි කියන ලදී); නැතහොත් පරි ග්‍රහණය කිරීම අර්ථය යි, මුඛං පිටවීම අර්ථය යි. සති ධක ගන්නා අර්ථයෙන්, එහෙයින් "පරිමුඛං සතිං" යි කියන ලදී. මෙසේ පරිසමිදාමග්‍රහණයෙහි කියන ලද පරිදි ද අර්ථය දක යුතු ය. එහි සාරාංශය මෙය යි: ග්‍රහණය කරන ලද පිටවීම සිහියට නංවාගෙන, මෙසේ වැඩ සිටිමින් ම ඡේදවරණ සන රශමින් විහිදුවා වැඩ සිටි සේක. නධංකා හොති සි සා ලිභන ලද වන පෙදෙස දෙසට යන්නාහු, බ්‍රාහ්මණයන් කෑම පිණිස ගිය කල්හි, පැන ගියහ. උපසංකම් දොම්නසින් මැඩී ඒ මේ අත ඇවිදින්නේ මේ ශ්‍රමණයා සුවසේ සිටින්නේ යි සිතා අසළට පැමිණියේ ය.

අස් සට්ටි න දිසානි අදට දින හයක් පමණ නො දකිත්. පාපකා ළාමක (ළපට්), තල දඬු; ඔහු විසින් කුඹුරේ තල වසුරන ලද කල්හි එදින ම වර්ෂාව පතිත වී තල පසෙහි ගිල්වී ය. මල් හෝ ගෙඩි හට ගැනීමට නො හැකි විය. යමක් වැඩිණි ද ඒවා මත වැටී පණුවෝ කොළ කෑහ. එක කොළයක් කොළ දෙකක් ඇති (තල) දඬු ඉතිරි විණි. බ්‍රාහ්මණයා කෙත බැලීමට ගියේ ඒවා දෑක මවිසින් පොළියට තල ගන්නා ලදී. ඒවා ද නැසිණි යි දොමිනස් වූයේ ය. එය අළලා මේ ගාථාව කී ය. උසොණ්‍රි කායා උත්සාහයෙන් කණ නගුට ආදිය ඔසවා කෑගසමින් උඩ පතිත්. ඔහුගේ හෝග පිළිවෙලින් පිරිහුණු කල දූමිය යුතු කිසිවක් නො මැති බැවින් හිස් අවු ඇති විණි. එහෙ මෙහෙ ගෙවල් හතකින් පැමිණි මියෝ ඒ හිස් අවු වලට වැද උයන් කෙළි කෙළින්නා සේ කන් නගුටු ඔසවා නටත්. ඒ අළලා මෙසේ කී ය.

උපාදකෙහි සංජනො හටගත් පණුවන්ගෙන් වැසුණු, ඒ බ්‍රාහ්මණයා හට නිදා ගැනීම පිණිස ඇතිරූ තණ ඇතිරිල්ලකි. අතරතුර කිසි නඩත්තු කිරීමක් නැත. හේ දහවල්හි කැලයේ වැඩ කොට හවස පැමිණ මෙහි වැතිරෙයි. එවිට හටගත් පණුවෝ ඔහුගේ සිරුර මුළුමනින් වසා ගෙන කති. එය අළලා මෙසේ කී ය.

විධවා හිමියා මළ තැනැත්තී; ඒ බ්‍රාහ්මණයාගේ නිවසේ යම් තාක් ධන ප්‍රමාණයක් වී ද, වැන්දඹු වී වුව ද ඒ තාක් පතිකුලවල විසීම ලැබුහ. යම් දිනක ඔහු නිර්ධන වී ද එකල්හි ඔවුහු මවුපියන්ගේ ගෙදරට යවත්. නැදි මයිලනුවන් ආදීන් විසින් එළවනු ලැබුවාහු ඔහුගේ ම නිවසට පැමිණ වසන්තාහු බ්‍රාහ්මණයා ආහාර ගන්නා වේලාවේ "යවු යවු සීයාක් සමග කෑම කනු" යි දරුවන් යවත්. ඔවුන් විසින් පාත්‍රයට අත දූමු කල්හි බ්‍රාහ්මණයා අතට (අත දූමීමට) ඉඩක් වත් නො ලබයි. එය ගෙන මේ ගාථාව කී ය.

පිඩගලං රන්වන් පිඟුවන් වූ තිලකාහතා කළ සුදු ආදි පාවිත් යුතු තල කැළලින් ගැවසුණු ශරීර ඇත්තී සොන්නා පාදෙන බොධෙකි නින්දට වන් (මා) පයින් පහර දී අවදි කරවයි. මේ බ්‍රාහ්මණයා මියන්ගේ ශබ්දයෙන් හිරිහැරයට පැමිණියේ, පණුවන් විසින් විදිනු ලබන්නේ මුළු රැ නින්දක් නො ලැබ උදෑසන නින්දට වැටේ. ඉක්බිති ඇහැ පිය වුණු මොහොතෙහි ම "බමුණ, කුමක් කරහි ද? පසුවත් පෙරත් ගත් ණයවල පොළිය ඉහළට ම ගොසිති. දූවරු සත් දෙනෙක් පෝෂණය කළ යුත්තාහු ය. දැන් ණය

කරුවෝ පැමිණ ගේ වට කරත්. යව, වැඩක් කරව" යි පයින් පහර දී නැගිටුවයි. එය අළලා මේ ගාරාව කී ය.

ඉණායිකා ඔහු විසින් කිසියම් කෙනෙකුන් වෙතින් ණය ගන්නා ලද ද හේ කිසියම් කෙනෙකුගෙන් එක කහවණුවක්, දෙකක්, දහයක් සමරුන්ගෙන් සියයක් යි මෙසේ බොහෝ දෙනෙකුගෙන් ණය ගත්තේ ය 'ඔවුහු දිවා කාලයෙහි බ්‍රාහ්මණයා නො දක ගෙයින් පිටවත් ම අල්ලා ගත්තෙමු' යි උදේ පාන්දරින් ම ගොස් දොස් පවරත්. ඒ අළලා මේ ගාරාව කී ය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, එම බ්‍රාහ්මණයා විසින් මේ ගාරා සකිත් දුක පැවසූ කල්හි, "බ්‍රාහ්මණය, තොප විසින් යම් දුකක් ප්‍රකාශ කරන ලද ද, ඒ සියල්ල මට නැතැයි දක්වන සේක් ප්‍රතිගාරාවලින් බ්‍රාහ්මණයාට ධර්ම දේශනාව වැඩු සේක. බ්‍රාහ්මණයා ඒ ගාරා අසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි පැහැදි සරණයෙහි පිහිටා පැවිදි ව අරහත් බවට පත් විය. එය දැක්වීමට එවං වුණො භාරඥාපගොණො ආදිය පැවසී ය.

එහි - අලුත් ලැබී ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ බ්‍රාහ්මණයා පැවිදි කරවා ගෙන ජේතවනයට ගොස් පසු දින පසු පයින් පැමිණෙන ඒ තෙරුන් සමග කොසොල් රජුගේ ගෙදොරට වැඩියහ. රජතුමා බුදුන් වහන්සේ වැඩියහ යි ප්‍රාසාදයෙන් බැස වැඳ අතින් පාත්‍රය ගෙන කරාගනයන් වහන්සේ ප්‍රාසාද මුදුනට වැඩම කරවා උතුම් අසුනෙහි වඩා හිඳුවා සුවඳ වතුරෙන් පා සෝදවා සියක් වරක් සිඳින ලද තෙලෙන් තවරා කැඳ ගෙන්වා පිදී දණ්ඩ හා රන් හැන්ද ගෙන බුදුනට පිරිනැමී ය. බුදුහු පාත්‍රය වැසී ය. රජතුමා පා මුල වැටී "ස්වාමීනි, ඉදින් මාගේ දෝෂයක් වේ නම් සමා වුව මැනවි" යි කී ය. "නැත මහරජ," "එසේ නම් කුමක් නිසා කැඳ නො පිළිගන්නා සේක් ද?" "මහරජ, බාධාවක් ඇත." "ස්වාමීනි, කැඳ නො පිළිගෙන ම ලැබිය යුතු (කැඳ නො පිළිගැනීමට තරම් වූ) මේ අවහිරය කුමක් ද? අවහිරය (ඉවත් කර) දෙන්නට මම ශක්තිමත් වෙමි. ස්වාමීනි ගනු මැනවි" බුදුන් වහන්සේ ගත් සේක. මහලු තෙරණුවෝ ද බොහෝ දිනක් කුස ගින්නේ සිටියේ ඇති පමණ කැඳ බිවෝ ය. රජතුමා කැ යුතු බිදිය යුතු දේ දී දත් වැළඳීම් අවසානයේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඳ මෙසේ කී ය. ඔබ වහන්සේ පරම්පරාවෙන් පැමිණි ඔක්කාක වංශයෙහි ඉපි ද, සක්විති සිරිය හැර දමා පැවිදි ව ලෝකයෙහි අග්‍රත්වයට පැමිණි සේක. ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේට කිනම්

පළිබෝධයක් ද?" "මහරජ, මේ මහලු තෙරුන්ගේ පළිබෝධය අපගේ පළිබෝධය හා සම වේ ම ය" රජතුමා තෙරුන් වැද ස්වාමීනි, ඔබවහන්සේගේ පළිබෝධය කුමක් දැයි විමසී ය. "මහරජ, ණය පළිබෝධය යි" "ස්වාමීනි, කොපමණ ද?" "ගණන් කරනු මැනවි මහරජ, එක, දෙක, සියය, දහස යි ගණින රජුගේ ඇඟිලි ප්‍රමාණවත් නො වී ය. ඉක්බිති එක් පුරුෂයෙකු කැඳවා, "කොළ, යව, නගරයෙහි බෙර හසුරු ව, බහුධීනික බ්‍රාහ්මණයාගේ සියලු ණයකාරයෝ රජ මිදුලට රැස්වුව" කියා; මිනිස්සු බෙර හඬ අසා රැස්වූහ. රජතුමා ඔවුන්ගෙන් ලියවිලි ගෙන්වා ගෙන සියලු දෙනාට අඩු නැති ව ධනය දුන්නේ ය. එහි රත්රන් පමණක් ලක්ෂයක් පමණ වටිනා විය.

යළිත් රජතුමා විමසී ය. "ස්වාමීනි, වෙනත් පළිබෝධක් තිබේ ද?" "මහරජ, ණය නම් (ආපසු) දී මිදිය හැක. මේ දූවරු සත් දෙන මා හට මහා පළිබෝධයෝ වෙත්," රජතුමා යානා යවා ඔහුගේ දූවරුන් ගෙන්වා ගෙන තමන්ගේ දියණියන් ලෙස කොට ඒ ඒ ගෙවල්වලට යවා, ස්වාමීනි වෙනත් පළිබෝධ තිබේ දැයි විමසී ය. "මහරජ, බැමිණිය' යි. රජතුමා යානයක් යවා බැමිණිය ගෙන්වා ගෙන මිත්තනියකගේ ස්ථානයෙහි පිහිටුවා යළි විමසී ය. "ස්වාමීනි, තවත් පළිබෝධ තිබේ ද?" "නැත, මහරජතුමනි යි කී කල්හි විවර වස්තූ දෙවා, ස්වාමීනි." ඔබ වහන්සේගේ හික්ෂුභාවය අපට භාර ය. එසේ දැනගනු මැනවි යි කී ය. "එසේ ය මහරජතුමනි," රජතුමා උන්වහන්සේට (මෙසේ) කී ය. "ස්වාමීනි, විවර පිණ්ඩපාත ආදී සියලු ප්‍රත්‍ය අපගේ භාරයේ පවතී. ඔබ වහන්සේ ත්‍යාගයන් වහන්සේගේ සිත ගෙන ශ්‍රමණ ධර්ම කරනු මැනවි." තෙරණුවෝ ද එසේ අප්‍රමාදී ව ශ්‍රමණ ධර්මය කරන සේක් වැඩි කල් නො ගොස් ම අරහත් බවට පත් වූ සේක.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

ප්‍රථම වර්ගය නිමිසේ ය.

7.2.1.

දෙවන වර්ගයේ පළමු වැන්නේ - මගධෙසු එනම් ජනපදයේ දැකිණාගිරිසමී. රජගහ පිරිවරා සිටි පර්වතයෙහි දකුණු පස ජනපදයක් ඇත, ඒ ජනපදයෙහි; එහි විහාරයට ඒ නාමය ම (වී) ය. එකනාළායං

බ්‍රාහ්මණයාමෙ ඒකතාළා යනු ඒ ගමේ නම යි. එහි බොහෝ බ්‍රාහ්මණයෝ වාසය කරත්. එය බ්‍රාහ්මණහෝග ම හෝ (වේ). එබැවින් බ්‍රාහ්මණයාමෝ යි කියනු ලැබේ.

තෙන බො පන සමයෙන යම් කාලයක භාගාවතුන් වහන්සේ මගධ රට ඒකතාළ බමුණු ගම ඇසුරු කර ගෙන දක්ෂිණ ගිරි මහාවිහාරයෙහි බ්‍රාහ්මණයාගේ ඉන්ද්‍රිය පරිපාකය (මේරීම) අපේක්ෂා කරමින් වසන සේක් ද එ සමයෙහි; කසීභාරදාජසස ඒ බ්‍රාහ්මණයා ගොවිතැන් පදනම් කොට ගෙන ජීවත් වෙයි. භාරද්වෘජ යනු ඔහුගේ ගෝත්‍රය යි. පඤ්චමන්තානී පහක් වූ; නො අඩු නො වැඩි නගුල් පන්සියයකිකියි කියන ලද්දේ වෙයි. පයුක්තානී යොදන ලද, විය ගස ගොනුන්ගේ කඳෙහි තබා යොකින් බඳින ලද්දේ යන අර්ථය යි. වසුකාලෙ වජුරන කාලයෙහි, බීජ ඉසින කාලයෙහි, එහි වජුරන කාල දෙකකි. "මච වැපිරීම" හා "බිම් වැපිරීම" යනුයි. මෙහි බිම් වැපිරීම අදහස් කරන ලදී. එහි ද පළමු දිනයේ මංගල වජ් මඟුල යි.

එහි අවශ්‍ය සම්පත් මෙසේ ය: ගොන්නු තුන් දහසක් සාත්තු කරනු ලැබෙකි. සියල්ලන්ගේ ම අං රන් පැහැයෙන් වෙළන ලදී. රිදී මුවා කුර සියල්ල සුදු මාලාවලින් මෙන් ම සුවද පසැඟිලිවලින් අලංකාර කරන ලදී. පිරිපුන් අඟ පසඟ සහිත වූ සියලු ලක්ෂණවලින් යුත් සමහරු කළු ය. සමහරු අඳුන්වන් ය. සමහරු සුදු ය. සුදු කොක් පැහැය ය. සමහරු රතු ය. පබළු වන් ය. සමහරු ලප ඇත්තෝ ය. කබරම්ණි වන් ය. එසේ ම පන්සියයක් සි සානා මිනිස්සු සියලු ම දෙනා අලුත් සුදු වකින් යුක්ත ව, සුවද මල්වලින් අලංකාර වූවාහු, දකුණු දසරුවෙහි රඳවා ගත් මල් දරණු ඇත්තාහු, හිරියල් ලාංඡනවලින් උඡ්ඡ්වලිත ශරීර ඇත්තාහු, නගුල් දහය දහය (වන සේ) කාණ්ඩ ගැසී යති. නගුල්වල හිස ද, විය ගස් ද, කෙටිටි ද රන් කවන ලද්දේ ය. පළමු නගුලේ ගොනුන් අට දෙනෙක් බඳනා ලදහ. ඉතිරි ඒවාහි සතර බැගිනි. සෙස්සෝ ක්ලාන්ත වූවන් වෙනුවෙන් යොදා ගැනීමට ගෙනෙන ලදහ. එක් එක් කාණ්ඩයක එක් එක් බීජ වී කරන්තයකි. එක එකක් සායී, එක එකක් වජුරයි.

බ්‍රාහ්මණයා උදෑසනින් ම රූචුල කැපීම කරවා ගෙන ස්නානය කොට සුවද ගල්වා පන් සියයක් වටිනා වස්ත්‍රයක් හැඳ දහසක් වටිනා (වස්ත්‍රයක්) ඒකාංශ කොට එක් එක් ඇඟිල්ලට දෙක දෙක බැගින් ඇඟිලි මුදු විස්සක් ද, කන්වල සිංහ කුණ්ඩල ද, හිසෙහි බ්‍රහ්මචේද්‍යනය (ජටාව)

බැඳ රත්මාලා ගෙලෙහි පළඳා බ්‍රාහ්මණ සමූහයා විසින් පිරිවරන ලද්දේ (වජ් මගුල්) කටයුතු විධාන කරයි.

ඉක්බිති ඔහුගේ බැමිණිය නොයෙක් සිය ගණන් භාජනවල කිරිබත් පිසවා ගෙන විශාල ගැල්වල පටවා ගෙන සුවඳ පැතින් නා සියලු අලංකාරයෙන් විභූෂිත ව බැමිණි සමූහයා විසින් පිරිවරන ලදුව (වජ් මගුල්) කටයුතුවලට පැමිණියා ය. ඔහුගේ නිවස ද පළාවත් පැහැයෙන් ආලේප කරන ලද අතර විළඳ විසුරුවන ලදී. පුත් කලස්, කෙසෙල්, කොඩි, පතාක ආදියෙන් අලංකෘත ව හා සුවඳ මල් ආදියෙන් මැනවින් කරන ලද බලි කර්ම (පූජා) සහිත ව ද, කෙත ද ඒ ඒ තැන්වල ඔසවන ලද ධජ පතාක සහිත ව ද වී ය. සේවක කම්කරු ජනයා සමග ඉදිරිපත් වූ පිරිස දෙදහස් පන්සියයක් වූහ. සියලු දෙනා අළුත් වස්ත්‍ර සහිත වූහ. සියලු දෙනාට කිරිබත් ආහාරය ම පිළියෙල කරන ලදී.

ඉක්බිති බ්‍රාහ්මණයා රත් පාත්‍රයක් සෝදවා ගෙන කිරිබතින් පුරවා ගිතෙල් මී පැණිවලින් සකස් කොට නගුල් බලි පූජාව කරවී ය. බැමිණිය පන්සියයක් භාන්තන් හට රත් රිදී, ලෝකඩ, තඹ ලෝහමය භාජන බෙදා දී රත් හැන්දක් ගෙන කිරිබත් පිළිගන්වමින් යන්නී ය. බ්‍රාහ්මණයා බලි පූජාව කරවා රතු පාවහනට නැගී (පාවහන් පැළඳ) දිළිසෙන රත් සැරයැටියක් ගෙන මෙහි කිරිබත් දෙව, මෙහි ගිතෙල් දෙව, මෙහි සකුරු දෙව යි විධාන කරමින් සැරිසරයි. මේ වජ් මගුල් කටයුතු පිළිබඳ ප්‍රවෘත්තිය යි.

විහාරයෙහි නොහොත් ඉරියව් පැවැත්වීමෙහි වනාහි යම් තැනක බුදුන් වහන්සේලා වැඩ සිටිත් ද එතැන දිනපතා කාර්යයෝ පහක් වෙති; කෙසේ ද? පෙරබත් කිස, පසු බත් කිස, පෙරයම කාර්ය, මැදියම කාර්ය, පසුයම කාර්ය යනුවෙනි.

එහි පෙරබත් කිස මෙය යි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උදාසන ම නැගිට උපස්ථායක අනුග්‍රහ පිණිස ද ශරීරයේ සුව පහසුව පිණිස ද මුඛධොවනය කිරීම ආදී පිරිසිදු කිරීම් කටයුතු කොට පිඬු පිණිස යන වේලාව යම් තාක් ද ඒ තාක් හුදෙකලා අසුනෙහි කල් ගත කොට, හික්මාවාර වේලාවෙහි හැඳ බඳ පටිය බැඳ සිවුර පෙරවා පාත්‍රය රැගෙන විටෙක තනි ව ද විටෙක හික්‍රූ සංඝයා විසින් පිරිවරන ලදුව ද ගමකට හෝ නියමී ගමකට හෝ පිඬු පිණිස ප්‍රවේශ වන සේක. විටක ප්‍රකෘති

(සාමාන්‍ය) ස්වරූපයෙන් ද විටෙක අනෙක ප්‍රාතිහාර්ය පැවැත්වීමෙන් ද (චේ), කෙසේ ද යත්? පිඬු පිණිස පිටිසි ලෝකනාථයන්ගේ ඉදිරියෙන් ඉදිරියෙන් ගොස් මුද්‍ර ගමන් ඇති වාතය පොළව පිරිසුදු කරයි, වලාහකයෝ දිය බිඳු වගුරුවමින් මග දුටිලි සමනය කොට ඉහළ වියනක් වී සිටිත්. වෙනත් වායුහු පුෂ්පයන් ගෙනැවිත් මග විසුරුවති. උස්බිම් පහත් වෙයි. පහත් බිම් උස් වෙයි. පා තබන වේලේ භූමිය සම ව ම පවතී. සුබ ස්වරූප වූ නෙළුම් මල් හෝ පා පිළිගනී. දකුණු පස ඉන්ද්‍රබීලය ඇතුළත තැබූ මොහොතෙහි ෂඩ්වර්ණ රශ්මි පිටව, ප්‍රාසාද කුටාගාර රන් රස හිරියල් මෙන් ද සිතුවම් පටයකින් වට කළාක් මෙන් ද කරමින් තැන් තැන්වල ආවරණය කරයි. ඇත්, අස්, විභග ආදීහු තම තමන් සිටින තැන්වල සිටිමින් ම මිහිරි අයුරින් හඬ නගති. එසේ ම බෙර විණා ආදී කුර්ය මිනිසුන්ගේ සිරුරට ආ ආහරණ වේ. ඒ නිමිතිවලින් මිනිස්සු අද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙහි පිඬු පිණිස පිටිසිය හ යි දනිති. ඔවුහු මැනවින් හැද මැනවින් පෙරවා සුවද මල් ආදිය ගෙන ගෙයින් නික්ම විදි මැදට පැමිණ සුවද මල් ආදියෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සකසා වැද, ස්වාමීනී. අපට හික්කුන් දහ නමක්, අපට වීසි නමක්, අපට හික්කුන් සිය නමක් දෙනු මැනවි යි ඉල්ලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පාත්‍රය ද ගෙන අසුන් පනවා සකසා පිණ්ඩපානයෙන් පූජා කරති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බොජුන් වැළඳු සේක්; ඔවුන්ගේ සිත් විමසා බලන්නාහු යම් සේ සමහරු සරණාගමනයෙහි පිහිටක් ද, සමහරු පන් සිල්හි (පිහිටක්) ද, සමහරු සෝවාන් - සකාදාගාමී අනාගාමී ඵලවලින් එකක (පිහිටක්) ද, සමහරු පැවිදි ව අග්‍ර ඵලය වූ අරහත් භාවයෙහි (පිහිටන්නාහු) ද, එසේ ධර්මය දේශනා කරන සේක. මෙසේ මහජනයාට අනුග්‍රහ දක්වා අසුනින් නැගිට විභාරයට යන සේක. එහි ගත්ධමණ්ඩල මාලයෙහි (මැදින් උස වටකුරු රැස්වීම් ශාලාවෙහි) පැනවූ උතුම් අසුනෙහි හික්කුන් වහන්සේලාගේ බත් කිස අවසානය පැමිණෙන තෙක් වැඩ සිටින සේක. ඉක්බිති හික්කුන්ගේ බත් කිස අවසානයෙහි උපස්ථායක හික්කුව පැමිණ (ඒ බැව්) බුදුන් වහන්සේට සැළ කර සිටිති. අනතුරු ව බුදුන් වහන්සේ ගඳ කිළියට ඇතුළු වෙති. මෙය පෙර බත් කිස ය.

ඉක්බිති බුදුන් වහන්සේ මෙසේ කරන ලද පෙර බත් කිස ඇති සේක්, ගඳ කිළියෙහි උපස්ථානයේ හිඳ පා සෝදා පා පුටුවේ සිට හික්කු සංඝයාට ඔවා දෙන සේක. "මහණෙනි, අප්‍රමාදී ව කටයුතු කරවු. ලෝකයෙහි බුද්ධෝත්පාදයක් දුර්ලභ ය. මනුෂ්‍ය ආත්මභාවයක් ලැබීම දුර්ලභ ය. ශ්‍රද්ධා සම්පන්නිය දුර්ලභ ය. පැවිදි බව දුර්ලභ ය. ධර්ම

ශ්‍රවණය දුර්ලභ ය. එහි දී සමහරු කමටහන් විමසති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔවුන්ගේ චරිතයට අනුරූප වූ කමටහන් දෙකි. ඉක්බිති සියලු දෙනා වහන්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට වැද තම කමන්ගේ රාත්‍රි ස්ථාන - දිවා ස්ථානවලට යති. සමහරු අරණට, සමහරු රුක් මුලට, සමහරු පර්වත ආදියෙන් එකකට, සමහරු වාතුර්මභාරාජික භවනයටසමහරු වසවර්ති භවනයට ය. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගඳ කිළියට පිවිස ඉදින් කැමති සේක් නම් දකුණු ඇළයෙන් මොහොතක් සිංහ සෙය්‍යාවෙන් සිටිති. පසු ව කය සැතපවූ සේක්, නැගී සිට දෙවන භාග්‍යෙහි ලෝකය දෙස බලන සේක. තෙවන භාග්‍යෙහි යම් ගමක් හෝ නිගමයක් හෝ ඇසුරු කොට වසන් ද එහි මහජනයා පෙරවරුයෙහි දන් දී පස්වරුවෙහි මැනවින් හැඳ පෙරවා සුවද මල් ආදිය රැගෙන විහාරයට රැස් වෙති. ඉන් පසු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සපැමිණි පිරිසට අනුරූප ලෙස ප්‍රාතිභාර්යයෙන් ගොස් ධර්ම සභාවේ පණවන ලද උතුම් බුද්ධාසනයෙහි හිඳ කාලයට ගැලපෙන, සමයට ගැලපෙන ධර්මයක් දේශනා කරන සේක. ඉක්බිති සුදුසු කාලය දැන පිරිස දිරි ගන්වති. මිනිස්සු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඳ පිටත් ව යති. මෙය පසු බත් කිස යි.

උන්වහන්සේ මෙසේ පසු බත් කිස නිම කරන සේක් ඉදින් ගත පිරිසුදු කරනු කැමති නම්, බුද්ධාසනයෙන් නැගිට ස්නානය කරන කාමරය වෙත ගොස් උපස්ථායකයින් විසින් සපයන ලද ජලයෙන් සිරුර සනහති. උපස්ථායකයා ද බුද්ධාසනය ගෙනැවිත් ගසා දමා (පිස දමා) ගඳකිළි කාමරයෙහි පණවයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රත් දෙපට සිවුර ඇඳ බඳ පටිය බැඳ උත්තරාසංග කොට එහි පැමිණ, හුදෙකලාව මොහොතක් සමවතින් වැඩ සිටිති. ඉක්බිති හික්කුහු ඒ ඒ තැනින් පැමිණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට උපස්ථානයට යත්, එහි සමහරු ප්‍රශ්න විමසති. සමහරු කමටහන් (විමසති.) සමහරු ධර්ම ශ්‍රවණය සඳහා ආරාධනය කරති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔවුන්ගේ අභිප්‍රාය සඵල කරමින් පෙරයම ගත කරති. මේ පෙරයම් කිස යි.

පෙර යම් කිස අවසානයෙහි හික්කුන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඳ ඉවත් ව ගිය කල්හි සකල දශ සහස්‍රී ලෝක ධාතුවෙහි දේවතාවෝ අවස්ථාවක් ලබන්නාහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ කැමැති පරිදි සකසන ලද-යටත් පිරිසෙයින් අකුරු සතරකින් පවා යුත්-ප්‍රශ්න විමසති. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඒ දේවතාවන්ගේ ප්‍රශ්න විසඳමින් මැදි යම ගත කරන සේක. මේ මැදි යම් කිස යි.

පැසුළු යම් කොටසේ තුනකට බෙදා පෙර බත් කිය සිට හිඳීමෙන් පීඩා විඳි සිරුරෙහි ක්ලාන්ත භාවය මුදා හැරීම පිණිස එක් කොටසක් සක්මනින් ගෙවකි. දෙවන කොටසේ ගඳ කිළියට පිවිස දකුණු ඇළයෙන් සති සම්ප්‍රජනනයෙන් යුතු ව සිංහ සෙය්‍යාව කරකී. තෙවන කොටසේ නැගිට හිඳ ගෙන පෙර බුදු වරුන් සම්පයෙහි දානශීලාදී වශයෙන් කරන ලද පින්කම් ඇති පුද්ගලයන් දකීම පිණිස බුද්ධ වක්ෂුවෙන් ලොව බලකි. මේ පශ්චිම යාම කෘත්‍යය යි.

එදා ද මෙසේ (ලොව) බලන සේක් කසීභාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණයා අරභත් බවට පත්වීමට ඇති උපනිශ්‍රය සම්පන්න බව දක එහි මා ගිය කල සාකච්ඡාව පවතින්නේ ය. කථාව අවසානයේ ධර්ම දේශනය අසා මේ බ්‍රාහ්මණයා දරුවන් සහිත ව තිසරණයෙහි පිහිටා අසු කෝටියක් ධනය මාගේ ශාසනයෙහි විසුරුවා (යොදවා) පසු වේලාවක නික්ම ගොස් පැවිඳි ව අරභත්වයට පැමිණෙන්නේ යයි දන එහි ගොස් කථාවක් ඇති කරවමින් ධර්මය දේශනා කළ සේක. ඒ අර්ථය දැක්වීම පිණිස අප බොහොමය ආදිය කියන ලදී.

එහි - පුබ්බණ්ණසමයං ආධාර විභක්ති අර්ථයෙහි කර්මවිභක්තිය යි. පෙරවරුයෙහි යන අරුත යි. නිවාසෙක්ඛා හැඳ, ඉරියව් පැවැත්ම සිවුර තබා ගැනීම වශයෙන් මෙය කියන ලදී. පක්ඛවරං ආදාය අත්වලින් පාත්‍රයක් කයින් සිවුරක් ගෙන, පිළිගෙන දරා යන අරුත යි. පිඬු පිණිස යාමට කැමති භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දැන මැදට පිපුණු නෙළුම් මල් දෙකක මැදට එන බඹරෙකු මෙන් ඉඳුනිල් මැණික් පාට ලෙලෙමය පාත්‍රයක් පැමිණේ. එසේ පැමිණි පාත්‍රය අත්වලින් පිළිගෙන, සිවුරු ද හාත්පසින් වට කොට පෙරවන ලදුව, කයින් දරා යි කියන ලදී. තෙතුවසංකම් යම් මගකින් කර්මාන්තය (සී සෑම) කරන තැනට යා යුතු ද එමගින් හුදෙකලා ව පැමිණි සේක. කුමක් නිසා හික්කුහු උන්වහන්සේ පසු පස නො ගියෝ ද? යම් දිනක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කොතැනකට හෝ හුදෙකලා ව යාමට කැමති සේක් නම් හික්කුහු වේලාව දක්වා දොර වසා ගඳ කිළිය තුළ වැඩ හිඳිති. හික්කුහු ඒ සංඥාවෙන් (මෙසේ) දැනිනි: අද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ හුදෙකලා ව ම පිණ්ඩපාතයෙහි හැසිරෙනු කැමති සේක. නිසැක ව ම දමනය කළ යුතු කවරකු හෝ ඇත" ඔවුහු තමන්ගේ පාසිවුරු ගෙන ගඳකිලිය පැදකුණු කොට වැඳ හික්කුහුරයට යති. එදා (ද) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙසේ කළ සේක. එහෙයින් පසුපස නො ගියහ.

පරිවෙසනාවකති රන් බඳුන් ගෙන සිටි ඒ පන්සියයක් ගොවිනට 'පරිවෙසනා' බොජුන් බෙදීම අඩාලවී පවතී (අවසන් කර නැත.) එකමනං අටයාසී බ්‍රාහ්මණයා යම් තැනක සිට (උන්වහන්සේ) දකිසී ද ඒ අයුරෙන් දැකීමට හැකි සම්පයෙහි, කතා බහ ඇසීමට පහසු, උස් තැනක වැඩ සිටි සේක. සිට, රිදී රන් රසයෙන් හිරියල් (බඳු) සඳ හිරු දෙදෙනාගේ ප්‍රභාව ඉක්මවා බබළන ශරීරප්‍රභාව භාත්පසින් මුදා ලූ සේක. එයින් පැතිරී වැසී යාම නිසා බ්‍රාහ්මණයාගේ සී සෑම බිමේ ශාලා බිත්ති, ගස්, භාන ලද පස් පිඩලි ආදිය ස්වර්ණමය වූ ඒවා මෙන් විය. ඉක්බිති අනුභව කරන්නාවූ ද සී සාන්තාව වූ ද මිනිස්සු සියලු වැඩ නවතා අසු අනුවාඤ්ජනවලින් පිරි, දෙතිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණවලින් අලංකෘත වූ බමයක් දක්වා වූ ප්‍රභාවටයකින් විභූෂණය වූ ශරීරය ඇති උසස් සශ්‍රීක දර්ශන සහිත බාහු යුගලයක් ඇති ඇවිදින නෙළුම් විලක් බඳු වූ, රශ්මි ජාලාවෙන් බැබළෙන තරු සමූහයක් ඇති අහස් තලයක් මෙන් වූ, විදුලිය (නමැති ලතාවෙන්) වෙළෙන ලද රන් ගිරි මුදුනක් මෙන් ශ්‍රියාවෙන් බබළන සම්මා සම්බුදු රජාණන් වහන්සේ එකක් පස් ව සිටිනු දැක අත් පා සෝදා ඇදීලි බැඳ පිරිවරා සිට ගත්හ. මෙසේ ඔවුන් විසින් පිරිවරන ලද; අඤ්ඤා බො භාරඤාජො බ්‍රාහ්මණො භගවතං පිණ්ඩාය ධීතං දිඤ්ඤා භගවතං එතදවොච අහං බො සමණ කසාමි ච වපාමි ච (කසිභාරද්වාජ බ්‍රාහ්මණයා පිඩු පිණිස (පැමිණ) සිටි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දුටුයේ ය. දැක, භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙය පැවසී ය. ශ්‍රමණය, මම සිසෑම ද කරමි, වැපිරීම ද කරමි)

කුමක් නිසා මොහු මෙසේ පැවසී ද? භාත්පසින් ම පැහැදීමට හැකි ප්‍රසාදනීය වූ උතුම් වූ දමන සමන කිරීමෙහි සමත් බවට පත් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැමිණි කල්හි වූ අප්‍රසාදයෙන් ද? නැතහොත් දෙදහස් පන්සියයක් ජනයාට කිරිබත් පිළියෙල කොට හැන්දක් පමණ අහරක් දීමට ඇති මසුරු බව නිසා ද? දෙයාකාරයෙන් ම නො වේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දර්ශනයෙන් තෘප්තියට පැමිණි, කර්මාන්තය (වැඩය) ඉවත දැමූ (වැඩ නැවැත්වූ) මිනිසුන් දැක "මගේ වැඩ කඩාකප්පල් කිරීමට පැමිණියේ" යි නො සතුටු සිත් ඇත්තේ විය. එහෙයින් මෙසේ කී ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ලක්ෂණ සම්පත්තිය ද දැක ඉදින් මොහු වැඩක යෙදෙන්නේ නම් සියලු දඹදිව මිනිසුන්ගේ හිසෙහි සිළුමණ බඳු වන්නේ ය. කුමන අර්ථයක් නම් නො සිදු වේ ද? මෙබඳු අලස බවින් කර්මාන්තයක නො යෙදී වප් මගුල් ආදියෙහි පිඩු පිණිස හැසිරෙහිසි ද ඔහුට නො සතුටු සිත් ඇති බවක් හට ගත්තේ ය. එහෙයින් කී ය: අහං බො සමණ! කසාමි ච වපාමි ච, කසිඤා ච වපිඤා ච භුඤ්ජාමි" යි.

එහි අදහස මෙය යි: මට ද කර්මාන්ත මෙතෙක් කරදර සහිත වූයේ නො වේ. මම, මෙබඳු ලක්ෂණ සම්පන්න වූ ඔබ වැන්නෙක් නො වෙමි. ඔබ ද සීසා වජ්ජරා අනුභව කරනු. මෙබඳු ලක්ෂණ සම්පන්න වූ ඔබට කුමන අර්ථයක් නම් ඉටු නො වන්නේ ද? තව ද ඔහු මෙසේ අසා ඇත: ශාකා රාජ කුලයෙහි කුමාරයෙක් උපතී. හේ සක්චිති රාජ්‍යය හැර දමා පැවිදි විය. දන් මේ ඔහු ය' යි දන සක්චිති රාජ්‍යය හැර දමා පීඩාවූයේ වෙහි' යි අවලාද නගමින් මෙසේ කී ය. තව ද මේ බ්‍රාහ්මණයා තියුණු නුවණක් ඇත්තෙකි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට නො පැහැදෙමින් කථා නො කරයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ රූප සම්පන්නිය දක පුණ්‍යසම්පන්නිය සැලකිල්ලට ගනිමින් කථා බහක් පැවැත්වීමේ අරමුණින් ද මෙසේ පැවසී ය.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, හික්මවීම් වශයෙන් දෙවියන් සහිත ලෝකයෙහි තමන් අග්‍ර ලෙස සීසාන බැව් වජ්ජරා බැව් පෙන්වන සේක්, අහමී බො බ්‍රාහ්මණ යනාදිය වදාළ සේක. ඉක්බිති බ්‍රාහ්මණ තෙම (මෙසේ) සිතී ය: මේ ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ මමත් සී සාම් වජ්ජරම් යි ද කියති. ඔහුගේ ඕළාරික වූ විය ගස් නගුල් ආදී කෘෂිභාණ්ඩ ද නො දකිමි. බොරුවක් කියයි දැයි පා තලයේ සිට කෙසෙද දක්වා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දෙස බලන්නේ අංග විද්‍යාවේ පුහුණුව ලත් බැවින් උන්වහන්සේගේ උකුම් දෙතිස් ලකුණු සම්පත් දක මෙවැන්නෙක් මුසා පවසන්නේ ය යනු නො විය හැකි යයි භාග්‍යවතුන් කෙරෙහි හටගත් බුහුමන් ඇත්තේ ශ්‍රමණ වාදය (ශ්‍රමණයා යි පැවසීම) හැර දමා ගෝත්‍රයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආමන්ත්‍රණය කරමින් "න බො පන මයං භොකො ගොතමස්ස" ආදිය පැවසී ය.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, යම් ලෙසකින් "පුබ්බධම්මසභාගතා" (මුල් දේ පිළිබඳ සමානතාව) අනුව කථා කිරීම බුදුවරුන්ගේ ආනුභාවයක් වේ ද, එහෙයින් බුද්ධානුභාවය පෙන්වන සේක් "සඤ්ඤාචරිතං" ආදිය පැවසූ සේක. මෙහි "පුබ්බධම්මසභාගතා" යනු කවරේ ද? බ්‍රාහ්මණයා විසින් වියගස් - නගුල් - ආදී කෘෂි භාණ්ඩවල සංයෝගය ගැන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විචාරන ලද්දේ නො වේ ද? ඉක්බිති ව නො විමසන ලද බිච්චල සමාන බැව් නිසා "සඤ්ඤාචරිතං" ආදිය පැවසූ සේක. මෙසේ පවතිද්දී කථාවේ නො ගැලපීමක් වෙයි ද? බුදුන් වහන්සේලාගේ නො ගැළපෙන කථාවක් නම් නැත. මුල් දේට අසමාන බවින් යුතු ව කථා නො කරත්. ගැලපීම මෙසේ දන යුක්තේ ය: බමුණා විසින් වියගහ -

නගුල - ආදී කෘෂි භාණ්ඩ මගින් කෘෂිකර්මය ගැන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විමසන ලද්දේ ය. උන් වහන්සේ ඔහුට අනුකම්පාවෙන් මෙය නො විමසන ලද්දී පිරිහෙළීමක් නො කොට මුල සහිත ව ම, සහාය සහිත ව, අදාළ කොටස් සහිත ව සඵල කෘෂිකර්මය දක්වනු සඳහා මුල පටන් ම දක්වන සේක්, සඳාබිචං ආදිය පැවසූ සේක. එහි බිජය ගොවිතැනෙහි මුල යි. ඒවා ඇති කල්හි කළ යුතු නිසාත්, නැති කල නො කළ හැකි නිසාත් ඒ ද ප්‍රමාණයකට කළ යුතු නිසාත් බිජ ඇති කල්හි ම ගොවිතැන් කරත්. නැති කල්හි නො වේ. බිජ (ඇති) ප්‍රමාණයට දක්ෂ ගොවීහු කුණුර සාති, අඩුව නො වේ. අස්වැන්න නො පිරිහේවා යි වැඩි ව නො වේ. උත්සාහය හිස් නො වේවා යි (අධික ව) නො වේ. යම් සේ බිජය ම මුල වේ ද එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මුල සිට ම ගොවි කටයුතු රාශිය දක්වන සේක්, ඒ බමුණාට ගොවිතැනේ පළමු දේ වූ බිජයේ සමානතාව හේතුවෙන් තමන්ගේ ගොවිතැනේ ද පළමු දේ දක්වන සේක්, 'සද්ධා බිජං' ආදිය වදාළ සේක. මෙසේ මෙහි පළමු දේ හා සමානතාව ද දක යුතු ය. කිම, අසන ලද දේ ම (මුලින්) කියා නො අසන ලද්ද පසු ව නො කියන ලද්දේ ද? ඊට සම්බන්ධ ස්වභාවය නිසාත් ධර්මය ගැලපීමේ සමත් බව නිසාත් ය. මේ බ්‍රාහ්මණයා ප්‍රඥාවන්තයෙකි. මිථ්‍යාදෘෂ්ටි පවුලක උපන් හෙයින් ශ්‍රද්ධා රහිත ය. ශ්‍රද්ධා රහිත වූ ප්‍රඥාවන්ත තැනැත්තේ අනුන්හට (ඇති) ශ්‍රද්ධාවෙන් තමන්ට අවිෂය වූ දෙය නො පිළිපදිමින් විශේෂ අධිගමයකට නො පැමිණේ. කෙළෙස් කළුවෙන් ස්පර්ශ වූ ඔහුගේ දුර්වල ශ්‍රද්ධාව බලවත් ප්‍රඥාව ද සමග වහා එක් ව පැවතිය ද අර්ථ සිද්ධියක් (ඇති) නො කරයි. ඇතකු හා එක ම වියගසෙහි බඳනා ලද ගොනකු මෙනි. මෙසේ ඔහුගේ ශ්‍රද්ධාව උපකාරක යයි ඒ බ්‍රාහ්මණයා ශ්‍රද්ධාවෙහි පිහිටුවමින් පසු ව කිය යුතු මේ අර්ථය දේශනා කුසලතාවෙන් මුල දී පවසන ලදී. බිජයට උපකාරක වන්නේ වැස්ස යි. එය ඉන් අනතුරු ව ම කියන ලද්දේ අර්ථවත් වේ. මෙසේ කරුණු සම්බන්ධ කිරීමෙහි ලා සමර්ථ වූ බැවින් ද පසුවත් කිව යුතු මේ අර්ථයත් මේ ආකාරයේ නගුලිස යොත ආදියත් මුලින් කියන ලදී යයි දක යුත්තේ ය.

එහි සඳා (ශ්‍රද්ධාව) පැහැදීමේ ලක්ෂණ හෝ තැන්පත් වීම්- විශ්වාසය තැබීමේ ලක්ෂණ ඇත්තේ වේ. බිජං පඤ්චවිධ බිජ ය: මුල බිජ, බන්ධ බිජ, එලු බිජ, අග්ග බිජ, බිජ බිජ යි පහකි. ඒ සියල්ල ම නැගී එන - වැඩෙන - අර්ථයෙන් බිජ යන ගණයට ම වැටේ. එහි බ්‍රාහ්මණයාගේ ගොවිතැනෙහි මුලය වූ බිජය කාර්යයන් දෙකක් කරයි. යටින් මුල මගින් පිහිටයි (රැඳෙයි). ඉහළින් අංකුර නංවයි. එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ

ගොවිතැනෙහි මූල කාරණය වූ ශ්‍රද්ධාව යටින් ශීලය නමැති මූල මගින් පිහිටයි. ඉහළින් සමථ - විපස්සනා අංකුර නැවතී යමී සේ එය මූලෙන් පැවර සය, ආපේ රසය ගෙන දණ්ඩෙන් ධාන්‍ය පැසීම පිණිස වැඩෙයි ද එසේ ම මෙය ද සීල නමැති මූලයෙන් සමථ විපස්සනා රසය ගෙන ආර්ය මාර්ග නාළයෙන් ආර්ය ඵල නමැති ධාන්‍ය පැසීම පිණිස වැඩෙයි. යමී සේ එය හොඳ බිමක (සාරවත් බිමක) පිහිටා මූලාංකුර - කොළ - දණ්ඩ ජනිත කරවීමට පිටින් වෘද්ධියට, වැඩීමට, විපුලත්වයට පැමිණ කිරි වද්දවා නොයෙක් හැල්වලින් බර වුණු හැල් කරල් නිපදවයි ද එසේ ම මෙය (ශ්‍රද්ධාව) ද විත්ත සන්තානයෙහි පිහිටා විශුද්ධි හයෙන් වෘද්ධියට - වැඩීමට - විපුලත්වයට පත්ව ඤාණ දස්සන විසුද්ධි කිරි ඇති කොට අනෙක පටිසම්භිදා හරිත වූ අරහත් ඵලය නිපදවයි. එහෙයින් සඬා බිජං යි කියන ලදී. කුමක් නිසා පතහකට වැඩි කුසලධර්ම එකට උපද්දී ශ්‍රද්ධාව ම බිජය යි කියන ලද්දේ ද? බිජගත කාර්යය ඉටු කරන නිසා ය. යමී සේ එවා අතුරින් විඤ්ඤාණය ම විජානන කාර්යය කරයි ද එසේ ම ශ්‍රද්ධාව ද බිජ කෘත්‍යය (කරයි). එය සියලු කුසල්වල මූල කාරණය වේ. කියන ලදී. "සඬාජාතො උපසංකමති, උපසංකමනො පයිරූපාසති - පෙ - පඤ්ඤාය ච නං අතිවිජ්ඣ පසංකි" (ශ්‍රද්ධාව හටගත්තේ එළඹෙයි; එළඹෙමින් ඇසුරු කරයි.ප්‍රඥාවෙන් එය විනිවිද දකියි"). අකුසල ධර්මත් කයත් තවතියි කපො, ඉන්ද්‍රිය සංවරය අදහස් කෙරේ. ඉන්ද්‍රිය සංවරය, වීර්යය, ධුතංග ආදී දුෂ්කර ක්‍රියාවලට මෙය සමාන වචනයකි. මෙහි ඉන්ද්‍රිය සංවරය අදහස් කෙරේ. වුට්ඨි වසාවුට්ඨි (වර්ෂාපතනය) වාත වුට්ඨි (සුළං වැස්ස) ආදී ලෙස අනේක විධ ය. මෙහි වර්ෂා පතනය අදහස් කෙරේ. යමී සේ බ්‍රාහ්මණයාගේ වර්ෂා පතනයේ අනුග්‍රහය ලත් බිජ-වී බිජ-මූලික ව භසය ලෙස වැඩෙයි ද, නො මැළවෙයි ද, නිෂ්පත්තියට (ඵලයට) පැමිණෙයි ද එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් අනුග්‍රහය ලැබූ ශ්‍රද්ධාව ද, ශ්‍රද්ධා මූලයේ ද, ශීලාදී ධර්ම ද වැඩෙත්, නො මියෙත්, නිෂ්පත්තියට යත්. එහෙයින් කපොවුට්ඨි යි කීහ.

පඤ්ඤා මෙ එහි කියන ලද මෙ ශබ්දය මුලින් ඇති පදවල ද යෙදිය යුතු වේ. 'සඬා මෙ බිජං' (ශ්‍රද්ධාව මගේ බිජ ය) "කපො මෙ වුට්ඨි" (කපස මගේ වැස්ස) යන ලෙසිනි. එයින් කුමක් හඟවයි ද? බ්‍රාහ්මණය යමී සේ ඔබ විසින් වපුරන ලද කෙතෙහි ඉදින් වැස්ස ඇත්ද යන එය හොඳ ය. (වැස්ස) නැත්තේ නම් ජලය ද එපමණ දූමිය යුතු වේ ද? එසේ ම මා විසින් ලජ්ජා (නමැති) නගුලිස, ප්‍රඥා (නමැති) විය ගස හා නගුල, සිත (නමැති) යොතින් එකට බැඳ, වීර්ය (නමැති) ගොණුන්

යොදවා, සිහිය (නමැති) කෙටිටෙන් තළා තම චිත්ත සන්තානය නමැති කෙතෙහි ශ්‍රද්ධා බීජ වපුරන ලද කල්හි වැස්ස නැති වීමක් නම් නොමැත. මෙය වනාහි සදාකාලික ඉන්ද්‍රිය සංවර තපස වූ වැස්ස වේ. පඤ්ඤා කාමාවචර ආදී හේදයෙන් අනේකවිධ ය. මෙහි විපස්සනාව සමග වූ මාර්ග ප්‍රඥාව අදහස් කරන ලදී. යුගනංගලං යුගං ච නංගලං ච (වියගහන් නගුලත්); බ්‍රාහ්මණයාට වියගහ සහ නගුල යම් සේ ද එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ප්‍රඥාව ද දෙයාකාර ය. එහි යම් යම් ලෙස වියගහ නගුලිස මත හොච් සිටින්නේ ද ඉදිරියෙන් නගුලිස හා බැඳී සිටී ද, යොක් ආසුරු කොට තිබේ ද, ගොනුන් එක් ව ගමන් කිරීම දරා සිටී ද එසේ ම ප්‍රඥාව ලජ්ජාව ප්‍රමුඛ කොට ඇති ධර්ම මත්තෙහි හෙව සිටී. එහෙයින් වදාළ සේක: "පඤ්ඤාපතරා සබ්බෙ කුසලා ධම්මා" (සියලු කුසල් දහම් ප්‍රඥාව උත්තර කොට ඇත්තේ (ඉහළින් පිහිටියේ) වේ. "පඤ්ඤාහි සෙට්ඨා කුසලා වදන්ති නක්ඛිතරාජාරිව තාරකානං" (තාරකාවන්ගේ නක්ඛිත රජ (සඳ) මෙන් ප්‍රඥාව ශ්‍රේෂ්ඨ යයි දක්ෂයෝ පවසත්). කුල ධර්මයන්ගේ පෙරටුවෙහි ම ගමන් කරන අර්ථයෙන් පෙරටුවෙහි ම වේ. මෙසේ කී ය: සීලං හිරිං වාපි සතඤ්ච ධම්මො අන්‍යායිකා පඤ්ඤාවනො භවන්ති" (සීලයන් ලජ්ජාවත් උතුමන්ගේ ධර්මය වේ. ප්‍රඥාවන්තයාගේ අනුගාමිකයෝ වෙත්). ලජ්ජා විප්‍රයෝගයෙන් (වෙන් වීමෙන්) තුපත් බැවින් නගුලිස බද්ධ වූයේ වෙයි. මන සංඛ්‍යාත වූ සමාධි යොතේ නිශ්‍රය හේතුවෙන් යොත් ආදියෙහි නිශ්‍රය වේ. බෙහෙවින් ඉක්මන් බැව් බෙහෙවින් පසුබාන බැව් වළක්වන හෙයින් විර්ය ඇති ගොනුන්ගේ එක් ව ගමන දරා සිටී. යම් සේ හිවැලෙන් බදනා ලද නගුල සී සාන කල්හි පෘථිවි ඝනය (පස් පිඩැලි) බිඳින්නේ ද මූල පද්ධති දෙපළ කරයි ද, එසේ ම සිහියෙන් බදනා ලද ප්‍රඥාව විපස්සනා කාලයෙහි දී ධර්මයන්ගේ සන්තති (ඝන) සමූහ (ඝන) කෘත්‍ය (ඝන), ආරම්භ (ඝන) බිඳීයි. සියලු කෙළෙස් මූල පද්ධති දෙපළ කරයි. එය ම ලෝකෝත්තර වෙයි. සෙසු ඒවා ලෝකික ද වෙයි. එහෙයින් කියන ලදී: පඤ්ඤා මෙ යුගනංගලං යි. පාපී ධර්මයන්ගෙන් ලජ්ජාවට පත්වෙති යි හිරි (ලජ්ජාව); එය ගැනීම මගින් එයින් වෙන් නො කළ යුතු ඔත්තප්පය ද ගන්නා ලද්දේ ම ය. ඊසා (නගුලිස) වියගහ-නගුල උසුලන රුක් දණ්ඩකි (පොල්ලකි). යම් සේ බ්‍රාහ්මණයාගේ නගුලිස, වියගහ හා නගුල උසුලා සිටියි ද එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ හිරි (ලජ්ජා) ලෝකික ලෝකෝත්තර ප්‍රඥා සංඛ්‍යාත වියගහ-නගුල උසුලයි. හිරි නොමැති කල්හි ප්‍රඥාව නොමැති හෙයිනි. යම් සේ නගුලිසට ගැට ගැසුණු වියගහ - නගුල කාර්යය කරන්නක් වෙයි ද නො සෙල්වේ ද නො ලිහිල් වේ ද එසේ ම හිරියට බද්ධ වූණු ප්‍රඥාව ද කාර්ය කරන්නී

වෙයි. නො සෙල්වෙන්හී නො ලිහිල් වන්හී වේ. අහිරක බවින් පරිපූර්ණ ය. එහෙයින් කී ය: හිරි ඊසා යි. මුනාති' (දන ගනී) යි මනෝ; මෙය සිතට නම්; මෙහි 'මනෝ' ශීර්ෂයෙන් ඊට සම්ප්‍රයුක්ත වූ සමාධිය අදහස් කෙරේ. යොක්කං රැහැණින් බැදීම ය. එය ක්‍රීටිධ ය: නගුලිස සමග වියගහ බැදීම, විය ගහ සමග ගොනුන් බැදීම (හා) රියැදුරා (සී සාන්තා) සමග ගොනුන්ගේ බැදීම ය. එහි දී යම් සේ බ්‍රාහ්මණයාගේ රැහැන නගුලිස විය ගහ සහ ගොනුන් එක් කොට සිය ගැල් කාර්යයෙහි යොදවයි ද, එසේ ම භාගාවකුන්ගේ සමාධියත් ඒ හිරි - ප්‍රඥා - විරිය ධර්ම එක් අරමුණක වික්ෂේප නො වූ ස්වභාවයෙන් බැඳ තබා සිය කාර්යයෙහි යොදවයි. එහෙයින් කී ය මනෝ යොක්කං. බොහෝ පෙර කළ දේ ආදී කරුණු සිහි කරති යි සති; "පලකි" යි එාලො (හි වැළ); එයින් පදවකියි පාඨන: එය මෙහි පාවනං යි කියන ලදී. කෙටිටට සමාන වචනයකි. 'එාලො' ද "පාවන" ද "එාලපාවන"; බ්‍රාහ්මණයාට හිවැල හා කෙටිට යම් සේ ද එසේ ම භාගාවකුන් වහන්සේට විපස්සනාවෙහි යෙදුණු හා මාර්ගයෙහි නියැලුණු 'සති' (සිහිය) වේ. එහි හිවැල යම් සේ නගුල රකී ද, ඊට පෙරටුව යයි ද එසේ ම සිහිය ද කුශලාකුශල ධර්මයන්ගේ ගමන් මනාව පරීක්ෂා කරමින් ආරම්භණය මගින් මෙහෙය ලබමින් හෝ ප්‍රඥා නගුල රකියි. එහෙයින් ම මේ "සතාරකෙකින චෙතසා විහරති" (සිහිය ආරක්ෂා කිරීමේ සිතෙන් වාසය කරයි) ආදියෙහි ආරක්ෂාව යි කියන ලදී. නො මුළාවීම් වශයෙන් ඊට පෙරටු ගමන වෙයි. ප්‍රඥාව සිහියෙන් පුරුදු කළ ධර්ම දකී. මුළා වූ විට නො වේ. යම් සේ කෙටිට ගොනුන්ට තැළීම් බිය දක්වමින් දුර්වල වී කිඳෙන්නට (ඉඩ) නො දෙයි ද, වැරදි මග යාම වළක්වයි ද එසේ ම සිහිය ද විරිය ගොනුන් හට අපාය හය, ගෝචර නො වූ දේහි හැසිරීම, වළක්වා කමටහන්හි යොදවයි. වැරදි මග යාම වළක්වයි. එහෙයින් කී ය: සති මෙ එාලපාවනං යි. කායගුණෝ ක්‍රීටිධ කාය සුවර්තයෙන් ආරක්ෂිත වූ; වච්ඡුණෝ සිවු වැදෑරුම් වච්ඡුවර්තයෙන් ආරක්ෂිත වූ; මෙපමණකින් පාතිමොක්ඛ සංවර ශීලය කියන ලදී. ආහාරෙ උදරෙ යනො මෙහි ආහාර යන්තෙන් සියලු ප්‍රත්‍යයන් ගත් බැවින් චතුර්විධ වූ ප්‍රත්‍යයෙහි ම දමුණු, සංයත වූ, උපක්ලේශ රහිත වූ යන අරුත (වේ). මෙයින් ආජීව පාරිසුද්ධි ශීලය කියන ලදී. උදරෙ යනො උදරයෙහි දමුණු, සංයත වූණු, ප්‍රමාණ කොට වළඳන; ආහාරයෙහි පමණ දන්නාවූ යි කියන ලද්දේ වෙයි. මේ ආහාරයෙහි පමණ දැනීම යන්තෙන් ප්‍රත්‍යයන් (සිවු පසය) පාවිච්චි කිරීමේ ශීලය කියන ලදී. එයින් කුමක් දක්වයි ද? බ්‍රාහ්මණය, යම් සේ ඔබ බිජ වපුරා ශසා (අස්වනු) රැකීම පිණිස කටු වැටක් හෝ රූක් වැටක් හෝ පවුරු වටකිරීමක් හෝ සාදයි

ද, එයින් එළ ගව - මීහරක් - මුව සමූහයා ප්‍රවේශයක් නො ලබන්නාහු අස්වැන්න පාලු නො කරත් ද, එසේ ම මම ද ශ්‍රද්ධා බිජය ව්‍යුරා නානා ප්‍රකාර කුශල ශසා රකිනු වස් කාය - වාක් - ආහාර - ගෝභතමය ක්‍රීඩිධ වට කිරීම් කරමි. එයින් මගේ රාග ආදි අකුශල ධර්ම නමැති ගව මහිෂ මාග ගණයා ඇතුළු එමක් නො ලබන්නාහු නානා ප්‍රකාර කුශල ශසා පාලු නො කරත්. සච්චං කරොමි නිද්දානං මෙහි ආකාර දෙකකින් බොරු නො කීම - සත්‍ය ය. නිද්දානං 'ඡේදනං'-කපා දූමිම, 'ලුතනං'-සිද්ධිම, 'උප්පාටනං'-උපුටා දූමිම, මෙය ද කරණ විභක්ති අර්ථයෙහි කර්ම විභක්තිය යි දත යුතු ය. මෙහි අර්ථය මෙය යි: සත්‍යයෙන් කපා දූමිම කරමි. කුමක් කියන ලද ද? යම් සේ ඔබ පිටත ගොවිතැන් කොට අස්වනු දූෂණය කරන තණ කොළ කපා දූමිම අතින් හෝ කඩුවෙන් හෝ කරහි ද, එසේ ම මම ද අභ්‍යන්තරයෙහි ගොවිතැන් කොට කුශලය දූෂණය කරන රවටන (මායාකාරී) තණකොළ සත්‍යයෙන් කැපීම කරමි. යථා භූත ඤාණය හෝ මෙහි 'සත්‍ය' යි දත යුතු ය. එයින් ආත්ම සංඥා ආදි තණකොළ වල කැපීම කරමි යි දක්වයි. නැතහොත් 'නිද්දානං' යනු ඡේදනය කරන්නා, කපන්නා, උපුටා දමන්නා යන අර්ථ යි. යම් සේ ඔබ දාසයකු හෝ කම්කරුවකු හෝ කපන්නකු ම කරහි ද තණකොළ කපහි ද එමගින් තණකොළ කපන්නකු, ඡේදනය කරන්නෙකු, උපුටා දමන්නෙකු කරහි ද, මම ද එසේ ම සත්‍යය කරමි යි දක්වයි. නැතහොත් 'සත්‍යය' යනු 'දෘෂ්ටිසත්‍යය' යි මම එය ඡේදනය කරමි. සිදිය යුතු, කැපිය යුතු, උපුටා දූමිය යුතු වූවක් කරමි. මෙසේ මේ විකල්ප දෙකෙහි ම කර්ම විභක්තියෙන් අර්ථය යෙදේ. සොරච්චං මෙ පමොචනං මෙහි කායික ඉක්මවා නො යාම, වාවසික ඉක්මවා නො යාම යි ශීලය ම 'සොරච්ච' යි යමක් කියන ලද ද එය (මෙහි) අදහස් නො කෙරේ. කායගුණො යනාදියෙන් එය කියන ලද්දේ ම ය. අර්හත් ඵලය මින් අදහස් කරන ලදී. එය සුන්දර වූ නිර්වරාණයෙහි ඇලීමේ හේතුවෙන් 'සොරච්චං' යි කියැවේ. 'පමොචනං' යනු බැමි ලිහා දූමිම ය . කියන ලද්දේ මෙය යි: යම් සේ ඔබගේ ලිහා දූමිම (මුදා හැරීම), හවස හෝ දෙවන දවසේ හෝ ඊළඟ අවුරුද්දේ හෝ යළි යෙදිය යුතු බැවින් අල්ප මිදීමක් ම වේ. මගේ එසේ නො වේ. මගේ අතුරු මිදීමක් නම් නැත. මම දීපංකර බුදුන්ගේ කාලයේ පටන් ප්‍රඥා නගුල, චීර්ය ගොනුන් යොදා කල්ප ලක්ෂයක් සාරාසංඛ්‍යයක් (තුළ) මහා ගොවිතැනක් කරමින් යම් අවධියක සම්මා සම්බෝධිය අවබෝධ කළෙමි ද ඒ තාක් කල් මුදා නො හළෙමි. යම් විටක ඒ සියලු කාලය ගෙවා බෝමැඩ අපරාජිත පර්යංකයෙහි වැඩ සිටි මා හට සියලු ගුණ පිරිවර කොට ගත් අර්හත් ඵලය උපන්නේ ද එකල්හි මා විසින් සියලු ධේර්යය

යොදා ගන්න භාවයට පත් කිරීමෙන් මුදා හරින ලදී. දැන් යළි යෙදවිය යුත්තක් නො මැත්තේ ය. ඒ අර්ථය අරභයා සොරච්චං මෙ පමොච්චං යි කී සේක. විරියං මෙ ධුරධොරයාං මෙහි 'විරියං' යනු කායික වෛතසික විරියාරම්භය යි. 'ධුරධොරයනං' යනු 'ධුරායං ධොරයාං' (වියගහ ආදියෙහි) බර උසුළාගෙන යන්නා ධුරය-වියදඬුව උසුළා ගෙන යන යන අර්ථය යි. යම් සේ බ්‍රාහ්මණයාගේ වියගහෙහි බැදී ගොනා විසින් අදිනු ලබන නගුල භූමි ඝනය (පස් පිඩැල්ල) බිඳීයී ද, මූල පද්ධතිය ද බිඳ දෙපළු කරයි ද එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ විරියයෙන් අදින ලද ප්‍රඥා නගුල (මීට පෙර) කියන ලද පරිදි ඝන බිඳීයී. කෙළෙස් පද්ධති ද දෙපළු කරයි. එහෙයින් විරියං මෙ ධුර ධොරයාං යි කී සේක. නැතහොත් මුල් වියගහ ගෙන යන්නාහු 'ධුරා', මූල ධුර ගෙනයන්නෝ 'ධොරයා', ධුරාත් ධොරයාත් 'ධුරධොරයා' යි. යම් සේ බ්‍රාහ්මණයාගේ එක් එක් නගුලක ගොනුන් සිටු දෙනා බැගින් වියගහ උසුළමින් හටගත් හටගත් තණකොළවල මුල් නැසීමත්, අස්වනු සම්පත ඇති කිරීමත් කරයි ද, එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සත්‍ය සතර - පට්ඨාන විරිය වැනි ධුර උසුලා ගෙන යමින් උපනුපත් අකුශල මුල් නැසීමත් කුශල සම්පත් ඇති කිරීමත් කරයි. එහෙයින් "විරියං මෙ ධුරධොරයනං" යි කී සේක. යොගකෙඛමාධිවාහනං මෙහි යෝගවලින් (බැදීම්වලින්) ආරක්ෂා වීම් හේතුවෙන් නිර්වාණය 'යොගකෙඛම' නම්. ඒ කාර්යය දෙසට පමුණුවයි. අභිමුඛයට (එදෙසට) ගෙන යයි හෝ 'අධිවාහන'. යොගකෙඛමසස අධිවාහනං (නිවණ දෙසට එය අභිමුඛ කොට පමුණුවනු ලබන්නේ) = යොගකෙඛමාධිවාහනං; කියන ලද්දේ මෙයයි: යම් සේ ඔබගේ ධුරය (විය ගහ) උසුළන ගොනා පෙර දිග ආදී දිශාවල එක් දිසාවක් දෙසට ඇදගෙන යයි ද, එසේ මාගේ වියගහ දරන්නා නිර්වාණය දෙසට ඇද ගෙන යන්නේ ය. මෙසේ ඇදගෙන යමින් ගච්ඡති අනිවක්‍යානං යම් සේ ඔබගේ නගුල ඇදගෙන යන ගොනා කෙතේ කෙළවරට පැමිණ යළි නවතී ද එසේ නො නවතිමින් දීපංකර කාලයේ පටන් යන්නේ ම ය. යම් සේ ඔබගේ නගුලෙන් සිදින ලද තණ කොළ යළි පසු කලෙක සිදිය යුතු වේද, ඒ ඒ මාර්ගයෙන් ප්‍රභිණ කරන ලද කෙළෙස් යළි යළිත් ප්‍රභිණ කළ යුතු නො වේ. ප්‍රථම මාර්ග වශයෙන් දෘෂ්ටිමය කෙළෙස් ද, දෙවන (මාර්ග) වශයෙන් ඕළාරික (කෙළෙස්) ද, තෙවන (මාර්ග) වශයෙන් අණු සහිත (කෙළෙස් ද), සතර වන මාර්ග වශයෙන් සියලු කෙළෙස් ද බැහැර ලමින් ගච්ඡති අනිවක්‍යානං (නො නැවතී යයි). නැතහොත් ගච්ඡති අනිවක්‍යානං ආපසු හැරීමක් රහිත ව යයි යන අර්ථය යි. කං ඒ වියගහ දරන්නා (ගොනා); මෙසේ මෙහි අර්ථය දත යුත්තේ ය. මෙසේ යමින් ද

ඔබගේ වියගහ දරන ගොනා, ගොවියා යම් තැනකට ගොස් ශෝක නොමැත්තෙකු දැවිලි නොමැත්තෙකු වී ශෝක නො කරයි ද එවන් ස්ථානයකට නො ගෙන යයි. යසු ගණ්ඩා න සොවනි (යම් තැනකට ගොස් ශෝක නොකරයි ද) එම ස්ථානයට යයි. සිහිය නමැති කෙටිටෙන් ඒ විරිය නමැති වියගහ උසුළන්නා තළමින් (පොළඹටමින්) ගොස් ඉදන් ඒ ගොවියා ශෝක නැත්තේ රජස් (කෙළෙස්) නොමැත්තේ ශෝක නො කරන්නේ, ඒ සියලු ශෝක උල් සහමුලින් තසන නිර්වාණය නමැති අසංඛත වූ තැනට පැමිණෙති යි දන් සමාජක කරමින් එවමෙසා කසි යන ගාථාව පැවසූ සේක. එහි සංකෙෂ්ඨ අර්ථය මෙය යි: බ්‍රාහ්මණය, බලව, මේ ශ්‍රද්ධා බීජය, තපස (නමැති) වැස්සෙන් අනුග්‍රහ කරනු ලැබූ වැපිරීම - ප්‍රඥාමය විය ගහ හා නගුල - හිරිමුවා නගුලිස යන ඒවා මනෝමය යොතෙන් ඒකාබද්ධ කොට, ප්‍රඥා නගුලෙහි සිහිය නමැති හී වැල බහා, සිහිය (නමැති) කෙටිට ගෙන කාය - චරී - ආහාර - ගෝචණයෙන් රැකවල් ලා, සත්‍යය කපා දමන්නකු කොට, අර්භත්ඵල විමුක්ති නම් වූ යෝගකෂෙමයට අභිමුඛ ව ආපසු හැරී නො එන ලෙස ම විරිය (නම් වූ) වියගහ උසුළන්නා (ගොනා) දක්කවමින් ගොවිතැන් කරන ලද්දේ කර්ම අවසානය වූ චතුර්විධ ශ්‍රමණ ඵලයට පමුණුවන ලදී. සා හොති අමතස්ථලා ඒ වැපිරීම අමාන ඵල වේ. අමානය යනු නිවණ යයි කියනු ලැබේ. නිර්වාණ ආනිශංස කොට ඇත්තේ ය යනු අර්ථ යි. වැපිරීම වූ කලී හුදෙක් මට ම අමාන ඵල වූයේ නො වේ. එහෙත් ක්ෂත්‍රිය හෝ බ්‍රාහ්මණ හෝ වෛශ්‍ය හෝ ක්ෂුද්‍ර හෝ ගෘහස්ථ හෝ ප්‍රවෘජිත හෝ යම් කිසිවෙක් මේ වැපිරීම් කරයි ද ඒ සියලු ම දෙනා මෙලෙස වසුරා සියලු දුකින් මිදෙන්නෝ ය යනු යි.

මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණයා හට නිවණ අවසානය කොට ඇති දේශනාව නිමා කළ සේක. ඉක්බිති බ්‍රාහ්මණයා ගම්භීරාර්ථ ඇති දේශනාව අසා, මගේ සී සෑම ඵලය විද ඊළඟ දවසෙහි ම (යළිත්) කුසගිනි ඇත්තේ වෙමි. මුත් වහන්සේගේ සී සෑම අමාන ඵල (සහිත) වේ. එහි ඵලය භුක්ති විද සියලු දුකෙන් මිදෙතියි දන පැහැදිලි පැහැදුණු ආකාරය දක්වන්නේ භුක්ඤ්ඤ භවං ගොතමො (භවත් ගොතමයිනි, අනුභව කරනු මැනවි) ආදිය පැවසී ය. ඒ සියල්ල හා ඉන් පසු දේ ද කියන ලද අර්ථය ම යි.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.2.

දෙවැන්නේ - ඔදනෙන පුරෙසි තමාගේ අරමුණ සඳහා සම්පාදිත වූ සුභවාංචන සහිත බහිත් (පාත්‍රය) පුරවා දුන්නේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උදෑසන ලෝකය දෙස බලන්නේ ම ඒ බමුණා දක පාන්දරින් ම සිරුර පිවිසුරු කිරීම කොට ගඳකිළියට පිවිස දොර වසා සිටින සේක්, ඔහු භෝජනය රැගෙන එනු දැක හුදෙකලා ව පාත්‍රය දසරුවෙහි එල්ලා ගඳකිළියෙන් නික්මී නගර දොරෙහි පාත්‍රය හැර තබා ඇතුළු නගරයට පිවිස පිළිවෙළින් යන සේක්, බ්‍රාහ්මණයාගේ දොරටුවේ වැඩ සිටි සේක. බ්‍රාහ්මණයා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දක තමා සෑදූ භෝජනය පිදුවේ ය. ඒ අරභයා මෙය කියන ලදී. දුකියමපි දෙවන දවසේ දී ද, තනියමපි තුන් වන දවසේ දී ද, ඒ තුන් දින ම නො කඩවා බ්‍රාහ්මණයාගේ ගෙදොරට යන්නා වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පාත්‍රය නැගිට ගැනීමට අතර මග අත් කිසි සමතෙක් නම් නො වී ය. මහා ජනයා බලාගත් වන ම සිටියහ. එතදවොච බ්‍රාහ්මණයා දවස් තුනක් ම පාත්‍රය පුරවා දෙන්නේ වුව ද ශ්‍රද්ධාවෙන් නො දුන්නේ ය. ගෙදොරට පැමිණ සිටි පැවිද්දාට හිකෂා මාත්‍රයකුදු නො දී බුද්ධි යි අවලාද කීමේ බියෙන් දුන්නේ ය. දෙන්නේ වුව ද දේදිනක් දී කිසිවක් නො කියා ම නැවතුනේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද කිසිවක් නො කියා ම පිටත්වූ සේක් තෙවන දිනයේ ඉවසා සිටීමට නො හැකි වූයේ මේ පකඨකො ආදි වචන කී ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද මේ වචන කියවා ගනු පිණිස ම තෙවැන්න (තෙවන වර) තෙක් පැමිණි සේක. එහි පකඨකො රසෙහි ගිඬු වූ.

පුනඤ්ඤකොච වපනි බිජං බුදුන් වහන්සේ බ්‍රාහ්මණයාගේ වචන අසා, බ්‍රාහ්මණය, ඔබ තෙදිනක් තුළ පිණ්ඩපාතය දී පසු බැස්සෙහි ය. ලොව යළි යළිත් කළ යුතු සොළොස් දහමක් (වෙති) යි පවසා ඒ දහම් දැක්වීමට මේ දේශනාව ආරම්භ කළ සේක. එහි පුනඤ්ඤකොච වපනි එක ම කෙතක වපුරන ලදී. මෙ පමණ ඇතැයි පසු බසින්තේ නැති ව අන් අන් ශස්‍යවාරවල (කන්තවල) ද වපුරත් ම ය. පුනඤ්ඤං වසංඝි එක් දිනක් වැසි වැස නො නවතී. යළි යළි දිනවලත් යළි යළි අවුරුදුවලත් වසින්තේ ම ය. එසේ ම ජනපද සමෘද්ධිමත් වේ. මේ ආකාරයට සියලු තන්හි න්‍යාය දත යුත්තේ ය. යාවනකා මේ පදයෙහි බුදුන් වහන්සේ දේශනා කුශලතාවෙන් තමන් වහන්සේ ද ඇතුළු කොට පෙන්වන සේක. බීරණිකා කිරි හේතුවෙන් ගවයන් දොවන්නෝ, ඔවුහු එක් වරක් පමණක් බුරුල නො අදිති. යළි යළිත් අදින්නාහු දෙනුන්

දොවත් යනු අර්ථ යි. කිලමති එඤ්ඤි ව මේ සත්ත්වයා ඒ ඉරියව්වෙන් ක්ලාන්ත ද වෙයි. කම්පාද වෙයි. ගඛාං බලු සිවල් ආදී තිරිසන් ගත සතුන්ගේ ද කුසට (ගැබට); සීවරීකං සොහොනට, මැරුණු මැරුණු සත්ත්වයා එහි යළි යළිත් ගෙන යත් යනු අර්ථය යි. මහාඤ්ඤ ලඛා අපුනබ්බවාය "අපුනබ්බවාය මගො" යළිත් නො ඉපදීමේ මාර්ගය නම් නිර්වාණය යි. එය ලැබ යන අරුත යි.

එවං වුඤ්ඤ මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් වීරියේ සිට ම සොළොස් විධ වූ පුනඤ්ඤාධර්ම (යළි යළිත් සිදුවන කරුණු) දෙසමින් පැවසූ කල්හි; එතදවොච දේශනාවසානයෙහි පැහැදීමට පත් වූයේ පුතුන් - බිරිය - මිතුරන් - නැදෑ යන සමූහයා සමග භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පාද වැඳ මේ අභිකක්‍ෂණං හො ආදී වචන පැවසී ය.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

7.2.3.

තෙවැන්නෙහි - වාතෙහි උදර වාතයෙන්; වසර සයක් දුෂ්කර ක්‍රියා කරන, මුං යුෂ පතක් ආදී ආහාර ගන්නා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ උදර වාතය, දුෂ්කර අහර ගැනීමෙනුත් දුක් සහිත නිදා ගැනීමෙනුත් කිපිණි. පසු කලෙක සම්බෝධියට පැමිණ ප්‍රණීත භෝජන අනුභව කරන්නේ වුව ද අතරින් පතර ඒ ආබාධය තමනට දක්වන්නේ මය. ඒ අරභයා මෙය පවසන ලදී. උපට්ඨාකො හොති ප්‍රථම බෝධියෙහි (බුදු වූ අලුත) නිබද බුදු උපස්ථායකයකු නො සිටි කල්හි උපස්ථායකයා වේ. ඒ සමයෙහි බුදුන් වහන්සේට අසු මහා තෙරුන් අතර උපස්ථායකයෙකු නො වූ විරුයේ නො වේ. නාගසමාල, උපවාණ, සුනකඛ්‍යා, චූන්ද සාමණේර, සාගත, බෝධි, මෙසිය (යන අය සිටියහ). මේ පාළියෙහි එන උපස්ථායකයෝ ය. මේ කාලයෙහි උපවාණ තෙරුන් වහන්සේ උදයෙන් ම නැගිට ඇතුළු කුටි ඇමදීම, දත් කුරු තැබීම, නැමට ජලය සැපයීම, පා සිවුරු ගෙන පසුපස යාම ආදී භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ සියලු උපස්ථාන කටයුතු කළහ.

උපසංකම් ප්‍රථම බෝධියෙහි වසර විස්සක් නිබද ව ආරණ්‍යය ම වේ. හික්‍ෂුසංඝයාට උණු දියෙන් (ගත) උණුසුම් කිරීම පවා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අනුමත නො කරන ලදී. ඒ බ්‍රාහ්මණයා ද උදුන් බඳවා

මහ හැළි උදුනට නංවා (උදුනෙහි තබා) උණු දිය සකසා නාන සුණු වර්ග සමග එය විකුණමින් ජීවිකාව කර ගෙන යයි. ස්නානය කැමැත්තේ එහි ගොස් මුදල් දී ස්නානය කොට සුවඳ වර්ග ආලේපනය කර මල් මාලා පැළඳ යත්. එහෙයින් තෙරුන් වහන්සේ එකැනට පැමිණියහ.

කිං පද්‍යයානෝ කුමක් කැමැත්තේ, කිං එසං කුමක් සොයමින්, පුජකෝ පුජනෙය්‍යානං මෙයින් තෙරුන් වහන්සේ බුදු රජුන්ගේ ගුණ වර්ණනා කිරීම ආරම්භ කළ සේක. ගිලනුන් හට බෙහෙත් ගැනීම බලාපොරොත්තුවෙන් ගිය අයකු විසින් ගිලනුන්ගේ ගුණ වර්ණනා කළ යුත්තේ ය යන මෙය සිරිතකි. වර්ණනාව අසා මිනිස්සු සකසා බෙහෙත් දිය යුතු යයි සිතති. සුව එළවන බෙහෙත් ලබා ගිලනා වහා ම නැගිට සිටියි. කරා කරන්තකු විසින් ද ධ්‍යාන, විමෝක්ෂ, සමාපත්ති, මාර්ග එල (යනාදියෙන්) පටන් ගෙන කරා කිරීම නො වටී. සිල්වතෙකි, ලජ්ජා ශීලියෙකි. කුකුස් ඇත්තෙකි, බහුශ්‍රැත ය. ආගම අදහන්තෙකි, වංශය රකින්නෙකි යි මෙසේ පැවතිය යුතු ප්‍රතිපදාව ම පවසනු වටී. පුජනෙය්‍යානං අසු මහා තෙරුන් වහන්සේලා දෙවියන් සහිත ලෝකයා විසින් පිදිය යුත්තේ යි; පුජනෙය්‍යා ඔවුහු ම සත්කාර කළ යුත්තේ යි සක්කරෙය්‍යා; ඔවුනට ම බහුමාන කළ යුත්තේ යි අපවනෙය්‍යා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔවුන් විසින් පුජිතයහ, සත්කාර කරන ලදහ, බහුමාන කරන ලදහ. මෙසේ උන් වහන්සේගේ ඒ ගුණය ප්‍රකාශ කරමින් තෙරුන් වහන්සේ මෙසේ කීහ. භාතවෙ ගෙන යන්නට.

එංඝිතසස ව පුටං මහත් අළු දැලි නැති හකුරු පිඩක්. හේ ශ්‍රමණ ගෞතමයන්ගේ අපහසුව කුමක්දැයි විමසා උදර වාතයෙකැයි අසා, එසේ තම අපි බෙහෙත් දැනිමු; මෙයින් වතුර ටිකකින් මේ පැණිය කළතා නැම අවසානයෙහි පානයට දෙනු මැනවි. මෙසේ උණු දියෙන් බාහිර දහඩිය පිටවන්නේ ය. මෙයින් ඇතුළත (දහඩිය පිටවන්නේ ය) මෙසේ ශ්‍රමණ ගෞතමයනට පහසුවක් වන්නේ යයි කියා තෙරුන්ගේ පාත්‍රයෙහි හලා දුන්නේ ය.

උපසංකමි ඒ ආබාධය සංසිදුණු කල්හි "දෙවහිත විසින් කරාගතයනට බෙහෙත් දෙන ලදී; එයින් ම රෝගය සුව වූයේ ය; අභා! බ්‍රාහ්මණයාගේ දානය පරම දානය" යි යන කරාව පැකිර ගියේ ය. එය අසා කීර්තිය කැමති බ්‍රාහ්මණයා මෙපමණකින් ම මගේ මේ කීර්ති සෝභාව පැන නැගිණි යි සොමිතස හට ගත්තේ (එය) තමා විසින් කරන

ලද බැව් දන්වනු කැමැත්තේ එපමණකින් ම බුදුන් කෙරෙහි විශ්වාසය උපදවා අසල ම පැමිණියේ ය.

දජ්ජා දෙන්තේ ය. කථං හි යජමානසස කුමන ආකාරයකින් පුදන්තෙකුට; ඉජ්ජාකිති සමාද්ධ වෙයි ද? මහත් ඵල වේ ද? යො වෙදී 'යො' (යමෙක්) 'අවෙදී' දැන ගත්තේ ය. දන්තා ලද්ද ප්‍රකට කළේ ය. 'යො වෙති' යනු ද පාඨයකි. 'යො' (යමෙක්) 'අවෙති' දැනී යන අර්ථ යි. පසාති දිවැසින් දකියි. ජාතිකධයං අර්භත් බව අභික්ඛාදාචොසිතො දැන සම්පූර්ණ කළ, අවසානය (කතකිච්ච) කළ යුතු දේ කර ඇති බවට පත් වූයේ; එවං හි යජමානසස කම්ණාග්‍රවයන් හට මේ යජනාකාරයෙන් (පුජා ස්වරූපයෙන්) දෙන්තනුගේ.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.4.

සිවු වැන්නෙහි - ලුබො ලුබපාපුරණො ජරාවට (මහලු බවට) පත් වූ, දිරා ගිය වස්ත්‍ර ඇති; උපසංකම් කුමක් නිසා අසලට පැමිණියේ ද? ඔහුගේ නිවසේ අට ලක්ෂයක් ධනය තිබිණි. හේ පුතුන් සිවු දෙනාට ආවාහ කොට ලක්ෂ හතරක් දුන්නේ ය. ඉක්බිති ඔහුගේ බැමිණිය කාල ක්‍රියා කළ පසු පුත්‍රයෝ (මෙසේ) සාකච්ඡා කළහ. ඉදින් අනෙක් බැමිණියක ගෙන එන්නේ නම් ඇගේ කුස තුළ (දරුවකු) ඉපදීම් වශයෙන් පවුල කැඩී යයි. අපි ඔහුට (පියාට) සළකමු ද? ඔවුන් සතර දෙන ම ප්‍රණීත වූ ආහාර ඇඳුම් පැළඳුම් ආදියෙන් උපස්ථාන කරන්නාහු අත් පා සම්බාහන ආදිය කරමින් සලකා එක් දිනක් දහවල නිදා සිට නැගිට සිටියහුගේ අත් පා මිරිකමින්, තනි ව ගෙහි වාසය කිරීමේ විපාක කියා අපි මේ සැටියෙන් දිවි ඇති තෙක් උවදැන් කරන්නෙමු ඉතිරි ධනයක් අපට දෙනු මැනවි යි ඉල්ලා සිටියහ. බ්‍රාහ්මණයා යළිත් එක් එක් අයෙකුට ලක්ෂය ලක්ෂය දී තමාට අදින පෙරවන (වස්ත්‍ර) පමණක් ඉතිරි කර සියලු උපභෝග පරිභෝග වස්ත්‍ර සතර කොටසක් කර පවරා දුන්නේ ය. වැඩිමහල් පුත්‍රයා ඔහුට කිහිප දිනක් උපස්ථාන කළේ ය. ඉක්බිති එක් දිනක් ස්නානය කොට පැමිණෙන ඔහුට දොරටුවෙහි සිට ලේලිය මෙසේ පැවසුවා ය: කිම? ඔබ විසින් වැඩිමහල් පුතාට සියයක් හෝ දහසක් හෝ වැඩියෙන් දී තිබේ ද? සියල්ලන්ට ම ලක්ෂ දෙක දෙක දුන්නා නො වේ ද? ඇයි අතින් පුතාලාගේ ගෙවල්වලට යන්න පාර දන්නේ නැද්ද? "හේ," "වසළි, නැසෙව" යි කිපී

වෙනත් (ප්‍රතෙකුගේ) නිවසට ගියේ ය. ඉන් දින කීපයකට පසු ව මේ උපකූලයෙන් ම ඒ නිවසින් එළවා දමන ලද්දේ ය. මෙසේ එක ගෙදරකට ද ඇතුළු වීමක් නො ලබන්නේ සුදුමැලි ගත සහිත ව පැවිදි බව ලබා ගිණිව පිණිස හැසිරෙමින් කාලය ඇවැරෙමින් ජරාජීර්ණ වූයේ දුර්භෝජන (දුකසේ කැමිබිම් ලබාගැනීම) දුක්ඛ සෙය්‍යා (දුක්ගැහැට ලැබෙන නිදා ගැනීම) මගින් මළානික වූ සිරුර ඇත්තේ ආහාර පිණිස සැරිසරන්නේ ඇවිත් පිළෙහි හිඳගන්නේ නින්දට වැටී නැගිට සිටිමින් තමන් දෙස බලා පුකුන්නේ පිහිටක් නො දකිමින් මෙසේ සිතී ය. ගෞතම ශ්‍රමණයන් වහන්සේ රැවීමක් නැති, පැහැදිලි මුහුණක් ඇති (සරල ව කථා කරන), පහසුවෙන් කථා කළ හැකි, පිළිසඳරෙහි දක්ෂ කෙනෙකු වන සේක, ගෞතම ශ්‍රමණයන් වහන්සේ වෙත පැමිණ පිළිසඳරක් ලැබීමට හැකි වන්නේ යයි ඇඳුම් පෙරවීම් පසක තබා ගිණිපා භාජනය (පමණක්) ගෙන බුදුන් වහන්සේ යම් තැනක ද එතැනට පැමිණියේ ය. දෘරෙහි සමුපුච්ඡ සරා නිසඛමෙඤ්චි මා සතු සියල්ල ගෙන මගේ නිර්ධන භාවය දන තමන්ගේ බිරියන් සමග කුමන්ත්‍රණය කොට මා ගෙදරින් එළවා ගනිති.

නාන්දසංසා සන්තෝෂයට පත් වූයේ සතුටු වූයේ ප්‍රමුදිත වූයේ විය. හවම්ච්ඡසං වාදධියක් (දියුණුවක්) පැතී ය. සාව වාරෙඤ්චි සුකරං යම් සේ සුතඛයෝ රංචු රංචු වී බුරමින් උගරන් වළක්වත් ද, යළි යළිත් මහ හඬක් නගන් ද, එසේ දරුවන් සමග මට බොහෝ දේ කියා මා හඬද්දී ම එළවා දූමුන යනු අර්ථය යි. අසන්නා අසත් පුරුෂ වූ; ජම්මා ළාමක වූ භාසරෙ පවසන් පුනරුපෙන පුත්‍ර වේශයෙන්, වයො ගතං 'වයො' වයස් තුන (අවධි තුන) 'ගතං' ගිය, ඉක්ම වූ, පශ්චිම වයසේ සිටින මා, පජ්ඣන්ති අත් හැර දමති. නිබ්බානාගො (ප්‍රයෝජනයක් නැති) අත්හැර දමන ලද බාදනා අපනීයති අශ්වයා යම් තාක් තරුණ ජවසම්පන්න වේ ද එතෙක් ඔහුට නානා රස වූ අහර දෙත්; දිරා ගිය, පාවිච්චියට නුසුදුසු වූ අශ්වයා ඉන් පසු බැහැර කරත්, අවසන් වයසේ දී ඒ පැවැත්ම නො ලබයි. එළ දෙනුත් සමග කැලයෙහි වියළි තණ කමින් සැරිසරයි. ඒ අශ්වයා යම් සේ ද එසේ මහලු කාලයේ දී පැහැර ගත් ධනය හේතුවෙන් මා වැන්නෙකු ද ප්‍රයෝජනයට නුසුදුසු වේ. බාලකානං පිතා ථෙරො පරාගාරෙසු හිසඛති. (බාලයන්ගේ පියා වූ මහල්ලා අන් ගෙවල සිගයි) යඤ්ඤා නිපාතකයි. කියන ලද්දේ මෙය යි: යම් කෙනෙක් මගේ පුත්තු වෙන් ද, අනසසවා අකීකරු වූවෝ, යටහත් ගති පැවතුම් නො මැති වූවෝ, ඔවුන්ට වඩා දණ්ඩාව කීර සෙය්‍යො (දණ්ඩාව-සැරයැටිය) (සෙය්‍යො-) වඩා සුන්දර ය. දුන් එහි ශ්‍රේෂ්ඨ භාවය දැක්වීම පිණිස වණ්ඩමපි ගොනං ආදිය කියන

ලදී. පුරෙ හොඳි පෙරටුවෙහි සිටී, එය පෙරටු කොට යාම පහසුවට හේතු වේ යන අරුත යි. ශාධමෙධනී ජලයට බැස යන කල්හි ගැඹුරු දියෙහි පිහිටක් ලබයි.

පරියාපුණිඤා ඉගෙන, වාචෝද්ගත (කට පාඩම්) කොට, සන්නිසිනොසු ඒ ආකාරයේ බ්‍රාහ්මණයන්ගේ රැස්වීම් දිනයේ පුතුන් සියලු අලංකාරයෙන් සැරසී ඒ සභාවට ඇතුළු වී බ්‍රාහ්මණයන් මැද මහාර්ස වූ අසුන්වල වාඩි වී සිටියදී, අභාසි මේ මට සුදුසු කාලය යි, සබා මැද පිවිස අත උස්සා "හවන්ති, මම ඔබලාට ගාථා කීමට කැමැත්තෙමි. කියන කල්හි අසනු මැනවි" යි කියා "බ්‍රාහ්මණය, කියනු, අසමු" යි පවසන ලද්දේ සිට ගෙන ම කී ය. එ සමයෙහි, යමෙක් මවුපියන් සන්තක දේ කමින් මවුපියන් පෝෂණය නො කරත් නම් ඔහු මරා දැමිය යුත්තේ යයි මිනිසුන්ගේ සිරිතක් වේ. එහෙයින් ඒ බ්‍රාහ්මණ පුත්‍රයෝ පිය පා මුල වැද වැටී "පියාණනි, අපට ජීවිතය දෙනු මැනවි" යි ඉල්ලා සිටියහ. ඔහු පිය හදවතේ දරුවනට (ඇති) මුදු බව නිසා 'පින්වත්නි මගේ දරුවන් නො නසවු. (ඔවුහු) මා පෝෂණය කරන්නාහු ය' යි කී ය. ඉක්බිති මිනිස්සු ඔහුගේ පුතුනට (මෙසේ) කීහ: හවන්ති, ඉදින් අද පටන් පියාට හොඳින් නො සලන්නහු නම් ඔබලා සාතනය කරන්නෙමු' යි. බිය පත් වූ ඔවුහු (පියා) නිවසට ගෙන ගොස් සැළකූහ. එය දැක්වීම පිණිස අප බො කං බ්‍රාහ්මණමහාසාලං ආදිය කියන ලදී.

එහි තෙඤා පීඨයෙහි - ආසනයෙහි - හිඳුවා තමන් ම උසුළා ගෙන ගියහ. නහාපෙඤා ශරීරයේ තෙල් ගල්වා සුවද කුඩුවලින් ඇඟ උලා, නැවුහ. බ්‍රාහ්මණයන් ද කැඳවා අද පටන් අපගේ පියාට මැනවින් සලකන්න. ඉදින් ප්‍රමාදයන් (අඩුවක්) දක්වන්නහු නම් ඔබලා ගෙයින් ඇද දමන්නෙමු යි කියා ප්‍රණීත භෝජන කැවුහ. බ්‍රාහ්මණයා හොඳ ආහාර හොඳ නින්ද ලැබ දවස් කිහිපයක ඇවෑමෙන් ඇති වූ ශක්තිය සහිත වූයේ පින් වූ ඉඤ්ඤ ඇත්තේ තමා දෙස බලා මගේ මේ සම්පත්තිය ශ්‍රමණ ගෞතමයන් වහන්සේ නිසා ලැබිණැයි පඬුරු රැගෙන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සම්පයට පැමිණියේ ය. එය දැක්වීමට අප බො සො ආදිය කියන ලදී.

එතදවොච වස්තු යුගලය පා මුල තබා මෙසේ කී ය. සරණ ගමන අවසානයෙහි ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ කී ය. හවන් ගෞතමයන් වහන්ස, මට පුතුන් විසින් දන් වේල් සතරක් දෙන ලදී.

එයින් දෙකක් මම ඔබ වහන්සේට දෙමි. දෙකක් මම පාවිච්චි කරන්නෙමි. බ්‍රාහ්මණය, වෙන් ව නො පවරනු මැනවි. අප කැමති තැනට ම යමු”

“එසේ ය, ස්වාමීනි” යි බ්‍රාහ්මණයා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඳ නිවසට ගොස් පුතුන් ඇමතී ය. දරුවනි, ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයෝ මට සභාය වූහ. උන්වහන්සේට මා විසින් දන් වේල් දෙකක් දෙන ලදී. උන් වහන්සේ පැමිණි කල්හි පමා (නොසැලකිලිමත්) නො වවු යි ‘හොඳයි, පියාණනි.’ ඊ ළඟ දවසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පෙර වරුගෙහි පාත්‍ර සිවුරු ගෙන වැඩිමහල් පුත්‍රයාගේ නිවසෙහි දොරටුව වෙත වැඩි සේක. හේ බුදුන් වහන්සේ දුටු සැණින් ම හස්තයෙන් පාත්‍රය ගෙන නිවසට ඇතුළු කරවා අගනා අසුනක වඩා හිඳුවා ප්‍රණීත භෝජන දුන්නේ ය. බුදුන් වහන්සේ ඊ ළඟ දිනයේ අනිකාගේ ය, ඊ ළඟ දිනයේ අනිකාගේ ය යන පිළිවෙලින් සියලු දෙනාගේ ම නිවෙස්වලට වැඩි සේක. සියලු ම දෙනා එසේ ම සත්කාර කළහ. ඉක්බිති දිනක් වැඩිමහලු පුතාගේ නිවසේ මංගල උත්සවයක් එළැඹිණි. හේ පියාට පැවසී ය: “පියාණනි, කවරකුට මංගලය දෙමු ද?” “අපි අන්‍යයකු නො දනිමු. ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ මට සභාය වූවෝ නො වෙත් ද?” එසේ නම් ඔබතුමා හික්ෂු සංඝයා පන්සියයක් සමග ශ්‍රමණ ගෞතමයන් වහන්සේට හෙට දිනට ආරාධනය කරනු මැනවි. බ්‍රාහ්මණයා එසේ කළේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉවසා වදාරා ඊ ළඟ දිනයෙහි හික්ෂු සංඝයා විසින් පිරිවරන ලද සේක් ඔහුගේ ගෙදොරට වැඩි සේක. හේ පළාවන් පැහැයෙන් ආලේප කරන ලද ස්ථාවාලංකාරයෙන් ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ නිවසට බුදුන් වහන්සේ කැඳවා බුද්ධ ප්‍රමුඛ හික්ෂු සංඝයාට පනවන ලද අසුන්වල වඩා හිඳුවා දිය අඩු කිරිබත් ද කැවිලි පෙවිලි ද පිඳී ය. දන් අතරතුර දී ම බ්‍රාහ්මණයාගේ පුත්තු සතර දෙනා ම බුදුන් වහන්සේ සමීපයෙහි හිඳ (මෙසේ) පැවසූහ. “භවත් ගෞතමයීනි, අපි අපගේ පියාට පොරොන්දු වන්නෙමු, ප්‍රමාද නොවමු, ඔහුගේ ශරීරය දෙස බලන සේක්වා. බුදුන් වහන්සේ, “ඔබලා විසින් හොඳ දෙයක් කරන ලදී. මවිපිය පෝෂණය නම් පැරණි පඬිවරුන් විසින් පුරුදු පුත්‍රණු කරන ලද්දේ ම ය යි කියා මහානාග ජාතකය වදාරා සතර සත්‍යය පහදා දෙමින් ධර්මය දේශනා කළ සේක. දේශනා අවසානයෙහි බ්‍රාහ්මණයා පුතුන් සතර දෙනා හා ලේලීන් සතර දෙනා සමග දේශනානුසාරයෙන් ක්‍රමණ මෙහෙයවා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. එතැන් පටන් බුදුන් වහන්සේ සෑම කල්හි ඔවුන්ගේ නිවසට නො පැමිණි සේක.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.5.

පස් වැන්නේ - මානසථඥො මානයෙන් පිරුණු, මයිතහමක් මෙන් මානයෙන් තද වූයේ. ආචරියං ශිල්ප ඉගෙන ගන්නා කාලයේ ආචාර්යවරයා අභිවාදනය නො කරන්නනුට ශිල්ප නො දේ. අන් අවස්ථාවල දී ඔහුට අභිවාදනය නො කරයි ද ඔහු ඇති බවක් හෝ නො දැනී. නායං සමණො ඔහුට මෙසේ සිතීණි: යම් හෙයකින් මේ ශ්‍රමණයා ජාතියෙන් උසස් වූ මා වැනි බ්‍රාහ්මණයකු පැමිණි කල්හි පිළිසඳර කථා කිරීමක් පමණ වත් නො කරයි ද එහෙයින් කිසිවක් නො දැනියි.' අබහුතච්ඡන ජාතා මීට පෙර නො තිබූ විරු සතුටකින් යුක්ත වූවාහු කෙසු වසස කවර කෙනෙකුත් කෙරෙහි වේ ද? කෘසස 'කෙ අසස' කවර කෙනෙක් මේ පුද්ගලයාගේ අපච්ඡා අසසු බුහුමන් දක්විය යුත්තෝ වන්නාහු ද? අරහනෙ මේ ගාථාවෙන් දේශනාකුශලතාවෙන් තමන් වහන්සේ ද ඇතුළත් කොට පිදිය යුත්තන් දක්වන සේක.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.6

සය වැන්නේ - සියල්ල සුදු යයි කියන ලද කල්හි සියල්ල කළ ය ආදී ක්‍රමයෙන් (පව්වනීක) ප්‍රතිවිරුද්ධ පැත්ත ගන්නනුට ම 'සාතං' සැපය (සුඛය) වේ යයි පව්වනීකසාතො, යො ව විනෙයා සාරම්භං යමෙක් කළ දෙයට වැඩියෙන් කිරීම ලක්ෂණ සහිත එකට එක කිරීම දුරු කොට අසයි යනු අරුත යි.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.7.

සත් වැන්නේ - නවකමික භාරඥාපො හේ කැලයෙහි ගස් කපවා එහි ම ප්‍රාසාදමහල් ගෙවල් ආදිය තනවා නගරයට ගෙනැවිත් විකුණ යි. මෙසේ අළුත් වැඩ පදනම් කොට ගෙන ජීවත් වෙති යි "නවකමිකො," ගෝත්‍රයෙන් "භාරද්වාපො" යි-'නව කමික-භාරඥාපො," දිසානසස එතදහොසි ෂච්චරණ රශ්මි විහිදුවා වැඩ සිටින භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දැක ඔහුට මෙසේ සිතීණි. වනසමී. මේ වන ලැහැබේ. උච්ඡ්නමූලං මෙ වනං මගේ කෙළෙස් වනය මුල් උදුරන ලද, නිඛිනපො

නික්ලේශ් වනය එකො රමෙ හුදෙකලා ව සිත් සතුටු කරවමි. අරනිං විපාහය ප්‍රාන්ත සේනාසනවලත් භාවනාවෙහිත් උකටලී බව බැහැර කොට.

සත් වැනි සුත්‍රය යි.

7.2.8.

අට වැන්නේ - අනෙකවැසිකා වතාවත් කොට ශිල්ප ඉගෙන ගන්නා ධර්මාන්තේවාසිකයෝ, නිසිකො ඡඩී වර්ණ රශ්මි විහිදුවා වැඩ සිටින, ගම්භිරුරූපෙ ගැඹුරු ස්වභාවය ඇති, බහුභෙරවෙ එහි ඇති සවිඥානක අවිඥානක මහත් බියවලින් බොහෝ බිය ඇති, විශාභිය පිච්ච, අනිඤ්ජාමානෙන (නො සැලෙන) ආදිය කාය විශේෂණ යි. මෙ බදු සිරුරකින් යුතු ව යන අර්ථ යි. සුඤ්ජ රූපං වන අති සුන්දර වූ ධ්‍යානයක් වඩයි' කියයි. වනවසසිනො මුනි වනං අවසසිනො' වනයෙහි විසූ (වනය ඇසුරු කළ) බුද්ධ නම් වූ මුනිවරයා ඉදං ඔබ වහන්සේ මෙසේ වනයේ සිටිනැයි යන කාරණය මට අවේෂරුරූපං පටිභානි (ආශ්චර්ය ස්වභාවයක් සේ වැටහේ); පීතිමනො සතුටු සිත් ඇත්තේ, වනෙ වසෙ වනයෙහි වසන්නෙහි. මඤ්ඤාමහං "මඤ්ඤාමි අහං" (මම හඟිමි) ලොකාධිපතිං සහව්‍යං ලෝකාධිපති මහා බ්‍රහ්මයා සමග එක් ව විසීම, ආකංඛමානො කැමති වෙමින්, තිදිවං අනුසාරං මෙය බ්‍රහ්ම ලෝකය ම අරභයා කී ය. කසමා හවං චින්තමරඤ්ඤමසසිනො (හවන, කුමක් හෙයින් මිනිසුන්ගෙන් තොර වූ වනය ඇසුරු කළේ ද?) මම තව දුරටත් බ්‍රහ්ම ලෝකය කැමැති වෙමින් (සිටිමි) යි සිතමි. ඉදින් (ඔබට) එවැන්නක් නො මැති නම් මට කියනු මැනවි. කසමා හවං යි විමසයි. බ්‍රහ්මපණියා ශ්‍රේෂ්ඨ බවට පත්වීම පිණිස.

මෙහි මේ තපස කුමක් නිසා කරහි දැයි වෙනත් ආකාරයකින් ද විමසයි. කඛ්ඛා තණ්හා, අභිනන්දනා අභිනන්දන වශයෙන් තණ්හාව ම කියන ලදී. අනෙකධාතුසු නොයෙක් ස්වභාව ඇති අරමුණුවල පුදු නානාප්‍රකාර වූ තෘෂ්ණාව, සෙසු කෙළෙස් හෝ, සදාතිසා නිරතුරු ව විසූ, අඤ්ඤාණමුලප්‍රභවය අවිද්‍යාව මුල් කොට ගෙන උපත්, පජ්ජිතා මෙයත් මගේ ය යි තෘෂ්ණාව ඇති කිරීම් වශයෙන් තෘෂ්ණාව ම 'පජ්ජිතා' නමැයි කියන ලදී. සබ්බා මයා බ්‍යන්ථි කතා සියලු තෘෂ්ණාවෝ මා විසින් අග්‍රමාර්ගයෙන් අවසානයට පත් කරන ලදහ. සීමාවක් නැතිකරන ලදහ.

සමුළුකා අඥාන මූලය ද සමග, අනුපයෝ උපගමන (ළංචීම්) රහිත වූ, සබ්බසු ධම්මසු විසුඛාදසසනෝ (සියලු ධර්මයන්හි විඉද්ධ දර්ශන ඇත්තෙමි) මෙයින් සර්වතාඥානය දක්වයි. සමෙබ්බාධිමනුෂාරං අර්හත් භාවය අරභයා කී ය. සිවං ශ්‍රේෂ්ඨං. ක්කායාමි ධ්‍යාන දෙකින් දූහැන් වඩමි. විසාරදො බයාදු බව පහවුයේ.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.9.

නව වැන්නෙහි - පෙචච මෙලොචින් චුත ව.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.10.

දස වැන්නේ - ඉධ මේ හික්ඛු භාවයෙහි. විසසං ධම්මං දුර්ගන්ධ වූ අකුශල ධර්මය, බාහිකා අග්‍රමාර්ගයෙන් පහ කොට, සංඛාය ඥානයෙන් සවෙ හික්ඛති චුචචති හේ හින්තවු (බිඳින ලද්දා වූ) කෙළෙස් ඇති බැවින් හික්ඛව යි කියති.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.11.

එකොළොස් වැන්නේ - පචෙචති 'ඉච්චති, පඤ්චති' කැමති වෙයි, ප්‍රාර්ථනා කරයි. සාධු භජනෙ ඉල්ලා සිටිමින් පැවසී ය. ඔහු තෙරුන්ගේ ගිහි සභායකයා ය. එහෙයින් තෙරුන් වහන්සේ මේ නීවයා (කාලකණණියා) මා සභායකු ලෙස ලැබ ද මීථ්‍යාදෘෂ්ටිය ගෙන අපාය පුරවන්නෙකු නො වේවා යි ඉල්ලා සිටී. එසේ ම ඔහු මහ පිරිවර ඇත්තේ (විය.) ඔහු කෙරෙහි පැහැදුණු පන්සියයක් පවුල් ද (ඔහු) අනුගමනය කරති යි සිතා ද ඉල්ලා සිටී. අඤ්චසං අභිවෘද්ධි ඵලයක්, අර්ථ හේතුවක්, පාපං පාණාතිපාත ආදී අකුශලයක්, පවාහෙමි ගෙළ දක්වා ප්‍රමාණයට බැස පා කොට හරිමි. පළවා හරිමි. ධම්මො ගාථා කියන ලද අර්ථ ම ය.

එකොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

7.2.12

දොළොස් වැන්නේ - බොමදුසසං නාම කොමු පිළියෙහි උසස් බව හේතු කොට ගෙන මෙසේ ලක් නම ඇති, සහායං ශාලාවෙහි, ජුසායති 'ජුසිතානි' (දිය බින්දු) මුංවති මුදයි, වයියි. බුදුන් වහන්සේ මේ ශාලාවට වඩිනු කැමති වූ සේක්; මා මෙසේ පැමිණෙන කල්හි අපහසු ස්වභාවයක් වේ. එක් කරුණක් උදෙසා පැමිණෙන්නෙමි යි අධිෂ්ඨාන වශයෙන් වැස්ස ඉපද වූ සේක. සහාධම්මං සුවසේ (පහසුවෙන්) හිඳ ගෙන සිටින්නවුන් නො සොළවා එක් පැත්තකින් පැමිණීම ඔවුන්ගේ ශාලා ධර්මය නම්. මහජනයා සොළවා (ඇත් මැත් කරවා) කෙළින් ම පැමිණීම නො වේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සෘජුව ම එයි. එයින් ඔවුහු කීපියාහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ගරහමින් කෙ ව මුණධකා සමණකා කෙ ව සහාධම්මං ජානිසසනි (මුඬු මහණහු කවරහු ද? කවර කෙනෙක් සහා නීතිය දනිත් ද?) ය කීහ. සනො පණ්ඩිතයෝ සත්පුරුෂයෝ පහාය මේ රාගාදිය හැර දමා, රාග ආදිය හික්මීම පිණිස ධර්මය කියා දෙති, එහෙයින් ඔවුහු 'සනො' නම්.

දොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

මෙසේ බ්‍රාහ්මණ සංයුක්ත වර්ණනාව නිමියේ ය.

අරභයා කී ය. එය නිර්වාණයට පුර්වභාග වූ මාර්ගය යි. ලිංග විපර්යාසයෙන් 'මගං' (මගො වෙනුවට) යි කී ය. තප් මෙ 'තසමිං මෙ' තමාගේ අභිනව විපස්සනා සංඛ්‍යාත වූ නිර්වාණාධිගම මාර්ගයෙහි සිත නිරත වී (තිබේ). පාපිමා මරු අමතයි; මවු මහු ම ආමන්ත්‍රණය කරයි. න මෙ මගමපි දක්කි යම් සේ මගේ භවයෝති ආදියෙහි ගිය මග ද නො දක්නෙති ද එසේ කරන්නෙමි.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

8.1.2.

දෙවැන්නේ - නිකමති විභාරයෙන් නික්ම යයි. අපරජ්ජවා කාලෙ දෙවැනි දිනයේ, පිඬු සිගා යන වේලාවේ හෝ, විභාරයට නැමුණු තෙර නමකි. අරනිඤ්ඤ රනිඤ්ඤ ශාසනයෙහි අරනියත් කාමගුණයන්හි රනියත් (ඇල්මත්), සබ්බසො ගෙනසිතඤ්ඤ විතසකං පඤ්චකාම ගුණයෙන් යුත් ලොකික ජීවිතය පිළිබඳ පාප සිතුවිලි ද සර්වාකාරයෙන් දුරු කොට, වනං කෙළෙස් නමැති මහා වනය, කුහිඤ්ඤ කිසියම් අරමුණක, නිබ්බනපො නික්මෙයි වනය, අපතො තණ්හාරනි රහිත වූ, පුට්ඨිඤ්ඤ වෙහාසඤ්ඤ පොළොවෙහි පිහිටියාවූ ස්ත්‍රී පුරුෂ වස්ත්‍ර අලංකාර ආදී රූප ද, අභස ඇසුරු කළා වූ සඳ හිරු ආලෝක ආදිය ද, රූපගතං 'රූපං' ම ය; ජගතොගධං 'ජයතියා ඔගධං' (ලෝකයෙහි ගැඹුරෙහි) පෘථිවිය ඇතුළු නාගභවනයට ගිය යන අරුත යි. පටිජියාති 'පටිජිරති' සහමුලින් දිරයි. සබ්බමනිවචං ඒ සියල්ල අනිත්‍ය යි. මෙය තෙරුන් වහන්සේගේ විපස්සනාව යයි කියත්. එවං සමෙව මෙසේ පැමිණ, වරක් මුත්තා දූත ගන්නා ලද ආත්මභාව ඇති ව වාසය කරත්. උපධිසු ස්කන්ධ, ක්ලේශ, අභිසංඛාරවල, ගථිතා ගිජු වූවාහු, දිට්ඨසුතෙ ඇසින් දක්නා ලද රූප, කණින් අසන ලද ශබ්ද, පටිසෙ ව මුතෙ ව මෙහි 'පටිස' ශබ්දයෙන් ගන්ධ රස ගන්නා ලදී. 'මුත' ශබ්දයෙන් ඵොට්ඨබ්බ ආරම්භණය යි. යො එඡ න ලිමපති යමෙක් මේ පඤ්චකාම ගුණයන්හි තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි කසටින් නො ගැල්වේ ද? අප් සධධි නිසසිතා සවිතසකා පුට්ඨජනනාය අධමමා නිවිට්ඨා ඉක්කිති අරමුණු සය ඇසුරු කළ බොහෝ අධර්ම විතර්කයෝ ප්‍රජාව තුළට වැදගත්තාහු ය යනු අර්ථය යි. න ව වගගතසස කුහිඤ්ඤ කිසිදු තැනක ක්ලේශ වර්ගයට පැමිණියේ නො වේ ද, නො පන දුටුලලභාණි 'දුටුලල' - දුකුලා නම් ඇවතට අදාළ නැතහොත් අස්ලීල ලෙස වූ වචන, 'භාණි' - පවසන්නෙක් නො වන්නේ ද, ස හික්කු හේ මේ අයුරේ 'හික්කුච' නම් වේ.

දබ්බා දක්ෂ වූ, පණ්ඩිත වූ, විරරතසමාහිතො දිගු කලක් සමාධිගත සිත් ඇත්තේ, නිපකො නිපුණ ඛවෙන් සමන්විත වූ, පරිණත වූ ප්‍රඥාව ඇත්තේ, අපිභාලු තෘෂ්ණා රහිත වූ, සන්තං පදං නිර්වාණය, අජකිගමා මුනි අවබෝධ කොට ගත් මුනිවරයා, පටිච්චපටිනිබ්බතො කංඛති කාලං නිවණ නිසා කෙළෙස් පරිනිර්වාණයෙන් පිරිනිවිඳේ පරිනිර්වාණ කාලය අපේක්ෂා කරයි (බලාපොරොත්තු වෙයි).

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

8.1.3.

තුන් වැන්නේ - අතිමඤ්ඤති මේ මහල්ලෝ කවරහු ද? ඔවුනට පාළි නැත; අටුවා (ද) නැත; පදව්‍යාඤ්ජන මධුරතාව (ද) නැත; අපට පාළියත්, අධ්‍යාපනයත් න්‍යාය සියයකින් න්‍යාය දහසකින් පිහිටියේ යි ඉක්මවා සිතයි. ගෞතමෝ ගෞතම බුදුන්ගේ ශ්‍රාවක භේතුවෙන් තමා ආමන්ත්‍රණය කරයි. මානපථං මානාරම්මණ මෙන් ම මාන හා එක් වුණු ධර්ම, විප්පටිසාරනුචා 'විප්පටිසාරී අනුචා' (විපිළිසර විය) යනු අර්ථ යි. මග්ගජනෝ මාර්ගයෙන් දිනන ලද කෙළෙස් ඇත්තේ; කීතියිඤ්ඤ සුඛඤ්ඤ ගුණ වැනීම හා කායික මානසික සුවය ද; අබ්බිලොධ පධානවා 'අබ්බිලො ඉධ පධානවා' මෙහි වෙනෝඛිල නැති ප්‍රධන් විරියය ඇති - විරිය සම්පන්න වූ; විසුඤ්ඤා පිරිසිදු වූයේ වෙයි. අසෙසං ශේෂ කිරීමක් නැති ව, නව වීධ වූ; විජ්ජායක්කරෝ විද්‍යාවෙන් කෙළෙස්වල කෙළවර තැනූ; සම්තාවී රාගාදීන්ගේ සංසුන් බවින් උපශාන්ත වූ.

සතර වැනි සූත්‍රය යි.

8.1.4.

සිවු වැන්නේ - රාගෝ ආයුෂ්මත් ආනන්ද තෙරණුවෝ මහා පුණ්‍යවත්තයහ. සම්මානයට පත්‍ර වූවාහු ය. රාජ රාජ මහාමාත්‍යාදීහු උන්වහන්සේට ආරාධනය කොට නිවෙස් ඇතුළෙහි වඩා හිඳුවත්. සර්වාලංකාර ප්‍රතිමණ්ඩිත වූ ස්ත්‍රීහු ද තෙරුන් සම්පයට පැමිණ, වැඳ තල් නටුවෙකින් (තල්පතකින්) පවත් සලකි. ආසන්නයේ හිඳ ප්‍රශ්න අසති. ධර්මය අසති. එහි අළුත මහණ වූ ආයුෂ්මත් වංගීස තෙරණුවනට අරමුණක් අල්ලා ගැනීමට අපොහොසත් වූයෙන් ස්ත්‍රීරූපාරම්මණ වූ රාගයක් සිත

වැනසී ය. හේ ශ්‍රද්ධාවෙන් පැවිදි වූ හෙයින් සෘජු ස්වභාව ඇති කුල පුත්‍රයෙක් වූයේ, මගේ මේ රාගය වර්ධනය වී මෙලෝ පරලෝ අර්ථය නසකියි සිතා වහා ම තෙරුනට තමා ගැන අනාවරණය කරන්නේ කාමරාගෙන ආදිය පැවසී ය. එහි නිබ්බාපනං රාග නිවීමී හේතුවක් (උපායක්) විපර්යෙසා විපර්යාස හේතුවෙන්, සුභං රාගශුච්චයනිතං රාගයට හේතුවන ඉෂ්ටාරම්මණයක්, පරතො පසස අනිත්‍ය වශයෙන් දකිනු මැනවි. මා ව අත්තො ආත්ම වශයෙන් නො බලව, කායගතාතාප්පු 'කායගතා තෙ අප්පු' (කායගතා සතිය ඔබට වේවා) අනිමිත්තඤ්ඤ භාවෙහි නිත්‍ය ආදී නිමිති බැහැර කරන හෙයින් විපස්සනාව 'අනිමිත්තා' නම්. එය වඩන්නෙහි යි කියයි. මානාභිසමයා මානයේ දර්ශනාභිසමයෙන් මෙන් ම පභාණාභිසමයෙන් ද; උපසංකො රාගාදිය ශාන්ත වූ හෙයින් උපශාන්ත වූ.

සතර වැනි සුත්‍රය යි.

8.1.5.

පස් වැන්නේ - අබ්‍යෙහි කාරණවලින් හෝ (අවයවවලින්) කොටස්වලින්; මුසාවාදයෙන් වෙන්වීම ආදී සතර සුභාමිතයේ කාරණා යි. සත්‍ය වචන ආදී සතර අවයව කොටස් ය. 'අංග' ශබ්දය කාරණ අර්ථය ඇත්තේ ද වේ. වතුහි නිසසකක (පඤ්චමී විභක්ති) වචන වේ. කොටස් (අවයව) අර්ථයෙහි කරණ විභක්ති හෝ වේ. සමන්තාගතා 'සමනු ආගතා' - පවත්නා, යුක්ත, වාචා 'වාචා ගිරා ව්‍යප්පො' (වචනය, පැවසීම, කථා කිරීම) යනුවෙන් ද "නෙළා කණ්ණසුඛා" (කෙළතොලු නො වූ කණට සුවය එළවන) යනුවෙන් ද ආ කථා කරන වචන යි. යම් වචනයක් "යං වෙතසිකං කමමං" යනුවෙන් (වචී) විඤ්ඤත්ති (ලෙස) ද, "යා වතුහි වචිදුච්චරතෙහි ආරති - පෙ - අයං වුවචති සමමා වාචා" යනුවෙන් විරති වාචා (ලෙස) ද, "එරුසා වාචා හිකඛවෙ ආසෙවිතා භාවිතා බහුලිකතා නිරයසංවත්තනිකා හොති" යනුවෙන් "වෙතනාවාචා" (ලෙස) ද පැමිණියේ ද, එය මෙහි අදහස් නො කරන ලදී. මක් නිසා ද? නො පැවසිය යුතු හෙයින්. සුභාසිතා මැනවින් ප්‍රකාශ කරන ලද; එයින් මෙහි අර්ථය ගෙන එන බැව් දක්වයි. න දුබ්බාසිතා දුෂ්ට ලෙස ප්‍රකාශ කරන ලද; එයින් මෙහි අනර්ථය ගෙන එන බැව් දක්වයි. අනවජ්ජා රාගාදී වැරදි රහිත වූ; මෙයින් එහි කාරණ ශුද්ධියක් දෝෂ සතර නොමැති බවත් දක්වයි. අනනුවජ්ජා දොස් පැවරීමෙන් මිදුනා වූ; මෙයින් එහි

සර්වලංකාර සම්පත්තිය දක්වා ලයි. විකල්පය පණ්ඩිතයන්ගේ, එයින් (මේ වචනයෙන්) නින්දා ප්‍රශංසා සම්බන්ධයෙන් බාලයෝ ප්‍රමාණ (ප්‍රාමාණික) නො වෙති යි දක්වයි. සුභාසිතං යෙව භාසති මෙය, පුද්ගලාධිෂ්ඨාන දේශනාවෙහි වාක් අංග සතරෙන්* එකක නිර්දේශ වචනයකි. නො දුබ්භාසිතං ඒ වාචාංගයේ ම ප්‍රතිපක්ෂ (විරුද්ධ) වූ කථා කිරීම වළකා ලීම යි. මෙයින් මිථ්‍යා වචනප්‍රභාණය දක්වයි. සුභාසිතං මෙයින් ප්‍රතිණ වූ මිථ්‍යා වචනයෙන් කිවයුතු යුතු දේ පිළිබඳ ලක්ෂණය යි. අංග පෙන්වා දීම පිණිස මෙහි නො කිව යුතු දේ මූලින් නො කියා කිවයුත්ත ම කී ය. ධම්මං යෙව යන ආදියෙහි ද මේ න්‍යාය ම ය. මෙහි ද පළමු වැන්නෙන් කේළාම් බස් දොස් රහිත - සමහි කරවන වචන - කියන ලදී. දෙවැන්නෙන් සම්ප්‍රලාප දෝෂ රහිත - ධර්මයෙන් බැහැර නො ගිය - සීමිත වචනය යි. ඉතිරි දෙකින් පරුෂ, අසත්‍ය රහිත වූ ප්‍රිය සත්‍ය වචන යි. ඉමෙහි බො ආදියෙන් ඒ අංග ප්‍රත්‍යක්ෂ ලෙස දක්වමින්, ඒ වචන පිට කරයි. යම් අන්‍ය වූ ප්‍රතිඥා ආදී අවයවවලින් ද, නාම ආදී පදවලින් ද, ලිංග - වචන - විභක්ති - කාල - කාරක සම්පත්ති යන ඒවායින් ද සමන්විත මුසාවාද ආදී අන්‍ය වචන පවා සුභාසිතය යි සිතත් ද එය (පිළිගැනීම) ප්‍රතිෂේධනය කරයි. (වළක්වා ලයි). අවයව ආදියෙන් යුක්ත වූයේ වුව ද ඒ ආකාර වචන දුබ්භාසිත ම වේ. තමාටත් අනුතටත් අනර්ථකර වන හෙයින්. මේ සතර අංගයෙන් ම යුක්ත වූ ඉදින් මිලේච්ඡ භාෂා අන්තර්ගත වූ, දිය අදින දාසිකයේ ගිත වූයේ වුව ද ලෞකික ලෝකෝත්තර සුවය ගෙන දෙන හෙයින් සුභාසිත වූයේ ම (වේ).

ඒ එසේ ම ය. මග අසළ අස්වනු රකින, සිංහල භාෂාවෙන් ජාති ජරාමරණ සහිත ගිතිකාවක් ගයන සිංහල මෙහෙකාර තැනැත්තියක ගේ හඬ අසා මග යන සැටක් පමණ වූ විදර්ශනා වඩන හික්ෂුහු අර්භත්වයට පැමිණියහ. එසේ ම විදර්ශනාව ඇරඹූ තිස්ස නම් හික්ෂුව පියුම් විලක් අසළින් යන්නේ, පියුම් විලෙහි පියුම් කඩා:

පාතො ඵ්ලලිතකොකනදං සුරියාලොකෙන තජ්ජියතෙ
 එවං මනුසසන්නගතා සත්‍යා ජරාභිවෙගෙන මඤ්ජනි

(උදයේ පිපුණු උපුල් මල සුරියාලෝකයෙන් තර්ජනය කරනු ලැබේ. එසේ මනුෂ්‍යත්වයට පත් සත්ත්වයෝ ජරා වේගය විසින් මර්දනය කරනු ලැබෙති.)

* සුභාසිත (දුබ්භාසිත නො වේ), ධම්ම (අධිමම නො වේ), පිය (අජිය නො වේ), සත්‍ය (අසත්‍ය නො වේ) යන සතර අංගය යි.

යන මේ ගීතිකා ගයන දාසියකයට ඇනුම්කන් දී අර්භත් බවට පත්විය.

බුද්ධාන්තරයෙහි ම තවත් පුරුෂයෙක් පුතුන් සත් දෙනකු සමග වනයෙන් පැමිණ මෝල් ගසෙන් වී කොටන ගැහැණියක විසින්:

“ජරාය පරිමඤ්ඤං එතං මිලාතං ඡච්චමමනිසසිතං
මරණෙන හිජ්ජති එතං මච්චුසස සාසමාමිසං
කිමිනං ආලයං එතං නානාකුණපසුරිතං
අසුච්චසස භාජනං එතං කදළිකඛන්ධසමං ඉදං”

(ජරාවෙන් පිරිමදිනා ලද සිවිය - සම - ඇසුරු කරන ලද, මේ මිලාන වූ (ගර්භය) මරණයෙන් බිඳී යයි. එය මාරයාගේ ආභාරය යි. කෘමීන්ගේ නිවහනක් වූ මෙය නොයෙක් කුණප කොටස්වලින් පිරී ඇත. අශුචියට භාජනයක් වූ මෙය කෙසෙල් කදක් මෙහි”)

යන මේ ගීතිකාව අසා (ඒ ගැන) සිත මෙහෙයවන්නේ පුත්‍රයන් සමග පසේ බුදු බවට පත්විය.

මෙසේ මේ අංග සතරින් සමන්විත වූ වචන, මිලේච්ඡ භාෂාහි අන්තර්ගත වූයේත්, දිය අදින දාසියකගේ ගීතිකාවලින් යුක්ත වූයේත් වුව ද සුභාමිත යි දත යුක්තේ ය. සුභාමිත බැවින් අනවදා ය. දොස් දුකම්මී රහිත ය. පණ්ඩිතයන් හට ය, අර්ථය කැමති කුල පුත්‍රයනට ය, අර්ථපටිසරණ වූවනට ය. ව්‍යඤ්ජනපටිසරණ වූවනට නො වේ. සරූපාහි සුදුසු; අභිඤ්චි - ප්‍රශංසා කළේ ය.

න කාපයෙ විපිළිසරයෙන් (මහත් කනස්සල්ලෙන්) නො තවයි ද, නො වෙහෙසවයි ද; පරෙ අනුන් විසින් බිඳවනු ලබන්නේ නො වෙහෙසව යි ද; මෙසේ මේ ගාථාවලින් මිථ්‍යාපවාද නො වූ ලෙස භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ස්තුති කරයි. පටිනන්දිකා ප්‍රිය කරන ලද්දේ, යං අනාදාය යම් වචනයක් පවසමින් අනුන්ගේ පාපී වූ අප්‍රිය වූ ඵරුෂ වචන නො ගෙන අර්ථ - ව්‍යඤ්ජන (දෙකින් ම) මිහිරි වූ ප්‍රිය වූවක් ම කියයි ද, එම වචන ම පවසන්නේ යයි ප්‍රිය වචන වශයෙන් ප්‍රශංසා කළේ ය. අමතා රසවත් බවින් අමෘතය සමාන වූ; එය කියන ලද්දේ ම ය. “සච්චං හචෙ සාදුකරං රසානං” (රසයන් අතර සත්‍යය ම වඩාත් රසවත් ය.) -

නිර්වාණය නමැති අමාත්‍යවයට ප්‍රත්‍යය වූ හෙයින් හෝ 'අමත' එසධමෙමා සනානනො යම් ඒ සත්‍ය වචන නම් වූ මෙය පැරණි දහමකි. ප්‍රවේණි (පරම්පරාගත) වර්ථාවකි. මෙය ම පෞරාණිකයන්ගේ පුරුදු පුහුණු වූ දෙයයි, ඔවුහු බොරු නො කීවෝ ය. එහෙයින් ම කිය: සචෙව අපෙව ච ධමෙම ච ආනු සනො පතිට්ඨිතා එහි සත්‍යයෙහි පිහිටි බැවින් ද තමාගේ ද අන්‍යයන්ගේ ද අර්ථයෙහි පිහිටියානු ය. අර්ථයෙහි පිහිටි බැවින් ම ධර්මයෙහි පිහිටියානු වෙති යි දත යුත්තේ ය. එය සත්‍ය විශේෂණයක් ම හෝ (චේ), කියන ලද්දේ මෙය යි, සත්‍යයෙහි පිහිටියේ; කුමනාකාරයේ අර්ථයෙහි ධර්මයෙහි ද? යමක් අන්‍යයන්ගේ අර්ථ (සිද්ධි) යෙන් බැහැර නො වූ බැවින් උපරෝධකර (බාධාකාරී) නො වූ යම් අර්ථයක් වේ ද (ඒ අර්ථයත්), ධර්මය ධර්මයෙන් බැහැර නොවූ හෙයින් ධාර්මික වූ ම අර්ථයත් සාධනය කරතියි මෙසේ මේ ගාථාවෙන් සත්‍යය වචන වශයෙන් ස්තුති කළේ ය. බෙමං භය රහිත වූ, නිරූපද්‍රව වූ, කුමන කරුණක් නිසා ද? නිබ්බාණපත්‍රියා දුක්ඛසසනාකිරියාය (නිවනට පැමිණීම මගින් දුක් කෙළවර වීම නිසා ය); යම් ලෙසකින් ක්ලේශ නිර්වාණයට පමුණුවයි ද, සසර දුක අවසන් කිරීම පිණිස පවතී යනු අරුත යි. නැතහොත් යං බුඛො නිර්වාණයට පැමිණීමෙන්, දුක අවසන් කිරීමෙන් යන නිර්වාණ ධාතු ද්වයෙහි අර්ථය පිණිස ක්ෂේම මාර්ගය ප්‍රකාශ කිරීමෙන් බෙමං වාචං භාසති. සා වෙ වාචානමුත්තමා (ක්ෂේම වූ වචනය පවසයි; එය වචනයන්ගේ උත්තම වූයේ වෙයි). ඒ වචනය සියලු වචනවල ශ්‍රේෂ්ඨ (වචනය වේ) යි අර්ථ දත යුත්තේ ය. මෙසේ මේ ගාථාවෙන් සීමා නො ඉක්මවන වචන වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට ස්තුති කරමින් අර්භත්වය අවසන් කොට ඇති දේශනාව නිමා කළ සේක.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

8.1.6.

සය වෑන්තේ - පොරියා අක්ෂර ආදියෙන් පරිපූර්ණ වූ, විසසට්ඨාය පැහැදිලි ලෙස වෙන් කොට දක්වන ලද, බාධා රහිත; කථා කරන ධර්ම සේනාපති (සැරියුත්) හිමියනට පිත ආදියෙන් බාධා නො වන්නා වූ වචන වේ. යකඩ දණ්ඩකින් පහර දෙන ලද ලෝකඩ තැටියකින් එන ශබ්දයක් මෙන් පිටවෙයි. අනෙළගලාය 'අනෙළාය අගලාය' නිර්දෝෂ බවින් මෙන් ම නො ගිළිහුණු පද ව්‍යඤ්ජනයෙන් ද යුත්; කථා කරන තෙරුන් වහන්සේගේ පද හෝ ව්‍යංජන හෝ නො පිරිහේ (අඩු නො

වේ). අත්පස විකැප්පාපනියා අර්ථ හැඟවීමට සමත් වූ; හිඤ්චනං = හිඤ්චනං (හික්ෂුණ් හට); සංඛිජ්ජෙනාපි "වත්තාරිමානී ආවුසො අරියසච්චානී, කතමානී වත්තාරී? දුක්ඛං අරිය සච්චං - පෙ - ඉමානී ඛො ආවුසො වත්තාරී අරිය සච්චානී තසමානීහ ආවුසො ඉදං දුක්ඛං අරියසච්චනී යොගො කරණියො" යි මෙසේ සංකෂේපයෙන් ද දේශනා කරන සේක. විත්ථාරොපනපි "කතමං ආවුසො දුක්ඛං අරියසච්චං?" යනාදී ක්‍රමයෙන් ඒවා ම කොටස් කරමින් විස්තර ලෙස ද පවසන සේක. ස්කන්ධ ආදී දේශනාවල ද මේ ක්‍රමය ම (චේ): සාමුකායිව නිශ්ඝොසො මිහිරි අඹ ඵලයක් රස විද පියාපත්වලින් වාතය දී මිහිරි සර පිට කරන සැළලිහිණියකගේ හඬ යම් සේ වේ ද, ධර්මය දේශනා කරන තෙරුන්ගේ හඬ එසේ මිහිරි වේ. පටිභානං උදිරසී සමුද්‍රයෙන් රළ මෙන් අනන්ත වූ ප්‍රතිභාන (වැටහීම) පැන නගී. ඔබෙන්නි 'ඔදහන්නි' කන් යොමු කරත්.

සය වැනි සුත්‍රය යි.

8.1.7.

සත් වැන්නෙහි - කදහු 'තසමිං අහු' ඒ දිනයෙහි යනු අර්ථ යි; එත් (මෙහි) උපවසනි (සමීපයෙහි වාසය කරති) යි උපොසථො; 'උපවසනි' යනු ශීලයෙන් හෝ අනුභව නො කිරීමෙන් හෝ යුක්ත වී වසන් යන්න යි. ඒ උපෝසථ දිනය අටවක අමාවක පසළොස්වක වශයෙන් ක්‍රීඩිධ ය. එහෙයින් ඉතිරි දෙක (නො කියා) වැළැක්වීම පිණිස 'පණණරස' (පසළොස්වක) යයි කියන ලදී. පචාරණය වස් පචාරණය පිණිස; 'විසුද්ධි පචාරණා' යනු ද මීට ම නමකි. නිසිජෙනා හොති සවස් කාලයෙහි සපැමිණී පිරිසට වේලාවට ගැලපෙන දහමක් දෙසා දිය කොටුවේ අත් පා පිරිසිදු කොට හැද පෙරවූ සේක්, සුගත මහාවීරය ඒකාංශ කොට, මැද කුළුණ ඇසුරු කොට තබන ලද උතුම් බුදු අසුනෙහි පෙර දිගින් නැගී සඳ මඬලේ ශ්‍රියාව (බුද්ධ) ශ්‍රියෙන් අභිභවනය කරමින් වැඩ සිටි සේක. තුණ්හිභුතං තුණ්හිභුතං යම් යම් දෙසකින් බලන්නේ ද ඒ ඒ දෙස නිහඬතාව ම ය. එහි එක් හික්ෂුවකට හෝ අත්වල සදොස් හැසිරීමක් හෝ පාවල සදොස් හැසිරීමක් නැත. සියලු දෙනා නිහඬ වූවෝ ශාන්ත ඉරියව්වකින් සිටියහ. අනුච්චොකෙඤ්ඤා දෘශ්‍යමාන පඤ්ච ප්‍රසාද නේත්‍රවලින් බලා; හඤ අත්හැරීම් අර්ථයෙහි නිපාතයකි. න ච මෙ කිඤ්චී ගරහථ මෙහි 'න ච කිඤ්චී' යනු ප්‍රශ්නාර්ථයෙහි 'න' කාරය; කිම මට කුමකට හෝ ගරහන්නහු ද? ඉදින් ගරහන්නහු නම් කියනු මැනවි, ඔබලා පවසනු

(දැකීම) කැමැත්තෙන්, කායික වාචසික වා මෙයින් කාය වචී ද්වාර ම ඉදිරිපත් කරයි. මනෝ ද්වාරය නො වේ. ඇයි? ප්‍රකට නො වන (නො පෙනෙන) හෙයින්, කාය වචී ද්වාරවල දෝෂ ප්‍රකට වේ. මනෝ ද්වාරයෙහි (එසේ) නැත. එක ඇදෙහි නිදන්තේ වුව ද කුමක් සිතහිදැයි විමසා විත්තාවාරය දැන ගනී. මනෝද්වාර අප්‍රකට හෙයින් ඉදිරිපත් නො කරයි. අපිරිසුදු බව නිසා නො වේ. භූරිදත්ත ඡද්දත්ත සංඛපාල ධම්මපාල ආදී වූ උත්වහන්සේගේ බෝධිසත්ත්ව කාලයෙහි පවා මනෝ ද්වාරය පිරිසුදු ය. දැන් මෙහි දී කිව යුත්තක් ම නැත. එතදවොච ධර්මසේනාපති ස්ථානයෙහි සිටි බැවින් හික්කු සංඝයාගේ බර උසුළමින් මෙසේ කීහ. න බො මයං භජෙන ස්වාමීනි, අපි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ කිසිවකට නො ගරහමු. කායික වාචසික වා මෙය රැකිය යුතු නැති සතර අරභයා තෙරුන් වහන්සේ පැවසූහ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ 'අරකිිය' (රැකිය යුතු නැති) සතරකි. එය මෙසේ යි: "මහණෙනි, ත්ථාගතයන් වහන්සේ පරිශුද්ධ කායසමාවාර ඇති සේක. මාගේ මේ දේ අනෙකෙක් නො දැන ගනීවා යි ත්ථාගතයන් වහන්සේ යමක් රැකිය යුතු ද එවන් කායික දුශ්චරිතයක් ත්ථාගතයන් වහන්සේට නැත. මහණෙනි, ත්ථාගතයන් වහන්සේ පරිශුද්ධ වචීසමාවාර ඇති සේක... මහණෙනි, මාගේ මෙය අනෙකෙක් නො දැන ගනීවා යි ත්ථාගතයන් වහන්සේ යමක් රැකිය යුතු ද එවන් මනෝ දුශ්චරිතයක් (නැත). මහණෙනි, ත්ථාගතයන් වහන්සේ පරිශුද්ධ ආචීව ඇති සේක. මාගේ මෙය අනෙකෙක් නො දැන ගනීවා යි රැකිය යුතු මිථ්‍යා ආචීවයක් ත්ථාගතයන් වහන්සේට නැත.

දැන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ යථා භූත ගුණ පවසන්නේ, හඟවා හි භජෙන ආදිය පැවසූ සේක. එහි අනුඤ්ඤාසස කස්සප සම්මා සම්බුදුන් වහන්සේගේ පටන් අන් ශ්‍රමණයෙකු හෝ බ්‍රාහ්මණයෙකු විසින් උත්පාදනය නො කළ විරූ; අසඤ්ඤාසස මෙය 'අනුඤ්ඤා' යන්නට ම සමාන වචනයකි; අනකඛාතසස අන්‍යයකු විසින් නො දෙසන ලද; පච්ඡාසමන්තාගතා ප්‍රථමයෙන් හිය බුදුන් වහන්සේට පසු ව අනුව හිය, මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ යම් හෙයකින් බුදුන් වහන්සේගේ ශීලාදි ගුණ අරභත් මාර්ගය ම හේතු කොට ගෙන පැමිණියේ ද එහෙයින් අරභත් මාර්ගය ම පදනම් කොට ගෙන ගුණය පැවසූහ. එයින් සියලු ම ගුණයෝ ප්‍රකාශ කරන ලද්දාහු වෙත්. අභඤ්ඤා බො භජෙන මෙය තෙරුන් වහන්සේ දෙවියන් සහිත ලෝකයෙහි අහු පුද්ගල වූ තමන් වහන්සේගේත් සංඝයා වහන්සේගේත් කායික වාචසිකය ගැන ඉදිරිපත් කරමින් පැවසූහ.

පිතෘ පව්‍යකිතං සක්විති රජු මළ කල්හි හෝ පැවිදි වූ කල්හි සත් දිනක් ඇවෑමෙන් වක්‍රය අතුරුදහන් වෙයි. ඉන් පසු දශවිධ හෝ දොළොස් විධ වූ වක්‍රවත්ති ව්‍යාප්ත පුරා සිටි පුත්‍රයාට අනෙකක් (වක්‍රයක්) පහළ වෙයි. ඔහු එය පවත්වයි. රුවන්මුඛා වන හෙයින් සමාන වන අර්ථයෙන් එය ම ව්‍යාප්ත කොට පියා විසින් අණසක පවත්වන ලදී කියන ලදී. යම් හෙයකින් ඔහු අල්පෝත්සුක වී නම් "දේවයිනි, ඔබ සිටිනු මැනවි, මම අනුශාසනා කරන්නෙමි" යි කිය. එහෙයින් පියා විසින් පවත්වන ලද ආඥාවක්‍රය අනුව පවත්වනී යි නම්. සමමදෙව අනුස්ථාවනෙසි නිවැරදි න්‍යායයෙන් - හේතුවෙන් - කාරණයෙන් ම අනුව පවත්වන්නෙහි; භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සත්‍යධර්ම සතර වදාරති. තෙරුන් වහන්සේ එය ම අනුව කථා කරති; එහෙයින් මෙසේ කී සේක. උභතොභාගවිමුක්තො උභතොභාගයෙන් මිදුණාහු - අරුපාවචර සමාපත්තියෙන්, රූපකායයෙන් මිදුණාහු; අනුමාර්ගයෙන් නාම කායයෙන් (මිදුණාහු) යි; පඤ්ඤාවිමුක්තො ප්‍රඥාවෙන් මිදුණාහු; ක්‍රිපිදා ආදී කත්ත්වයට නො පැමිණ රහත් වූ.

විසුද්ධියා විසුද්ධිය පිණිස, සංයෝජනබන්ධනවර්ධන සංයෝජන සංඛ්‍යාත වූ ද බන්ධන සංඛ්‍යාත වූ ද කෙළෙසුන් සිදු සිටි විජිතසඛ්‍යාමං රාග ද්වේෂ මෝහ සංග්‍රාමය දිනූ, මාර බලය දිනූ බැවින් ද 'විජිත සංග්‍රාමං' වේ. සත්ථවාහං අජ්ඨාංගික මාර්ග රථයෙහි නංවා විනෝය සත්ත්වයන් ප්‍රවාහණය කරති යි - සසර කතරින් එතෙර කරවති යි - භාග්‍යවතුන් වහන්සේ 'සත්ථවාහ (සාර්ථවාහක) නම් වේ. ඒ සාර්ථවාහකයන් වහන්සේ, පලාපො ඇතුළතින් හිස් දුශ්ශීලයා, ආදිවච්ඡක්‍රමනං ආදිත්‍යබන්ධු - බුදුන් වහන්සේ - දශබලධාරීන් වහන්සේ වදිමි යි කිය යි.

සත්වැනි සුත්‍රය යි

8.1.8.

අට වැන්නේ - පරොසහසසං දහසකට වැඩි අකුතොභයං නිවණෙහි කවර දෙසකින් වත් බියක් නැත; නිවණට පැමිණියහුට කෙලෙසකින් වත් භයක් නැතැයි නිවණ "අකුතොභයං" නම්. ඉසිනං ඉසිසහමො විපස්සි (බුදු හිමියන්ගේ) පටන් සෘෂිවරුන්ගේ සත් වැනි සෘෂිවරයා.

කිසිකු තෙ වඩිගිස මෙය භාගාවතුන් වහන්සේ අර්ථ උත්පත්ති වශයෙන් පැවසූ සේක. සංඝයා මැද මේ කථාව හට ගත්තේ ය: වංගීස තෙරුන් වහන්සේ අත් හළ වතාවත් ඇත්තේ උද්දේසයෙහි හෝ ප්‍රශ්න විචාර්මෙහි හෝ යෝනිසෝ මනසිකාරයෙහි හෝ ක්‍රියාවක් නො කරයි. ගාථා (ගී) ගොතමින් වචන හා පද කඩමින් සැරිසරයි" ඉක්බිති භාගාවතුන් වහන්සේ (මෙසේ) සිතූ සේක. මේ හික්ෂුහු වංගීසගේ ප්‍රතිභා සම්පත්තිය නො දනිති. හිත හිතා කියති යි සිතත්. ඔහුගේ ප්‍රතිභා සම්පත්තිය දැන ගන්නට සලස්වන්නෙමි යි සිතා "කිසිකු තෙ වංගීස" යනාදිය කී සේක.

උමමගහපථං නොයෙක් කෙළෙස් මත්චීම් සිය ගණනක් සසරට මග වන හෙයින් 'පථ' (මාර්ගය) යි කියන ලදී. පහිජ්ජකීලානි රාග උල ආදී පස බිඳ හැසිරෙන්නෙහි. තං පසසථ එසේ මැඩ පවත්වා ද බිඳ දමා ද සැරිසරන ඒ බුදුන් වහන්සේ බලව; බන්ධපමුඤ්ඤකරං බැඳීම් මුදා ලීම කරන, අසිතං නො සෙවුනා ලද, භාගසො පවිහජ්ජං සතිපට්ඨාන ආදී කොටස් වශයෙන් ධර්මය බෙදන; පවිහජ්ජ යනු හෝ පාඨයකි. අංග ප්‍රත්‍යංග කොට්ඨාශ වශයෙන් බෙද බෙදා බලව' යනු අර්ථ යි. ඔසසස මීස සතරෙහි, අනෙකවිහිතං සතිපට්ඨාන ආදී වශයෙන් අනෙක් විධ වූ, තසමිං තෙ අමතෙ අක්කාතෙ ඔහු විසින් ප්‍රකාශ කරන ලද ඒ අමාතයෙහි.

ධමමඤ්ඤා ධර්මය දක්නා ලද, (ඊට) කැමති වුවාහු; අසංහීරා "අසංහාරියා හුත්වා" යටත් කර ගැනීමට නො හැකි ව සිටියා වූ, අතිවික්කා 'අතිවිජ්ජකිත්වා' විනිවිද දෑන; සබ්බට්ඨිනිතං සියලු දෘෂ්ටිස්ථානයන්ගේ හෝ විඥානස්ථිතීන්ගේ; අතික්කමඤ්ඤසං ඉක්මවීම වූ නිර්වාණය දැටිමි. අගං උත්තම ධර්මය; 'අගෙ' හෝ පාඨයකි, පළමු කොට ම යන අර්ථයි. දසඛානං පස් දෙනා හට අග්‍රධර්මය, පඤ්ඤ වග්ගීයනට පළමුකොට ම ධර්මය දෙසුවෙහි යනු අර්ථය ය. තසමා යම් හෙයකින් මේ ධර්මය සුදේශිතය යි දන්නවුන් විසින් ප්‍රමාදය නො කළ යුත්තේ වේ ද එහෙයින්; අනුසික්කෙ ත්‍රි ශික්ෂාවෙහි පුහුණු වන්නේ ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

8.1.9.

නව වැන්නේ - අක්කොකොණ්ඩකොණ්ඩ පළමුවෙන් ධර්මය දන ගත් බැවින් මෙසේ ගන්නා ලද නම් ඇති තෙරුන් වහන්සේ, සුවිසමය කොපමණ ගල් ගත වීමකින් ද? අවුරුදු දොළහක් ය. මෙ පමණ කලක් කොහේ විසුවේ ද? ඡද්දන්ත වනයෙහි මන්දාකිනී පොකුණු තෙර පසේ බුදුවරුන් වසන ස්ථානයෙහි ය. මක් නිසා ද? විහාර ගරුක බව නිසා ය. උන්වහන්සේ ප්‍රඥාවන්ත මහා ශ්‍රාවකයා ය. භාග්‍යවකුන් වහන්සේගේ මෙන් මුත් වහන්සේගේ ගුණ ද දස දහසක් සක්වළ දෙවිමිනිසුන් අතර පැතිරී තිබේ. දෙවි මිනිස්සු, කර්මයෙන් වහන්සේ වෙත ගොස් සුවද මල්මාලා ආදියෙන් පූජා කොට, අග්‍ර ධර්මය ප්‍රතිවේදි කළ ශ්‍රාවකයාණන් වහන්සේ යි නිරතුරු ව ම තෙරුන් වෙත පැමිණ පූජා කරත්. ළගට පැමිණියවුනට ද සුදුසු ධර්ම කථා හෝ පිළිසඳර කථා හෝ කළ යුත්තේ වෙයි. තෙරුන් වහන්සේ ද විහාර ගරුක ය. එහෙයින් එය ප්‍රථමයක් (ප්‍රමාද බාධකයක්) මෙන් සිටියි. මෙසේ විහාරගරුක භාවයෙන් එහි ගොස් විසූ හ.

තවත් කාරණයකි : හික්මාවාර වේලාවෙහි සියලු ශ්‍රාවකයෝ වස් පිළිවෙලින් යත්. ධර්ම දේශනා කාලයෙහි මධ්‍ය ස්ථානයක (මැද) අලංකාර කරන ලද බුද්ධාසනයෙහි බුදුන් වහන්සේ වැඩ සිටින කල්හි, දකුණු අත පැත්තේ ධර්ම සේනාපති (සැරියුක් හිමියෝ)ත්, වම් අත පැත්තේ මහමුගලන් තෙරණුවෝත් අසුන් ගෙන සිටිති. උන්වහන්සේලාට පිටුපස අක්කොකොණ්ඩකොණ්ඩ තෙරුනට ආසනය පනවති. සෙසු හික්මුහු උන් වහන්සේලා පිරිවරා වැඩ සිටිති. දැගසව්වෝ, අග්‍ර ධර්මය ප්‍රතිවේදි කළ බැවින් ද මහලු බව නිසා ද තෙරුන් කෙරෙහි ගෞරව සහිත වූවාහු තෙරුන් මහා බ්‍රහ්මයා මෙන්, ගිනි සිඵවක් මෙන්, සර්පයකු මෙන් ද සිතන්නාහු ධුරාසනයෙහි (ධුරයට හිමි අසුනෙහි) සිටිමින් කැවෙත්; ලජ්ජා වෙත්. තෙරණුවෝ (මෙසේ) සිතති. මුත් වහන්සේලා විසින් ධුරාසන පිණිස අසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂකට අධික කාලයක් පාරම් පුරන ලදී. උන්වහන්සේලා දන් ධුරාසනයෙහි වැඩ සිටින්නාහු මා ගැන කැවෙති; ලජ්ජා වෙති; උන්වහන්සේලාට පහසු විහරණයක් කරන්නෙමි."

තෙරුන් වහන්සේ සුදුසු අවස්ථාවෙහි කර්මයෙන් වහන්සේ වෙත එළඹ "ස්වාමීනි, මම ඡද්දන්ත වනයෙහි විසීමට කැමැත්තෙමි"යි" පැවසූහ. බුදුහු අනුමත කළහ. තෙරුන් වහන්සේ සයනාසනය නවා තබා

පාත්‍ර සිවුරු රැගෙන ඡද්දන්ත වනයෙහි මන්දාකිනී ඉවුරට වැඩියහ. පෙර පසේ බුදුවරුන්ගේ සිරිතට අනුව ඇති කර ගත් පුරුද්ද සහිත අට දහසක් ඇත්නු තෙරුන් දකලා ම අපගේ පින් කෙත පැමිණියේ ය යි නියවලින් තණ කොළ නොමැති සක්මනක් (සක්මන් මඵවක්) කොට ආවරණ ශාඛා ගෙනැවිත් තෙරුනට වාසය කිරීමට ස්ථානයක් සකස් කොට වතාවත් කොට සියල්ලෝ ම එක් රැස් ව (මෙසේ) සාකච්ඡා කළහ. ඉදින් අපි, 'මොහු තෙරුනට කළ යුතු (මේ) දේ කරන්නේ ය; මොහු (මේ දේ) කරන්නේ ය'යි ගිවිස ගනිමු නම්, තෙරුන් වහන්සේ බොහෝ නැයින් සිටින ගමට ගියාක් මෙන් මැනවින් සෝදන ලද පාත්‍රයෙන් යුතු ව යනු ඇත. (දාන) මුරය බැගින් උන්හන්සේ හා ගිවිස ගන්නෙමු. එක් එක් අයගේ මුරය ආ කල අන්‍යයන් විසින් ද ප්‍රමාද නො විය යුතු යයි මුර තබා ගත්හ. මුරයට පැමිණි හස්තියා හිමිදිරියෙන් ම තෙරුනට මුව දෝනා වතුර ද දූහැටි කුරු ද තබයි. වතාවත් කරයි.

මන්දාකිනී නම් වූ මේ විල යොදුන් පනහක් වේ. එහි යොදුන් විසි පහක් පමණ වූ තැන දිය සෙවල හෝ පණක* හෝ නැත. පළිඟු වන් ජලය ම වේ. ඉන් ඔබ්බට ඉඟටිය ප්‍රමාණ වූ ජලයෙහි අඩි යොදුනක් පැතිරී සුදු නෙළුම් වනය යොදුන් පනහක් වූ විල වට කොට සිටියේ ය. ඉන් අනතුරු ව එපමණ මහත රත් නෙළුම් වනය ය; ඉන් ඔබ්බට රත් කුමුදු වනය ය; ඉන් අතුරු ව සුදු කුමුදු වනයය; ඉන් අනතුරු ව නිලුපුල් වනය ය. ඉන් අනතුරු ව රතුපුල් වනය ය. ඉන් අනතුරු ව සුවද රත් සල් වනය ය. ඉන් අනතුරු ව කැකිරි, ලබු, කොමඩු ආදි මිහිරි රසයෙන් යුත් වැල් පල ය. ඉන් අනතුරු ව අඩි යොදුනක් පැතිරී උක් වනය ය. එහි පුවක් ගසක කඳ ප්‍රමාණ වූ උක් ය. ඉන් අනතුරු ව කෙසෙල් වනය ය. එයින් ගෙඩි දෙකක් කන්නෝ වෙහෙසට පත් වෙති. ඉන් අනතුරු ව හැලියක් පමණ ගෙඩි ඇති කොස් වනය ය. ඉන් පසු අඹ වනය ය. ඉන් පසු දඹ වනය ය. ඉන් අනතුරු ව දිවුල් වනය ය. කෙටියෙන් ම ඒ විලෙහි කෑ යුතු එලයක් නම් නැතැයි නො කිව යුතුය.

මල් පිපෙන කල්හි වාතය රේණු වැටි නංවා පියුම් විල කොළවල හෙළයි. එහි ජලය බිත්දු වී වැටේ. ඉන් පසු හිරු රැස් ගින්නෙන් රත් වී රත් වුණු යකඩ ගුලියක් මෙන් වේ. එය 'පුෂ්කරමධු' නම්. එය තෙරුන් වහන්සේට ගෙනැවිත් දෙති. නෙළුම් දැලි නගුලිස පමණ වේ. එය ද ගෙනැවිත් දෙත්; නෙළුම් රිකිලි දවුල්හමක් පමණ වේ. එහි එක පුරුකක කළයක් පමණ වූ කිරි වේ. එය ගෙනැවිත් දෙති. නෙළුම් ඇට මිහිරි

* සෙවල වරයෙකි.

සකුරු සමග යොදා දෙති. උක් දඬු ගල්තලාවේ තබා පයින් පාගති, එයින් යුෂ ගලා විත් ගල් වළේ පුරවා අවිවෙන් රත් වී කිරිගරුඩ ගුලියක් මෙන් වෙයි. එය ගෙනැවිත් දෙති. කොස්, කෙසෙල් අඹ ගෙඩි ආදිය ගැන කථාවක් ම නැත.

කෙලාස පර්වතයෙහි නාගදත්ත නම් දිව්‍ය පුත්‍රයෙක් වසයි. තෙරුන් වහන්සේ කලින් කල ඔහුගේ විමන් දොරට යන සේක. හේ අළුත් ගිනෙල්, නෙළුම් රේණු පැණි සුණු සහිත දිය මද කිරිබත් පාත්‍රය පුරවා දෙයි. හේ කාශ්‍යප බුදුන් සමයෙහි වර්ෂ විසි දහසක් සුවද ගිනෙලින් යුත් කිරිසලාකයක් දුන්නේ ය. එයින් ඔහුට මේ හෝජන ඇති වේ.

මෙසේ තෙරුන් වහන්සේ දොළොස් වසක් වැස තමාගේ ආයු සංස්කාරය බලන සේක් (ආයු) ගෙවී ගිය බැව් දන කොතැන පිරිනිවන් පාන්නෙමි දැයි සිතා ඇතුන් විසින් මා හට දොළොස් වසරක් උපස්ථාන කරමින් දුෂ්කර දෙයක් කරන ලදී. බුදුන් වහන්සේ ලවා අනු දන්වාගෙන ඔවුන් සමීපයෙහි පිරිනිවන් පාන්නෙමි යි අහසින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සමීපයට පැමිණියහ. එහෙයින් සුවිරසෙසව යෙන භගවා තෙත්‍රපසංකම්' යි කියන ලදී. නාමඤ්ඤ කුමක් නිසා නාමය අස්වැයි ද? සමහරු තෙරුන් වහන්සේ දනිති, සමහරු නොදනිති. එහි දී තෙරුන් වහන්සේ (මෙසේ) සිතූහ. "යමෙක් මා නො හඳුනන්නාහු ද ඔවුහු "බුදුන් වහන්සේ සමග පිළිසඳුරෙහි යෙදෙන සුදු හිස (කෙස්) ඇති, වක ගැසුණු, ගොණැස්සක් මෙන් නැමුණු මේ මහල්ලා කවරෙක් දැයි සිතා සිත දුෂ්ණය කරගන්නාහු ය. ඔවුහු අපාය පුරවන්නෝ වෙත්. යමෙක් මා දනිත් ද ඔවුහු දසදහසක් සක්වළ බුදුන් වහන්සේ මෙන් ප්‍රසිද්ධ මහාශ්‍රාවකයන් වහන්සේ'යි සිතා සිත පහදා ගත්තාහු ය, ඔවුහු දෙව් ලෝ යන්නාහු වෙත්" සත්ත්වයන්ගේ අපා මග වසා දෙව් ලෝ මග අරවමින් නම ඇස්සවීම කරවයි.

බුද්ධානුබුද්ධො බුදුන් වහන්සේ පළමු ව සත්‍ය සතර අවබෝධ කළ සේක. පසු ව (මේ) තෙරුන් වහන්සේ ය. එහෙයින් "බුද්ධානුබුද්ධො" (බුද්ධ අනුබුද්ධ) යි කියනු ලැබේ. තිබ්බනිසකමො බලවත් වීරය ඇති, විවේකානං විවේක තුනේ, තෙව්ජේජා වෙතොපරියායකොවිදො අභිඥා සය අතර සතරක් කියයි. එහෙත් සෙසු දෙක නො කියන ලදී. තෙරුන් වහන්සේ ඡඩ අභිඥා ඇත්තාහු ම වෙත්. මේ ගථා අවසානයේ පිරිස සංසුන් වූහ. පිරිස සංසුන් වූ බැව් දන තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් වහන්සේ සමග පිළිසඳුර කථා පවත්වා "ස්වාමීනි, මාගේ ආයුසංස්කාරය ගෙවී

ගොසිනි. පිරිනිවන් පාන්නෙමි. පරිනිර්වාණ කාලය අනුදාන වදාළ මැනවි." "කොණ්ඩකඤ්ඤයනි, කොතැන පිරිනිවන් පාන්නෙහි ද?" "ස්වාමීනි, මාගේ උපස්ථායකයන් වන ඇතුන් විසින් දුෂ්කර කාර්යයක් කරන ලද්දේ ය; ඔවුන් සමීපයෙහි ය" බුදුන් වහන්සේ අනුදාන වදාළ සේක.

තෙරුන් වහන්සේ බුදුන් පැදකුණු කොට "ස්වාමීනි, ඒ මාගේ පෙර වූ පළමු දක්ම යි; දැන් අවසාන දක්ම යි" මහජනයා වැළපෙද්දී බුදුන් වහන්සේ වැඳ පිටත් ව දොරටුවෙහි සිටිමින්, "ශෝක නො කරව්, නො වැළපෙව්, බුදුන් වහන්සේ ලා වැඩ සිටියා හෝ බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් වැඩ සිටියා හෝ වේවා උපන් සංස්කාරයෝ නො බිඳෙන්නාහු නම් නො වෙත්" යි මහජනයාට අවවාද කොට මහා ජනයා බලා සිටියදී ම අහසට නැග මන්දාකිනී තීරයේ බැස විලෙහි නා හැඳ පෙරවා උත්තරාසංග කළ සේක්, ශයනාසනය නවා තබා ඵලසමාපත්තියෙන් යාම තුන ඉක්මවා හිමිදිරි කාලයේ ම පිරිනිවන් පෑ සේක. තෙරුන් වහන්සේගේ පරිනිර්වාණයත් සමග හිමවනේ සියලු වෘක්ෂයෝ මල්වලින් හා ගෙඩිවලින් නැමුණහ.

මුරය හිමි හස්තියා තෙරුන් පිරිනිවි බැව් නො දන්නේ හිමිදිරියේ ම මුවදෙවිම් දිය, දූහැටි කුරු තබා වතාවත් කොට අනුභව කළ යුතු ඵල ගෙනැවිත් තබා සක්මන කෙළවර සිටියේ ය. හේ හිරු නැගීම තෙක් තෙරුන්ගේ නික්මීමක් නො දන්නේ මේ කිම? පෙර ආර්යයන් වහන්සේ හිමිදිරියේ ම සක්මන් කරති. මුව දොවති; අද පන්සලෙනුදු නො නික්මෙති' යි කුටියේ දෙර ඇර බලන්නේ තෙරුන් හිටි ලෙස ම හිඳිනු දක හොඩවැල දිග හැර පිරිමැද ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස පරීක්ෂා කරන්නේ ඒවාහි පැවැත්මක් නොමැති බැව් දැන, තෙරුන් වහන්සේ පිරිනිවිසහ යි හොඩවැල මුවෙහි රුවා මහ හඬින් හැඬී ය. මුළු හිමවන ම ඵකනින්නාද විය. ඇත්තු අට දහසක් රැස් ව තෙරුන් වහන්සේ ජ්‍යෙෂ්ඨ හස්තියාගේ කුම්භයෙහි වඩා හිඳුවා සුපුෂ්පිත වෘක්ෂ ශාඛාවක් ගෙන පිරිවරා මුළු හිමවන ම සැරිසරා තම ස්ථානයට ම පැමිණියහ. ශක්‍රයා විශ්වකර්මයා ඇමතී ය. "පුත, අපගේ වැඩි මහල් සොහොයුරා පිරිනිවියේ ය, සත්කාර කරන්නෙමු. නව යොදුන් රන් මුවා කුටාගාරයක් (මහල් නිවසක්) මවව" හේ එසේ කොට තෙරුන් වහන්සේ එහි හොවා හස්තීනට දුන්නේ ය. ඔවුහු මහල් නිවස උසුළා යොදුන් තුන් දහසක් ඇති හිමවනට යළි යළිත් හෙළහ. ඔවුන් අතින් ආකාශස්ථ දේවතාවෝ එය ගෙන පුණ්‍ය සැණකෙළියක් කළහ. ඉන්පසු වස්සවලාහක, ශීත වළාහක, උෂ්ණ වළාහක, වාකුර්මහාරාජක,

කාවතීංස යන මේ ආකාරයට බ්‍රහ්ම ලෝකය දක්වා කුටාගාරය ගියේ ය. බ්‍රහ්මයෝ යළි ඒ දෙවියන්ට ය ආදී පිළිවෙලට හස්තීන්ට ම කුටාගාරය දුන්හ. එක් එක් දේවතාවෙක් ඇඟිලි හතරක් පමණ වූ සඳුන් ගැට රැගෙන ආයේ ය. චිත්තය නව යොදුන් විය. කුටාගාරය චිත්තයට නැංවූහ. පන්සියයක් හික්කුහු අහසින් පැමිණ මුළු රැ සජ්ඣායනා කළහ. අනුරුද්ධ තෙරුන් වහන්සේ ධර්මකථා පැවැත්වූහ. බොහෝ දේවතාවන්ට ධර්මාභිසමය වී ය. පසු දින අරුණෝදගමන වේලාවෙහි ම චිත්තය නිවා දැසමන් පොහොට්ටුවල වර්ණය ඇති ධාතුන්ගේ පෙරහන් කඩක් පුරවා, බුදුන් වහන්සේ නික්මී වෙළඳන විහාර දොරටුවට සමීප්‍රාප්ත වූ කල්හි, ගෙනැවිත් බුදුන් වහන්සේගේ හස්තයෙහි තැබූහ. බුදුන් වහන්සේ ධාතු පෙරහන ගෙන පොළවට අත දිග හැරී සේක. මහ පොළව බිඳී රිඳී බුබුළක් සම වෛතාසයක් මතු විය. බුදුන් වහන්සේ ස්වකීය හස්තයෙන් ම වෛතාසයෙහි ධාතු නිදන් කළ සේක. අදත් ඒ වෛතාසය පවතී.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

8.1.10.

දස වැන්නේ - සමනෙසති සොයයි, පිරික්සා බලයි. නගසා පර්වතයෙහි, මුනි බුදුන් වහන්සේ නම් වූ මුනිවරයා; දුකඛසා පාරගුං දුක් කෙළවරට පැමිණී, සමනෙසං සොයන්තාහු, (සොයමින්), එවං සබ්බඛාසමප්‍රසාං මෙසේ සියලු ගුණ සමීපන්න වූ, අනෙකාකාර සමප්‍රසාං නොයෙක් ගුණයන්ගෙන් සමන්විත වූ.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

8.1.11.

එකොළොස් වැන්නේ - ත්‍යාසසුදං තෙ අසසුදං, 'අසසුදං' යනු නිපාත මාත්‍රයකි. වණණන ශරීර වර්ණයෙන්, යසෙන පිරිවරින් චිත්තමලොව භානුමා නිර්මල වූ සුර්යයා මෙන්.

එකොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

8.1.12.

දොළොස් වැන්නේ - ආයසමා ප්‍රිය වචනයකි. වඩිසො ඒ තෙරුන්ගේ නම යි. හේ පෙර පදුමුත්තර (බුදුන්) කාලයෙහි ප්‍රතිභා (බුද්ධි) සම්පන්න වූ ශ්‍රාවකයකු දක දන් දී පැතීමක් කොට කල්ප ලක්ෂයක් පෙරුම් පුරා අපගේ බුදුන් වහන්සේගේ සමයෙහි මුළු දඹදිව වාද කිරීමේ කැමති බව නිසා දඹ අත්තක් පරිහරණය කොට එක් පිරිවැජියකු සමග වාද කොට වාදයෙහි ජය පරාජයක් නො මැති බව හේතුවෙන් එම පිරිවැජියා සමග ම සංවාස කොට ජීවත් වන එක් පරිබ්‍රාජිකාවකගේ කුසයෙහි උපන්නේ විය පත් ව මවගෙන් වාද පන්සියයක් ද පියාගෙන් වාද පන්සියයක් දැයි වාද දහසක් ඉගෙන හැසිරෙයි. එක් විද්‍යාවක් ද දැනියි. ඒ විද්‍යාව ජප කොට මළවුන්ගේ සිරසට ඇඟිල්ලෙන් ඇත, අසුවල් තැන උපනැයි දැනියි. හේ අනුපිළිවෙලින් ගම් නියමිගම් ආදියෙහි සැරිසරන්නේ කරුණයන් පන්සියයක් සමග සැවකට අනුප්‍රාප්ත වූයේ නගර දොරටු ශාලාවෙහි හිඳියි. එදා ද නගර වාසිනු පෙරබත්ති දානය දී පසු බත්හි ශුද්ධ වූ උත්තරාසංග ඇත්තානු සුවඳ මාලා ආදිය අතින් ගත්තෝ ධර්ම ශ්‍රවණය පිණිස විහාරයට යති. තරුණයා (ඒ බැව්) දක කොහි යන්නහු දැයි විචාළේ ය. ඔවුහු බුදුන් සම්පයෙහි ධර්ම ශ්‍රවණය පිණිස ය යි කීහ. හේ ද පිරිවර සහිත ව ඔවුන් සමග ගොස් පිළිසඳර කථා කොට එකත්පස් ව සිටියේ ය. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට (මෙසේ) කී සේක. "වංගීස, හොඳ ශිල්පයක් දන්නෙහි ලු!" "භවත් ගෞතමයනි, මම බොහෝ ශිල්ප දැනිමි. ඔබ වහන්සේ කවරක් අරභයා විමසන්නෙහි ද? 'ඡවරූපක (මළ කඳ පිළිබඳ ප්‍රතිරූප) ශිල්පය යි.'" "එසේ ය, භවත් ගෞතමයනි," ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සිය ආනුභාවයෙන් නිරයේ උපන්නෙකුගේ හිසක් පෙන්වා 'වංගීස, මොහු කොහි උපන්නේදැයි විමසු සේක. හේ මන්ත්‍රය ජප කොට ඇඟිල්ලෙන් ඇත "නිරයෙහි" යි පැවසී ය. හොඳයි වංගීස, මැනවින් කියන ලදී' යි දෙව්ලොව උපන්නෙකුගේ හිසක් දෑක් වූ සේක. එය ද එසේ ම ප්‍රකාශ කළේ ය. ඉක්බිති ක්ෂිණාශ්‍රව කෙනකුන්ගේ හිසක් පෙන් වී ය. හේ යළි යළිත් මන්ත්‍රය පෙරලූයේ වුව ද ඇඟිල්ලෙන් ඇත ද උපදින තැනක් නො දකියි. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුගෙන් "වංගීස, වෙහෙස දැයි විමසු සේක. "එසේය භවත් ගෞතමයනි," "යළි යළිත් පරීක්ෂා කරව." එසේ කරන්නේ වුව ද නො දක "භවත් ගෞතමයනි, ඔබ වහන්සේ දන්නෙහි දැයි විමසී ය. මේ උපත මා හේතු කොට ගෙන ය. මම ඔහුගේ ගමන (යන තැන) දැනිමි" "භවත් ගෞතමයනි, මන්ත්‍රයෙන් දන්නෙහි ද?" "එසේ ය, වංගීසයෙනි, එක ම

මන්ත්‍රයකින් දක්නෙමි." "භවත් ගෞතමයනි, මගේ මන්ත්‍රය ගෙන මේ මන්ත්‍රය දෙනු මැනවි. "වංගීස, මගේ මන්ත්‍රය අමුලික ය." "මට දෙනු මැනවි භවත් ගෞතමයනි." "මා ළග පැවිදි නොවුවහොත් දීමට නො හැක්කේ ය." හේ අන්තේවාසිකයන් ඇමතී ය. "සොහොයුරනි, ශ්‍රමණ ගෞතමයෝ වැඩිපුර ශිල්පයක් දැනිති. මම උන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි මහණ වී ශිල්පය ගනිමි. එවිට මුළු දඹදිව මට වැඩියෙන් දන්නා කෙනෙක් නම් නො වන්නාහු ය. ඔබලා මා එන තෙක් උකටලී නො වී සැරසරවී' යි ඔවුන් උනන්දු කරවා, "මා පැවිදි කරවනු මැනවි' යි කී ය. බුදුහු නිශ්‍රෝධ කාශ්‍යප හිමියනට පැවරූ සේක. තෙරුන් වහන්සේ තමන් වසන තැනට ගෙන ගොස් පැවිදි කරවූ සේක. හේ පැවිදි ව බුදුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ වැද සිටිමින් ශිල්පය දෙනු මැනවියි අයැදී ය. 'වංගීසය, ඔබ (ඔබේ) ශිල්පය පුණු නැති බොදුන්, (වැළදීම) රළු බිමිහි නිදීම ආදියෙන් සකසා ගන්නෙහි ය. මේ ශිල්පයට ද පිළිවෙලක් ඇත. එය කරව'යි (කී සේක). 'යහපති ස්වාමීනි,' ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට තිස් දෙයාකාර කමටහන් වදාළ සේක. හේ එය අනුලෝම ප්‍රතිලෝම වශයෙන් මෙතෙහි කරන්නේ විපස්සනා වඩා අනුක්‍රමයෙන් අර්භත්වයට පත් වූයේ ය.

විමුක්තිසුඛං පටිසංවෙදී මෙසේ අර්භත් භාවයට පැමිණ විමුක්ති සුවය විදින්නේ.

කාවේයාමන්‍යා පදා ඛන්ධනයෙන් කවි තැනීමෙහි මත් වූ; ඛන්ධායනනධාතුයෝ මේ ස්කන්ධ ආදිය ප්‍රකාශ කරමින් ධර්මය දේශනා කළහ. යෙ නියාමගතඥාසා යමෙක් නියාම ධර්මයට පැමිණියෝ ද නියාම ධර්මය දක්නෝ ද, සවාගනං 'සු ආගමණං' (යහපත් ආගමනයකි); ඉඤ්චපනොමහි මෙයින් ඉද්ධිවිධ ඤාණය ගන්නා ලදී. වෙතොපරියාය කොච්ඡා මෙයින් වෙතෝපරිය ඤාණය (ගන්නා ලදී). දිබ්බසෝකය නො කියන ලද්දේ වුව ද ගන්නා ලද ම ය.

මෙසේ අභිඤා සයට පැමිණි උන්වහන්සේ මහා ශ්‍රාවකයා යි දත යුක්තේ ය.

දොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

මෙසේ වංගීස සංයුක්ත වණිනාව නිමියේ ය.

9.1.1.

වන සංයුක්තයේ පළමු වැන්නේ - කොසලෙසු විහරනි බුදුන් සම්පයෙහි කමටහන් ගෙන ඒ ජනපදයෙහි හික්ෂාව සුලබ බැවින් එහි ගොස් වාසය කරයි. සංවෙච්ඡෙකාමා විචේකය පිළිපැද්දවීමට කැමැත්තාහු; විචේකකාමො විචේක තුන ප්‍රාර්ථනා කරන්නේ, නිව්ඡරනි බහිඤා බාහිර වූ විවිධ අරමුණුවල හැසිරෙයි. ජනො ජනසමී ජනයා වන ඔබ අනෙක් ජනයා කෙරෙහි ඡන්දරාගය හික්මවනු පජනාසී දුරු කරව හවාසී වනු; සතං තං සාදයාමසෙ ඔබ සිහියෙන් යුතු පණ්ඨිතයෙකැයි අපි ද පිළිගනිමු. නැතහොත් සත්පුරුෂයන්ගේ ඒ ධර්මය අපි අදහමු යන අර්ථ යි. පාතාලරජො ප්‍රතිෂ්ඨාවක් (පිහිටක්) නො මැති වීම් අර්ථයෙන් පාතාලසංඛ්‍යාත වූ කෙළෙස් දූවිලි; මා තං කාමරජො මේ කාම රාග දූවිලි ඔබ පහතට නො ගෙන යාවා, අපායෙහි නො වැටේවා යනු අර්ථ යි. පංසුකුණ්ඩිනො පස් නැවරුණු, විධුනං 'විධුනනො' (පියාපත්) සළමින්; සිතං රජං සිරුරේ ලැගුණු දූවිලි, සංවෙගමාපාදී දේවතාවා ද මා මෙසේ අස්වනි යි විචේකයට පැමිණියේ; උත්තම වීරයය ගෙන පරම විචේක වූ මාර්ගයට ම පිළිපන්නේ හෝ.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.2

දෙවැන්නෙහි - සුපති මේ ක්ෂීණාශ්‍රව කෙනෙකි. උන්වහන්සේ ඇත හික්ෂාවාර ගමට ගොස් ආපසු පැමිණියාහු පත්සලෙහි පාත්‍ර සිවුරු තැන්පත් කර තබා නුදුරු ව ඇති ස්වාභාවික පොකුණට බැස අත් පා ධෝවනය කොට දහවල් සිටින ස්ථානය අතු ගා එහි මිටි ඇඳක් පනවා නින්දට නො වැටී ම වැතිර සිටියේ ය, ක්ෂීණාශ්‍රවයනට වුව ද ශාරීරික වෙහෙස ඇත්තේ ම ය, එය පහ කරනු වස්, ඒ අරභයා 'සුපති' (නිදයි) යි කියන ලදී. අක්ඛණාසී මේ හික්ෂුව බුදුන් සම්පයෙහි කමටහන් ගෙන දහවල් කල නිදයි; දහවල් නිදීම යන මෙය වර්ධනය වූයේ මෙලෝ පරලෝ දියුණුව නසතියි සිතමින් ඔහුට වෝදනා කරමි යි සිතා පැවසී ය.

ආතුරසස ජරා ආතුර, රෝග ආතුර, කිලෙස ආතුර යි ආතුර තුනකි. ඒවායින් කිලේසාතුර අරභයා මෙය කී ය. සලලවිඳාසස විෂ සහිත ආයුධ උලකින් මෙන් අවිද්‍යා විෂ නැවරුණු තෘෂ්ණා උලෙන්

හදවතට විදිනු ලැබුවහුගේ, රූපයනො ගැටෙන, දැන් ඔහුට කාමයන්හි ආදීනව පවසන්නී අනිච්ච ආදිය කීවා ය. එහි අසිතං තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි ඇසුරු කිරීමක් නො වුණු; කසමා පබ්බජනං තපෙ දහවල් නිදීම ඒ ආකාර ක්ෂීණාශ්‍රවයා නො තවයි ද? කුමක් හෙයින් එබඳු තැනැත්තෙකු තවන්තේ දැයි කියයි. මේ වචන තෙරුන්ගේ හෝ (වේ), එහෙයින් මෙහි අර්ථය මේ ය: බන්ධන මුක්ත අසිතං මා වැනි ක්ෂීණාශ්‍රව පැවිද්දකු දහවල් නිදාගැනීම කුමක් නිසා තවන්තේ ද? සෙසු ශාරාවල ද මේ න්‍යාය ම ය. දේවතාවියගේ වචන පාර්ශ්වයෙහි දී "මේ ආකාර ක්ෂීණාශ්‍රව පැවිද්දකු දහවල් නිදාගැනීම නො තවයි. කුමක් නිසා නො තවන්තේ ද? තවන්තේ ම ය යන අරුත යි. තෙරුන් වහන්සේගේ වචන පැත්තෙහි "මේ ආකාර-මා බඳු-ක්ෂීණාශ්‍රව පැවිද්දකු දහවල් නිදා ගැනීම කුමක් නිසා තවයි ද? නො තවයි ම ය' යන අරුත යි. මේ එහි අප්‍රකට පදවල වර්ණනා ය. විනයා විනයෙන්, සමතික්කමා සංසාර වට්ටියට මුල වූ අවිද්‍යාව ඉක්මවීමෙන්, තක්කැණං ඒ සත්‍ය සතර පිළිබඳ ඥානය, පරමවොදානං පරම පවිත්‍ර, පබ්බජනං ඒ ආකාර ඥානයෙන් යුත් පැවිද්ද, විජ්ජාය සිවු වැනි මාර්ග විද්‍යාවෙන් ආරභවිරියං දැඩි ව ගන්නා ලද වීර්යය, පරිපූර්ණ වීර්ය ය.

දෙ වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.3

තෙවැන්නේ - වේතං එක් මුව වැද්දෙකු, ඔවදකි ඒ මුව වැද්දා උදයෙන් ම අනුභව කොට මුවන් මරන්නෙමි යි වනයට පිවිසියේ එක් රකුවන් මුවෙකු දක සැතකින් ඔහු මරන්නෙමි යි ලුහු බදිමින් මුල් සූත්‍රයේ කියන ලද පරිදි ම දිවා විහාරයට හිඳ ගත් තෙරුනට නො දුරින් යයි. ඉක්බිති තෙරණුවෝ ඔහුට "උපාසකය, පාණාතිපාතය නම් වූ මෙය අපායගාමී වුවකි. අල්පායුෂ්ක වන්නකි. වෙනත් ගොවිතැන් වෙළඳාම් ආදී වැඩකින් දරුපවුල පෝෂණය කිරීමට හැක්කේ ය. මේ ආකාරයේ කර්කශ ක්‍රියාවක් නො කරන්න' යි පැවසූහ. ඔහු ද මහා පංශුකුලික තෙරුන් වහන්සේ පවසති යි ගෞරවයෙන් අසන්නට පටන් ගත්තේ ය. ඉක්බිති ඔහුට ඇසීමේ ආශාව උපදවන්නෙමි යි තෙරණුවෝ පයේ මාපට ඇඟිල්ල දල්වූහ. හේ ඇස්වලින් බලයි. කන්වලින් අස යි. (එහෙත්) ඔහුගේ සිත, අසුවල් තැනට මුවා ගියා වන්නට ඇත, අසුවල් තැනට බහින්නට ඇති, එතැනට ගොස් ඔහු මරා කැමති තාක් මස් කා සෙස්ස කදකින් ගෙන ගොස් පුකුන් සකුටු කරවන්නෙමි'යි මෙසේ මුවා පස්සෙහි ම ලුහු

බදියි. මෙසේ විසුරුණු සිත් ඇතියහුට දහම් දෙසන තෙරුන් අරභයා 'ඔවදකි' (අවවාද කරයි) යි කියන ලදී. අජකඛාසි මේ තෙරහු නැති ලියක් සහිත්තාක් මෙන් ද, නැති කෙතක සිසාත්තාක් මෙන් ද තමාගේත් මොහුගේත් ක්‍රියාව විනාශ කරති යි ඔහුට දොස් පවරන්නෙමැයි පැවසී ය.

අප්පඤ්ඤං නුවණ නැති, අවෙතසං කරුණු දැන ගැනීමට සමත් සිතක් නැති, මනොව අධ්‍යායනෙකු මෙන්, සුඤ්ඤානි ඔබගේ ධර්මකථාව අසයි. න විජානාති එහි අර්ථය ඔහු නො දනී. ආලොකෙති ඔබගේ පෘථග්ජන සෘද්ධියෙන් දිදුලන මහපට ඇඟිල්ල බලයි. න පසසති මෙහි තෙල් නැත, තිරයක් නැත, ගිනි කබලක් නැත, තෙරුන්ගේ ආනුභාවයෙන් මෙය දුල්වෙතියි යන මේ කරුණ නො දකී. දසපජේජානෙ ඇඟිලි දහයෙහි පහන් දහය, රූපානි කාරණ (හේතු) රූපයන්, වක්ඛු ප්‍රඥා වක්ඛු, සංවෙගමාපාදී මෙයින් මට කීම? විර්ය ගෙන පරම විචේකය වූ අර්හත් මාර්ගයට පිවිසියේ ය.

තෙ වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.4.

සතර වැන්නෙහි සමබහුලා බොහෝ සූත්‍රාන්තිකයෝ ද ආභිධම්මිකයෝ ද විනයධරයෝ ද, විහරන්ති බුදුන් සමීපයෙහි කමටහන් ගෙන වාසය කරති. පක්කමිංසු ඒ ජනපදයෙහි එක් ගමකට යන ඔවුන් දක මිනිස්සු පහන් සිත් ඇත්තාහු ආසන ශාලාවේ ඇතිරිලි බුමුතුරුණු ආදිය පනවා කැඳ කැවිලි ආදිය දී හිඳ ගෙන සිටියහ. මහ තෙරුන් වහන්සේ එක් ධර්ම කථික හික්ෂුවකට ධර්මය දේශනා කරන ලෙස පැවසූහ. උන්වහන්සේ විසිතුරු දහම් කතාවක් පැවැත්වූහ. මිනිස්සු පැහැදී බොජුන් වේලෙහි ප්‍රණීත හෝජන දුන්හ. මහ තෙරහු මනෝඥ වූ භක්තානු-මෝදනාවක් කළ සේක. මිනිස්සු වඩාත් සොම්නස් බවින් පහන් වූවේ ස්වාමීනි, තෙමස මෙහි ම වසනු වැනවි යි ප්‍රතිඥා කරවා ගමනාගමනයට පහසු තැනක සෙනසුන් කරවා සිටු පසයෙන් උපස්ථාන කළහ. මහ තෙරහු වස් එළඹෙන දිනයෙහි හික්ෂුන්ට අවවාද කළහ: "ඇවැත්නි, ඔබලා විසින් ගෞරව කටයුතු බුදුන් වහන්සේ සමීපයෙහි කමටහන් ගන්නා ලදී. බුදුවරයකු පහළ වීම නම් දුර්ලභ ය. මාසයේ දින අටක් ධර්ම ශ්‍රවණය කොට, ගණසංගණිකාව (කණ්ඩායම් ගැසී සිටීම) හැර දමා

අප්‍රාමදී ව වාසය කරවු'යි. ඔවුහු එවක් පටන් යෙදෙත්, එක්වෙත්. සමහර දිනක මුළු රැ ධර්මශ්‍රවණය කරති, දිනක ප්‍රශ්න විසඳති, සමහර දිනක දූහැන් වඩති. ඔවුන් ධර්ම ශ්‍රවණය කරන දවසේ ධර්ම කථා පවතිද්දී ම අරුණ නැගෙයි. ප්‍රශ්න විසඳන දවසේ ව්‍යක්ත භික්ෂුහු ප්‍රශ්න අසති. පණ්ඩිත (භික්ෂුව) විසඳයි. ප්‍රශ්න ඇසීම් විසඳීම් කෙරෙද්දී ම (අරුණ නැගෙයි), දූහැන් වඩන දවසේ හිරු බැස යද්දී ගෙඩිය ගසා සක්මනට බැස දූහැන් වඩද්දී ම (අරුණ නැගෙයි.) ඔවුහු මෙසේ වස් වැස පවාරණය කොට ඉවත් ව ගියහ. ඒ අරහයා මෙසේ කියන ලදී.

පරිදෙවමානා දන් ඒ ආකාර වූ මිහිරි දහම් ඇසුමක් ප්‍රශ්න ඇසීමක්, කොහෙන් ලබන්නෙමි ද ආදිය කියා හඬමින්, බායති ප්‍රකට ව පෙනෙයි (ඇතිවුණු බව) වැටහෙයි. කොමෙ 'කහං ඉමෙ' කොහි ද මේ (සවුවෝ), වස්භුමියා වැදු රට අභිමුඛ ව ගියාහු මිගා විය මුවන් ඒ ඒ කඳු පාමුල හෝ වන ලැහැබක හැසිරෙනු මෙන් - මෙය අපගේ මව් සන්තක - පියා සන්තක - උරුමයෙන් ආ දේ යි නො ගෙන යම් තැනක ඔවුනට ගොදුරුවල පහසු බව ද හිරිහැර නො මැකි බව ද වේ නම් එහි සැරිසරති. අනිකොනා නිවාස නො මැකි භික්ෂුහු ද ඇවැත්ති, මෙය අපගේ ආචාර්ය උපාධ්‍යයන් සන්තක ය, ප්‍රවේණියෙන් පැමිණියේ ය යි නො ගෙන යම් තැනක ඔවුනට සෘතුචලට ඔබින හෝජනයට ඔබින පුද්ගලයනට ඔබින සේනාසනයට ඔබින ධර්මශ්‍රවණයට ඔබින දේ සුලභ වේ ද එහි වෙසෙති.

සතර වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.5.

පස් වැන්නේ - ආනන්දො ධර්ම භාණ්ඩාගාරික තෙරුන් වහන්සේ, අභිවෙලං සීමාව ඉක්මවා ගිය (බොහෝ) වේලාවක්; ගිහිසඤ්ඤාති බහුලො රාත්‍රියේත් දවාලේත් බොහෝ වේලාවක් ගිහියනට හැගවීම් කර වන්නාහු; භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑ කල්හි මහා කාශ්‍යප තෙරුන් වහන්සේ අනද තෙරුනට (මෙසේ) කී හ: ඇවැත්ති, අපි රජගහ නුවර වස් විසීමට ගොස් ධර්මය සංගායනා කරන්නෙමු. යනු මැනවි, ඔබ අරනට පිවිස උපරිමාර්ගත්‍රය පිණිස වැයම් කරනු මැනවි," උන්වහන්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ පා සිවුරු ගෙන කොසොල් රටට ගොස් එක් ආරණ්‍යවාසයක වැස ඊළඟ දිනයේ එක් ගමකට පිවිසියහ. මිනිස්සු තෙරුන් දක "ස්වාමීනි,

ආනන්දයනි, ඔබ වහන්සේ මීට පෙර බුදුන් වහන්සේ සමග පැමිණෙන්නහු ය, අද හුදෙකලා ව ම පැමිණියහු, බුදුන් වහන්සේ කොතැනක වඩා හිඳුවා පැමිණියහු ද? දන් කවරෙකුගේ පා සිවුරු ගෙන සැරිසරන්නහු ද? කවරකු හට මුව දෝනා වතුර හා දූහැටි දෙන්නහු ද? කුටිය අමදින්නහු ද? වත් පිළිවෙත් කරනු ද? යි බොහෝ සේ කියමින් වැළපුනාහ. තෙරුන් වහන්සේ, "පින්වත්නි, ශෝක නො කරවී, නො වැළපෙවී, සංස්කාරයෝ අනිත්‍යයහ" ආදිය ඒත්තු ගන්වා - බත් කිස අවසානයේ වසන තැනට ම යති. මිනිස්සු සවසට ද එහි ගොස් එලෙස ම වැළපෙත්. තෙරුන් වහන්සේ ද එසේ ඔවා දෙති. ඒ අරභයා මෙය කියන ලදී. අජ්ඣාසකි මේ තෙරුන් වහන්සේ භික්ෂු සංඝයාගේ කථාව අසා ශ්‍රමණ ධර්මය කරන්නෙමැයි අරණට පිවිස දෑත් ගිහියනට ඒත්තු ගන්වමින් වාසය කරයි. බුදු සසුන එකතු නො කළ මල් රැසක් මෙන් වූයේ ධර්ම සංග්‍රහය නො කරයි. මොහුට දෝෂාරෝපනය කරමි යි සිතා පැවසී ය. පසකියා පිවිස, හදයසමිංඛපියා කෘත්‍ය වශයෙන් ද ආරම්මණ වශයෙන් ද හදවතේ බහා නිවණට පැමිණෙන්නෙමි යි විරිය කරන්නේ නිර්වාණය කෘත්‍ය වශයෙන් හදවතෙහි බහාලයි නමි. නිර්වාණාරම්මණ සමාපත්තිය අර්පණා කොට ආරම්මණයෙන් හිඳිමින්; ඒ දෙක ම අරභයා මෙය කියයි. ඤායී ධ්‍යාන දෙකින් දූහැන් වඩන්නෙකු වෙව. බිළිබිළිකා ගිහියන් සමග වූ මේ බිළි බිළි කථාව.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.6.

සය වැන්නේ - පුරාණදුකිකිකා අනන්තර ආත්ම භාවයේ (පෙර ආත්මයේ) අග මෙහෙය; සොහසි පෙර ද බැබළුණෙහි; දැනුණු බබළුහි. දුග්‍රහතා ප්‍රතිපත්ති දුර්ගතියෙන් දුර්ගත වූ; ඔවුහු සුගතියෙහි සිටියාහු සම්පත් විඳිති. ඉන් වුත ව ඔවුහු නිරයෙහි උපදිතියි දුර්ගත වූ; පතිට්ඨිකා සත්කායයෙහි පිහිටමින් අට කරුණකින් පිහිටයි; (රාගයෙන්) රත්වූයේ රාග වශයෙන් පිහිටයි; (ද්වේෂයෙන්) දුෂ්ට වූයේ ද්වේෂ වශයෙන්, මුළා වූයේ මෝහ වශයෙන්; බඳනා ලද්දේ මාන වශයෙන්; ස්පර්ශ කළේ දෘෂ්ටි වශයෙන්; ශක්තිමත් වූයේ අනුශය වශයෙන්; නිෂ්ටාවට නොගියේ විචිකිච්ඡා වශයෙන්; වික්ෂේපයට පත් වූයේ උද්ධච්ච වශයෙන් පිහිටයි; මෙසේ පිහිටියේ ම; නරදෙවානං දෙවී මිනිසුන්ගේ; නඤ්ඤානි (දන් නැත), ඒ දෙවී දුව තෙරුන් කෙරෙහි බලවත් සෙනහස ඇත්තියක් වූවා ය. ආපසු

යන්නට නො හැකි වූවා ය. සුදුසු වේලාවට පැමිණ කුටිය අමිදිසි; මුව දෝනා ජලය, දහැටි, පරිභෝජනයට සුදුසු ජලය තබයි. තෙරුන් වහන්සේ ඒ ගැන කල්පනාවක් නො මැති ව ම භුක්ති විදිති. දිනක් දිවා ගිය සිවුරු ඇති-වස්ත්‍ර සොයා යන-උන්වහන්සේට කසළ ගොඩක දිව්‍ය වස්ත්‍රයක් තබා ගියා ය. තෙරුන් වහන්සේ එය දක මෙපමණක් ඇතැයි ගත්තේ ය. එයින් ම සිවුරු තුනක් නිමැවී ය. ජනයා දෙකක් දග සවිචනට ය, (එකක්) අනුරුද්ධ තෙරණුවනට ය යි සිවුරු තුනක් කළහ. බුදුන් වහන්සේ ඉදිකටුව යොදා දුන් සේක. සිවුරු නිමා කර පිඬු පිණිස හැසිරෙන්නුනට දේවතාවිය පිණිස පාතය සමාදන් කරව යි. ඇය වරෙක තනිව (ද), වරෙක තමා දෙවැන්නා ලෙස (තවත් කෙනෙකු කැට්ට) ද, තෙරුන් සමීපයට පැමිණෙයි. එදා තමා තුන් වැනියා කොට පැමිණ දිවාස්ථානයෙහි තෙරුවන් වෙත පැමිණ. 'අපි 'මනාපකායිකා' නම් වෙමු. සිතින් කැමති කැමති රූප මවමු' යි කීවා ය. තෙරුන් වහන්සේ මොවුහු මෙසේ කියත්, එය පරීක්ෂා කරන්නෙමි. සියලු දෙනා නිල්වන් වෙන්වා'යි සිතී ය. ඔවුහු තෙරුන්ගේ මනස දැන සියලු දෙනා නිල්වන් වූහ. මෙසේ පිත, ලෝහිත, ඕදාත වර්ණ (වූහ). ඉන් පසු (ඔවුහු මෙසේ) සිතූහ : තෙරුන් වහන්සේ අපගේ දර්ශනයෙන් ආස්වාදය ලබයි. ඔවුහු සැණකෙළියට පටන් ගත්තාහු, එකියක් ගැසුවා ය. එකියක් නැටුවා ය, එකියක් අසුරු ගැසුවා ය. තෙරුන් වහන්සේ ඉන්ද්‍රියයන් පහතට හැරවූහ. එයින් අපගේ දර්ශනය තෙරුවන් වහන්සේ ආස්වාද නො කරතියි දැන ආදරයක් හෝ පිළිසඳුරක් හෝ නො ලබමින් කලකිරී යන්නට පටන් ගත්හ. තෙරුන් වහන්සේ ඔවුන් යන බව දැන යළි යළිත් නො එක්වා යි අර්භත්වය පැහැදිලි කරමින් මේ ගාථාව කී හ. එහි විකඛිණො ජාතිසංසාරො ඒ ඒ තැන ජාති (ඉපදීම) සංඛ්‍යාත වූ සංසාරය ගෙවිණි.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.7.

සත් වැන්නේ - අතිකාලෙන මුළු රැය නිදා සිට ඉතා උදෑසන ඉළපතින් මදක් ඇමද මුව සෝදා කැඳ අහර පිණිස උදයෙන් ම ප්‍රවේශ වෙයි. අතිදිවා කැඳ රැගෙන ආසන ශාලාවට ගොස් (කැඳ) බී එක් තැනක හෙව නිදා මිනිසුන් ආහාර ගන්නා වේලාවේ ප්‍රණීත වූ හික්ෂාවක් ලබන්නෙමැයි මද්දහන ආසන්නයේ නැගිට ධම්ම කරකයෙන් (පැන් පෙරනයෙන්) ජලය ගෙන ඇස් සෝදා පිඬු පිණිස සැරිසරා හැකි තරම් අනුභව කොට

මද්දහන ඉකුත් වූ පසු පෙරළා එයි. දිවා ව ආගන්තුක බොහෝ කල් ඇතිව ගිය අය අන් හික්කුනට පළමු ව ආ යුතු වේ. ඔබ බොහෝ දවල් වී අවුත් ගියෙහි ය යන අරුත යි. භායාමි නාගදන්තං ඒ නාගදන්තට (නම් වූ හික්කුවට) බිය වෙමි. සුභගඛං 'සුචුද්ධ පඛඛං' මැනවින් බුහුටි; කුලෙසු ක්‍රියා කුල ආදී උපස්ථායක කුලවල.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.8.

අට වැන්නේ - අජේකධාගාලාපානො අවතීර්ණ වූ තත්ත්වයට පත් වූයේ (බෙහෙවින් ඇගුලුම් තත්ත්වයට පත් වූයේ). තේ බුදුන් සමීපයේ කමටහන් ගෙන ඒ වන ලැහැබට පිවිස, දෙවැනි දිනයේ පිඬු පිණිස සිත් අළුවන පැහැදවීම් සමඟ ගමට පිවිසියේ ය. එක්තරා කුලයක් (පවුලක්) හික්කුවගේ ඉරියව් ගැන පැහැදී පසඟ පිහිටුවා වැද පිණිඩාපනය දුන්නේ ය. භුක්තානුමෝදනාව අසා වැඩිමනක් පැහැදී ස්වාමීනී, සදා කල්හි මෙහි ම හික්කාව ගනු මැනවි යි ආරාධනය කළේ ය. තෙරුන් වහන්සේ ඉවසා ඔවුන්ගේ ආහාර වළදන්නේ වීර්යය ගෙන උත්සාහ කරන්නේ අර්භත් භාවයට පත් ව මෙසේ සිතී ය. මේ පවුල මට බෙහෙවින් උපකාරී විය. වෙන තැනක ගොස් කුමක් කරන්නෙමි ද? එල සමාපත්ති සුවය අනුභව කරමින් එහි ම විසී ය. අජේකභාසි ඇය (දේවතාවිය) තෙරුන්ගේ ක්ෂිණාශ්‍රව භාවය නො දන්නී (මෙසේ) සිතුවා ය. මේ තෙරුන් වහන්සේ වෙනත් ගමකට නො යයි. වෙනත් නිවසකට ද (නො ය යි), රුක් මූල ආසනශාලා ආදියෙහි නො හිදියි. සැම දා (මේ) නිවසට පිවිස ම හිදියි. මේ දෙගොල්ල ම අගාධයට වන්නෝ ය; දැඩි ව පය ගසා සිටින්නෝ ය. කිසියම් දිනක ඔහු මේ පවුල දූෂණය කරන්නේ ය ඔහුට දෝෂාරෝපණය කරන්නෙමි" එහෙයින් කීවා ය.

සණ්ඨානෙ නගර ද්වාරය අසළ ස්ථානයක, මිනිසුන්ගේ බඩු බිමට බා විවේක ගන්නා ස්ථානයෙහි; සඛගමම රැස් වී, මනෙකනි කථා කරත්. මං ව තං ව මා ගැන ද කථා කරත්, ඔබ ගැන ද කථා කරත්; කිමකරං හේතුව කුමක් ද? බහු හි සඤා පවවුහා ලොවෙහි මේ ප්‍රතිලෝම ශබ්ද බොහෝ ය. තෙන ඒ කාරණයෙන් නැතහොත් ඒ තාපසයා විසින් න මඩකුහොතඛං (මුළා නො විය යුතු ය); න හිතෙන අනුන් විසින් කියන ලද ඒ වචනයෙන් නොව සත්ත්වයා කීළිසකි (කීළිටි වේ); තමා විසින් කරන ලද පාප කර්මයෙන් ම කීළිටි වෙති යි දක්වයි. වාතමිගො

යථා යම් සේ වනයෙහි වාතමාගයෙක් සුළඟින් සෙළවුණු කොළ ආදියේ ශබ්දවලින් තැනී ගනී ද, එසේ යමෙක් ශබ්දය නිසා තැනී ගන්නේ වෙයි ද යනු අර්ථ යි. නාසස සමපජ්ජනෙ වතං ලුහු සිත් ඇති ඔහුගේ ව්‍යාය සම්පාදනය නො වේ. තෙරුන් වහන්සේ ක්ෂීණාශ්‍රව බැවින් ව්‍යායසම්පන්න වූයේ යි දත යුත්තේ ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.9.

නව වැන්නේ - වජ්ජුකකො වැදෑ රටේ රාජ පුත්‍රයා ඡත්‍රය හැර දමා පැවිදි වූයේ ය. සබ්බරත්තිවාසො කැති නැකත ගැන අණබෙර කරවා මුළු නගරය ධජ පතාක ආදියෙන් සරසවා පවත්වන ලද සර්වරාත්‍රික ක්‍රීඩාව (නැකැත් කෙළිය), මේ නැකත වාතුර්මහාරාජකය දක්වා ඒකාබද්ධ වේ. තුරියතාළිකවාදිනනිශොසසඤ්ඤා බෙර ආදි තුර්ය භාණ්ඩවල, කාලම්-පටවල, විණා ආදි වාදනවල මහා සෝෂාව හා හඬ අහාසි වේසාලියෙහි සන්දහස් සත් සිය සතක් රජවරු ද එපමණ ම ඔවුන්ගේ උපරාජ සේනාපති ආදීහු (වෙත්), ඔවුන් අලංකාර කොට පිළියෙල කරන ලදුව, නැකැත් කෙළි පිණිස විදියට අවකීර්ණ වූ කල්හි හැට රියන් මහත් සක්මන් මලුවෙහි සක්මන් කරමින් නුබ මැද සිටි සද දෑක සක්මන් කෙළවර එලකය ඇසුරු කොට සිටිමින් (මෙසේ) කී ය.

අපච්ඤාව වනසමීං දාරුකං වස්තු - වෙළුම් - අලංකාර රහිත බැවින් වනයෙහි දමන ලද දර කොටසක් මෙන් වූ; පාපියො අපට වැඩි පහත් (පාපී) කිසිවෙක් ඇද්ද? පිහයන්ති තෙරුන් වහන්සේ ආරණ්‍යකයහ, පංශුකුලිකයහ, පිණ්ඩපාතිකයහ, සන්තුෂ්ඨයහ බොහෝ දෙනා ඔබ වහන්සේ පතනි යනු අරුත යි. සගගාමීනං ස්වර්ගයට යන්නවුන්ගේ, ගියවුන්ගේ ද.

නව වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.10.

දස වැන්නෙහි - යං සුදං නිපාත මාත්‍රයකි. සජ්ඣායබහුලො නිස්සරණ පර්යාප්ති වශයෙන් හැදෑරීමෙන් බොහෝ කාලයක් සජ්ඣායනය කරමින් (හදාරමින්); හේ ආචාර්යයන් වහන්සේගේ

දිවාස්ථානය ඇමද ආචාර්යයන් වහන්සේ (එන දෙස) පරීක්ෂා කරමින් සිටී; ඉක්බිති ඔහු එනු දුකලා ම පෙර ගමන් කොට පා සිවුරු පිළිගෙන පනවන ලද අසුනෙහි සිටි (උන්වහන්සේට) කල් පතින් පවත් සලා පැන් විමසා පා දොවා තෙල් ගල්වා වැද සිටියේ උදෙසීම ගෙන සුර්යාස්තංගමය වන තෙක් (ඥ බෝ වන තෙක්) සජ්ඣායනය කරයි. හේ නාන කොටුවේ දිය උවටැන් කොට අගුරු කබලේ ගිනි දල්වයි. ස්නානය කොට පැමිණි ආචාර්යයන් වහන්සේගේ පාවල දිය පිසදා පිට පිරිමැදීම් කර වැද උද්දේස ගෙන ප්‍රථම යාමයෙහි සජ්ඣායනය කොට මධ්‍යම යාමයෙහි සිරුර සහස්පා පශ්චිම යාමයෙහි උද්දේස ගෙන අරුණෝද්ගමනය දක්වා සජ්ඣායනය කරයි. සජ්ඣායනය කොට උදයවායය (ඇතිවීම් නැතිවීම්) වශයෙන් සම්මර්ශනය කරයි. එයින් ඉතිරි උපාදාය රූපය භූතරූපය නාම රූපය යි. පඤ්චස්කන්ධ පිළිබඳ ව විපස්සනාව වඩා අර්හත්වයට පත් විය. අප්‍රොසසුකො උද්දේශ ගැනීමෙහින් සජ්ඣායනය කිරීමෙහින් උත්සාහවත් නො වූයේ සංකප්පයකි දන් යම් අර්ථයක් උදෙසා මම සජ්ඣායනය කරමි ද මගේ ඒ අර්ථය මස්තක ප්‍රාප්ත වීණි. දන් මට සජ්ඣායනයෙන් (ඇති ඵලය) කිම? යි ඵලසමාපත්ති සුවයෙන් කාලය ගත කරයි. අජ්ඣායාසි කිම තෙරුනට අපහසුවක් හට ගැනිණි ද, නැතහොත් ඔහුගේ ආචාර්යයනට (අපහසුවක් වී ද), කුමන කරුණක් නිසා මධුර ස්වරයෙන් සජ්ඣායනය නො කරත් දැයි පැමිණ සම්පයේ සිට පැවසී ය.

ධම්මපදානි මෙහි සියලු ම බුද්ධ වචනය අදහස් කෙරේ. නාධියසි සජ්ඣායනය නො කරහි, න ධියසි යි ද පාඨයකි, 'නො ගනිති' යනු අර්ථය යි. පසංසං ධර්මභාණක තෙමේ ප්‍රශංසාව ලබයි. ආහිධම්මිකා, සුත්‍රාන්තිකය විනය ධර යන අය ප්‍රශංසා කරනු ලැබුවෝ වෙත්. විරාගෙන ආර්ය මාර්ගයෙන්, අඤ්ඤාය දැන, නිකේපනං ඔහුගේ දිට්ඨ සුත ආදියෙහි දුර ලීම සන්තො පවසතියි දක්වයි. බුද්ධ වචනය නො විසඳවති යි සැම කල්හි ම සජ්ඣායනය කරමින් ම සිටිය යුතු නො වේ. සජ්ඣායනය කොට මෙපමණ අර්ථය හෝ ධර්මය හෝ දැරීමට මම සමත් වී යි දැන සසර දුක කෙළවර කිරීමට පිළිපැදිය යුතු ය.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.11.

එකොළොස් වැන්නේ - අකුසලේ විකසෙන කාමචිත්තක ආදී මහා චිත්තක තුන, අයෝනිසොමනසිකාරා උපාය මනසිකාරය රහිත ව (අනුවණිත්), සො ඒ ඔබ; අයෝනිසො පටිනිසසස්ස මෙසේ අනුපාය මනසිකාරය බැහැර කරව, සත්ථාරං මේ ගාථාවෙන් පාසාදික කමටහන කියයි. පීතිසුඛමසංසයං ඒකාන්තයෙන් ම බලවත් ප්‍රීතියක් ද සුඛයක් ද ලබන්නෙහි ය.

එකොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.12.

දොළොස් වැන්නේ - යමක් කිව යුතු ද එය දේවතා සංයුක්තයෙහි නන්දන වර්ගයෙහි කියන ලද්දේ ම ය.

දොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.13.

දහතුන් වැන්නේ - දේවපුත්ත සංයුක්තයෙහි ජන්තු දේවපුත්ත සූත්‍රයෙහි විස්තර කරන ලද්දේ ම ය.

දස තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

9.1.14.

දාහතර වැන්නේ - අජ්ඣාසාසි ඒ හික්ඛුච පියුම් දණ්ඩ ගෙන පියුම සුවද බලනු දක ම, මේ හික්ඛුච බුදුන් සමීපයෙහි කමටහන් ගෙන ශ්‍රමණ ධර්මය කරනු පිණිස අරණං පිටිසියේ ගන්ධාරම්මණය මෙනෙහි කරයි. හේ අද ආසුණය කළේ ය. (ඉම්බේ ය), හෙටත් ඊළඟ දවසෙන් (අනිද්දාත්) ඉඹින්නේ ය. මෙසේ ඔහුගේ ඒ ගන්ධකණ්භාව වඩා මෙලෝ පරලෝ වැඩ නසා ගන්නේ ය; මා දක දකන් නො නැසේවා, ඔහුට දොස් පවරන්නෙමි යි සමීපයට පැමිණ පැවසී ය.

එකංගමෙතං ථෙය්‍යානං සොරකම් කළ යුතු රූපාරම්මණාදි කොට්ඨාශ පහෙන් මෙය එක් අංගයකි, එක් කොටසකි යන අර්ථ යි; න හරාමී ගෙන නො යමි. ආරා දුර, (නෙළුම්) දඬු ගෙන නවා ඇත සිට ඉඹින්නෙමි යි කියයි. වණේණන කරුණකින් (හේතුවකින්); යවායං 'යො අයං,' ඒ දේවතාවා සමග කරා කරමින් සිටියදී ම එක් තවුසෙක් බැස නෙළුම් අල හැටිම ආදිය කිරීමට පටන් ගත්තේ ය. ඔහු අරහයා (මෙසේ) කී ය. ආකිණ්ණකමමනො මෙසේ අපවිත්‍ර වැඩ ඇත්තේ; අකිණ්ණකමමනො යනු ද පාඨයකි. කර්කශ කටයුතු ඇත්තේ යනු අර්ථ යි. න වුවහි "සුවද හොරා" හෝ 'මල් හොරා' යි කුමක් නිසා නො කියා ද? ආකිණ්ණදුඥො බොහෝ පවී ඇත්තේ - දරුණු පවී ඇත්තේ යි කුමක් නිසා නො කියයි ද? ධාතිවෙලං ව මකිනො යමි සේ කිරි මවගේ කිළිටි හැදිවන මළ මුත්‍ර - පස් - දූවිලි - මැටි ආදියෙන් තැවරි තිබේ ද එසේ රාගද්වේෂ ආදියෙන් තැවරුනේ අරහාමී වතාවේ 'අරහාමී වතං' කීමට සුදුසු වෙමි. දේවතාවාගේ චෝදනාව බුදුන්ගේ අනුශාසනාවක් හා සමාන ය. එය ලාමක, පහත් නැඹුරු වීම් ඇති, මිථ්‍යා ප්‍රතිපත්ත පුද්ගලයෝ නො ලබත්, එහෙයින් මෙසේ කී ය. සුවිගවෙසිනො ජිරිසුදු ශීලසමාධි ඥාන සොයන්නහුට අබ්‍යාමනං ව වළාපටලයක් පමණක් මෙන්, ජානාසි මෙය පවිත්‍රය යි දනිති. වජ්ජාසි 'වදෙය්‍යාසි' කියන්නෙහි. නෙව තං උපජීවාමි (තොප නිසා ජීවත් නො වෙමි) දේවතාවා (මෙසේ) සිතී ය. මේ හික්කුව "මට හිතකාමී වූ දේවතාවෙක් ඇත. ඔහු මට චෝදනා කරයි. සිහි කරවයි, ප්‍රමාදයෙහි ද යෙදෙන්නේ ය. ඔහුගේ වචනය නො පිළිගන්නෙමි" යි එහෙයින් මෙසේ කී ය. ත්වමෙව 'ත්වං යෙව' ඔබ ම; ජානෙය්‍ය 'ජානෙය්‍යාසි' දන්නෙහි ය. යෙන යමි කර්මයකින් සුගතියට යයි ද ඒ කර්මය ඔබ ම දන්නෙහි ය.

දාහතර වැනි සූත්‍රය යි.

මෙසේ වන සංයුත්ත වර්ණනාව නිමියේ ය.

10.1.1.

යකඩසංයුක්තයෙහි පළමු වැන්නේ ඉන්ද්‍රකසස ඉන්ද්‍රකුට වැසි යකුගේ; යක්ෂයා නිසා කුටයෙහි කුටය නිසා යක්ෂයාගෙනුත් නම ලැබිණි. න ජීවනි වදනේ ඉදින් බුදුවරු රූපය ජීවය යි නො කියත් ද, ඉදින් රූපය සත්ත්වයෙකි, පුද්ගලයෙකි යි මෙසේ නො කියති යනු අර්ථ යි. කථනාන්වයං 'කථං නු අයං' කෙසේ නම් මෙතෙමේ; කුතසස අට්ඨි යකපිණ්ඩමෙහි මේ සත්ත්වයාගේ ඇට නා අක්මා පිඩ කොහෙන් එයි ද? මෙහි ද 'අට්ඨි' (ඇට) ගැනීමෙන් ඇට තුන් සියය ද 'යක පිණ්ඩ' (අක්මා පිඩ) ගැනීමෙන් මාංශ පේශී නව සියය ද ගන්නා ලදී. ඉදින් රූපය ජීවය නො වේ නම් ඔහුගේ මේ ඇටත් මේ මාංශ පේශීන් කොහෙන් එක්දැයි ප්‍රශ්න කරයි. කථනාන්වයං මජ්ඣනිකානිකායෙහි කුමන කරුණකින් මේ සත්ත්වයා මව් කුසෙහි සැදෙයි ද, ලැගෙයි ද, සිටියි ද යනු යි. මේ යක්ෂයා පුද්ගලවාදියෙකි. සත්ත්වයා එක පැහැර මව්කුස තුළ බිහි වෙති යි ගෙන ගැබෙහි තිදන සත්ත්වයාගේ මව මත්ස්‍යමාංශ කයී. සියල්ල ම එක් රැසක වාසයෙන් පැස (දිරවා) පෙන (දිය බුබුලක්) මෙන් වියැකී යයි. ඉදින් රූපය සත්ත්වයා නො වන්නේ නම් මෙසේ වැනසී යයි" යන ලබ්ධියෙන් මෙසේ කී ය. එවිට භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට "එක පැහැර ම මව්කුසෙහි නො උපදී. අනුපිළිවෙලින් වැඩෙයි" යි දක්වන සේක් පඨමං කලලං හොති ආදිය පැවසූ සේක. එහි පඨමං පළමු ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය සමග තිස්ස හෝ ඵ්‍රස්ස යි නමක් නැත. ඉක්බිති තුන් පුළුන් රොදකින් තැනූ තුලක වන් තෙල් බිඳුවක් පමණ වූ කලලං හොති (කලලයක් වෙයි), ඒ අරභයා කියන ලදී:

තිලතෙලසස යථා බිඳු සප්පිමණ්ඩා අනාවිලො
 එවං වණණපටිභාගං කලලං සමපවුච්චති

(තලතෙල් බිඳුවක් - පිරිසිදු ගිතෙල් බිඳක් - යම් සේ වේ ද එබඳු වර්ණයක් සහිත වූයේ ඊට 'කලල' යි කියනු ලැබේ.)

කලලා හොති අබ්බුදං ඒ කලලයෙන් සත් දිනකට පසු මස් සේදු වතුරෙහි පාට ඇති 'අබ්බුද නම් වේ, 'කලල' යන නාමය අතුරුදහන් වේ. එය ද කියන ලදී:

සත්තාහං කලලං හොති පරිපක්ඛං සමුහතං
 විවට්ටමානං කං භාවං අබ්බුදං නාම ජායති"

(කලලය, දින හතක් වැඩුණු එකක් (වේ), පෙරළෙමින් පවත්නා ඒ තත්ත්වයට 'අබ්බද' යන නම ඇති වේ.)

අබ්බදා ජායතෙ පෙසී ඒ අබ්බදයෙන් ද සත් දිනකට පසු උණු ඊයම් සමාන පේශි නම් වූ දේ හට ගනී. එය මිරිස් පැණියෙන් (යුෂයෙන්) පැහැදිලි කළ යුත්තේ ය. ගම්දරුවෝ හොඳින් පැසුණු මිරිස් ගෙන රෙඳි පොටක පොට්ටනියක් කොට පොඩි කර මණ්ඩිය ගෙන කබලේ බහා අවිච්චි තබන්නේ. එය වියළෙන්නට වියළෙන්නට හැම කොටසක්ම කැටි ගැසේ. පේශිය ඒ ආකාර වෙයි. 'අබ්බද' යන නාමය අතුරුදන් වෙයි. එය ද කියන ලදී:

සත්තාහං අබ්බදං හොති පරිපක්කං සමුහනං
විච්චට්ඨානං තං භාවං පෙසී නාම ච ජායති”

(අබ්බදය දින හතක් වැඩුණු මේරුණු එකක් (වේ.) පෙරළෙමින් පවත්නා ඒ තත්ත්වයට පේශි යන නම ද හට ගනී.)

පෙසි නිබ්බන්ධනී සනො, ඒ පේශියෙන් සත් දිනක් ඇවෑමෙන් කිකිළි බිජුවක සලකුණු ඇති 'සන' නම් මස් පිඬුවක් හට ගනී. පේශි යන නාමය අතුරුදන් වේ. එය ද කියන ලදී.

“සත්තාහං පෙසී භවති පරිපක්කං සමුහනං
විච්චට්ඨානං තං භාවං සනොති නාම ජායති
යථා කුකුලාපියා අණ්ඩං සමන්තා පරිමණ්ඩලං
එවං සනසස සණ්ඨානං නිබ්බන්ධනං කම්මපච්චයා”

(පේශි සත් දිනක් වැඩුණු මේරුණු එකක් වේ. පෙරළෙමින් පවත්නා ඒ තත්ත්වයට 'සන' යන නම හට ගනී. කිකිළි බිජු වටක් යම් සේ හාත්පසින් වටකුරුව සිටී ද එසේ 'සනයෙහි' සටහනක් කරම හේතුවෙන් ඇති විණි)

සනා පසාබා ජායන්ති පස් වන සතියේ අත් පා යුගල දෙකත් සිරසත් උදෙසා බුබුළු පහක් හට ගනී. ඒ අරභයා මෙය කියන ලදී. “මහණෙනි, පස් වැනි සතියේ බුබුළු පහක් කර්මය හේතු කොට ගෙන පිහිටයි.” ඉන් පසුව හය හත සති ආදිය ඉක්මවා, දේශනාව සංකෛප

කොට, හතළිස් දෙවැනි සතියේ මේරුණු කාලය ගෙන දක්වන සේක්, කෙසා ආදිය පැවසූහ. එහි කෙසා ලොමා නඩානි ව හතළිස් දෙවැනි සතියේ ඒවා හට ගනී. තෙන සො තඤ්ඤා යාපෙනි ඔහුගේ නාහියෙන් උඩට ආ නාළය මවගේ උදර පටලයෙන් ඒකාබද්ධ වේ. එය නෙළුම් දඬුවක් මෙන් සිදුරු (සහිත) ය. එයින් ආහාර රසය සංසරණය වී ආහාර හේතු කොට ගෙන වැඩෙන රූපයක් ඇති කරයි. මෙසේ හේ දස මසක් යැපෙයි. මාතුකුච්ඡිගතො නගො මවගේ කුසෙහි හරස් අතට සිටියේ, කුසෙහි ඇතුළත සිටියේ යන අරුත යි. මෙසේ භාගාවතුන් වහන්සේ 'යක්ෂය, මෙසේ මේ සත්ත්වයා අනුපිළිවෙළින් මවු කුසෙහි වැඩේ. එක පැහැර පහළ නො වෙති යි දක්වන සේක.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.2.

දෙවැන්නේ - සක්කනාමකො එනම් ඇති එක් යක්ෂයෙක්, හේ මාර පාක්ෂික යක්ෂයෙකි. විපාමුක්කසස භව කුනෙකින් මිදුනනුට යදඤ්ඤං 'යං අඤ්ඤං' වණෙණන හේතුවෙන්; සංවාසො එක් ව විසීම, සබ්බමමො - මිත්තධමමො - මිත්තධර්මය (මිතුරුදම) යන අරුත යි. සප්පඤ්ඤා සුප්‍රාඤ චූයේ, සම්බුදුන් වහන්සේ.

දෙ වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.3.

තුන් වැන්නේ - ගයායං ගයා ගමේ, ගයාවට නො දුරේ පිහිටි ගමක් ඇසුරු කොට ගෙන යනු අර්ථය යි. ටඞ්ඞික මඤ්ඤා දිග ඇදෙක, කකුල් මැද විද ඇද වියළ ඇතුළු කරවා කරන ලද ඇදෙහි, එහි මේ ඉහළ ය මේ පහළ ය යි නැත. හරවා අතුරන ලද්දේ වුව ද එලෙස ම වෙයි. එය දේවස්ථානයේ තබන, ගල් හතරක් මත ගල් (ලැල්ලක්) අතුරා කරන ලද ගෙය ද "ටඞ්ඞික මඤ්ච" යි කියනු ලැබේ. සුවිලොමසස ඉදිකවු සමාන ලොම් ඇති. හේ කස්සප බුදුන් වහන්සේගේ ශාසනයෙහි පැවිදි ව දුර ස්ථානයක සිට පැමිණියේ ඩාදිය මළ තැවරුණු සිරුරෙන් යුතුව මැනවින් පනවන ලද සංඝික ඇදෙහි අනාදරයෙන් ඇතිරිලි නො දමා හොත්තේ ය. පිරිසිදු සිල් ඇති ඔහුගේ ඒ ක්‍රියාව පිරිසුදු වස්ත්‍රයෙහි කළු ලපයක්

මෙන් විය. හේ ඒ ආත්මභාවයෙහි විශේෂත්වයකට පත් වීමට නො හැකි වූයේ කාල ක්‍රියා කොට ගයා ගම්දොර කසළ දමන තැනක යකෙකු වී උපන්නේ ය. උපන් හැටියේ ම ඔහුගේ මුළු සිරුර ඉදිකටුවලින් විදින්නාක් මෙන් හට ගැනිණි. ඉක්බිති දිනක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පාන්දර ම ලෝකය අවලෝකනය කරන සේක් ඒ යක්ෂයා ප්‍රථම ආචර්ජනයෙහි ම අක්ෂිගෝචරයට පැමිණියා දක “මොහු එක් බුද්ධාන්තරයක මහා දුකක් වින්දේ ය. කීම මා වෙත පැමිණ යහපතක් වන්නේ දැයි සිතා බලන සේක, පළමු මගට (සෝවාන් මගට) (ඇති) උපනිශ්‍රය දුටු සේක. ඉක්බිති ඔහුට සංග්‍රහ කරනු කැමති වූ සේක්, රතු දෙපටක් හැඳ සුගත මහාවීරය පෙරවා දෙව් විමන සදිසි ගඳ කිළිය හැර, ඇත්-ගව-අස්-මිනිස්-බලු ආදීන්ගේ කුණප ගඳ සහිත කසළ ස්ථානයට ගොස් එහි මහ ගඳකිළියෙහි මෙන් වැඩ සිටි සේක. ඒ අරභයා සුවිලෝමසස යක්කසස හවනෙ” යි කියන ලදී.

බරො කිඹුල්පිටක් මෙන්, උළුවලින් විෂම (ලෙස) වැසූ වහලක් මෙන් ගොරෝසු ශරීර ඇත්තේ; හේ කාශ්‍යප සම්මා සම්බුදුන්ගේ කාලයෙහි ශීලසම්පන්න උපාසකයෙකි. එක් දිනක් විහාරයෙහි විසිතුරු ඇතිරිලි ආදිය අතුරන ලද බිමෙහි සංඝික ඇතිරිල්ලක තම උතුරු සළුව නො එළා හිඳ ගත්තේ ය. සංඝික තෙලක් බෙදා ගෙන තම අත්වලින් ශරීරයේ ගල්වා ගත්තේ ය යි ද කියති. හේ (ඒ) කර්මය නිසා ස්වර්ගයේ ඉපදීමට නො හැකි වූයේ ඒ ගම් දොරෙහි ම කසළ යකෙක් වී උපනි. උපන් පමණින් ම ඔහුගේ ද සකල ශරීරය කලින් කියන ලද පරිදි විය. ඒ දෙදෙනා ම යහළු බවට පත් වූවෝ ය. මෙසේ බරගේ බර බව (ගොරෝසු බව) දත යුත්තේ ය.

අවිදුරේ අතික්කමණ්හි ගොදුරු සොයන්නාහු එක් වන තැනකට හෝ යන්නාහු ආසන්න ස්ථානවලට යත්. ඔවුන් අතරින් සුවිලෝම බුදුන් වහන්සේ නො දකී. බරලෝම පළමු කොට ම (බුදුන් වහන්සේ) දක සුවිලෝම යක්ෂයාට මෙසේ කී ය. ‘එසො සමණෝ’ යහළුව, ඔබගේ හවනට පැමිණ සිටින මොහු එක් ශ්‍රමණයෙකි; නෙසො සමණෝ සමණකො එසො යමෙක් මා දක බිය වී පලා යයි ද ඔහුට ‘සමණක්’ යි කියනු ලැබේ. යමෙක් බිය නො වේ ද ඒ ‘ශ්‍රමණයෙකි.’ එහෙයින් මොහු මා දක බිය පත් ව පලා යන්නේ ය යි සිතමින් මෙසේ කී ය. කායං උපනාමෙසි ගොර බිරම් රූපයක් මවා මහත් වූ මුඛය විවර කොට මුළු ශරීරයෙහි ම ලොම් කෙළින් කරවා සමීප ව කය නැමුවේ ය. අපනාමෙසි මැණික් සියයකින් යුතු රන් ඇගැවක් මෙන් කය මදක් ඉවත් කළ සේක.

පාපකො පහත්, අමනෝඥ; හේ අසුචි ගොඩක් මෙන්, හින්තක් මෙන්, කෘෂ්ණ සර්පයෙකු මෙන් ද වර්ජනය කළ යුත්තේ ය. මේ රත්වත් වූ ශරීරයෙන් නො පිළිගත යුත්තේ ය. මෙසේ කී කල්හි සුවිලෝම තෙමේ "මගේ ස්පර්ශය නිව දු" යි කෝප වූයේ පඤ්ඤාං තං සමණ ආදිය පැවසී ය. වික්කං වා තෙ බිච්ඡසාමී අමනුෂ්‍යයෝ යම් කෙනෙකුගේ සිත කළඹනු (කැති ගන්වනු) කැමැත්තාහු වෙත් ද ඔවුහු සුදු මුහුණ, කළු උදරය, තද රතු අත් පා, මහත හිස, දිළිසෙන ඇස් සහිත ගෞර බිරම් ශරීරයක් මවා දක්වති. බියකරු ශබ්දයක් හෝ අස්වති, නැතහොත් කථා කරන්නවුන්ගේ මුඛයෙහි අත ඔබා හදවත පිරිමදිති. එයින් ඒ සත්ත්වයෝ වික්ෂිප්ත සිත් ඇති ව උමතු වෙති. ඒ අරභයා මෙසේ කී ය. පාරගංගාය දෙපයින් ගෙන කා විසි කොට යම් සේ යළි නො එන්නෙහි ද එලෙස ගඟෙන් එගොඩට හෙළමි යි කියයි. සදෙවකෙ ආදිය කියන ලද අර්ථ පරිදි ම ය. පුච්ඡ යදාකංඛසී යම් කිසිවක් කැමති වන්නෙහි ද ඒ සියල්ල අසව. ඉතිරි නො කොට විසදන්නෙමි යි සර්වඥ උපචාරණයෙන් පැවරී ය. (ඇරයුම් කළේ ය.)

කුතො නිදානා කුමක් නිදාන කොට ඇත් ද? කුමක් ප්‍රත්‍ය කොට (හේතු කොට) ඇත් ද යන අර්ථයි. කුමාරකා ධංකමිචොසසජ්ජනී යම් සේ ගම් දරුවෝ කපුටකු අල්ලා මුදා හරී ද, විසි කරත් ද, එසේ ම පාප විතර්ක කොතැනින් හට ගැනී සිත (බැහැරට) ඇද දමත් දැයි ප්‍රශ්න කරයි. ඉතොනිදානා මේ ආත්මභාවය ඒවාට නිදානය යි - 'ඉතොනිදාන' ය. ඉතොජා මේ ආත්මභාවයෙන් හට ගන්නාහු ය. ඉතො සමුට්ඨාය මනො විතක්කා යම් සේ දරුවෝ දිග තුළකින් දෙපා බැදී කපුටකු ඒ තුළ කෙළවර ඇඟිල්ලේ පටලවා ගෙන මුදා හරිත් ද, ඒ කපුටා දුරට ගොස් වුව ද යළිත් ඔවුන්ගේ පා ළඟ ම වැටෙයි ද, එසේ ම පාප සිකුච්චි මේ ආත්මභාවයෙන් ම හට ගැනී සිත ඇද දමයි. සෙතහජා කෘෂ්ණා (නමැති) ස්තේහයෙන් හටගත්තෝ ය. අත්තසමගුකා ආත්මභාවයෙහි හටගත්තාහු ය. නිග්‍රොධසෙසව බන්ධජා නුග කදෙහි හට ගත් රිකිලි මෙනි, පුචු බොහෝ - අනේක ප්‍රකාර - පාප සිකුච්චි, ඒ හා ඇදුණු කෙළෙස් ද, විසක්කා ඇළුණු, ලැගුණු, කාමෙසු වස්තු කාමයන්හි, මාලුවාව විතකා වනෙ යම් සේ වනයෙහි මාලුවා වැලක් යම් රුකක් ඇසුරු කොට ගෙන හට ගනී ද එය මුල සිට අග දක්වාත් අග සිට මුල දක්වාත් යළි යළිත් එකට ගෙහි වසා ගෙන වෙළී පැතිරී සිටී ද, එසේ ම වස්තු කාමයන්හි ක්ලේශකාමයෝ එකුනෝ ය. අනේකප්‍රකාර සත්ත්වයෝ ඒ ක්ලේශ කාමයන් විසින් වස්තු කාමයන්හි ඔතනු ලැබෙත්.

යෙ නං පජානං යම් කෙනෙක්, ආත්මභාවයෙන් හටගන්නක් යි යමක් මෙහි දී කියන ලද ද ඒ ආත්මභාවය දැනිත් ද, යතො නිදානං මනුෂ්‍ය ආත්ම භාවයට යමක් නිදාන (හේතු) වේ ද, එය ද දැනිත් කෙ නං විනොදෙක්හි ඔවුහු මෙසේ ආත්මභාව සංඛ්‍යාත දූඛසත්‍යයේ නිදාන භූත වූ ඒ සමුදය සත්‍යය මාර්ගය සත්‍යයෙන් දුරු කරත් ද, ඔවුහු සමුදය සත්‍යය දුරු කරන්නාහු තරණය කිරීමට අපහසු මේ ක්ලේශ සෑඬ පහර තරණය කරත්. අතිණණපුබ්බං අනමතග්ග වූ සංසාරය හිනෙන් වත් පූර්වයෙහි තරණය නො කළ, අපුනබ්භවාය අපුනර්භවසංඛ්‍යාත නිරොධ සත්‍යය පිණිස, මෙසේ මේ ගාථාවෙන් සතර සත්‍යය ප්‍රකාශ කරන සේක් අරහත් බව කෙළවර කෙරෙන දේශනාව අවසන් කළ සේක. දේශනාවසානයෙහි සුවිලෝම ඒ ප්‍රදේශයේ ම (ස්ථානයේ ම) සිටියේ දේශනානුසාරයෙන් ඥානය මෙහෙයවා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියාහු කිළිටි වූ ආත්මභාවයක නො සිටිති යි ඵල ප්‍රතිලාභයක් සමග ඔහුගේ ශරීරයෙහි සුදු හොරි බිබිළි සුවි සියල්ල හැලුණි. හේ දිව්‍ය වස්ත්‍ර හැඳ ගත්තේ, උතුම් දිව සඵ උත්තරාසංග කර ගත්තේ දිව්‍ය වෙළුම්න් වෙළුනේ, දිව්‍යාභරණ සුගන්ධමාලා දරුයේ, සුවර්ණ වර්ණ වූයේ පිරිකර ලැබී ය.

තෙ වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.4.

සතර වැන්නේ - සුඛමෙධනි සුවය ලබයි. සුවෙ සෙයොහ හෙට, හෙට ශ්‍රේෂ්ඨ ය. සැමදා ම ශ්‍රේෂ්ඨ යන අර්ථ යි. වෙරා න පරිච්ඡවති මම සිහියෙන් යුක්තයෙමී යි එපමණකින් වෙවරයෙන් නො මිදෙයි; යසස මේ රහත් කෙනෙකුන්ගේ, අහිංසාය කරුණාවේ මෙන් ම කරුණා පූර්වභාගයෙහි ද, මෙතො සො හේ මෙමක්‍රිය ද මෙමක්‍රී පූර්වභාගය ද වඩන්නේ ය. නැතහොත් 'අංස' යනු 'කොටස' යයි කියනු ලැබේ. 'මෙතො අංසො එතසස්' (ඔහුට මෙමක්‍රිය අංශයකි) යි - 'මෙතොසො' කියන ලද්දේ මෙය යි: "යක්ෂයා, යම් රහත් කෙනෙකුන්ගේ මනස මුළු කාලය තුළ කරුණාවෙහි ඇළුනේ ද, යමෙකුට සියලු සතුන් කෙරෙහි මෙමක්‍රිය කොටසක් වේ ද ඔහුට කිසිදු පුද්ගලයකු සමග වෙවරයක් නම් නැත්තේ ය."

සිවු වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.5.

පස් වැන්නේ - යකෙකු ගහිතො හොති හේ ඒ උපාසිකාවගේ එක ම පුතා ය. ඉක්බිති ඇය ඔහු ළමා වයසේ දී ම මහණ කරවුවා ය. හේ පැවිදි වූ කල පටන් සිල්වත් වූයේ වතාවත් සහිත වූයේ ය. ආචාර්ය උපාධ්‍යය ආගන්තුක ආදීනට වතාවත් කරන ලද්දේ ම වේ. මාසයේ දින අටක් පාන්දරින් ම අවදි වී දිය සැළියෙහි දිය පුරවා ධර්ම ශාලාව අතු ගා පහන් දල්වා මධුරස්වරයෙන් ධර්මශ්‍රවණ සේෂාව කරයි. හික්ෂුහු ඔහුගේ ශක්තිය (හැකියාව) දක “සාමණේරයනි, මිහිරි ලෙස ගාථා කීම කරන්න යි ඉල්ලා සිටිති. හේ “මගේ පපුව වාත අමාරුවකින් රිදෙයි, ශරීරය හෝ බාධා කරයි” යනුවෙන් කිසිදු පසුබැස්මක් නො කොට ධර්මාසනයට නැග අහස් ගඟ ගලන්නාක් මෙන් මිහිරි ලෙස ගාථා කීම කර (අසුනින්) බසින්තේ මාගේ මව් පියන් හට ද මේ මිහිරි ගාථා කීමේ දී පිං පැමිණවීම (වෙතැයි) කියයි. ඔහුගේ මව්පියෝ පිං පැමිණවීම කළ බැව් නො දනිති. පෙර ආත්ම භාවයෙහි ඔහුගේ මව යක්ෂණියක් වූවා ය. ඇය දේවතාවියන් සමග පැමිණියා ධර්මය අසා සාමණේරයන් විසින් දෙන ලද පින්, “පුත, අනුමෝදන් වෙමි” යි කියයි. ශීලසම්පන්න වූ හික්ෂුහු දෙවියන් සහිත ලෝකයට ප්‍රිය වෙති”යි දේවතාවියෝ ඒ සාමණේරයන් කෙරෙහි ලජ්ජා සහිත වූවාහු ගෞරව සහිත වූවාහු මහා බ්‍රහ්මයා මෙන් ද, ගිනි කඳක් මෙන් ද ඔහු සළකති. සාමණේරයන් කෙරෙහි ඇති ගෞරවයෙන් ඒ යකිණිය ද ගරු කොට දකිති. ධර්ම ශ්‍රවණ යක්ෂ සමාගම ආදියෙහි දී ඇය පිළිගන්නා ලදැයි යකිණියට අග්‍රාසනය, අග්‍රොදකය, අග්‍ර පිණ්ඩය දෙකි, මහේශාඛ්‍ය වූ යක්ෂයෝ ද ඒ දක මගින් බසිති. අසුනින් නැගිටිත්, ඉක්බිති ඒ සාමණේර තෙමේ තරුණ බවට පැමිණියේ ඉන්ද්‍රිය පරිපාකයට (පැසුණු බවට) ගියේ, අනභිරතියෙන් පීඩාවට පත් වූයේ අනභිරතිය නැසීමට නො හැකි වූයේ වැඩුණු කෙස්, නිය ඇත්තේ කිළිටි වූ හදන පොරවන දෑ ඇත්තේ, කිසිවකුට හෝ නො දන්වා පා සිවුරු ගෙන හුදකලා ව මව් නිවසට ගියේ ය.

උපාසිකාව පුතා දක වැද (මෙසේ) කීවා ය: “පුතනුවනි, ඔබ මීට පෙර ආචාර්ය උපාධ්‍යයන් හෝ කුඩා සාමණේරවරුන් සමග මෙහි එන්නෙහි ය. කුමක් නිසා අද තනි ව ආයෙහි ද?” හේ උකටලී බව දන්වී ය. ශ්‍රද්ධාව ඇති උපාසිකාව නානා ප්‍රකාරයෙන් ගිහිගෙහි ආදීනව දක්වා පුතුවට අවවාද දෙන්නී වුව ද ඔහුට අවබෝධ කරවීමට නො හැකි වන්නී, සත්‍ය ලෙස ම තමාගේ ම අත් දකීමෙන් අවබෝධ කර ගන්නේ යයි නො පොළඹවා ම, “පුත, ඉන්න, ඔබට කැඳ බත් හදමි, කැඳ බී, කෑම අනුභව

කළ ඔබට කැමති වස්තු ගෙනැවිත් දෙන්නෙමි'යි කියා ආසනයක් පනවා දුන්නා ය. සාමනේර තැන හිඳ ගත්තේ ය. ඉන් පසු "බත් උයම්" යි අසළ වාඩි වී සහල් සෝදන්නී ය. ඒ වේලාවෙහි ඒ යක්ෂණිය "සාමනේරවරයා කොහේ ද? කිසියම් අහරක් ලබයි ද නැද්ද?" යි විමසන්නී, ඔහු සිවුරු හැරීමේ කැමැත්තෙන් සිටින බැව් දැන දේවතාවුන් අතර මට ලජ්ජා නො ඉපදවිය යුතු ය; යම්, ඔහුගේ සිවුරු හැරීමට බාධා කරමි යි පැමිණ සිරුරට ආවේශ ව බෙල්ල හරවා බිම හෙළවා ය. හේ හැරවුණු ඇස්වලින් යුතු ව කෙළ වගුරුවමින් බිම දඟලයි. එහෙයින් යකෙකු නගිනො හොති (යකෙකු විසින් ගන්නා ලද්දේ*) යි කියන ලදී.

අභාසි උපාසිකාව පුතාගේ ඒ විප්‍රකාරය දැක වේගයෙන් ගොස් පුතා වැළඳ ගෙන කළුවයෙහි හොවා ගත්තා ය. ගම්වාසී සියලු දෙනා පැමිණ බලි කර්ම ආදිය කරති. උපාසිකාව හඬා වැලපෙමින් මේ ගාථා පැවසුවා ය.

පාටිභාරියපකඤ්ඤා මිනිස්සු අටවක උපෝසථයට ඉදිරියෙනුත් පසුවත් කරන්නෙමු යි සත්වැනි දිනත් නව වැනි දිනත් උපෝසථ අංග සමාදන් වෙති. තුදස්වක හා පසළොස්වක දිනවලත් පෙරත් පසුත් (උපෝසථ) කරන්නාහු දහතුන් වැනි දිනත්, පුරපස පළමු වන දිනත් සමාදන් වෙති. වස් විසීම අනුගමනය කරන්නමෝ යි පවාරණ දෙක අතරේ අඩමසක් නො කඩවා පෙහෙවස් විසීම කරන්නාහු ය. මේ අරභයා ප්‍රාතිහාර්ය පක්ෂය යි කියන ලදී. අට්ඨංගසුසමාගතං අංග අටෙන් මැනවින් සමන්විත වූ, සම්ප්‍රයුක්ත වූ යන අර්ථ යි. බ්‍රහ්මවරියං ශ්‍රේෂ්ඨ වර්යාව; න තෙහි යකඩා කීළනි යක්ෂයෝ ඔවුන් සමග සෙල්ලම් නො කරත්. යළි වාතුඤ්ඤා මේ ගාථාවෙන් සාමනේරයන්ගේ කයෙහි ආරූඪ වුණු යක්ෂණිය පැවසුවා ය. ආවි වා යදි වා රහො කිසිවෙකුගේ ඉදිරියේ හෝ අනතිමුඛයේ (රහසෙන්) පමුණාහැරී පමුණි අහී (මිදීමක් (නොම) ඇත.) උප්පවාපි (අහසට) නැගී වුව ද; ඉදින් පක්ෂියකු මෙන් අහසට නැගී පලා යන්නෙහි ද එසේ වුව ද ඔබට මිදීමක් නැත'යි කියයි. මෙසේ ද කියා සාමනේරවරයා මුදා හැරියා ය. සාමනේරවරයා ඇස් ඇරියේ ය. මව කෙස් විහිදුවා හුස්ම ගනිමින් හෙළමින් හඬයි. හේ අමනුෂ්‍යයකු විසින් ග්‍රහණය කරන ලද්දෙමැයි නො දනී. විමසා බලන්නේ, මම පෙර පීඨයෙහි සිටියෙමි. මව ද අසළ හිඳ හාල් සෝදයි. දැන් මම බිම වැටී සිටීමි. මගේ මව ද හුස්ම ඉහළ පහළ ගනිමින් හඬන්නී ය. මුළු ගම්වාසීහු ද පැමිණ සිටිති. මේ කිම දැයි වැටී

* "යකා ගැනුවා"

සිටිමින් මා මතං වා අමම යන ගාථාව කී ය. කාමෙ වජ්ඣාන දෙවැදෑරුම් වූ කාමය ම හැර දමා, පුනරාගච්ඡතෙ සිවුරු හැරීම් වගයෙන් පැමිණෙයි. පුන ජීවං මනො හි සො උපැවිදි ව යළි ජීවත් වන්නේ වුව ද හේ මළාක් මෙනි. එහෙයින් ඔහු ගැන ද හඩිහිසි කියයි. දැන් ඔහුට ගිහිගෙහි ආදිනව පෙන්වන්නී කුසකුලා ආදී ය පැවසුවා ය.

එහි කුසකුලා ගිහි ගෙය උෂ්ණ අර්ථයෙන් 'කුසකුලා' (උණු අළු)* නම් වේ. කසස උජ්ඣාපයාමසෙ වහා යනු මැනව. ඔබට හොඳක් ම වේවා යි මෙසේ කියා ඔබ සිවුරු හැරීමට කැමැත්තේ වුව ද යක්ෂයා විසින් පාපිත වූයේ මේ විප්‍රකාරය ගැන අපි කවරකු හට දොස් පවරමු ද, වරද පමුණුවමු දන්වමු ද? යි පවසයි. පුන ඩය්හිතුම්වජ්ඣ පිළිස්සෙන නිවසකින් බැහැර කළ භාණ්ඩ මෙන් නිවසින් එළයට විත් බුදු සසුනේ පැවිදි ව යළි මහත් වූ පිළිස්සුමක් හා සමාන ගිහිගෙහි පිළිස්සීමට කැමැත්තෙහි ද යනු අර්ථ යි. හේ මව (මෙසේ) පවසත් පවසත් ම කල්පනා කොට උජ්ජා බය යළි ලැබ ගිහි බවින් මට වැඩක් නැත' යි කී ය. ඉක්බිති ඔහුගේ මව 'හොඳමයි පුත' යි සකුටු වුවා ප්‍රණීත හෝජන වළඳවා 'පුත, වස් කිය දැයි විමසුවා ය. උපාසිකාවනි,' වසරක් සම්පූර්ණ කෙළෙමි' යි. එසේ නම් පුත, උපසම්පදාව කරනු මැනවි; තුන් සිවුරු රෙදි දුන්නා ය. හේ තුන් සිවුර කරවා උපසපත් ව බුද්ධච්චනය ඉගෙන ගත්තේ ත්‍රිපිටකධාරී වී ශීලාදියට පැමිණි තන්හි ඒ ඒ දේ පුරන්තේ නො බෝ කලකින් ම අරහත්වයට පත් ව මහා ධර්මකර්මයකු වී වර්ෂ එකසිය විස්සක් සිට මුළු දඹදිව බබුළුවා පිරිනිවන් පෑයේ ය.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.6.

සය වැන්නේ - ජේතවනෙ ජේතවනයෙහි පසල් දනව්වක 'කොසම්බකුට්ඨා' නම් තැනක් ඇත. එහි වසයි. ධම්මපදානී මෙහි වෙන් වෙන් ම සංග්‍රහ කරන ලද ෂඩ්විසති වර්ග පෙළ (ධම්මපදය) අදහස් කරන ලදී. එහි තෙරුන් වහන්සේ ඒ අවස්ථාවෙහි විහාර ඇතුළත සිටිමින් මධුර ස්වරයෙන් ගාථා කියා අප්‍රමාදවග්ගය කියයි. එවං නොසෙසි (මෙසේ නැළවුවා ය). ඈ පියංකර (නම් වූ) පුතා ඇකයෙන් ගෙන ජේතවනයෙහි බටහිර පැත්තේ සිට අහර සොයන්නී පිළිවෙලින් නගරය

* මෙනමින් නිරයක් ද වේ.

දෙසට හැරී මළුමුතු - කෙළ - සොටු ආදී දුෂ්කර බොජුන් සොයන්නී තෙරුන් වසන ස්ථානයට පැමිණ මධුර ස්වරය ඇසුවා ය. ඒ ශබ්දය ඇගේ සම ආදිය සිඳ ඇට මිදුලු ගටා හෘදය-ගමනීය විය. ඉක්බිති ඇට ගොදුරු සෙවීමේ සිතක් හෝ නො උපතීණි. කන් යොමා ගෙන ධර්මය ම අසමින් සිටින්නී ය. යක් දරුවාගේ ළමාකම හේතුවෙන් ධර්ම ශ්‍රවණයෙහි සිතකුදු නො උපණි. ඔහු බඩ සයින් පෙළන බැවින් "මෑණියනි, ගිය ගිය තැන කණුවක් මෙන් සිටින්නේ කුමක් නිසා ද? මට කන්නට හෝ බොන්නට කිසිවක් නො සොයන්නෙහි ද?" යි යළි යළිත් මවට දොස් පවරයි. ඇය මගේ ධර්මශ්‍රවණයට බාධාවක් කරනියි මා සඤ්ඤා කර පියඩකර, ශබ්ද නොකරන්න" යි මෙස් නැළවුවා ය.

එහි මා සඤ්ඤා කර 'සද්දං මා කරි' (ශබ්ද නො කරන්න) පාණේසු ව යන ගාථාවෙන් ඇ තමාගේ යෝග්‍යතාව අනුව සමාදන් වූ පඤ්චශීලය දක්වයි. එහි සංයමාමසෙ සංයම වෙමු. සංයත වූවෝ වෙමු. මෙයින් පාණාතිපාතයෙන් වැළකීම ගන්නා ලදී. දෙවන පදයෙන් මුසාවාද විරතිය, තෙවන පදයෙන් ඉතිරි විරතී තුන (ගන්නා ලදී) අපි මුඤ්ඤම පිසාවයෝනියා දරුවා යක්ෂ ලෝකයෙහි උපන් නමුත් මේ වෛර පහ හැර දමා සිහියෙන් යුතු ව පිළිපැද මේ කුසගිනි දුබ්බ සහිත පිශාව යක්ෂ යෝනියෙන් මිදෙමු'යි කී ය.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.7.

සත් වැන්නේ - තෙන බො පන සමයෙන හිරු බැස ගිය කල්හි, එදා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දිවාභෝජනයෙන් පසු ව මහජනයාට දහම් දෙසා මහජනයා උද්යෝගිමත් කරවා ස්නානය කරන කුටියෙහි ස්නානය කොට, ගඳකිළි කාමරයෙහි පනවන ලද උතුම් බුද්ධාසනයෙහි පෙර දිග ලෝකධාතුව බලමින් සිටි සේක. ඉක්බිති ඒකචාරික (තනි තනි ව හැසිරෙන) ද්විචාරික ආදී පංශුකුලික - පිණ්ඩාපාතික - හික්කුහු තම තමන් වසන තැන්වලින් නික්මී පැමිණ බුදුන් වහන්සේ වැඳ, රතු කඩතුරාවලින් වට කරනු ලබන්නාක් මෙන් වාහි වූහ. ඉක්බිති ඔවුන්ගේ අදහස දූන බුදුන් වහන්සේ නිර්වාණය අඩංගු ධර්ම කථාවක් පැවැත්වූ සේක.

එවං තොසෙසි ඇය දියණිය ඇකයෙන් ගෙන පුතා ඇඟිල්ලෙන් (අල්ලා) ගෙන ජේතවන තලාවේ ප්‍රාකාර වටය සමීපයෙහි මළුමුතු - කෙළ - සොටු සොයමින් යන්නී පිළිවෙළින් ජේතවන දොරටුවට පැමිණියා ය. ආනන්දයනී, පාත්‍රය ගෙන එන්න. විවරය ජොනා එන්න, ඉඳුල් කන්න වුනට දන් දෙන්න යි පවසන භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශබ්දය භාන්සින් දොළොස් රියනක් පමණ ම ගනී. ධර්ම දේශනා කරන සේක් ඉදින් සක්වල කොට වුව ද පිරිස සිරියත්, ඒ පිරිස දක්වා යයි. ඉන් බැහැර එක් කෙළවර අඟලක් පමණකුදු පිටට නො යයි. හේතු රහිත ව මධුර ශබ්දය නො නසීවා කියා ය. එහි දී මේ යක්ෂණිය පිරිසෙන් පිටත සිරියා ශබ්දය නො ඇසේ. දොරටුවෙහි සිටි ඇයට මහත් වූ බුද්ධ වීරිය නිසා ඉදිරියේ තිබූ ගඳ කිළිය පෙනිණි. ඇ, සුළඟ නැති තැන පහත් සිඵවක් මෙන් බුදුන් කෙරෙහි වූ ගෞරවයෙන් හස්තකුක්කුච්චයකුදු (අතින් කෙරෙන අශෝභන හැසිරීම්) නො මැති නිසල පිරිස දක එකාන්තයෙන් ම මෙතැන කිසියම් බෙදා දෙන භාණ්ඩයක් විය යුත්තේ ය. එයින් මම ගිනෙල් මී පැණි ආදියෙන් පාත්‍රයෙන් හෝ අතින් වැගිරෙන බිමට වැටෙන කිසිවක් හෝ ලබන්නෙමි යි විභාරය ඇතුළට පිවිසියා ය. දොරටුව අවහිර කරන්නන් වැළැක්වීමට සිටි ආරක්ෂක දේවතාවා යකිණියගේ හේතුවාසනාව දක නො වැළැක්වී ය. පිරිස සමග ඇගේ ඒකිභාව වීම හේතුවෙන් මධුරස්වරය සම ආදිය සිඳ (පසාරු කර ගෙන) ඇට මීදුලු ගටා සිරියේ ය. ධර්මශ්‍රවණය පිණිස සිටි ඇය මූලින් සඳහන් කළ පරිදි ම කුඩා දරුවෝ දොස් පැවරූහ. අද මාගේ ධර්මශ්‍රවණයට අනතුරක් කරතියි කුඩා දරුන්ට තුණ්හි උසාරිකෙ හොහි (උත්තරීකාවනී, නිහඬ වෙව්) යි මෙසේ නැළවූවා ය.

එහි යාව යම් තාක් ධර්මය අසම් ද එතෙක් නිහඬ වනු යනු අර්ථය යි. සබ්බගජ්ජාමොචනං නිවණට පැමිණ සියලු ගැටවලින් මිදෙත්. එහෙයින් එය සියලු ගැටවලින් මුදවන්නකැයි කියයි. අතිවෙලා වේලාව ඉක්මවා, ප්‍රමාණය ඉක්මවා ගිය, පියායනා සෙවීම, පැතීම, තනො පියතරං මේ ධර්මය සෙවීම - පැතීම යන යමක් ඇත් ද මෙය මට ඊටත් වඩා ප්‍රිය ය යනු අර්ථය යි. "පියතරා" යනු හෝ පාඨයකි. පාණිනං යම් සේ ප්‍රාණින් දුකෙන් මුදවා ද, කවරකු මුදවා ද? ප්‍රාණින් යි ගෙන කිව යුතු ය. යං ධම්මං අභිසමුද්ධං යම් ධර්මයක් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අවබෝධ කළාහු ද, තුණ්හිභුතායං උසාරා හුදෙක් මා පමණක් නොව මගේ මේ නැගණි උත්තරා ද නිහඬ ව සිටියි. සඤ්චමසස අනඤ්ඤය මැණියනී, අපි පෙර ද මේ සද්ධර්මය නො දක දුන් මේ සාපිපාසා ආදී දුක් අනුභව කරමින් දුකෙහි හැසිරෙමු. වක්ඛමා ඇස් පහකින් යුක්ත වූයේ 'වක්ඛමා.'

ධර්මය දේශනා කරමින් ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිස විමසා බලන සේක් ඒ යකිණියගේ මෙන් ම යක් දරුවාගේ ද සෝවාන් ඵලයට ඇති හේතුවාසනා දැක දේශනාව වෙනතක හරවා වතුස්සත්‍යය දැක්වූ සේක. එය අසා එතැන්හි ම සිටි යකිණිය පුතාත් සමග සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියා ය. ඒ දියණියට ද හේතුවාසනාව ඇත. බොහෝ ළදරු හෙයින් දේශනාව අවබෝධ කර ගැනීමට අසමත් වූවා ය. දැන් ඒ යකිණිය පුතුට අනුමෝදන් කරන්නී, "සාධු බො පණ්ඩිතො නාම" ආදිය කීවා ය.

අජ්ජාහං හි සමුග්ගතා අද මම සසරින් ගොඩ වුනෙමි. මැනවින් උඩට ආවෙමි, ශාසනයෙහි හෝ ඉහළට ආවෙමි. නැගී ආවෙමි. ඔබ ද සුවපත් වන්නෙහි, දිට්ඨානි මා විසිනුත් ඔබ විසිනුත් දන්නා ලදී. උක්කාරපි සුණාතු මෙ අප වතුස්සත්‍යය අවබෝධ කර ගත් බව මා දියණි උත්තරා ද අසන්නවායි කියයි.

සත්‍ය ප්‍රතිවේධය සමග ම ඇය ද සුවිලෝම මෙන් සුදු හොරි කැසීම් ආදී ස්වරූපය හැර දමා පුතා සමග දිව්‍ය සම්පත්තිය ලැබුවා ය. එතැන් පටන් ඇය දරුවන් සමග ගඳ කිළිය සම්පයෙහි වූ රුකෙහි ම නිවාසයක් ලැබ හවස උදේ බුද්ධ දර්ශනය ලබන්නී ධර්මය අසන්නී බොහෝ කලක් එහි ම විසුවා ය.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.8.

අට වැන්නේ - කෙනවිදෙව කරණියෙන වෙළෙඳ කටයුතු අදහස් කරන ලදී. අනේ පිඬු සිටුවරයාත් රජගහනුවර සිටුවරයාත් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් සොහොයුරින්ගේ සැමියෝ වෙත්. යම් විටෙක රජගහ නුවර ආදායම් උපදවන බඩුවල මිල වැඩි වේ ද එවිට රජගහ නුවර සිටුවරයා එය ගෙන පන්සියයක් ගැල් සහිත ව සැවැත් නුවරට ගොස් යොදුනක් පමණ (ඇත) සිට තමා පැමිණි බව දන්වයි. අනේපිඬු සිටුවරයා පෙර ගමන් කොට ඔහුට මහත් සත්කාර කොට එක ම යානයකට නංවා සැවකට පිවිසෙයි. හේ, ඉදින් භාණ්ඩ වහා විකිණේ නම් විකුණයි; (එසේ) නො වේ නම් නැගණියගේ නිවසේ තබා තික්ම යයි. අනාථ පිණ්ඩික ද එසේ ම කරයි. හෙතෙමේ එකල්හි ද ඒ කාරණයෙන් ම ගියේ ය. ඒ අරහයා මෙය කියන ලදී.

එ දවස රජගහ නුවර සිටුවරයා යොදුනක් පමණ (ඇතින්) සිටි අනාරා පිණිසික විසින් ආ බැව් හැඟවීම් පිණිස යවන ලද හසුන් නො ඇසී ය. ධර්ම ශ්‍රවණය පිණිස විහාරයට ගියේ ය. හේ ධර්මකරාව අසා පසු දින බුදුන් ප්‍රමුඛ හික්‍ෂු සංඝයාට ආරාධනය කොට තමාගේ නිවසේ උදුන් කැනවීම් දර පැලීම් ආදිය කරවී ය. අනාරාපිණිසික ද මගේ පෙර ගමන දුන් කරයි දුන් කරයි කියා ගෙදොර දී පවා පෙරගමන් නො ලැබ ගෙතුළට ගොස් වැඩි පිළිසදරක් පවා නො ලද්දේ ය. මහ සිටුවරය, කිම? දරුවන්ගේ සැප සනීප කොහොම ද? මග වෙහෙසකාරී නො වුනෙහි ද? පිළිසදර එපමණක් විය.

හේ ඔහුගේ අධික වැඩකටයුතු දක 'කිම ගෘහපතියනී, ඔබට ආවාහයක් හෝ වන්නේ ද?' යි බන්ධකයෙහි ආ පිළිවෙලට කථා පවත්වා ඔහුගේ මුවෙන් බුද්ධ බබ්දය අසා පස්වනක් ප්‍රීතිය ලැබී ය. එය (එම ප්‍රීතිය) ඔහුගේ හිසෙන් ඇරඹී පා තලය දක්වාත්, පා තලයේ සිට හිස දක්වාත් යයි. දෙපැත්තෙන් ම පැන නැගී මැද කිඳා බසියි. මැදින් ඇරඹී දෙපැත්තට යයි. හේ ප්‍රීතියෙන් නිරන්තරයෙන් ම ස්පර්ශ කරනු ලැබුයේ "ගෘහපතිය, ඔබ 'බුද්ධ'යි කියනි?" "ගෘහපතිය, මම 'බුද්ධ' යි කියමි" මෙසේ තෙවරක් ප්‍රශ්න කොට යමි මේ 'බුද්ධ' යන්නක් (වේද) ලෝකයෙහි මේ සෝභාව ද දුර්ලභය යි කී ය. ඒ අරභයා කියන ලදී. අසෙසාසි බො අනාරාපිණිසිකො ගහපති බුද්ධො කීර ලොකෙ උප්පන්නො" යි.

එතදහොසි, අකාලො බො අප්ප හේ සිටුවරයා විමසී ය: 'ගෘහපතිය, බුදුන් වහන්සේ කොහි වසන් ද? එවිට ඔහු, බුදුන් වහන්සේලා ළං වීමට නො හැක්කෝ ය; සර්පයන් හා සමාන වූවෝ වෙති. බුදුන්වහන්සේ ශීත වනයෙහි වසති. ඔබ වැන්නවුන් විසින් මේ වේලාවට යාමට නො හැකි ය යි ප්‍රකාශ කළේ ය. එවිට ඔහුට මෙසේ සිතුවේ. බුද්ධගතාය සතියා නිපජ්ජති ඒ දවසේ ඔහුට භාණ්ඩ (ගෙන ආ) කරත්ත ගැන හෝ උපස්ථායකයන් ගැන හෝ සිතක් පවා ඇති නො වී ය. රාත්‍රී ආහාර ගැනීමක් ද නො වී ය. මහල් සතකින් යුතු ප්‍රාසාදයට නැග මැනවින් පනවන ලද උතුම් අසුනෙහි 'බුද්ධො' 'බුද්ධො' යි සජ්ඣායනය කරමින් ම හෙව නින්දට වැටුනෙය. එහෙයින් බුද්ධගතාය සතියා නිපජ්ජති "(බුදුන් කෙරෙහි හිස සිහියෙන් හෝනේ ය) යි කියන ලදී. රත්තියා සුදං තිස්සාං උට්ඨාසි පහාතනි මඤ්ඤමානො ප්‍රථම යාමය යන්නම් අවසන් වුණු විට නැගිට බුදුන් වහන්සේ සිහි කළේ ය. එවිට ඔහුට බලවත් ප්‍රසාදයක් ඇති විය. ප්‍රීතියෙන් හටගත් ආලෝකයක් ඇති විය. සියලු අඳුරු දුරු විය.

පහන් දහසක් දැල්වෙන්නාක් මෙන් ද සඳ නැගීම හිරු නැගීම මෙන් ද විය. ප්‍රීතියෙන් හටගත් ආලෝකයක් ඇති විය. හේ මම පමා වූනෙමි, රැවටුනෙමි, හිරු නැගුණි යි නැගිට අහස් තලයෙහි සිටියේ සඳ දෙස බලා එක යාමයක් පමණක් ඉක්ම ගොසිනි, තවත් දෙකක් ඇතැයි යළි පිවිස නිදා ගත්තේ ය. මේ අයුරින් මධ්‍යම යාම අවසානයෙහි ද පශ්චිම යාමය අවසානයෙහි දැයි තෙවරක් නැගිටිවේ ය. පැසුළු යම අවසානයේ ඉතා උදයෙන් ම නැගිට අහස්තලයට ගොස්, මහ දොරටුවට මුහුණ ලා සිටියේ ය. සත් මහලේ දොර ඉබේ ම විවෘත වීණි. හේ ප්‍රාසාදයෙන් බැස විදිය තුළට බැස්සේ ය. විවරිංසු මේ මහා සිටුවරයා බුද්ධ උපස්ථායනයට යන්නෙමැයි නික්මියේ, ප්‍රථම දර්ශනයෙන් ම සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටා රතනත්‍රයේ අග්‍ර උපස්ථායකයා වී අසමාන වූ සංඝාරාමයක් කරවා සිටු දෙස ආර්ය ගණයාට නො වැසූ දොර ඇත්තේ වන්නේ ය. ඔහුට දොර වැසීම නො වටනේ යයි සිතා විවෘත කළහ. අනාරාධායි රජගහ නුවර ජනාකීර්ණ ය, ඇතුලු නුවර නව කෝටියකි, බැහැරි නුවර නව (කෝටි)යකි යි එය ඇසුරු කොට දහ අට කෝටියක් මිනිස්සු වසත්. අවේලාවෙහි මළ මිනිසුන් බැහැර ගෙන යාමට නො හැකි වන්නාහු අටල්ලක තබා බිහිදොර දමත්, 'මහ සිටුවරයා නුවරින් පිටත නික්මුණු සැණින් ම තෙත සිරුර පයින් පැගිණි; තවෙකකුට පිටි පතුලෙන් ගැසී ය. මැස්සෝ ඉගිලී විසිරෙති. දුර්ගන්ධය නාසා ප්‍රථය කඩා ගෙන ගියේ ය. බුදුන් කෙරේ වූ ප්‍රසාදය තුනී විය. එයින් ඔහුගේ ආලෝකය අතුරු දහන් විය. අඳුර පහළ විය. සඳුමනුසාසාවෙසි සිටුවරයාට උත්සාහය ජනිත කරවන්නෙමි යි රත් ගෙජ්ජි ගැටෙන්නාක් මෙන් මිහිරි හඬින් ශබ්දය ඇසෙන්නට සැලැස්වී ය.

සතං කඤ්ඤාසහසසානි මුල් වචන ද මේ 'සහසස්' පදය සමග සම්බන්ධ කළ යුත්තේ ය. 'සතං කඤ්ඤාසහසසානි' මෙන් 'සතං සහසසානි හත්ථි,' 'සතං සහසසානි අසසා,' 'සතං සහසසානි රථා' යනුවෙනි. එහි අර්ථය මෙයයි. මෙසේ එක එකක් සත සහසුයක් (ලක්ෂයක්) ම දක්වන ලදී. පදවිනිහාරසස පදවිනිහාරය නම් සමාන ඇවිදීමෙහි පාද දෙක අතර මිටින් රතන (අගල් 12) පමණ ය. කලං නාශයනි සොළසිං ඒ එක් පදවිනිහාරයක් සොළොස් කොටසක් කොට, එයින් එක කොටසක් සොළොස් කොටසකට ද එයින් ද එක් කොටසක් තවත් සොළොස් කොටසකට යයි මෙසේ සොළොස් වරක් සොළොස් කොටසකට බෙදූ කල්හි එක් කොටසක් 'සොළසී කලා' (සොළොස් කලාව) නම්. එම සොළොස් කලාව (තරම් වත්) මේ සතර ලක්ෂය නො වටී. කියන ලද්දේ මෙයයි; හස්තීහු ලක්ෂයකි, අශ්වයෝ ලක්ෂයකි, රථ ලක්ෂයකි, කතාසාවෝ

ලක්ෂයකි යන මොවුහු ද මුතු මිණි කොඩොල් සහිත මුළු දඹදිව රජ කුමරියෝ ය යන මෙපමණ ලාභයට වඩා, විහාරයට යන්නහුට ඒ සොළොස් කලා සංඛ්‍යාත ඉඩෙහි පවත්නා වේදනාව ම උත්තරීතර ය. මේ විහාරයට යාම කා වෙනුවෙන් ගන්නා ලද ද? (කරන ලද ද?). විහාරයට ගොස් කිසිදු අන්තරායකින් තොර ව සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටුවන්නහුට සුවද මාලාදියෙන් පූජා කරන්නෙමි, වෛතසය ද වදින්නෙමි, ධර්මය අසන්නෙමි, පහන් පූජා කරන්නෙමි, සංඝයාට ආරාධනය කොට දානය දෙන්නෙමි, ශික්ෂාපදවල හෝ සරණයන්හි හෝ පිහිටන්නෙමි යි යෑම් වශයෙන් වටනේ ම ය.

අනධකාරො අන්තරධායී හේ (මෙසේ) සිතී ය: මම තනි ව මැයි (හුදෙකලා ව මැයි) සංඥා කරමි. අනුව යන්නෝ (සේවකයෝ) ද මට ඇත්තාහ. කුමක් නිසා බිය වෙමි දැයි දිරිමත් විය. ඉක්බිති ඔහුට බලවත් බුද්ධ ප්‍රසාදයක් ඇති විය. එහෙයින් අඳුර අතුරුදහන් විය. අනෙක් වාරවල ද මේ න්‍යාය ම ය. තව ද ඇතට ඇතට යන්නේ බිහිසුණු සුසාන මාර්ගයේ ආට සැකිලි මස්-ලේ ආදියක් අනෙක විධි මළකඳුන් දුටුයේ ය. බලු සිවල් ආදීන්ගේ ශබ්දය ද ඇසී ය. යළි යළිත් බුදුන් වෙත ගිය (නැමුණ) ප්‍රසාදය වඩා ඒ සියලු අනතුරු මර්දනය කරමින් ගියේ ම ය. එහි සුදුසා ඒ සිටුවරයා යමින් ම මෙසේ සිතී ය. මේ ලෝකයේ පුරුණකස්සප ආදී බොහෝ තීර්ථකවරු “අපි බුදුවරු වෙමු” “අපි බුදුවරු වෙමු” යි කියති. මම කෙසේ නම් බුදුන් වහන්සේගේ බුදු බව දන්නෙමි වේ ද?” ඉක්බිති ඔහුට (මෙසේ) සිතීණි: මට ගුණ වශයෙන් උපන් නම මහජනයා දනිත්, මගේ පවුලේ නම මා හැර අන් කිසිවෙක් නො දනියි. ඉදින් බුදු කෙනෙක් වෙත් නම් මගේ පවුල් නාමයෙන් මා අමන්තූණය කරනු ඇත් යි. බුදුන් වහන්සේ ඔහුගේ සිත දන මෙසේ කී සේක.

පරිනිබ්බනො කෙළෙස් පිරිනිවීමෙන් පිරිනිවුනේ ය. ආසන්නියො තණ්හාවෝ සන්ති කෙළෙස් සමනය වීම, පඤ්ඤා පැමිණි; මෙය ද කියා බුදුන් වහන්සේ ඔහුට අනුපිළිවෙළ කථා පවසා අවසානයේ සතර සත්‍යය වදාළ සේක. සිටුවරයා ධර්ම දේශනාව අසා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටා බුද්ධ ප්‍රමුඛ භික්ෂු සංඝයාට ආරාධනය කොට පසු දින පටන් මහ දන් දීම ආරම්භ කළේ ය. බිම්බිසාර ආදීහු ඔබ ආගන්තුකයෙකි. යමක් ඔබට ප්‍රමාණවත් නැත්නම් ඒවා මෙයින් ගෙන යන්නැයි හසුන් යවති. හේ, ඇති (ප්‍රමාණවත්), ඔබලා බොහෝ කටයුතු ඇත්තහු යැයි සියල්ල ප්‍රතික්ෂේප කොට පන්සියයක් ගැලිත් ගෙනෙන ලද ධනයෙන් සත් දිනක්

මහා දානයක් දුන්නේ ය. දානාවසානයෙහි දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත් නුවර වස් විසීමට එකඟ කරවා ගෙන, රජගහන් සැවැත් අතර යොදන යොදන තැන්වල ලක්ෂයක් (බැගින්) දී විහාර භක්ෂිස් පහක් කරවමින් සැවැත් නුවරට ගොස් ජේතවන මහා විහාරය කරවා බුදුන් වහන්සේ ප්‍රමුඛ හික්ෂු සංඝයාට පවරා දුන්නේ ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.9.

තව වැන්නේ - රටීකාය රටීකං එක් විදියකින් තව විදියකට යන්නේ "රටීකාය රටීකං උපංසකනො" නම් වේ. සිංඝාටක (මං සන්ධිය) පිළිබඳ ව ද මේ පිළිවෙල ය. මෙහි ද රටීකා විදිය, සිංඝාටකං සිවු මංසල.

කිං මෙ කතා "කිං ඉමෙ කතා?" කුමක් මොවුහු කළාහු ද? කුමක් කරත් ද යනු අර්ථ යි. මධුපීතාව සෙයායෙ සුරා පානය කළාහු මෙන් නිදත්, සුරා පානය කළ තැනැත්තේ හිස එසවීමට නො හැකි වෙයි, විසඳව නිදන්නේ ම ය. එහෙයින් මෙසේ කී ය. තං ව පන අප්‍යට්ඨානීයං ඒ නො වැළැක්විය යුතු (ඇසීමෙන් තෘප්තියට නො එන) ධර්මය දෙසයි. බාහිර වූ සුමධුර හෝජනයක් වුව යළි යළිත් වළදන්නෙකුට නො රුස්නේ ය. ගෙන යව, මෙයින් කීම? යි ඉවත් කළ යුතු වෙයි, බැහැර කළ යුතු වෙයි. මේ ධර්මය එසේ නො වේ. පණ්ඩිතයෝ මේ ධර්මය වර්ෂ සියයක්, දහසක් වුව අසන්නාහු තෘප්තියකට නො පැමිණෙත්, එහෙයින් 'අප්‍යට්ඨානීයං' යි කියන ලදී. අසෙවනකමොජවං නො ඉසින ලද්දා වූ (නො තැවරුණු), ඔදවත් වූ, යම් සේ බාහිර වූ අභිශ්‍ර කිරීමත් ආදිය වුව ද ගිතෙල් මී පැණි සකුරුවලින් ඉසින ලද්දේ ම - යොදන ලද්දේ ම-මිහිරි හා ඔදවත් වෙයි. මේ ධර්මය එසේ නො වේ. මෙය තමා ස්වභාවයෙන් මධුර වූයේත් ඔදවත් වූයේත් වේ. වෙනත් දෙයකින් මිශ්‍ර වී නො මැත. එහෙයින් අසෙවනකමොජවං යි කියන ලදී. පිවන්ති මඤ්ඤ සප්පඤ්ඤා පණ්ඩිත පුරුෂයන් බොන්තාක් මෙන් වලාහකාමිවඬගු වළාකුළුවලින් නික්මුණු දිය ග්‍රීෂ්මයෙන් රත් වුණු මගීන් මෙන්.

තව වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.10.

දස වැන්නේ - පුඤ්ඤං වත පසච්චි ඛන්ඛං 'ඛන්ඛං වත පුඤ්ඤං පසච්චි' (බොහෝ ම පින් රැස් කළේ ය.)

දස වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.11.

එකොළොස් වැන්න කියන ලද්දේ ම ය.

එකොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

10.1.12.

දොළොස් වැන්නේ - ආළච්චියං ආළච්චි යනු ඒ රටක් නගරයක් (වේ); ඒ භවනය නගරයට නො දුරේ ගච්චිත් පමණ වූ කැන පිහිටියේ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහි වසන සේක. ඒ නගරය ආසුරු කොට ගෙන ආළච්චියෙහි වසති යි කියන ලදී. ආළචකසස යක්ඛසස භවනෙ මෙහි අනුපූර්ව කථාව මෙය යි:

ආලවක රජතුමා නොයෙක් නෘත්‍ය සම්පත් හැර දමා සොරුන් වැළැක්වීම පිණිසත්, විරුද්ධ රජවරුන් වැළැක්වීම පිණිසත් ව්‍යායාම කිරීම පිණිසත්, සත් වැනි සත් වැනි දවස්වල මුව දඩයමේ යන්නේ, එක් දිනක් සේනාව සමග කට්ඨාවක් කර ගත්තේ ය. යම් කෙනෙකුගේ පැත්තෙන් මුවා පැන යයි ද ඔහුට ම එය භාර ය. ඉක්බිති ඔහුගේ ම පැත්තෙන් මුවා පැන දිවී ය. රජතුමා ජවසම්පන්න වූයේ දුන්න ගෙන පයින් ම යොදුන් තුනක් ඒ මුවා ලුහු බැන්දේ ය. ඒණි මුවෝ ද යොදුන් තුනක් (දක්වා වූ) වේග ඇත්තෝ ය. ඉක්බිති පිරිහුණු ජවය ඇති, ජලය ඇති තැනකට පැමිණ සිටි ඒ මුවා මරා දෙකට කපා, මයින් තමාට වැඩක් නොමැති වුවත්, මුවා ගෙන ඒමට නො හැකි විය යන අපවාදයෙන් මිදීම පිණිස කදකින් ගෙන පැමිණෙන්නේ නගරය ආසන්නයේ බොඳොර් පතුවලින් සමන්විත මහත් නුග ගසක් දක වෙහෙස නිවා ගැනීම පිණිස එහි මුලට පැමිණියේ ය. ඒ නුග ගසේ ආලවක යක්ඛයා මහරජු සම්පයෙහි භවනක් ලැබ මද්දහන වේලාවෙහි ඒ රුක් සෙවනෙහි පහසු ලත් තැනට

පැමිණි සතුන් අනුභව කරමින් වාසය කරයි. හේ ඔහු (රජතුමා) දැක කැමට ළඟට පැමිණියේ ය. රජතුමා ඔහු හා කථිකාවක් කරගත්තේ ය. "මා මුදව, මම තොපට දවස දවස මිනිසෙකුත් සැළි බතකුත් එවන්නෙමි" යක්ෂයා, "ඔබ රජ සැපතින් ප්‍රමාද වූයේ සිහි නො කරන්නෙහි. මම භවනයට නො පැමිණි හා අනුමතිය නො ලත් කිසිවෙකුත් කැමට නො ලබමි. ඒ මම ඔබ ද අත් හරින්නෙමි"යි මුදා නො හළේ ය. රජතුමා, 'යම් දවසක නො එවන්නෙමි ද ඒ දවස මා අනුභව කරවයි තමා අනුදන ඔහු විසින් මුදා හරින ලද්දේ නගරාභිමුඛ ව ගියේ ය.

බල සේනාව මග කඳවුරු බැඳ සිටියාහු රජතුමා දැක, 'කිම මහරජ' හුදු අයශ (අපකීර්ති) බයින් මෙසේ වෙහෙස වන්නාහු දැයි කියමින් ඉදිරියට ගොස් පිළිගත්හ. රජතුමා එපවත් නො දක්වා නගරයට ගොස් උදය බත අනුභව කොට නගරාරක්ෂකයා කැඳවා මේ කරුණ පැවසී ය. නගරාරක්ෂකයා, "කිම රජතුමනි, කාලපරිච්ඡේදයක් වෙන් කරන ලද දැයි විමසී ය. නො කරන ලදැයි කියයි. නුසුදුස්සක් කර ඇත. මහරජ, අමනුෂ්‍යයෝ හුදු වෙන් කරනු ලැබුවක් ම ලබන්; වෙන් නො කළ කල්හි ජනපදයට හිරිහැර වන්නේ ය. 'දේවයිනි. වේවා! අල්පෝත්සුක වී එසේ කළේ වුව ද ඔබ වහන්සේ රජ සැප විඳිනු මැනවි. මම මෙහි දී කළ යුත්ත කරන්නෙමි' හේ කල් ඇති ව නැගිට, බන්ධනාගාර දොරටුවෙන් සිට යම් යම් කෙනෙක් මරණ දඬුවම ලැබිය යුත්තෙක් වෙන් ද, ඒ ඒ අයට "යමෙක් ජීවත් වීමට කැමැත්තේ නම් එළියට එවු" යි කියයි. කිසිවෙක් පළමු ව පිට වේ නම් ඔහු නිවසට ගෙන ගොස් නාවා කන්නට දී, "මේ බත් හැළිය යකුට දෙව" යි (කියා) යවයි. ඔහු රුක් මුලට පිවිසි සැණින් ම යක්ෂයා බිරම් සිරුරක් මවා අලයක් මෙන් (ඔහු) කා දමයි. යක්ෂානුභාවයෙන් මනුෂ්‍යයන්ගේ කෙස් ආදිය නිසා මුළු ශරීරය ම වෙඬරු පිඩක් මෙන් වෙයි. යකුට බත් රැගෙන ගිය මිනිස්සු එය දැක බියට පත් වූවෝ ඒ බැව් මිතුරනට දන්වූහ. එතැන් පටන්, රජතුමා සොරුන් ගෙන යකුට දෙති යි මිනිස්සු සොරකමින් වැළකුණහ. එයින් පසු කලක අළුත් සොරුන් නො මැති බැවින් පෙර සොරුන් අඩුවීම නිසාත් බන්ධනාගාර හිස් විය.

ඉක්බිති නගරාරක්ෂකයා රජුට මේ බැව් දැන්වී ය. රජු තම ධනය නගරයේ විදිවල දම්මවී ය." (කැමැති) කෙනෙකු ලෝභයෙන් ගත හොත් මැනවි," කිසිවෙක් පයින් වත් ගැසුවේ නැත. හේ සොරුන් නො ලබන්නේ ඇමතිවරුනට දැන්වී ය. අමාත්‍යවරු "පවුල් පිළිවෙලින් එක් එක් මහල්ලෙකු

යවමු. ඔහු ස්වභාවයෙන් ම මරණ මාවතේ සිටින්නෙකි' යි කීහ. රජතුමා, "අපේ පියා අපේ සීයා යවතියි මිනිස්සු කලබල කරන්නාහු ය, එය නො රැස්සව' යි වැළැක්වී ය. එසේ නම් දේවයන් වහන්ස, උඩුකුරු ව නිදන ලදරුවකු යවමු. එබන්දකු හට මගේ මව, මගේ පියා යි ස්නේහයක් නැත'යි කීහ. රජතුමා අනුමැතිය දුන්නේ ය. ඔවුහු එසේ කළහ. නගරයෙහි දරුවන් ගෙන දරු මව්වරු ද ගර්භිනීහු ද පැන ගොස් වෙනත් ජනපදවල දරුවන් සාදාගෙන එත්. මෙසේ දොළොස් වසක් ගෙවීය. ඉන්පසු දිනක් මුළු නගරය ම පරීක්ෂා කොට එක ම දරුවකු හෝ නො ලැබ රජුට දන්වූහ. දේවසිතී, ඇතුළු නුවර ඔබ වහන්සේගේ පුත් ආලවක කුමාරයා හැර වෙනත් දරුවෙකු නැත. රජතුමා "යම් සේ මගේ පුත්‍රයා ප්‍රිය වේ ද එසේ ම සියලු ලෝකයාට තමාට වැඩි ප්‍රියයකු නැත. යව්, ඔහු හෝ දී මගේ ජීවිතය ආරක්ෂාව කරවු" යි (කී ය).

ඒ වේලාවෙහි ආලවක කුමාරයාගේ මව පුතා නාවා සරසා රෙදි දරණුවේ ඔතා ඇකයෙහි නිදි කරවා සිටින්නී ය. රාජ පුරුෂයෝ රජුගේ අණින් එහි ගොස් දොළොස් දහසක් දේවීන්ගේ කිරි මව් ද සමග වැළපෙන ඇගෙන් ඔහු රැගෙන, හෙට යක්ෂයාගේ ආහාරය වන්නේ යයි පිටත් ව ගියහ.

එදින භාග්‍යවතුන් වහන්සේ උදෑසන අවදිව ජේතවන විහාරයෙහි මහ ගද කිළියෙහි මහා කරුණා සමාපත්තියට සම වැද බුදු ඇසින් ලොව බලන සේක්, ආලවක කුමාරයාගේ අනාගාමී ඵලයට පැමිණීමේ හා යක්ෂයාගේ සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටීමේ හේතුවාසනාවත්, දේශනාවාසනායේ අසු භාර දහසක් ප්‍රාණීන්ගේ ධර්ම වක්ෂු ප්‍රතිලාභයත් දුටු සේක. උන් වහන්සේ රැය පහන් වීමෙන් පසු ව පෙර බත් කීස නිමවා මැනවින් නිමවන ලද පසු බත් කීස ද ඇති සේක, කළුවර පස උපවස් දිනයෙහි හිරු බැස ගිය කල්හි. හුදෙකලා ව ම දෙවැන්නෙකු රහිත ව ම - පා-සිවුරු ගෙන පා ගමනින් ම සැවැත් නුවරින් තිස් යොදුනක් ගොස් ඒ යකුගේ හවනයට පිවිසි සේක. එහෙයින් ආලවකසස යක්කසස හවනෝ'යි කියන ලදී.

කිම, ආලවක යක්ෂයාගේ හවනය යම් නූග රුකක වී ද? භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එහි මුල වැඩ සිටි සේක් ද? නැතහොත් (යක්ෂ) හවනයෙහි ම ද? හවනයෙහි ම ය. යම් සේ යක්ෂයෝ තම හවන දකිද්ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද එලෙස (සිටි සේක). උන් වහන්සේ එහි ගොස්

භවන දොරටුවෙහි සිට ගත්හ. එකල්හි ආලවක හිමවතෙහි යක්ෂ සමාගමට ගියේ වේ. ඉක්බිති ආලවකගේ දොරටු පාල 'ගුහ' නම් යක්ෂයා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ වැද ස්වාමීනී, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, තමා අවේලාවේ පැමිණියහු දැයි විමසී ය. "ගුහය, ඔව් පැමිණියෙමි. ඉදින් ඔබට බරක් නො වන්නේ නම් ආලවකගේ භවනයෙහි එක් රැයක් වසන්නෙමි ද?" "ස්වාමීනී, මට බරක් නැත. එසේ වුවත් ඒ යක්ෂයා කර්කෂය, පරුෂය, මව් පියාදීන්ට වත් වැදිම් ආදියක් නො කරයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙහි වාසය රුචි නො වේවා" "ගුහය, ඔහුගේ ස්වභාවය දනිමි. මට කිසි අනතුරක් නො වන්නේ ය. ඉදින් ඔබට බරක් නො වන්නේ නම් එක් රැයක් හිඳින්නෙමි'යි. දෙවන වරට ද ගුහ යක්ෂයා භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ කී ය: "ස්වාමීනී, ආලවක හිස ගිනිගත්තෙකු මෙනි. මව් පියන් කියා හෝ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් කියා හෝ ධර්මය කියා හෝ නො දනියි. මෙහි පැමිණියවුන්ගේ සිත විප්‍රකාර ද කරයි. හදවත පවා පලයි. පාවලින් ගෙන සමුද්‍ර පරතෙර හෝ පරසක්වල හෝ ගසයි" දෙවනුවත් බුදුන් වහන්සේ පැවසූහ: 'ගුහය දනිමි. ඉදින් ඔබට බරක් නැත්නම් එක් රැයක් ගත කරන්නෙමි' "ස්වාමීනී, මට බරක් නැත. එසේ වුවත් ඒ යක්ෂයා තමාට නොදන්වා (මීට) අනුදන්නා වූ මා ජීවිතයෙන් තොර කරනු ඇත. ස්වාමීනී, ඔහුට දන්වමි." "ගුහය, කැමති පරිදි දන්වව" "ස්වාමීනී, එසේ නම් (කළ යුත්ත) ඔබ වහන්සේ ම දන්නා මැනවි' යි බුදුන් වහන්සේට වැද හිමවත් දෙසට ගියේ ය. භවනයෙහි දොර තමා ම (ඉබේ ම) බුදුන් වහන්සේට විවෘත කර දුන්නේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ භවන ඇතුළට පිවිස නියම කරන ලද මංගල දිනය ආදියෙහි හිඳ ආලවක තෙම සිරිය විඳියි ද ඒ දිව්‍යරත්නමය පර්යංකයෙහි ම හිඳ ස්වර්ණ ආලෝකයක් මුදා හළ සේක. ඒ දෑ යක්ෂයාගේ ස්ත්‍රීහු පැමිණ භාග්‍යවතුන් වහන්සේට වැද පිරිවරා හිඳ ගත්හ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, 'පෙර ඔබලා දන් දී සිල් සමාදන් වී පිදිය යුත්තන් පුදා මේ සැපතට පත් වූවහු ය. දැනුදු එසේ ම කරවී. එකිනෙකා ඊර්ෂ්‍යා මාත්සර්යයෙන් මැඩී නො හැසිරෙව්" ආදි ක්‍රමයෙන් ඔවුන්ට ප්‍රකීර්ණක ධර්ම කථා පැවැත්වූ සේක. ඔවුහු බුදුන් වහන්සේගේ මිහිරි හඬ අසා දහස් ගණන් සාධුකාර දී භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිරිවරා හිඳ ගත්තාහු ම ය.

ගුහ ද හිමවතට ගොස් ආලවකට දන්වී ය. "නිදුකාණනි,' ඔබගේ විමාන‍යෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩ සිටිති'යි දැනගනු මැනවි" හේ ගුහට සංඥාවක් කළේ ය. "නිශ්ශබ්ද වෙව, ගොස් කළ යුතු දේ

කරන්නෙමි” පුරුෂ මානයෙන් ලජ්ජාවට පත්වූයේ විය. එහෙයින් පිරිස මැද කිසිවෙකු නො අසතැයි එසේ කළේ ය.

එකල්හි සාකාශීර හේමවත (දෙදෙනා) භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ජේතවනයෙහි දී ම වැද යක්ෂ සමාගමට යන්නෙමු යි පිරිවර සහිත ව නොයෙක් යානවලින් අහසින් යති. අහසෙහි ද යක්ෂයන්ගේ මාර්ග සැම තැන ම නැත. ආකාශගත විමානයන් ආරක්ෂා කර (යා යුතු) (තැනින්) මාර්ගය වේ. ආලවකගේ විමානය බිම (පොළොවේ) පිහිටියකි, මැනවින් ආරක්ෂිත ය. ප්‍රාකාරවලින් වටවී ය. මැනවින් සකස් කරන ලද දොර - අට්ටාල - නුවර දොරටු සහිත ය, මුදුනෙහි රන් දලකින් වසන ලද මඤ්ජුසයක් (පැසක්) මෙහි. උසින් යොදුන් තුනකි. එහි ඉහළින් මගක් ඇත. ඔවුහු එම පෙදෙසට පැමිණ යන්නට නො හැකි වූවාහු ය. බුදුන් වහන්සේලා වැඩ සිටින අවකාශයෙහි ඉහළින් යාමට හවාග්‍රය දක්වා කිසිවෙක් සමත් නො වේ. ඔවුහු මේ කිමී දැයි විමසා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දක අහසට විසි කළ දර කොට මෙන් බැස වැද දහමී අසා පැදකුණු කොට භාග්‍යවතුන් වහන්ස, යක්ෂ සමාගමට යමු 'යි වස්තු තුන ප්‍රශංසා කරමින් යක්ෂ සමාගමට ගියහ. ආලවක තෙම ඔවුන් දක මෙහි හිද ගන්නැයි පසු පසට ගොස් ඉඩ ලබා දුන්නේ ය. ඔවුහු ආලවකයාට, "ආලවකය, ඔබට ලාභයකි. ඔබගේ භවනයෙහි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙසෙති. ආයුෂ්මතුනි, යන්න, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇසුරු කළ මැනවැයි දන්වූහ. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ භවනයෙහි ම වැඩ විසූහ. යම් නුග ගසෙක ආලවකගේ භවනය වී ද එහි මුල නො වේ. එහෙයින් කියන ලදී: එකං සමයං භගවා ආලවියං විහරති ආලවකසස යකිසස භවනේ' යි.

අප් බො ආලවකො - පෙ-එතදවොච නිකිම සමණ කුමක් නිසා මොහු මෙසේ කීවේ ද? කෝප කරවනු කැමැත්තෙනි, එහි මුල පටන් සම්බන්ධය මෙසේ දහ යුත්තේ ය. අශ්‍රද්ධාදීන්ට ශ්‍රද්ධා කරාත් දුෂ්කරා වේ ද? දුශ්ශීලාදීන්ට ශීලාදීකරාත් යම් සේ දුෂ්කරා වේ ද? එසේ ම ඒ යක්ෂයින්ගෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පිළිබඳ ප්‍රශංසාව අසා ම ගින්නට දමූ ලුණු කැට මෙන් අභ්‍යන්තරයෙහි කෝපයෙන් තට තට ගාතා හදවත ඇත්තේ වී, මගේ භවනට ආ 'භගවා' නමී වූ ඔහු කවරෙක් ද? යි ඇසී ය. ඔවුහු කීහ: ඇවැත්නි, අපගේ ශාස්තෘ වූ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔබ නො දන්නෙහි ද? උන්වහන්සේ තුසිත භවනයෙහි සිටියේ පස් මහ බැලුම් බලා ආදී කුමයෙන් ධර්ම වක්‍ර ප්‍රවර්තනය දක්වා කියන්නාහු

ප්‍රතිසන්ධි ආදියෙහි දෙතිස් පූර්ව නිමිති කියා ඇවැත්නි, ඔබ මේ ආශ්වර්යයන් පවා නො දුටුවෙහි දැයි දෝෂාරෝපණය කළහ. හේ දක ද ක්‍රෝධ හේතුවෙන් "නො දුටිමි" යි පැවසී ය. ඇවැත් ආලවකය, ඔබ දක්කත් නො දක්කත් දක්නා ලද හෝ නො දක්නා ලද හෝ දෙයින් කිම? අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේට ඔබ කුමක් කරන්නෙහි ද? ඒ ඔබ, උන්වහන්සේ හේතු කොට ගෙන සෙලවෙන මොල්ලිය සහිත මහා වෘෂභයකු සම්පයෙහි එදා උපන් වස්සකු මෙන් ද, තුන් බෙදුන් (සහිත) මත වරණයකු (හස්ති රාජයකු) සම්පයෙහි ඇත් පොච්චකු මෙන් ද, ලෙල දෙමින් එල්ලෙන කෙසරුවලින් ශෝභමාන බඳ ඇති සිංහ රාජයකු ඉදිරියේ ජරපත් සිවලෙකු මෙන් ද, යොදුන් එකසිය පනහක් වැඩුණු සිරුර ඇති ගුරුළු රජු සම්පයෙහි දිරාගිය පියාපත් ඇති කවුඩු පෝතකයෙකු මෙන් ද වැටහෙයි. යව, යමක් නොප විසින් කළ යුතු නම් එය කරව.' මෙසේ කියන ලද කල්හි ක්‍රෝධ ඇවිස්සුණු ආලවක නැගිට මනෝශිලා තලයෙහි වම් පාදය තබා, දුන් ඔබලාගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ හෝ මහානුභාව සම්පන්න මා හෝ බලව'යි දකුණු පයින් සැට යොදුනක් පමණ වූ කෙලාස පර්වත කූටිය ඉක්ම විය. අයෝ කුටයකින් පහර දෙන ලද පිරිසිදු යකඩ ග්‍රලියක් මෙන් පතුරු මුදා හැරී ය (ගැලවී ය.) හේ එහි සිට අහං ආලවකො යි උද්ඝෝෂණය කළේ ය. මුළු දඹදිව (පුරා ම) ශබ්දය පැතිරිණි.

ශබ්ද සතරක් මුළු දඹදිවෙහි ම ඇසිණි. පූර්ණක යක්ෂ සේනාපතියා ධනාඤ්ජය කොරව්‍ය රජවරුන්ගේ සුදුව දිනා අත්පොළසන් දී මම දිනුවෙමි යි හඬ තැළී ය. දෙවියන්ගේ රජ වූ ශක්‍රයා කාශ්‍යප බුදුන්ගේ ශාසනය පිරිහෙද්දී විශ්වකර්ම දේව පුත්‍රයා සුතබයකු කර මම පාපී හික්ෂුනුන්, පාපී හික්ෂුණිනුන් උපාසකයනුත් උපාසිකාවනුත් යන අධර්මවාදී සියලු දෙනා කම් යි උද්ඝෝෂණය කරවී ය. කුස ජාතකයෙහි දී පහාවතී අරභයා රජුන් සත් දෙනා විසින් නගරය වට කළ කල්හි තමා සමග පහාවතිය ඇතු පිට නංවා නගරයෙන් නික්ම මම සිංහ ස්වර කුසරජු යි මහා පුරුෂ කෙම මහා නාද පැවැත්වී ය. කෙලාස මුදුනේ සිට ආලවක (මහා නාද පැවැත් වී ය) (යන මේ සතර ය). එකල්හි මුළු දඹදිව දොර දොර සිට මහ හඬ නැගුවා හා සමාන විය. යක්ෂයාගේ ආනුභාවයෙන් යොදුන් තුන් දහසක් පනළා වූ හිමවක ද බෙහෙවින් කම්පා විය. හේ "මෙයින් ම ශ්‍රමණයා පළවා හරින්නෙමැ" යි වායු මණ්ඩලය හට ගැන්වී ය. පෙර දිග ආදි වශයෙන් වාතය පැන නැගී අඩ යොදුන්, යොදුන්, දෙයොදුන්, තුන් යොදුන් ප්‍රමාණ පර්වත කුට පළා ගෙන, වන පැළෑටි වෘක්ෂ ආදිය උදුරවා ගෙන අළුති නගරයට එමින්, සෙවිලි කළ දෑ අහසෙහි පාකරමින්

දිරා ගිය ඇත්තල් ආදිය සුණු විසුණු කරයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කිසිවකුට වත් ගැහැටක් නො වේවා යි අධිෂ්ඨාන කළ සේක. ඒ වාතයේ බුදුන් වෙත පැමිණ සිවුරු කොණක් පමණ වත් සෙළවීමට අසමත් වූහ. ඉක්බිති ජලයෙන් යට කර ශ්‍රමණයා මරන්නෙමි යි මහා වර්ෂාවක් හට ගැන්වී ය. ඒ අනුභවයින් පටල සියය පටල දහස ආදී වශයෙන් වළා එක පිට නැගී වසින්නට පටන් ගත්තේ ය. වැහි දහර වේගයෙන් පෘථිවිය සිඳුරු විය. වන වෘක්ෂ ආදියේ මුදුන්හි මහෝසය පැමිණ බුදුන් වහන්සේගේ සිවුපේ පිහි බිඳු තරම වත් තෙමන්නට නො හැකි විය. ඉක්බිති ගල් වැස්සක් ඇති කළේ ය. මහත් මහත් වූ පර්වත කුට දුම් දමමින් දිදුලමින් අහසෙන් පැමිණ බුදුන් වහන්සේ වෙත විත් දිව්‍යමාලා පොකුරු බවට පත් විය. ඉක්බිති ප්‍රහාරක වර්ෂාවක් ඇති කළේ ය. එක පැත්තෙන් සැඩ පහර එන, දෙපැත්තෙන් ම සැඩ පහර එන කවු, හෙල්ල, ඊතල ආදිය දුම් දමමින් දිළිසෙමින් අහසින් විත් බුදුන් වෙත පැමිණි දිව මල් මාලා බවට පත් විය. ඉක්බිති අඟුරු වැස්සක් වැටී ය. එරබඳු, කැල මල් පාට බඳු අඟුරු අහසින් පැමිණ බුදුන්ගේ පාමුල දිව මල් වී විසුරුණි. අනතුරු ව උණු අළු වැස්සක් ඉපදවී ය. ඉතා උණුසුම් අළු අහසින් පැමිණ බුදුන්ගේ පා මුල සඳුන් සුණු බවට පත් වී වැටුණි. ඉතික්බිති වැලි වැස්සක් ඉපද විය. ඉතා සියුම් වැලි දුම් දමමින්, දිළිසෙමින් අහසින් අවුත් බුදුන්ගේ පාමුල දිවමල් බවට පත් වී වැටුණි. අනතුරු ව මඩ වැස්සක් ඇති කළේ ය. ඒ ද දුම් දමමින්, දිළිසෙමින් අහසින් පැමිණ බුදුන්ගේ පාමුල දිව්‍ය ගන්ධය බවට පත් වී වැටුණි. ඉන් අනතුරු ව හීෂණය කොට ශ්‍රමණයා පළවා හරිමි යි අන්ධකාරය මැටී ය. එය වතුරංග සමන්තාගත අන්ධකාරය හා සම ව බුදුන් කරා පැමිණ සුර්යාලෝකයෙන් නැසුණු අන්ධකාරයක් මෙන් අතුරුදහන් විය.

මෙසේ යක්ෂයා මේ වාත - වර්ෂා - පාෂාණ - ප්‍රහාරක - අංගාර - කුක්කුල - වාලිකා - කලල - අන්ධකාර යන නව වර්ෂාවලින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පළවා හැරීමට නො හැකි වූයේ, නානාවිධ වූ පහර දීම් පිණිස වූ අනේක ප්‍රකාර රූප භූත සමූහයෙන් ආකුල වූ වතුරංගිනී සේනාව සමග තමා ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉදිරියට ආවේ ය. ඒ භූත සමූහයා අනේක ප්‍රකාර වූ විකාරයන් කර, ගනුව, නසව යි බුදුන් වහන්සේට ඉහළින් එන්නා සේ වෙයි. එසේ වුවත් මැස්සන් පිරිසුදු කළ ලෝහ ගුළියක (ඇලෙන්තට අසමත් වන්නා) සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ (ගේ ශරීරයෙහි) ගාවන්නවත් අසමත් විය. මෙසේ තිබියදී වුව ද යම් සේ මාරයා බෝමැඩ දී පැමිණි වේලාවෙහි ම හැරී ගියේ ද, එසේ නො

නැවතී අඩ රැයක් පමණ අවුලක් කළහ. මෙසේ අඩ රැයක් පමණ අනේක ප්‍රකාර විනිසක දර්ශනයෙන් පවා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සෙලවීමට නො හැකි වූයේ, ආලවකයා (මෙසේ) සිතී ය: ඉදින් මම කිසිවකු විසින් වත් ජය ගත නො හැකි දුස්සාවුධය මුදා හරින්නෙමි නම් මැනවි"

ලෝකයෙහි ශ්‍රේෂ්ඨ ආයුධ සතරකි. ශක්‍රයාගේ වජ්‍රායුධය, වෛශ්‍රවණගේ ගදායුධය, යමගේ නයනායුධය, ආලවකගේ දුස්සාවුධය යනුවෙනි. ඉදින් ශක්‍රයා කෝප වූයේ වජ්‍රායුධය මහාමේරු පර්වතයෙහි පහර දෙයි ද අට සැට දහසකට අධික යොදුන් ලක්ෂයක් විනිවිද (පසාරු කර) ගොස් පහතට යන්නේ ය. වෛශ්‍රවණ විසින් සාමාන්‍ය කාලයෙහි මුදා හළ ගදායුධය බොහෝ යක්ෂ දහස් ගණනකගේ හිස කපා දමා යළි අත්පසුරට පැමිණ සිටියි. කෝප වූ යමයා විසින් නයනායුධයෙන් බැලූ සැනෙකින් නොයෙක් කුම්භාණ්ඩ දහස් ගණන් දෙනා රත් වූණු කබලෙහි තල පුපුරු ගසන්නාක් මෙන් වැනසෙත්. කිපුණු ආලවක තෙමේ ඉදින් අහසෙහි ආයුධය මුදා හරියි ද වසර දොළහක් වැසි නො වසින්නේ ය. ඉදින් පෘථුවියට මුදා හරින්නේ නම් සියලු ගස් හා තණ කොළ ආදිය වියළී ගොස් දොළොස් වසක් අතරතුර යළි නො වැඩේ. ඉදින් සමුද්‍රයෙහි මුදා හරියි ද රත්වූණු කබලෙහි ජල බිත්දු මෙන් සියලු ජලය සිඳී යයි. ඉදින් මහාමේරු පර්වතයෙහි මුදා හරින්නේ නම් කුඩු කුඩු වී විසිරෙයි.

හේ මෙසේ මහානුභාව වූ දුස්සාවුධය උතුරු සඵව මුදා අල්ලා ගත්තේ ය.

දශසහස්‍රී ලෝක ධාතුවල දේවතාවෝ වහා රැස්වූහ. "අද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ආලවකයා දමනය කරන සේක. එහි දී ධර්මය අසන්නෙමු" යුද්ධය දකිනු කැමැති දෙවියෝ ද රැස්වූහ. මෙසේ මුළු අහස ම දෙවියන්ගෙන් පිරුනේ විය.

ඉක්බිති ආලවක තෙමේ භාග්‍යවතුන් සම්පයෙහි ඉහළින් සැරිසරා වස්ත්‍රායුධය මුදා හළේ ය. එය අකුණු වළල්ලක් මෙන් අහසෙහි ගොස් බිරම් හඩක් නගමින් දුම් දමමින් දිළිසෙමින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ යක්ෂයාගේ මානය මර්දනය කරනු පිණිස පා පිස්තා රෙදි කඩක් වී පාමුල වැටිණි. ආලවක තෙමේ ඒ දක අග සිඳිනා ලද වෘෂභයෙකු මෙන්, දළ උගුළුවන ලද නාගයකු මෙන් තේජස් රහිත, උඩගු රහිත, හැළුණු මාන ධජය ඇති අයෙකු වී මෙසේ සිතී ය. දුස්සාවුධය ද

ශ්‍රමණයා අභිභවනය නො කළේ ය. හේතුව කුමක් ද? මීට හේතුව ශ්‍රමණයා මෙහි විභරණයෙන් යුතු වීම යි. ඔහු කෝප කරවා මෙහි යෙත් වෙත් කිරීම මැනවි. මේ සම්බන්ධයෙන් "අඵ ඛො ආළවකො යකො යෙන භගවා - පෙ - නිකම සමණ" යි කියන ලදී.

එහි අදහස මෙය යි: "මා විසින් අනුදනීමක් නො කරන ලදු ව කුමක් නිසා මගේ භවනයට පිරිස ගෙහිමියා මෙන් ස්ත්‍රී වාසස්ථානය මැද සිටින්නෙහි ද? නො දෙන ලද්දක් පරිහරණය කිරීමත්, ස්ත්‍රී සංසර්ගයත් ශ්‍රමණයකුට තරම් නො වේ. එහෙයින්, ඉදින් ඔබ ශ්‍රමණ ධර්මයෙහි සිටියෙහි නම් ශ්‍රමණය, නික්මෙව." සමහරු මේ පරුෂ වචනත් තවත් පරුෂ වචනත් කියා ම මොහු මෙසේ පැවසී යයි කියත්. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ, යම් භෙයකින් ස්තබ්ධ (දැඩි ස්වරූපයෙන් යුතු) වූවෙකු ප්‍රතිස්තබ්ධභාවය ඇති කරන කල්හි, උදාහරණ වශයෙන් සැරපරුෂ බල්ලකුගේ නාසයෙහි පිත බිඳී යී නම් (පිත ඉව වැටුණු විට) උභ්‍ය වඩාත් අධික ලෙස වණ්ඩ වන්නේ ය, එමෙන් වඩාත් දැඩි වෙයි. මෘදු බවින් ම ඔහු දමනය කිරීමට හැකි වෙතැයි දන "මැනවි, ඇවැත්නි" යි ප්‍රිය වචනයෙන් ඔහුගේ වචනය පිළිගෙන නික්මුණු සේක. එහෙයින් සාධානුසොති භගවා නිකම" යි කියන ලදී. ඉක්බිති ආළවක, මේ ශ්‍රමණයා සුවච (කීකරු) කෙනෙකි. එක් වචනයකින් ම නික්මුනේ, මෙසේ පහසුවෙන් නික්මවීමට හැකි ශ්‍රමණයා මම අකාරණයෙන් මුළු රාත්‍රියෙහි ම යුද්ධය මගින් එරෙහි ව ගියෙමි" යි මෘදු සිත් ඇත්තේ වී, යළි (මෙසේත්) සිති ය. සුවචභාවය නිසා නික්මුණේ ද නැතහොත් ක්‍රෝධයෙන් (නික්මුනේ) ද යි දැනුදු දන හැනීමට නො හැක. විමසමි" යි. ඉක්බිති පවිස සමණ යි කී ය. ඉක්බිති (බුදුන්) 'සුවච ය' යි මෘදු වූ සිත් ඇතියහුගේ (යකුගේ) සිත තහවුරු කරනු පිණිස යළිත් ප්‍රියවචනය පවසන සේක් සාධානුසොති භගවා පාවිසී (මැනවි ඇවැත්නි, යි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇතුළු වූ සේක) ආළවක තෙම යළි යළිත් එකී සුවච භාවය ම විමසන්නේ දෙවනුවත් තෙවනුවත් 'නිකම' 'පවිස' කී ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද එසේ කළ සේක. ඉදින් නො කරන්නේ නම් ස්වභාවයෙන් ම ගෞරෝසු වූ යකුගේ සිත තවත් දරදඬු වී ධර්ම කථාවට භාජන නො වන්නේ ය. එහෙයින් යම් සේ මව හඬන දරුවාට ඔහු කැමති යමක් දී හෝ කර අවනත කර ගනී යි ද එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද කෙළෙස් හැඬීමෙන් හඬන යක්ෂයාට සැනසීමට, යමක් ඔහු කියයි ද එය කළ සේක. යම් සේ කිරීමට තනය නො බොන දරුවා යමක් දී සුරතල් කරවා කිරි පොවයි ද එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද යක්ෂයාට ලෝකෝත්තර ධර්මය (නමැති)

කිරි පෙවීමට ඔහු පැතු වචන කිරීමෙන් සනසා මෙසේ කළ සේක. යම්සේ පුරුෂයෙක් ලබුයෙහි වතු මධුර පිරවීමට කැමැත්තේ එහි ඇතුළත සෝදයි ද එසේ ම භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද යක්ෂයාගේ සිතෙහි ලෝකෝත්තර වතුමධුර පුරවනු කැමති වූ සේක් ඔහුගේ අභ්‍යන්තරයෙහි ක්‍රෝධ මල සේදීමට තෙවන වර දක්වා නික්මීම් පිරිසීම් කළ සේක.

ඉක්බිති ආළවක "මේ ශ්‍රමණයා සුවච ය. නික්මෙව යි කියන ලද්දේ නික්මෙයි. පිරිසෙව යි කියන ලද්දේ පිරිසෙයි. ඉදින් මම මේ ශ්‍රමණයා මෙසේ ම මුළු රෑ වෙහෙස කරවා දෙපයින් ගෙන ගඟෙන් එගොඩට විසි කරන්නෙමි නම් මැනව'යි පවිටු සිතුවිල්ලක් උපදවා සතර වැනි වරටත් 'නික්ම සමණ' යි කී ය. ඒ බැව් දන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නක්ඛවාහං තං යි කී සේක. මෙසේ කී කල්හි ඊට වැඩියෙන් කළ යුතු දෙයක් විමසන්නේ ප්‍රශ්න විමසිය යුතු යයි හෝ සිතන්නේ ය. එය ධර්ම කථාවට පහසුවක් වන්නේ ය යි දැන 'න බ්‍යාහං තං' යි කී ය. එහි 'න' යනු ප්‍රතිකෂෙපය යි. 'බො' අවධාරණය යි. 'අහං' තමා දක්වීම යි. 'තං' හේතු වචන යි. එයින් ම, මෙහි යම් හෙයකින් ඔබ මෙසේ සිතති ද එහෙයින් ඇවැත්නි, මම නො නික්මෙන්නෙමි, යං තෙ කරණීයං තං කරොහි (තා විසින් යමක් කළ යුතු නම් එය කරව) යි මෙසේ අර්ථය දත යුත්තේ ය.

ඉක්බිති ආළවක යම් හෙයකින් පෙරත් ආකාශයෙන් යන වේලාවෙහි කීම මෙය ස්වර්ණ විමානයක් ද නැතහොත් රජත මණි විමානවලින් එකක් ද කියා බලන්නෙමු යි මෙසේ තමාගේ විමානයට පැමිණි සෘද්ධි සම්පන්න තාපස පරිබ්‍රාජකයන්ගෙන් ප්‍රශ්න විමසා විසදීමට නො හැකි වූවත් විත්ත ව්‍යාකූලත්ව ආදියෙන් වෙහෙසවයි ද, එහෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද එසේ වෙහෙස කරවන්නෙමැයි සිතමින් පඤ්ඤං තං ආදිය කී ය.

ඔහුගේ ප්‍රශ්නය කොහෙන් (පැමිණියක්) ද? ඔහුගේ මවුපියෝ කාශ්‍යප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඇසුරු කොට ප්‍රශ්න අටක් විසඳුම් ද සහිත ව උගත්හ. ඔවුහු කරුණ කාලයෙහි ආළවකට (ඒවා) ඉගැන්වූහ. හේ කල් යත් ම විසදීම අමතක කළේ ය. එහෙයින් මේ ප්‍රශ්න විනාශ නො වේවා යි රත් පටක සාදිලිංගම්වලින් ලියවා විමානයෙහි තැබී ය. මෙසේ මේ බුද්ධ ප්‍රශ්න බුද්ධ විෂයට ම අයත් වේ.

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එය අසා, යම් හෙයකින් බුදුන් වහන්සේගේ ලාභයට අනතුරක් (බාධාවක්) හෝ ජීවිත අත්තරායක් හෝ සර්වකාශ්‍යන

බ්‍යාමප්‍රභා ආදිය විනාශ කිරීමක් හෝ කිසිවකු විසින් කිරීමට නො හැක්කේ ද එහෙයින් ලෝකයෙහි ඒ අසමාන බුද්ධානුභාවය දක්වන සේක, න බ්‍යාහං තං ආවුසො පසසාමී සදෙවකෙ ලොකෙ ආදිය කී සේක, මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුගේ බාධනවිත්තය ප්‍රතිෂේධ කොට (වළක්වා) ප්‍රශ්න විමසීමේ උත්සාහය ඇති කරවන සේක් අපි ව අං ආවුසො පුවඡ යදාකඛබ්බි' යි කී සේක, එහි අර්ථය නම් : ඉදින් කැමැත්තෙහි ද එය අසව, ප්‍රශ්න විසඳාලීමෙහි ලා මට බරක් නැත, නැතහොත් යමක් කැමැත්තෙහි ද එය අසව, සියල්ල ඔබට විසඳ දෙන්නෙමි' යි පසේ බුදු අගසවී මහසවී ආදීන්ට පොදු නො වූ සර්වඥ පවාරණයෙන් පැවරූ සේක, මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සර්වඥ පවාරණයෙන් පැවරූ කල් හි අට බො ආළවකො යසෙඛා භගවන්තං ගාථාය අජක්ඛාසි,

එහි කිංසුධ වින්තං 'කිං සු ඉධ' වින්තං යනු ධනය යි, එය ප්‍රීති සංඛ්‍යාත වූ 'විඤ්ඤා' (සකුටු) කරයි, එහෙයින් 'වින්තං' යි කියනු ලැබේ, 'සුචිණ්ණං' මැනවින් කරන ලද සුඛං කායික වෛතසික ප්‍රීතිය, ආවහානි 'ආවහානි' (ගෙන එයි,) දෙති (දෙයි) 'අපෙති' (පමුණුවයි) හ වෙ 'දුභි' අර්ථය භගවත නිපාතයකි, සාදුතරං අතිශයින් මිහිරි, 'සාධුතරං' යි ද පාඨයකි, රසානං රස සක්ඤ්ඤ බවට පත් වූ දේවල, කුමන ආකාරකිත්-කථා; ජීවත්වන්නහුගේ ජීවිතය - ජීවිං ජීවිතං; ගාථා බන්ධන පහසුව පිණිස අනුනාසික සහිත යයි කියනු ලැබේ, කථං ජීවිං ජීවිතං යි හෝ පාඨයකි, "එහි ජීවත්වන්නවුන්ගේ කෙසේ ජීවිතය" යන අර්ථය යි, මෙසේ මේ ගාථාවෙන් මේ ලෝකයෙහි පුරුෂයාට (සත්ත්වයාට) කුමක් නම් ශ්‍රේෂ්ඨ ධනය වේද? මැනවින් (පුරුදු) කරන ලද කුමක් සැපය ගෙන දෙයි ද? රසයන් අතුරින් කුමක් වඩා මිහිරි ද? කෙසේ ජීවත්වන්නහුගේ ජීවිතය ශ්‍රේෂ්ඨ යයි කිනු ද යන මේ ප්‍රශ්න සතර විමසී ය,

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කාශ්‍යප බුදුන් වහන්සේ විසින් විසඳන ලද ආකාරයට ම ඔහුට විසඳා දෙමින් මේ ගාථාව දෙසූ සේක, සද්ධිධ වින්තං එහි යම් සේ රන් රුවන් ආදි ධනය උපභෝග සුඛය ගෙන දෙයි ද, සා පිපාසා ආදි දුක වළක්වයි ද දිළිඳුකම තුරන් කරයි ද මුතු ආදි රුවන් ලැබීමට හේතු වෙයි ද ලෝක පැවැත්ම ගෙන එයි ද එසේ ම ලෞකික ලෝකෝත්තර ශ්‍රද්ධාව ද ලෞකික ලෝකෝත්තර එල සුවය ද ගෙන දෙයි, ශ්‍රද්ධා ධුරයට පිළිපත්වන්නවුන්ගේ ජාති ජරා ආදි දුක වළක්වයි, ගුණ දිළිඳු කම තුරන් කරයි, සති සමෙබාජක්ඛංග ආදි රතන ප්‍රතිලාභයට හේතු වෙයි,

සඳො සීලෙන සමපන්නො යසොභොගසමපිනො
යං යං පදෙසං භජති තපං තපෙථව පුජිතො

(ශ්‍රද්ධා සම්පන්නයා ශීලයෙන් යුක්ත වූයේ කීර්තිය හා සම්පත්වලින් සමන්විත වූයේ යම් යම් ප්‍රදේශයක් ඇසුරු කරයි ද ඒ ඒ තැන්හි පුදනු ලබන්නේ ම ය.)

යන වචනයෙන් ලෝකයෙහි පැවැත්ම ද ගෙන එයි කියා 'විතො' (ධනය) යි කියන ලදී. මේ ශ්‍රද්ධා ධනය අනුගාමික වූ අනන්‍යසාධාරණ වූ සියලු සම්පත්වලට හේතු ය; ලෞකික රන්රුවන් ආදී ධනයට වුව හේතු ය. ශ්‍රද්ධාවෙන් ම දානාදී පින් කම් කොට ධනය ලබයි ද, අශ්‍රද්ධා පුද්ගලයාගේ ධනය අනර්ථය පිණිස ම වන්නේ ය. එහෙයින් සෙට්ඨං (ශ්‍රේෂ්ඨ) යි කියන ලදී. පුරිසසස උත්කෘෂ්ඨයන් වෙන් කිරීමේ දේශනාවකි. එහෙයින් හුදෙක් පුරුෂයන්ගේ පමණක් නොව ස්ත්‍රී ආදීන්ගේ ද ශ්‍රද්ධාව ම ශ්‍රේෂ්ඨ යයි දත යුතු ය. ධම්මො දග කුශල ධර්මය යි. දාන, ශීල, භාවනා, ධර්ම භෝ; සුවිණේණා සුකතො (මැනවින් කරන ලද), සුවරිතො, භොදිත් හැසුරුණු (යෙදුණු), සුබමාවහාති සෝණ සිටු පුතා, රට්ඨපාල ආදීන්ගේ මෙන් මනුෂ්‍ය සුබය ද, ශක්‍රාදීන්ගේ මෙන් දිව්‍ය සුබය ද, අවසානයේ මහා පදුම (බෝසතුන්) ආදීන්ගේ මෙන් නිර්වාණ සුබය ද ගෙන එයි. සචං මේ 'සචව' ශබ්දය නොයෙක් අර්ථවල දැක්වේ. උදාහරණ වශයෙන් "සචවං භණේ න කුපේකධය්‍ය" (සත්‍යය කථා කරව, නො කිපෙව) යනාදී තැන්වල වාක් සත්‍යයෙහි, "සචව ධීතා සමණබ්‍රාහ්මණා" (සත්‍යයෙහි පිහිටි ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෝ) ආදී තැන්වල විරති සත්‍යයෙහි, "කසමා නු සචවානි වදන්ති නානා පවාදියාසෙ කුසලා වදානා" ආදියෙහි දෘෂ්ටි සත්‍යයෙහි, "වතාරිමානි හික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණ සචවානි (මහණෙනි, මේ බ්‍රාහ්මණ සත්‍ය සතරකි) ආදී තැන්වල බ්‍රාහ්මණ සත්‍යයෙහි ය. "එකං හි සචවං න දුතියමඤ්ථී" (සත්‍යය ඒකාන්තයෙන් ම එකකි. දෙවැන්නක් නො මැන) ආදී තැන්වල පරමාර්ථ සත්‍යයෙහි ය. "වතුන්නං සචවානං කතිකුසලා" යනාදී තැන්වල ආර්ය සත්‍යයෙහි ය. මෙහි දී පරමාර්ථ සත්‍යය වූ නිර්වාණයත් විරතිසත්‍යයත් ඇතුළත් කොට වාක් සත්‍යය අපේක්‍ෂා කරන ලදී. එහි ආනුභාවයෙන් ජලය ආදිය වසඟයට ගනිති. ජාති ජරා මරණය තරණය කරති. (පහත දැක්වෙන ලෙස) කී පරිදි,

සලෙවන වාලේනුදකමහි ගාධනී
විසමපි සලෙවන හනනනි පණ්ඨිතා
සලෙවන දෙවො ඵනයං පවසසති
සලෙව ධීතා නිබ්බුතීං පත්ථයනි

යෙ කෙවි මෙ අප්ථී රසා පථව්‍යා
සචං තෙසං සාදුතරං රසානං
සලෙව ධීතා සමණ්‍යාභමණා ච
තරනනි ජාතිමරණසස පාරනනි”

(සත්‍ය වචනයෙන් දියෙහි තිර ව සිටියි. පණ්ඨිතයෝ සත්‍යයෙන් විෂ පවා නසති. සත්‍යයෙන් ගිගුරුම් දෙමින් වැස්ස වසී. සත්‍යයෙහි පිහිටියානු නිවණ පතති. පෘථිවියෙහි යම් රසයක් වේ ද, ඒ රස අනුරේන් සත්‍යය වඩා රස ය. ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයෝ සත්‍යයේ පිහිටියානු ජාතිමරණයේ එතෙර තරණය කරත්.)

සාදුතරං මධුරතර, ප්‍රණීතතර; රසානං මුල් රස, කදෙහි රස ආදී ක්‍රමයෙන් යම් රස විදිය යුතු වස්තුවක් වේ ද, “අනුජානාමි භික්ඛවෙ සබ්බං ඵලරසං” ((මහණෙනි සියලු ඵල රස අනුදනිමි.) අරසරූපො භවං ගොතමො, යෙතෙ බ්‍රාහ්මණ රූපරසා සගුරසා (බ්‍රාහ්මණය, රූප රස ශබ්ද රස යි යමක් වේ ද භවත් ගොතමයෝ රස ස්වභාව නැත්තානු ය.)” “අනාපන්නරසො අයං ධම්මචිනයො ඵකරසො විමුක්ඛරසො” මේ ධර්ම චිනය අනාපන්නි රස වේ. ඵක ම රසය විමුක්ඛි රස - ඇත්තේ වේ. “භාගී වා භගවා අතථ රසසස ධම්ම රසසස” (භාග්‍යවතුන් වහන්සේ අර්ථ රසයෙහි හා ධර්ම රසයෙහි කොටස්කරුවෙකි.) ආදී ක්‍රමයෙන් - ද්‍රව - ආචාර රූප - වජ්ජ - අවශේෂ ව්‍යඤ්ජන ආදී දෑ “රස” යි කියත් ද ඒ රස අතරින් සත්‍යය ඒකාන්තයෙන් ම වඩාත් රසවත් ය; සත්‍යය ම සාදුතර ය, සාධුතර - ශ්‍රේෂ්ඨතර - උත්තම තර - හෝ වේ. මූල රස (මුල්වලින් ලබා ගන්නා යුෂ) ආදිය ශරීරය වඩවයි. කෙළෙස් අඩංගු සුඛය ගෙන එයි. සත්‍ය රසය, විරති සත්‍ය, වාක් සත්‍ය රස සමථ විපස්සනා ආදියෙන් විත්තය වඩවයි. කෙළෙස් රහිත වූ සුඛය ගෙන එයි. විමුක්ඛි රසය පරමාර්ථ සත්‍ය රසය පරිභාවිත බැවින් සාදු රස ය. අර්ථ රස ධර්ම රස ද එහි අධිගමයට හේතු පාදක වූ අර්ථයත් ධර්මයත් ඇසුරු කොට පවතී. පඤ්ඤාපීඨං මෙහි යම් පුද්ගලයෙක් අන්ධ, එකැස්, දස් ඇති යන අය අතරින් දැස් ඇති පුද්ගලයා - ගිහියෙකු නම් කර්මාන්තයෙහි උත්සුකවීම,

සරණාගමන, දාන සංවිභාග, ශීල සමාදාන, උපෝසථ කර්ම ආදී ගෘහස්ථ ප්‍රතිපදාව ද, පැවිද්දෙකු නම් විපිළිසර නො වූ ශීල සංඛ්‍යාත වූ හෝ ඊට උසස් වීත්ත විශුද්ධි ආදී කොට ඇති පැවිදි ප්‍රතිපදාව ද ප්‍රඥාවෙන් ගෙන ජීවත් වෙයි ද, ප්‍රඥාවෙන් ජීවත් වන ඔහුගේ ජීවිතය; ඒ ප්‍රඥාජීවිතය ශ්‍රේෂ්ඨය යි කියති යි මෙසේ අර්ථ දත යුක්තේ ය.

මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ප්‍රශ්න සතරක් විසඳනු අසා සතුටට පත් යක්ෂයා අවශේෂ ප්‍රශ්න සතරක් ද අසන්නේ කථංසු තරකි ඔසං යන ගාථාව කී ය. ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මුල් ආකාරයට ම විසඳන සේක්, සඬාය තරකි යන මේ ගාථාව වදාළ සේක.

එහි යමෙක් චතුර්විධ ඕසය තරණය කරන්නේ ද, හේ සසර සමුදුර ද තරණය කරයි. සංසාරදුඛය ද ඉක්ම යයි. කෙළෙස් මළ ද පිරිසුදු වෙයි. එසේ තිබියදී යම් හෙයකින් අගුද්ධා වූයේ ඕසතරණය නො අදහන්නේ නො පනියි ද (නො පහදී ද), පඤ්චකාම ගුණයෙහි සිත ලිහිල් කිරීමෙන් ප්‍රමාද වූයේ එහි ම පැටලුණු බැවින් සංසාර සාගරය තරණය නො කරයි. කුසිත වූයේ දුක සේ වෙසෙයි. අකුලල ධර්මවලින් ගැවසී ගත්තේ ය. ප්‍රඥාව නැත්තේ ශුද්ධි මාර්ගය නො දන්නේ පිරිසුදු නො වේ. එහෙයින් ඊට ප්‍රතිපක්ෂය දක්වන භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් මේ ගාථාව පවසන ලදී. මෙසේ මේවා කී කල යමක් නිසා සෝතාපත්ති අංග ආසන්න කාරණ වූ සද්ධිත්ථිය වේ ද, එහෙයින් සඬාය තරකි ඔසං යන මේ පදයෙන් දිවිදීඕසතරණයත් සෝතාපත්ති මාර්ගයත් සෝවාන් ලාභියාත් ප්‍රකාශ කරති. යම් හෙයකින් සෝවාන් වූයේ කුලල ධර්මයන් වැඩීමෙන් සාතවච්චිරිය සංඛ්‍යාත (නිතර නිතර කිරීම නම් වූ) අප්‍රමාදයෙන් සමන්විත වූයේ දෙවැනි මගට සතුටු වී එක් වරක් පමණක් මේ ලොවට පැමිණීමේ මග (සකාදාගාමී මග) හැර; සෝවාන් මාර්ගයෙන් අවශේෂ වූ-තරණය නො කළ-භව ඕස වස්තු වූ සංසාර සමුදුය තරණය කරයි ද එහෙයින් අප්‍රමාදෙන අණණවං වේ. මේ පදයෙන් භවොසතරණය වූ සකාදාගාමී මාර්ගයත් සකාදාගාමීයාත් ප්‍රකාශ කරයි. යම් හෙයකින් සකාදාගාමීයා විරියයෙන් තෘතීය මාර්ගය ගෙන සකාදාගාමී මාර්ගයෙන් ඉවත් නො කළ කාමෝස වස්තූන් කාමෝසසංඥතයත් කාම දුක්ඛයත් යටපත් කරයි ද, එහෙයින්, විරියෙන දුක්ඛං අවෙච්චි වේ. මේ පදයෙන් ද කාමෝස තරණය වූ අනාගාමී මාර්ගයත් අනාගාමීයාත් ප්‍රකාශ කරයි. යම් හෙයකින් අනාගාමී වූයේ පහවූ කාම සඤ්ඤාවෙන් පිරිසුදු වූ ප්‍රඥාවෙන් ඒකාන්ත පරිශුද්ධ වූ චතුර්ථ මාර්ග ප්‍රඥාව ගෙන අනාගාමී මාර්ගයෙන්

ප්‍රතිණ නො වූ අවිද්‍යා සංඛ්‍යාත වූ පරම (කෙළෙස්) මළ හැර දමයි ද, එහෙයින් පඤ්ඤාය පරිසුජ්ජධති වේ. මේ පදයෙන් ද අවිද්‍යා ඕස තරණ නම් වූ අර්හත් මාර්ගයක් අර්හත් ඵලයක් ප්‍රකාශ කරයි. මේ අර්හත් බව පරමොත්කෘෂ්ට කොට දක්වන ගාරාව අවසානයේ යක්ෂයා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය.

දන් එය ම ප්‍රඥාවෙන් පිරිසුදු වෙති යි මෙහි කියන ලද ප්‍රඥා පදය ගෙන තම බුද්ධියෙන් ලෝකික ලෝකෝත්තර බව මිශ්‍ර වූ ප්‍රශ්නයක් අසන්නේ කථං සු ලභතෙ පඤ්ඤං යන මේ සය පද ගාරාව පැවසී ය. එහි කථං සැම තන්හි ම අර්ථය යෙදුණු ප්‍රශ්නයක් වේ. මොහු ප්‍රඥා ආදියෙහි අර්ථය දන එහි යුක්තිය අසයි. කෙසේ කුමන යුක්තියකින් කුමන කරුණකින් ප්‍රඥාව ලබයි ද? ධනාදිය ගැන ද මේ න්‍යාය ම ය. භාගාවකුත් වහන්සේ හේතු හතරකින් ප්‍රඥා ලාභය දක්වන සේක්, සඤ්ඤානො ආදිය කී සේක.

එහි අර්ථය - පූර්ව භාගයෙහි යම් කායසුවරිත ආදි අංගවලින් ද පසුව සත්තිස් බෝධි පාක්ෂික ධර්ම කොටසවලින් ද, අර්හත් වූ බුද්ධ, ප්‍රත්‍යාක බුද්ධ, බුද්ධශ්‍රාවකයෝ නිවණට පැමිණියාහු ද ඒ අර්හත් ධර්මය අදහමින් නිර්වාණප්‍රාප්තිය පිණිස ලෝකික ලෝකෝත්තර ප්‍රඥාව ලබති. එය ද ශ්‍රද්ධා මාත්‍රයෙන් ම නො වේ. යම් හේතුවකින් ශ්‍රද්ධාව හට ගන්නේ සම්පයට පැමිණෙයි ද, පැමිණ ඇසුරු කරයි ද, ඇසුරු කරමින් කන් යොමයි ද, කන් යොමන ලද්දේ දහම් අසයි. එහෙයින් අසලට පැමිණීමේ පටන් ධර්ම ශ්‍රවණයෙන් අසනු කැමති වීම ලබයි යන්න දක්වා කියන ලද්දේ වේ. ඒ දහම අදහා වුව ද කලින් කලට ආචාර්ය උපාධ්‍යායන් වෙත එළඹ වතාවක් කීරීමෙන් ඇසුරු කොට යම් දිනෙක ඇසුරු කීරීම නිසා සිත් ඇද ගන්නා ලද්දාහු කිසිවක් කීමට කැමැති වූවෝ වෙත් ද, එවිට ජනිත වූ ඇසීමට ඇති කැමැත්ත මගින් කන් යොමා අසන්නාහු ප්‍රඥාව ලබති. මෙසේ ඇසීමට ඇති කැමැත්ත ද සිහිය බැහැර වීමකින් තොර ව අප්‍රමාදී වූ සුභාමිත දුබ්භාමිත පිළිබඳ දැනුම ඇති බැවින් විචක්ෂණයා පමණක් ලබයි. වෙනත් කෙනෙකු නො වේ. එහෙයින් අසුමනො විචක්ඛණෝ යි කී සේක. මෙසේ යම් හෙයකින් ප්‍රඥා ලාභය ඇති වන ප්‍රතිපදාව පිළිපදියි ද සකසා ඇසීමෙන් ප්‍රඥාව ලැබීමේ උපාය මාර්ගය අසයි ද අප්‍රමාදී ලෙස එය ගන්නා ලද්දේ මුළා නො වන්නේ ය. විචක්ෂණභාවයෙන් අඩුත් නැති ව වැඩිත් නැති ව විපරිත ද නො වී ගෙන පුළුල් කරයි. යළි ඇසීම මගින් හෝ යොමු කරන ලද කන් ඇත්තේ

ප්‍රඥා ප්‍රතිලාභයට හේතු වන ධර්මය අසයි. අප්‍රමාද ව අසා දහම් සිත්හි දරයි. විචක්ෂණ භාවයෙන් දරන ලද ධර්මයන්ගේ අර්ථය පිරික්සා බලයි. ඉක්බිති පිළිවෙලින් පරමාර්ථ සත්‍යය සාක්ෂාත් කරයි. එහෙයින් "කථං සු ලභතෙ පඤ්ඤං" යි අසන ලදු ව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඔහුට මේ සතර කරුණු දක්වන සේක් මේ ගාරාව වදාළ සේක. දැන් එතැනින් පසුව ඉතිරි ප්‍රශ්න තුන විසඳන සේක් යන මේ ගාරාව වදාළ සේක. එහි දේශකාල ආදිය බැහැර නො කොට ලෞකික හෝ ලෝකෝත්තර ධනයට සමාන අධිගම "පතිරූපකාරී" වේ. ධුරවා වෛතසික චීර්ය වශයෙන් බැහැර නො කළ ධුර ඇත්තේ, උට්ඨාතා "යො ව සීතඤ්ඤ උණහඤ්ඤ තිණා හියෙතා න මඤ්ඤති" (යමෙක් ශීතලත් උණසයත් තණ කොළවලට වඩා වැඩි යමක් කොට නො සිතයි.) ආදී වශයෙන් කී පරිදි කායික චීර්යයෙන් උත්සාහවන්ත වූ ලිහිල් නො කළ පරාක්‍රමය (වෛර්යය) ඇත්තේ. විඤ්ඤ ධනං වුල්ලන්තේවාසිකයා මෙන් එක් මියකු නිසා නොබෝ කලකින් ම සාරලක්ෂයක් ලෞකික ධනය ද, මහල්ලකමහාතිස්ස තෙරුන් මෙන් ලෝකෝත්තර ධනය ද ලබයි. උත්වහන්සේ ඉරියව් තුනෙන් ම වසන්තෙමී යි වතාවත් කොට චීනමිද්ධය එන වේලාවට පිදුරු දරණුවක් තෙමා හිසේ තබා කරක් පමණ වන තුරු ජලයෙහි බැස චීනමිද්ධය වළක්වන්නේ වසර දහසකින් අර්භත් බවට පත් වූහ. වචී සත්‍යයෙන් සත්‍යවාදී ය, භූතවාදී ය යි ද, පරමාර්ථ සත්‍යයෙන් බුදු, පසේ බුදු, අරියසාවක යි ද, මෙසේ කිත්තිං පප්පොති (කීර්තියට පත් වෙයි); දදං යමක් කැමති ද පනන ලද ද එය දෙමින්, මිත්තානි ගන්ථනි සැපයීම කරයි. කරයි යන අර්ථ යි. නොදෙන්නන් හෝ දෙන්නන් කර ගනී. 'දාන' යන්නෙන් සතර සංග්‍රහ වස්තු හෝ ගන්නා ලදැයි දක යුතු ය. එමගින් මිතුරන් සදැයි යනු අරුත යි.

මෙසේ ගිහි පැවිදි අයට පොදු ලෞකික ලෝකෝත්තර වශයෙන් මිශ්‍ර වූ ප්‍රශ්න සතර විසදා දැන් කථං පෙච්ච න සොචති (කෙසේ නම් පරලොව ගොස් ශෝක නො කරයි ද?) යනුවෙන් මේ පස්වැන්න ගෘහස්ථ වශයෙන් විසඳමින් යසෙසතෙ ආදිය පැවසූ සේක.

එහි අර්ථය - යසස "සඤ්ඤානො අරහං" යි මෙහි කියන ලද සියලු කල්‍යාණ ධර්ම උත්පාදනය කරන ශ්‍රද්ධාවෙන් සමන්තාගත බැවින් සද්ධසස සරමෙසිනො සරාවාසය (ගිහිගෙය) හෝ පඤ්චකාම ගුණය සොයන - ගච්ඡණය කරන - කාමභෝගී ගිහියාට, "සත්‍යයෙන් කීර්තියට පැමිණේ" යි මෙහි කී ආකාරයට සච්චං (සත්‍යය), "සුසසුසා ලභතෙ

පඤ්ඤං” (අසනු කැමැත්ත හේතු කොට ගෙන ප්‍රඥාව ලබයි) යන මෙහි අසනු කැමැත්ත, ප්‍රඥා නාමයෙන් කියන ලද ධමමො (ධර්මය), “ධුර්වා උට්ඨාතා” (බහා නො තැබූ ධුර ඇති-උට්ඨාන වීර්යය ඇති-තැනැත්තෝ) යන මෙහි ධුරනාමයෙකුත් උට්ඨාන නාමයෙකුත් කියන ලද, ධිති (ධෘතිය); “දදං මිත්තාති ගජඨිති” (දත් දෙන්නේ මිත්‍රයන් බැඳ ගනී) යන මෙහි කියන ලද ප්‍රකාර වාගො (තෘතය); එතෙ වතුරො ධමමො (මේ කරුණු සතර) වේ.* ස වෙ පෙච්ච න සොචති මේ ලෝකයෙන් පර ලොවට ගොස්, ඔහු පරලොව ශෝක නො කරයි යනු යි. මෙසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පස්වැනි ප්‍රශ්නයක් විසඳා ඒ යක්ෂයා පොළඹවන්නේ ඉඛ්ස අඤ්ඤපි ආදිය කී සේක.

එහි, ඉඛ්ස පෙළඹවීම් අර්ථයෙහි නිපාතයකි. අඤ්ඤපි අන්‍ය වූ ප්‍රශ්න ධර්ම පුටුසමණබ්‍රාහමණෙ පුච්ඡසු නැතහොත් පුරණ (කාශ්‍යප) ආදි සර්වඥ ලෙස පිළිපත් බොහෝ අන්‍ය ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන් විමසව. ඉදින් අප විසින්, “සච්චන කිත්තිං පජොති” (සත්‍යයෙන් කීර්තියට පැමිණෙයි) යනුවෙන් මෙහි කියන ලද ආකාරයට සත්‍යයට වඩා කීර්තියට පැමිණීමේ (අන්) හේතුවක් හෝ, “සුසසුසා ලභනෙ පඤ්ඤං” (අසනු කැමැත්තෙන් ප්‍රඥාව ලබයි) යන මෙහි ‘අසනු කැමැත්ත’ යනු ප්‍රඥාව යයි දක්වමින් කියන ලද ධර්මයට වැඩි ලෞකික ලෝකෝත්තර ප්‍රඥා ලාභය ඇති කරන (වෙනත්) හේතුවක් හෝ, “දදං මිත්තාති ගජඨිති” (දෙන්නේ මිත්‍රයන් ඇති කර ගනී) යනුවෙන් මෙහි කියන ලද තෘතයට (දානයට) වැඩි මිත්‍රයන් සපයන (වෙනස්) කාරණයක් හෝ, “ධුර්වා උට්ඨාතා” (බහා නො තැබූ ධුර ඇති උට්ඨාන වීර්යය ඇති) යන මෙහි ඒ ඒ අර්ථය පදනම් කොට ගෙන ‘ධුර’ නාමයෙකුත් ‘උට්ඨාන’ නාමයෙකුත් කියන ලද මහ බරක් දරා සිටීම අර්ථයෙන් උත්සාහවන්ත භාවයට පත් වීර්ය සංඛ්‍යාත වූ ඉච්චිමට වැඩි ලෞකික ලෝකෝත්තර ධනය ලබන (වෙනත්) හේතුවක් හෝ, “සච්චං ධමමො ධිති වාගො” (සත්‍යය ධර්මය දෙධර්යය තෘතය) යි මෙසේ කියන ලද මේ ධර්ම සතරට වැඩි මේ ලෝකයෙන් පරලෝකයට (මිය) ගොස් ශෝක නො කිරීමේ (වෙනත්) හේතුවක් හෝ මෙහි විද්‍යමාන නො වේ. මෙය මෙහි ලුහුඬු යෙදීම සමග අර්ථ වර්ණනාව යි. විස්තර වශයෙන් එක් එක් පදයක් අර්ථ ද, උද්ධරණය කිරීම - පද උද්ධරණය කිරීම - පද වර්ණනා කිරීම යන ක්‍රමවලින් බෙදා දක යුත්තේ ය.

* සත්‍යය, ධර්මය, ධෘතිය, තෘතය යන කරුණු 4 ය.

මෙසේ කී කල යක්ෂයා යම් සැකයකින් වෙනත් ප්‍රශ්න විමසන්නේ ද, එය (එම සැකය) පහවූ බැවින් කථනාදානී ප්‍රවේශයාං පුද්‍ර සමණ බ්‍රාහ්මණේ (දුන් බොහෝ වූ මහණ බමුණන් කුමකට විචාරන්නෙමි ද?) යි කියා, ඔහු ප්‍රශ්න නො කරන හේතුව යම් කෙනෙක් නො දැනිද්ද ඔවුනට ද දැනගැනීමට සළස්වමින් "සොහං අජ්ජ පජානාමී යොවජ්ජො සමපරායිකො" යි කී ය.

එහි අජ්ජ අද පටන් කොට යන අදහස යි. පජානාමී කියන ලද පරිදි දැනිමි. යො වජ්ජො මෙපමණකින් "සුසසුසා ලභනෙ පඤ්ඤං" ආදී ක්‍රමයට කියන ලද "දිට්ඨධම්මික" අර්ථය දක්වයි. සමපරායිකො: මෙයින්, "යසෙසනෙ චතුරො ධම්මා" යි කියන ලද මරණින් පසු (පරලොව) ශෝක නැති බව සහිත සම්පරායික" අර්ථය (දක්වයි). 'අර්ථ' යන්න ද 'කාරණ' (හේතු) යන්නට සමානාර්ථ වචනයකි මේ 'අර්ථ' ශබ්දය: "සාඤ්ඤා සමාසංකප්පනං" යන තැන්වල 'පද' අර්ථයෙහි පවතී. "අජ්ජො මෙ ගහපති හිරඤ්ඤාසුචණ්ණන" ආදී තැන්වල ප්‍රකාශ කිරීමෙහි ය. "හොති සීලවතං අජ්ජො" යන ආදී තැන්වල වෘද්ධියෙහි ය. "බහුජනො භජතෙ අඤ්ඤා" ආදියෙහි ධනයෙහි ය. "උභින්නමඤ්ඤං චරති" යන තැන්වල යහපතෙහි ය. "අජ්ජො ජාතෙ ච පණ්ඩිතං" යනාදී තැන්වල කාරණයෙහි ය. මෙහි කාරණයෙහි ය. එහෙයින් යමක් ප්‍රඥා ආදිය ලැබීමට කාරණ (හේතු) වන 'දිට්ඨධම්මික' (අර්ථය) වේ ද, යමක් මරණින් මතු ශෝකය නො මැති විමේ කාරණය වන 'සම්පරායික' (අර්ථය) වේ ද එය මම අද භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් කියන ලද ආකාරයට පෞද්ගලිකව ම දැනිමි. ඒ මම කුමට දුන් බොහෝ වූ ශ්‍රමණ බ්‍රාහ්මණයන්ගෙන් විමසන්නෙමි ද? මෙසේ එහි අර්ථය ලුහුඬින් දන යුත්තේ ය.

මෙසේ යක්ෂයා 'පජානාමී යොවජ්ජො සමපරායිකො' (සම්පරායික වූ යම් අර්ථයක් (වේ) ද) කියා, ඒ ඥානයට මූලකාරක වූයේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යයි පෙන්වන්නේ අජ්ජාය වන මෙ බුද්ධො යි කී ය.

එහි අජ්ජාය හිත පිණිස, වෘද්ධිය පිණිස ද, යඤ්ඤා මහපථං "යසෙසනෙ චතුරො ධම්මා" (යමෙකුට මේ දහම් සතර වේ නම්) යි මෙහි කියන ලද දානයෙන් යම් තැනකට (කෙනෙකුට) දෙන ලද්දේ ද, මහත් ඵල වේ ද ඒ අග්‍රදක්ෂණාවෙන් පිදිය යුතු බුදුන් වහන්සේ දැනිමි යනු අර්ථ යි. සමහරු සංඝයා අරභයා මෙසේ කියති පවසති.

මෙසේ මේ ගාථාවෙන් තමාගේ හිතාධිගමය දක්වා දුන් අනුන්ගේ අභිවෘද්ධි ප්‍රතිපත්තිය විදහා පාත්තේ සො අහං විවර්සාමි ආදිය කී ය.

එහි ගාථාගාමං දේවග්‍රාමයෙන් දේවග්‍රාමයට පුරාපුරං දේව නගරයෙන් දේව නගරයට නමසසමානො සමබුද්ධං ධම්මසස ව සුධම්මනං භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සම්මා සම්බුද්ධයහ, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් ධර්මය මැනවින් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ ය, ආදී ක්‍රමයෙන් බුදුන් වහන්සේගේ සුඛෝධිත භාවය ද ධර්මයේ සුධර්මතාව ද ව ශබ්දයෙන් 'සුපටිපන්නා භගවතො සාවකසංඝො' යනාදී ක්‍රමයෙන් සංඝයාගේ සුපටිපත්ත භාවය ද ප්‍රඥාසා කොට නමස්කාර කරමින් ධර්මසෝභකයකු වී සැරිසරන්නෙමි යි කියන ලද්දේ වේ.

මෙසේ මේ ගාථාවේ අවසානයක් රෑ පහත් වීමත් සාධුකාර ශබ්ද නැගීමත් ආළවක කුමාරයා යක්ෂ භවනයට පැමිණීමත් එක ම මොහොතේ දී විය. රාජ පුරුෂයෝ මේ ශබ්දය අසා මේ ආකාරයේ සාධුකාර ශබ්දයක් බුදුන් වහන්සේට හැර වෙනත් කෙනෙකුට පහළ නො වේ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැමිණියේ වත් දැයි විමසන්නාහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ශරීර ප්‍රභාව දක පෙර දී මෙන් පිටත නො සිට සැක සංකා රහිත ව ඇතුළට ම පිවිස යකුගේ භවනයෙහි සිටින භාග්‍යවතුන් වහන්සේත් ඇදිලි බැඳ සිටින යකුක් දුටහ. දක යක්ෂයාට (මෙසේ) කීහ. "මහා යක්ෂයාණෙනි, මේ රාජකුමාරයා ඔබට බිලි කිරීම පිණිස ගෙනෙන ලද්දේ ය. ඔහු කනු මැනවි, නැතහොත් බුද්දිනු මැනවි, නැතහොත් සුදුසු දෙයක් කරනු මැනවි යි. හේ සෝවාත් වූයේ, විශේෂයෙන් භාග්‍යවතුන් ඉදිරියේ මෙසේ පවසනු ලබද්දී ලජ්ජාවට පත් වූයේ ය. ඉක්බිති ඒ කුමාරයා දැකින් පිළිගෙන බුදුන් වහන්සේට පිරිනැමී ය. ස්වාමීනි, මේ කුමාරයා මා හට එවා ඇත. මම ඔහු භාග්‍යවතුන් වහන්සේට දෙමි. බුදුන් වහන්සේලා හිතානුකම්පක වූවෝ ය. ස්වාමීනි, මේ දරුවා ඔහුගේ හිතසුව පිණිස සැප පිණිස පිළිගන්නා සේකවා' මේ ගාථාව ද කී ය;

ඉමං කුමාරං සතපුඤ්ඤලක්ඛණං
සබ්බද්ගුපෙතං පරිපුණ්ණබ්බඤ්ජනං
උදගච්ඡෙතා සුමනො දදාමි තෙ
පටිගහා ලොකහිතාය වක්ඛුමා

(නුවණ නමැති) ඇස් ඇත්තාණනි, උත්කෘෂ්ට සිත් ඇත්තෙමි. මනා සිත් ඇත්තෙමි, සිය (ගණන්) පුණ්‍ය ලක්ෂණවලින් යුතු වූ,

සියලු අංගයන්ගෙන් සමන්විත වූ, සියලු නිසග ගුණවලින් පිරිසුන් මේ කුමාරයා ලෝ වැඩ පිණිස ඔබ වහන්සේට පවරමි, පිළිගන්නා සේකවා”

භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කුමාරයා පිළිගත් සේක. පිළිගන්නා අතර ම යක්ෂයාටත් කුමාරයාටත් මංගලයක් කරනු පිණිස එක් පාදයක් අඩු ගාථාවක් දෙසූහ. යක්ෂයා කුමාරයා (තෙරුවන්) සරණ යවමින් තුන් වරක් (කියා) සිවු වැනි පාදය පිරවී ය. කෙසේ ද යත්:

දීඝායුකො හොතු අයං කුමාරො
කුවඤ්ඤ යකඛ සුඛිතො භවාහි
අඛ්‍යාධිතා ලොකහිතාය තිට්ඨථ
අයං කුමාරො සරණමුපෙති බුද්ධං
-පෙ-ධම්මං-පෙ-සංඝං”

“මේ කුමාරයා දීර්ඝායුෂ්ක වේවා! යක්ෂය, ඔබ ද සුඛිත වන්නෙහි ය. ලෝ වැඩ පිණිස නිරෝගී ව සිටිනු. මේ කුමාරයා බුදුන් සරණ යයි.... දහම් සරණ යයි... සඟුන් (සරණ යයි)”

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මොහු හදා වඩා මට ම දෙවයි කුමාරයා රාජ පුරුෂයනට භාර දුන් සේක.

මෙසේ ඒ කුමාරයා රාජ පුරුෂයන්ගේ අතින් යක්ෂයාගේ අතට, යක්ෂයාගේ අතින් යළි භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ අතට, භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ අතින් රාජ පුරුෂයන්ගේ අතට ගිය බැවින් නමින් හඤ්ඤ ආලවක යි හැඳින්විණි. ඔහු රැගෙන ආපසු එන රාජපුරුෂයන් දක ගොවි, වන, කාර්මික ආදීහු, ‘කිම යක්ෂයා කුමාරයා ඉතා ළදරු හෙයින් නො කැමැති වී දැයි බිය වී (ඒ ගැන) විමසූහ. රාජපුරුෂයෝ, “බිය නො වව්, භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් අභය දෙන ලදී” යි සියල්ල දැන්වූහ. ඉන් පසු “සාධු සාධු” යි මුළු අළවු නගරය එක ම හඬක් නගමින් (අළව්) යකු දෙසට හැරිණි. යක්ෂයා ද භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ හික්ෂාවාර වේලාව පැමිණි කල්හි පාසිවුරු ගෙන මගක් ගොස් නැවතුනේ ය.

ඉක්බිති භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නගරයෙහි පිඬු පිණිස හැසිර බන් කිස කළ සේක නගර දොරටුවෙහි එක් විවේකී රුකක් මුල පනවන ලද

උතුම් බුද්ධාසනයෙහි වැඩ සිටි සේක, පසුව මහජනයා සමග රජතුමාත් නගර වැස්සෝත් එකට රැස්ව භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වෙත පැමිණ, වැද පිරිවරා සිටිමින්, "ස්වාමීනි, කෙසේ නම් මෙබඳු දරුණු යකෙකු දමනය කළ සේක් දැයි විමසුහ. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ යුද්ධ පළමු කොට වූ නව විධ වර්ෂාවක් වස්වා මෙසේ හිඡණයක් කළේ ය. මෙසේ ප්‍රශ්න කළේ ය. ඔහුට මම මෙසේ (ප්‍රශ්න) විසඳයෙමි" යි ඒ ආලවක සූත්‍රය ම දේශනා කළ සේක. සූත්‍රය අවසානයෙහි දී අසු භාරදහසක් ප්‍රාණීන්ට ධර්මාවබෝධය වී ය. ඉන්පසු රජතුමාත් නගර වැස්සෝත් වෛශ්‍රවණ මහරජුගේ භවන සමීපයෙහි යකු හට භවනක් තනවා මල්-සුවද සත්කාර නිත්‍ය බලි පැවැත්වුවේ ය.

දැනුම් තේරුම් ඇති වූ විට ඒ කුමාරයා ඔබ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නිසා ජීවිතය ලද්දෙහි, යනු මැනවි, භාග්‍යවතුන් වහන්සේත් හික්කු සංඝයාත් ඇසුරු කරනු'යි යැවුහ. හේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේත් හික්කු සංඝයාත් ඇසුරු කරන්නේ නො බෝ කලකින් ම අනාගාමි ඵලයෙහි පිහිටා සියලු බුදු වදන් ඉගෙන පන්සියයක් උවසුන් පිරිවර කොට සිටියේ ය. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ද එතුමන් "ඒතදග්‍රයෙන්" නිර්දේශ කළහ." මහණෙනි, සතර සංග්‍රහ වස්තුවෙන් පිරිසට සංග්‍රහ කරන මගේ ශ්‍රාවකයන් උපාසකයන් අතර හත්ක ආලවක 'අග්‍ර' යි.

දොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

මෙසේ යකඩ සංයුක්ත වර්ණනාව නිමියේ ය.

11.1.1.

සකසංයුතයෙහි පළමු වැන්නේ - අභියංසු (ඉදිරියට පැමිණියාහු ය) කචදා පැමිණියාහු ද? යම් දවසක බලවත් වූවේ එදා ය. එහි අනුපූර්ව කථාව මෙය යි:

ශක්‍රයා මගධ රට මවල ගමේ මස නම් මාණවකයා වී පුරුෂයන් කීස් තුන් දෙනෙකු ගෙන යහපත් වැඩ කරන්නේ සජ්ඣ වුත පද පුරා එහි කාලක්‍රියා කළේ දෙව් ලොව උපන්නේ ය. ඒ බලවත් කර්මානුභාවයෙන් සෙසු දේවතාවෝ දස කරුණකින් විශිෂ්ටත්වයට පත් වූ පිරිස සහිත ඔහු දක ආගන්තුක දේවපුත්‍රයෝ පැමිණියෝ යි තේවාසිකයෝ ගණ්ඩපාණය සුදානම් කළහ. ශක්‍රයා සිය පිරිසට සංඥාවක් දුන්නේ ය. "පින්වත්නි, ගණ්ඩපාණය නො බොන්න. බොන ආකාරය පමණක් දක්වන්න. ඔවුහු එසේ කළාහු ය. දේවතාවෝ රත් ඔබ්ම්වලින් ගෙන්වන ලද ගණ්ඩපාණය ඇති තාක් පානය කොට, මත් වූවෝ, ඒ ඒ තැන රත් පොළවෙහි වැටී නිදන්ට වූහ. ශක්‍රයා 'පුතා විසින් තසන ලද තැනැත්තියගේ දරුවන් ගනිවු' යි ඔවුන් පාවලින් ගෙන මහාමේරු පාමුලට විසි කරවී ය. ශක්‍රයාගේ පුණ්‍ය තේජසින් ඔවුන්ගෙන් පැවතෙන සියලු දෙනා ද එහි ම වැටුනාහ. ඔවුහු මහමෙර මැදකල්හි සිහිය ලැබ, පියවරුනි, (අපි) සුරා පානය නො කළෙමු යි කීහ. එතැන් පටන් 'අසුර' යි නම් ලැබූහ. ඉක්බිති ඔවුන්ට මහමෙරෙහි පහළ ම තලයෙහි කර්ම ප්‍රත්‍යය සෘතු සමුට්ඨාන සහිත දස දහසක් යොදුනැති අසුර හවන පහළ විණි. ශක්‍රයා ඔවුන් ආපසු හරවා යවා (යළි) නො ඒම පිණිස ආරක්ෂාව තැබී ය. ඒ අරභයා කියන ලදී:

"අක්‍රා දවින්නං අයුජ්ඣපුරානං
පඤ්චවිධා ධ්විතා අභිරකඛා
උරගකරොටී පයසස ව භාථී
මදනසුතා වතුරෝ ව මහකා"

(අයෝධ්‍ය පුර දෙක අතර පඤ්චවිධ වූ ආරක්ෂාවක් තබන ලදී.
උරග - කරෝටී - පයස්සභාථී - මදනසුතා - ශ්‍රේෂ්ඨ (රජවරු)
සතර දෙනා යනුවෙනි)

නගර දෙක යුද්ධයෙන් (ජය) ගැනීමට නො හැකි වීම නිසා 'අයුජ්ඣධපුර' (අයෝධ්‍ය නගර) නම් වී ය: දේව නගරය හා අසුර නගරය (වශයෙනි), යම් කලෙක අසුරයෝ බලවත් වෙත් ද එවිට දෙවියන් පලා ගොස්, දේව නගරයට පිරිස දොර වසා ගත් කලහි අසුරයන් ලක්ෂයකට වුව කිසිවක් කිරීමට නො හැකි වේ. යම් කලෙක දෙවියෝ බලවත් වෙත් ද, එවිට අසුරයින් පලා ගොස් අසුර නගරයෙහි දොර වසා ගත් කල්හි ශක්‍රයින් ලක්ෂයකට වුව කිසිවක් කිරීමට නො හැකි වේ. මෙසේ මේ නගර දෙක අයුජ්ඣධ පුර නම්. ඒ දෙක අතර ඒ උරග ආදී පස් පොළක ශක්‍රයා විසින් ආරක්ෂාව තබන ලදී. එහි 'උරග' ශබ්දයෙන් නාගයෝ ගන්නා ලදහ. ඔවුහු ජලයෙහි බලවත් වෙති. එහෙයින් මහා මේරුයෙහි ප්‍රථම ආලින්දයෙහි ඔවුන්ගේ ආරක්ෂාව ය. 'කරෝටි' ශබ්දයෙන් ගුරුළෝ ගන්නා ලදහ. ඔවුන්ගේ 'කරෝටි' නම් සත්ත්ව හෝජනයකි. එයින් ඒ නම ලැබුහ. දෙවැනි ආලින්දයෙහි ඔවුන්ගේ ආරක්ෂාව ය. 'පයසසහාරි' ශබ්දයෙන් කුම්භාණ්ඩයෝ ගන්නා ලදහ. ඔවුහු අසුර රාක්ෂසයෝ ය. තෙවැනි ආලින්දයෙහි ඔවුන්ගේ ආරක්ෂාව ය. "මදනගුක" ශබ්දයෙන් යක්ෂයෝ ගන්නා ලදහ. ඔවුහු විෂම ලෙස හැසිරෙන යුද්ධකාමීහු ය. සතර වැනි ආලින්දයෙහි ඔවුන්ගේ ආරක්ෂාව ය. "වතුරෝ මහනා" යන්නෙන් මහ රජවරු සතර දෙනා කියන ලදී. පස් වැනි ආලින්දයෙහි ඔවුන්ගේ ආරක්ෂාව ය. එහෙයින් ඉදින් අසුරයෝ කෝප වී කැළඹුණු සිත් ඇති ව දේව පුරයට ළං වෙත් ද යුධයෙහිදු කන්දෙහි යම් පළමු වටකිරීමක් වේ ද එය උරගයෝ වළක්වත්. ඉතිරි ඒවා පිළිබඳව ද මෙසේ ය.

ඒ අසුරයෝ ආයු - වර්ණ - යස - ඵෙශ්වර්ය සම්පත්වලින් තාවතීංසය හා සම වේ ම ය. එහෙයින් තමන්ගේ ඇතුළත නො දන, පාටලී (පළොල්) මල් පිපුණු ගෙයින් මෙය දේව නගරයක් නො වේ, එහි පරසතු මල් පිපේ, මෙහි වූ කලී විතු පාටලීය. මහලු ශක්‍රයා විසින් සුරා පොවා අපි රවටන ලද්දමෝ වෙමු. අපගේ දේව නගරය ද ගන්නා ලදී. යමු, ඔහු සමග යුද කරන්නෙමු යි ඇත් අස් රථවලට නැග රන්රිදී මිණි පළඟ ගෙන යුද්ධයට සැරසුනාහු අසුර බෙර වාදනය කරන්නාහු මහා සමුදයෙහි ජලය දෙකට බෙදා නැගී සිටිති. ඔවුහු වැසි වට කල්හි මෙරු කුඹසට නගින්නාක් මෙන් මහාමේරුවට නැගීමට පටන් ගනිති. ඉක්බිති ඔවුනට පළමු ව නාගයින් සමග යුද්ධය වේ. ඒ යුද්ධයෙහි කිසිවකුගේ සිවිය හෝ සම හෝ නො සිදේ. ලේ ද නො උපදී. හුදෙක් දරුවන්ගේ ලී බැටළු යුද්ධයක් මෙන් උතුනුනට සන්ත්‍රාසය ගෙනෙන්නක් පමණක්

වේ. කෝටි සියයක් කෝටි දහසක් හෝ නාගයෝ ඔවුන් හා යුද කොට ඔවුන් අසුර පුරයට ම ඇතුළු කරවා (යවා) නවතින්.

ඉදින් අසුරයෝ බලවත් වෙත් නම් නාගයෝ පසු බැස දෙවැනි ආලින්දයෙහි ගුරුළන් සමග එක් ව යුද කරති. ගුරුළු ආදින් අතර ද මේ ක්‍රමය ම ය. යම් දවසක අසුරයෝ ඒ පස් තැන ම මර්දනය කරත් නම් එවිට සම්පිණ්ඩිත වූ (කැටි වූ) ඒ පඤ්ච බලය පසු බසී. ඉක්බිති මහරජවරු සතර දෙනා ගොස් ශක්‍රයාට එ පවත් දැන්වති. ශක්‍රයා ඔවුන්ගේ වචන අසා යොදුන් එකසිය පනහක් වූ වෛජයන්ත රථයට නැග තමා ම හෝ යයි. එක් පුතෙකු හෝ යවයි. මේ අවස්ථාවේ පුත්‍රයා යවනු කැමැත්තේ 'තාත, සුචිර' ආදී ය පැවසී ය. එවං හඤ්ඤාවාහි බො = 'එවං හොතු හඤ්ඤං තව ඉති බො' 'එසේ වේවා! ඔබට යහපතක් වේවා' පමාදං ආපාදෙසී ප්‍රමාද කළේ ය. අප්සරා ගණයා විසින් පිරිවරන ලද්දේ පළලින් සැට යොදුන් වූ රුවන් මහ විදියට බැස නැකැත් කෙළි කෙළිමින් තදුන් වන ආදියෙහි සැරිසරයි යනු අර්ථයි.

අනුධංගං උත්සාහ නො කරමින්, අවායාමං වැයම් නො කරමින් අලසසස 'අලසො අසස' - අලස වන්නේ ය. න ව කිව්වානි කාරයෙ කිසිදු වැඩක් නම් නො කරන්නේ ය. සබ්බකාමසම්ඛාසස සියලු කාමයන්ගෙන් සමෘද්ධි වන්නේ නම්, තං මෙ සක්ක වරං දිස ශක්‍රය, දේවශ්‍රේෂ්ඨය, මට ඒ 'වරං' - උතුම් ස්ථානය - අවකාශය - දක්වනු මැනවි, පවසනු මැනවි, කියනු මැනවි' යි කියයි. නිබ්බාණසස හි සො මග්ගො කර්ම නො කොට ජීවිත පැවැත්ම නිර්වාණයට මග ය.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

11.1.2.

දෙවැන්නේ - සුසීමං තමාගේ පුතුන් දහස අතරේ මෙ බදු නම් ඇති එක ම පුතා.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

11.1.3.

තෙවැන්නේ - සමුපබ්බුළෝහා සමීපිණ්ඩිත වූ, ඒකරාශී වූ, ධජගං උලෝකෙයාරාථ ශක්‍රයාට යොදුන් එක සිය පනහක් දිග රථයකි. එහි පස පස කොටස යොදුන් පනහකි. මැද රථපඤ්ජරය යොදුන් පනහකි. රථ සන්ධිය සිට රථ ශීර්ෂය දක්වා යොදුන් පනහකි. එම ප්‍රමාණය ම දෙගුණ කොට යොදුන් තුන් සියයක් දිග ය යි ද කියත් ම ය. එහි පර්යංකය ප්‍රමාණයෙන් යොදුනක් වේ. යොදුන් තුනක් වූ සේසත මුදුනෙහි තබන ලදී. එක ම වියගනේ ආජන්‍ය අශ්වයෝ දහසක් බඳනා ලදහ. සෙසු අලංකාරයෙහි ප්‍රමාණයක් නැත. එහි ධජය යොදුන් දෙසිය පනහක් උසට ගොසිනි. වාතයෙන් සෙළවුණු එයින් පඤ්චාංගික තුර්යයක මෙන් ශබ්දයක් පිටවෙයි. එය බලවු යයි කියති. මක් නිසා ද? එය බලන්නවුනට අපගේ රජතුමා පැමිණ පිරිස කෙළවරේ සිටවූ කණුවක් මෙන් සිටියේ, අපි කාට බිය වෙමු ද?" යි බියක් නො වේ. පජාපතිසස හේ ශක්‍රයාට සමාන වර්ණයෙන් යුතු වූයේ සම ආයුෂ ඇත්තේ දෙවැනි අසුන ලබයි. වරුණක් ඊශානත් එසේ ය. වරුණ තෙවැනි අසුන ලබයි. ඊශාන සිවු වැන්න (ලබයි). පලායී අසුරයින් විසින් පරාජිත වූයේ ඒ රථයෙහි සිටිමින් අල්ප මාත්‍ර වූ හෝ දූවිල්ලක් හෝ ධජයක් හෝ දූක පැන යන ස්වභාවය ඇත්තේ. ඉති පි සො හගවා ආදිය විසුද්ධිමාර්ගයෙහි විස්තර කරන ලද්දේ ම ය. ඉදමවොව මේ ධජගහපරිත්තං භාග්‍යවතුන් වහන්සේ පැවසූ සේක. උන්වහන්සේගේ අණ කෝටි ශත සහසු වක්‍රවාළයෙහි ආනුභාවයක් මෙන් පවතී.

මෙය සිහි කොට යක්ෂ හය, වෝර හය ආදී දුක්වලින් මිදුනවුන්ගේ කෙළවරක් නැත. වෙනත් දුක් සමනය වීම තිබියේවා. මෙය සිහි කරමින් ප්‍රසන්න සිත් ඇත්තේ ආකාශයෙහි වුව ද, ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ලබයි යනු යි. මේ එහි කථා වස්තුවකි.

දීඝවාපී වෛතායයෙහි සුණු පිරියම් කරද්දී එක් තරුණයෙක් මුල් වේදිකා පාදයෙන් වැටී සෑ කුහරයෙහි වැටෙයි. පහත සිටි හික්කු සංඝයා ඇවැත්නි, ධජගහ පිරිත ආවර්ජනය කරන්නැයි කීහ. හේ මරණ බයින් තැති ගත්තේ ධජගහ පිරිත මා රකීවා යි කීයේ ය. එකෙණෙහි ම සෑ කුහරයෙන් ගඩොල් දෙකක් නික්මී ඉණිමගක් වී සිටියේ ය. ඉහළින් සිටියාහු වැල් ඉණිමගත් බැස්සූහ. ඒ ඉණිමග පිහිටි කල්හි ගඩොල් සුදුසු තත්හි ම පිහිටියේ ය.

තෙවැනි සුත්‍රය යි

11.1.4.

සිවු වැන්නේ වෙපවිනි මේ අසුරයන් සැමට ජ්‍යෙෂ්ඨ ය. යෙන නිපාත මාත්‍රයකි. නං ද [නිපාත මාත්‍රයකි] කණපසුවමෙහි දෙ අනෙහි, දෙපාවල හා ගෙළෙහි යන බැඳුම් පහෙන් [-දැත්, දෙපා, ගෙළ, බැඳ], ඒවා නෙළුම් හුයක් මෙන් ද මකුළු හුයක් මෙන් ද ඇස යොමුවට එයි. ඉරියව් මුවා කරයි. ඒවායින් සිතෙන් ම බැඳේ සිතෙන් ම මිදේ. අනොසනි සොරෙක්, බාලයෙක්, මුළා වූවෙක්, ඔටුවෙක්, ගොනෙක්, ගද්දෙයෙක්, අපායගාමියෙක්, තිරිසන් බවට පත්වූවෙක් වෙහි; ඔබට සුගතියක් නැත. ඔබ අගතිය ම අපේක්ෂා කළ යුතු ය යන මේ ආක්‍රොශ වස්තු දහයෙන් ආක්‍රොශ කරයි. පරිභාසනි මහලු ශක්‍රය, ඔබ සැම දා නො දින්නෙහි ය; යම් දිනෙක අසුරයන්ට ජය වන්නේ නම් එදාට ඔබ ද මෙසේ බැඳ අසුර නගරයෙහි දොරටුවෙහි හොවා කළවන්නේය ආදිය කියා තර්ජනය කරයි. ජය අත් පත් කර ගත් ශක්‍රයා එය සිතට නො ගනී. (ගණන් නො ගනී) මහා පිළිගැනීමක් ඔහුගේ හිසෙහි කම්පනය (ඇති) කරමින් සුධර්මා දේවසභාවට පිවිසෙයි; නික්මෙයි. අජකුමාරයා කිම මේ ශක්‍රයා මේ පරුෂ වචන බයෙන් ඉවසයි ද? නැතහොත් ඉවසීමේ ක්ෂාන්තියෙන් යුක්ත බැවින් (ඉවසයි) දැයි විමසමින් පැවසී ය.

දුබලයා නො දුර්වල බවින්; පටිසංයුජේ ප්‍රතිවිරුද්ධ ව සටන් කරයි ද? වාද කරයි ද? පහිජේජයානුං නො ඇලෙන්නෝ ය; (බිදන්නෝ ය) පකුජේකියානුං යනු ද පාඨයකි. පරං සතුරා යො සනො උපසමමති යමෙක් සිහියෙන් යුක්ත වී සංසිද්දේ ද; ඔහුගේ සංසිද්ධි ම මම බාලයාගේ වැළැක්වීම ය යි සිතමි යනු අරුත යි. යදා නං මඤ්ඤති "යසමා නං මඤ්ඤති" - යම් හෙයකින් එය (ඉවසීම) හඬී ද; අජේකාරුහනි යට කරයි; (ගිල්වා දමයි) ගොව හියොයා පලායිනං ගව රැළක කණික ව ගවයින් දෙදෙනෙකු පොර කන වීට (ඇත ගන්නා වීටක) ගව රංචුව බලා සිටියි. යම් වීටක එකෙක් පැන යයි ද, එවිට ඒ පැන යන (ගවයා) සියලු ගවයෝ වඩාත් යට කරති; මෙසේ මෝඩයා ඉවසන්නා බොහෝ සෙයින් යට කරයි යනු අරුත යි. සද්ධර්මා තම අර්ථය ම පරම කොට ඇති; බන්ධන හියොයන විජ්ජනි ඒ තම අර්ථය ම පරම කොට ඇති අර්ථයන් අතර ක්ෂාන්තියට (ඉවසීමට) වැඩි උත්තරීතර අන්‍ය අර්ථයක් නො මැත. තමාහු පරමං බන්ධිං යම් බලවත් පුද්ගලයෙක් ඉවසයි ද ඔහුගේ ඒ ක්ෂාන්තිය ශ්‍රේෂ්ඨ යි කීවෝ ය. බාලබලං අඤාන බලය; එය යසස (යමෙකුගේ) බලය අබල ම ය; එය බලය යි ආහු කියති යි දක්වති.

ධම්මගුණසස ධර්මයෙන් ආරක්ෂා කරන ලද්දහුගේ, ධර්මය රකින්නහුගේ හෝ පටිච්ඡානා විරුද්ධ ව නැගී සිට පවසන්නා, විරුද්ධ ව නැගී සිට ඒක මේක (යම් යම් දේ) කීව ද දහැම ව සිටින්නකු සොළවන්නට සමතෙකු නම් නැත. තසෙසව තෙන පාපියො ඒ ක්‍රෝධයෙන් ඒ පුද්ගලයාට ම පාපය (වේ), කාට ද? යො කුද්ධං පටිකුජ්ඣකි (යමෙක් ක්‍රෝධ කරන්නෙකුට පෙරළා ක්‍රෝධ කරයි ද (ඔහුට ය)) තිකිච්ඡනානං ඒක වචනය වෙනුවට බහු වචනයකි. 'තිකිච්ඡනං (වැඩ සාදන්නා) යන අර්ථයි. ජනා මඤ්ඤානි මේ ආකාර වූ, තමාටත් අනුන්ටත් යන දෙගොල්ලට ම තිකිච්ඡනං - නිප්පාදෙතං වැඩ සාදන පුද්ගලයා මොහු අන්ධ බාලයෙකැයි අන්ධබාල පෘථග්ජනයා ම සිතත්. ධම්මසස අකොච්චො වතුස්සත්‍යයෙහි අදක්ෂ වූවෝ, ඉඬ මේ ශාසනයෙහි බො නිපාත මාත්‍රයකි.

සිවු වැනි සූත්‍රය යි

11.1.5.

පස් වැන්නේ - අසුර්ඤං එතදවොච බුද්ධිමත් බව නිසා මෙසේ කී ය. ඔහුට මෙසේ සිතිණි: අනෙකාගේ ග්‍රහණය මුදාහැර පළමුවෙන් කීම බරපතළ ය; අනිකාගේ වචන අනුව යමින් පසු ව කීම පහසුය යි. පුබ්බදෙවා දෙවී ලොව බොහෝ කලක් ජීවත් වන්නා වූ මුල් අධිපතිවරු ය, ඔබලාගේ පරපුරෙන් පැමිණි දේ කියනු මැනවි. අදණ්ඩාවචරා දණ්ඩයෙහි ආශ්‍රයක් රහිත වූවෝ; දණ්ඩක් හෝ ආශ්‍රධයක් (අතට) ගත යුතු ය යන්න මෙහි නැත යන අරුත යි.

පස් වැනි සූත්‍රය යි

11.1.6.

සය වැන්නේ - අජ්ඣානාසි ඒ සිම්බලී (ඉඹුල්) වනය අභිමුඛ ව හටගත් රථශබ්ද, උතුම් අශ්වයන්ගේ ශබ්ද, ධීවජ ශබ්ද ද හාත්පස හෙණ හඬ මෙන් විය. එය අසා සිම්බලී වනයෙන් බලවත් ගුරුළෝ පැන දිවූහ. ජරාජීර්ණ වූවෝ ද, රෝග නිසා දුර්වල වූවෝ ද, නොහටගත් පියා පත් ඇති පොච්චෝ ද, පැන දිවීමට අසමත් වූවෝ ද මරණ හයින් කැති ගත්තාහු එක පැහැර මහා සෝභාවක් නැගූහ. ඉක්බිති ශක්‍රයා දරුව,

කාගේ ශබ්දයක් දැයි මාතලිගෙන් විමසී ය. දේවයිනී, ඔබගේ රථ ශබ්දය අසා ගුරුලෝ පැන යාමට අපොහොසත් ව හබ තළනි” ඒ අසා කරුණාව තබා ගත් හදවත ඇත්තේ (මෙසේ) පැවසී ය.

ඊසාමුබෙන රථයේ රියහිසෙන්; යම් සේ රිය හිස (ගුරුළු) කැදලි කුඩු නො කරයි ද එසේ මේ රිය හිසෙන් ඒවා මග හරවන්න. ඒ රථය පින් හේතුවෙන් පහළ වූයේ සකවළ පර්වත ද මහමේරුව ද හමු වූ විට ඒවා විනිවිද ව (පසාරු කර ගෙන) යයි; නො ඇළෙයි. අහසට ගියාක් මෙන් ම යයි. ඉදින් ඒ සිම්බලි වනයෙන් ගියේ නම්, මහ රියක් කෙසෙල් වන මැදින් හෝ එරඬු වනයක් මැදින් හෝ ගිය කල්හි සියලු වනය කැබලි වී කුඩු වී යයි ද එම සිම්බලි වනය ද එස් වන්නේ ය.

සය වැනි සුත්‍රය යි.

11.1.7.

සත් වැන්නේ - උපසංකම් මේ ශක්‍රයා, යමෙක් මට පසම්තුරෙක් වේ ද ඔහුට ද මම ද්‍රෝහ නො කරන්නෙමි යි සිතයි. මට ඔහුට වැඩි පස මිතුරකු නම් නැත. කිම මා දක ද්‍රෝහ කරයි ද ද්‍රෝහ නො කරයි ද කියා විමසන්නෙමි යි සිතා ළඟට පැමිණියේ ය. තිට්ඨ වෙපවිත්ති! ගහිතෝසි වේපවිත්ති! ඔතැන ම නවතිනු, මා විසින් තෝ අල්ලා ගන්නා ලද්දෙහි ය කියයි. ඔහුගේ වචනයත් සමග ම හේ ගෙළ පස්වැන්න කොට ඇති බැඳුම්වලින් බැඳුනේ විය. සපසසු ව මෙ මා කෙරෙහි ද්‍රෝහී නො වන බවට පොරොන්දු වෙව් යි කියයි.

යං මුසා හණතො පාපං මේ කල්පයෙහි මුල් කල්ප වැසියන් අතර වේනිය රජුගේ පාපය අරභයා කී ය. අරියුපවාදිනො (ආර්යයන්ට අපාහස කරන්නහුට) කෝකාලිකගේ පාපය මෙන්; මිහඤ්ඤානො ව යං පාපං (මිත්‍ර ද්‍රෝහියාට නම් පාපයක්) මහා කපි ජාතකයෙහි බෝධි සත්ත්වයන් කෙරෙහි දුෂ්ට වූ සිත ඇතියහුගේ පාපය. අකතඤ්ඤානො දෙවිදන්ට සමාන අකෘතඤ්ඤා වූවන්ගේ පාපය; වේවා මේ කල්පයෙහි මහා පාප සතර වේ.

සත් වැනි සුත්‍රය යි

11.1.8.

අට වැන්නේ - අටඨංසු දොරටු පාලකයන් මෙන් සිටියෝ ය. නිපථදා නිෂ්පත්තිය, යම් කලක අර්ථය (ප්‍රතිඵල) නිපදවයි ද, ඒ තාක් කල් වැයම් කරවී යයි කියයි. දෙවැනි ගාථාව ශක්‍රයාගේ ය. එහි බන්‍යාග්‍රියයා ඇති කරන ලද ශෝභන (උසස්) අර්ථ (ප්‍රතිඵල) අතර ක්ෂාන්තියට වැඩි උතුම් අර්ථයක් නම් නැත. අසුභාතා භවගත් කටයුතු ඇත්තාහු (කළ යුතු වැඩ ඇත්තාහු) බලු කැනගිල් ආදීන් ගත් කල්හි පවා වැඩක් නැති සතෙකු නම් නැත. මෙතැනින් එතැනින් යාම් මාත්‍රයක් වුව වැඩක් ම වේ. සංයෝග පරමාධේව සමෙහාගා සබ්බපාණීනං 'පාරිවාසික' කල්ගිය නැතහොත් පිඵණු වූ බත් සම්භෝගයට (පරිභෝජනයට) නුසුදුසු ය. ඒවා යළි රත් කර බැඳ ගිතෙල් මී පැණි ආදියෙන් යෝග කරනු ලැබුයේ කැමට සුදුසු වේ. එහෙයින් සියලු ප්‍රාණීන්ගේ සම්භෝග සංයෝගය පරම කොට ඇත්තේ ම වේ' යි කී ය. නිපථන්‍යාසොගිනො අසා අර්ථයෝ නම් නිෂ්පත්තිය නිසා ම බැබළෙත්. යළි සතර වැනි ගාථාව ශක්‍රයාගේ ය. එහි ද අර්ථ කියන ලද පරිද්දෙන් දත යුත්තේ ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි

11.1.9.

නව වැන්නේ - පණණකුට්ඨ සම්මන්ති හිමවත් පෙදෙසේ රමණීය අරණ්‍ය ආයතනයක රාත්‍රී ස්ථාන දිවා ස්ථාන සක්මන් මඵ ආදියෙන් සම්නවිත පත්සල්වල වසත්. සකෙකා ව දෙවානම්ඤො වෙපච්ඡති ව මේ දෙදෙනා බැණා හා මාමා; කලින් කලට කලහ කරති; ඇතැම් විටෙක එකට හැසිරෙති; මේ වේලාවෙහි එකට හැසිරෙති; අටලියො පට කීපයකින් යුත් පාවහන්; බග්ගං ඔලග්ගෙඤා කච්චක් එල්ලා ගෙන; ජකොන දිවා සේසත හිසින් දරමින් අපඛ්‍යාමනො කරිඤා අවමාන කොට.

විරද්ධිතානං බොහෝ කලක් සමාදන් වූ වුත ඇති; ඉතො පටිකකම මෙයින් ඉවත් වෙව, බැහැර වෙව, උඩු සුළගේ නො සිටිනු යි කියත්. න හෙඤා දෙවා මෙහි සිල්වකුන්ගේ සුවද පිළිබඳ ව දෙවියෝ පිළිකුල් හැඟීම් ඇත්තාහු නො වෙති. ඉෂ්ට, කාන්ත මනාප සංඥා ඇත්තාහු ම යයි දක්වයි.

නව වැනි සූත්‍රය යි

11.1.10.

දස වැන්නේ - සමුදානීරෙ පණණකුටිසු සක්වළ මහ සමුදුර පිරියෙහි රිදීපටක් වත් වැලිතලාවේ, කියන ලද ආකාර පත්සල්හි වසත්, සියාපි නො විය හැක්කේ ය. අපට; අභයදක්කිණං යාවෙයනාම අභය දානය ඉල්ලන්නෙමු. බොහෝ වශයෙන් දේවාසුර සංග්‍රාමය මහසමුදුර පිරියෙහි වේ. අසුරයනට සෑම කල්හි ජය නො වේ. බොහෝ වාරයන්හි පරාජය ම වේ. ඔවුහු දෙවියන් විසින් පරාජය කරනු ලැබුවාහු පලා යමින් සෑමිවරුන්ගේ ආශ්‍රමපදය දෙසින් යන්නාහු ශක්‍රයා මොවුන් සමග සාකච්ඡා කොට අප නසයි, දරුවන් නැසූ තැනැත්තියගේ පුතුන් ගනිවි යයි කුපිත වුවාහු ආශ්‍රමපදයෙහි පැත් කළ, සක්මන් ශාලා ආදිය විනාශ කරති. සෑමිවරු ආරණ්‍යයෙන් පලාපල ගෙන පැමිණියාහු, ඒ දූක යළිත් දුකෙන් පිළිසකර කරත්. ඔවුහු යළි යළිත් එසේ ම විනාශ කරත්. එහෙයින් දැන් ඔවුන් සංග්‍රාමයට සුදානම් වෙති යි අසා ද මෙසේ සිතූහ.

කාමඛකරො කැමැත්තක් කරන්නේ. භයසස අභයසස වා භය හෝ අභය හෝ; කියන ලද්දේ මෙයයි: ඉදින් ඔබ අභය දීමට කැමැත්තෙහි නම් අභය දීමට සමත් වෙති. ඉදින් භය ඇති කිරීමට කැමැත්තෙහි නම් භය ඇති කිරීමට සමත් වන්නෙහි. අපට අභය දානය දෙනු මැනවි. දුට්ඨානං විරුද්ධවුවන්ගේ පවුසනං කුඹුරෙහි තබන ලද (වපුරන ලද)

තික්කිත්තං උබ්බිජ්ජති සවස් කාලයෙහි බත් කා යහනට නැග වැද හොත්තේ නින්දට වැටුණු සැණින් භාත්පස සිට ආශුධ සියයකින් පහර දෙන ලද්දාක් මෙන් කැනසමින් නැගිටියි. යොදුන් දස දහසක් වූ අසුරභවනය මේ කිමි දැයි කැලඹිල්ලට පත් වෙයි. ඉක්බිති ඔහු වෙත පැමිණ මේ කිමි දැයි වමසත්. හේ 'කිසිවක් නැහැ' යි කියයි. දෙවැනි යාම ආදියෙහි ද මේ පරිදි ය. මෙසේ 'මහරජ, බිය නො වනු මැනවි' යි ඔහු අස්වසන්නාහු අසුරයනට අරුණ උදා වේ. මෙසේ ඔහුට එවක් පටන් ගිලන් බව හට ගැනිණි. විෂං (සිත) වෙපති, එහෙයින් ම ඔහුට වෙපවිසි යි වෙනත් නමක් ඇති විණි.

දස වැනි සූත්‍රය යි.

ප්‍රථම වර්ගය යි.

11.2.1.

දෙවන වර්ගයේ පළමු වැන්නේ - චන්ද්‍රිකානි වුක කොටස්, සමානානි සම්පූර්ණ කරන ලද, සමාදිනානි ගන්තා ලද, කුලෙච්චාපවාසී පවුලේ ජ්‍යෙෂ්ඨයන් - සීයා, ආච්චි, සුළු පියා, සුළු මව, මාමා, නැන්දා යනාදී ගරු කටයුතු වූවෝ, සංකල්පාවෝ ප්‍රිය මාදු මධුර වචන ඇත්තේ, මුක්තාවාගෝ ලිභන ලද ක්‍රියා ඇත්තේ, පයනපාණී දෙයා ධර්ම දීම පිණිස සෑම කල්හි සේදු අත් ඇත්තේ, වොසාගාරතො ක්‍රියා දීමෙහි ඇළුණේ, යාවයොගෝ අනුත් විසින් ඉල්ලනු ලැබීමට සුදුසු වූ, නැතහොත් යාවයෝගයෙන් ම යුක්ත වූ, දානසංවිහාරතො දානයෙහිත් බෙදා දීමෙහිත් ඇළුණේ.

පළමු වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.2.

දෙවැන්නෙහි - මනුස්සානුතො මගධ රටේ මවල ගමේ මිනිසෙකු වී ආවසරං අදාසී සීචි මං සල්හි මහජනයාට ආවාසයක් කරවා දුන්නේ ය. සහසමපි අපාචාං කරුණු දහසක් වුව ද, දහසක් මිනිසුන් විසින් හෝ දහසක් වචනවලින් හෝ විස්තර කළ කල්හි "මෙහි අර්ථය මෙය යි, මෙහි අර්ථය මෙය යි" යනුවෙන් එක් වන ම විනිශ්චය කරයි.

දෙවැනි සූත්‍රය යි.

11.2.3.

තුන් වැන්නෙහි - උපසංකම් "සකො" (ශක්‍රයා) දේවරාජා" යි කියත්. යම් කෙනකු විසින් හේ මීට පෙර දක්නා ලද්දේ ද, එබඳු ශක්‍ර නමැත්තෙක් සිටී ද? (ශක්‍රයා යි කියනු ලබන්නා මීට පෙර කිසිවකු දක තිබේ ද?) යන මේ කාරණය බුදුන් වහන්සේගෙන් විමසන්නෙමි යි පැමිණියේ ය. තඤ්ඤ පජානාමී බහු වචනය වෙනුවට ඒක වචනය යි. ඒ ධර්ම ද දැනිමි යන අරුත යි. ශක්‍රයා පෙර ආත්ම භාවයක මගධ රට මවල ගමේ 'මස' නම් මාණවක වී ය. පණ්ඩිත වූ ව්‍යාකිත වූ ඔහුගේ හැසිරීම බෝධිසත්ත්ව වර්ගාව හා සමාන විය. හේ මිනිසුන් තිස් තුන් දෙනකු ගෙන යහපත් වැඩ කළේ ය. එක් දිනක් කමා ම නුවණින් පරික්‍ෂා

කොට ගම මැද මහජනයා රැස්වන තැන කසළ ගොඩක් දෙපසින් ම බැහැර කොට එය රමණීය ස්ථානයක් කළේ ය. යළි එහි ම මණ්ඩපයක් කළේ ය. පසු ව කල්යාණ ම ශාලාවක් ඉදි කරවී ය. ගමින් ද නික්ම ගොස් ගව්වක් ද, අඩ යොදුනක් ද, ගවී තුනක් ද, යොදුනක් ද සැරිසරා එම සහායකයන් සමග විසම තැන් සම කළෝ ය. ඒ සියලු ම දෙනා ඒකච්ඡන්දයෙන් ම ඒ ඒ තැන පාලම් (දූම්) යුතු තැන පාලම්, මණ්ඩප, ශාලා, පොකුණු, මල් ගස් වල් ආදිය (කළ) යුතු තන්හි මණ්ඩප ආදිය කරන්නාහු බොහෝ පුණ්‍ය ක්‍රියා කළෝ ය. මස (මාණවක තෙමේ) සප්ත වුත පද පුරා මරණින් මතු සහායකයින් සමග තාවකීංස භවනයෙහි උපන්නෝ ය. ඒ සියල්ල භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දැනිති. එහෙයින් කීභ. යෙසඤ්ඤා ධම්මානං සමාදීන්‍යන්‍යා සකෙකා සකකන්‍යං අජ්ඣාගා තඤ්ඤා පජානාමී (යම් දහමක් සමාදන් වූ බැවින් ශක්‍රයා ශක්‍ර බවට පැමිණියේ ද එය ද දැනිමි.) මෙය ශක්‍රයාගේ ශක්‍රභාවය ලබා ගැනීම පිළිබඳ සාරාංශ කථාව යි. විස්තර සුමංගල විලාසිනී දීඝනිකායට්ඨ කථා වෙහි සකකපඤ්ඤා සූත්‍ර වර්ණනාවෙහි කියන ලදී.

තුන් වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.4.

සිවු වැන්නේ - මනුසසදළිඥො මනුෂ්‍ය දුප්පතෙක්, මනුසස කපණො මිනිස් කරුණාවට පාත්‍ර වූවෙක්, මනුසසවරාකො මිනිස් නිවටයෙක්, තතු එම ස්ථානයෙහි, ඒ 'අතිරෝචනයෙහි' (ඉක්මවා බැබළීමෙහි) හෝ, උජ්ඣායනි අවඥා කරත්, පහත් කොට සිතත්, බියනි කථා කරත්, ප්‍රකාශ කරත්, විපාවෙනි ඒ ඒ තැන කථා කරත්, විස්තර කරත්, එසො බො මාච්ඡ (පින්වත්ති, මෙ තෙමේ), එහි අනුපූර්ව කථාව මෙය යි.

හේ බුද්ධෝත්පාද නො වූ කාලයක කසී රට බරණැස් රජු වී ඔසවන ලද ධජ පතාක ආදී නානා අලංකාරවලින් මැනවින් අලංකාර කරන ලද නගරය පැදකුණු කළේ ය. තමාගේ සිරි සම්පතීන් ආකර්ෂණය කරන ලද නෙතින් යුතු ජනකාය විසින් බලනු ලබමිනි. එ සමයෙහි ශාන්ත වූ ඉන්ද්‍රියන් ඇති, ශාන්ත වූ මනස ඇති, උත්තම දමචයෙන් සමන්තාගත වූ එක් පසේබුදු වරයෙක් ගන්ධමාදන පර්වතයේ සිට පැමිණ එම නගරයහි පිඬු පිණිස හැසිරෙති. මහ ජනයා ද රජකුට දක්වන ගරු

බ්‍රහ්මන් හැර දමා පසේ බුදුන් දෙස ම බලා සිටියහ. රජතුමා දුන් මේ ජනකාය අතර එකෙකු හෝ මා දෙස නො බලයි. මේ කීමෙක් දැයි බලන්නේ පසේ බුදුවරයා දුටුවේ ය. උන්වහන්සේ ද පසේ බුදුවරයෙකි. මහලු කෙනෙක් වෙයි, පශ්චිම වයසේ සිටින සේක. උන්වහන්සේගේ සිවුරු ද පරණ ය. තැනින් තැනින් තුල් ගැලවෙයි. ශත සහස්‍රයකට අධික අසංඛ්‍ය දෙකක් පාරම් පිරු පසේබුදුවරයන් වහන්සේ දක රජුගේ සිතේ පැහැදීම් මාත්‍රයක් හෝ අත දිගු කර වැදීම් මාත්‍රයක් හෝ නො වී ය. ඒ රජු, පැවිද්දෙකි යි සිතමි, මොහු ඊර්ෂ්‍යාවෙන් මා දෙස නො බලති යි කිපී සිවුරු පොරවා ගත් මේ කුෂ්ටයා කවුදැයි කෙළ ගසා පිට ව ගියේ ය. ඒ කර්මයේ විපාක වශයෙන් මහ නිරයේ ඉපදී විපාක ඉතිරියෙන් මනුෂ්‍ය ලෝකයට පැමිණෙමින් රජගහ නුවර ඉතා ම දිළිඳු ස්ත්‍රියකගේ කුසෙහි පිළිසිඳ ගත්තේ ය. (පිළිසිඳ) ගත් කල පටන් ඒ ස්ත්‍රිය කැඳක් පමණ වත් කුස පිරෙන ආහාරයක් නො ලැබුවා ය. කුසට පිවිසී ඔහුගේ කන් නාසා ගිලී ගියේ ය. හක් ගෙඩි මෙන් පැසුණු කුෂ්ඨ සහිත වී මව් කුසින් නික්මෙන්නේ; මවුපියෝ නම් ඉමහත් හිරිහැරයට පත් වන්නෝ වෙත්. එහෙයින් ඔහුගේ මව් කබලක් ගෙන ඇවිදීමට නො හැකි තාක් කල් ඔහුට කැඳක් වතුරත් ගෙනැවිත් දුන්නා ය. කැම සොයා යාමට හැකි කාලයෙහි ඔහුට කබලක් අතට දී තමාගේ ක්‍රියාවෙන් දනගන්නෙහි'යි කියා ගියා ය. ඉක්බිති එතැන් පටන් ඔහුගේ මුළු ශරීරයෙන් ම මස් සිඳි සිඳි වැටේ. ඉස්ම බේරෙයි, මහා වේදනා පවතී. යම් යම් විදියක් ඇසුරු කොට නිදයි ද, මුළු රැ මහ හඬින් හඬයි. ඔහුගේ කරුණා විලාප ශබ්දයෙන් මුළු විදියේ මිනිස්සු රාත්‍රිය පුරා නින්දක් නො ලබති. ඔහුට එතැන් පටන් සැපට නිදා අවදිවෙතියි "සුපාබුද්ධ" යනුවෙන් නමක් ඇති විය. ඉන් පසු කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ රජගහ නුවර වැඩම කළ කල්හි නගර වැසියෝ උන්වහන්සේට ආරාධනය කොට නගරය මැද මණ්ඩපයක් තනා දන් දුන්හ. සුපුබුද්ධ කුෂ්ඨයා ද ගොස් දන් දෙන මණ්ඩපය සමීපයේ හිඳගෙන සිටියේ ය.

නගර වැසියෝ බුදුන් ප්‍රමුඛ හික්කු සංඝයාට ප්‍රණීත බාද්‍ය හෝජ්‍යයෙන් සංග්‍රහ කරන්නාහු ඔහුට ද කැඳ බත් දුන්හ. ප්‍රණීත හෝජන අනුභව කළ කල්හි ම ඔහුගේ සිත එකඟ විය. බුදුන් වහන්සේ බත්කිස අවසානයේ අනුමෝදන් කොට වතුස්සත්‍යය විදහා දක්වූහ. සුපාබුද්ධ සිටි තැන්හි ම සිටියේ දේශනානුසාරයෙන් ඤාණය මෙහෙයවා සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටියේ ය. බුදුන් වහන්සේ නැගිට විහාරයට වැඩියහ. ඔහු ද දරණුව නංවා කබල ගෙන හැරමිටියේ එල්බ ගෙන තමන් වසන තැනට

යන්නේ දඩාවතේ යන එළදෙනක විසින් දිවි තොර කරන ලද්දේ මැටි පාත්‍රය බිඳ රන් පාත්‍රයක් ලබන්නාක් මෙන් දෙවැනි චිත්තවාරයෙහි දෙවි ලොවෙහි උපන්නේ තමන්ගේ පිත නිසා අන් දෙවියන් ඉක්මවා බැබළුණේ ය. ඒ කාරණය දක්වමින් සක් දෙවිඳු "එසො බො මාරිස" ආදිය පැවසී ය. සද්ධා (ආර්ය) මාර්ගයෙන් ආ ශුද්ධාව සීලඤ්ච යසස කල්‍යාණං කල්‍යාණ ශීලය යනු ආර්ය ශ්‍රාවකයාගේ ආර්යකාන්ත ශීලය යි කියනු ලැබේ. එහි ආර්ය ශ්‍රාවකයාගේ අකාන්ත වූ එක ම ශීලයක් වත් නැතත්, මෙහි අර්ථයේ දී හචාන්තරයෙහි පවා ප්‍රභීණ නො වන පඤ්චශීලය අදහස් කෙරේ.

සතර වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.5.

පස් වැන්නේ - ආරාමවේද්‍යානී 'ආරාමවේදියානී' (ආරාම වේද්‍ය) වනවේද්‍යානී 'වනවේදියානී' (වන වේද්‍ය) දෙකන්හි ම අර්ථයෙන් "වේද්‍යං" (වේද්‍යය යි) දත යුතු ය. මනුසසරාමණෙය්‍යසස මනුෂ්‍යරමණීය භාවයෙන්, දූන් මනුෂ්‍ය රමණීය භාවය අනුව භූමි රමණීය භාවය දක්වන්නාහු ගාමෙව ආදිය පැවසූහ.

පස් වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.6.

සය වැන්නේ - යජමානානං යාග කරන්නාවූ, එකල්හි අංග - මගධ - වාසි මිනිස්සු අවුරුදු පතා ගිතෙල් මී පැණි ආදියේ අග්‍ර කොටස ගෙන එක් තැනක දර කරන්න හැටක් පමණ රැස් කර ගිනි අවුළුවා දැල්වෙන විට මහාබ්‍රහ්මයාට යාග කරමු යි ඒ සියල්ල දමත්, එක වරක් දමුයේ සිය දහස් ගුණයෙන් පල දෙයි යනු ඔවුන්ගේ ඇදහීම යි.

සක් දෙවි රජ "මේ සියලු ම අග්‍ර දේ ගෙන මහා බ්‍රාහ්මයාට යාග කරමු යි ගින්නේ දවා ලත්, නිෂ්ඵල දෙයක් කරත්, මා දූක දූකත් නො නැසෙත්වා" යම් සේ බුදුන් වහන්සේටත් මහා සංඝයාටත් (දන්) දී බොහෝ පින් උපදවත් ද එසේ කරන්නෙමි යි දර රැසක් දැල්වා මිනිසුන් බලා සිටියදී පසළොස්වක දින බ්‍රහ්මාත්ම භාවය මවා මහජනයා බලා සිටියදී ම සදමඬල පළා ගෙන නික්මෙන්නාක් මෙන් සිටියේ ය. මහජනයා

(මෙය) දක “මේ යාගය පිළිගැනීමට මහා බ්‍රහ්මයා පැමිණෙයි” යි දැනගත්විටින් බිම හිඳගෙන ඇදිළි බැඳ නමස්කාර කරමින් සිටියේ ය. බ්‍රාහ්මණයෝ කීහ: ඔබ තුමා “අපි තර්කයෙන් (තර්කානුකූල ව) කරා කරමු” යි සිතන්නෙහි ය. දන් බලනු මැනවි. අපගේ මේ බ්‍රහ්මයා සියතින් යඥය පිළිගැනීමට පැමිණෙයි,” ශක්‍රයා පැමිණ දර සෑය මත අහසෙහි සිට මේ සත්කාරය කාට දැයි විමසී ය. “ස්වාමීනි, ඔබ වහන්සේට ය. අපගේ යඥය පිළිගන්නා සේකවා” යි. “එසේ නම් එනු මැනවි, මහ තරාදිය අත හැර අතින් කිරහු ද? මේ බුදුන් වහන්සේ දුරවිභාරයෙහි (අසළ පත්සලෙහි) වසන සේක. කවුරුන් හට දෙන ලද්ද මහත් එල වේ දැයි උන්වහන්සේගෙන් විමසන්නෙමු යි දෙරට වැසියන් ගෙන බුදුන් වහන්සේ සමීපයට ගොස් විමසන්නේ මෙසේ කී ය.

එහි පුඤ්ඤපෙක්ඛානං - පින් කැමතිවන්නාවූ, පින් බලාපොරොත්තු වන්නාවූ; ඔපධිකං පුඤ්ඤං උපධි විපාක පිණ. සංසෙ දිනං මහජලං ආර්ය සංඝයා කෙරෙහි දෙන ලද්ද විපාක එල මහත් වෙයි. දේශනාවසානයෙහි අසුභාර දහසක් සත්ත්වයෝ අමාන පානය බිවෝ ය. එතැන් පටන් මිනිස්සු අග්‍රදාන හික්ෂු සංඝයාට දුන්හ.

සය වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.7.

සත් වැන්නේ - උටෙය්හි නැගී සිටිනු මැනවි, ගැටෙනු මැනවි, වැයම් කරනු මැනවි. විජිතසංගාම රාගාදියත්, දොළොස් යොදුන් ප්‍රමාණ මාර බලයත් දිනු හෙයින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේට මෙසේ ආමන්ත්‍රණය කරයි. පක්‍ෂාභාර බහා තබන ලද ස්කන්ධ - ක්ලේශ - අභිසංඛාර බර ඇත්තවූන් වහන්ස, පණණරසාය රත්තිං පසළොස්වක පූර්ණිමා රාත්‍රියෙහි.

සත් වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.8.

අට වැන්නේ - පුපුදිසා සතර දිසා සතර අනුදිසා ද, භූමමා භූමියෙහි වසන, විරරක්කසමාහිතෙ උපචාර අර්පණාවලින් බොහෝ කලක් සමාධිගත වූ සිත් ඇති, වනෙද වදිමි. බ්‍රහ්මවරියපරායණෙ වසර දහසක්,

විස්සක්... හැට වසරක් ම දිවි හිමියෙන් එක ම යහන්හි නිදන, එක ම වේලක් බුදින ආදී ශ්‍රේෂ්ඨ වර්යාවේ - බුන්මවර්යාවේ - යෙදෙන යන අරුත යි; පුකුකුකරා - සිවු පස දානය, කුසුම්භ සුමන මල් දම් ආදී පූජා, පහත් දහසක් දැල්වීම ආදී පින්කම් කරන සීලවනෝ උපාසකභාවයෙහි පිහිටා පක්ඛ ශීලයෙහි - දස ශීලයෙහිත් සමන්විත වූ හ. ධර්මෙන දාරං පොසෙති උමං බිදීම් ආදිය නො කොට ධාර්මික වූ ගොවිතැන - ගවපාලනය - වෙළඳාම ආදියෙන් දරු පවුල පෝෂණය කරති. පමුබො රටමාරුහි දෙවියන් අතර ප්‍රමුබයා, ශ්‍රේෂ්ඨයා, රටයට නැගුණේ ය.

අට වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.9.

නව වැන්නේ - හගවනං නමසසති උතුරු සඵව ඒකාංශ කොට දණ බිම ඇණ හිසෙහි ඇදීලි බැඳ නමස්කාර කරයි. සො යකො ඒ ශක්‍රයා අනොමනාමං සියලු ගුණවල පහත් බවක් (අඩු බවක්) නැති හෙයින් සියලු ගුණ පිළිබඳ නිමිති කියන නම්වලින් 'අනොමනාම' වූ, අවිජ්ජාසමනිකම වතුස්සත්‍යය වසා ලන සංසාර මූලක අවිද්‍යාව ඉක්මවීමෙන්, සෙබා සජ්ත ශෛක්ෂයෝ අපවයාරාමා සසර වට නැසීමෙහි ඇළුණු සිකිලෙර හික්මෙත්.

නව වැනි සූත්‍රය යි

11.2.10.

දස වැන්නේ - අජ්ඣාසාසි කුමක් නිසා ඔහු යළි යළිත් මෙසේ කියයි ද? සක් දෙවිඳුගේ ශබ්දය මධුර ය. දන්තාවරණය මැනවින් ස්පර්ශ වේ. කථා කරන විට ස්වර්ණ කිංකිණි ශබ්දය මෙන් නික්මෙයි. එය යළි යළිත් අසන්නට ලැබෙති යි පවසයි. පූතිදෙහසයා දුගඳ හමන මවගේ සිරුරේ හෝ තමාගේ ම සිරුරේ විසුරුවා ගෙන නිදන බැවින් "පූතිදෙහසයෝ" නිමුග්ගා කුණපෙසෙවනෙ දස මසක් මවිකුස නම් වූ කුණපයෙහි ගැලුනාහු එතං තෙසං පිහයාමි ඔවුන්ගේ මේ (ගුණය) පතම්. න තෙසං කොටෙය් ඔපෙති ඔවුන් සතු ධාන්‍යයක් කොටුවක (අටුවක) නො දමත්. ඔවුනට ධාන්‍ය නැත. න කුමහි සැළියක නො (දමත්.) න බලොපියං පෑසක නො (දමත්), පරනිට්ඨිතමෙසානා අනුන් විසින් නිමවන

ලද අත් ගෙවල උයන ලද හික්මාවාර වුක සොයන - ගවේෂණය කරන, තෙත මෙසේ පුදන ලද දෙයින් සුඛතානී දග (වර්ෂයක්) සැට වර්ෂයක් වුව ද මැනවින් සමාදන් වූ සුන්දර වුක ඇත්තාහු, මනනිනො ධර්මය සප්තධායනය කරන්නෙමු, ධුතංග සමාදන් වන්නෙමු, අමෘතය වළදන්නෙමු, ශ්‍රමණ ධර්මය කරන්නෙමු යි මෙසේ සුභාෂිත වචන කරා කරන්නාවූ, තුණ්හිභූතා සමඤ්චරා රාත්‍රී තුන් යාමයෙහි හෙණ හඬින් සෝෂා කරන ලද්දාක් මෙන් ධර්මය කරා කරනත් නිහඬ වූවාහු "සම ව හැසිරෙත් ම ය" නම්, මක් නිසා ද? නිර්වර්තක වචන නො මැති හෙයින්, පුපුමච්චා ව බොහෝ සත්ත්වයෝ ද උනුනුන්ට විරුද්ධයහ. අනාදණේඛසු නිබ්බුතා අනුනට හිංසා කිරීම පිණිස දඬුගත් සත්ත්වයන් අතර නිවුණාහු, මුදාහළ - දඬු ඇති, සාදානෙසු අනාදානා ආදාන (ග්‍රහණ) සහිත සත්ත්වයන් අතර හවයෝනි ආදියෙහි එක කොටසක් හෝ නො ගත් බැවින් 'අගහණ.'

දස වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.11*

එකොළොස් වැන්න කියන ලද අර්ථ ම ය.

එකොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.12.

දොළොස් වැන්නේ - දුබ්බණේණ දූවුණු කොටයක පාට ඇත්තේ, ඔකොට්මකො ඉතා මිටි - මහ උදරයක් ඇති. ආසනෙ පණ්ඩුකම්බල ගෛලාසනයෙහි කොඩි හකෙඛා මෙය ශක්‍රයා විසින් ගන්නා ලද නම යි. හේ එක් රූපාවචර බ්‍රහ්මයෙකි. ශක්‍රයා ක්ෂාන්ති බලයෙන් සමන්විත යයි අසා විමසීම පිණිස පැමිණියේ ය. අවහිර කරනු ලැබූ යක්ෂයෝ මේ අයුරින් සංවිධානය වූ ආරක්ෂාස්ථානයට ඇතුළු වීමට නො හැකි වෙත්. උපසංකම් දෙවියන්ගේ (කරාව) අසා මොහු පරුෂ බවින් සොළවන්ට නො හැක. යටහත් පහත් ලෙස හා ක්ෂාන්තියෙහි සිට පන්නා දුම්මට හැකි වේ. එසේ පන්නා දුම්මට කැමති ව අසළට පැමිණියේ ය. අනාරධායී

* මෙතැන් සිට ඇති සූත්‍ර පහ මුද්‍රිත සංයුක්ත නිකාය පාළියේ (බු. ජ. මු.) 'සක පඤ්චකය' වශයෙන් වෙන ම දක් වේ.

ක්ෂාන්තියේ පිහිටා බලවත් සිතිවිල්ලක් සිතේ දරා ගෙන යටහත් බවින් යුතු ව බලා සිටි කල්හි අසුනෙහි සිටීමට නො හැකි වූයේ අතුරුදන් විය. නසුපහතවිනොමහි මෙහි 'සු' යනු නිපාත මාත්‍රයකි. 'න උපහත විනොමහි අහං - මම නසන ලද සිත් ඇත්තෙක් නො වෙමි. නාවනොන සුවානයො ක්‍රෝධ ව්‍යයෙන් පහසුවෙන් ගෙන ආ හැකි නො වේ. ක්‍රෝධ වසඟයෙහි පැවැත්මට නො හැක්කෙමි යි කියයි. න වො විරාහං 'වො' නිපාත මාත්‍රයකි. මම බොහෝ කලක් නො කිපෙමි' යි කියයි.

දොළොස් වැනි සූත්‍රය යි.

11.2.13.

දහතුන් වැන්නෙහි - ආබාධිකො ඤාමි සමුහයා විසින් කරන ලද ශාපයෙන් හට ගත් ආබාධයෙන් පෙළුනේ, වාචෙහි මං ඉදින් මට සම්බර්මායාව උගන්වන්නෙහි නම් මම ද ඔබට පිළියම් කරන්නෙමි'යි කියයි. මා බො කුං මාර්ස වාචෙසි සම්බර්මායාව නො මැති ව ශක්‍රයා අපට මෙතරම් බාධා කරයි. ඉදින් එය දන්නේ නම් අප විනාසයි. තමන්ගේ තනි අරමුණ උදෙසා අප නො නසනු යි කියා වැළැක්වූහ. සම්බරො ව සනං සමං මායාකාරී සම්බර අසුරිඳු මායාව යොදා ගෙන සියක් වසක් නිරයේ පැසුනේ ය. එසේ පැසෙයි. ඔබතුමා ධාර්මිකයෙක් ම ය. ඔබට මායාවෙන් කම් නැත'යි කියයි. කිම ශක්‍රයා ඔහුගේ ක්‍රෝධයට පිළියම් කිරීමට හැක්කේ ද? හැකි ය. කෙසේ ද? එදා ඒ ඤාමි සමුහයා වසත් ම ය. ඔහු ඒ ඤාමිවරුන් සම්පයට ගෙන ගොස් සමා කරවත් නම් එලෙස ඔහුට පහසු බව (සැනසුම) ඇති වෙයි. එයින් රැවටුණු බැවින් එසේ නො කොට නික්ම ගියේ ම ය.

දහතුන් වැනි සූත්‍රය යි

11.2.14

දාහතර වැන්නේ - සමපයොපේසුං කලහ කළහ. අවචසරා ඉක්ම විය. එක හික්ෂුවක් තව හික්ෂුවක් අභිභවා වචන පැවසී ය' යන අරුත යි. යථා ධම්මං න පරිගණනාති නො ඉවසයි. කොඬො වො වසමායාතු ක්‍රෝධය ඔබලාගේ වසඟයට ඒවා! ඔබලා ක්‍රෝධවසඟයට නො යාවා'යි දක්වයි. මා ව මිනෙක හි වො ජරා මෙහි 'හි' නිපාත මාත්‍රයකි. ඔබලාගේ

මිත්‍රධර්මයෙහි දීර්ඝමක් නම් නො වේවා! ආධාරවිභක්තිය වෙනුවට කරුණ විභක්තිය හෝ (වේ), ඔබලාගේ මිත්‍රයන් අතර දීර්ඝමක් නො හට ගනීවා. මිත්‍රභාවයෙන් වෙනත් ස්වරූපයක් ඇති නො වේවා යනු අර්ථ යි. අගරහියං මා ගරහිතං නො ගරහිය යුතු කෂීණාශ්‍රව පුද්ගලයාට නො ගරහන්න.

දාහතර වැනි සූත්‍රය යි.

711.2.15.

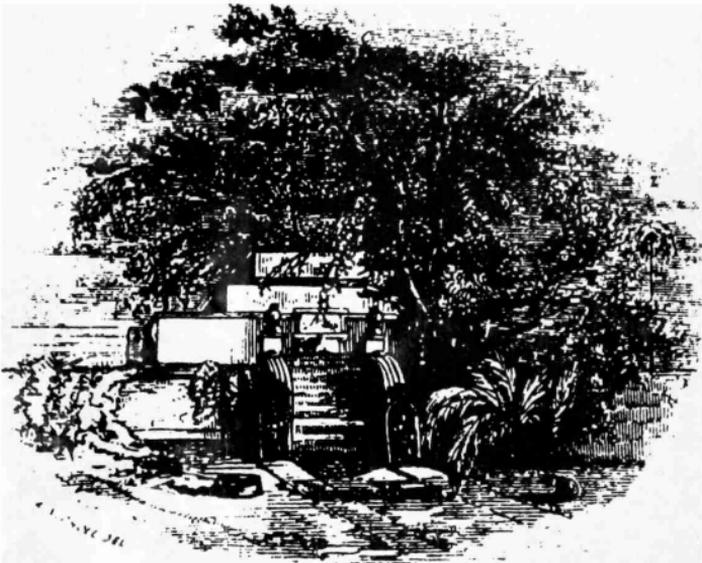
පහළොස් වැන්නේ - මා වො කොධො අජ්ඣහවී ක්‍රෝධය ඔබලා අභිභවනය නො කරාවා! ඔබලා ම ක්‍රෝධය අභිභවනය කරවී. මා ච කුජ්ඣිඨ කුජ්ඣිතං කිපෙන්නවුනට ප්‍රතිකෝප නො කරවී. අසෙකාධො මෙමත්‍රියත් මෙමත්‍රී පූර්ව භාගයත් අවිහිංසා කරුණා පූර්වභාගයත් අථ පාපජනං කොධො පබ්බකොවාහිමඤ්ඤි ක්‍රෝධය පර්වතයක් මෙන් ලාමක ජනයා මැඩලයි.

පසළොස් වැන්න යි

මෙසේ සකක සංයුක්ත වර්ණනාව නිමියේ ය.

මෙසේ සාරස්ථප්පකාසිනී

සංයුක්තකායධර්ම කථාවේ සගාථක වර්ග වර්ණනාව නිමියේ ය.

THE BO-TREE AT ANARAJAPOORA.

ටෙනන්ට් 1859

හදන්ක බුද්ධසොමාවායඞ්පාදයන් අනුරාධපුර
ශ්‍රී මහා බෝධිය අසල ප්‍රදේශයෙහි වැඩවසමින්
සිහළධම්මකරා පාලියට පරිවර්තනය කළ බව
බොහෝදෙනාගේ විශ්වාසයයි

බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය
125, ඇන්ඩර්සන් පාර, නැදිමාල, දෙහිවල.
දුරකථන: 2734256, 2728468, 2726234 ෆැක්ස්: 2736737
විද්‍යුත් තැපෑල: bcc456@sltnet.lk, info@buddhistcc.com
www.buddhistcc.net

ISBN - 978 - 955 - 1604 - 32 - 5